

Nordisk Råd

2. ekstra session

1988

Helsingør

*Redaktioner: Ingegerd Wahrgren
Viveca Wiklund*

ISBN: 91-38-12169-7

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	11
Saklista	19
Protokoll	21
Saker	95
A 831/s Medlemsförslag om förstärkta åtgärder för en harmo- nisering av miljöreglerna i de nordiska länderna	97
A 838/b Medlemsförslag om utökning av resurserna för för- verkligande av handlingsplanen för det nordiska kul- tursarbetet	99
A 843/s Medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter"	105
A 851/s Medlemsförslag om nordisk miljöpolitik	125
B 85/s Ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram	129
B 86/s Ministerrådsförslag om nordisk åtgärdsplan mot för- orening av den marina miljön	195
B 86 Ä/s Ändringsförslag till nordisk åtgärdsplan mot förore- ning av den marina miljön	287
B 87/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets bud- get för 1989	293
Dokument 1 Regler för extrasessionens genomförande	545
Beslut	547
Rekommendationer	549
Sekretariat, sakkunniga m. m.	559

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Nordiska rådets presidium har med stöd av Helsingforsavtalets artikel 51 och rådets arbetsordning § 2 beslutat att 2:a extra session skall hållas i Helsingør den 16 november 1988.

Oslo den 23 juni 1988

Jan P. Syse
President

Gerhard af Schultén
Presidiesekreterare

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 16 november 1988)

Regeringsrepresentanter m. fl.

Bilgrav-Nielsen, Jens	Jón Sigurðsson
Bärlund, Kaj	Louekoski, Matti
Dahl, Birgitta	Motzfeldt, Jonathan
Dybkjær, Lone	Norrback, Ole
Eidem, Bjarne Mørk	Pedersen, Thor
Engseth, William	Purkhús, Jongerð (intog ej sin plats i rådet)
Eriksson, Karl-Göran	Rønbeck, Sissel
Eriksson, Sune	Steingrímur J. Sigfússon
Gammelgaard, Lars P.	Suominen, Ilkka
Hulterström, Sven	Øyangen, Gunhild
Hellström, Mats	
Jóhanna Sigurðardóttir	

Valda medlemmar

Ahlmann-Ohlsen, Niels	Gulbrandsen, Thor-Eirik
Alsaker, Svein	Gustafsson, Hans
Andersson, Lennart	Gyldenkilde, Lilli
Aukø, Margrete	Hansen, Ivar
Bennedsen, Dorte	Hansen, J.K.
Bildt, Carl	Hansen-Krone, Margit
Björklund, Ilkka-Christian	Hetemäki-Olander, Elsi
Björkstrand, Gustav	Hilpelä, Liisa
Buttedahl, Johan	Håkansson, Per Olof
Eiður Guðnason	Iversen, Åsa Solberg
Elo, Mikko	Jakobsen, Johan J.
Engell, Hans	Jansson, Olof
Exner, Lahja	Jelved, Marianne
Fagerholm, Karl-Gunnar	Johansson, Olof
Fredheim, Kjell Magne	Jonsson, Elver
Friðjón Þórðarson	Järvisalo-Kanerva, Riitta
Frøiland, Ranveig	Jäätteenmäki, Anneli
Gadd, Arne	Jørgensen, Anker
Glønborg, Knud	Jørgensen, Brit
Guðrún Helgadóttir	Jørgensen, Ragna Berget

Kemppainen, Arvo
Knutzen, Thea
Knuuttila, Sakari
Komstedt, Wiggo
Koritzinsky, Theo
Lange, Preben
Lindenskov, Jákup
Louvo, Anna-Kaarina
Lundblad, Grethe
Møller, Helge Adam
Norwich, Arnljot
Nyby, Mats
Nyhage, Hans
Ólafur G. Einarsson
Óli P. Guðbjartsson
Oscarsson, Berit
Paakkinen, Saara-Maria
Páll Pétursson
Pietikäinen, Sirpa
Pors, Jette
Poulsen, Kaj
Poulsgaard, Kristen
Riihijärvi, Heikki
Ryynänen, Mirja

Samuelsson, Marianne
Sasi, Kimmo
Siuruainen, Eino
Sjøthun, Asbjørn
Skauge, Arne
Steenholdt, Otto
Sundstein, Jógvan (intog ej sin plats i rådet)
Svartberg, Karl-Erik
Svensson, Sten
Synnes, Harald
Syse, Jan P.
Söder, Karin
Sønderby, Peder
Talleraas, Anders
Valgerður Sverrisdóttir
Weiss, Birte
Werner, Lars
Westerberg, Bengt
Wroldsen, Ernst
Väänänen, Marjatta
Öhrsvik, Lena
Östrand, Olle
Øvregard, Kåre

Regeringsrepræsentanter og valgte medlemmer samt suppleanter

Danmarks Rige

Regeringen

Gammelgaard, Lars P., fiskeriminister
 Pedersen, Thor, indenrigsminister og minister for nordisk samarbejde
 Dybkjær, Lone, miljøminister
 Bilgrav-Nielsen, Jens, energiminister

Færøernes Landsstyre

Purkhús, Jongerð, landsstyremedlem

Grønlands Landsstyre

Motzfeldt, Jonathan, landsstyreformand

Folketinget

Socialdemokratiet (S)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Bennedsen, Dorte	Andersen, Hanne
Hansen, J.K.	Hansen, Søren
Jørgensen, Anker	Jakobsen, Svend
Poulsen, Kaj	Nielson, Poul
Weiss, Birte	Westh, Bjørn

Det Konservative Folkeparti (KF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Engell, Hans	Kirkegaard, Knud E.
Hansen, Flemming	Kirk, Kent
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Niels Ahlmann-Ohlsen)</i>	
Møller, Helge Adam	Ahlmann-Ohlsen, Niels

Socialistisk Folkeparti (SF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Auken, Margrete	Husmark, Birgitte
Gyldenkilde, Lilli	Harms, Inger

Venstre (V)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Hansen, Ivar	Jensen, Jens Peter
Sønderby, Peder	Brøndsted, Povl

Fremskridtspartiet (FP)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Poulsgaard, Kristen	Kjærsgaard, Pia

Det Radikale Venstre (RV)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Jelved, Marianne	Arnold, Elisabeth

Centrum-Demokraterne (CD)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Pors, Jette	Holmberg, Lis Noer

Kristeligt Folkeparti (KrF)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Glønborg, Knud	Pedersen, Inger Stilling

**Færøernes Lagting
Javnaðarflokkurin (Jvf)**

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Lindenskov, Jákup	Dalsgaard, Joáannes

Sambandsflokkurin (Sb)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Sundstein, Jógvan	Kallsberg, Anfinn
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen)</i>	

**Grønlands Landsting
Siumut (Si)**

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Lange, Preben	Rasmussen, Henriette (IA)

Atassut (At)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Steenholdt, Otto	Ostermann, Peter

Finland – Suomi**Regeringen – Hallitus**

Louekoski, Matti, justitieminister och nordisk samarbetsminister
 Suominen, Ilkka, handels- och industriminister
 Bärlund, Kaj, miljöminister
 Norrback, Ole, försvarsminister och minister med ansvar för fiskerifrågor

Ålands landskapsstyrelse

Eriksson, Sune, lantråd
 Eriksson, Karl-Göran, landskapsstyrelseledamot

Riksdagen – Eduskunta

Finlands Socialdemokratiska Parti (Sdp)
(Suomen Sosialidemokraattinen Puolue)

<i>Medlemmar – Jäsenet</i>	<i>Suppleanter – Varajäsenet</i>
Björklund, Ilkka-Christian	Skinnari, Jouko
Elo, Mikko	Alho, Arja
Järvisalo-Kanerva, Riitta	Hämäläinen, Tuulikki
Knuuttila, Sakari	Kalliomäki, Antti
Nyby, Mats	Metsämäki, Lauri
Paakkinen, Saara-Maria	Hurskainen-Leppänen, Sinikka

Nationella samlingspartiet (Kok)
(Kansallinen Kokoomus)

<i>Medlemmar – Jäsenet</i>	<i>Suppleanter – Varajäsenet</i>
Hetemäki-Olander, Elsi	Saastamoinen, Riitta
Hilpelä, Liisa	Särkijärvi, Jouni J.
Louvo, Anna-Kaarina	Laitinen, Juhani
Pietikäinen, Sirpa	Turunen, Eeva
Sasi, Kimmo	Järvenpää, Heikki

Centern i Finland (K)
(Suomen Keskusta)

Medlemmar – Jäsenet

Aho, Esko

(Förfall vid 2:a extra sessionen;

ersatt av Eino Siuruainen)

Jääteenmäki, Anneli

Ryynänen, Mirja

Väänänen, Marjatta

Suppleanter – Varajäsenet

Siuruainen, Eino

Pelttari, Seppo

Isohookana-Asunmaa, Tytti

(Moilanen, Eeva-Liisa (SkI))

Demokratiska Förbundet för Finlands Folk (Skdl)
(Suomen Kansan Demokraattinen Liitto)

Medlem – Jäsen

Kempainen, Arvo

Suppleant – Varajäsen

Andersson, Claes

Finlands landsbygdsparti (Smp)
(Suomen Maaseudun Puolue)

Medlem – Jäsen

Riihijärvi, Heikki

Suppleant – Varajäsen

Jurva, Marita

Svenska folkpartiet (Sfp)

Medlem – Jäsen

Björkstrand, Gustav

Suppleant – Varajäsen

Rehn, Elisabeth

Finlands kristliga förbund (SkI)
(Suomen Kristillinen Liitto)

Suppleant – Varajäsen

Moilanen, Eeva-Liisa

Ålands landsting
Åländsk center (ÅC)

Medlem

Jansson, Olof

Liberalerna på Åland (lib)

Medlem

Fagerholm, Karl-Gunnar

Ålands socialdemokrater (ÅSD)*Suppleant*

Tuominen, Pekka

Frisinnad Samverkan (FS)*Suppleant*

Jansson, Roger

Island**Regeringsrepræsentanter**

Jón Sigurðsson, handels- og industriminister samt nordisk samarbejdsminister

Jóhanna Sigurðardóttir, socialminister

Steingrímur J. Sigfússon, kommunikations- og landbrugsminister

Altinget**Sjálfstæðisflokkurinn (Sj)****(Selvstændighedspartiet)***Medlemmer*

Ólafur G. Einarsson

Friðjón Þórðarson

Suppleanter

Salome Thorkelsdóttir

Framsóknarflokkurinn (F)**(Fremskridtspartiet)***Medlemmer*

Páll Pétursson

Valgerður Sverrisdóttir

Suppleanter

Alexander Stefánsson

Guðni Agústsson

Alþýðuflokkurinn (A)**(Det socialdemokratiske parti)***Medlem*

Eiður Guðnason

Suppleant

Arní Gunnarsson

Alþýðubandalagið (Ab)**(Folkealliancen)***Medlem*

Guðrún Helgadóttir

Suppleant

Hjörleifur Guttormsson

Borgaraflokkurinn (B)
(Borgerpartiet)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Oli Þ. Guðbjartsson	Guðrún Agnarsdóttir (K)

Norge

Regeringen

Rønbeck, Sissel, miljøvernminister
 Eidem, Bjarne Mørk, fiskeriminister, nordisk samarbeidsminister
 Øyangen, Gunhild, landbruksminister
 Engseth, William, kommunalminister

Stortinget

Det norske Arbeiderparti (A)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Førde, Einar	Gulbrandsen, Thor-Eirik
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Thor-Eirik Gulbrandsen)</i>	
Pettersen, Oddrunn	Wroldsen, Ernst
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Ernst Wroldsen)</i>	
Jørgensen, Ragna Berget	Frøiland, Ranveig
Steen, Reiulf	Blankenborg, Haakon
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Ranveig Frøiland)</i>	
Øvregard, Kåre	Rotnes, Marit
Jørgensen, Brit	Frette, Hans
Fredheim, Kjell Magne	Gudmundseth, Roger
Iversen, Åsa Solberg	Eide, Mary
Sjøthun, Asbjørn	Larsen, Berit Brørby

Høyre (H)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Benkow, Jo	Norwich, Arnljot
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Arnljot Norwich)</i>	
Hansen-Krone, Margit	Lefdal, Lars
Syse, Jan P.	Foss, Per-Kristian
Talleraas, Anders	Willoch, Ingrid I.
Skauge, Arne	Berg, Hallgrim
Knutzen, Thea	Borge, Brita

Kristelig Folkeparti (KrF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Synnes, Harald	Furnes, Kjell
Alsaker, Svein	Røyseland, Borghild

Senterpartiet (Sp)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Buttedahl, Johan	Ueland, Ole Gabriel
Jakobsen, Johan J.	Lahnstein, Anne Enger

Sosialistisk Venstreparti (SV)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Koritzinsky, Theo	Kvanmo, Hanna

Sverige**Regeringen**

Dahl, Birgitta, miljø- och energiminister
 Hellström, Mats, jordbruksminister och nordisk samarbeidsminister
 Hulterström, Sven, kommunikationsminister

Riksdagen**Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)**

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Lundblad, Grethe	Ulander, Lars
Andersson, Lennart	Sandberg-Fries, Yvonne
Gadd, Arne	Svartberg, Karl-Erik
Exner, Lahja	Johansson, Anita
Håkansson, Per-Olof	Sundström, Sten-Ove
Öhrsvik, Lena	Johansson, Ulla
Östrand, Olle	Fransson, Jan
Leijon, Anna-Greta	Pomomaa, Bruno
<i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Karl-Erik Svartberg)</i>	
Oscarsson, Berit	Sörestedt, Birthe
Gustafsson, Hans	Svensson, Nils T.
<i>(Förfall under del av 2:a extra sessionen; ersatt av Ulla Johansson)</i>	

Moderata samlingspartiet (m)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Bildt, Carl <i>(Förfall under del av 2:a extra sessionen; ersatt av Filip Fridolfsson)</i>	Andersson, Arne
Komstedt, Wiggo	Fridolfsson, Filip
Nyhage, Hans	Bohlin, Görel
Svensson, Sten	Koch, Inger

Folkpartiet (fp)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Westerberg, Bengt	Annerstedt, Ylva
Jonsson, Elver	Bergdahl, Hugo

Centerpartiet (c)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Söder, Karin	André, Gunilla
Björk, Gunnar <i>(Förfall vid 2:a extra sessionen; ersatt av Olof Johansson)</i>	Johansson, Olof

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Werner, Lars	Samuelson, Björn

Miljöpartiet de Gröna (mp)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Samuelsson, Marianne <i>(Förfall under del av 2:a extra sessionen; ersatt av Birger Schlaug)</i>	Schlaug, Birger

Saklista

vid Nordiska rådets 2:a extra session

A. Medlemsförslag

- A 831/s Medlemsförslag om förstärka åtgärder för en harmonisering av miljöreglerna i de nordiska länderna (väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Brit Jørgensen och Grethe Lundblad)
- A 838/b Medlemsförslag om utökning av resurserna för förverkligande av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet (väckt av Gustav Björkstrand samt Anneli Jäätteenmäki)
- A 843/s Medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" (väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Jo Benkow, Carl Bildt, Hagen Hagensen, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Eeva Turunen)
- A 851/s Medlemsförslag om nordisk miljöpolitik (väckt av Gunnar Björk samt Johan Buttedahl, Anneli Jäätteenmäki, Mirja Ryyänen, Karin Söder, Ole Gabriel Ueland och Marjatta Väänänen)

B. Ministerrådsförslag

- B 85/s Ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram
- B 86/s Ministerrådsförslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön
- B 86 Ä/s Ändringsförslag till nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön
- B 87/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1989

Utanför saklistan föreläggs för rådet:

Dokument 1 Regler för extrasessionens genomförande

PROTOKOLL

Protokoll

Onsdagen den 16 november 1988 kl. 09.00–16.15

Presidenter: Jan P. Syse (1–6), Karin Söder (6–7), Ólafur G. Einarsson (7) och Anker Jørgensen (7–9).

Dagordning

1. Åpningsinnlegg av Nordisk Råds president
2. Navneopprop og godkjennelse av medlemslisten
3. Fastsettelse av sakliste for ekstrasesjonen
4. Meddelelse om avstemningsordning
5. Regler for ekstrasesjonens gjennomføring
6. B 85/s Ministerrådsforslag om nordisk miljøprogram
 - A 831/s Medlemsforslag om forsterkede tiltak for en harmonisering av miljøreglene i de nordiske land
 - A 843/s Medlemsforslag om bekjempning av luftforurensninger og "veksthuseffekter"
 - A 851/s Medlemsforslag om nordisk miljøpolitikk
7. B 86/s Ministerrådsforslag om nordisk handlingsplan mot havforurensning
 - B 86Ä/s Endringsforslag til ministerrådsforslag om nordisk tiltaksplan mot havforurensning
8. B 87/b Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budsjett for 1989
 - A 838/b Medlemsforslag om økning av ressursene til gjennomføring av handlingsplanen for det nordiske kultursamarbeidet
9. Ekstrasesjonens avslutning

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ærede forsamling! For annen gang i Nordisk Råds historie samles vi til ekstrasesjon. Det viser at de spørsmål vi skal behandle er viktige – så viktige at vi ikke har tid til å vente. Vi befinner oss i Helsingør, Shakespeares "Elsinore". Noen ord fra Hamlet – og jeg understreker, det blir ikke "To be or not to be" – kan gi rettesnoren for denne ekstraordinære sesjonen og for vårt arbeid. Vi må beflitte oss på å

"suit the action to the word,

the word to the action" –

vi skal tilpasse våre ord til handlingene – og handlingene til ordene.

Miljøspørsmålene har krøpet inn på oss – blitt en del av hverdagen. Vi har ikke tid til å vente mye lenger med tiltak for å snu en utvikling som er i ferd med å sette våre egne og kommende generasjoners livsbetingelser i fare – derfor denne ekstrasesjon.

Presset for handling er stort og blir bare større. Nordens folk er beredt til å godta belastninger og raske omstillinger, hvis politikere og myndigheter kan garantere positive resultater – at vi helt enkelt kan redde vårt miljø for fremtiden. Det er vårt ansvar som parlamentarikere å følge opp dette engasjement. Er vi fornuftige, skal vi klare dette. Det bør være overgangsproblemer og ikke undergangsproblemer vi står overfor.

Jeg har lyst til å komme med en viss formaning ved å referere Ludvig Holberg, som sier:

"Jeg viser alleene, at enhver maa gaae

frem med Tømmen i Haanden, og reformere sig saaledes, at han ikke falder fra een Last til en anden. Den, som gaaer langsomt frem, kommer omsider til Maalet; men den, som galoperer dertil, kand enten styrte paa Vejen, eller udi Farten drives Maalet forbi, saa at han er ligesaa langt derfra paa hin side, som han tilforn var paa den anden.”

Dette til overveielse.

Allerede da Presidiet i juni møtte miljøvernministrene, stilte vi krav om at de to varslede miljøprogrammer fra Ministerrådet skulle være konkrete, og peke fremover. Det kravet står der fortsatt.

Miljøproblemene kan selvfølgelig ikke løses med velmente formuleringer. Nå trenger vi konkrete tiltak for å redusere forurensninger, nye grenseverdier for miljøfarlige stoffer og bevilgninger til utvikling av miljøvennlig teknologi – for bare å nevne noen eksempler.

Nordisk Råd stiller nå krav til de nordiske regjeringer. Jeg håper vi skal finne svar.

Vi stiller også krav til vår omverden. Om et år, i oktober 1989, samles parlamentarikere fra 17 land, med Nordisk Råd som vertskap, til en konferanse om havforurensninger. Vi vil at denne konferansen skal munne ut i forslag om nye tiltak for å verne havet. Men hvilke krav skal vi fra Norden stille til våre kolleger fra andre land, hvis vi ikke selv makter å flytte posisjoner og skape en konkret felles plattform å stå på?

Vi har ikke lenger tid til sendrektighet. Derfor samles vi til ekstrasjesjon – en sesjon jeg håper vil kunne gjennomføres nettopp i den ånd at vi er villige til å gi avkall på noe av det egne til beste for fellesskapet.

Det er mitt håp at denne sesjonen i sin tur skal lede frem til en nordisk miljøpolitikk som er så fremsynt og konkret at den kan virke som et eksempel utover våre egne land.

I denne ånd hilser jeg representanter og ministre, medienes representanter, alle sakyndige og de spesielt inviterte gjester hjertelig velkommen til denne ekstrasjesjonen, som herved er åpnet!

Ja, det er bare å klappe!

Det med klappingen må man nemlig få gjort unna med én gang, for det blir det ikke tid til senere, hvis vi skal bli ferdige.

2

Namnupprop och godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista upprättad enligt § 4 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter:

Bärlund, Kaj
 Dahl, Birgitta
 Dybkjær, Lone
 Eidem, Bjarne Mørk
 Engseth, William¹
 Eriksson, Karl-Göran
 Eriksson, Sune
 Gammelgaard, Lars P.
 Hulterström, Sven¹
 Hellström, Mats
 Jóhanna Sigurðardóttir
 Jón Sigurðsson
 Louekoski, Matti¹
 Motzfeldt, Jonathan
 Norrback, Ole
 Pedersen, Thor
 Purkhús, Jongerð¹
 Rønbeck, Sissel
 Steingrímur J. Sigfússon¹
 Suominen, Ilkka¹
 Øyangen, Gunhild¹

Valda medlemmar:

Ahlmann-Ohlsen, Niels
 Alsaker, Svein
 Andersson, Lennart
 Auken, Margrete
 Bennedsen, Dorte
 Bildt, Carl
 Björklund, Ilkka-Christian
 Björkstrand, Gustav
 Buttedahl, Johan
 Eiður Guðnason
 Elo, Mikko
 Engell, Hans
 Exner, Lahja
 Fagerholm, Karl-Gunnar
 Fredheim, Kjell Magne
 Friðjón Þórðarson
 Frøiland, Ranveig
 Gadd, Arne

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Glønborg, Knud
 Guðrún Helgadóttir
 Gulbrandsen, Thor-Eirik
 Gustafsson, Hans
 Gyldenkilde, Lilli
 Hansen, Ivar
 Hansen, J.K.
 Hansen-Krone, Margit
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Hilpelä, Liisa
 Håkansson, Per Olof
 Iversen, Åsa Solberg
 Jakobsen, Johan J.
 Jansson, Olof
 Jelved, Marianne
 Johansson, Olof
 Jonsson, Elver
 Järvisalo-Kanerva, Riitta
 Jäätteenmäki, Anneli
 Jørgensen, Anker
 Jørgensen, Brit
 Jørgensen, Ragna Berget
 Kemppainen, Arvo¹
 Knutzen, Thea
 Knuuttila, Sakari
 Komstedt, Wiggo
 Koritzinsky, Theo
 Lange, Preben
 Lindenskov, Jacob
 Louvo, Anna-Kaarina
 Lundblad, Grethe
 Møller, Helge Adam
 Norwich, Arnljot
 Nyby, Mats
 Nyhage, Hans
 Ólafur G. Einarsson
 Óli Þ. Guðbjartsson
 Oscarsson, Berit
 Paakkinen, Saara-Maria
 Páll Pétursson
 Pietikäinen, Sirpa
 Pors, Jette
 Poulsen, Kaj
 Poulsgaard, Kristen
 Riihijärvi, Heikki¹
 Ryyänen, Mirja
 Samuelsson, Marianne
 Sasi, Kimmo¹
 Siuruainen, Eino
 Sjøthun, Asbjørn
 Skauge, Arne
 Steenholdt, Otto
 Sundstein, Jógvan¹

Svartberg, Karl-Erik
 Svensson, Sten
 Synnes, Harald
 Syse, Jan P.
 Söder, Karin
 Sønderby, Peder
 Talleraas, Anders
 Valgerður Sverrisdóttir
 Weiss, Birte
 Werner, Lars
 Westerberg, Bengt
 Wroldsen, Ernst
 Väänänen, Marjatta
 Öhrsvik, Lena
 Östrand, Olle
 Øvregard, Kåre

Medlemslistan godkändes.

3

Fastställande av saklistan för sessionen

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med det utdelade tryckta förslaget med tillägg av B 86Å/s ändringsförslag till en nordisk åtgärdsplan mot havsförorening.

Saklistan för extrasessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

4

Meddelande om voteringsordningen

Voteringen skjer med hjelp av voteringsapparat. I samsvar med § 11 i Rådets arbeidsordning kan medlem votere "ja" eller "nei" eller avstå fra å votere. Presidenten meddeler når votering begynner og når den avsluttes. En ja-stemme er på voteringsapparatet markert med "yes" og en nei-stemme med "no". Det er en egen markering for dem som avstår, "abstain".

Forøvrig viser presidenten til det omdelte notat som nærmere forklarer bruken av voteringsapparat.

¹ *Ej närvarande vid namnuppropet.*

5

Regler för sessionens genomförande (Dokument 1)

Presidenten: Enligt Dokument 1 föreslår presidiet visse regler för sessionens genomföring.

I dokumentet föreslås tidsbegränsning av inläggene.

Likeledes föreslås hurledes replikkordningen skal genomföres.

Presidiets förslag bifölls.

6

B 85/s: Ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram, A 831/s: Medlemsförslag om förstärkta åtgärder för en harmonisering av miljöreglerna i de nordiska länderna, A 843/s: Medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" och A 851/s: Medlemsförslag om nordisk miljöpolitik

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget och medlemsförslagen antar följande rekommendationer:

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslag B 85/s samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts av social- och miljöutskottet och därvid omarbete de ovan fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser m.m. inom de områden som nämnts.

b) ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet

c) årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötillståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

II. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

Till utskottets betänkande hade Anna-Kaa-

rina Louvo och Sten Svensson fogat en reservation med följande förslag till rekommendation:

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a), b) och c) = utskottet

II. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

a) = utskottet

b) att aktivt delta i det nordiska och det internationella samarbetet för att finna lösningar på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken i enlighet med medlemsförslag A 843/s och med beaktande av de synpunkter som reservanterna anfört.

Marjatta Väänänen (social- och miljöutskottets talesman):

Herr president, ärade rådsmedlemmar! De månader som gått sedan Nordiska rådets presidium beslutade om en extra session om miljöfrågorna har präglats av mycket livlig ställningstagande verksamhet på olika håll. Under de senaste veckorna har många instanser tagit kontakt med social- och miljöutskottet. Vi har här att göra med en exceptionellt svår och viktig fråga.

En del av miljö- och ungdomsorganisationerna har t. ex. krävt mycket mera långtgående åtgärder. Utskottet kontaktades bl. a. av fiskarna runt omkring Kattégatt, som håller på att förlora möjligheterna att utöva sitt yrke. Även de finska skogsarbetarna har uttryckt sin oro. De föreslår praktiska skogsvårdsåtgärder för att trygga sin sysselsättning. Utöver dem som önskar konkretisering av dessa program har synpunkter kommit även från sådana som anser att de föreslagna åtgärderna är för långtgående eller t. o. m. omöjliga att genomföra. Dessa synpunkter förekommer bl. a. inom industrin, som anser sig redan ha sopat rent framför sin egen dörr vad det gäller miljövärd. Även bland finska tjänstemännen inom miljösektorn har hörts dylika tankar.

Miljövärderna i den form som parlamentarikerna har föreslagit innebär så väldiga kostnader att det helt enkelt är omöjligt att förverkliga säger en del andra. De som har yoken som håller på att försvinna på grund av

miljöföreningar beskyller däremot politikererna för tröghet. På parlamentarikerhåll har man kritiserat två principer, det att man kräver att skyddsnivån bör höjas enligt det land som har den högsta ambitionsnivån och å andra sidan att fasta ambitiösa tidsgränser och utsläppsmängder bör fastställas.

Det finns således synnerligen stora skillnader i opinionerna och i målsättningarna beroende på om de framställs av medborgare, parlamentariker, tjänstemän eller de som förorenar. Hela tiden skriker naturen omkring oss, trots att den är tyst.

Beträffande parlamentarikerernas insats bör man dock konstatera att det är politikerna som bär det slutliga ansvaret för de åtgärder som genomförts, deras effekt eller effektlöshet. Det sågs att vi bör komma ihåg att vi inte har fått naturen i arv från de tidigare generationerna utan lånat den från de kommande.

Efter att social- och miljöutskottet hade fått ministerrådets förslag till program om miljön och den marina miljön har utskottet behandlat dem och vad beträffar miljöprogrammet har utskottet varit berett att enhälligt rekommendera till sessionen att det skall antas kompletterat med de tillägg som utskottet har fogat till programmet. Tilläggen gäller en del internationella, nordiska och nationella åtgärder. Beträffande de internationella åtgärderna nämner jag speciellt förslaget om att miljövärden i FN borde göras likvärdig med nivån som nedrustningsfrågorna redan i dess verksamhet har.

I utskottet är vi fullständigt medvetna om, hur svårt och långsamt arbete miljövärden är, eftersom det till stor del är en fråga om ekonomi och att det i Europa finns även många industrialiserade länder, vars ekonomiska förutsättningar är särskilt begränsade. Men det är dock i mycket stor utsträckning också fråga om politisk vilja. Vi är alla, oberoende av boplatz eller politisk linje, i samma båt.

Jag hänvisar till den enstämmiga behandlingen av frågan i utskottet och till betänkandet om miljövärdprogrammet och jag önskar, att ärade rådsmedlemmar har läst vårt förslag till betänkande, eftersom jag inte har tid att närmare gå in på det.

Herr president! Jag önskar med dessa ord bifall till utskottets betänkande om ministerrådets förslag om miljöprogrammet.

Grethe Lundblad: Herr president! Nordens miljö – dess skogar och mark, dess sjöar och hav, dess förmåga att ge oss bröd, vatten och annan mat – är en gåva vi fått att förvalta. En vacker och dyrbar gåva.

Vi måste i Norden bedriva en sådan miljöpolitik att vi om något tiotal år kan se våra barn och barnbarn i ögonen utan att skämmas. Politikerna har här ett tungt ansvar. Redan i början av 70-talet kom miljöpolitiken in på Nordiska rådets dagordning med förslaget om en miljökonvention, och nu är den inskriven i det nordiska samarbetets grundlag genom artiklarna i Helsingforsavtalet som säger att man skall likställa de nordiska länderna med det egna landets miljöintressen och att man skall uppnå största möjliga överensstämmelse i frågan om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, förbud mot användande av miljögifter och andra miljöstörningar.

Men miljön och omsorgen om den står i dag högt på dagordningen i de nordiska länderna, såväl i politiska församlingar som ute i deras befolkningar.

Till en början talade vi om miljörisiker, sedan om miljöhot, nu har vi börjat känna av miljöskador.

Från mitt eget land vet jag att det är allvarligt när vi måste varna befolkningen för att äta sill från Östersjön mer än två gånger per vecka på grund av bl. a. skogsindustrins utsläpp, som ger dioxinhalter.

Det hörs då och då att man måste förbjuda eller åtminstone minska biltrafik och utevistelse för människor när luften genom samverkan av klimat och föroreningar blir hälsovådlig i storstäderna. Därför är det viktigt och riktigt att det förslag som vi här behandlar innebär en höjning av ambitionsnivån i förhållande till tidigare samarbetsprogram.

Jag skall här kortfattat söka säga litet både om programmets starka sidor och om dess svaga sidor, speciellt vad gäller nordiska och nationella insatser.

Herr president! Det är viktigt att enbart *risk* för skada skall vara orsak för att ta till miljövärdande insatser, och det är viktigt att principen p. p. – pollutors pay, dvs. förorenaren skall betala – slås fast också de nordiska länderna emellan.

Men det är svagt att vi fortfarande skall låta principen "bäst tillgängliga teknik" be-

lastas med ekonomiska och tekniska förbehåll när det borde vara miljöhänsynen som är den främsta målstocken.

Det är också svagt, vilket påpekats i flera rekommendationer och i förslag från ledamöter i rådet, att det går så trögt med den s. k. harmoniseringen, dvs. mer jämställd lagstiftning och miljöregler mellan de nordiska länderna. Luften, havet och naturen är lika oavsett land, men myndigheternas – och därmed politikernas – miljökrav är ofta mycket varierande från land till land.

Vi hade den 26 oktober i Oslo en konferens tillsammans med de nordiska industriförbunden, som alla förklarade sig vilja ta långtgående miljöhänsyn om – som de sade – bara politikerna ger raka besked och inte ständigt ändrar sig.

Så därför, herr president: Fram för mera bestämda utsläppskrav för industrin! Jag hoppas ministerrådet kommer ihåg detta, när man i slutet av detta år får en rapport om lämpliga gemensamma krav på massindustrin. Ofta ger krav på miljömässigt lämplig teknik på sikt både bättre och mera lönsam produktion. Därför bör man satsa mer på jämställda, lägre och färre utsläpp.

Utskottet ser också med uppskattning på den ökade avgasreningen av personbilar, och här finns egentligen en smittoeffekt. Snart har alla nordiska länder katalytisk rening, och detta goda tillstånd sprider sig nu mer i Europa, fastän det var USA och Japan som kom först.

Men vi behöver färre bilar, mera järnvägar och fartygstrafik, om luftföreningarna i tätorter skall kunna begränsas. Vi kan alla bli med i miljökampen i vårt bilval och i vårt val av olika produkter, men då behöver vi hjälp, helst genom nordisk symbolmärkning av miljövänliga varor. Det kan ibland gå inflation i åtgärdsprogram och handlingsplaner, men utskottet pekar ändå på två områden där mera konstruktiva riktlinjer bör utarbetas i nordiskt samarbete, nämligen för avfallshandling och för energiproduktion och energianvändning.

Många har frågat oss om ett betänkande med 19 tilläggs punkter egentligen kan betraktas som positivt och tillstyrkande, men jag vill hävda att programmet på sina 36 sidor trots våra påpekanden om brister ändå är tecken på gott underlag för nordiskt samarbete i miljöfrågor.

Jag yrkar härmed bifall till ministerrådsförslaget om nordiskt miljöprogram och ber ministerrådet att inarbeta de efterlysta åtgärderna samt, vilket är mycket viktigt, ställa tillräckliga budgetmedel till förfogande för dess genomförande.

Jag yrkar avslag på reservationen från två konservativa ledamöter. Vi vill inte ha kvar kärnkraft i Norden på längre sikt.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Sven Hulterström och minister Matti Louekoski samt Heikki Riihijärvi och Kimmo Sasi intagit sina platser i rådet.

Sten Svensson: Herr president! Kampen mot luftföreningarna måste ses som den viktigaste miljöpolitiska utmaningen under perioden fram till år 2000.

Därför anser vi moderater att Nordiska rådet skall ställa upp bestämda mål för begränsning av ländernas utsläpp i luften av skadliga ämnen fram till år 2000. I ministerrådets förslag anges enbart på vissa områden mål vad gäller år 1995. Detta är otillfredsställande. Mål som bara sträcker sig till 1995 riskerar att bli meningslösa. Det är efter 1995 som påfrestningarna på den nordiska luftskyddspolitikerna uppkommer till följd av de svenska förslagen till omställningar av energisystemet. En rad prognoser visar att luftskyddet försämras vid en snabbavveckling av kärnkraften.

De mål som vi har förordat i den svenska riksdagen är samtliga inriktade på år 2000. Så borde det också vara här i Nordiska rådet. Senare bör mål som sträcker sig längre fram i tiden ställas upp.

Vi står inför en global miljöutmaning, som nu kräver resolut handling. Därför hävdar vi moderater/konservativa medlemmar av rådet att koldioxidutsläppen inte bör öka fram till år 2000. Med ett nordiskt mål som detta kan de nordiska länderna internationellt verka för en konvention, som söker dämpa den starka ökningen av koldioxidutsläppen. Det är anmärkningsvärt att miljöministrarna inte föreslår något liknande i sitt förslag.

Herr president! En ökad kolanvändning kommer att bli det stora hotet mot den nor-

diska miljön om den tilltänkta snabbavvecklingen av kärnkraften kommer till stånd. Kampen mot luftföroreningarna måste därför ses som den viktigaste miljöpolitiska utmaningen under perioden fram till år 2000. Mot den bakgrunden instämmer vi reseranter fullt ut i medlemsförslaget A 843/s om luftföroreningar och "växthuseffekter". Luftföroreningar *måste* bekämpas hårdare. Svavel- och kväveutsläppen *måste* minskas. Utsläppen av koldioxid från förbränning *får inte* tillåtas öka. Miljöavgifter och skatterabatter samt god energihushållning påskyndar omställningen till ett miljövänligare samhälle.

Fortsatt användning av kärnkraften gör dessa mål möjliga att uppnå. Att ersätta dagens energiproduktion i kärnkraftverk med motsvarande produktion i kolkondensverk kommer att öka koldioxidutsläppen dramatiskt. Denna utveckling är *inte* acceptabel. Därför skall alla planer på nya kol- och oljekondenskraftverk för att ersätta en snabbt avvecklad kärnkraft bestämt avvisas. En förtida avveckling av kärnkraften får aldrig resultera i att nödvändiga miljökrav på alternativ energi eftersätts. Den del av energiproduktionen som behöver ersättas måste, enligt vår bestämda uppfattning, i stället produceras med inhemska förnyelsebara energikällor.

Herr president! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den reservation som har fogats till social- och miljöutskottets betänkande i motsvarande del. I övriga delar biträder vi reseranter utskottets förslag såsom de har presenterats av utskottets ordförande.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Marianne Samuelsson för del av denna dag lämnat extrasessionen och ersatts av Birger Schlaug.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet **Birgitta Dahl**: Herr president! Ärade rådsledamöter! Det råder inget tvivel om att det ligger allvar, otålighet och en bestämd vilja att driva på utvecklingen för att åstadkomma konkreta resultat. Detta ligger bakom både rådsmedlemmarnas och ministerrådets arbete inför denna session.

Det förslag till samarbetsprogram vad gäller miljön som vi nu diskuterar representerar också en helt annan och högre ambitionsnivå än den vi hittills har haft i det nordiska miljö-samarbetet. Detta gäller även om man betänker det självklara faktum att detta bara är ett första steg på vägen och att vi framöver steg för steg kommer att skärpa kraven och åtagandena. Programmet har sin utgångspunkt i Brundtlandkommissionens slutsats att det finns ett oupplösligt samband mellan resurshushållning, omsorg om miljön och förutsättningar för ekonomisk och social utveckling.

Det är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet och långsiktighet, att miljöfrågorna skall integreras i alla samhällssektorer och att miljöarbetet kräver internationellt samordnade aktioner.

Det betyder att omsorgen om miljön och en ansvarsfull hushållning med gemensamma resurser måste genomsyra hela samhället, alla samhällssektorer och i grunden förändra vårt sätt att leva och arbeta. Alla verksamheter skall ta ansvar för miljön inom sitt område.

Programmet innehåller därför en redovisning hur det strategiskt viktiga samhällssektorerna måste ställas om i miljövänlig riktning – energisystem, trafik, industrins processer, jordbruket och skogsbruket – för att ta några exempel.

Detta har också börjat tillämpas i andra samarbetsprogram och ministerråd, inte minst i den ekonomiska handlingsplanen men också t. ex. i samarbetet om energi- och trafikfrågor i rådet.

Några andra viktiga principer som slås fast är att miljökraven skall utgå från vad naturen tål och att vi skall använda oss av bästa tillgängliga teknik. Inom ramen för vad naturen tål skall vi sträva efter att följa de mest ambitiösa miljövårdsplaner som ett nordiskt enskilt land satt upp. Dessa mål kan vi nå med olika medel.

I inledningsfasen kommer vi inte att på alla områden fullt ut klara av detta. Men det är viktigt att vi gör det så fort som möjligt. Vi måste acceptera principen att under det första stadiet använda olika medel. Vi måste ju påbörja arbetet med utgångspunkt i rådande läge.

Principen om vad naturen tål medför i sin praktiska tillämpning att vi självklart måste ställa olika krav och mål för skilda delar av

Norden. Gör vi inte det kan vi inte ställa de särskilt hårda krav som vi måste ställa i speciellt förorenade regioner i Norden. Det är en princip som i hög grad är tillämplig i kampen att rädda våra hav. Vi måste ställa särskilt stränga krav på vissa områden för att snabbt få resultat.

Programmet innefattar också förslag om miljöpolitiska åtgärder när det gäller klimat och ozonskikt men också åtaganden – tvärt emot vad föregående talare påstod – om en minskning av koldioxidutsläppen. Vi skall kräva omförhandling av CFC-protokollets inriktning mot en snabb avveckling av all CFC-användning. Vi har också gjort egna åtaganden att under detta år, 1988, redovisa nationella avvecklingsprogram för CFC. Det innebär tvärt emot vad utskottet tror en skärpning i förhållande till förra årets åtagande om en halvering till 1995.

Programmet innehåller ett särskilt avsnitt om luftföroreningar där vi till rådet år 1990 skall redovisa ett program om luftföroreningar och klimatfrågor. Senast år 1995 skall alla nordiska länder ha genomfört USA-kraven för alla typer av fordon. Verkligheten är den att de flesta av oss kan klara av detta tidigare.

Vi fick vid ECE-mötet i Sofia nyligen också igenom krav som utskottet ställer sig bakom, nämligen att vi skall förstärka användningen av EMEP och se till att vi med olika mätmetoder kan fastställa vad naturen tål i olika delar av Europa och på den grunden ställa kraftigt skärpta krav när det gäller utsläpp av både svavel, kväveoxid och kolväten.

Vi har också i den mycket fruktbara diskussionen i utskottet i går kunnat konstatera att på de 19 punkter som utskottet särskilt tar upp i många avseenden finns en samsyn. Vi är egentligen inte alls oense utan har rett ut en del missförstånd och oklarheter samt har även kunnat komma överens.

Det program som vi nu skall anta är en stor framgång i miljöarbetet och i det nordiska samarbetet. Men vi får för den skull inte slä oss till ro. Det är startpunkten på ett arbete där vi ständigt måste skärpa oss och uppnå bättre resultat. Vi kommer därför att fortlöpande revidera programmet, och vi kommer att se dynamiken i utvecklingen.

Jag är övertygad om att samtliga nordiska länder i fortsättningen kommer att låta

miljökraven spela en avgörande roll när det gäller att fastställa olika villkor för olika verksamheter. Vi kommer att få se en snabb teknisk utveckling till följd av de nya och hårda krav som vi ställer. Detta kommer att vara till stor nytta för naturen och göra det möjligt att uppnå resultat snabbare än vi hittills har vågat tro.

Herr president! Jag hoppas att vi av detta har lärt oss att utveckla och fördjupa samarbetet mellan ministerråd och parlamentariker samt att vi kan se fram mot ett fruktbart samarbete under kommande år.

Statsråd Sissel Rønbeck: Hr. president! Det nordiske miljøprogrammet vi nå behandler, trekker opp, slik jeg ser det, klare og forpliktende rammer for hvordan de nordiske landene helt konkret nå skal arbeide med sentrale, for ikke å si vitale, miljøspørsmål i årene framover.

Etter min mening representerer programmet intet mindre enn en milepæl i det nordiske samarbeidet om slike spørsmål. Det sier jeg fordi programmet framfor alt er preget av at miljøpolitikken nå må drives på tvers av både sektorer og landegrenser. Miljøpolitikken kan ikke, slik tilfellet stort sett har vært til nå, bare være et ansvar for miljøpolitikere alene. Vi er alle i samme båt, og nå må vi alle også lære oss å ta ansvar for at båten bærer.

I vårt videre arbeid i internasjonal, nordisk og nasjonal sammenheng må vi alle – som produsenter, som forbrukere og som politikere på alle plan – operere innenfor grensen av hva naturen faktisk tåler. Og det må vi gjøre enten vi har ansvar for fiskerier, for landbruk, for industri, for energi, for samferdsel – eller makroøkonomi, for bare å nevne noen viktige områder.

Det miljøpolitiske samarbeidsprogrammet viser med andre ord hvordan de nordiske landene sammen vil følge de aller viktigste intensjonene i innstillingen fra Brundtland-kommisjonen for miljø og utvikling. Programmet vil også sette de nordiske landene enda bedre i stand til å være pådrivere i det internasjonale samarbeidet om miljøspørsmål. Jeg er derfor oppriktig glad for at sosial- og miljøutvalget i store trekk støtter forslaget.

Klimaendringene, forsuring og havforurensningene, eller, om man vil, ørkenspred-

ning, flom, algeinvasjoner, fiskedød, skogs-
død og store helseskader – alt dette minner
oss om at det er blitt seint på jorda. Men ikke
for seint. Vi kan snu utviklingen mens det
ennå er noen utvikling. Vi kan hvis vi vil – og
stadig flere vil. Vi er jo på ingen måte alene i
Norden om å erkjenne alvoret i de miljøut-
fordringene vi nå står overfor. La meg minne
om at for bare vel ett år siden var vi i den
situasjon at vi bare hadde én forpliktende
internasjonal miljøavtale. Jeg tenker på den
såkalte 30 pst. protokollen om svovel. Nå har
vi Montreal-avtalen om halvering av KFK-
utslipp. Vi har internasjonale vedtak om å
halvere utslipp av næringssalter og miljøgifter
både i Østersjøen og Nordsjøen. Vi har avta-
len og deklarasjonen fra Sofia om reduserte
NO_x-utslipp. Forberedelsene til en klima-
konvensjon er faktisk i gang. Ja, klimaspør-
målene kryper ikke, de snarere løper høyere
og høyere opp på den internasjonale miljø-
dagsordenen. Det gjelder også i FN's hoved-
forsamling.

Med andre ord, også vi i Norden kan like
gjærne først som sist innstille oss på de store
omstillingene som også det internasjonale
samfunnet vil kreve av oss. Det gjelder særlig
på energipolitikken og samferdselspolitik-
kens område. Her kan vi ikke lenger nøye oss
med innføring av all verdens renseteknikker.
Vi må kort og godt skifte spor. Det gjelder
også bokstavelig talt, ved i første hånd å satse
mer på bane. Vi må også endre vårt forbruks-
mønster, og vi må gjøre det sammen. Sam-
men må vi gjøre den nordiske velferdsmodel-
len til en modell for en bærekraftig velferd –
en velferd som er i harmoni med vårt felles
naturgrunnlag.

Synnes: President! Det haster! Tiden er
kostbar når det gjelder å rette opp vårt belas-
tede forhold til miljø og ressurser. Det haster
med å bevisstgjøre både oss selv som politi-
kere og de folk vi representerer, om hva som
allerede har skjedd og hva som kommer til å
skje hvis vi ikke nå tar miljøutfordringene på
ramme alvor.

Dette var også bakgrunnen for det initiativ
Midten-partiene tok under sitt møte i Oslo i
mars d. å. til denne ekstrasesjon. Vi møtte
vel heller liten forståelse den gang. Trolig var
det algeinvasjonen og seldøden som avgjorde
saken.

På vegne av Midten-partiene kan jeg for-
sikre om at vi fortsatt vil være pådrivere på
dette området! Ikke først og fremst for å kriti-
sere det som ikke er gjort, for det dreier seg
utvilsomt i hovedsak om forsømmelser vi må
kjenne et felles ansvar for. Men vi ønsker å gi
Ministerrådet all den tilskyndelse vi kan gi
for at nettopp miljøarbeidet blir en hovedsak i
nordisk samarbeid.

Det er bare ikke nok med gode ønsker og
høye ambisjoner. Så langt kan det bli for
lettvint å fremstille seg som talsmenn for en
ny og mer ansvarlig miljøpolitikk. Vi må gjø-
re det i bevissthet om hva det vil koste, slik at
vi også kan tåle å møte oss selv igjen når de
samme spørsmål kommer opp i våre nasjona-
le forsamlinger. For det vil koste å ta konse-
kvenser av de krav vi med så stor rett målbæ-
rer i disse debattene. Det vil kreve at forvent-
ningene brytes på mange andre områder.
Kravene er saktens vel begrunnet. Det er
bare ikke like sikkert at vi har innsett hva
disse kravene innebærer, og hva det vil koste
å følge dem opp i den politiske hverdagen.
Det er der vi skal bestå prøven.

La meg derfor på vegne av Midten-partiene
uttrykke vår tilslutning til det miljøprogram
som er lagt fram fra Ministerrådets side. Det
er godt så langt det rekker, men det haster
med å komme videre. Først og fremst haster
det med å klargjøre hva det vil koste i prak-
sis, og hvordan vi i praksis skal gjennomføre
de mål vi setter oss. Det er nødvendig at vi
som parlamentarikere på denne måten blir
stilt overfor ansvaret for de forventninger vi
også stiller til Ministerrådet.

Dernest er det viktig at alle gode krefter
settes inn for å klarlegge de konsekvenser vi
står overfor på kortere og lengre sikt, at
forskning og informasjon prioriteres. Det er
høyst sannsynlig at den kunnskap som kom-
mer til, vil endre både innhold og prioritering
i de tiltak vi går inn for. De holdninger vi må
bygge på, vil være avhengig av at informa-
sjonen når fram. Det er også på denne bak-
grunn jeg vil peke på det medlemsforslag som
er fremmet fra Midten-partienes side om et
biologiår. I vår teknologipregede tid kan det
hende at et orienteringsfag som biologi blir
fortrengt av mange andre hensyn. Kunnskap
må til for å bygge de holdninger som vi vil
være avhengig av. Det er bare dette som kan
gi det perspektiv vi trenger.

Overgangsproblemer og ikke undergangsproblemer, uttalte rådets president innledningsvis. Ja, det må vi tro på, men la oss bare ikke undervurdere de krav det dreier seg om.

I hele etterkrigstiden har vi i våre land stått overfor en mer eller mindre sammenhengende bølge av vekst. Det kan derfor synes som om vi er noe mentalt uforberedt på en situasjon som er kvalitativt annerledes. Det er ingen selvfølge at vi står fram som vinnere i denne kampen.

Jeg deltok for drøyt to uker siden på en miljøkonferanse, hvor en som kanskje mer enn de fleste andre har engasjert seg i denne problematikken, hadde følgende pessimistiske konklusjon:

''I prinsippet egentlig enkelt og løsbart, i praksis dessverre umulig.''

Vi må tro at det er mulig! La meg derfor til slutt sitere en av våre egne tidligere fremstående politikere som sa – en omskrivning av det kjente politiske ordtak om at politikk er det muligens kunst: ''Politikk må være å gjøre mulig i morgen det som er umulig i dag.''

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Målsætningen for det nordiske miljøprogram om, at alle nordiske lande inden for rammerne af, hvad naturen tåler, bør stræbe efter at følge de mest ambitiøse miljømål, som et enkelt andet nordisk land har, er udtryk for en helt rigtig og ambitiøs holdning for det nordiske miljø samarbejde.

Afgørende bliver det jo så, hvordan ministerrådet vil føre de gode principper ud i livet, og jeg må jo indrømme, at det ser ikke for lyst ud efter den dag, vi havde i Social- og Miljøudvalget i går, og den tid, der er gået siden 25. oktober, hvor vi sagde ord om havmiljøplanen. Jeg skal ikke sige mere om den – bare rolig, jeg kender godt dagsordenen, men jeg skal bare nævne, at i denne forbindelse har det givet os bange anelser i den venstresocialistiske gruppe.

Jeg har lavet en meget fin tale på vegne af den venstresocialistiske gruppe, hvor jeg kommer ind på en række områder, hvor vi synes, der skal arbejdes videre. Taletiden er blevet sådan, at jeg vil lade det ligge, fordi det stort set er utroligt teknisk, og jeg synes, at det kan vi bedre – jeg håber, den venstresocialistiske gruppe tilgiver mig – komme med

i vore forslag, for ingen skal være i tvivl om, at vi kommer med forslag til, hvorledes man kan opfylde de fine principper. Jeg skal sige, at for vores skyld gør det såmænd ikke så meget, at det er en lang proces, vi går ind i, for 10 år betyder ikke så meget, hvis vi bare inden for 10 år kan sætte os delmål og få dem opfyldt, få dem beregnet, så vi ved, hvad det er, vi gør, så vi kan gå ud og fortælle f. eks. vore fiskere derude, at de skal have mulighed for at fange fisk, men det er ikke sikkert, at de skal have mulighed for at sælge så mange, at de kan få råd til at køre rundt i 2 biler og skifte dem ud hvert tredje år.

Jeg tror simpelt hen, at det er den slags diskussioner, vi skal ud at have, for jeg tror ikke desværre endnu, at de nordiske befolkninger, er klar over, hvilke store ændringer der skal til, hvis dette skal lykkes. Vi skal jo ind at lave fuldstændig om på vores energipolitik, vi skal ind at lave fuldstændig om. Det er ikke kun flipperne på venstrefløjten, der siger, at vi må have mere kollektiv trafik, og at privatbilismen må dæmpes. Hvis de, der stemmer for, at vi skal have dette program gennemført, tror, de kan fastholde livet, som det var, samtidig med at de vil gå med ind og lave dette til et miljø, som ikke alene vi, men også vore børn og børnebørn kan overleve i, lader det sig ikke gøre at holde den liberalistiske fane så højt, at folk kan gøre lige nøjagtigt, hvad de vil, uden at samfundet griber ind over for det. Og hermed taler jeg ikke om preussisk ensretning, men jeg taler om, at hvis vi mener noget med det, vi her siger, så må der være sammenhæng i det.

Jeg skal til sidst sige, at vi går naturligvis imod reservanterne, som ønsker atomkraft, for det betyder jo, at vi skal fortsætte med et overforbrug af energi, som vi simpelt hen ikke kan leve med.

Ellers skal jeg sige: Ros til ministrene, og jeg skal rose det udvalg, der hedder Social- og Miljøudvalget, i denne sammenhæng. Jeg ville ønske, vi kunne have gjort det samme under næste punkt, men jeg håber, at vi vil kunne det på sessionen i Stockholm til februar.

Bildt: Herr president! Låt mig börja med att uttrycka tillfredsställelse över att denna extrasession har kommit till stånd. Jag vill

uttrycka min takksamhet för det initiativ som har tagits av presidiet och presidenten, att vi efter en serie sammanträden där miljöpolitiken så att säga aldrig kom till skott, dock fick en extrasession som satte tillräcklig press på alla inblandade att faktiskt åstadkomma någonting som för dessa frågor framåt.

Det råder inget tvivel om att miljöpolitiken tillhör en av de stora 90-talsutmaningarna för alla våra samhällen. Det är frågor som griper djupt in i varje annan del av det politiska arbetet och som påverkar samtliga nordiska länder samt har dimensioner som går långt utanför Norden.

Problemen är nya också i den meningen att vi sällan har stått inför så allvarliga problem, problem som har tydliggjort att den egna nationen inte räcker till för att lösa dem. Det finns mycket som vi kan lösa lokalt och nationellt. Men de stora miljöutmaningarna kräver nordisk, europeisk och global samverkan. I våra ansträngningar att klara problemen kommer vi därmed att skapa internationella, europeiska och nordiska strukturer, som kan hjälpa oss att bygga ett bättre samhälle också i andra sammanhang.

Vi i den konservativa gruppen har lagt fram konkreta förslag tidigare. De har haft betydelse när det gäller att utarbeta det betänkande som vi tar ställning till i dag. Det handlar framför allt om åtgärder mot luftföroreningarna och växthuseffekterna. Sten Svensson har redogjort för delar av detta.

Vi hade gärna sett att man kunnat gå litet längre än vad majoriteten och ministrarna varit beredda att göra. Vi kan se det som uppnått som ett väsentligt etappmål. Vi skall därefter arbeta vidare i den angivna riktningen.

Det finns, herr ordförande, en viss risk för att miljödebatten leder till pessimism angående utvecklingsperspektivet. Jag tror att det är fel. Vi skall inse att det finns miljöproblem som vi har löst på ett hyggligt sätt. Vi skall också inse att det är i den successiva ersättningen av gammal teknologi med ny teknologi och den omvandlingsprocess av våra samhällen som kommer till uttryck i den ekonomiska tillväxten, som vi ser processen att bygga ett allt mer miljövänligt samhälle. Vi skall bejaka tekniken och tillväxten. Det är en väg mot ett mer miljövänligt samhälle.

Detta påverkar våra möjligheter att ställa

ytterligare krav på vår industri i fråga om utsläppsbegränsningar, inte minst inom skogsindustrin. Det påverkar vidare våra möjligheter att ställa ytterligare krav på transportsystemet, t. ex. bilarna, när det gäller olika typer av avgasreningsteknologier. Det påverkar förvisso våra möjligheter att ställa om våra energiproduktionssystem i mindre miljöbelastande riktning.

I debatten nyss sade Sissel Rønbeck att klimatproblemen kommer allt högre upp på den internationella miljödebattens föredragningslista. Det är enligt min mening riktigt att de gör det. Är det något område där Norden hamnat på efterkälken i den internationella miljödebatten, så är det detta. Vi har inte tillräckligt fokuserat vår politik, vår debatt, våra åtgärder och insatser mot de globala klimatproblemen. Hade vi exempelvis haft en tydligare inriktning på koldioxidproblemet, då hade vi också kunnat tala med litet renare samvete.

Jag hoppas att vi nu skall ges möjligheter att gå vidare. Vi får inte låta denna dag bara bli ett nordiskt mästerskap i miljöretorik. Vi skall anta de föreliggande förslagen men samtidigt skapa en bas för att kunna arbeta vidare med klimatproblemen samt kunna forska och göra insatser. Det gäller bland annat att samarbeta ekonomiskt.

Meddelanden

Det meddelades, att Arvo Kempainen och statsråd Gunhild Øyungen intagit sina platser i rådet.

Brit Jørgensen: President! Internasjonale avtaler og overenskomster bygger alltid på lange og vanskelige forhandlinger. Blant annet derfor er det ikke mulig internasjonalt å få til planer eller konvensjoner uten å bygge på konsensusprinsippet.

Jeg tror vi kunne tapetsere alle parlamentene våre med vedtak, handlingsplaner og traktater som ligger i arkiver og skuffer.

Det vi må forsøke i Nordisk Råd er å få til handlingsplaner for å redde vart felles miljø – handlingsplaner som vi

1) tror på.

2) bruker som et praktisk arbeidsredskap, og

3) hvor vi er villige til å foreta de nødvendige økonomiske disposisjoner for å kunne gjennomføre dem. Først da blir dette det viktige våpen vi trenger for å få gjennomslag i store internasjonale forhandlinger. Med dette mener jeg at det beste ikke må bli det godes fiende. Etter min mening er det bedre å komme i gang enn å vente på det perfekte. Selv om vi tilstreber det maksimale, må vi være både pragmatiske og praktiske.

Verdens øyne er rettet mot oss i det arbeidet vi nå gjør i Helsingør. Da får etter min mening innenrikspolitiske kjepphester stå i fred. Dette arbeidet er for viktig. Alle planer må kunne rulleres, forbedres og kanskje avlegges, for erfaringene har vist at det i det økologiske systemet kan oppstå akutte nye problemer som kanskje har et annet årsaksforhold enn de kjente.

Den dynamiske effekten av et forpliktende miljøprogram blir utvilsomt demonstrert her i dag. Samspillet – noen vil kanskje kalle det motspillet – mellom Ministerrådet og parlamentarikerne har gitt oss et bedre nordisk miljøprogram og har hatt betydning for havsmiljøplanen vi senere skal behandle, fordi vi har forlangt at vi i havsmiljøplanen minst skal gå så langt som i den allmenne planen.

Dynamikken er svært viktig i internasjonale forhandlinger. Uten at vi har vist at vi kan få til et regionalt samarbeid, har vi liten gjennomslagskraft ute. Og for å få gjennomslag internasjonalt må planene være gjennomførbare. Alt annet er spill for galleriet. Det nytter heller ikke å være store i orda og liten på jorda, dvs. ikke å kunne følge opp med penger og – på kort sikt – upopulære vedtak.

Miljøplanen er en konkret oppfølging av Verdenskommisjonens rapport og anbefalinger som kanskje vil bli en modell for andre regioner. Vi tar nå viktige skritt ved vesentlig å forhøye og konkretisere ambisjonsnivået på flere områder innenfor det nordiske miljøsamarbeidet. Dette er ikke en avslutning på et arbeid, men en begynnelse. Ikke minst er det av avgjørende betydning at vi står samlet om innholdet når vi til neste år inviterer til havsmiljøkonferanse i Nordisk Råds regi. Jeg tror det vi er med på nå, kanskje er det største og tyngste vi nordisk noen gang har gjort.

Miljøminister Bärlund: Vårderade talman! I motsats till tidigare samarbetsprogram är det nya miljöprogrammet också ett tvärfackligt principprogram som betonar ansvaret alla samhällssektorer har för vår miljö. Programmet är långsiktigt och kompletteras med konkreta handlingsplaner för miljöpolitikens olika sektorer. Ministerrådets programförslag är alltså principiellt, men det är också en sammanjämkning av principer och konkreta åtgärder mellan kort- och långsiktiga målsättningar.

Den diskussion som förts om programmet har tills vidare i stor utsträckning kretsat kring några begränsade om än viktiga detaljer i programmet. Det är synd, för programmet innehåller många förslag till principbeslut som kommer att få stor betydelse för det nationella miljöarbetet i de olika nordiska länderna och för det internationella samarbetet.

Jag skall nämna ett exempel. Ministerrådet konstaterar i programmet att de nordiska länderna i fortsättningen skall basera sin miljöpolitik på kunskap om vad naturen tål och på miljös kritiska belastningsgränser. Det skulle innebära att vi i alla nordiska länder och i världen i övrigt måste utveckla forskning, miljöövervakning och databehandling till en helt annan nivå än vad de är idag. Ett hänsynstagande till naturens kritiska belastningsgränser innebär också att vi måste beakta att dessa gränser är olika i olika delar i Norden. Vi måste vara ärliga och medge att vi måste ställa olika krav på vår miljö och på våra miljövårdsåtgärder. Finland med sina grunda sjöar och havsområden måste ställa helt andra krav när det gäller avloppsrening än t. ex. den norska sandkusten. Vi har av den anledningen satsat hårt på begränsning av syreförbrukande material i avloppsvatten i Finland.

Som resultat vågar jag påstå att Finland är näst intill världs bäst på denna typ av vattenrening. Det betyder emellertid inte att begränsning av syreförbrukande material är tillfredsställande ännu. Men det visar sig att det finns naturliga nationella omständigheter som måste beaktas och erkännas. Naturens kritiska belastningsgränser måste även beaktas i diskussionen om harmonisering av miljöåtgärder i de nordiska länderna. Många av de problem och missförstånd som uppstått om ministerrådets nya samarbetsprogram och

handlingsplaner för havsområden beror på att vi inte tillräckligt beaktat detta faktum. Problemet för ministerrådet har varit att det har visat sig vara svårt att få fram jämförbara basdata om utsläpp till naturen och luften i olika regioner och om behovet av åtgärder.

Ministerrådets nya samarbetsprogram innehåller ett löfte om att en rapport om naturens tillstånd i Norden skall ges ut 1992. Jag hoppas att denna rapport skall ge nödvändiga faktaunderlag både för den offentliga diskussionen och för en revidering av det nordiska handlingsprogrammet inom olika miljösektorer. Vi kan inte basera det nordiska samarbetet på antaganden och påståenden.

Herr president! Social- och miljöutskottet nämner i sammanfattningen av sitt betänkande bl. a. några internationella insatser som utskottet anser bör poängteras i programmet. Ett förslag som förtjänar stöd är utskottets tanke att de nordiska länderna inom FN föreslår att miljöpolitiken förs upp på samma nivå som nedrustningspolitiken. Det skulle ligga i linje med Brundtlandskommissionens slutsatser. Likaså skulle man gott kunna tänka sig att de industrialiserade länderna, som ju bär ansvaret för en stor del av miljöproblemet, skulle avsätta en del av sin bruttonationalprodukt till internationellt miljösamarbete. Det kunde också vara ett sätt att stärka FN:s miljöprogram UNEP:s ekonomi.

När det gäller förslaget om en europeisk miljöfond kräver åtgärderna nyansering. Modern miljöteknologi kan göras tillgänglig för alla även utan en särskild fond. Förhandlingar om överföring och utbyte av teknologi i allmänhet pågår och är en fråga som intresserar inte minst u-länder. Det skulle vara viktigt att komma fram till allmänt accepterade principer för överföring både mellan industrialiserade länder och mellan industriländer och u-länder.

De nordiska länderna skall vara pådrivande i internationella miljösammanhang, men Norden får inte fungera som ett lokomotiv som tappat sina vagnar bakom sig. De nordiska länderna kan därför bli tvungna att i internationella förhandlingar acceptera målsättningar som är mindre ambitiösa än deras egna.

Värderade president! Jag är övertygad om att Norden i och med denna specialsession tar ett långt steg fram mot en bättre miljö.

Minister **Gammelgaard**: Hr. præsident! Ministerrådsforslaget om et nordisk miljøprogram indeholder en række betragtninger om forureningens indvirkning på fiskeriet og indeholder forslag til løsning af de store problemer i den forbindelse.

Forureningen har nu antaget et yderst foruroligende omfang.

Den tilbagegang, vi ser i fiskeriet i f.eks. Kattegat, kan ikke forklares, uden at man tager forureningens indflydelse i betragtning. De samlede danske og svenske fangster i farvandsområdet er faldet fra ca. 169.000 tons i 1980 til ca. 100.000 tons i 1987. Det er en meget markant tilbagegang på 40 pct. på bare 8 år. Danske fiskeres landinger fra Kattegat var i 1978 47.000 tons konsumfisk og i 1987 21.000 tons konsumfisk – mere end en halvering. Visse fiskearter er stort set forsvundet.

De advarselssignaler, som nu i flere år har vist sig, især med tiltagende iltsvind, har i år nærmest fået karakter af et "fuldt stop"-signal. Iltsvindet i Kattegat er i år både tidsmæssigt og områdemæssigt mere omfattende end noget tidligere år. Der er grund til at frygte, at der er indtrådt mere varige skader i bl. a. Kattegats økologiske system, idet alle rapporter bekræfter, at de døde havbundsområder bliver stadig større.

Disse tal og rapporter gør miljøspørgsmålene meget vigtige set ud fra et fiskeriministersynspunkt. De mange udledninger af forurenende stoffer ødelægger havet som levested og opvækstområde for vore fælles fiskebestande. Fiskerne og fiskeindustrien og alle de skibsværfter, maskinfabrikker og mange flere, der leverer til fiskerierhvervet, er direkte økonomisk afhængige af et rent havmiljø, der giver de bedste betingelser for gode og stærke fiskebestande.

Jeg forstår godt, at fiskerne kan blive bitre, når de til stadighed må se på, at andre gennem forurening ikke blot forurenere havmiljøet, men også ødelægger deres erhverv.

Fiskeriet kan opvise det bedste eksempel på et velfungerende internationalt samarbejde om beskyttelse af en af de største naturressourcer, nemlig vore fælles fiskebestande i havene.

Samarbejdet betyder kvotebegrænsninger for hvert lands fiskere for at bevare bestandene. Samtidig med disse bestandsbevarende tiltag angribes bestandene af forurening.

Havmiljøet kan ikke forbedres ved en planløs og spredt indsats. "Fælles ansvar for fælles have" gælder både i og uden for Norden.

Den store og nødvendige effekt på havmiljøet fås først, når man gennem planlægning og samarbejde gennemfører et koordineret program, der omfatter alle kyststater omkring de forskellige havområder og alle indlandsstater, der gennem forurening af floder og vandløbssystemer påvirker havmiljøet. Det nordiske miljøarbejdes visioner og eksempel kan og bør række ud over Nordens åbne grænser.

Fra dansk side lægger vi særlig vægt på, at den nordiske indsats styrkes gennem en målbevidst parallel indsats fra EF, så intet enkelt områdes indsats står alene, men suppleres og styrkes ved gensidig international indsats. Men det drejer sig også om at angribe f.eks. østlandenes forurening.

Resultaterne af årtiers forurening kan ikke fjernes på én gang, men kræver en målbevidst indsats på både kort og lang sigt. Under denne samling skal vi nå et godt stykke videre i miljøarbejdet – havet behøver det!

Socialminister **Jóhanna Sigurðardóttir**:
President, ærede församling! På miljøområdet finnes vidt omkring maktpåliggende problemer som krever internasjonale løsninger.

De nordiske lands regjeringer bør være pådrivende i bestrebelsene etter å oppnå en global bærekraftig utvikling.

Ødeleggelsen av atmosfærens ozonsone er et stadig voksende problem, og det er nødvendig for jordbeboernes biotop å holde opp med anvendelsen av de stoffer som skaper dette problem. Vi i Island har nå første undersøkelse om benyttelsen av slike stoffer hos oss og kommer att legge fram åtgårdsplan på hvilken måte bruken kan reduseres. Island er ennå ikke deltaker i Wien-avtalen om beskyttelse av ozon-sonen og har derfor ikke noen part i den såkalte Montreal protokoll angående begrensning av ozonforbrukende stoffer. Det er meg en fornøyelse å kunne meddele på dette sted, at Island kommer til med å bli en part i disse internasjonale konvensjoner og bekrefte disse.

Jeg vil också nämna at nå er til stede i Island utkast til et nytt, alsidig reglement om vern mot forurening av de ytre omgivelser der for første gang finnes bestemmelser om

en relasjonsgrense angående luft-støy- og vannforurening.

Island er ikke deltaker i Københavnsavtalen, men forbereder nu at bli part av denne viktige avtal.

Et hav uten forurening er et helt grunnleggende moment i den islandske nasjons tilværelse. Island kjempet iherdig for opprettelsen av De Forenede Nasjoners Havrättskonvention. I Brundtlandsrapporten påpekes at dette er det viktigste primære tiltak som nasjonene kan foreta seg for å beskytte liv og livsvilkår i havet, som alt annet liv her på jorden baseres på.

Det er en skuffelse for meg at viktigheten av alle de Nordiske lands tilslutning til De Forenede Nasjoners Havrättskonvention ikke understrekes i den plan som er lagt frem.

En viktig förutsättning för strävandena att bevara havens levande resurser är att föroreningarna inte ödelägger de biologiska balansen eller påverkar det legitima utnyttjandet av havets resurser.

Jeg må også nevne på denne front, den trussel som radioaktive stoffer kan by på. Ulykker eller skader, som skip med radioaktive stoffer, olje og annet farlig materiale, måtte bli utsatt for i de nordiske havområder kunne årsake en slik forstyrrelse i havets økosystem rundt omkring Island at nasjonens utkomme stod på spill og helse og liv til beboere i de nordlige strøk stilles i en aktuell fare. Slik farlig trafikk på verdenshavene må motarbeides med internasjonale overenskomster og et totalforbud mot forbrenning av forurenende stoffer på åpent hav bør lovfestes og følges opp. Dette betyr, at i forbindelse med driftstilstand til fabrikker som produserer farlige avfallsstoffer, må kontrolleres nøye at avfallstoffer elimineres på en pålitlig måte slik at dette ikke forårsaker forureninger av hav og lands økosystem.

År 1976 trådte ikraft en avtale om miljøsaaker mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island har interesse av medlemskap og kommer til med å legge frem et ønske om dette hos de andre Nordiske land.

Det er mitt håp at vi på denne session kommer til med å markere de tiltak som sikrer på en bedre måte det vern av miljø, som kan være av en stor viktighet for alle de Nordiske land.

Jeg anser det derfor viktig for nordisk sam-

arbeid at vi kan anta planene som ligger for denne sesjon.

Målbevisste tiltak i forureningssaker og vern av hele miljøet kan være helt avgjørende for verdens nasjoner i forbindelse med livet på jorden. Det må derfor bli en ærressak for alle nasjoner alltid å sette miljøvern på første plass.

Anker Jørgensen: Miljøpolitikken er et problem i hele verden, på hele jordkloden. Alt for mange steder søker man at løse problemene, men ud fra en selvtillstrækkelig indstilling. Og de økonomiske og produktionsmessige hensyn går alt for ofte foran. Miljøet skubbes.

Det må ikke ske her i Norden. Når denne session er færdig, så tror jeg ikke, at der er en idyllisk enighed, men reelt tror jeg, at der er en meget, meget stor overensstemmelse og på et højt miljøbevidst niveau. Det er grundlaget, vi diskuterer på i dag, et bevis på.

Det hele fik en opblomstring, da algeblomstringen foregik i juni. Det satte gang i os alle sammen, og hele spørgsmålet om havmiljøet kom ekstra hurtigt på dagsordenen.

Præsidiets Miljøudvalget, miljøministrene, alle udfoldede stor aktivitet. Ærligt talt: Lidt strid, men alligevel i harmoni. Det har skabt nyt liv i Nordisk Råd, og med europæisk og internationalt perspektiv. Derfor vil jeg sige: Kan vi i fællesskab sætte mål og gøre ord til handling, så får vi ikke bare bedre løsninger på miljøproblemet hos os selv, men så får vi også indflydelse andre steder i verden omkring os.

Jeg har en drøm. Og det er en drøm om, at Nordisk Råd og de nordiske folk kan være en drivtjeder i hele den europæiske kamp for et bedre miljø, imod den tiltagende forurening og ubalance i naturen.

Jeg mener, at de nordiske parlamentarikere ikke lader vente på sig og går og tror, at det skal regeringerne nok klare selv. Nej, sammen med regeringerne presser vi udviklingen frem, og det er en vigtig forudsætning og viser noget om jordforbindelsen i vores arbejde.

Vi har også en folkelig opbakning i befolkningen. Menneskene i vore lande føler og ved, at miljøtruslen er en trussel på liv og død. Og kun atomkrigsfaren kan siges at være

større. Skovarbejderne ved det. Fiskerne ved det. Befolkningen i vore byer indånder den iltfattige luft. Arbejderne i industrien mærker også arbejdsmiljøtruslen. Og fritidsfolket, som vi selv en gang imellem også er i vores fritid og i vores semester, er meget, meget opmærksomt og også somme tider presset af miljøproblemerne. Og miljøbevægelserne, ja, de har jo ikke alene selv været bevidste, men også været med til at gøre os andre bevidste i hele miljøspørgsmålet.

Derfor, for at nå målet, et rent, et sundt samfund og en sund, ren natur, så er det nødvendigt med en kæmpeindsats med store økonomiske ofre fra hele befolkningen. Se, det er en side af sagen, vi også må snakke meget om, ikke for at gøre folk bange, men for at få os alle sammen til at forstå, hvorledes tingene nu engang hænger sammen.

Der ligger en lang og meget sej opgave foran bl. a. Nordisk Råd. Vi er allerede kommet for sent i gang. Vi og naturen kan faktisk ikke tåle, at vi taber dage eller uger eller måneder. Det er derfor, Nordens folk må gå foran.

Jeg synes, vi gjorde det i Nordisk Råd. Gik foran med luftforureningskonferencen i Göteborg i 1986. Ikke alene Norden selv, men også 11 lande omkring os deltog i vores fælles konference, og vi tog gode og rigtige beslutninger. Vi gør det med denne ekstra session. Og vi gør det også med den havforureningskonference, som finder sted i København i 1989.

Men det er nødvendigt, at vi hele tiden er aktive og oppe på dupperne, således at vi er sikre på, at vi kan være foran. Ikke bare for at være foran, men for sagens skyld.

Karin Söder overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Skauge: President! Det er egentlig en begivenhet at vi har kunnet legge frem et samlet nordisk miljøprogram. De forskjellige lands interesser er jo sprikende, også innenfor det nordiske området. Og det at ministrene har kunnet forhandle seg frem til et så omfattende program, fortjener de ros for.

Nå er det jo lenge siden vi erkjente at miljøarbeid og miljøansvar går ut over nasjonalsta-

ten, og vi har altså fått en nordisk ramme rundt det. Men det er jo et tankekors for oss at det også går ut over den nordiske rammen. Vi vet at forurensningen i Østersjøen ikke begrenser seg til det vi stiller med i de nordiske land, og at problemene med sur nedbør i store deler av vårt område heller ikke begrenser seg til det vi stiller med innenfor Norden. Med andre ord: Det må være et tankekors for oss i de nordiske land at vi har behov for å strekke oss lenger og får muligheten også til å se dette i en større sammenheng.

Som også Anker Jørgensen gav uttrykk for, er det ikke bare å håpe at ministrene skal få til dette. Vår rolle som parlamentarikere er selvfølgelig å være pådrivere, ikke detaljutførelse av program, men politiske pådrivere. Den rollen har vi lov å ta på oss.

Vi må også være klar over at å få drevet dette arbeidet videre fremover, er vesentlig, fordi vi drøfter nå ikke bare miljøet og miljøpåvirkningene, men vi har i grunnen satt i gang et program som påvirker arbeidsbetingelsene for arbeidsliv og næringsliv som i de nordiske land er avhengig av å konkurrere utenfor vårt eget område. Så det som foregår, er en harmonisering på bred basis også av livs- og arbeidsvilkår i folks hverdag. Det må vi i alle fall ha i bakhodet når vi drøfter dette spørsmålet.

Miljøvern er jo også økonomi. Jeg regner med som selvsagt at miljøprogrammet må være forankret i de nordiske lands nasjonale budsjetter når ministrene kan legge frem et samlet program. Men nå må jeg innrømme at i dette programmet som vi har fått på bordet her, er det slike økonomiske vurderinger jeg savner. I den grad man kan etterlyse noe her, synes jeg det er viktig å peke på dette, ikke fordi en økonomisk vurdering først og fremst er et spørsmål om å spare penger i miljøvernarbeidet, men fordi økonomiske vurderinger er nødvendige for å kunne styre miljøverninnsatsen også i forhold til kost-/nyttebetraktning. Når vi gjennom våre nasjonale budsjetter skal sette inn store økonomiske ressurser for å følge opp handlingsplanen, er det vesentlig at vi har økonomisk oversikt som kan lede oss på vei til å starte opp arbeidet der hvor vi kan få igjen mest miljø for hver krone vi bruker. Det skal altså hjelpe oss både til å prioritere mellom miljøverntiltak og sette miljøvernarbeidet inn i en total sammenheng med det politiske arbeidet vi gjør.

Jeg håper at dette kan komme i neste trinn, for videre skal det jo drives.

Westerberg: Fru president! Ministerrådet og utskottet har valgt å utgå från Brundtlandkommissionen i sin betraktelse över miljön. Jag tycker det är en bra utgångspunkt. Kommissionen har pekat på sambanden mellan miljö och ekonomisk utveckling. Kommissionen framhåller att det inte bara är möjligt att förena en god miljö och ekonomisk utveckling utan att också ekonomisk utveckling är en förutsättning för att vi skall få en bättre miljö i världen. Det gäller inte minst på grund av den mycket snabba befolkningstillväxten. Vi passerade för inte så länge sedan gränsen 5 miljarder människor, och inom ett sekel kommer dubbelt så många människor att bo här på jorden. Vi kan också se att den bästa miljöpolitiken bedrivs i länder som har ett betydande välstånd. Det stora globala hotet mot miljön finns i de allra fattigaste länderna, där man inte har råd att tänka på miljö därför att man inte har mat för dagen och inte tak över huvudet. Därför blir också biståndspolitiken ett viktigt led i miljöpolitiken, dvs. de bidrag som vi i den rika världen kan ge för en snabbare ekonomisk utveckling i de länder som vi kallar underutvecklade.

Miljön i biståndspolitiken blir allt viktigare och måste få en allt större roll i sammanhanget. Men det handlar om mer än så. Också en solidarisk handelspolitik är ett viktigt inslag i en internationell miljöpolitik. I Brundtlandkommissionens rapport framhålls alldeles särskilt betydelsen av att u-länderna får tillgång till de rika ländernas marknader, inte minst på tekoområdet, som ju för u-ländernas industriproduktion väger oerhört tungt. Ungefär två tredjedelar av u-ländernas export av bearbetade varor består av tekoprodukter. Därmed är också den handelspolitik som vi bedriver och den inställning som vi har till u-ländernas export av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen och därmed för miljön i u-länderna och i hela världen.

Vi måste naturligtvis i den rika världen ta på oss kostnaderna för den tekniska utveckling som alltid innebär betydande risker. De fattiga länderna har helt enkelt inte råd att ta på sig de kostnaderna, utan det är en uppgift som vi måste vara beredda att bära. Därför är

den ekonomiska utvecklingen också en förutsättning för att vi i den rika världen skall kunna bedriva en framsynt miljöpolitik och åstadkomma den tekniska utveckling inte minst på energiområdet som behövs för att vi skall få en bättre global miljö.

I debatten om miljön ställs ofta miljö mot ekonomisk tillväxt. Det är därför angeläget i dag att understryka utgångspunkten för och slutsatsen i Brundtlandkommissionens rapport: att ekonomisk utveckling och god miljö hänger nära samman, att en ekonomisk utveckling inte bara låter sig väl förenas med en god miljö utan att ekonomisk utveckling är en förutsättning för att vi skall få en bättre miljö.

Nyby: Fru president! Programmet om den marina miljön fick igår tummen ner av social- och miljöutskottet. Som ett av huvudmotiven för detta har utskottsmajoriteten anført tidsbrist. Havet kräver handling nu, säger Greenpeace utanför vår sessionssal.

Skulle utskottet ha besvärat sig med att arbeta några timmar till hade det varit möjligt att utarbeta ett nytt betänkande. Då hade man redan idag kommit igång med den process som behövs för att rädda våra hav. Ministerrådet hade dock mycket långt gått utskottet till mötes.

Eftersom det gick så här kommer jag att uppehålla mig vid miljöprogrammet. I inledningen till miljöprogrammet poängterar ministerrådet att miljöproblemen idag inte kan lösas utan att alla samhällssektorer bär sitt ansvar för miljön.

Ministerrådet konstaterar också att miljöpolitiken bör vara tvärfacklig och långsiktig och att den bör präglas av en internationell syn på samarbetet. Ministerrådet påpekar att det nya programmet till sin natur är principiellt och skall kompletteras med konkreta sektorvisa handlingsplaner.

Inledningen till det nya programmet lovar med andra ord en radikal omläggning av både det nordiska miljösamarbetet och samhällspolitikerna i de nordiska länderna.

En närmare analys av programmet visar emellertid att ministerrådet inte varit konsekvent vid utarbetandet av programmet. Långsiktiga principformuleringar har blandats med dagsaktuella petitesseer av vilka en del redan är föråldrade. De avsnitt som hand-

lar om energi, industri, trafik och jordbruk behandlas på en mycket ytlig nivå, trots att just dessa aktiviteter står för merparten av våra miljöproblem.

Det framgår också att miljöministrarna har haft svårt att frigöra sig från den traditionella rollen som samhällets städgummor, med ansvar för att miljön hålls så snygg och prydlig som möjligt, medan utvecklingen i övrigt går i fel riktning.

Ministerrådet borde i ett tidigt skede av beredningsarbetet ha beslutat sig för hur man vill ha det: ett principprogram eller ett detaljprogram. De nordiska länderna har ett speciellt ansvar för uppföljningen av världskommissionens förslag. Om dessa överhuvudtaget skall kunna få någon genomslagskraft i de rika industriländerna måste de nordiska länderna visa att det är möjligt att genomföra dem, att förvandla rekommendationerna till praktiska åtgärder som verkligen påverkar den förda politiken inom alla relevanta samhällssektorer.

Ministerrådet borde vidare redogöra för hur samarbetet vid genomförandet av programmet skall ordnas. Genomförandet av ett tvärfackligt program kräver effektivare samarbetsformer både på nordisk och nationell nivå. Vad tänker nordiska ministerrådet göra för att integrera miljöfrågorna med de övriga samarbetsfrågorna?

Trots sina brister är ministerrådsförslaget till nytt samarbetsprogram ett steg i rätt riktning. Programmet kan på många sätt betecknas som mycket ambitiöst. Om de nordiska länderna skall vara föregångsländer vid genomförandet av en bärkraftig utveckling krävs det en omfattande omstrukturering även av det nordiska samarbetet. Samarbetet mellan ministerrådets olika ämbetsmannakommittéer måste bli bättre!

Fru president! Ministerrådet borde till sessionen 1992 framlägga ett tvärfackligt utarbetat program för övergång till en bärkraftig utveckling i de nordiska länderna. Ett sådant program skulle även kunna tjäna som exempel för andra länder och presenteras vid FN:s miljökonferens samma år.

Olof Johansson: Fru president! Vi har en gemensam viktig uppgift framför oss: att skapa en uthållig utveckling. En god miljö är en

föresättning för en uthållig utveckling, även ekonomiskt uthållig utveckling. Vi vet mer än någonsin om sambanden i naturen. Vi har större kunskap än tidigare om hur olika ämnen påverkar ekosystem och människa. Vi har också större ekonomiska resurser än någonsin tidigare. Vi måste då ta vara på möjligheterna att bruka bättre och förbruka mindre, dvs. att förebygga miljöskador.

Ett aktivt miljöarbete förutsätter ett gränslöst agerande. Ett aktivt nordiskt miljöarbete är en avgörande grund för ett aktivt och pådrivande internationellt arbete, med trovärdighet, för en bättre miljö.

Vi står inför flera ekologiska kriser, som en följd av miljöförstöringen. Kampen gäller liv eller död för stora delar av Kattegatt, Östersjön, Stora och Lilla Bält, Skagerack och Nordsjön.

I social- och miljöutskottets förslag finns som första punkt att den internationella miljöpolitiken i FN bör föras upp på samma nivå som nedrustningspolitiken. I nedrustningsförhandlingar talar man om icke-spridningsavtal. Jag anser att icke-spridningsavtal borde vara användbara också för att förhindra spridning av miljöföroreningar. Länder som undertecknar ett sådant avtal skall förbinda sig att inte sprida angivna föroreningar till atmosfären eller till havet. Ett sådant avtal skulle innebära att varje land tar ansvar för sitt eget avfall och sina egna utsläpp.

Alla nordiska länder skall sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som något enskilt land har satt upp. Den tekniska utvecklingen skall användas för att stärka miljöarbetet. En kraftfull miljöpolitik inom ett område i ett land öppnar nya möjligheter för andra länder. Det skall vi ta vara på. Det måste också gälla havsmiljöplanen.

De allvarligaste miljöföroreningarna måste prioriteras. Dit hör klorutsläppen från skogsindustrins blekerier. Dessa utsläpp ger långvariga ekologiska störningar och genetiska skador på djur och människa. Klorutsläppen måste upphöra i hela Norden innan år 2000. Det är inte bara nödvändigt. Det är också möjligt.

I miljöarbetet ingår att i tid se och inse miljöproblem. Ett sådant nytt område, som vi i centerpartiet i Sverige har tagit upp, är biotekniken. Den kan utnyttjas i samhällets tjänst för att lösa såväl medicinska problem

som miljöproblem. Men teknik måste värderas och ges etiska och miljömässiga ramar, annars riskerar biotekniken att bli ett förödande hot mot miljön. Därför behövs den strategi för biotekniken som centerpartiet har föreslagit.

God miljö och hushållning med naturresurser måste vara ett centralt mål för alla delar i samhället. Miljöprogrammet är en framgång för nordiskt samarbete, men det räcker inte. Ständig revidering är nödvändig, och ständig skärpning av åtgärder och krav kommer att behövas. Därför behövs mer resurser för miljövärdet men ännu mer ett förebyggande av miljöskador genom förändrade livsmönster.

Mot denna bakgrund lägger centerpartiet i Sverige redan nu fram ett nytt medlemsförslag med ytterligare framflyttade positioner. Centerpartiet föreslår att den nordiska miljöplanen skall revideras till sessionen 1990. Till dess skall utarbetas miljöåtgärder inom olika samhällssektorer, för att skapa en uthållig utveckling.

Till sist: När vi behandlar den nordiska miljöplanen, låt oss vara medvetna om att det bara är de konkreta resultaten som räknas.

Buttedahl: President! La meg innledningsvis få si at jeg er glad for at Midtengruppens krav om en ekstrasesjon om miljøproblemene førte fram, slik at vi i dag kan holde disse viktige debatter. Dette har skapt mer liv i Nordisk Råd, sa Anker Jørgensen. Jeg deler hans oppfatning.

Miljøsituasjonen er alvorlig. Det er i høy grad behov for en opprydding og en reparasjon av miljøskader. Men like vesentlig er det at noe blir gjort med årsakene til at miljøskader oppstår. Målet må være å komme lenger enn den symptombehandling vi i dag driver med i de enkelte land.

Signalene fra denne sesjonen er viktige og vil være en veiviser for miljøinnsatsen framover, og for om miljø skal bli tatt på alvor i de nordiske land. Mange forventer mye av denne sesjonen. Jeg tenker ikke minst på ungdomsorganisasjonene i Norden og miljøbevegelsene.

Miljøsam arbeidet må vies større oppmerksomhet i tiden framover, ikke bare i Norden, men i hele det internasjonale samfunn. Dette

området må bli en langt viktigere del av utenrikspolitikken. De nordiske utenriksdepartementers kompetanse på miljøspørsmål må styrkes. Det må arbeides for å få en internasjonal rettsinstans som kan dømme og iverksette straffetiltak overfor de land som ikke overholder internasjonale avtaler for miljø. Det må også arbeides for en "ikke-spretningsavtale" på miljøområdet som kan bremse forurensningene over landegrensene og gi grunnlag for sanksjoner mot grenseoverskridende forurensninger.

For å oppnå en positiv utvikling av miljøet er det vesentlig at man unngår konkurransevridning landene imellom. Vi må ikke komme i den situasjon at ett land pålegger sin industri strenge tiltak mens et annet land lar industrien forurense nærmest fritt. En harmonisering av miljøbestemmelser i Norden er derfor svært viktig, men det må ikke føre til at minstandarder legges til grunn for forurensende utslipp. I stedet må de miljømessige mest mulig riktige standarder legges til grunnlaget for en samordning.

Midtgruppen har i et medlemsforslag foreslått å utlyse 1990 som et Nordisk Biologiår. Biologi, som betyr læren om det som lever, omfatter i denne sammenheng det miljøpolitiske og det økologiske. Dette innbefatter bl. a. forurensning, næringsutvikling, bioteknologisk utvikling på planter og dyr og ressursforvaltning.

Et slikt nordisk biologiår i 1990 vil være en glimrende anledning til å forsterke og intensivere det nordiske samarbeidet innenfor miljøpolitikken. Spesielt vil jeg trekke fram de gevinster en vil kunne oppnå ved et bredere samarbeid omkring den forskning det enkelte land har på miljøproblemene. Sammen med en økt folkelig forståelse for behovet for bærekraftig utvikling av vårt livsmiljø er dette nesten alene nok til å utlyse 1990 til et Nordisk Biologiår. Dette vil totalt sett være en positiv måte å føre Nordisk Råds sterke miljøengasjement videre på.

Statsrådet **Hulterstrøm**: Fru president! De fleste torde hålla med om att ett bra transportsystem är av grundläggande betydelse för samhällsutvecklingen och för utvecklingen av vår välfärd. Men vi är alla väl medvetna om att transporter också har en negativ inverkan på miljön. Att begränsa transportsek-

torns miljöeffekter är därför mycket viktigt, när vi talar om dessa frågor.

Transportsektorns miljöproblem är också ganska likartade i de flesta länder. Därför är det naturligt att också på detta område genom internationellt samarbete söka lösningar som kan tillämpas nationellt. Genom samarbete kan vi dra nytta av varandras erfarenheter. Med samarbete minskar också risken för tekniska handelshinder.

I februari i år beslöt ministerrådets ämbetsmannakommitté för transportfrågor, NÄT, att låta utarbeta en nordisk statusrapport om pågående arbete inom transport-miljöområdet.

I juli överlämnade arbetsgruppen sin rapport. Den innehåller förutom själva statusredovisningen också förslag till fortsatt nordiskt samarbete på området. NÄT har beslutat att låta trycka rapporten och sprida den till en bred krets.

Arbetsgruppen har övervägt hur de redan i dag omfattande nationella insatserna på transport-miljöområdet skall kunna stärkas genom nordiskt samarbete. Miljöhänsynens betydelse i alla typer av verksamhet har varit ett genomgående drag i övervägandena.

Arbetsgruppen har prioriterat tre projekt:

1. En gemensam nordisk förberedelse av frågor inför CEMT:s ministerkonferens om transporter och miljö.
2. En strategi för att begränsa trafikens miljöeffekter utarbetad utifrån CEMT-konferensen.
3. En sammanställning av olika åtgärder för bättre miljö som prövats i de nordiska länderna.

Det första projektet har redan startat. Som ni kanske vet har CEMT, på svenskt initiativ, beslutat att hålla en ministerkonferens om transporter och miljö i november 1989. En särskild ad hoc-grupp utformar nu konferensen. Största möjliga genomslag för de nordiska ländernas synsätt och önskemål kan sannolikt åstadkommas, om vi där kan presentera en enig uppfattning.

En grupp med representanter för NÄT och ämbetsmannakommittén för miljöfrågor har därför påbörjat arbetet med att förbereda och diskutera vissa nyckelfrågor. Gruppen arbetar också med frågor om hur resultaten från ministerkonferensen skall hanteras vidare.

Detta arbete kommer, som jag sade, att ta sin utgångspunkt i konferensresultaten.

Med detta inlägg vill jag understryka att en viktig utgångspunkt för oss i miljöarbetet måste vara att miljöbelastningen från transportsystemet måste minska för att grundläggande hälso- och miljökrav skall kunna uppfyllas. Det nordiska samarbetet är en viktig del i detta arbete. Ett gemensamt, offensivt, nordiskt agerande är en förutsättning för ett framgångsrikt internationellt arbete för en bättre miljö.

Margarete Auken: Jeg vil gerne takke den svenske trafikminister og sige, at vi savnede bare én ting: Begrænsning af privatbilismen, begrænsning af vejtrafikken.

Det bliver til ingen verdens ting, hvis ikke det kommer ind, for der er ingen vej uden om, at vi skærer ned på privatbilismen, og at vi skærer ned på vejtrafikken. Tekniske fiddelfutter på bilerne kan ikke løse problemet med de stigende transport, vi får. Vi er desværre bange for, at det ikke bliver til noget, fordi vi skal gribe ind i folks magelighed og i helt traditionelle prestigesager som biler.

Så det havde været herligt, om den havde været med: Begrænsning af privatbilismen.

Landstyreformand **Motzfeldt:** Hr. præsident! Det er en særlig glæde for mig at kunne tage ordet på denne ekstra session netop nu, fordi vi for nylig afsluttede Det Grønlandske Landstings samling med bl. a. en vedtagelse af en ny og omfattende miljølov for Grønland.

Grønlands Hjemmestyre overtager fra den 1. januar 1989 ansvaret for miljøområdet, som hidtil har ligget under den danske stat. Overtagelsen har været forberedt gennem en årrække og er nu afsluttet sådan, at vi i Grønland står klar til selv at tage ansvaret for vores smukke, men sårbare arktiske miljø.

Industriudviklingen er så ny hos os, at vi er sluppet for mange af de skader, som fortidens uvidenhed har medført i andre lande. Vore have er stadig de reneste i verden, og vort land er endnu forskånet for de ophobninger af skadelige stoffer, som man hernede har problemer med.

Det vil vi kæmpe for at bevare sådan. Der-

for har vi udarbejdet en rammelov, som giver os mulighed for at føre streng kontrol med udviklingen.

Det første skridt, vi vil tage, er et forbud mod alle former for spraydåser, baseret på ozonskadelige drivgasser, samt et forbud mod plastikposer i hele landet. Desuden er vi i fuld gang med at sikre forsvarlige opmagasineringsmuligheder for spildolie samt en tættere registrering af kemiske produkter.

Som det ses allerede i forordet til det nordiske miljøprogram, er der en række miljøtrusler, som ikke kan stoppes ved nationale foranstaltninger, men som kræver internationalt samarbejde, og der mener jeg ikke mindst ozonlagsspørgsmålet vil være en god international opgave, hvor vi i Grønland også vil være med til at stille vores muligheder til rådighed herom.

Hos os er vi specielt opmærksom på truslen mod luften og havet omkring vort land, trusler, som bæres til os fra andre dele af verden og som vi kun kan modarbejde via fællesskaber, ved at involveres sammen med andre lande.

Alene indsigten i, hvad der er farligt for miljøet, er i dag et kæmpearbejde, og vi har noteret os forslaget om fællesnordisk miljødataopbygning og -udveksling, som vi gerne tager del i.

Udvikling af miljøteknologi og teknologi, der forurener mindst mulig fra start, har naturligvis også vor højeste interesse, ligesom erfaringerne med forskellige metoder omkring motivering til renere teknologi og virksomhed via forskellige administrative foranstaltninger. I det hele taget er det ganske klart fra Grønlands side, at vi ønsker at lægge os så tæt, som det er os muligt, op ad de nordiske landes standarder og regelsætninger på miljøområdet, både fordi vi ønsker standarder som de nordiske, og fordi vi jo i udstrakt grad har samhandel med de nordiske lande og industrier.

Anneli Jäätteenmäki: Fru president! Miljöprogrammet utgår ifrån den så kallade Brundtlandkommissionens rapport. Den visar ett riktigt sätt att gripa sig an miljöproblemen. De bör ses som en global helhet och som en del av hela utvecklingsproblematiken. I miljöprogrammet går man in för att

konkretisera och specificera de globala principerna till ett nordiskt plan. Detta är också ett lovvärt företag och målet bör förstås vara att konkretisera rapporten för Nordens del så att den kan fungera som en förebild i den internationella debatten kring hur Brundtlandkommissionens rapport skall föras vidare.

Trots dessa lovvärda ambitioner måste man konstatera att ministerrådet och utskottet när det gäller energisektorn inte konkretiserar innehållet i Brundtlandkommissionens rapport utan närmast luckrar upp och urvattnar hela rapporten. I rapporten talas det för en halvering av industriländernas energi-användning per kapita fram till år 2020. Ministerrådet och utskottet nöjer sig med att sikta på en stabilisering och "så snart som möjligt" en reduktion av energiförbrukningen. Lite tillspats kunde man säga att vi nordbor nästan slaviskt är redo att följa Brundtland – förutom när Brundtland blir obekvämt för oss.

Fru president! Vi har i dag sådana kunskaper om vår gemensamma jord, om vårt missbruk av den och om framtidsperspektiven för den, att vi alla också har ett ansvar.

Men vad gör vi? Vi vet att Östersjön redan nu är allvarligt sjukt, och trots det planerar vi med projektet ScanLink dödsstöten mot vårt hav.

Varför måste en ScanLink med livshotande luft- och vattenföroreningar som följd byggas? Varför måste vi ta död på livet i Östersjön? Varför måste vi förorena våra skogar?

Svaret är: Vi måste bevara vår internationella konkurrenskraft. Ännu i dag går förstärkandet av konkurrenskraften före alla andra värden, också miljövärden, som är så stora att de inte låter sig noteras på börsen.

I miljöprogrammet talas det också om attitydförändringar. Det sägs i programmet att det finns ett starkt behov av att öka målmedvetna insatser för barn och ungdom. Enligt min mening är det lika viktigt att attitydförändringen sker också hos äldre generationer och speciellt i industrin och affärlivet. Där är ännu i dag endast fråga om konkurrenskraft. Det nordiska miljöprogrammet har ingen betydelse om man inte tar hänsyn till miljösynpunkterna i de beslut som fattas i affärlivet och industrin.

Fru president! Alla vi människor, lika myc-

ket som företagen, har ansvar och ansvaret är desto större ju större företagen är. Varje nordbo och varje nordiskt företag borde leva såsom hela Norden vore vår egen trädgård.

Werner: Fru president! I augusti i år hette det från ministrarna att de samnordiska miljöåtgärderna skulle följa de mest ambitiösa miljömålen. Det land som hade den radikala satsningen skulle utgöra riktmärke i det nordiska miljöprogrammet och för alla nordiska länder. Därav blev intet. Helhetsintrycket av ministerrådsförslagen tycker jag kan karakteriseras så som social- och miljöutskottet skriver i sitt betänkande, till ministerrådsförslaget om havsmiljön, nämligen "att man under arbetet gjort så många kompromisser att planens karaktär av gemensamt nordiskt program kommer helt i bakgrunden".

Finns det då inget gott att säga om programmet? Jo då, programmet beskriver på ett ganska bra sätt miljösituationen och miljöförstörelsen omfattning i Norden. Programmet visar att situationen är allvarlig. Alltför många varningssignaler ljuder allt högre och allt oftare för att vi skall kunna negligera dem.

Den ekologiska krisen blir alltmer omfattande och behovet av radikala och långtgående förslag är akut. Det räcker inte med aldrig så välformulerade program och beskrivningar. Vad som behövs är konkreta och radikala åtgärder.

Miljökrisen måste angripas med samordnade internationella åtgärder. Detta kan dock aldrig vara en ursäkt för nationell passivitet. Utskottets behandling av programförslaget har i praktiken inneburit en stark kritik av detsamma genom de 19 omfattande skärpingarna, som verkligen förbättrar förslaget. Vpk och rådets vänstergrupp står bakom dessa förslag till ändringar av programmet.

Jag tillhör dem som faktiskt ser Nordiska rådet och det nordiska samarbetet som en intressant och viktig faktor. Jag har försvarat rådet, när det odugligt förklarats. Men jag är rädd för att inte bara rådets anseende utan också dess möjligheter att spela någon roll håller på att gå förlorad, om dess arbete inte blir snabbare och konkretare. I stället för att ofta träta om vem eller vilket land som har

den bästa eller sämsta miljöpolitiken – vilket vi har upplevt under de senaste månaderna – borde vi besinna oss, inse det allvarliga läget och söka det som förenar oss för att därifrån gå vidare mot de åtgärder som behövs. Så bör vi handla i det nordiska samarbetets och de nordiska folkens intresse.

Friðjón Þórðarson: Ærede præsident! Der indkaldes ikke til ekstra session i Nordisk Råd, uden at der er ganske særlige grunde til det. Og forureningsspørgsmålene er så sandelig af en sådan art, at de fleste er enige om, at man ikke må udskyde det længere at gå i gang og arbejde sammen mod denne plage, som truer vore lande og i realiteten hele den beboede del af verden.

Det skal nævnes, at i Island – som andre steder – er interessen for natur- og miljøbeskyttelse vokset betydeligt de senere år. Det er nu almindeligt anerkendt, at nogle af de allervigtigste ting i nutid og fremtid er at beskytte landet og dets fødekæde mod forurening og anden ødelæggelse af miljøet. Naturen kan med sande kaldes nationens rigdom. Det er nu gået op for de fleste, hvilken rolle de af livets goder som en uberørt natur giver, spiller, såsom ren luft, klart vand og fri omgang med naturen.

Dertil kommer selvfølgelig både selve landet, luften og havet ved landets kyster, foruden – som alle ved – at islændingene er så afhængige af fiskefangst, og hvor stor betydning det har, at de nordlige have holdes rene. Nationen baserer sin eksistens på havet og udnyttelsen af dets ressourcer.

Desuden står det os helt klart, at der ikke opnås resultater i disse spørgsmål uden ved et godt samarbejde på internationalt plan, bl. a. inden for FN. Og det er også meget naturligt, rigtigt og selvfølgelig, at de nordiske lande tager dette op og lægger deres kræfter i nordisk samarbejde, indadtil og udadtil, idet der her er tale om magtpåliggende og nødvendige opgaver, som specielt appellerer til os, som bor i Norden, og som vi sikkert alle i hovedtrækkene kan tilslutte os.

De punkter, som Islands delegation specielt lægger vægt på i samråd med dens specialister, er, at der ikke på nogen måde slækkes på forsøgene på at sætte en stopper for brugen af ozonnedbrydende stoffer i Norden og i andre lande, og at der arbejdes mål-

bevidst for, at al dumpning af forurenede affald i havet stoppes, samt at i de tilfælde, hvor noget sådant tillades, skal de, som har noget sådant i sinde, være forpligtede til at bevise, at en sådan dumpning ikke forurener.

Islands delegation lægger også vægt på, at Ministerrådet så hurtigt som muligt fremlægger en handlingsplan om naturbeskyttelse, beskyttelse af dyre- og planteliv osv.

Islands delegation lægger størst vægt på, at der i handlingsplanen gives klart udtryk for foranstaltninger til at forhindre forureningsuheld med radioaktive stoffer, bl. a. ved transport af sådanne i de nordlige have.

Vi lægger stor vægt på, at afbrænding af de forureningsfremkaldende stoffer i havet bliver totalt forbudt senest i år 1990. Desuden anser den Islandske delegation det for at være meget vigtigt, at så mange nationer som muligt ratificerer De Forenede Nationers havretskonvention hurtigst muligt.

Under hensyn til dette samt forskellige andre vigtige argumenter, som ikke skal nævnes her, må det være klart, at Island støtter forslaget om den nordiske miljøhandlingsplan. Desuden forventer vi, at en lignende forbedret handlingsplan om havforurening ser dagens lys i rette tid, inden Nordisk Råds ordinære session i begyndelsen af det kommende år.

Meddelande

Det meddelades, att minister Steingrímur J. Sigfússon intagit sin plats i rådet.

Lindenskov: I Storbritannien anser de fleste "miljøkrigen" som en større fare end en eventuel tredje verdenskrig, om vi skal tro en helt ny meningsmåling. Tilfældigheder har ofte ført til krige. Vi må planlægge så grundigt og forpligtende, at vi kan undgå en miljøkrig – en krig mod naturen. Det er langt fra sikkert, at vi, som sidder her, kan vinde en krig med en sådan modpart.

Forslaget til miljøprogram indeholder mange gode og konstruktive forslag. For os på Færøerne er det vigtigt at understrege, at der også i denne plan må gives mere rum til havet og havforureningerne.

Ministerrådet vil gå imod lagring af højaktivt, radioaktivt affald på havbunden og imod

alt radioaktivt affald i havet i øvrigt. Men hvorfor denne forskel? Det er lige farligt, om den radioaktive forurening kommer nedefra eller fra skib eller landbaserede anlæg. Selvfølgelig er den britiske atomindustri ikke kommet på den absurde tanke om alligevel at lagre højradioaktivt affald på havbunden. Der vil atomindustrien placere lavaktivt og mellemaktivt affald, og jeg synes, at vi i Nordisk Råd skal kræve et forbud mod al dumpning og lagring i havet, uanset om affaldet er høj- eller lavaktivt.

Der foreligger planer om plutoniumtransport fra Skotland til Japan. Jeg tog spørgsmålet op i Oslo. Disse planer er farlige.

Der har været nævnt flytransport over Færøerne, Island og Grønland. Dette må vi fra nordisk hold protestere stærkt imod.

Norden har en vigtig rolle at spille i international miljøpolitik, ikke mindst som en følge af Brundtland-Kommissionens arbejde. Derfor må de nordiske miljøministre forpligte sig til at blive stærkere pådrivere i Pariskommissionen, Oslokommissionen og Nordsøkonferencerne.

Hidtil har Island og Irland måttet stå for meget alene i sine krav om at lukke Sellafield, protestere stærkest mod Dounreay og stoppe alt affald fra at komme ud i havet. De andre nordiske ministre burde følge Island.

Ikke bare Norden er optaget af disse spørgsmål. De gamle nordiske områder Shetland og Orkneyøerne har engageret sig kraftigt, også i forhold til Nordisk Råd, med enstemmige krav om at stoppe Dounreay, både når det gælder hurtigreaktorer, genvindingsanlægget og de nye planer om affaldslagring på havbunden. Vi skylder Shetlands- og Orkneyøerne at lytte til dem og arbejde solidarisk med dem for at sikre deres og vores fiskerier og livsmiljø.

Til sidst vil jeg nævne aktionen her i Helsingør i går. Fiskeriets organisationer og fiskerne har slået alarm om forureningen i havet gennem mange år. Det er en vigtig forudsætning for at bevare havets levende ressourcer, at forurening ikke ødelægger den biologiske balance eller påvirker den lovlige udnyttelse af havets ressourcer. Fiskerne kan ikke vente i mange år på et renere hav, og det kan vi heller ikke på Færøerne eller i Nordisk Råd. Der må handling til, og vi skal handle nu.

Sønderby: Fru præsident! En sikring af naturen og miljøet er grundlaget for hele velfærdssamfundets udvikling. Det gælder ikke alene i Norden, men i hele verden, og Brundtlandrapporten, som vi alle kender, peger jo også på det, så det er altså et globalt problem, vi taler om her i dag.

Vi har i mange år slidt på miljøet af hensyn til en fortsat økonomisk vækst, men vi har ikke altid vidst, hvor slemt det var, hvor meget det var, men i dag ved vi meget mere – vi ved vel ikke nok, men vi ved mere. Vi har derfor også et større ansvar, vi, der er til stede her, for at sikre et godt miljø for vore efterkommere, når vi i dag ved mere om de konsekvenser, de industrialiserede samfund har for miljøet. Det gælder ikke alene luft- og vandforureningen, men også det enkelte menneskes krav om større lønninger skal med i billedet.

Miljøspørgsmålene har altid optaget parlamentarikerne meget, ligesom de har optaget befolkningen og medierne. Vi har også her set to forslag fra Ministerrådet, som er blevet fremsat, men sagligheden har desværre ikke altid været i højsædet.

I Danmark har vi haft mange miljødebatter. Vi har brugt megen tid på at hænge forskellige grupper ud imod hinanden, og det beklager jeg. Venstres synspunkt har altid været, at forurening ikke skulle kunne betale sig, og at forurenere skal betale, hvis det sker; men vi har også sagt, at vi må feje for egen dør, før vi angriber andre. Omvendt er miljøproblemerne også grænseoverskridende, og det vil sige, at intet land kan løse problemerne selv, derfor er denne debat i dag nødvendig, og det er udmærket, hvis de nordiske lande kan gå foran.

Vi har også sagt, at vor viden om miljøproblemer og om, hvordan vi løser dem, stadig væk tilføres nye forskningsresultater: derfor er vi aldrig færdige, men altid på vej.

Vi skal på den baggrund også samordne den forskning, der sker, og de resultater, der udvikles, således at vi ikke i hast vedtager noget, som vi ikke er sikre på er rigtigt – i Danmark har vi kaldt det "hovsalsninger".

Jeg vil gerne give præsident Jan P. Syse ret, når han i dag ved åbningen sagde, at det drejer sig om overgangsproblemer, ikke undergangsproblemer. Vi har altid sagt, at det, det drejer sig om, er miljø med mening,

en sammenhæng mellem de mål og de midler, som vi peger på.

Fiskernes demonstration i går gjorde et stort indtryk på os, men vi har jo også set krav fra fiskerne ude ved Vestkysten om lempeligere udledningskrav for at sikre fiskeindustrien. Det vil sige, der er, ligesom synspunkterne strider imod hinanden, fordi man også skal overleve som erhverv, man skal have noget at fiske, og man skal også kunne få forarbejdet fiskene. Det vil sige, at fiskerindustrien har nogle problemer, og det er den sammenhæng, vi hele tiden skal se på.

For en måneds tid siden fremlagde den danske miljøminister en redegørelse om mål og midler i miljøpolitikken, og deri var der konkrete tal på, hvad hvert enkelt område vil kræve, og hvem der skal betale. Det er vigtigt, at vi får det klargjort, og her blev der fremlagt en miljøprioriteringsplan med en økonomisk ramme på 33 mia. kr. over 6 år. Det er mange penge, og det siger også noget om, at vi skal være sikre på, at vi bruger dem rigtigt. Vi skal reparere, og vi skal også forebygge. Forslaget i dag peger på begge dele, og vi er tilfreds med de forslag, som Ministerrådet har lagt frem.

Knuutila: Fru president! Såväl ministerrådet som social- och miljöutskottet har alldeles rätt lyft fram de inverknings, som den allt mer ökande trafiken har på vår miljö. Båda har bland annat framhävt den betydelse som arbetsfördelningen mellan de olika trafikformerna har. I järnvägstrafiken och sjötrafiken används mindre energi än i de andra trafikformerna och därigenom förorenar de miljön mindre än de andra formerna. De allmänna principerna som presenterats i miljöprogrammet och utskottets betänkande, bör nu helt enkelt förvandlas till praktiska åtgärder.

Genom forskning har man redan nu fått mycket information om hur detta kan ske. Jag vill igen påminna om den samnordiska Nordkolt-utredningen, som blev färdig redan för ett tiotal år sedan. Denna utredning handlade om modeller för trafiklösningar i medelstora städer. En alternativ modell som framlýftes i utredningen, s.k. kollektivtrafikmodell är tydligt förmånligare än de andra modellerna vad beträffar dess inverknings på miljön. I den är den mängd energi som trafiken använder omkring hälften av den energi-

mängd som behövs i alternativet som bygger på användningen av personbilar. Nu är det dags att i Nordens städer ta fram rapporterna beträffande denna utredning.

Energikonsumtionen kan minskas effektivt även så, att lederna för oskyddade trafikanter utvecklas till fungerande nätverk. På detta sätt kan även trafiksäkerheten förbättras. Enligt den nordiska handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet skall även hastighetsbegränsningarna anpassas till att bättre motsvara trafiksäkerhetskraven. Lägre hastigheter är också ägnade att minska bränsleförbrukningen och således även reducera de skadliga utsläppen i miljön. Också det faktum att lungskadorna är allmänna är en obestridd grund för att man äntligen skall vidta effektiva åtgärder för att förbättra vår luft och miljö.

Schlaug: Fru president! Detta är första gången i Nordiska rådets historia som det finns ett grönt parti med. När man tar del av de dokument och program som finns, blir man såsom grön politiker både bedrövad och besviken. Det verkar som om vi politiker ingenting begriper av det som händer runt omkring oss.

Havet dör utanför våra sammanträdeslokaler. I allt flera städer i Norden har man skyhöga luftföroreningar, långt över de värden som FN satt upp såsom högsta tolererbara gräns. Vartannat barn i våra storstäder riskerar att få cancer. Barnallergierna breder ut sig. Men här sitter vi med två dokument, som inte tar dessa saker på allvar.

Greenpeace, naturskyddsföreningen och miljömedvetna människor i hela Norden vill att vi politiker skall göra någonting. Kritiken från dessa organisationer och människor är väldigt hård mot dessa program. Att så många människor som vi är här har träffats under så pass lång tid och förberett oss så pass länge för att utträta så litet tycker jag är väldigt bedrövligt.

Det känns väldigt dåligt och uppriktigt sagt för djävligt. Vi borde gemensamt ta vårt ansvar. Jag är mycket besviken på båda dessa program. Ordkraft måste någon gång bli till handlingskraft. I verkligheten, i handling, planerar man ju i Norden för ökad bilism, för ökad industriproduktion och för ökade transporter. Det är vad som händer i realiteten.

Därmed kan man inte nå ens de mest försiktiga miljömålen.

Förslaget till miljöprogram är helt otillräckligt och fyllt med till intet förpliktande fraser såsom "snarast möjligt", "så fort som möjligt" och "eftersträva". Detta räcker inte. Den gröna rörelsen i Norden vänder sig mot de grundläggande värderingar som byggs in i miljöprogrammet. Vi delar t. ex. helt Greenpeaces kritik att kortsiktiga ekonomiska intressen inte får styra vilken teknik som skall användas – definitivt inte. Utgångspunkten måste i stället vara att ekologi och ekonomi är två sidor av samma mynt. Längsiktigt får det inte finnas några motsättningar mellan ekologi och en god ekonomi.

I programförslaget saknas en analys av vad en bärkraftig utveckling egentligen innebär och vilka förändringar den kräver av produktionsmönster och konsumtionsmönster i vår livssituation. En bärkraftig utveckling innebär förändringar – och ganska dramatiska förändringar.

Ett nytt miljöprogram borde egentligen bygga på fyra solidariteter:

1. Solidaritet mot kommande generationer.
2. Solidaritet mot naturen.
3. Solidaritet mot u-världen.
4. Solidaritet mot utsatta grupper i vår del av världen.

De mest grundläggande, elementära och konkreta åtgärderna fattas i miljöprogrammet.

Internationellt måste vi naturligtvis arbeta starkt för att öka FN:s roll i miljöarbetet. Vi måste även arbeta för att stoppa den internationella spridningen av kärnkraft och kärnvapen genom att kräva att IAEA får helt nya uppgifter och att icke-spridningsavtalet omarbetas så att det inte uppmuntrar till spridning av kärnkraft.

Vi måste minska kväveoxidutsläppen med 75 procent fram till 1995 och svavelutsläppen med 90 procent. Vi menar allvar med kravet att vi skall hålla oss innanför de ekologiska ramarna. Vi måste utarbeta en rad konkreta förslag. Det gör vi inte på detta sätt. Därför yrkar jag avslag på miljöprogrammet.

Björkstrand: Fru president! En intressant utgångspunkt för bedömningen av det nu aktuella miljöprogrammet och åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön utgör

jämförelsen mellan Romklubbens rapport från år 1972 om tillväxtens gränser och Brundtlandkommissionens siffror för den utveckling som har ägt rum sedan dess. När det gäller t. ex. befolkningstillväxten och ökningen av koldioxidhalten har den faktiska utvecklingen följt Romklubbens antagna prognoser. Slutresultatet för trenderna i Romklubbens rapport var som bekant hela det ekologiska systemets kollaps senast år 2100. Detta är alltså den inriktning vi har följt i 15 år sedan Romklubbens rapport publicerades. Algbloomingen och säldöden är inte tillfälliga fenomen, utan de första tecknen på att hela systemet kan kollapsa utan omedelbara och långtgående åtgärder. Nedsmutsningens gränser är nådda.

Ministerrådet för miljöfrågor bör därför med stort allvar och tillräckliga resurser omedelbart skrida till kraftfulla åtgärder i såväl ett nordiskt som internationellt perspektiv. Det har faktiskt en underordnad betydelse om vi här och nu kan slå fast vissa maximivärden och tidsgränser eller om det sker vid en senare tidpunkt. För att göra det nu vad den marina miljön beträffar skulle vi ha behövt mera tid och klarare beräkningar av effekter och kostnader än vad som nu har stått till buds. Det avgörande är att så långtgående insatser som möjligt sätts in med omedelbar verkan och att vi kontinuerligt får rapporter om hur utvecklingen fortskrider såväl vad utsläppen som åtgärderna beträffar.

I det här sammanhanget kan man på samma sätt som när det gäller beredskapen att möta utmaningarna från EG fråga sig om vår nuvarande samarbetsstruktur erbjuder tillräckliga möjligheter för en dynamisk och resultatrik verksamhet i Norden. Skulle vi inte behöva en nordisk kommission på hög nivå, men utan överstatlig karaktär, som skulle förbereda och verkställa beslut fattade av Nordiska rådet? Skulle det inte vara angeläget att se över beslutsproceduren allmänt sett för att vi inte alltid skulle vara tvungna att följa den minst bjudandes lag. Vad har det för betydelse om vi antar ambitiösa planer, om det inte finns pengar? Det var fallet t. ex. med kultursamarbetsplanen, som vi antog vid senaste session. Personligen är jag övertygad om nödvändigheten av dylika reformer och har därför inlämnat ett medlemsförslag om det. I sista hand handlar det. Fru president, om det

nordiska samarbeidet skall ha någon framtid i ett långt integrert Europa, om vår miljö och därmed om vår egen framtid antingen i en bärkraftig positiv utveckling, eller som Romklubben uttrycker det, "i en existens utan värde".

Thea Knutzen: Fru president! Den menneskelige natur later til å være slik at vi først våkner til kamp når faren truer. Algeangrep, seldød og sterk nedgang i bestandene av fisk og sjøfugl har fungert som alvorlige varselklokker. Jeg er glad for det initiativ Nordisk Råds president har tatt til denne ekstrasesjonen, og jeg er glad for at miljøvernministrene i våre nordiske land har lagt fram en felles plan for allment miljøvern. Den inneholder mye godt som det blir vårt felles ansvar å realisere.

Ser man på innholdsfortegnelsen i ministerrådsforslaget, blir man slått av hvor mange og omfattende og vanskelige oppgaver vi står overfor. Vi vet at det på mange felt er motstridende interesser, f. eks. mellom miljøvern og næringsinteresser. I enkelte utviklingsland får vi dette grelt demonstrert når verdifull skog forsvinner fordi befolkningen bruker den for å overleve. Men også i våre utviklede land kan slike motstridende interesser være pinefulle nok. Vi burde imidlertid ha både ressurser og teknikk tilstrekkelig til å sikre det flere og flere nå ser som det viktigste: Ren luft, rent vann og ren natur.

Den enigheten vi opplever i denne debatten, er gledelig og positiv. Fortsetter i det minste noe av denne enigheten når de konkrete tiltak skal gjennomføres, er vi godt i gang. Men det er viktig at vi får et forsvarlig grunnlag å arbeide videre på.

Forskning om forholdene slik de virkelig er, er nødvendig. Vi må vite mer f. eks. om ozonlagets tilstand og forandringer. Vi må vite mer om våre havområder, om arter, næring, naturlige svingninger m. m.

Økonomien er en annen viktig side av miljøvern og miljøarbeid. Hva koster verne tiltaket? Hva koster det å erstatte skadelige stoffer med miljøvennlige? Hvor kan vi få de raskeste bedringer for den rimeligste pris? Det vil i høyeste grad være å lure seg selv hvis vi unnlater å foreta slike vurderinger. I verste fall kan det føre til alvorlige tilbakeslag

for et fornuftig og ikke minst et planmessig miljøvernarbeid. Derfor er det viktig at våre lands regjeringer arbeider energisk videre – også med prislapper på de forskjellige tiltak.

Jeg nevnte interessekonflikter mellom miljøvern og næringsliv. Vi har i det siste registrert mange tilfeller av uforsvarlig deponering av farlig avfall, også tilfeller der den rike del av verden skyver dette over på fattige land. Våre havområder er blitt brukt til og belastet med farlig avfall. Norske undersøkelser viser at bare 40 pst. av dette avfallet blir forsvarlig behandlet i dag.

I Ministerrådets plan foreslås det at det utarbeides en "avfallsstrategi" for de nordiske landene, der man i utgangspunktet prøver å minske avfallsmengden og redusere avfallets innhold av miljøfarlige stoffer, og så langt som mulig befri avfallet for uønskede stoffer. Men når det gjelder forsvarlig oppbevaring av det som tross alt blir igjen, er det for lite, og det må dermed arbeides videre. Det er et eksempel på et område der samarbeid og utveksling av teknologi kan bidra til bedring. Ærede president og ærede kolleger: La oss ta ministrene på ordet når de formulerer sine gode målsettinger, og la oss ta fatt på arbeidet som miljøvernprogrammet legger et godt grunnlag for.

Anna-Kaarina Louvo: Fru president! När de nordiska konservativa partierna i våras tog ett gemensamt initiativ om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekten", som vi nu behandlar, kunde vi kanske inte ana, att initiativet under det gångna halvåret skulle bli ännu aktuellare med anledning av sådana stora miljökatastrofer som t. ex. den giftiga algbloomingen och säldöden. Vi har fått ny information om och bevis speciellt på klimatförändringar.

När social- och miljöutskottet senaste september bekantade sig med Havsforskningsinstitutet i Arendal fick vi höra att den exceptionella väderleken enligt forskarna var en faktor bakom den förödande algbloomingen under våren och sommaren. Kattegatt är nästan död. I samma tillstånd befinner sig snart även östra delarna av Finska viken, som jag själv ser på nära håll.

Vid sin konferens i Montreal har klimatologer från olika håll i världen uttryckt sin stora

oro inför klimatförändringarna. Så har också nyligen de nordiska skogsforskarna gjort. De tror att alla barrskogar i Norden kommer att dö om "drivhuseffekten" får fortgå i denna takt.

Skogsforskaren, biträdande professorn Satu Huttunen uttryckte skogsforskarnas oro vid ett gemensamt seminarium som Nordiska rådets social- och miljöutskott och Nordiska Industrifonden höll för ett par veckor sedan. Efter Satu Huttunens inledning frågade jag vilken lösning hon ser på detta problem. Hon svarade att för att våra skogar skall kunna bibehållas måste vi få ytterligare tid, vi måste kunna fördröja en höjning av jordklotets temperatur. Och just därför, trots att hon personligen motsätter sig kärnenergin, ser hon i denna situation ingen annan realistisk lösning för bibehållandet av våra skogar än användningen av kärnenergi så länge att vi hinner utveckla sol-, vind-, våg- och andra energiformer, vars användning inte producerar koldioxid.

Jag håller med Satu Huttunen om att vi måste få mera tid på oss. Vi kan inte förebygga växthuseffekten enbart genom att spara energi eller avveckla både kärnkraften och fossila bränslen, såsom ministerrådet föreslår i sitt program. Nästan på samma linje som ministerrådet är också utskottet i och med att det påminner oss i sitt betänkande om den nordiska rekommendationen om kärnkraftsfritt Norden. Detta är ju inte realistiskt under de närmaste decennierna.

Av denna anledning har jag undertecknat en reservation till betänkandet tillsammans med en moderat ledamot från Sverige. Frågan om avveckling av kärnkraften gäller ju endast Sverige och Finland, men indirekt gäller den hela Norden och världen, eftersom den innebär en allt större ökning i användningen av fossila bränslen.

Fru President! År 1990 finns det vid Nordiska rådets session en "granskningspunkt", då ministerrådet har lovat presentera en reviderad nordisk handlingsplan om luftföroreningar samt en bedömning om risken för klimatförändringar samt förslag till åtgärder i detta sammanhang. Jag emotser år 1990 med en skräck- och hoppblandad spänning. Kommer vi ännu då att spela rysk roulett i Norden?

Gadd: Fru president! Denna extrasession om miljön har fyllt sin uppgift om den stimulerar till politisk debatt i riktning mot en ökad politisk medvetenhet. Den demonstration som svenska och danska fiskare genomförde utanför Marienlyst är förstaelig. De vände sig till Nordiska ministerrådet och till Nordiska rådet och de talade mycket om politikerna. Det verkade som om Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet och politikerna utgjorde några slags homogena enheter, som om inte olika nationella intressen skulle göra sig gällande i Nordiska ministerrådet, som om inga ideologiskt betingade partipolitiska intressen skulle finnas, som om alla politiker har precis samma uppfattning, oavsett partipolitisk hemvist. Också i många inlägg under denna session finns, tycker jag, motsvarande tendenser.

Men funnes nu inte olika nationella intressen, skulle inte exempelvis Köpenhamns kommunalavlopp år efter år tillåtas släppa ut orenat avfall i Öresund motsvarande en stad med uppemot 1 miljon innevånare. Det borde de danska fiskarna reagera mot här i Danmark.

Funnes inte en jordbrukspolitik sådan som den i Sverige och i Danmark skulle den marina miljön ha varit en helt annan just på grund av jordbrukets nuvarande driftteknik. Det borde de danska och svenska fiskarna ha reagerat mot, tycker jag. Jag undrar stilla hur våra demonstrerande vänner röstade i det senaste valet och vilka politiker de då stödde. Och mycket intressantare: Hur kommer de att rösta, när sambanden blir alldeles öppnbara för dem?

År det de fria marknadskrafterna som skall lösa de miljöproblem som vi nu står inför? Eller måste vi använda oss av ett starkt samhälles gemensamma resurser för att ta oss an problemen och förhindra miljökatastrofer? Extrasessionen kan inte ge svar på dessa frågor. Men debatten skall fortsätta, och efter hand ser vi vilka vägar som måste väljas och vilka politiker och idéer som förmår lösa dessa problem i alla våra nordiska länder.

Saara-Maria Paakkinen: Ärade president! Vid detta möte har den marina miljön fått stor uppmärksamhet. Algbloomingen i sommar förde diskussionen om miljön till en nivå, då

vi måste övergå från ord till handling, till beslut.

Förutsättningen för vårt fortsatta liv, alltså vår miljö, har vi låtit förfalla innan vi kom hit, innan vi har lagt märke till hur nödvändiga de preventiva skyddsåtgärderna är.

Alla länder har inte märkt det än, eller ens haft råd att märka det. För att tillgodose bortskämda människor i de industrialiserade länderna och för att garantera deras välfärd tillverkas det i många underutvecklade länder billiga produkter med låga produktionskostnader utan att man bryr sig om vad som sker i naturen. Dessa länder och nationer har inget alternativ, och därför är det nödvändigt att vi tar vårt ansvar för denna utveckling genom att vi reserverar en viss del, som utskottet säger, av bruttonationalprodukten, för det globala miljösamarbetet. Utskottet talar alltså om en viss del.

Till nästa möte hoppas jag att vi får ett positivt beslut så att denna "viss del" redan har definierats numerärt. Den målsatta andelen för biståndssamarbetet enligt beslut i FN är nu 0,7% av bruttonationalprodukten. Finland når detta i 1989 års budget. Med dessa medel kan man göra mycket för den globala miljön.

Vi kunde föreslå att Förenta Nationerna skulle uppmana de industrialiserade länderna att reservera 1–1 1/2% av bruttonationalprodukten till miljö- och biståndssamarbete. Jag tror, att vi på detta sätt kan slå ihop samarbetsprogrammen för miljö- och biståndssamarbete.

Med miljöfrågorna följer alltid synpunkter om sysselsättningen. Skogsarbetarna och naturvårdarna har träffat varandra ofta på samma väg men på olika sidor av porten. Utsläpp från skogen och målet för skogsvård går inte ihop. Om verkningarna av förorenad havsmiljö har vi hört i dagarna av fiskarna.

Slutsatsen kan bara bli större krav på allt intensivare och mera konkret miljöarbete som vi inte kan fördröja, såsom den socialdemokratiska gruppen har konstaterat här. Det arbetet måste vi börja med idag.

Öli P. Guðbjartsson: Fru Præsident! Jeg vil først udtrykke min særlige glæde over, at Nordisk Råd har sammenkaldt til denne ekstra session om miljøsyørgsmål og forure-

ningsbekæmpelse. Få områder har haft større betydning i de sidste år end netop det, som her tages op til debat. Grunden hertil er bl. a. en forøgelse af de tæt bebyggede områder i de fleste lande, en meget stor øgning i transport og al slags trafik, en eksplosiv industrialisering og sidst, men ikke mindst udnyttelsen af kernekraften.

Havene, som omslutter vore lande, er naturligtvis en helhed, og luften, som vi indånder og i bogstaveligste forstand lever af, er også uden sondringer og en del af denne helhed, som er fælles for os alle.

Ca 80 pct. af Islands eksportintægt har sin oprindelse i udbyttet fra havet. Ved at nævne dette ene vigtige faktum om Islands nationaløkonomi er det naturligtvis klart for enhver, hvilke interesser vi varetager ved at arbejde for uforurenede havsområder, specielt i Atlanterhavet.

De farer, som efter min mening først og fremmest truer Island og dets nærmeste omgivelser, er særlig to: Den første knyttes til den stadig stigende trafik med atomdrevne skibe, specielt undervandsbåde, i dette havområde. Uheld som følge af denne trafik eller på grund af transport af radioaktive stoffer i disse ellers kun lidt forurenede områder vil forvolde uerstattelig skade.

Det andet punkt, som jeg vil komme ind på, er den truende nedbrydning af ozonlaget. Ingen tvivl om forskernes advarende ord om de dybtgående påvirkninger, som en nedbrydning af ozonlaget kan medføre på Jordens fødekæde. Den internationale konvention om beskyttelse af ozonlaget, som blev underskrevet i Montreal i Canada sidste år, markerede en bemærkelsesværdig etape. De nordiske lande Danmark, Sverige, Norge og Finland spillede her en førende rolle. Forhåbentlig følger de øvrige nordiske lande dristigt dette eksempel efter.

Fru præsident! Jeg håber, at denne ekstra session i Nordisk Råd ligeledes må bestyrke det fortsat, intet at udskyde i bestræbelserne på at arbejde imod forurening af natur og miljø. Ved specielt at arbejde for denne hovedregel og ligeledes lægge vægt på øget information om miljø på alle skolesystemets stadier vil de nordiske lande blive banebrydere på internationalt plan på dette betydningsfulde område.

Glønborg: Fru præsident! Jeg anvender kun den halve taletid. Jeg frygter alligevel, at min korte tale ikke vil vække dobbelt opmærksomhed, fordi den hverken indeholder kritik eller personlige angreb, men jeg kan ikke afstå fra at udtrykke min glæde og et håb.

Min glæde har to årsager.

Først glæder jeg mig over et konstruktivt samarbejde, som vi miljøparlamentarikere har haft med miljøets ministre om den nordiske miljøplan. Arbejdet i Social- og Miljøudvalget har været en fin oplevelse. Tak til ministrene for en positiv reaktion på udvalgets betænkning. Her ligger beviset for, at vi kan samarbejde.

Min anden glæde gælder Ungdommens Nordiske Råd. I det manifest, som de unge enigt lægger frem, skriver de: På baggrund af alle disse problemer vil vi personligt tage hånd om vores dagligliv, så vi mest muligt mindsker vores medvirken til en belastning af miljøet. Tak til ungdommen, som tør sige, at miljøproblemerne ikke blot skyldes de andres svineri, men også din og min optræden i hverdagen.

ærlige påpegning af den enkeltes ansvar – hver på sin plads – må forenes med samarbejdsviljen fra arbejdet med miljøprogrammet, så resultatet bliver, at vi ved næste session kan vedtage havmiljøplanen med øjnene åbne for ansvar og økonomi.

Mirja Ryynänen: Fru president! Integrationen som just nu diskuteras inom Norden hör starkt ihop med miljöfrågorna.

I grund och botten leder den ekonomiska integrationen till ökad konflikt mellan hela ekosystemet och människans rätt att konsumera och producera. Integrationen är ett sätt att försöka nå högre materiell standard och konsumtion. Eftersom det är omöjligt att bli utanför den ekonomiska integrationen i Väst-europa, måste vi försöka hitta utvägar för att driva miljöfrågorna involverade i integrationsprocessen.

Genom sin integrationspolitik måste Norden driva de ekologiska frågorna till en av huvuduppgifterna i den internationella politiken. Till detta har vi egoistiska skäl, som har med vår ekonomiska konkurrenskraft att göra, men vi har även ännu tyngre argument,

som har med vår miljö och vårt globala ansvar att göra. De nordiska länderna, som i många hänseenden är det rikaste och mest utvecklade området i världen, har råd och möjligheter att fungera som förebild.

En känd finsk filosof, akademiledamoten G. H. von Wright har gjort sin bedömning av nationalstaternas möjligheter att handskas med miljöproblemen och den tekniska utvecklingen, vilken åtminstone första gången lät mycket pessimistisk. Enligt honom skulle industriproduktionen baserad på vetenskaplig teknologi lösgöra sig från demokratisk kontroll och bryta sina band med nationalstater.

Företag med industriproduktion kan bli självständiga, multinationella och globala enheter, samtidigt som tidigare politiska och sociala helheter vittrar sönder. Företagen bildar ett eget autonomt system med egen dynamik och egna interna lagar ovanför nationalstaterna. I teknosystemet skall företagen leva och utvecklas i konkurrens med varandra och inte längre tjäna det materiella välståndet i det egna landet.

Sådana företag finns även i Norden.

Vår enda förhoppning blir, att företagens teknosystem självt med hjälp av tekniken mognar till återhållsamhet och utvecklar en egen överlevnadslära så att systemet kan leva i harmoni med naturen.

De nordiska länderna har genom sitt samarbete och utan övernationell beslutsrätt i många hänseenden kommit mycket längre än vad till exempel EG strävar efter med sin vita bok. Detta borde vi kunna göra även i vårt miljövärdssamarbete.

Riitta Järvisalo-Kanerva: Fru president! När jag kom hit visste jag inte vilket språk jag skulle använda, och därför för att spara er tid skall jag tala finska.

Euroopan integraatiolla sanotaan pyritävän taloudellisen kasvun kiihdyttämiseen. EC:n alueella on kuitenkin jo nyt tullut luonnon asettama seinä vastaan. Luonto on antanut omman lausuntonsa, ja sitä pitää arvostaa. Se ei kestä ihmisen nykyistä toimeliaisuuden määrää ja laatua. Tähän realiteettiin on kilpistyvä jokainen pyrkimys lisätä taloudellista kasvua. Tilanne muuttuu toiseksi, jos määrä korvataan laadulla, mutta silloin ollaankin eräänlaisessa nollakasvun ideaalissa.

Maapallon kohtaloihin vaikuttamisessa minusta meillä on teoriassa kolme vaihtoehtoa:

Ensimmäinen on globaalisen odotuksen vaihtoehto. Se tarkoittaa, että uskomme asennemuutokseen kaikissa maapallon kolkissa, ja kun tuo haluttu muutos on tapahtunut, ryhdytään yhteisesti toteuttamaan muutosta suhtautumisessa elinympäristöömme. Tilanne on kuitenkin jo nyt minusta niin paha, ettei meillä ole aikaa odottaa ns. "suuren ihmeen tapahtumista".

Toinen vaihtoehto on ns. tasajalkajärjestelmä. Se tarkoittaa, että teollistunut maailma etenee ympäristönsuojelussa tasajalkahyppäin, jotta yhdenkään valtion tai sen sijoitusyksikön kilpailukyky ei ympäristönsuojelutoimien takia heikentyisi kilpailijaan nähden. Kaunis periaate, mutta sekin on osoittautunut käytännössä liian hitaaksi. Tämän tasajalkahyppelyn olisi ollut mahdollista viime vuosien aikana toteutua, mutta yksikään kielteinen kehityskulku ei ole sen tuloksena katkenut menneiden vuosien varrella, ikävä kyllä.

Kolmanneksi ja ainoaksi käyttökelpoiseksi vaihtoehdoksi jäänee epäitsekkyuden periaate. Jokainen valtio, jokainen yhdyskunta ja jokainen teollisuusyksikkö tuntee vastuunsa luontoa ja ihmiskuntaa kohtaan. Näin pitäisi saada tapahtua. Käytännössä tämä merkitsee, että ympäristön saastuttaminen lopetetaan tänä päivänä ja tähän paikkaan. On paljon helpompaa ottaa rikkidioksidin molekyyli kiinni teollisuusprosessista kuin taivaalta.

Epäitsekkyuden vaihtoehdossa tulee meidän tekojamme palkitsemaan piirre, että se osoittautuu pitkällä aikavälillä toteuttajansa palkitsevaksi. Epäitsekkyuden toteuttajat ovat todellisia valtiomiehiä, joita tulevat sukupolvet toivottavasti ymmärtävät kiittää.

Runsa viikko sitten Suomen eduskunnassa käydyssä Euroopan integraatiota käsitellessä keskustelussa ehdotettiin Euroopan neuvoston yhteyteen ympäristötuomioistuinten perustamista. Euroopan neuvostohan on tähän mennessä jo kiitettävästi kantanut huolta ihmisoikeuksista. Elinympäristömme terveenä säilyminen antaa myös ihmisoikeuksille toteutumisen mahdollisuuden, ja sitä pitää arvostaa.

Arvoisa presidentti! Muutama sana enää. On vaikea pyöritellä käsissään ministerineuvoston ehdotusta. Helpompi on yhtyä valio-

kunnan mietinnön henkeen huolimatta siitä, mitä valiokunta eilisessä päätälessään edellytti.

Riitta Järvisalo-Kanervas anförande i svensk översättning:

Fru president! Det sägs att man genom europeisk integration eftersträvar att accelerera den ekonomiska tillväxten. Inom EG-området tar emellertid redan nu naturens vägg emot. Naturen har avgivit sitt eget yttrande, och det bör värdesättas. Den tål inte mängden och kvaliteten i människans nuvarande aktivitet. Varje strävan att öka den ekonomiska tillväxten kommer att stoppas av denna realitet. Situationen förändras om mängden ersättes med kvalitet, men då befinner man sig i ett slags nolltillväxtideal.

När det gäller att inverka på jordklotets öde tycker jag att vi har i teorin tre alternativ:

Det första alternativet gäller en global förväntan. Detta innebär att vi tror på en attitydförändring på världens alla håll, och när den önskade förändringen har skett, börjar man gemensamt förverkliga en förändring när det gäller att förhålla sig till vår levnadsmiljö. Jag tycker att situationen är dock redan nu så dålig att vi inte har tid att vänta på s. k. "stort mirakel".

Det andra alternativet är s. k. jämfotasytem. Detta innebär att den industrialiserade världen framskrider med jämfotasprång för att konkurrensförmågan hos ingen stat eller dess investeringsenhet skulle försvagas i förhållande till dess konkurrenter på grund av miljöskyddsåtgärder. En vacker princip, men även den har visat sig vara i praktiken för långsam.

Det skulle ha varit möjligt att detta jämfotasytem skulle ha förverkligats under de senaste åren, men ingen negativ process har slutat under loppet av de förgångna åren, beklagligt nog.

Det tredje och enda användbara alternativet torde vara principen om osjälviskhet. Varje stat, varje samfund och varje industri-enhet känner sitt ansvar för naturen och mänskligheten. Så borde tillåtas att ske. I praktiken innebär detta att föreningen av miljön slutar just idag och just nu. Det är mycket lättare att fånga upp svaveldioxidmolekyler i själva industriprocessen än i rymden.

I alternativet som bygger på osjälviskheten kommer våra gärningar att belönas därigenom att det på sikt visar sig belöna den som genomför alternativet. De som genomför osjälviskheten är verkliga statsmän, som de kommande generationerna förhoppningsvis förstår att tacka för.

I den diskussion som för en dryg vecka sedan fördes i Finlands riksdag om integrationen i Europa föreslogs att en miljödomstol skall inrättas i samband med Europarådet. Europarådet har redan hittills berömligt burit ansvaret för de mänskliga rättigheterna. Att vår levnadsmiljö bibehålls som sund ger även en möjlighet för att förverkliga de mänskliga rättigheterna, och detta bör värdesättas.

Fru president! Ännu några ord till. Det är svårt att handskas med ministerrådets förslag. Det är lättare att dela andan i utskottets betänkande oberoende av vad utskottet förutsätter.

Siuruainen: Fru president! Miljökatastroferna har fyllt tidningarnas framsidor under de senaste tiderna. Jag nämner endast Tjernobyl, Rhen-flodens förorening, säldöden, algkatastrofen och klimatets uppvärmning. Dessa är säkert bara toppen på isberget.

På grund av vårt geografiska läge är vi här i Norden speciellt utsatta för luftföroreningar från andra håll. Skogsdöden i Mellan-Europa är redan faktum, och vi här i Norden följer den med allvar, för skador kan redan ses också i våra skogar. Problemet är desto allvarligare för oss då vi vet att våra skogar är mera utsatta för föroreningar än skogarna i Mellan-Europa enbart på grund av våra klimatologiska förhållanden. För Finlands del syns detta i att luftföroreningarnas effekter ses tydligare i skogarna i norra Finland än i södra Finland. För Finland och flera andra nordiska länder är skogsskadorna ett allvarligt nationalekonomiskt problem.

Samtidigt som luftföroreningarna skadar skogarna i Europa, försvinner regnskogarna i utvecklingsländerna och ökenspridningen fortsätter.

Skogsdöden och användningen av fossila bränslen leder till s. k. drivhuseffekt, jordklotets temperatur blir högre och polarisarna kan börja smälta. Ozonskiktets förtunning kan ändra människornas livsvillkor på jordklotet på ett alldeles avgörande sätt.

För att man skall kunna förebygga dessa dystra perspektiv bör de nordiska länderna vidta åtgärder för att i hela världen åstadkomma omfattande beskningsprojekt. Man borde föra ut ifrågovarande teknologi till utvecklingsländer och i de nordiska länderna borde man anvisa resurser för skogsforskning över Nordiska ministerrådets budget. Så snart som möjligt borde man slopa användningen av freoner som utgör ett hot mot ozonskiktet.

För att man skall kunna minska långväga luftföroreningar som skadar skogarna anser jag att det är viktigt att inrätta en europeisk luftvårdsfond, för att modern miljöteknologi kunde fås inom räckhåll för de länder som förorsakar stora mängder gränsöverskridande föroreningar och som för närvarande inte har möjligheter till detta.

Fru president! Vad beträffar programmet om den marina miljön vill jag ta fram skyddet av Bottenviken. Bottenviken är en grund och skyddad vik av Östersjön, som på grund av höjningar av jordskorpan blir allt grundare. Området tillhör de mest ömtåliga områdena av bräckt vatten i världen, och tål inte ökad belastning. Sverige och Finland skulle bidra med en ansenlig ekonomisk insats till investeringar i reningsverk för industrins, bosättnings och dylika utsläpp.

Fru president! De nordiska länderna bör vidta skyndsamma åtgärder såväl på nationellt, nordiskt som internationellt plan för att miljöproblem skall kunna lösas. Katastroferna under de senaste tiderna visar att det inte finns tid att spilla.

Statsrådet **Birgitta Dahl:** Fru president! Ärade rådsledamöter! Av den offentliga diskussion som föregick den här extrasessionen skulle man ha kunnat tro att vi var djupt oense. Det fanns anledning att oro sig över att sessionen skulle bli inte en manifestation för miljön och vår beslutsamhet att göra någonting, utan leda till prestigefyllda gräl.

Det är en mycket stor glädje för mig som förträdare för ministerrådet att kunna konstatera att det har varit en dynamisk och konstruktiv process där vi har givit och tagit föredagens sammanträde. Jag tror att vi har lärt oss något som vi har nytta av i det fortsatta arbetet om samspelet mellan ministerråd och parlamentariker.

Jag kan också konstatera att diskussionen i dag har präglats av vilja att värna om miljön, att se till det som är gemensamt och att fortsätta arbetet.

Det är viktigt att var och en, när ni har kommit hem, ser till att de åtaganden som vi gör i planen förverkligas genom konkreta, nationella beslut. Annars är allt arbete inget värt. Eftersom företrädare för alla partier har deklarerat sin vilja kan man räkna med en bred parlamentarisk uppslutning också kring de obekväma beslut och de ekonomiska åtaganden som det här innebär.

Låt mig slutligen säga att det inte räcker med att anta en miljöplan här i Nordiska rådet och i våra respektive länder, utan arbetet måste också genomsyra alla andra områden, exempelvis de andra ministerrådens arbete kring energi, trafik, jordbruk, industri, ekonomisk planering och bistånd.

När miljöministrarna möttes i går var ett av de beslut som fattades att ta på oss rollen att verka samordnande och pådrivande på de andra ministerråden samt söka kontakt för att påverka arbetet så att även deras förslag i fortsättningen genomsyras av omsorg om miljön i högre grad än nu.

Jag välkomnar än en gång de beslut som skall fattas, präglade av andan i dagens diskussion. Vi behöver fortlöpande återkomma till dessa frågor åren framöver. Jag ser fram mot det arbetet.

Marjatta Väänänen: Fru president, ärade rådsmedlemmar! Som social- och miljöutskottets ordförande konstaterar också jag med tillfredsställelse och glädje att diskussionen bland parlamentarikerna har varit mycket konstruktiv och ansvarsfull samt dessutom dynamisk. Jag uppfattar det så att utskottsbetänkandet har fått en positiv genklang. Det är vårt gemensamma beslut. Vi har nu alla möjligheter att fortsätta arbetet i Nordiska rådet både internationellt och nordiskt samt också nationellt för vår gemensamma miljö. Tack för ett konstruktivt arbete och diskussion!

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Härefter företogs votering medelst voteeringsapparat beträffande utskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen, Svein Alsaker, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Carl Bildt, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Eidiur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Friðjón Þorðarson, Ranveig Frøiland, Thor-Eirik Gulbrandsen, Arne Gadd, Knud Glønborg, Guðrún Helgadóttir, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J. K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Olof Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Wiggó Komstedt, Theo Koritzinsky, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Mats Nyby, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen, Asbjørn Sjøthun, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Birte Weiss, Lars Werner, Ernst Wroldsen, Marjatta Väänänen och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Birger Schlaug.

Frånvarande var:

Lennart Andersson, Margit Hansen-Krone, Per Olof Håkansson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Preben Lange, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Heikki Riihijärvi, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein, Jan P. Syse, Bengt Westerberg, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Utskottets första förslag till rekommendation hade sålunda antagits med 69 röster mot 1.

Härefter upptogs till votering utskottets andra förslag till rekommendation mot reservanternas förslag.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Ranveig Frøiland, Thor-Eirik Gulbrandsen, Arne Gadd, Knud Glønborg, Guðrún Helgadóttir, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Per Olof Håkansson, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelled, Olof Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Arnljot Norwich, Mars Nyby, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Birger Schlaug, Eino Siuruainen, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Harald Synnes, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Birte Weiss, Lars Werner, Bengt Westerberg, Ernst Wroldsen, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

För reservanternas förslag till rekommendation röstade:

Carl Bildt, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Kristen Poulsgaard, Kimmo Sasi och Sten Svensson.

Frånvarande var:

Friðjón Þórðarson, Niels Ahlmann-Ohlsen, Margit Hansen-Krone, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Jógvan Sundstein och Jan P. Syse.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 68 röster mot 11.

Utskottets förslag till rekommendation upptogs härefter till votering.

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Eiður Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Friðjón Þórðarson, Ranveig Frøiland, Thor-Eirik Gulbrandsen, Arne Gadd, Knud Glønborg, Guðrún Helgadóttir, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelled, Olof Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Jacob Lindenskov, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Mats Nyby, Ólafur G. Einarsson, Óli Þ. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Birte Weiss, Lars Werner, Bengt Westerberg, Ernst Wroldsen, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Birger Schlaug.

Carl Bildt, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage och Sten Svensson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Jógvan Sundstein, Harald Synnes och Jan P. Syse.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 76 röster mot 1. 5 medlemmar avstod från att rösta.

7

B 86/s: Ministerrådsförslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön och B 86 Ä/s: Ändringsförslag om en nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade i ett betänkande 2 föreslagit, att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget och ändringsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets ordinarie session 1989 framlägga en åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön med utgångspunkt i ministerrådsförslag B 86/s och ändringsförslag B 86Ä/s och de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet, speciellt vad gäller konkreta krav angående utsläppsminskningar och skärpta tidsgränser.

Till utskottets betänkande 2 hade Dorte Bennedsen, Brit Jørgensen, Grethe Lundblad, Mats Nyby och Lena Öhrsvik i en reservation fogat följande förslag till rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta en handlingsplan mot havsfurensningar i överensstemmelse med B 86/s og B 86Ä/s og utvalgets forslag og bemerkning.

Till utskottets betänkande 1 hade Brita Borge, Friðjón Þórðarson, Anna-Kaarina Louvo och Sten Svensson fogat ett särskilt yttrande:

Vi ställer oss positiva till de åtgärder som utskottet förordar i sitt betänkande, men anser att forskningen måste ges en ännu högre prioritet. En fullständigare kartläggning av den marina miljön i nordiska farvatten bör göras gemensamt, för att bättre kunna förutse miljökatastrofer och förebygga dem. Anslagen till projektverksamheten måste därför omprioriteras på det sätt som vi angett i vår reservation som fogats till ett tidigare betänkande rörande ministerrådets budgetförslag. Vi avser därför att inom kort väcka ett särskilt medlemsförslag, där vi närmare utvecklar våra synpunkter på en prioritering med denna innebörd som kan leda till en ökad satsning på havsforskningen.

Alsaker (social- och miljöutskottets talesman): Ærede president! Miljøerkjennelsen i folket og i det politiske miljø i Norden er økende. Mange varselklokker har ringt – skader fra sur nedbør, uttynning av det livsviktige ozonlaget og den økologiske ubalansen i våre kyst- og havområder.

Forurensningsbelastningene i Østersjøen, Skagerrak og Nordsjøen er så vidt store at det økologiske kretsløp er truet – med alle de vidtrekkende følger dette kan få.

Spørsmålet til oss er om vi har den tilstrekkelige vilje og handlekraft til å trekke de praktiske konsekvenser av vår miljøerkjennelse og faktiske kunnskap. Dette problemet er ikke bare politisk eller økonomisk – det er dypest sett et moralsk problem – vårt ansvar for å levere en bæredyktig natur videre til nye generasjoner.

I dag er det vårt fellesansvar å rydde opp. De nordiske folk forventer at vi makter denne oppgaven. Bredt samarbeid på tvers av alle politiske skyttergraver vil være nødvendig. Algeinvasjonen i vår, i seg selv et symptom på en fundamental økologisk ubalanse i havet, ble en vekker i vårt miljøarbeid, og førte til at Presidiet berammet denne ekstraordinære sesjon, noe for øvrig Midten-partiene foreslo allerede ved sesjonen i Oslo.

Miljøutvalget har grundig behandlet ministerrådsforlaget om tiltaksplan mot forurensning av det marine miljø. Vi har brukt to utvalgsmøter, og en arbeidsgruppe har møtt to ganger mellom utvalgets møter. Utvalget har vært enig når det gjelder ministerrådsforlaget. Planen er ikke tilfredsstillende. Den inneholder positive nasjonale forslag, prinsipper og utgangspunkter. Men helhetsinntrykket er at ambisjonsnivået er for lavt og bærer preg av for mange kompromisser, og at planens karakter av en samlet nordisk handlingsplan kommer for mye i bakgrunnen. Man viser i denne forbindelse til at det er forskjeller så vel mellom som innenfor landene i den kommunale, jordbruksmessige og industrielle struktur.

Utvalget peker på at denne holdningen er et avvik fra det prinsippet som miljøvernministrene fastslår i ministerrådsforlaget om en nordisk miljøplan, nemlig at alle nordiske land bør, innenfor rammen av hva naturen tåler, strebe etter å følge de mest ambisiøse miljømål som et enkelt annet nordisk land har

satt. Det er riktignok så at havmiljøområdet reguleres av internasjonale avtaler, men situasjonen krever nå felles nordiske konkrete tiltak utover målsettingene innenfor rammene av internasjonale avtaler og konvensjoner.

Vi er enige i prinsippet om at forurensning skal bekjempes med forebyggende tiltak, ved kilden, samt at den best tilgjengelige teknologi bør anvendes ved produksjon og rensesystemer. Vi mener likevel at definisjonen av "best mulig tilgjengelig teknologi" bør utvides til "miljømessig beste teknikk".

Utvalget har berømmet en rekke positive forslag i ministerrådsforslaget, tiltak som bl. a. er en direkte følge av algeoppblomstringen, med en styrket nordisk beredskap og varslingsystem, og intensivert arbeid når det gjelder vannrenningsteknologi og forskningsprogram m. v.

Utvalget fant at ministerrådsforslaget inneholder vesentlige prinsipper og utgangspunkter, men at forslaget trenger omarbeiding i retning av flere konkrete krav om minsking av utslipp overfor jordbruk, kommunale rensanlegg og industri. Derfor foreslo utvalget at forslaget burde omarbeides.

Utvalget avgav innstilling 25. oktober. Innstillingen har medført debatt og dialog. Dette har vært positivt og har direkte ledet til et nytt endringsforslag fra ministrene, hvor Ministerrådet har presisert og skjerpet sitt ambisjonsnivå noe.

Jeg viser i denne forbindelse til endringsforslaget for så vidt gjelder næringsstoffer og tungmetaller. Endringene representerer ingen store nyheter. Jeg vil i denne sammenheng understreke meget sterkt at miljøutvalget generelt mente at det burde settes strengere tidsgrenser enn 1995 for gjennomføring av disse tiltakene. Dette står fortsatt ved makt. Jeg er også selvsagt klar over at en 50 pst. begrensnings er et minimumskrav.

Den saken vi nå behandler, er sammensatt, omfattende og komplisert. Det er derfor grunn til å reagere mot at et omfattende endringsforslag først ble levert Presidiet i går. Dette beskjærer utvalget fra en grundig behandling av forslaget. Jeg velger å tro at den sene fremming av forslaget ikke skyldes mangel på respekt for Nordisk Råd. Endringsforslaget er også et sted i riktig retning. Utvalget fastholder likevel sin opprinnelige konklusjon.

Tiltakene vil kreve behov for store offentlige og private investeringer til miljøtiltak og vil være avhengig av virkningsfulle styringsmidler fra regjeringene rettet mot industri, landbruk og kommuner.

Nærmere drøftelse av forutsetningene for gjennomføring av forslagene, hva det vil koste og en prioritering innenfor planens rammer ville vært ønskelig å få fram i et revidert forslag. Fiskernes situasjon i dette området hvor vi nå befinner oss, og den demonstrasjonen som fant sted i dag og alle båtene ute på fjorden her, understreker nettopp dette behovet for en prioritering innen planens rammer. Dersom planen eventuelt ikke vedtas i dag, må dette selvsagt ikke få negative følger for det løpende miljøarbeid, for den dynamikk som nå er satt i gang. Effektive tiltak mot miljøtrusler kan ikke lenger vente på mer forskning og flere utredninger, selv om disse også må fortsette på en effektiv måte.

Nordisk Råd innkaller til en internasjonal konferanse mot havforurensninger i oktober 1989. For å kunne gjennomføre konferansen på en framgangsrik måte, må de nordiske land kunne presentere en egen tiltaksplan mot havforurensninger med samnordiske tiltak som kan være et forbilde for andre land og grupper av land. Enda mer innlysende er det at man innen Norden bør gå lenger i konkrete forpliktelser og tiltak enn det man kan gjøre internasjonalt. De nordiske land har et tilnærmet likeartet syn på miljøproblemer og omgis av de samme hav. Vi har nå i Norden en kraftig støtte i den allmenne opinion. Et samlet Norden vil ha stor tyngde i europeisk og internasjonal sammenheng.

Det arbeid som allerede er nedlagt i Nordisk Råds organer når det gjelder havforurensningsplaner, og den gode ånd dette arbeidet har vært ført i, også i de senere dager, noe som Birgitta Dahl nettopp har bekreftet, gir et godt grunnlag for å oppfylle våre målsettinger. Aksjonsplanen mot forurensning av havet er en stor sak. Debatt er naturlig og også – tror jeg – fremmede for en bedre miljøpolitikk.

Med dette vil jeg gi tilslutning til Sosial- og miljøutvalgets forslag til rekommandasjon.

Ólafur G. Einarsson overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Lad mig begynde med en rent teknisk bemærkning, idet sekretariatet har bedt mig sige, at den reservation, der er uddelt i denne sag, er kommet i to udgaver. Det er ren teknik, det er en sproglig rettelse. Der stod "udskottet", og nu står der "vi" – for at man ikke skal blive forvirret over, hvad det egentlig er for nogle papirer.

I september måned modtog vi ministrenes handlingsplan for det marine miljø. Som bekendt udtalte udvalget sig meget kritisk om planen. I dag kan vi så konstatere, at vores kritik hjalp, idet ministrene har fremlagt deres ændringsforslag. Disse ændringsforslag repræsenterer en ikke uvæsentlig opstramning af planen på nogle konkrete punkter, men fremfor alt ved, at planen nu bliver en rullende plan, som skal justeres allerede i 1990, dvs. om 15 måneder.

Under et møde i går med ministrene havde udvalget lejlighed til at få Ministerrådets holdning uddybet, og vi noterede os med tilfredshed, at ministrene klart svarede, at de er villige til at gå ind på alle de kritikpunkter, udvalget har givet udtryk for i sin oprindelige betænkning. Det mindretal i udvalget, som jeg tilhører, finder det ligesom fiskerne herude vigtigt, at vi kommer i gang med at handle. Vi finder, at havmiljøplanen med ændringsforslagene og ikke mindst med de tilsgagn, ministrene gav os i går, er et brugbart grundlag at starte på, men vi vil gerne understrege over for Ministerrådet, at dette kun er en start. I kan begynde arbejdet, men brug både tid og kræfter på at tilrettelægge yderligere skærpede indsatser. Vi forventer at se dem til sessionen i 1990!

Som man ser på det afstemningstema, flertallet har formuleret, vil de tilsyneladende det samme som os: en havmiljøplan på baggrund af udkastet, ændringsforslag og udvalgets kritik. Men af grunde, jeg ikke forstår, vil de imidlertid først beslutte sig om 3 måneder, på trods af at deres talsmand stod her og sagde, at nu drejede det sig om, hvorvidt vi havde vilje og styrke til at handle.

Men på baggrund af de kendsgerninger, vi har på bordet, finder vi, at det er en unødvendig udsættelse, og jeg skal derfor anbefale, at man stemmer for reservanternes betænkning.

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Når jeg tillader mig at tage ordet til en replik, er det på grund af fru Dorte Bennedsens sidste sætninger: Af grunde jeg ikke forstår, vælger vi andre altså ikke at stemme for det, der ligger.

Af grunde, jeg ikke forstår, vælger fru Dorte Bennedsen og fru Grethe Lundblad, som er dem, der har siddet og lavet Social- og Miljøudvalgets arbejde til betænkning til dette møde, ikke at stå fast på det, fordi – alle ved det jo – man har fået vredet armene rundt og stemmer for noget, der ikke er noget nyt, andet end at et ord, "eksempelvis", er taget ud. Spørger vi den danske minister, hvad det egentlig betyder på udslipområdet, får vi ikke noget svar.

Det må betyde, at der faktisk ikke er sket noget, så jeg forstår i hvert fald ikke, hvad det er, der her foregår, medmindre det skal forstås sådan, at miljøet skal tabe, bare de socialdemokratiske ministre vinder.

Dorte Bennedsen: Jeg er da ked af, at fru Lilli Gyldenkilde slet ikke forstår, hvad jeg sagde før, men jeg skal kun gentage: Vi kom herop. Der lå en havmiljøplan. Der er sket ganske mange ting i løbet af de 3 døgn, vi har været her. Der er kommet ændringsforslag, og der er ikke mindst det møde, vi havde med ministrene i går, hvor ministrene åbnede op, som jeg beskrev det før. Det synes vi er et grundlag at starte på. Vi har givet klart udtryk for – i dag og over for ministrene i går – at dette er en start. Denne plan skal rulleres. Den skal justeres, og den skal skærpes. Det forventer vi sker, når den nu bliver lagt frem til sessionen i 1990.

Margrete Auken: Vi savner stadig væk svar på det enkle spørgsmål: Hvad er det, I har fået? Det figenblad, der er blevet hængt på jer, er så lille, at I er nødt til at stå med krydsede ben, for at det overhovedet skal dække noget som helst. I har fået strøget ordet "eksempelvis". Det er alt. Resten var der i forvejen, og resten var baggrunden for den kritik, som dengang kom så blændende, ikke mindst fra Dorte Bennedsen og Grethe Lundblad.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag vill i replik till Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde hänvisa till vad utskottets majoritet har sagt i sitt betänkande, nämligen att ministerrådets förslag och den höjda ambitionsnivå som det innebär pekar på att det skulle vara möjligt att så småningom få ett gemensamt förslag. Utskottet skriver också att ministerrådet nu synes vara berett att gå längre i åtgärder än vad som framgår av det tidigare förslaget samt att ministrarna i sitt ändringsförslag presenterar ytterligare åtgärder och därutöver på några punkter gör ytterligare preciseringar. Även utskottets majoritet och därmed Lilli Gyldenkilde har alltså erkänt att det skett väsentliga förbättringar.

Glønborg: Det, ministrene afleverede til udvalget i sidste øjeblik i går, har fået hårde ord med på vejen her. Jeg vil ikke give det hårde ord. Jeg vil sige, det er et skridt på vejen i den rigtige retning, men skridtet er ikke stort nok, og tingene hænger ikke tilstrækkeligt sammen.

Derfor må jeg som repræsentant for Midtergruppen i udvalget sige: Vi vil gerne give ministrene tid til at tænke sig ordentligt om og få tingene til at hænge sammen og lave et sammenhængende program at lægge frem for os på forårssessionen. Det hindrer ikke ministrene i at tage fat på arbejdet allerede nu.

Vi vil ikke forsinke sagen, men vi vil have en bedre sag lagt frem til foråret.

Koritzinsky: President! Først en formell sak: I reglene for replikkveksling, står det:

''Presidiet vil understreke at medlem bare kan begjære replikk til innlegg.''

Så vidt jeg har hørt, har det nettopp blitt tatt replikk til en replikk. Jeg vil gjerne vite om det at presidenten tillot det, betyr at disse reglene er blitt endret av ordstyreren.

Jeg går da ut fra at vi fortsatt skal prøve a holde oss til reglene. Jeg vil ta replikk til siste innlegg, fra Dorte Bennedsen. Hun sa at nettopp de som nå godtar det nye forslaget fra miljøvernministrene, følger de oppfordringer som kommer fra fiskerne om å handle raskt – om å komme i gang med én gang. Men flere av oss overvar en pressekonferanse i går, der to av miljøvernministrene svarte på spørsmål fra pressen.

Det ble sagt at uansett hva som blir vedtatt i dag, har vi nok planer og nok konkrete ting til å sette i gang straks. Så hensynet til ''å handle raskt'' er ikke noe argument for i dag å vedta noe som egentlig ikke på noe vesentlig punkt er en forbedring i forhold til den tidligere planen.

Dorte Bennedsen: Jeg synes, hvad enten det nu er til hovedindlæg eller replik til replik, at min kollega fra Norge, når han citerer, skal citere ret. Jeg sagde ikke det, jeg blev citeret for, jeg sagde, at vi finder ligesom fiskerne, at det er vigtigt, at der bliver handlet nu. Det var ordret, hvad jeg sagde.

Når jeg har bedt om replik, var det i anledning af fru Margrete Aukens bemærkninger, hvor hun spurgte: Hvad har I fået?

Hvis man nu tager de to forslag, flertallets og reservanternes, og læser dem, så vil fru Margrete Auken og alle andre i denne sal kunne se, at vi har fået eksakt det, udvalgsflertallet beder om, men først om 3 måneder. Det er henvisning til havmiljøplanen, til ændringsforslagene, til udvalgets kritik, og det er det, som ministrene gav tilsagn om i går. De er jo identiske, de 2 forslag, bortset fra, at flertallet af sære grunde først ønsker det om 3 måneder.

Alsaker: Dorte Bennedsen nevnte i sitt innlegg endringsforslaget, og viste til at man innen 1995 skal redusere utslippene av tungmetaller og næringsalter med 50 pst. I miljøutvalgets innstilling har vi en mer ambisiøs målsetting. Vi arbeider for og har gitt uttrykk for at vi vil ha strammere tidsrammer. Hvordan vurderer Dorte Bennedsen dette? Er hun fortsatt innstilt på at dette miljøprogrammet må endres i retning av strammere tidsrammer, slik at disse reduksjonene kan gjennomføres før 1995?

Sten Svensson: Herr president! Jag vill påpeka för Dorte Bennedsen att majoriteten understryker att ministerrådets konkreta ändringsförslag ändå innebär ett fall framåt. Men utskottets begäran om preciseringar och prioriteringar på en rad andra punkter – det handlar om inte mindre än åtta punkter där

frågetecknen kvarstår – är ändå inte tillfredsställande. Till detta kommer att det saknas en rejäl analys av de ekonomiska konsekvenserna av de framlagda förslagen och av hur det tilltänkta projektet skall finansieras.

Det är rimligt att man när Nordiska rådet skall ta ställning till en samlad handlingsplan på havsmiljöområdet också har tillgång till ministerrådets uppfattningar på alla de punkter som vi i utskottet den 25 oktober var eniga om att beställa av ministerrådet och som vi ansåg att man skulle ha tiden fram till nästa session på sig att klara.

Dorte Bennedsen: Det var i anledning af det konkrete spørgsmål, Svein Alsaker stillede mig. Ja, vi er indstillet på, at denne plan skal skærpes. Vi spurgte – det ved hr. Alsaker også godt – i går ministrene, om der var nogle af vores kritikpunkter, de på forhånd måtte tage afstand fra, og ministrene svarede klart nej. De var villige til at gå ind på de kritikpunkter, vi har rejst, og det er jo netop på udslipsgrænser og på tidsgrænser, vi især har udtalt os, men også på en række andre punkter.

Og så til sidst blot den bemærkning, at jeg håber og glæder mig til at høre, at hr. Svensson, når nu den svenske regering lægger udgiftsforslag frem til et krævende miljøprogram, så også stemmer for dem i den svenske rigsdag.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Marianne Samuelsson återtagit sin plats i rådet och att Birger Schlaug lämnat extrasessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet **Birgitta Dahl:** Herr president! Ärade rådsmedlemmar! Det är ingen slump att havsmiljöområdet är det första där vi börjar tillämpa våra nya, mera ambitiösa mål på miljöområdet. Redan i Helsingfors i februari 1987, när vi diskuterade dessa frågor, stod det klart att det fanns ett alldeles särskilt engagemang i dessa frågor bland både parlamentariker och regeringar. Medan vi har arbetat på programmet har oron ökat. Verklig-

heten omkring oss har ju varit övertydlig, med den pågående katastrofen i våra hav, som ett symptom på den förstörelse som de är utsatta för.

Det har faktiskt under denna tid också skett en rad positiva saker. I de flesta av de nordiska länderna har man redan nu fattat beslut om att börja genomföra nationella program för att minska havsföroreningarna. I det internationella arbetet har vi tagit viktiga steg framåt genom Nordsjö- och Östersjööverenskommelserna.

Men det finns ändå anledning att känna en växande otålighet och oro över situationen. En del hävdar i detta läge att vi har misslyckats med att leva upp till våra allmänna mål för miljöpolitiken när vi har försökt tillämpa den här. Enligt min och ministerrådets mening är detta en förhastad slutsats, inte därför att den produkt vi diskuterar är fullkomlig eller kan markera något slutsteg, men därför att det arbete som vi nu har inlett kommer att ge resultat snabbare – det är min och mina kollegers övertygelse – än någon nu vågar inteckna.

Låt mig gå rakt på den fråga som har varit central i kritiken mot oss, nämligen att vi skulle ha brutit mot sådana grundläggande principer som att de ambitiösa målen och bästa tillgängliga teknik skall användas samt att vad naturen tål skall vara utgångspunkten för kraven. Det är riktigt att vi ännu inte fullt ut kan redovisa hur vi skall tillämpa detta, för vi har ännu inte hunnit förhandla färdigt på några viktiga punkter. Det tror jag att vi kommer att kunna göra under de närmaste månaderna eller åren, så att vi kan redovisa det till 1990.

Men det är också så att den rent praktiska omständighet som den korta tid vi haft på oss gjort att vi ännu inte kunnat arbeta in allt det som vi varit överens om i det förslag som presidiet och utskottet krävde att vi skulle lämna från oss den 15 september. En hel del av de punkter som vi har diskuterat med anledning av utskottets utlåtande har att göra med sådana saker. Vi kom faktiskt överens med utskottet om att vi, med de brister det skulle innebära, skulle leverera en ofärdig produkt för att utskottet skulle få mer tid till förfogande. Det låg i överenskommelsen såväl att utskottet skulle visa överseende med och förståelse för det som att det självfallet

skulle ske en slutlig omarbetning efter sessionen här, med beaktande av vad som då skulle sägas från utskottets synpunkter och med hänsyn till dess eget fortsatta arbete.

Denna faktor har spelat oss spratt och skapat underlag för kritik som faktiskt sakligt sett är befogad, men den har också spelat utskottet spratt. Även utskottet har faktiskt sakligt fel på en del punkter. Vid den mycket nyttiga diskussion som vi hade i går kunde vi reda ut många av dessa frågor och konstatera att vi faktiskt är överens. Många av de saker som utskottet efterlyser har vi redan genomfört eller är färd med att genomföra.

Den erfarenhet som jag har gjort – jag var inne på det redan tidigare i dag – är att det behövs bättre dialog mellan utskottet och ministerrådet i fortsättningen och att vi måste finna former för det. Vad skall vi då göra nu? Jo, jag menar att det ansvar som vi – rådet, parlamentarikerna och regeringarna – har gemensamt är att snabbare komma i gång med det praktiska konkreta arbete som leder till resultat.

För att underlätta en sådan process har ministerrådet kommit in med tilläggsförslag, som utskottet fick tillgång till i går. Där redde vi ut en del sakfrågor om vilka det har rätt missförstånd och talade på en del punkter om var vi kan ansluta oss till utskottets uppfattning. Framför allt kommer vi med preciseringar och skärpningar, tidsatta åtaganden av det slag som utskottet har begärt, t. ex. när det gäller en halvering av utsläpp av tungmetaller och persistenta organiska föreningar senast till 1995, minskning av näringshalter med 50 procent senast till 1995, med direkta preciseringar av de områden det gäller. Det är inte tal om att detta skall göras någon gång 1994–1995, utan omedelbart och i många fall långt före 1995.

Det står också särskilt i vårt tilläggsförslag att våra åtaganden när det gäller tungmetaller och persistenta organiska föreningar innebär en skärpning i förhållande till det som vi har gjort genom Nordsjö- och Östersjökonventionerna. Vi skall också redovisa på alla de här konkreta, precist angivna områdena i nationella program under 1989 hur vi konkret skall leva upp till åtagandena, och det är mycket viktigt. Vi tycker att det viktigaste av allt nu är att vi får börja arbetet omedelbart, utan att förlora mer tid. Det är särskilt viktigt med

tanke på hur mycket som skall hinnas med före utgången av 1989.

Visa av erfarenheterna kommer vi också omedelbart att dels förbättra vårt eget arbete i ministerrådet och ämbetsmannakommittén och försöka skaffa oss en bättre organisation, dels fördjupa kontakterna med rådet och utskottet – jag hoppas att utskottet ställer upp på en sådan dialog –, dels fortlöpande rapportera till rådet hur det går, dels framför allt fortlöpande revidera våra program, så att vi hela tiden skärper kraven.

Det är nämligen dynamik i utvecklingen. Vi kommer att kunna notera hur tekniken utvecklas snabbt allt eftersom vi skärper våra politiskt fastställda krav. Till 1990 vill vi återkomma med program där vi kan redovisa resultaten.

Låt mig allra sist, herr president, upprepa vad Britt Jørgensen sade i förmiddags: Det bästa får inte bli det godas fiende. Det viktigaste nu är inte att vi satsar våra resurser på att åstadkomma perfekta dokument utan att vi genomför våra praktiska åtaganden.

Sten Svensson: Herr president! Jag vill påpeka för Birgitta Dahl att de två punkter som hon här tar upp ju innebär att nationella utfästelser har gjorts. Det arbetet kan man bedriva oavsett vad rådet beslutar här i dag. Det finns inget hinder för att snabbt och ögonblickligen sätta de förslag som skall genomföras genom nationella initiativ. Vad vi däremot har gjort från utskottsmajoritetens sida är att vi sett till att den samlade miljövårdsplanen blir så bra som möjligt. Vi saknar fortfarande reaktioner från ministerrådet på åtta punkter. Jag har tidigare talat om vilka dessa är, och det har också Svein Alsaker gjort.

Det är väsentligt att man i samma sammanhang, när rådet skall ta ställning till en heltäckande miljövårdsplan, också har klart för sig ekonomin i projekten och hur man skall kunna finansiera dessa. Det är rimligt att vi får ett sådant förslag till Stockholms-sessionen.

Alsaker: Hr. president! Jeg synes det var bra at statsråden så sterkt understreket behovet for bedre dialog mellom regjeringsrepresentantene og parlamentarikerne. Jeg er fullt ut enig i dette. Vi har jo lært litt av erfaringe-

ne – en kan si de litt dårlige erfaringene, for det har faktisk gått over tre uker fra miljøutvalget la fram sin innstilling og til Birgitta Dahl og Ministerrådet reagerte på det hun kaller en misforståelse. Når vi så sterkt understreker dette er det for å få en erkjennelse fra Ministerrådet av at en så sen reaksjon ikke skal gjenta seg.

Jeg vil også sterkt understreke at miljøutvalget, som har gått inn for å skjerpe kravene, selvfølgelig er like interessert som Ministerrådet i å få en bedre miljøplan. Det er jo det vi arbeider for alle sammen.

Statsrådet Birgitta Dahl: Herr president! Sten Svenssons innlegg foranleder mig att ge rådet del av den erfaring som vi som miljøministrar har, nämligen att vi har för ont om resurser i form av mänsklig arbetskraft för att klara de väldiga arbetsuppgifter som vi har. Detta lider vi av varje dag. Det gäller för regeringskanslier, centrala myndigheter, regionala myndigheter och lokala myndigheter. Det är faktiskt mycket viktigt till vad vi använder våra resurser i form av duktiga medarbetare. Skall de sitta och fila på dokument för att göra dem perfekta, eller skall vi kunna avdela dem för att jobba så mycket som möjligt med det praktiska arbete som kan leda till att vi steg för steg kan förelägga rådet förslag till program med skärpta krav, där vi vet att det går att uppfylla dem? Jag vet – det har vi diskuterat mycket ministrarna emellan – att ministrarnas uppfattning är att de mänskliga resurserna i första hand skall användas till konstruktivt arbete.

Margrete Auken: Jeg begærede replik før statsrådets sidste indlæg her, fordi jeg ville have bedt om, om vi kunne have fået tydeliggjort her i plenum, hvad der åbenbart er blevet sagt i udvalget. Vi andre har jo ikke en chance for at få det med, det ikke er fremgået af papirerne. Vi kan kun se i papirerne, at det eneste nye, der er kommet til, som ikke var vedtaget enten i Helsingfors-konventionen eller i Nordsø-konferencen, eller altså i den plan, der blev afvist, var at ordet "f. eks." var strøget.

Så får vi at vide af socialdemokraterne og af ministeren, at der er sket en masse i udval-

get. Der ville jeg have spurgt, hvorfor vi ikke får det at vide. Nu får jeg oven i købet at vide, at Nordisk Råds ministre sandelig har andet at bruge deres embedsmænd til end at give klar besked til os i Nordisk Råd. Det er altså skrap!

Marjatta Väänänen: Herr president! Som utskottsordförande ville jag bara fästa uppmärksamhet vid den tekniska delen av den här problematiken, nämligen att presidiet sammankallade Nordiska rådets session redan i början av juni. Ministerrådet fick till uppgift att i god tid lämna in två förslag till rådet för behandling.

Utskottet fick båda förslagen till behandling i lämplig tid, och vi undertecknade vårt förslag den 25 oktober.

Nu hände det dock, att först för några dagar sedan kom ministerrådet plötsligt med ett uttalande. Vi fick det i våra händer igår kl. 9.00 och först kl. halv sex på kvällen kom ett förslag till utskottet för behandling. Det är improvisering.

Jag konstaterar att det tekniskt sett är mycket svårt för utskottet att i ett så sent skede komma med ett nytt betänkande. Jag hoppas alltså att vi får tillräckligt med tid när det gäller så här viktiga angelägenheter.

Minister Lone Dybkjær: Vi må i dag ikke ende med at stille os selv det spørgsmål, om vi kan bruge Nordisk Råd til det konkrete miljøsamarbejde. Vi må ikke give de kritikere ret, der mener, at nordisk samarbejde ikke kan bruges til noget.

Derfor må der ikke blive tvivl om, at Nordisk Råd er i stand til at tage et medansvar for løsningen af vore store miljøproblemer.

Norden skal være drømmen om det uopnåelige, visionen om, hvordan verden kunne være, inspirationen for de andre. Men det skal altså også være stedet, hvor vision og praktisk arbejde – samarbejde – mødes i løsningen af de konkrete problemer. Lige her og nu i løsningen omkring forslag til en havplan.

Hvis det nordiske samarbejde bruges som platform til at markere kompromisløse politiske synspunkter og hermed til at demonstrere, at man er i opposition til den siddende regering, så ødelægges Nordisk Råds chance

for at blive taget alvorligt som miljøpolitisk problemløser, og dermed mister vi vor betydning i den regionale og den globale sammenhæng.

De nordiske lande har forskellige regeringer, regeringer af både socialdemokratiske og borgerlige observans. De nordiske lande har forskellige erhvervsforhold, forskellige trafikforhold, forskellige energiforhold osv. – og hermed også forskellige miljøproblemer.

På trods af disse forskelligheder har de nordiske miljøministre i enighed fremlagt fælles programmer og planer, og landenes regeringer, og det vil jo sige landbrugsministre, fiskeriministre, industriministre og andre ministre, står bag. Miljøproblemerne er jo ikke kun miljøministrenes.

Selvfølgelig er planerne udtryk for kompromiser, men mere rigtigt er de nok et udtryk for den fællesnævner, hvorfra samarbejdet kan udgå. Det nytter ikke at forsøge at sætte processen i stå ved at blokere med særstandpunkter. Det er Nordisk Råd og miljøet ikke tjent med.

Vi har et fælles ansvar for at sikre en bæredygtig udvikling, som Brundtland-kommissionen så præcist har udtrykt det. Det skal vi arbejde for, og det skal vi konkretisere. Ord rækker naturligvis ikke alene. Men vi har også et ansvar for Nordisk Råds omdømme, så også derfor må vi vise størst mulighed enighed og hermed fremvise størst mulig handling. Vi skal i gang nu.

Miljøpolitik er at tænke langt og handle nu. Kun herigennem kan de nordiske lande med rette betragtes som foregangslande i miljøspørgsmål. Så kan vi få indflydelse på, hvad der foregår i andre regioner – f. eks. i EF, hvor vi danskere jo er en slags brobyggere. Derfor må vi ikke udsende det signal, at Nordisk Råd ikke kan klare et fælles program for en havmiljøplan. Det kan og det skal vi.

Det forslag, der er lagt frem, er selvfølgelig ikke et perfekt forslag. Derfor har vi også taget udvalgets kommentarer til efterretning. Det er rigtigt, at vi er kommet sent med vore forslag, men vi har fra Ministerrådets side gjort et ærligt forsøg på at nå til et resultat i dag, når det drejer sig om at lave og få vedtaget en havmiljøplan.

Man kan altid opstille ideale fordringer, men hvis de ideale fordringer bliver til abso-

lutte, ufravigelige krav, så ender det med, at vi totalt blokerer for arbejdet. Så ender det med, at vi ingen resultater når overhovedet. Denne ikke totalt perfekte plan er et skridt på vejen, og vi har sagt, at vi vil fremlægge forslagene som rullende planlægning. Vi vil foreslå, at havmiljøplanen revideres i 1990 bl. a. i lyset af resultaterne fra de konferencer, der skal foregå i 1989 og i 1990.

Jeg vil derfor gerne tilslutte mig Birgitta Dahls ønske om, at Nordisk Råd tilslutter sig det foreliggende forslag.

Ministerrådet vil meget gerne handle nu. Ikke bare på papiret, men også i virkeligheden.

Det er nyt for mig at være med i Ministerrådsamarbejdet, men jeg har været glad for at samarbejde også med ministerkolleger af anden politisk observans end jeg selv. Jeg tror på, at det vil kunne lade sig gøre bredt hen over Norden at få et konstruktivt samarbejde i gang, som vil være til gavn for miljøet til trods for de politiske forskelligheder, der er, og jeg vil i hvert fald gerne fra dansk side indbyde til et sådant samarbejde med henblik på at forbedre miljøet i Norden.

Koritzinsky: President! Statsråd Dybkjær sa at Nordisk Råd ikke må brukes som opposisjon mot de sittende regeringer. Jeg tror vi kommer veldig galt av sted hvis både de som står bak mindretallsforslaget og de som står bak flertallsforslaget i sosial- og miljøutskottet begynner å sette slike spørsmålstegn ved motivene, særlig de som kan føres tilbake til regjerings- eller opposisjonstilknytting.

Vi er ikke ute etter en perfekt plan. Vi er ute etter en plan som er mer konkret, mer forpliktende, rett og slett mer radikal. Vi vil en plan som også er mer egnet i de nasjonale parlamenter som utgangspunkt for debatt og vedtak. Vi ønsker en slik plan vedtatt på sesjonen i februar, også fordi det vil bety en mer forpliktende plan for nordiske land når Nordisk Råd skal arrangere en havmiljøkonferanse neste høst.

Alsaker: President! Miljøvernministeren etterlyste konstruktivt samarbeid. Vi har jo fått en veldig fin attest for det i dag av Birgitta Dahl. Også utvalgets formann har understre-

ket at det som har funnet sted i dialogen mellom Ministerrådet og utvalget, er et samarbeid og et konstruktivt samarbeid – et samarbeid som også har gitt noen resultater. Her er det ingen risiko for at det ikke skal bli en miljøplan. Nordisk Råd fungerer ikke slik. Det var snakk om den ideelle fordring her. Den tror jeg nok er nokså forskjellig fra miljøutvalgets innstilling. Til det har vi måttet ta for mange hensyn. Så den ideelle fordring i denne sammenheng ligger nok et helt annet sted enn i miljøutvalgets innstilling.

Minister Lone Dybkjær: Jeg vil først understrege, at vi i Ministerrådet er interessert i at arbeide videre med såvel vore egne planer som med udvalgsbetænkningen.

Så bliver det sagt, at udvalgsbetænkningen er betydeligt mere radikal, betydeligt mere vidtgående, end Ministerrådets. Jeg skal ikke kaste mig meget ind i den dialog. Jeg vil kun sige, at det, som Ministerrådet har fremsat forslag om, er noget, vi tror er realistisk. Det er noget, vi tror er muligt. Det er noget, vi tør tage et ansvar for. Og det er jo ganske vigtigt i denne sammenheng, når man diskuterer, hvor meget man er villig til at satse på miljøet.

Det er også et spørsmål om, at nogle mennesker under den ene eller den anden form – miljømæssigt, teknisk, økonomisk, samfundsmæssigt i det hele taget – tør tage et ansvar for det, de lægger frem. Det, vi har lagt frem nu, er det, vi tør tage et ansvar for nu.

Så har vi i øvrigt udstrakt hånden og har sagt: Selvfølgelig vil vi inddrage synspunkterne fra udvalget. Vi vil bare gerne have lov at arbejde så meget med dem, at vi ved, hvad det indebærer, så vi også i virkeligheden kan stå bag det, og ikke bare på papiret.

Handels- og industriminister Jón Sigurðsson: Herr president! Miljøskydd intar med rätta en alltmer framskjuten plats på dagens politiska agenda i alla nordiska länder. De allvarliga miljöolyckor som har inträffat i vår omgivning och i havet omkring våra stränder i senare tid tjänar som en drastisk påminnelse om hur viktigt mellanstatligt samarbete är på miljöpolitikens område. Många miljöproblem kräver globala lösningar. Detta gäller i syn-

nerhet åtgärder för att motverka förorening av den marina miljön, för att värna om havets biologiska resurser och ekosystem och om åtgärder för att hindra att jordens atmosfär och dess livsfostrande egenskaper fördärvas. Genom att stå tillsammans har de nordiska länderna en större genomslagskraft i internationella fora och möjlighet att spela en pådrivande roll och bättre tillvarata våra gemensamma intressen. Detta kräver samordning och välförberett sakunderlag. Därför är det nordiska miljöprogrammet och åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön av allra största vikt för det nordiska samarbetet.

Nordiska rådet som uppmanade miljöministrarna att förbereda åtgärdsplanen, får inte tappa sugen nu. Planen bör fastställas i huvudsak i enlighet med ministerrådsförslaget. Vi måste börja detta arbete, och med ministerrådets tilläggsförslag bl. a. om fortlöpande revision kan önskemålen om ytterligare förbättringar tillgodoseas. Ifrån Islands sida vill jag speciellt framföra att vi ser fram emot den första reviderade havsskyddsplanen till Nordiska rådets session i Reykjavík våren 1990. Jag vill här också understryka vikten av att alla nordiska länder ratificerar den internationella havsrättskonventionen som undertecknades 1982. Island är det enda nordiska land som hittills har ratificerat denna konvention. Havsrättskonventionen är av grundläggande betydelse för skyddet av den marina miljön och för marinvetenskaplig forskning. Det är välbekant att en sjöman älskar havets våg. Vi har sett många av dessa havets älskare här i dag. Vi måste alla lära oss att älska havet.

Denna extra session visar tydligt hur viktiga havsmiljöfrågorna är för Norden. Vi får helt enkelt inte dröja längre att tillgripa effektiva åtgärder. Vi känner oss alla hotade av miljöskador som mänsklighetens samhällsmönster kan välla på rymdskeppet jorden, där vi alla är passagerare.

Under det senaste kvartssekket har vi i Norden varit relativt framgångsrika att bekämpa de synliga miljöskador som var avvisdan på den ekonomiska tillväxten under 50- och 60-talet. Man har lyckats komma till rätta med dessa första generations miljöproblem. Man bygger reningsverk för avlopp och avfall, och den svarta röken från industrins skorstenar har för det mesta försvunnit. Vis-

serligen finns det fortfarande mycket som är ogjort på detta konventionella miljö- och naturvårdsområde. Men nu är det de dolda, ibland osynliga, smygande miljöriskerna som hotar, kemiska utsläpp och strålningsrisiker. Detta är dagens och morgondagens problem, som vi måste börja angripa systematiskt.

Även om Nordens invånare bara är 23 miljoner är de land- och havsområden som faller under nordiska ländernas jurisdiktion mycket vidsträckta, och följaktligen är vårt ansvar för miljöskydd mycket stort. Vissa miljöproblem kan lösas lokalt eller regionalt, men andra kräver internationella lösningar.

Norden måste sträva efter att vara en förebild för andra länder i kampen för en bättre miljö för att kunna göra sig gällande i internationella sammanhang.

Denna extra session måste visa sig denna uppgift vuxen. Det är den om vi kan fastställa havsskyddsplanen nu.

Olof Jansson: Herr president! Ett tidens allvarliga tecken – därför sitter vi här idag. Vi har blundat – alltför länge – för miljöförstörelsen. Då naturens egen saneringskraft är bruten, då den s.k. ekologiska tröskeln är nådd, då börjar nedbrytningen. Det är ett allvarligt läge, det är där vi står nu.

Reducering av närsaltens utsläpp med 50%-regeln fram till 1995 låter kanske vackert men garanterar ingenting. Tvärtom ännu vid denna nivå skulle tillförseln ligga 3 till 5 gånger högre än den naturliga balanserade tillförseln. Detta inom Östersjöområdet och de närliggande delarna av Nordsjön. Inom dessa områden är den marina miljön redan i ett så alarmerande tillstånd att man kan utgå endast från en grund: de omedelbara åtgärderna.

Eller skall vi kvittera Östersjöns redan till 1/3 döda bottnar idag och den dödsbringande algbloomingen i Kattegatt och Skagerack blott med vackra tal om god vilja, utan garantier för att göra vårt yttersta?

Nej, naturens ekologi frågar inte efter teoretiska årtal eller politiska kompromisser. Vi måste se verkligheten i vitögat. Vi förlitar oss kanske till forskning. Varför förutsade då ingen den katastrofbringande algbloomingen i Nordsjön? Eller vem i denna församling kan här stiga upp och berätta vad som ytterligare

kommer att ske, eller inte ske, under de närmaste åren, exempelvis fram till 1995? – Katastrofer kanske ännu värre än hittills. Endast de omedelbara åtgärderna är nu försvarliga. Det kommer att kosta, det får vi vara beredda på. Men – det kostar mer i framtiden – om det därtill då överhuvud inte är fört.

Jag tycker att den skrivning som social- och miljöutskottet gjort, och särskilt med senaste dagars tillskott, är konstruktiv och framåtblickande. Med den ambition till samarbete och åtgärder som ministerrådet deklarerat under debatten måste vi kunna förutse ett gott och konstruktivt arbete för en effektiv åtgärdsplan till rådets årssession.

Statsråd Sissel Rønbeck: President! Jeg vil begynne med å understreke så sterkt jeg kan at de nordiske landene påtar seg et meget stort ansvar når vi nå tar mål av oss til å gå foran i arbeidet med å redusere utslippene for våre havområder. Det er jo det som er substansen og realiteten i den handlingsplanen vi nå diskuterer.

Jeg vil likevel understreke at de problemene vi her står overfor, ikke kan løses av de nordiske landene alene. Skal vi få til en slik løsning, kreves det et bredt internasjonalt og forpliktende samarbeid. Her er det gjort noen klare framskritt de siste årene, selv om vi kanskje ikke synes at det går fort nok på alle områder.

Når det gjelder Nordsjøen, vil jeg likevel karakterisere gjennombruddet for nordiske standpunkter under ministerkonferansen i London i 1987 som meget oppløftende, og den norske regjeringen føler en meget sterk forpliktelse til å følge opp og etterleve de vedtakene som der ble fattet. Men like viktig vil det etter min mening være at de nordiske landene har et tett og nært samarbeid i denne oppfølgingsfasen, som handlingsplanen nå legger opp til.

I Norge har vi allerede satt i verk en sterk forsering av arbeidet når det gjelder utslippet av miljøgifter fra industrien. Vi regner med at kostnadene for dette vil bli opp mot 5 milliarder kr fram til 1995. Det er grunn til å anta at vi dermed kan klare å oppnå bortimot 70 pst. reduksjon på dette området. Et liknende program er satt i verk for å redusere utslipp av næringsalter fra kommuner, landbruket og

industrien. Det programmet omfatter hele kysten, fra svenskegrensen til Nord-Jæren pluss aktuelle innlandsvassdrag. Utgiftene til kloakkrensing alene er foreløpig anslått til om lag 5 milliarder kr fram til 1995. I landbruket dreier det seg om anslagsvis 2–3 milliarder kr, og innenfor denne sektoren har vi også god tro på å oppnå vesentlige reduksjoner i utslippene allerede neste år.

Det er altså en enorm satsing vi nå går løs på. I praksis innebærer det at vi i Norge skal få vekk de økte utslippene vi har prestert de siste 30 årene, i løpet av de neste seks årene. På nasjonalt plan – la meg bare få si det til slutt – er det så langt i Norge heller ikke lagt fram noen konkrete majoritetsforslag, verken i budsjettssammenheng eller på annen måte, som vil sette oss i stand til å klare noe vesentlig mer enn det Ministerrådet nå har forpliktet seg til i handlingsplanen og i vårt tilleggsforslag. Det er heller ikke kommet noen slike forslag fra f. eks. hr. Alsakers parti, men jeg imøteser gjerne slike forslag under den budsjettbehandlingen som står foran oss i løpet av mindre enn en måned. Får vi flertallsvedtak i Stortinget som gjør det finansielt og på alle måter mulig å gå lengre enn Ministerrådet nå foreslår, er jeg mer enn villig til også å forsøke å kjøre det inn i nordisk sammenheng. Så jeg vil etter denne sesjonen se fram til og følge meget interessert med i hva som skjer også under parlamentarikernes oppfølging i Det norske Storting på bakgrunn av de meget ambisiøse og ivrige synspunkter som er kommet fram i rådet her i dag.

Margrete Auken: Det er et lille bidrag i det fortløbende oppklaringsarbeide vedr. nyheden i det, vi har fået fra ministrene. Jeg har lige været ude og checke efter. I pkt. 3 er der jo føjet ind med fin håndskrift, at der skal afleveres rapporter til Nordisk Råd til februar.

Jeg kan oplyse til de af jer, der ikke er fortrolige med det internationale konventionsarbejde, at Danmark, Norge og Sverige har afleveret disse beretninger, for det er gjort til Nordsø-konferencen og skulle afleveres i oktober. Finland skal sammen med de øvrige lande under alle omstændigheder aflevere i februar til Helsingfors-konventionen. Så det er altså ikke vældig imponerende, at man siger, man sender en kopi også til Nordisk Råd.

Statsråd Sissel Rønbeck: President! Det er selvfølgelig slik at det er en nær forbindelse mellom hva de nordiske landene foretar seg i internasjonal sammenheng, i nordisk sammenheng og i nasjonal sammenheng. Arbeidet er ikke statisk, det er dynamisk. Og i forhold til det som vil bli lagt fram som rapport til rådet, vil bl. a. de dokumenter som her er nevnt, inngå i rapporten. Men jeg regner jo med at vi dessuten kan klare å utdype og konkretisere våre nasjonale handlingsopplegg ytterligere utover det vi har klart til i dag.

Vi arbeider *hver dag* med dette.

Sten Svensson: Herr president! Under den gångna sommaren har det stått klart att de insatser som hittills gjorts för att rädda miljön varit långt ifrån tillräckliga. Den omfattande säldöden och algbloomingen är två miljökatastrofer som visat att havet är sjukt. Våra kunskaper om vad som förorsakat dessa händelser är emellertid starkt begränsade.

De nordiska länderna har ett gemensamt intresse av att kunskapen om vad som orsakar massförekomsten av plankton, som den s. k. algbloomingen utgör och vad som reglerar fiskebeståndet, ökas. Främst är det angeläget att övervakningen av haven förbättras för att förhistorien till eventuella framtida händelser skall kunna kartläggas.

Giftalgernas uppblomning i de nordiska farvatnen har fokuserat problemen med de gränsöverskridande miljöföreningarna.

Ett samordnat ansvar för händelseutvecklingen förutsätter ett fördjupat samarbete mellan de europeiska länderna. Enligt vår mening är det nödvändigt att Nordiska ministerrådet finner former för ett mer integrerat samarbete i konkreta former mellan alla berörda länder i Europa. Det samarbete som redan inletts mellan EG och EFTA bör således utvecklas vidare och kunna bli ett heltäckande miljövärdssamarbete i Europa. Förslag av denna innebörd måste därför läggas fram inför Nordiska rådet i samband med nästa sessions behandling av vattenmiljöplanen.

Vi konservativa ställer oss positiva till de åtgärder som utskottet förordar i sitt betänkande, men vi anser i ett särskilt yttrande att forskningen måste ges en ännu högre priori-

tet. En fullständigare kartläggning av den marina miljön i nordiska farvatten bör göras gemensamt för att bättre kunna förutse liknande miljökatastrofer och förebygga dem. Anslagen till projektverksamheten måste därför omprioriteras på det sätt som vi angett i vår reservation, som fogats till ett tidigare betänkande rörande Nordiska ministerrådets budgetförslag. Vi inom den konservativa gruppen avser därför att inom kort väcka ett särskilt medlemsförslag, där vi närmare utvecklar våra synpunkter på en prioritering med denna innebörd, något som kan leda till en ökad satsning på havsforskningen. Det är ett av våra bidrag till att göra den plan som vi nu diskuterar så bra som möjligt.

Till Sissel Rønbeck vill jag säga att utskottet i går uppvaktades av fiskare. I sin resolution säger de att miljöministrarnas handlingsplan i föreliggande skick inte kan ligga till grund för ett beslut i Nordiska rådet. De efterlyser preciseringar, prioriteringar och åtgärdsförslag av samma innebörd som ett enhälligt utskott kom fram till den 25 oktober. Jag har i tidigare repliker redovisat att många frågor kvarstår obesvarade från ministerrådet, även om – som tidigare har konstaterats – det har blivit ett fall framåt på två angelägna områden.

Karin Söder: Herr president! "Allvarlig är människans glömska". Det som i dag är onaturligt blir med tiden naturligt.

Hummerns försvinnande från Laholmsbukten på 1960-talet är en allvarlig händelse orsakad av övergödning och överfiske. Det kommer vi ihåg i dag.

När den miljö känsliga hummern utrotas lever vi alldeles fel. Så skriver fiskarna från Halland i sina bekymmer över sin egen situation och framtiden. Få drog de rätta slutsatserna på 1960-talet. Situationen är nu mångfalt värre. Konkreta åtgärder måste vidtas, inte bara i Kattegatt utan i alla hav och sjöar. Det är inte bara fråga om svenska fiskares möjligheter att överleva i sitt yrke och förse oss med mat. Det är över huvud taget hur den växande befolkningen på vår jord skall kunna överleva. I beräkningarna för att göra detta möjligt har vi tagit med havsresurserna som en mycket viktig tillgång. Vi är på detta område på väg att säga av ytterligare en av de

grenar som vi sitter på. Vi måste ta fiskarnas och forskarnas varningar på stort allvar.

Ungdomarna, som skall ta över efter oss, har uttryckt sina varningsord i skrifter till vårt möte. De är engagerade och förväntar sig mycket av oss i Nordiska rådet.

Haven är en del av naturen och får inte belastas mer än naturen tål. Det är vi överens om.

Hela utskottet gjorde tillsammans ett stort arbete i går. Många uttalanden gjordes också om hur otillfredsställande planen var. Det finns för många "bör" i stället för "skall". Vi i utskottsmajoriteten anser att det kvarstår berättigad kritik, trots det som hände i går. Det är enligt min mening riktigt som Birgitta Dahl säger, att den arbetskraft som hon har till förfogande måste få arbeta med konkreta förslag och dokument. Det är just på det området som kritik har framförts. Därför gläder det mig att man nu har beträtt en mer konkret väg.

Jag blev något besviken på Lone Dybkjær när hon sade att Nordiska rådet inte hade förmåga att fatta beslut. Men vad gjorde vi i förmiddags? Jo, vi antog ett mycket omfattande miljöprogram och visade där vår handlingskraft.

Nordiska parlamentariker har också egna idéer om vad som är viktigt, om prioriteringar osv. Det är vår skyldighet att ha det i en demokrati, och här samarbetar många demokratiska länder.

Jag skall lägga fram några konkreta förslag, nämligen att alla föroreningar som förr eller senare drabbar haven skall dokumenteras i en konkret åtgärdsplan med klara tidsgränser. Miljöfarliga utsläpp måste upphöra, och kväve- och fosfatutsläpp måste begränsas. Klorutsläppen måste halveras senast till 1995 och upphöra helt före år 2000. Det internationella arbetet måste skärpas. En särskild Nordsjökonvention kan vara ett viktigt verktyg i det arbetet på samma sätt som Östersjökonventionen är det. Vi måste få till stånd skärpningar av klassificeringen av miljöfarliga föroreningar och klart angivna avvecklingsplaner för miljöfarliga ämnen samt tidigarelägga förbud mot havsbränning. Det uppborna nedfallet såsom kväveoxider måste begränsas med 75 % under detta århundrade. Det är genomförbart med en förändrad trafik-

politik och bättre avgasrening av bilar och flyg.

Det här är några av de områden som vi förväntar oss att ministerrådet skall ställa skärpta krav på. De i sista minuten inkomna konkretionerna ingår i redan ingångna överenskommelser om våra närhav. Därför är det viktigt att åtgärderna vidtas. Vi förväntar oss att det kommande arbetet blir av praktiskt slag. De uttalanden som ministrarna gjorde i går förpliktar.

Margrete Auken: Hr. præsident! Dette var lige ved at blive til et meget flot nordisk eventyr. Da vi havde algeopblomstringen i sommer, kommer vores præsident ind, kalder Præsidiets sammen, siger, at nu må der handles. Et nogenlunde – så vidt jeg kunne skønne – enigt Præsidium stod herefter bag, at vi skulle have disse planer klar, vi skulle have session, vi kunne godt se, at der ikke var andet at gøre. Som sommeren og efteråret gik, blev det tydeligt, at der var al mulig grund til, at Nordisk Råd satte sig sammen. Det hav herude er ved at blive Det Døde Hav, og vi skulle jo nødig komme i den situation, at vi siger: Nå, dér røg Østersøen, nå, dér røg Kattegat, dér røg Nordsøen, ja, så må vi jo finde på noget andet. Det er lige ved at være stemningen omkring vores have.

Den plan, vi fik fra Nordisk Ministerråd om havmiljøplanen, var selvfølgelig ikke særlig eventyrlig; den lignede lidt for meget det, vi var vant til, og det viste sig jo, som udvalget blot har påpeget, at når man gik den igennem, ja, så var det hele tiden det svageste land, der havde fået lov til at bestemme. Jeg erindrer da også, at vores egen minister, Lone Dybkjær, sagde til dansk presse: Jamen det var jo heller ikke så forpligtende med det nordiske; det var jo EF, der var det afgørende.

Men det var alligevel fantastisk, da Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg i fuldstændig enighed, alle partier, smældede til, fremlagde en betænkning, som jeg synes er enestående, i hvert fald i den tid, jeg har deltaget i det nordiske samarbejde. Det var så flot. Og tænk, om så ministrene havde sagt: Tusind tak skal I have, det var lige den støtte, vi havde brug for! Vi har problemer hjemme, vi har svært ved at komme igennem. De eneste

ministre, der er til at råbe op, er vores fiskeriministre, de andre sætter hælene i. Men nu har vi en sådan opbakning, nu skal en Sten Svensson hjem og stemme for disse ting. Nu skal Hans Engell virkelig til at banke den konservative gruppe på plads, nu skal der ske noget over det hele. Ivar Hansen får flyttet hele Venstres gruppe. Nu kommer der ordentlig styrke bag miljøpolitikken. Tænk, om det var det, der var blevet sagt. Så havde det vel nok været en fantastisk historie, og så kunne vi sammen med fiskerne have sagt: Der er dog håb om, at noget bliver bedre.

Åk ja, det blev ikke nogen lykkelig slutning i første omgang; der kom dette figenblad, hvor jeg virkelig mener, at man skal sno benene, hvis det skal skjule noget som helst. Der er ingenting i det, og det er selvfølgelig forfærdelig sørgeligt, at den parlamentariske enighed, vi havde, ikke kunne holde, at socialdemokraterne blev overkørt, og at vi nu ikke står som de lysende eksempler, vi kunne have været for hele verden. Verden ser jo hen til Norden i øjeblikket. Vi har den Brundtlandkommission, som nu er indgået i hele retorikken. Tænk, hvis den også lå i konkrete handlingsplaner, tænk, hvis det var sådan, at vi kunne sige: Nu lever vi op til det. Det havde været flot.

Vi i den venstresocialistiske gruppe er dybt skuffede. Vi har haft diskussioner om, hvordan vi skulle forholde os, og vi er nogenlunde enige om, at vi bliver stående på flertallets betænkning, at vi bliver stående på det enige Social- og Miljøudvalgs indstilling.

Men der skal jo ikke herske nogen tvivl om, at selv om vi i dag stemmer sammen med adskillige konservative, så er det ikke dem, vi synes vi i reglen har fået den bedste støtte fra i spørgsmålet om miljø, men vi håber at det samarbejde, som er kommet i gang, og som har været ganske flot i udvalget, har chancer for at komme videre.

Vi håber naturligvis, at der bliver flertal bag udvalgets indstilling, således at Ministerrådet faktisk tager den hjælp til sig, de har fået tilbudt med den betænkning. At de fremlægger en god og brugbar plan, som vi kan være bekendt at tage ud i verden med. Så vil vi derudover alle sammen prøve – jeg går ud fra, at alle vil prøve, vi vil i hvert fald i vores gruppe – at udarbejde de forslag, vi mener det kan nytte noget at gøre noget med på

nordisk niveau.

Dette være sagt som den sidste del af min tale. Det er da klart at mange af landene laver mere. Vi har hørt både minister Dahl og minister Rønbeck underholde pressen, om, hvor langt de går. Minister Dybkjær siger: Vi går ikke ret langt, men det står vi ved. Vi står ved, at vi ikke lover noget som helst; så er vi troværdige. Det er en lidt anden stil. Men immervæk, er der blevet sagt mange flotte ord, og vi regner da med, at det også kommer til at fungere.

Det skal fungere nordisk, det her. Det er forfærdelig sørgeligt, hvis Nordisk Råd og det nordiske samarbejde altid fejes ind under gulvtæppet; der sættes ikke penge af til kvalificerede embedsmænds arbejde, der sættes ikke penge af i forhold til, at vi kan lægge nogle planer frem. Mon det ikke ender godt alligevel?

Statsråd Sissel Rønbeck: Ærede president! I Norge skal vi vedta vårt statsbudsjett før jul. De forpliktelsene Nordisk Råd ønsker vi skal gå inn på, krever at vi allerede neste år har skikkelig budsjettmessig grunnlag for å gjøre det vi bestemmer oss for. Det er et omfattende faglig arbeid å finne ut hvordan man kan oppnå 50, 60 eller 70 pst. reduksjoner av næringsalter og miljøgifter innen et bestemt årstall. Jeg vil nå spørre siste taler hvordan hun mener det skal være praktisk mulig for en regjering og et parlament og for fagarbeidere i løpet av 1–2 måneder å legge et forsvarlig grunnlag for nye frister i forhold til årstall og for mer ambisiøse målsettinger for hvilke resultater vi skal nå enn det Ministerrådet nå har foreslått. Hvordan skal det praktisk overhodet være mulig?

Margrete Auken: Hr. præsident! Det er ikke muligt for mig at svare på Norges vegne, men jeg kan fortælle, at vi i Danmark har haft sådanne planer, de er bare blevet skrottet eller reduceret. Der har ligget en masse godt arbejde. Det er ikke i denne sammenhæng et spørgsmål om at lave et udredningsarbejde, for vi ved i næsten alle tilfældene en masse om, hvad der skal gøres. Det er noget med at

sætte politisk magt bag ved at få det gjort. Nej, problemet er ikke manglende udredninger, men manglende politisk vilje. Jeg er ikke i tvivl om, at minister Rønbeck har den. Jeg synes, det havde været dejligt, hvis hun kunne tage hjem med hele det nordiske apparat som støtte og slås dette igennem hjemme i sin egen regering i stedet for nu at måtte finde sig i at blive ladet i stikken sammen med de andre socialdemokrater.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Hans Gustafsson lämnat extrasessionen och ersatts av Ulla Johansson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Niels Ahlmann-Ohlsen: Hr. præsident! De seneste år har været præget af en stærk folkelig miljødebat overalt i Norden. Havmiljøet med dets dyreliv er en del af naturen, som vi sætter stor pris på, og som vi ønsker at genoprette.

Derfor reagerede det danske Folketing politisk, da der blev konstateret udbredt iltsvind i blandt andet Kattegat for et par år siden.

Hvorfor har der så været så megen politisk interesse omkring havmiljøet? Det har der af flere grunde.

Den første grund er, at vore befolkninger har reelle ønsker om, at politikerne gør noget aktivt for at forbedre vores havmiljø.

Den anden grund er, at der er meget store økonomiske interesser knyttet til miljøtemaet. Havmiljøpolitik koster samfundet, erhvervslivet og landbruget penge, og dermed skal der omstilles overalt.

Den tredje grund kunne være den, at der fortsat er delte meninger om en række af miljøspørgsmålene blandt vore eksperter.

Disse tre grunde sat sammen skaber naturligt nok den folkelige debat, og når der er tvivl om et vigtigt og interessant spørgsmål, må det indbyde til en bred vifte af forklaringer på problemerne.

Debatten har haft to udgangspunkter. Det ene siger, at vi slet ikke skal gribe ind, før vi sort på hvidt har bevist, hvordan alle sammenhænge mellem f. eks. fosfor og kvælstof

er. Fulgte vi dette råd, fik vi nok aldrig gjort noget, for på de naturvidenskabelige områder finder vi aldrig de endelige beviser; her sandsynliggør man i stedet sammenhænge.

Det andet udgangspunkt finder vi omkring det synspunkt, at den fulde sandhed og kun sandheden findes i de senest af mennesker udarbejdede rapporter.

Vi bør efter dansk konservativ opfattelse finde et resultat imellem disse synspunkter. Vi ved, det koster hårdt arbejde, talrige undersøgelser, nye beslutninger at rette gårdsdagens fejl og foretage høring af talrige eksperter. Men først og fremmest kræver det vilje, evne og mod til at træffe nogle beslutninger og derefter give disse beslutninger den fornødne tid til at virke.

Hvor meget af havforureningen skyldes så os selv, og hvor meget skyldes vore naboer? Vi har fået stærkt svingende tal oplyst i debatten. Ministerrådets indstilling hjælper os godt med at kortlægge fakta. Det nytter jo ikke noget, at vi sætter os hen med hænderne i skødet og siger: Vi gør ikke noget her i Norden, før f. eks. polakkerne har løst deres miljøproblemer.

Lad os i stedet ufortrødent fortsætte vores indsats, som vi også gør det på mødet her.

Lad os erkende, at forureningen af de danske søer, de danske vandløb og de danske fjorde ikke skyldes østtyskere, polakker eller russere. Den skyldes først og fremmest os selv, og vi skal fortsætte med at få disse problemer løst.

At en stor del af havmiljøet i de øvrige danske farvande skyldes vore nabolande, herunder Vesttyskland, er nu et velunderbygget faktum, vi ikke kommer uden om.

I Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg arbejdes der også intenst med problemerne. Jeg tror, denne ekstra session, som Nordisk Råd i dag afholder i Danmark, vil være et vigtigt bidrag fremover også til den danske miljødebat, en miljødebat, der skal skabe grundlaget for en natur i balance i vore fælles nordiske lande, der er værd at give videre til vore børn, børnebørn og oldebørn.

Grethe Lundblad: Herr president! Vi befinder oss på stranden av Öresund nära Kattégatt i ett område där havsföroreningarna

märks på många sätt. Jag bor själv på andra sidan sundet och känner till förhållandena. Våra omtyckta badstränder var förra sommaren helt tomma. Badförbud rådde på grund av bakteriehalten i vattnet. Fisken i dessa områden lider av syrebrist och kemiska gifter. De dör också i stora mängder. Naturvännerna ser miljöförstöringarnas inverkan på både flora och fauna.

Därför är det mycket bråttom med motåtgärder och åtgärder mot utsläpp vid källan. Till Lone Dybkjær vill jag säga att havsföroreningsproblemen är likartade i de fyra stora nordiska länderna.

Egentligen ger utskottets majoritet i sitt betänkande ministrarnas ändringsförslag så många positiva omdömen om ändringsförslaget att man faktiskt borde ha både tillstyrkt och antagit det. Man säger t. o. m. att åtgärder må vidtas skyndsamt. Även om Nordiska rådet inte skulle anta planen.

Herr president! Det är oerhört att man i den parlamentariska delen av Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att handla utan att först invänta rådets beslut. Jag måste protestera mot sådana beskrivningar. Det är viktigt att parlamentarikerna i Nordiska rådet uttalar sig om vad som skall åtgärdas och gör det snabbt.

Efter en mycket stark press har samtliga miljöministrar nu öppnat dörren för en dialog och för omedelbara insatser. Nu föreslår utskottets majoritet att dörren skall slås igen och inte öppnas på nytt förrän till nästa år. Kan vi över huvud taget få anslag via våra samarbetsministrar när Nordiska rådet inte godkänner åtgärderna? Vi måste betänka vad vi gör. Vi måste sätta en sådan press på den parlamentariska delen av Nordiska rådet att åtgärder mot havsföroreningarna snabbt vidtas. Parlamentarikerna måste anta planerna och öppna vägen för att åtgärder sätts in på rätt sätt.

Stora grupper av befolkningen i Norden utför handlingar till gagn för havsmiljön. Fiskarna här utanför har i sitt upprop krävt att åtgärdsplanen skall påbörjas 1988. Låt oss inte göra dem besvikna. Denna extrasession får inte genom prestigeladdade inställningar utmynna i att Nordiska rådets politiker inte antar utmaningen och uppmaningen att godta en åtgärdsplan mot havsföroreningar.

Jag yrkar bifall till den reservation i vilken

man inte vill vänta till mars månad 1989 utan rekommenderar en handlingsplan i samklang med utskottets betänkande över B 86/s och B 86 Å/s och reservationens text samt med konklusionen att vi nu bör rekommendera att handlingsplanerna antages.

Sten Svensson: Herr president! Självklart har utskottet noterat att de nationella initiativen i ändringsförslaget genast kan verkställas. Nordiska rådet är inget överstatligt organ, utan det är fritt fram för de enskilda länderna att fullfölja dessa initiativ. Vi har sagt att det är utmärkt.

Den uppfattning som Grethe Lundblad hade när vi träffades i Oslo för att justera utskottets betänkande stämmer inte med vad hon säger nu. I presskonferensen var Grethe Lundblad den som talade om hur bristfälligt ministerrådets förslag var och att det måste ändras på en rad punkter. Grethe Lundblad ingick också i den arbetsgrupp som förberedde utskottsbetänkandet och var drivkraften bakom den kritik som framfördes mot betänkandet. Vad är det som gör att hon inte nu står fast vid många av de synpunkter som hon framförde i Oslo?

Grethe Lundblad: Herr president! Varken den arbetsgrupp som jag ingick i eller utskottet den 25 oktober hade tillgång till ändringsförslaget. Vi hade inte heller talat med ministrarna på samma sätt som vi gjorde i går då vi lyckades nå öppningar på många punkter.

Vad jag här har vänt mig mot är det något riskabla sättet att behandla den parlamentariska delen av Nordiska rådet. Från framstående politiker sägs nu att ministerrådet måste skynda sig att vidta åtgärder. Vi behöver inte anta planen utan man kan ändå arbeta vidare. Om vi gör på samma sätt i många andra ärenden, då tror jag att vi är inne på helt fel väg.

Koritzinsky: President! Den formelle situationen er at Ministerrådet kan gjennomføre miljøtiltak uten at det er vedtatt noe i Nordisk Råd. Den reelle situasjonen er at ministrene selv på en pressekonferanse i går sa at de hadde nok hjemler, nok bevilgninger, nok politisk vilje til straks å sette i gang en rekke

tiltak på miljøsektoren. Men det er ikke det saken dreier seg om. Saken dreier seg om hvorvidt vi skal vente i tre måneder og dermed få en mer forpliktende plan. En mer konkret plan som også i forhold til havmiljøkonferansen til høsten fra nordisk side kan fungere som en sterkere, en mer konkret, mer radikal pådriver overfor de ikke-nordiske land som deltar på den konferansen, bl. a. sterkt forurensende land som Sovjetunionen, Øst-Tyskland, Polen og andre. Det er det saken dreier seg om.

Margrete Auken: Den vinkel, Grethe Lundblad har fundet, er, hvis man tager den ud i sin konsekvens, temmelig makaber for det nordiske samarbejde. For tænk, om vi sad her og sagde, at vi ville blive fornærmede som parlamentarikere, hvis Nordisk Ministerråd foretog sig noget uden at have fået besked på det af os. Jamen hvilken overanstrengelse for Rådet, om vi skulle klare det i alle ender og kanter! Jeg er overbevist om, at det heller ikke er ministrenes indstilling; jeg hørte også den pressekonference i går.

Det korte af det lange er, at det vand derude er ved at være dødt, der ligger et liglagen henover bunden. Der gror ingenting mere – det gør der måske nok. Nogle små orme, det er det eneste, der er. Det er det, vi taler om, og ikke om, hvorvidt den ene eller den anden eller den fjortende skal have reddet en lille dyd, som alligevel er ligegyldig, set i det lange perspektiv.

Statsrådet Birgitta Dahl: Herr president! Eftersom jag var en av de två ministrar som deltog i den nämnda presskonferensen finner jag anledning att tala om vad som verkligen sades så att inget missförstånd kvarstår.

Självfallet kan vi handla på egen hand, och vi kan också ta ansvar för det. Vi kan t. o. m. anta en plan utan att avvakta ytterligare förhandling i Nordiska rådet. Men vi vill helst arbeta tillsammans med Nordiska rådet. Alla i denna församling vet att stadgarna är sådana att ministerrådet kan anta planen på egen hand.

Här börjar det handla om formaliteter i

stället för de ytterst allvarliga problem som vi bör diskutera. Jag tycker faktiskt att vi alla skall besinna oss. Vi kommer inte att få det förtroende av våra medborgare som vi önskar få om detta urartar till ett gräl om byråkratiska formaliteter. Låt oss diskutera det verkliga och mycket tunga miljöarbete som behöver utföras.

Ivar Hansen: Der er fru Margrete Aukens sidste replik, som kalder mig frem, for det var faktisk lidt makabert, synes jeg, det, vi hørte. Nu er der jo fjernsyn på, og det, vi siger her, det går formentlig ud til offentligheden.

Fru Margrete Auken fortalte, at alt var dødt herude, der var kun orme tilbage, og derfor vil jeg gerne referere fra en rapport, jeg står med her, udarbejdet af det danske Fiskeriministerium.

Jeg vil gerne for en ordens skyld sige, at der er forurening, klart, og det er et stort problem. Men jeg vil dog give den oplysning, også af hensyn til offentligheden, at der i de indre danske farvande samlet til konsum og industri sidste år, altså i det sidst afsluttede kalenderår, blev fanget i alt 184.000 ton fisk.

Grethe Lundblad: Herr president! Det är mycket viktigt att det vidtas åtgärder mot havsföreningarna. Den frågan ägnade jag huvuddelen av mitt anförande. Jag vill att Nordiska rådet i fortsättningen skall fatta beslut i samarbete mellan ministerrådet och parlamentarikerna i Nordiska rådet.

Vad jag vänder mig mot – och kommer att vända mig mot – är om politiker i Nordiska rådet uttalar att det inte spelar någon roll om politikerna antar planerna därför att ministerrådet ändå kan arbeta. Jag vill att rådet i fortsättningen skall ha ett fruktbart samarbete med av riksdagarna valda ombud och regeringarna.

Talleraas: Hr. president! Vi som bor og arbeider i Norden, har altfor lenge tatt som en selvfølge at havet kunne fungere som en enorm søppelplass, uten at vi direkte ventet noen regning for dette.

Nå kommer regningen. Og den liker vi ikke, men den er der.

”Nordsjøen er en tidsinnstilt bombe”, har statsråd Sissel Rønbeck sagt tidligere. Men ingen vet når tidsfristen er ute og eksplosjonen eventuelt kommer. Hittil har vi fått noen relativt små prøveekspløsjoner. Det bør stoppe med det. Vi må desarmere den tidsinnstilte bomben før de ødeleggende virkningene blir enda verre.

Havet må bli renere, og det må handles hurtig. Men samtidig er det også viktig at vi vet hva vi gjør, slik at resultatene av de ressursene som settes inn, blir best mulig. Det er her jeg har mine tvil i forhold til forslagene fra Ministerrådet, og det er dette som er bakgrunnen for at jeg synes det er fornuftig å komme tilbake til dette i Stockholm-seksjonen.

Men det må ikke bety stillstand i den perioden vi venter. Et samlet Nordisk Råd gir regjeringene pålegg om å handle og handle hurtig. Det er det vesentlige. Uenigheten om prosedyrespørsmål bør ikke få overskygge det.

”Naturen slår igjen”, står det i Nordisk Kontakt nr. 13. Bakgrunnen er den beske erkjennelsen av at belastningen av våre farvann nærmer seg katastrofen. Det er en nødvendig erkjennelse som må føre til konkrete tiltak, både for renere utslipp og for opprensning av det som allerede er ute i havet.

I går hadde vi en del fiskere her som demonstrerte for et renere hav. Bakgrunnen for dem og oss er å kunne bevare for framtiden den enorme matproduksjon ren Østersjø, ren Nordsjø og et rent havsmiljø for øvrig gir grunnlag for. Ansvarlig ressursforvaltning må ta utgangspunkt i at vi skal tilbake til en situasjon hvor våre svært produktive farvann igjen skal kunne bli det.

Men tilbake til fiskerne som stilte harde krav til Nordiske Råd, til ministrene og til de enkelte parlament om handling og begrensnings av forurensningen: Det gir meg et påskudd til å tilføye til dette bildet at det også vil måtte medføre sterkere krav til fiskerne selv om å redusere de forurensningene som følger av deres egen virksomhet. Det var de sikkert innforstått med, men de sa det ikke.

Jeg nevner dette kun for å peke på at det harde krav om et renere miljø, som vi stiller her i dag, i neste runde vil medføre økte krav til hver enkelt av oss. Og er vi beredt til å

møte dem i fiskerinæringen, i landbruget, i industrien, i våre prioriteringer av ressursbruken i våre parlament og i vårt dagligliv? Jeg håper det.

Steingrímur J. Sigfússon: Hr. præsident, ærede forsamling! Først vil jeg gerne erklære, at handlingsplanen mod havforureningen uden tvivl er et positivt skridt på vejen til at mindske belastningen på havet, og jeg ønsker derfor, at det bliver vedtaget ifølge miljøministrenes forslag.

Jeg anser det for at være urealistisk, at der vil kunne fremlægges en ny plan inden næste session i Nordisk Råd. Det er mere realistisk, at den reviderede plan kan fremlægges på Nordisk Råds session i 1990.

Internationalt har Island altid fremhævet, at persistente bioakkumulative stoffer ikke bliver sluppet ud i havet, fordi deres effekt på havets økologi både varer længe og er vidt-favnende. Denne gruppe omfatter bl. a. biologiske halogenforbindelser, tungmetaller og radioaktive stoffer. Det er særlig fornøjeligt, at i tillægget til handlingsplanen, som nu fremlægges af miljøministrene, besluttet konkrete forslag om reduktion af udslip af disse stoffer inden et bestemt tidspunkt.

Det er helt klart, at havet for Norden er en vigtig ressource, og for os i Vestnorden er tilværelsen fuldstændig afhængig af havets ressourcer.

Med handlingsplanen får vi en nordisk politik, som kan danne grundlag for en ny international indstilling til bekæmpelse af havforurening. Det er et faktum, at til trods for mange internationale konventioner om bekæmpelse af havforureningen vokser den. Det er derfor klart efter min mening, at vi må forandre indstillingen totalt, ikke kun i Norden, men globalt.

De Forenede Nationers konvention om havret er uden tvivl en af de vigtigste internationale vedtagelser vedrørende beskyttelse af havet og dets levende ressourcer. Island er dog det eneste nordiske land, som har ratificeret den.

Selv om vi i år har fået mange advarsler om, at havets økologiske balance er ved at briste i nogle af de nordiske havområder, og at der allerede lokalt sker uoprettelige skader, så ser det måske ud til, at selv Nordisk Råd står her og siger pas i denne omgang.

Det viser sig for ofte, at der stadig væk mangler forståelse for og vilje til at bekæmpe forureningsproblemet med effektive midler.

Jeg vil specielt henlede jeres opmærksomhed på de ideer, som for nylig blev fremlagt af den britiske regering til løsning af briternes luftforurening ved at reducere forbruget af kul og olie igennem en stærkt forøget benyttelse af atomkraft.

Hvis disse forslag er seriøse og under hensyn til, at de fleste nye ideer om radioaktivt affald rettes mod havet eller havbunden, er det helt tydeligt, at luftforurening skal mindskes ved øget havforurening. De nordiske lande må være på vagt over for de lande, som stadig væk har en tendens til at tro, at havet kan løse affaldsproblemet, at havet uden ende kan modtage det hele.

Hvis nu Nordisk Råd beslutter at udsætte vedtagelsen af handlingsplanen mod forurening af havmiljøet, sætter jeg min lid til, at vi aktivt arbejder på at nå frem til en effektiv handlingsplan, som kan vedtages så hurtigt som muligt.

Hr. præsident! Til sidst vil jeg sige, at vi i denne sammenhæng må gennemtænke, hvad de siger nede i Kenya i Afrika, nemlig at vi arver ikke jorden fra vore forældre, vi låner den fra vores børn.

Vi må ikke glemme, at mens vi sidder og venter på den perfekte handlingsplan, bliver forureningen kun værre.

Desværre holder forureningen ikke op og venter til Rådets næste session eller sessioner.

Minister Norrback: President! Gott folk! Som finländsk fiskeriminister är jag särskilt bekymrad över Östersjöns tillstånd. Utsläppen av organiska ämnen och näringsämnen samt av tungmetaller och gifter är hoten mot haven och mot fisket.

Oberoende av om det marina programmet godkänns här eller inte måste det följas upp av beslut om konkreta åtgärder. Den lägsta ambitionsnivån får då inte vara utgångspunkten. Såväl med tanke på kvaliteten i vattnen kring oss som på vårt internationella ansvar bör de nordiska länderna kunna vara föregångare. Åtgärder, bindande nordiska åtaganden och gemensamma förslag på internationella fora är viktigare än klanderfria for-

muleringar i program. I kamp för en bättre marin miljö skall inte den nationella eller ideologiska egoismen få skörda lagrar.

I konkretiseringen av den marina miljövården bör mätmetoderna för de organiskt bundna klorföreningarna standardiseras med det snaraste. Såväl standardisering av mätmetoderna som kartläggning av utsläppens inverkan på vattenmiljön blir allt viktigare, särskilt som nya kemikalier tas i bruk i accelererande takt, nya kemikalier vars inverkan på naturen vi inget vet om.

Det har sagts att den svenska och den finländska politiken för vattenvård har olika prioriteringar. Det är möjligen så. Men vi vet ju att de egna landens åtgärder räcker ensamma för sig. Med risk för snusförnuftighet: Låt oss sträva att förverkliga de bästa delarna av de bägge ländernas vattenvård i Östersjön och Bottenviken. De svenska normerna för giftutsläpp och de stränga finländska normerna för utsläpp av biologiskt och kemiskt syreförbrukande ämnen kompletterar ju varandra. Behovet av att totalt förhindra utsläpp av PCB är känt.

Inget av de nordiska havsområdena tål dagens kraftiga fosforutsläpp. Enligt ett preliminärt nyssgjort förslag skulle fosforutsläppen reduceras till 0,7 mg/l år 1994.

Dubbelbotten på fartyg som i känslig miljö transporterar olja och kemikalier är ett konkret mål. De konkreta åtgärderna som behövs är många, här nämndes några.

Finansieringen då? Det är inte brist på kapital i de nordiska länderna. I statsbudgeterna prioriteras miljövården allt högre. Det är riktigt. Näringslivets ansvar måste ökas. Det kan självfallet ske med skärpta lagar och skärpt övervakning. Men det kan också ske på frivillig väg. När skall företagen, statliga eller privata, ta vara på människornas stora intresse för miljövärd och via särskilda emissioner för investering i bättre rening få såväl nya ägare som nytt kapital miljövården till fromma? Att bara bromsa och skjuta fram ofrånkomliga miljöinvesteringar är inte förenligt med ett ansvarskännande näringslivsagerande.

Gott folk! Det finns rum för nytänkande på alla håll.

Statsrådet **Birgitta Dahl:** Herr president! Jag vill fästa församlingens uppmärksamhet på en sak i Ole Norrbacks inlägg. Han påstod att vi skulle kunna lösa problemet med utsläppen från skogsindustrin genom att komplettera de stränga krav som vi ställer. Jag vill direkt säga att är det så man ser på den saken kommer vi mycket snabbt att kunna lösa detta problem. Sverige ställer upp på samma krav som Finland när det gäller syreförbrukande ämnen. Efter Ole Norrbacks inlägg förstår jag att vi kommer att kunna lösa även andra problem inom en mycket snar framtid.

Marianne Samuelsson: Herr president! Den allra viktigaste samhällsfunktionen är att få vara med och fatta politiska beslut. Så mycket viktigare är det då att de beslut som vi fattar är fattade med ansvar för kommande generationer och rådande ekologiska förutsättningar samt med hänsyn till vad naturen tål.

Vi politiker får inte offra havet för kortsiktigt ekonomiskt tänkande. Vi måste ta det ansvar som folken i de nordiska länderna kräver av oss. Detta ansvar borde ha tagits långt tidigare. Då hade vi sluppit sommarens miljökatastrofer med giftiga alger, utplåning av tre fjärdedelar av sälstammen, tonvis med död fisk, badförbud osv.

Birgitta Dahl sade i sin replik att regeringskanslierna har för dåliga resurser. Då undrar jag: Vart tog det mycket bättre förslag vägen som fanns i början av sommaren och som förmodligen var en tjänstemannaprodukt?

Här har hävdats att kunskapen om vilka åtgärder som behövs skulle vara dålig. Detta måste ändå vara en lögn. Möjligen har ministerrarna inte lyssnat till marinbiologer och annat kunnigt yrkesfolk. Dessutom har man tydligen blundat för de varningssignaler som naturen själv har givit. Vi parlamentariker som sitter här tillhör dem som har givits ansvaret för att skapa de ramar inom vilka det moderna samhället får verka för att havet skall ha en chans till fortsatt liv. Låt oss då ta vårt ansvar på allvar.

Det nya förslaget – som man kan kritisera dels för det odemokratiska sättet att komma med förslag under mötets gång, dels därför att förändringen gentemot nu rådande be-

stämmelser är plus minus 0 – måste omarbetas så att de innehåller krav i likhet med dem som naturskyddsföreningarna och Greenpeace har framfört, nämligen:

Stopp för dumpning av miljöfarligt avfall.

Stopp för klorutsläpp från massaindustrin.

Minskning av kväveoxidutsläppen med 75 % till 1995, vilket innebär en kraftigt minskad bilism.

Minskat svavelutsläpp med 90 % under samma tidsperiod.

Minskning av kväveläckaget från jordbruket med 90 % under en tioårsperiod.

Ett rakt och konkret nej till Scan Link och Öresundsbron.

Stopp för kärnkraft och transport av radioaktivt avfall.

Vi har ännu inte fått någon åtgärdsplan att ta ställning till. Det vi har fått är ju redan beslutade åtgärder om saker som borde ha varit åtgärdade. Först med en återremiss kan vi öppna dörren.

Jag yrkar att detta förslag återremitteras till miljöministrarna med krav på att vi till nästa möte får ett förslag till åtgärdsplan mot föroreningar av den marina miljön – en åtgärdsplan värd namnet.

Eiður Guðnason: Jeg må erkende, at jeg er meget forbavset over, hvor tung en emfase mange repræsentanter har, og nu sidst Marianne Samuelsson, lægger på, at vi ikke foretager os noget på dette område angående havforureningen og ikke vedtager planen.

Vi bliver stadig kritiseret her i Nordisk Råd for at være en papirmølle, her sker der ingenting. Vi bare producerer papir og udsætter sager.

Her har vi en chance for at handle og handle rask, og skal denne ekstra session konstatere, at kritikerne har ret? Skal vi rejse hjem uden bagage? Det siger jeg nej til som islænding. Jeg vil ikke rejse tomhændet herfra.

Koritzinsky: President! Jeg vil gjerne komme med en replikk og støtte konklusjonen til talskvinnen for de grønne. Og det gjør jeg ikke atter en gang bare på vegne av den venstresosialistiske partigruppen, men jeg kan også faktisk henvise til en resolusjon som er vedtatt av Nordens Socialdemokratiske

Ungdom i dag. For der står det at Nordens Socialdemokratiske Ungdom er imot en beslutning om å stemme for havmiljøplanen i dens nåværende form.

Jeg vil oppfordre sosialdemokratiet i Nordisk Råd til å stå fast ved sin tidligere beslutning om å tilbakesende havmiljøplanen til Ministerrådet med henblikk på å foreta en gjennomgripende revidering til Nordisk Råds ordinære sesjon i 1989 i Stockholm, slik det sies av Nordens Socialdemokratiske Ungdom. Det er også de mest utålmodige radikale innenfor sosialdemokratiet som støtter den konklusjonen som de grønne og venstresosialistene og andre har i denne saken.

Marianne Samuelsson: Herr president! Jeg har inte sagt att Nordiska rådet inte utträttat någonting. Det hoppas jag verkligen att Rådet gör. Denna miljösession måste ändå vara ett steg i rätt riktning. Vi har ju förklarat att vi behöver en session.

Däremot skulle jag vilja påstå att vi ligger efter tidsplanen. Miljöförstöringen ligger långt före vår tidsplan. Därför måste vi ställa krav på långtgående åtgärder för att över huvud taget hinna ifatt.

Lange: Hr. Præsident! Miljøområdet er specielt for Grønlands Hjemmestyre, i og med at det både er et af de første og et af de sidste områder, hvor vi grønlændere har overtaget kontrollen selv. Allerede i 1880'erne overtog de daværende forstanderskaber kontrollen med dyrefredningsbestemmelser i Grønland og dermed med et vigtigt led i naturbeskyttelsen, og nu, i slutningen af 1980'erne, har vi gjort klar til at overtage det fulde miljøansvar for vort land fra den danske stat med den nye miljølov for Grønland, som allerede er omtalt.

Jeg vil gerne koncentrere mit indlæg her om et af de områder, som vi ikke har en chance for at styre selv, ligegyldigt hvor meget ansvar vi overtager. Det drejer sig om den tiltagende luftforurening over vores land, og luftforurening betyder også en afsmitning på havforurening. Den såkaldte arktiske dis, "arctic haze", har allerede igennem længere tid været kendt og studeret: et lag af små partikler af sod, som i perioder samler sig

over de arktiske områder og her i særlig grad medvirker til drivhuseffekten. Denne form for forurening er det for længst erkendt kommer fra de store industricentre i Europa, USSR og USA. Hvis den skal modarbejdes, kan det kun ske gennem internationalt samarbejde mellem de industrialiserede lande.

I de senere år er man blevet opmærksom på, at ozonlaget ikke kun er under nedbrydning over Antarktis, men også over vores del af kloden, den arktiske. Nedbrydningen antages at fremkaldes af de gasser, der kaldes freon, og som indgår i en række produkter, herunder spraydåser o. lign. Vi har taget initiativ til forbud mod disse dåser i Grønland, men det er som et snefnug i en snestorm.

Det er mit håb, at den grønlandske stemme i det nordiske samarbejde omkring miljøet vil blive hørt og inddraget i det arbejde, der vil følge af en vedtagelse af miljøprogrammet.

Vi repræsenterer for øjeblikket det eneste oprindelige folk i Norden i denne sammenhæng. Vi tror, at sikkerheden for et positivt udfald af de intentioner, der er i planen, specielt for de mest nordlige områder, er afhængig af et tæt samarbejde med det oprindelige folk, som bor dér.

Til slut vil jeg gerne orientere om, at i Vestnordens Parlamentariske samarbejdsråd, hvor vi snakker om havmiljø og ikke om havforurening, har vi vedtaget følgende rekommandationer:

1. Resolution mod deponering af radioaktivt affald på havbunden.
2. Resolution mod brug af spraydåser, der skader ozonlaget.
3. Resolution mod overflyvninger med plutonium.
4. Resolution for bedre måling af havforurening i Vestnordenområdet.

Anker Jørgensen overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Sjøthun: Hr. president! Nordisk Råd innbys i dag til å slutte opp om hva jeg vil kalle for en ambisiøs, men likevel helt påkrevd tiltaksplan mot forurensning av det marine miljø. Vi må i tur og orden så vel i fellesskap som innenfor de nordiske land og med nasjonale tiltak, løse de oppgavene som er skis-

sert, og løse nye oppgaver etter hvert som kravene til et renere maritimt miljø sannsynligvis bare vil forsterke seg i tiden vi har foran oss.

Med stor respekt for all mulig verbal velvilje for tiltak som vil gjøre våre havområder renere, er jeg likevel redd for at noen av oss som sitter i Nordisk Råd, kan komme til å møte seg selv i døren når de nasjonale tiltaksplaner skal vedtas og nås innen 1995.

Det er derfor forbausende når jeg registrerer at representanter fra det norske Høyre i denne forsamling går inn for økt innsats mot havforurensning, mens de i Norge stemmer mot nødvendige bevilgninger til et nytt havforskningsfartøy, som anses for helt nødvendig i den kamp mot forurensning som Regjeringen legger opp til i sitt budsjett. Jeg viser her til den særuttalelse som er gjengitt i miljøutskottets betenkning av 25. oktober.

De nasjonale budsjetter vil måtte få en helt annen prioritering rettet mot tiltak som hindrer forurensning. Jeg nevner disse selvfølgeheter nærmest som et lite, men velmenende utropstegn til dem som ikke sterkt nok får beskåret de offentlige budsjetter, men også fordi det går fram av det tillegg til ministerrådsforslag som er lagt på vårt bord i dag, at de nordiske land allerede innen utgangen av neste år – altså i 1989 – skal ha lagt fram en nasjonal tiltaksplan. Planen må selvfølgelig også ha innebygd de økonomiske konsekvenser som er nødvendige for at det skal være muskler på skjelettet.

Mot denne bakgrunn er det for min del gledelig å kunne opplyse at det norske landbruksbudsjett for neste år har innebygd og får vedtatt en sterk prioritering rettet mot de forurensningskilder innenfor landbruk og skogsbruk som bidrar til forurensning av våre havområder. Denne sterke innsats, som allerede er kommet opp i en kvart milliard kr på neste års budsjett, gjør at det synes økonomisk mulig, iallfall hva angår det norske landbruksbudsjett, å bidra til å nå de oppsatte mål.

Miljøutfordringene som påvirker det marine miljø, er som kjent mange innen jord- og skogbruk, og det er behov for et temposkifte også i det nordiske samarbeidet på dette området.

I forslaget til nordisk miljøprogram er det

slått fast at alle sektorer har ansvar for miljøspørsmål innen sitt område.

Den direkte sammenheng mellom forurensninger på land og hav er åpenbar for alle. Alt renner bokstavelig talt ut i havet – også næringsalter fra landbruket. Derfor er det så viktig for det marine miljø at det nordiske handlingsprogrammet for jord- og skogbruk som er vedtatt, følges opp.

Til sist: Jeg regner med at de nordiske lands regjeringer hver for seg og kanskje også i fellesskap holder denne saken varm i internasjonale organer og fora, slik at denne nordiske handlingsplanen kan bli forbilde for en handlingsplan som spenner over hele vår klobe.

Svartberg: Herr president! Det har på mange sätt varit en underlig debatt. Det har fällts många positiva kommentarer om det ändringsförslag som miljöministrarna presenterade i går, men ändå vill man inte anta detta ändringsförslag. Ändringsförslaget innehåller en rad konkreta åtgärder såsom en halvering av tungmetallutsläppen, en halvering av fosfor- och kväveutsläpp från kommunala avloppsreningsverk samt jordbruket och industrin. Det är också klart, vilket framgår av utskottets betänkande, att majoriteten ställer sig positiv till ändringsförslaget, eftersom man vill att det skall arbetas in i den plan som skall redovisas nästa år.

Detta visar att man är positivt inställd till ändringsförslaget, men slutsatsen innebär ju en ytterligare förskjutning av de åtgärder som måste till, när alla kräver handling nu. Handling nu är det budskap som vi har fått av miljöorganisationerna och av de demonstrerande yrkesfiskarna. De vet vad som har skett med havet: algblomning, fiskdöd och sälddöd. Det är realiteter för dem. Själv har jag såsom bohuslänning erfarenhet av vad som har skett i Skagerack och Kattegatt.

Det ändringsförslag som miljöministrarna har presenterat sade utskottets talesman var ett steg i rätt riktning. Men ändå vill han vänta med att ta detta steg.

Herr president! För kampen mot havsföreningarna anser jag det väsentligt att vi tar steget nu.

Ernst Wroldsen: Hr. president! Vi står nå i en noe spesiell situasjon. Denne ekstrasesjon var innkalt spesielt for at vi skulle kunne vedta bl. a. en plan mot havforurensning. Nå står vi faktisk i fare for å gå fra hverandre uten å få vedtatt en slik plan. Vi vet at manges øyne er rettet mot Helsingør i dag. Vil alle de, og den øvrige opinion, forstå og akseptere at vi ikke klarer å komme fram til enighet på et så viktig område som det vi i dag debatterer? Kan vi være bekjent av et slikt resultat, når vi vet at et klart flertall i denne sal trolig er enig i de fleste av de realiteter som saken tross alt dreier seg om? Kan vi la prestisje, formaliteter og liten tid stå i veien for at vi i dag vedtar en plan?

Det er grunn til å kritisere saksbehandlingen. Både ministrene og utskottet rammes av en slik kritikk. Det som i utgangspunktet var en klar uenighet mellom Ministerrådet og sosial- og miljøutskottet, er nå i virkeligheten redusert til i hovedsak et spørsmål om formaliteter og tid. Riktignok kom tilleggsforslaget fra Ministerrådet sent, men jeg oppfatter det slik at mange her er enig i at ministrene har strukket seg svært langt for å imøtekomme utskottets ønsker. Det var derfor lagt et godt grunnlag for å vedta en plan i dag, som kunne rulleres, og som allerede nå kunne være et godt arbeidsgrunnlag for det praktiske arbeidet. Debatten vi har hatt her i dag, har vist at det er ulike premisser som ligger til grunn for de partier som utgjør flertallet i rekommandasjonen. På den ene siden har venstresosialistene tydelig gitt uttrykk for at de ønsker å gå mer drastisk til verks. På den annen side har jeg merket meg at den konservative hovedtalsmann i utskottet, Sten Svensson, i flere innlegg har lagt stor vekt på å få vurdert kostnadene ved de ulike tiltakene. Hva som ligger i dette, vet vi ikke i dag, men det er vel ikke særlig dristig av meg å antyde at den videre behandlingen av denne saken vil resultere i helt andre politiske konstellasjoner enn de vi i dag ser. Handling nå har vært hovedkravet fra dem som har beveget seg rundt hotellet, og fra dem som har beveget seg ute på sjøen mellom Helsingør og Helsingborg. Men vi klarer ikke engang å gjøre vedtak nå. Vi skyver saken foran oss.

Når kan vi egentlig lage en plan som vi alle kan si oss å være fornøyd med? Jeg tror svaret på det er: Aldri. Dette er et saksfelt som vi

må følge, og hvor det er behov for justeringer både av planer og av konkrete tiltak. Nå er vi altså i ferd med å sende ministrene hjem med beskjed om å legge til side det konkrete og praktiske arbeidet med tiltak og isteden bruke mange av de knappe ressursene i departementene til nye dokumenter.

Jeg håper at vi her i dag kan vedta den reservasjon som ligger her fra mindretallets side.

Alsaker: Hr. president! Bare en kort merknad til hr. Wroldsens innlegg: Han sa at utvalgets flertallsinnstilling skyver saken foran seg. Det gjør vi ikke. Vi skyver ikke saken foran oss. Vi har understreket det helt klart i vår rekommandasjonstekst. Det står følgende:

”Utskottet vill understryka angelägenheten i att åtgärder genomförs skyndsamt. Det fortsatta arbetet med planen får därför inte lägga hinder i vägen för att konkreta åtgärder genomförs i avvaktan på att planen fastställs.”

Det står fast. Vi skyver ingenting foran oss, og Nordisk Råd kommer også til å vedta en havforurensningsplan. Det er det ingen tvil om.

Marianne Samuelsson: Herr president! Man försöker här driva igenom en plan, som i och för sig är en diger produkt med många vackra ord men som inte innehåller någonting nytt. Och det var väl ändå någonting nytt som vi har samlat här för att åstadkomma? Vi vill vidta konkreta åtgärder för att rädda havet så att fiskarna får möjlighet att fortsätta som fiskare och inte behöver lägga upp sina redskap på land. Antar vi denna plan, har vi även sagt farväl till våra fiskare.

Karin Söder: Herr president! Om jag förstod den tidigare talaren rätt, sade han att vi kommer att lämna denna session utan att ha utträttat någonting. Det är ju en alldeles felaktig beskrivning av denna session. Efter sessionen i Oslo lade vi från mittenpartierna fram ett förslag om en extrasession om miljöfrågorna och om ett miljöprogram. Det var före alkatastrofen.

Sedan inträffade alkatastrofen, varvid framställdes krav på en havsmiljöplan. I dag har vi i stor enighet antagit ett väl genomarbetat miljöprogram, där ministerråd och parlamentariker tillsammans har gjort ett gediget arbete. Det är en bestående uppfordran till oss alla att hjälpa miljöministrarna att få igenom alla dessa förslag i respektive parlament.

Därtill kommer havsmiljöplanen, som majoritetspartierna i utskottet har haft synpunkter på och ansett icke tillräcklig. Även om det skulle bli en förskjutning i tiden, går vi inte härifrån utan att ha utträttat någonting. Vi har antagit ett mycket bra miljöprogram, vilket vi skall vara stolta över. Nordiska rådet har gjort sin plikt.

Ernst Wroldsen: Hr. president! Som Karin Söder sikkert oppfattet, omtalte ikke jeg det generelle miljøprogrammet, men holdt meg til havmiljøplanen. Der er det et faktum at vi ikke klarer å fatte et vedtak. Vi har arbeidet mye, og sittet i tre dager. Men det resulterer altså ikke i en konkret plan som ministrene kan holde seg til.

Alsaker reserverer seg mot at vi her skyver saken foran oss. Men jeg vil jo fastholde at når vi ikke gjør et vedtak, har vi ikke gitt ministrene et klart signal, en klar plan som de skal holde seg til. Det er klart de må vite hva Nordisk Råd ønsker, og jeg kan tenke meg at det ville bli ganske hard kritikk dersom de skulle gjøre ting i tiden fram til den ordinære sesjon som er i strid med ønskene.

Ut fra de synpunkter som er gitt til kjenne på den ene side fra venstresosialistene, som ønsker en klar, mer ambisiøs plan, og på den annen side fra de konservative, som har vært veldig opptatt av å få prislapp på de enkelte tiltakene, kan det være interessant å se hva sluttresultatet blir av nettopp disse standpunktene.

Margrete Auken: Det er blot af hensyn til historieskrivningen om denne her session. Det sidste, der bliver sagt, må ikke være, at socialdemokraterne er dem, der sørger for, at nu bliver der vedtaget noget, som ministrene kan holde sig til.

Hvis vi vedtager det, som lægges frem i dag, har vi ikke vedtaget noget, som ikke

stort set er vedtaget i forvejen.

Det, som er sket, er, at socialdemokraterne sammen med alle os andre havde været med til at bede om, at vi fik en bedre plan om 3 måneder, og det er det, socialdemokraterne er løbet fra nu. Jeg kan ikke begribe, at man ikke bare vedstår, at man er blevet banket i dørken og så lader det være det, der er sket, i stedet for at komme her patetisk og sige, at vi andre ikke vil sende noget videre til ministrene. De har det hele i forvejen, for alt er vedtaget i forvejen af det, der ligger i den plan. Der er intet nyt, og det er derfor, vi ikke kan være det bekendt i Nordisk Råd.

Ernst Wroldsen: Hr. president! Bare kort: Det synes som om Margrete Auken ikke har registrert de tilleggsforslagene som er kommet fra ministrene i mellomtiden. Det er jo nettopp det som har gjort at en nå har så mye å bygge på at en kan vedta denne planen.

Det blir sagt at det er sosialdemokratene som har et slikt enormt behov. Da kan man også kanskje med noen grunn stille et spørsmål tilbake: Er det ikke her litt snakk om kanskje å få så avanserte og så ambisiøse planer at det ikke er realistisk at de skal følges opp?

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation mot reservanternas förslag till rekommendation.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Svein Alsaker, Margrete Auken, Carl Bildt, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Karl-Gunnar Fagerholm, Friðjón Þórðarson, Knud Glønborg, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Olof Johansson, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Theo Koritzinsky, Anna-Kaarina Louvo, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Mirja Ryyänen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi, Eino Siuruainen, Arne Skauge, Sten Svensson, Jan P. Syse,

Karin Söder, Anders Talleraas, Lars Werner, Bengt Westerberg och Marjatta Väänänen.

För reservanternas förslag till rekommendation röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen, Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eidiur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Ranveig Frøiland, Thor-Eirik Gulbrandsen, Arne Gadd, Guðrún Helgadóttir, Ivar Hansen, J. K. Hansen, Per Olof Håkansson, Åsa Solberg Iversen, Marianne Jelved, Ulla Johansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Sakari Knuutila, Preben Lange, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Jette Pors, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Karl-Erik Svartberg, Peder Sønderby, Valgerður Sverrisdóttir, Birte Weiss, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Franvarande var:

Jógvan Sundstein och Harald Synnes.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 46 röster mot 38.

Härefter upptogs till votering reservanternas förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Johan Buttedahl, Eidiur Guðnason, Mikko Elo, Hans Engell, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Ranveig Frøiland, Thor-Eirik Gulbrandsen, Arne Gadd, Knud Glønborg, Guðrún Helgadóttir, Ivar Hansen, J. K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Ulla Johansson, Elver Jonsson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Preben Lange, Jacob Lindenskov, Anna-Kaarina Louvo,

Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Arn-
ljot Norwich, Mats Nyby, Hans Nyhage, Óli
P. Guðbjartsson, Ólafur G. Einarsson, Berit
Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Jette
Pors, Kaj Poulsen, Kristen Poulsgaard, Heik-
ki Riihijärvi, Eino Siuruainen, Asbjørn Sjø-
thun, Arne Skauge, Otto Steenholdt, Karl-
Erik Svartberg, Jan P. Syse, Peder Sønder-
by, Valgerður Sverrisdóttir, Birte Weiss,
Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand
och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Margrete Auken, Karl-Gunnar Fagerholm,
Friðjón Þórðarson, Lilli Gyldenkilde, Anneli
Jääteenmäki, Arvo Kempainen, Theo Ko-
ritzinsky, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen,
Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi och Mar-
jatta Väänänen.

Carl Bildt, Gustav Björkstrand, Olof Jo-
hansson, Wiggo Komstedt, Mirja Rynänen,
Sten Svensson, Karin Söder, Anders Taller-
aas, Lars Werner, och Bengt Westerberg *av-
stod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jógvan Sundstein och Harald Synnes.

*Rekommendationen hade sålunda antagits
med 63 röster mot 12. 10 medlemmar avstod
från att rösta.*

8

**B 87/b: Ministerrådsförslag om Nordiska mi-
nisterrådets budget för 1989 och A 838/b:
Medlemsförslag om utökning av resurserna
för förverkligande av handlingsplanen för det
nordiska kultursamarbetet**

Rådet företog ovannämnda två saker i ett
sammanslagning.

Budget- och kontrollutskottet hade föresla-
git, att Nordiska rådet med anledning av mi-
nisterrådsförslaget och medlemsförslaget antar
följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska
ministerrådet att vid fastställandet av budget-
ten för 1989 ta hänsyn till budget- och kon-
trollutskottets synpunkter och förslag.

Ivar Hansen (budget- och kontrollutskot-
tets talesman): Hr. præsident! Nu har vi så
stemt om miljøhandlingsplanen. Jeg har ikke
lagt mærke til, at talerne under det foregåen-
de punkt i særlig grad har beskæftiget sig med
omkostningerne. De har ikke i særlig grad
beskæftiget sig med økonomien og pengene,
men der har jo været mange fine hensigtser-
klæringer om, hvad vi skal gøre med miljøet.

Nu kommer vi så til det mere håndfaste og
konkrete på vores dagsorden i dag, og det er
pengene. Det er økonomien. Det er spørgs-
målet om, hvorvidt budgetterne i de kom-
mende år kan nå sammen med alle de mange
ønsker til nye aktiviteter. (Uro i salen). Må-
ske skal jeg holde en lille pause, indtil de
mange mennesker, der tilsyneladende vil for-
lade salen, er kommet ud.

Nordisk Ministerråd har jo forelagt sit for-
slag til budget for 1989 i Nordisk Råd til udta-
lelse, og når Rådet nu har afgivet sine syns-
punkter på budgetforslaget, vil Ministerrådet
fastsætte budgettet for det kommende år.
Budgetforslagets totale ramme er på 611,5
mio. kr., hvilket indebærer sådan cirka en
realvækst på 3 pct. Budget- og Kontroludval-
get kan med tilfredshed konstatere, at Mini-
sterrådets prioritering ved fordeling af budget-
midlerne stemmer udmærket overens med de
prioriteringer, Rådet har foretaget. Det gæl-
der især kulturhandlingsplanen, det industri-
elle center, forskellige EF-spørgsmål, bio-
teknologi og miljø.

Udvalget er imidlertid ikke helt så tilfreds
med de nedskæringer, der er foreslået inden
for arbejdsmarkeds-, arbejdsmiljø- og trans-
portsektorerne.

Og så en ting, der er særlig vigtig: I budget-
forslaget savner vi planlægningsforudsæt-
ninger eller rammer for de kommende år. Mi-
nisterrådet agter at fastsætte rammerne i for-
bindelse med beslutningen om budgettet for
1989. Det er udvalgets opfattelse, at det nor-
diske samarbejde ville vinde ganske meget
ved en mere langsigtet planlægning og priori-
tering. Udvalget fastholder derfor det ønske,
vi tidligere har fremført, nemlig at budget- og
planlægningsdokumenter skal indeholde for-
slag til økonomiske rammer – ikke bare for
det kommende år men for de kommende 3–5
år. Jeg mener, det er meget vigtigt for den
korte tid, parlamentarikerne har til rådighed
til at sætte sig ind i disse ting, at man kan

mere detaljeret se, hvordan den økonomiske udvikling er på budgettet for en årrække.

Når det drejer sig om budgetniveauet, har udvalget i sin betænkning for indeværende år anført, at 3 pct. reel årlig vækst til budgettet kan accepteres som planlægningsforudsætning. Udvalget anførte imidlertid også, at nye planer af større dimensioner hovedsagelig bør finansieres med nye bevillinger. Givetvis under den forudsætning, at de kan prioriteres både af Rådet og af Ministerrådet.

I det budget, vi nu har foran os, foreslås – som jeg allerede har været inde på – at der gives flere midler både til kulturhandlingsplanen, det industrielle center, bioteknologi og miljø. Der er imidlertid ikke anvist nogen nye midler til disse planer. De skal altså også indeholdes inden for rammen for en reel stigning på 3 pct. sammen med de øvrige aktiviteter.

Det indebærer dels nedskæringer på andre prioriterede områder, dels at det ikke bliver muligt at gennemføre ministerrådsforslag, der allerede er vedtaget, efter de oprindelige planer.

Derfor finder udvalget, at der ligger en inkonsekvens i, at de nye nordiske handlingsplaner udarbejdes og vedtages, hvis man ikke samtidig afsætter ressourcer til at gennemføre dem. Det er ud fra den synsvinkel, man skal se udvalgets krav om, at nye handlingsplaner og handlingsprogrammer skal indeholde både en udgifts- og en finansieringsplan.

Der råder i dag en konflikt mellem ambitionerne for det nordiske samarbejde og budgettallene. De opstillede mål i handlingsplaner og programmer kan ikke opfyldes i vor nuværende stramme budgetsituation. De muligheder, der efter udvalgets opfattelse foreligger for at løse konflikten, er, enten at spørgsmålet om finansiering af det nordiske samarbejde virkelig løses på en måde, der tilfredsstiller alle parter, eller at man går ind for en hårdere prioritering af opgaverne.

Både Rådet og Ministerrådet må påtage sig ansvaret for en sådan prioritering, lige så vel som rådets fagudvalg i dag gør sig alvorlige anstrengelser for at prioritere inden for deres område. På samme måde må de sektorsansvarlige i Ministerrådet påtage sig et prioriteringsansvar.

Det overordnede prioriteringsansvar ligger derfor hos os i Rådet og specielt i kontrol-

udvalget, og hos Ministerrådet er det samarbejdsministrene.

I prioriteringen bør også indgå en vurdering af det nordiske aspekt. Man kan ganske enkelt stille spørgsmålet: Bliver ressourcerne bedre udnyttet, når man gennemfører denne aktivitet i nordisk samarbejde, eller når man gennemfører den nationalt? Lige så ofte man i budgetsammenhænge spørger, hvad det nordiske samarbejde koster, lige så tit burde man spørge, hvad man får for pengene ganske enkelt i en såkaldt cost-benefit analyse.

Må jeg i den forbindelse drage et særligt spørgsmål frem, som vi drøftede Budget- og Kontroludvalget forleden. Det er spørgsmålet om det overskud, der har været i ministerrådsbudgettet for 1987 på cirka 35 mio. kr., der er fremkommet ved, at man har haft en højere forrentning især af sine likvide midler, end man havde forudset.

Budget- og Kontroludvalget er klart indforstået med, at efter gældende regler skal et sådant overskud tilbageføres til medlemslandenes statskasser efter en nærmere defineret fordelingsnøgle. Der er imidlertid enighed om i Budget- og Kontroludvalget at henstille til samarbejdsministrene, at dette beløb, som må anses for at være et éngangsbeløb, i det kommende år stilles til rådighed for Nordisk Råds budget, sådan at samarbejdsministrene overvejer, hvilke muligheder der er for at støtte økonomisk nødlidende projekter og således, at der anvises et passende beløb til ministerrådsbudgettets reserve.

Må jeg i den forbindelse i øvrigt også om de stramme budgetter i forbindelse med de mange ønsker på egne vegne – for egen hånd – sige, at jeg mener, at Budget- og Kontroludvalget i løbet af de kommende år bør overveje, om der er mulighed for i højere grad at indføre grugerbetaling, som vi vil kalde det i Danmark, på enkelte områder, således at de, der bruger Nordisk Råds aktiviteter, forskning og service på forskellige områder – det kan være private virksomheder, det kan være institutioner, det kan være det offentlige i al almindelighed – betaler en vis del, eller rettere sagt en større del, af det, Nordisk Råds arbejde koster. På denne måde ville det måske være muligt at tilføre den samlede virksomhed større kapital.

Må jeg i øvrigt, når det drejer sig om udformning af budgettet, sige, at udvalget gerne

ser et mere overskueligt og bedre struktureret dokument, og udvalget vil i den sammenhæng også fremhæve det vigtige i, at Ministerrådet tager hensyn til det virkelige pris- og omkostningsniveau i de forskellige nordiske lande, når budgettet for de kommende år vedtages, således at budgettets reelle værdi ikke udhules unødigt.

Den tidligere økonomiske handlingsplan, "Norden i Vækst", udløber jo med udgangen af dette år. Forslaget til en ny økonomisk handlingsplan vil formelt blive fremlagt til sessionen i 1989. Som de fleste af de tilstedeværende sikkert ved, traf finansministrene imidlertid beslutning om den nye handlingsplan allerede i mandags, og den blev præsenteret for vort økonomiske udvalg i går. Det er imidlertid allerede i budgetforslaget for det kommende år afsat cirka 60 mio. kr. til den nye økonomiske handlingsplan. Pengene skal anvendes dels til en fortsættelse af aktiviteter fra "Norden i Vækst", dels til en del nye aktiviteter, bl. a. Nordplus, materiale- og miljøteknik og EF-udredninger. Udvalget finder, at det er positivt, at en del af de aktiviteter, som er startet inden for "Norden i Vækst", kan fortsætte inden for rammerne af den nye økonomiske handlingsplan.

Ved vor ordinære session i år besluttede Rådet at henstille til Ministerrådet at satse særligt på almen kultur, uddannelse, forskning og samtidig miljø og trafikikkerhed i de kommende år. Udvalgets synspunkter og forslag inden for de forskellige sektorer fremgår af betænkningen. Jeg vil derfor her bare kort berøre kulturområdet, hvor vi også har et medlemsforslag, vi skal tage stilling til.

Budget- og Kontroludvalget finder, at den nye kulturhandlingsplan har fået alt for lille plads i budgetforslaget. Den eneste nye aktivitet, der starter i det kommende år, er Nordplus. Udvalget vil derfor henstille til Ministerrådet at arbejde aktivt for en forhøjelse eller i budgettet skaffe plads til en forhøjelse af kultursektorens budget. Udvalget vil også henstille til Ministerrådet at tage hensyn til medlemsforslag A 838/b.

Til slut er det udvalgets håb, at Ministerrådet vil tage hensyn til Rådets synspunkter både ved den endelige vedtagelse af budgettet for 1989 og ved fastsættelse af rammerne for 1990-92.

Sluttelig vil jeg gerne på Budget- og Kon-

troludvalgets vegne rette en tak først og fremmest til samarbejdsministrene for det samarbejde, vi har haft på udmærket vis i det forløbne år, og jeg vil også gerne rette en tak til Ministerrådssekretariatet for venlig og sagkyndig bistand i forbindelse med udvalgets behandling af budgetforslaget.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Carl Bildt lämnat extrasessionen och ersatts av Filip Fridolfsson och att Marianne Samuelsson lämnat extrasessionen och ersatts av Birger Schlaug.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet **Hellström**: Herr president! Nordiska ministerrådets resurser har utvecklats starkt sedan början av 1970-talet. Under 1980-talet har budgeten ökat med i genomsnitt knappt 20% per år räknat i löpande priser. Efter de första årens kraftiga uppbyggnad har budgettillväxten successivt stagnerat.

Jag vill i sammanhanget påminna om de budgetpolitiska restriktioner som råder i våra länder. Trots den stramhet som gäller för våra nationella budgetarbeten har vi emellertid enats om att även nästa år reellt förstärka den nordiska budgeten. Detta är ett uttryck för den vikt Nordens regeringar fäster vid att successivt bygga ut det nordiska samarbetet – även finansiellt. Därför har vi lagt 3% budgettillväxt till grund för vår budgetplanering. Inom denna ram skall en mängd såväl nya som befintliga åtaganden genomföras, och det är en grannliga uppgift att prioritera mellan åtagandena.

Totalt disponibelt för 1989 är 611,5 miljoner DKK. Det är en ökning med 3% i förhållande till 1988. Denna ökning stämmer överens med ministerrådets uttalande i dokument C2 1988 om planeringsförutsättningarna för de kommande åren.

Trots att medlen för 1989 ökar med 3% finns ett begränsat utrymme för nya handlingsplaner. Alla önskemål från Nordiska rådet, institutioner och andra samsarbetsorgan, ämbetsmannakommittén etc. kan inte tillgodos. De samlade önskemålen har legat

långt över det tillgängliga utrymmet. Därför har det inte varit möjligt att fullt ut genomföra de ministerrådsförslag som lagts fram för 1989.

I förslaget till 1989 års budget går vi nu vidare i arbetet med att genom en ökad budgetstyrning nå ett bättre resursutnyttjande. Vi gör en klarare prioritering av angelägna samarbetsområden och vi koncentrerar våra insatser.

Konsekvensen av detta arbetssätt blir att vissa sektorer får minskade resurser. Det handlar om sektorer där vissa projekt nyligen har avslutats eller där man bedömt att arbetsuppgiften kan genomföras i etapper. Exempel på sektorer där resurserna har minskats är arbetsmarknad, bygg-, jord- och skogsbruk, transportsektorn samt olika reserver.

Genom dessa omprioriteringar genomförs extraordinära insatser för nya handlingsplaner, som Nordiska rådet har prioriterat inför 1989. Vi får på detta sätt nya pengar till t. ex. miljöområdet, bioteknologisk forskning och utveckling samt utbyggnad av ett centrum för nordisk industripolitik.

Inom kulturområdet inleds nu arbetet på kulturhandlingsplanen. Det är en plan som spänner över alla frågor inom kultur-, utbildnings- och forskningsområdet.

Jag vet att kraven och förväntningarna är stora på detta liksom på andra områden. Men liksom på andra sektorsområden får man gå fram etappvis, och med en ökning på över 3% till kulturfrågorna blir det möjligt att 1989 starta arbetet på den nya handlingsplanen.

De områden som ministerrådet prioriterar är i sammandrag:

Kulturen, där handlingsplanen nu börjar genomföras. Satsningar görs främst på NORDPLUS med över 10 milj. kr. samt på skolsamarbetet och vuxenutbildningssamarbetet.

Det industriella centret, som fullföljs enligt planerna. Industrifondens budget tillförs därför 10 milj. kr.

Det bioteknologiska handlingsprogrammet, som tillförs totalt ca 22 milj. kr.

Miljösektorn, som tillförs 5 milj. kr. för genomförande av nya handlingsplaner.

Ytterligare ett område som prioriteras är Norden-Europa-frågan.

I går presenterade finansministrarna ett ministerrådsförslag om en ny ekonomisk hand-

lingsplan kallad "Ett starkare Norden". Sammanlagt uppgår förslaget rent finansiellt sett för 1989 till ca 60,4 miljoner DKK. Ett stort antal sektorer medverkar till att förverkliga målen med handlingsplanen.

Jag kan konstatera att ministerrådets och Nordiska rådets prioriteringar i huvudsak stämmer överens. Jag noterar dock att Nordiska rådets önskemål rent finansiellt går längre än ministerrådets ramar.

Jag kan också konstatera att vi är överens om att prioriteringsarbetet måste intensifieras. Jag vill gärna instämma i vad Ivar Hansen sade om den bristande kopplingen mellan utformningen av handlingsplaner och det budgetarbete som måste bedrivas parallellt. Samarbetsministrarna har i år givit fackministerråden nya riktlinjer för budgetarbetet. Upprättandet av nya handlingsplaner måste åtföljas av preliminära kostnadsredovisningar. Dessa måste prövas i den årliga budgetprocessen. Önskemålen om extraordinära medel måste i god tid koordineras med samarbetsministrarna.

Årets budgetförslag är ett allvarligt försök att finna rutiner för att undvika onödigt dubbelarbete, få en mer trimmad och effektiv organisation och fortsätta prioriteringsarbetet. Skall vi lyckas med detta krävs insatser hos både ministrar och parlamentariker.

Björkstrand: Herr president! Nordiska rådet beslöt 1988 att kommande år satsa särskilt på bl. a. allmän kultur, utbildning och forskning samt antog en kulturhandlingsplan som skulle utgöra en balanserande faktor i förhållande till de planer som förelåg på andra områden, framför allt ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Nu har ministerrådet presenterat en ny handlingsplan som går upp till 250 milj DKK för följande år.

Mats Hellström sade här å samarbetsministrarnas vägnar att man i budgeten för år 1989 har prioriterat kulturen. Hur kommer detta till uttryck när de faktiska siffrorna är negativa, med undantag för Nordplus? På vilket sätt tänker man inom nordiska samarbetsministerkretsen slå vakt om Nordiska rådets entydiga ställningstagande, som både kulturutskottet och budget- och kontrollutskottet tillstyrkt, att det skall bli en ordentlig satsning på kultur under de följande åren?

Statsrådet Hellström: Herr president! Jag vill svara Gustav Björkstrand att kulturhandlingsplanen liksom andra handlingsplaner måste genomföras etappvis. Det utrymme vi har är – som är väl känt för Nordiska rådet liksom för alla fackministerråd – 3% realtillväxt. Något annat förslag har inte lagts fram. Det innebär att kulturhandlingsplanen tillsammans med alla övriga anspråk måste rymmas inom denna ram.

Nu har ändå kulturhandlingsplanen fått en ökning på något mer än 3% i förhållande till övriga budgetändamål, vilket innebär en prioritering, även om den självfallet ingalunda motsvarar de förväntningar som många har haft. Men det är förväntningar om ett förslag om en kulturhandlingsplan, som inte alls har haft någon kontakt med den treprocentiga ramen.

Vi har prioriterat det som är viktigt för att vi snabbt skall kunna komma i gång med den nya kulturhandlingsplanen. **NORDPLUS** är en utomordentligt viktig kulturåtgärd för kontakterna mellan studerande i våra länder. Det är en praktiskt betydelsefull kulturinsats liksom skolsamarbetet och vuxenutbildnings-samarbetet.

Detta är det konkreta sätt på vilket vi realiserar kulturhandlingsplanen. Självfallet gäller emellertid för den liksom för alla andra områden att så länge vi har 3% realtillväxt skall inom denna ram rymmas allt. En annan sak vore om vi skulle ha en annan finansiering av det nordiska samarbetet, men sådana förslag har inte lagts fram.

Björkstrand: Herr president! Problemet består bara i att de siffror vi utgår ifrån inom kultursektorn är så små att talet om 3% realtillväxt i detta sammanhang inte har någon som helst betydelse, när man samtidigt talar om en ny satsning på andra sektorer på 250 milj. DKK.

J. K. Hansen: Jeg vil gerne spørge minister Hellström, hvordan man regner sig frem til denne 3 pct. øgning på kultursektoren. Det er rigtigt, det skal retfærdigvis siges, at **NORDPLUS**, **NORDUNET** og **NORDJOB** får et beløb. Det havde de også på den gamle handlingsplan, så når jeg om lidt kommer og

trækker disse ting frem igen som talsmand for Kulturudvalget, så kommer jeg frem til, at der er en øgning på 1 mio. nye penge. Andet kan jeg ikke komme frem til.

Statsrådet Hellström: Herr president! Huruvida kulturen totalt sett får en liten del eller inte av den totala budgeten får var och en bedöma. Det är i alla fall 28%, eller ca 172 milj. kr., i 1989 års budget. Var och en får fundera över om 28% till kulturen är mycket eller litet.

När det gäller den andra frågan vill jag svara att ökningen blir över 3% vare sig man räknar på förslaget för 1988 eller förslaget för 1989. Även om man räknar exklusive ekonomisk handlingsplan blir det en ökning med 3% av kulturanslaget.

Per Olof Håkansson: Herr president! I de nordiska parlamenten finns en tradition att man fattar besluten i mycket stor enighet. Det är klart att vi tar med oss denna tradition till arbetet inom Nordiska rådet. Var och en kan konstatera att nästan alla beslut även i dag har fattats i stor enighet.

När vi nu skall diskutera bugeten, kan vi notera att ett enigt budget- och kontrollutskott står bakom betänkandet. Det är bra, precis som Ivar Hansen sade. Från vänster till höger kan vi på detta sätt skapa en stabil grund för utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Jag vill ändå göra några kommentarer till varför jag tycker att detta betänkande från budget- och kontrollutskottet är så betydelsefullt. Det finns också några speciella ting, som jag tycker att vi skall ha med oss när vi nu går in i nästa budgetår.

Det är helt nödvändigt att utveckla budgeten såsom styrinstrument. Den teknik som i dag används för budgetarbetet är i mitt tycke något föråldrad. Vi måste skaffa oss balansposter, reservationer, resultaträkningar och annat så att vi kan utgå från den faktiska situationen.

Med hänvisning till replikskiftet om kultursektorn vill jag säga att jag tror att ytterst få – kanske inga – har en exakt kunskap om hur mycket pengar som idag finns inom den nordiska kultursektorn. Man har inte någon

överblick över alla balansposter. Budgeten måste alltså utvecklas såsom styrinstrument.

Vidare måste man se över ett antal formfrågor så att budgeten verkligen blir det styrinstrument som vi socialdemokrater önskar. Självklart skall vi parlamentariker inte behöva ägna all vår tid åt att tränga in i alla detaljer. En god budget skall vara överblickbar. Budgeten måste konstrueras på ett sådant sätt att den blir begriplig. Man måste redovisa vad som är bundna resurser och vad som är rörliga resurser. Denna överskådlighet blir spännande att se, när ministerrådet har fått genomföra den utredning om en förändring som Mats Hellström i dag aviserade.

Varför anser vi socialdemokrater det vara så betydelsefullt att nå enighet?

Jo, vi tror att det är ett bra sätt att värna om välfärdssamhället. Genom att gå vidare på denna grundval kan vi skapa en solidarisk strategi för full sysselsättning och tillväxt i förening med en bättre miljö.

På denna grund vill vi, herr president, i samarbete med andra partier gå vidare och utveckla det nordiska samarbetet. Därmed yrkar jag bifall till det aktuella betänkandet.

Elver Jonsson: Herr president! Det är positivt att vi i samband med denna extrasession också kan behandla kommande års budget. Det är viktigt därför att de signaler som bör komma från parlamentariskt håll måste nå det beslutande ministerrådet i god tid, om de skall kunna få genomslag i det praktiska arbetet. I den delen beklagar vi från kommunikationsutskottets sida den otakt vi hamnar i under behandlingens gång. Det har inneburit att vi på tunga ekonomiska anslagspunkter helt har saknat underlag för ministerrådets framställning. Jag vill återkomma till det.

Så till förutsättningarna för nästa års budget. I denna har ministerrådet prioriterat fyra olika områden – i och för sig viktiga – men man gör ett stort undantag: trafiksäkerheten finns inte längre med bland ministerrådets prioriterade områden. Till detta kommer att ministerrådet prutar på denna anslagspost. Från utskottets sida har vi tidigare betraktat beloppet som ett minimum. I den mån man fortfarande vill hålla ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete vid liv i Norden är detta ilavarslande.

Ännu mer paradoxalt blir det på transportområdet. Där har ministerrådet i sina motiveringar till budgetförslaget på denna punkt dvs. transportsektorn, sagt att det har en avgörande betydelse för att nå en rad övergripande samhällsmål. Så räknar man upp ett antal vitala punkter: full sysselsättning, ekonomisk tillväxt, näringslivets konkurrenskraft, låg inflationstakt samt balans i utrikesaffärerna och mellan olika regioner.

Detta uttalande står i bjärt kontrast till den närmast generande prutning man gör också här på ett litet anslag. Det visar att ministerrådet oftare väljer den höga retoriken än en handlingskraftig linje.

Av och till har vi genom åren fått en rad handlingsplaner. De flesta har varit genomtänkta och bra. Men den iakttagelse som man gör efter en tid är att handlingsplaner krymper till "planer". Vad som skulle behövas är handling och ambitionen att skapa en ekonomi för ett kraftfullt nordiskt samarbete.

En annan punkt som utskottet ofta har återkommit till är möjligheterna för våra ungdomar att resa till låga kostnader inom Norden. Vi är övertygade om det praktiska och kulturella värdet av ett sådant reseutbyte, och vi hoppas fortfarande att man kan åstadkomma så generösa regler att detta kan bli möjligt.

Turismen är ett annat viktigt område. Inte minst näringspolitiskt spelar den en stor, ibland avgörande roll. Vi har tillstyrkt de allmänna anslagen men i vår skrivning varit kritiska mot den turistsatsning som ministerrådet har för avsikt att genomföra i USA. Vår kritik riktar sig främst mot att det saknas underlag vid utskottsbehandlingen. Vi sade då att vi inte ville tillstyrka en ny satsning på Amerika innan man hade utvärderat satsningen på turistgrupperna i Västtyskland.

Sedan vi skrev vårt förslag, herr president, har utvärderingsmaterialet från den västtyska kampanjen kommit. Vi har funnit goda utslag i den värderingen. Vi har också fått information genom en särskild arbetsgrupp inom utskottet om hur den amerikanska turismsatsningen är tänkt. Den redovisningen ger vid handen att en sådan satsning kan bli framgångsrik, och utskottet ställer sig positivt till att den genomförs. Vad vi däremot inte kan acceptera är att medel till en sådan satsning skulle göra anspråk på de mycket knappa

utrymmen som vi har på andra områden. Där har särskilt utpekats transport- och trafikssäkerhetsområdena. Vår slutsats är alltså bifall till regeringens förslag om turismsatsning i USA, men dessa medel måste beviljas i särskild ordning.

En lycklig omständighet, skulle man väl kunna säga, har kommit ministerrådet till hjälp. Det framgår av det särskilda brev som budget- och kontrollutskottet skrivit till samlingsministrarna i går. Där konstateras att det kommer att bli ett hyggligt överskott på oförutsedda och större ränteintäkter, alltså intäkter från finansiell verksamhet. Budgetutskottet föreslår att det med fördel kan användas i den nordiska verksamheten och i första hand till det förslag som sammanfaller med vad kommunikationsutskottet har förordat.

Herr president! Jag yrkar bifall till budget- och kontrollutskottets förslag med särskilt beaktande av de goda förutsättningar som nu synes föreligga.

Talleraas: Hr. president! Som formann för økonomisk utvalg vil jeg peke på enkelte prinsipper som er viktige når størrelsen av det nordiske budsjettet skal fastlegges.

Også nordiske midler må være underlagt en nøye prioritering, samtidig som resultatet av tidligere innsatser må vurderes. Det er sakenes karakter, innhold og nytte for det nordiske samarbeid som må bestemme veksten i det nordiske budsjett.

Nye handlingsplaner har vært kommentert av flere av de tidligere talerne. Jeg synes for min del det virker fornuftig at det blir en nærmere kobling mellom ambisiøse planer og realistiske muligheter for å få midler til de samme planer. Det må også underfordeling og prioritering av midler tas hensyn til de fordeler landene kan oppnå gjennom samarbeid.

I tilknytning til dette vil jeg samtidig peke på at det innenfor økonomisk utvalgs arbeidsområde nå er under arbeid en rekke saker som kan vise seg å bli av stor nytte for det nordiske samarbeid, og hvor det kan vise seg nødvendig å satse betydelige midler i årene som kommer. Dette gjelder bl. a.

- det bioteknologiske samarbeidsprogram
- opprettelsen av og arbeidet i det industrielle senter i Oslo

– ny nordisk økonomisk handlingsplan

Ministerrådsforslaget om det bioteknologiske samarbeidsprogrammet, som nå er vedtatt av Ministerrådet, ble fremmet etter at Nordisk Råd hadde etterlyst et aktivt nordisk samarbeid på bioteknologiområdet. Forslaget ble positivt mottatt i økonomisk utvalg, som mente at nordisk samarbeid i form av et felles samarbeidsprogram, ville innebære mer effektiv ressursutnyttelse til nytte for samtlige nordiske land. Bioteknikk er et framtidig område, hvor det satses store ressurser i alle de nordiske land. Utvalget mener dette er et område hvor fordelene ved det nordiske samarbeid er helt åpenbare. Utvalget har ingen spesielle kommentarer til at det for 1989 er avsatt 22 mill. kr til dette, men forutsetter at det ved de årlige budsjettbehandlinger foretas en etterprøving av programmet, slik at vi også her får et best mulig grunnlag for å vurdere programmets ressurser og de ulike aktivitetens prioritering.

Det industrielle senter i Oslo – med Nordisk Industrifond som kjernen – vil starte sin virksomhet i 1989, slik det var forutsatt i det vedtak som ble gjort ved sesjonen i Oslo tidligere i år. Midlene som er avsatt i budsjettet for 1989, er i samsvar med det som ble forespeilet. Utvalget er tilfreds med dette, men vil samtidig presisere at bevilgningene i oppstartingsåret ikke nødvendigvis trenger å være bestemmende for hva det framtidige omfang av virksomheten skal være. Økonomisk utvalg og Nordisk Råd har store forventninger til at det industrielle senteret virkelig kan framstå som et slagkraftig instrument for å stimulere det industrielle samarbeid og den industrielle veksten i Norden. Blir utviklingen av senteret positiv, forutsetter utvalget at institusjonens finansieringsvolum utvikles i tråd med de forventninger som stilles, og de resultater som oppnås.

Når det gjelder den nye økonomiske handlingsplanen, ble den presentert av finansministrene for økonomisk utvalg i går. Debatten om denne planen vil vi få i Stockholm om tre–fire måneder. Derfor har jeg ingen kommentar til den nå. Det er imidlertid helt klart at planen vil kunne bli en viktig brikke i det nordiske økonomiske samarbeid for å styrke Norden og dette samarbeid.

Jeg vil ellers til slutt peke på behovet for generell etterprøving av prosjektene. Det

må ikke bli slik som det ofte kan virke som, at om et prosjekt først har kommet seg inn på de nordiske budsjettene, må det nesten et jordskjelv til for å få det ut derfra igjen. Alle prosjekter må regelmessig prøves og avveies mot nye og mer presserende formål. Dette er en arbeidsoppgave som vil måtte bli viktigere for kontroll- og budsjettutvalget framover.

For eksempel vil jeg nevne at det i økonomisk utvalg ble reist spørsmål om det er riktig og fornuftig av Nordisk Råd å bruke midler på utvikling av en ny og mer vekstkraftig plommesort i Norden. Jeg har ikke noe grunnlag for å avveie om dette er fornuftig satsing eller ikke. Jeg bruker det bare som et eksempel, og understreker at det må sjekkes om alle midler er fornuftig brukt. Det er en av årsakene til at kontroll- og budsjettutvalget ble opprettet.

Per Olof Håkansson: Herr president! Jeg vill uppmärksamma ett missförstånd som tycks leva kvar, nämligen att budget- och kontrollutskottet skall gå in på varje annat utskotts område och granska projekt som utskotten inte själva vågar ge sig på men har upptäckt att de borde titta på. Det skall budget- och kontrollutskottet inte göra. Den regeln har gällt hittills och skall enligt min mening alltfört gälla. Om detta är vi eniga inom budget- och kontrollutskottet. Den första diskussionslinjen går inom respektive utskott.

Det är inte budget- och kontrollutskottets uppgift att överta andra utskotts arbete. Finns det projekt som skall granskas, bör de i första hand granskas inom respektive utskott.

Detta missförstånd återkommer ständigt. Jag hoppas att detta är sista gången som jag skall behöva reda ut detta missförstånd.

Talleraas: Hr president! Bare en liten kommentar til dette. Det er klart at budsjettet skal behandles i hvert enkelt fagutvalg. Men det er vel slik – og det vil jeg fastholde – at kontroll- og budsjettutvalget har en selvstendig rett til å kunne plukke ut områder, gå inn og sjekke om midlene er fornuftig brukt og komme med forslag til omlegginger. Grenseoppgangen her kan naturligvis gi rom for diskusjon, men jeg fastholder at en ved kontroll-

oppgavene som utvalget bestemmer seg for å gå inn på, også kan få svar på om midlene er fornuftig brukt eller om det bør foretas omlegginger i bruken. Men det vil jo i neste omgang komme til behandling på ordinær måte gjennom budsjettbehandlingen i det enkelte utvalg.

Per Olof Håkansson: Herr president! Missförståndet består inte i frågan om budget- och kontrollutskottet har rätt att ingripa. Vi är helt eniga om att budget- och kontrollutskottet har den rätten. Missförståndet har sin grund i den fråga som uppstår, om utskottet avstår från att ingripa.

Det är varje utskotts skyldighet att idka en budget- och kontrollverksamhet beträffande sin egen sektor. Sedan skall budget- och kontrollutskottet granska helheten. Men första köret skall ske inom respektive utskott. Det var detta jag ville framhålla.

Koritzinsky: President! Bredden og styrken i nordisk samarbeid kan ikke måles i penger alene. Men når en sammenligner hva Nordisk Råd har av penger, og hvor mye tid, papir og krefter vi bruker for å diskutere hva de pengene skal brukes til i forhold til hvordan tilsvarende lave beløp vedtas i våre parlamenter uten diskusjon, er det all grunn til å lure på om ikke 3 pst. realvekst og et samlet budsjett på 612 mill. kr er vel magert. Jeg gjenrar gjerne: Penger betyr ikke alt for Nordisk Råds virksomhet, men det er oppgaver, det er utfordringer som helt åpenbart krever en høyere budsjettvekst enn 3 pst. Vi har også sett det i Ministerrådets forslag til budsjett for neste år, når de altså kutter ned på så viktige felt som samarbeid når det gjelder arbeidsmarkedstiltak og samarbeidsprosjekter angående trafikksikkerhet.

Begge de to siste sakene står jo også i nært samband med en mer offensiv nordisk miljøpolitikk. Noe av problemet med en voksende ledighet, i hvert fall i Norge og også i en del andre nordiske land, er nettopp å utvikle arbeidsplasser som både er sysselsettingsmessig, men også økologisk forsvarlig. Problemstillingen vekst eller nullvekst er en ufruktbar problemstilling. Men spørsmålet er: Hva slags økonomisk vekst med sysselsettings-

gevinster bør vi ha i de nordiske land som ikke øver vold mot knappe ressurser, som ikke øver vold mot naturen, som ikke forurenser?

Også når det gjelder trafikksikkerhetsarbeidet, er det helt klart at miljøspørsmål kommer inn i bildet. Vi vet alle at overgang til kollektivtrafikk og minsking av privatbilismen på en avgjørende måte har å gjøre med trafikksikkerheten.

Det Nordisk Ministerråd har gjort som en forberedelse til neste års budsjett, er faktisk å skjære ned på områder som i seg selv er viktige, men også er hovedsaken på denne ekstrasessjonen, nemlig en miljøpolitisk offensiv. Det burde fortelle oss at det er ikke et godt nok forhold mellom de ambisjoner vi setter oss gjennom politisk retorikk i Nordisk Råd, og de midler en er villig til å satse.

La meg ellers bare understreke – slik andre fra budsjett- og kontrollutvalget har gjort – betydningen av at Ministerrådet i sine budsjettforslag gir en oversikt over hvilke ressurser som er bundet til allerede vedtatte prosjekter og planer, og hvilke som ikke er bundet, slik at vi som parlamentarikere kan se hva slags og hvor stor grad av frihet vi har i forhold til budsjettene på lengre sikt.

Flere talere har i denne budsjettdebatten vært inne på at en miljøpolitikk ikke er gratis, at det kreves penger, og at det er politikeres plikt både for vår egen troverdighets skyld, men også for vår troverdighet overfor velgerne at vi ikke vedtar miljøplaner som ikke følges opp med bevilgninger. Det er billig økonomisk sett, men det er også billig overfor velgerne. Det vil på lengre sikt straffe seg i et demokrati der vi som politikere er avhengig av et tillitsforhold mellom velgere og politikere.

I Norden er det behov for økt opplysning og forsterket forsvar mot miljøgifter, mot trafikkulykker, mot forurensninger. Men slik vi vanligvis diskuterer forsvar i de nordiske land – og knapt noen gang i Nordisk Råd – har vi i de nordiske land et forsvarsbegrep som altfor ensidig er knyttet til det militære forsvar. De nordiske land bruker faktisk 75 milliarder kr til militært forsvar hvert eneste år, mens vi i hele Nordisk Råds virksomhet faktisk har under 1 pst. av det samme beløpet til hele vår virksomhet i Nordisk Råd, og enda mindre til ting som har å gjøre med

forsvar mot forurensninger, forsvar for et rent miljø.

Helt til slutt: Jeg synes det er viktig å nevne slike tall fordi det reiser perspektivet om en ikke i de enkelte nordiske land, men også i Nordisk Råd, burde få en mer prinsipiell debatt om hva slag trusler de nordiske land egentlig nå står overfor. Kort formulert: Er nå i dag russerne farligere enn hullet i ozonlaget?

Statsrådet Hellström: Herr president! Jag begärde replik i anledning av Theo Koritzinskys perspektiv på nedskärningarna. Det är ju inte så att sektorer prioriteras mer, utan man ser efter var projekt är genomförda, så att man utan att skada verksamheten kan ta pengar till nya prioriterade områden, och var man kan gå fram etappvis. Det är inte fråga om att ta bort hela områden.

Vi har följt den prioritering som Nordiska rådet har angivit, nämligen att vi skall ta fram nya pengar till de nya handlingsplaner som Nordiska rådet gör till sin prioritering. Vi har alltså arbetat på så sätt att vi använt pengar där det varit möjligt utan att skada verksamhet, för att få resurser just till de nya ändamål som Nordiska rådets parlamentariker själva vill prioritera. Miljöplanerna är ett sådant område.

Det är ingalunda så att vår budgetplanering har lett till att miljön kommit i kläm. Tvärtom har vi genom att ta från andra områden kunnat öka anslagen för att klara miljökraven.

Vad gäller trafikområdet kommer jag åter igen tillbaka till Koritzinskys perspektiv på nedskärandet. Det är i det avseendet inte värre än att vi följt ämbetsmannakommitténs egen rekommendation. Sammanfattningsvis tror jag att det är ganska nyttigt i det nordiska samarbetet att ha fått en hårdare och stramare budgetdisciplin i vårt arbete. Det blir arbetet inte nödvändigtvis sämre av.

Koritzinsky: President! Jeg er innforstått med Hellströms forklaring. Mitt poeng er at når vi i flere timer har diskutert miljøpolitikk, og alle har snakket om betydningen av å få inn miljøpolitiske premisser i sektorer som har å gjøre med f. eks. arbeidsmarkedet, trafikken, samferdselen, er det noe underlig at

vi nettopp etter en slik debatt skal forholde oss til et budsjett der det altså er knapt om ressurser, og nedskjæringer når det gjelder arbeidsmarkedssamarbeid og trafikksikkerhetssamarbeid.

Ellers har det fra flere av miljøministrene vært nevnt at det er en så stor mangel på personalressurser innenfor de nasjonale miljøvernadministrasjoner at en må nøye tenke over hvor mange møter, hvor mye papir og hvor mange nye utredninger en skal bruke sin tid til. Det var kanskje å overveie om Nordisk Ministerråds sekretariat i større grad satset på både forsknings- og personellressurser når det gjelder miljøpolitikken, hvis ikke de nasjonale parlamentene er villig til å prioritere dette så høyt at en slipper den type argumenter som vi tidligere i dag har hørt fra noen av miljøstatsrådene.

J.K. Hansen: Jeg skal som talsmand for Kulturudvalget omtale forslag nr. B 87/b og samtidig henvise til Kulturudvalgets uttalelser til medlemsforslag A 838/b, og så skal jeg herefter på Kulturudvalgets vegne fremføre følgende:

Det er riktig, som Ministerrådet siger i sit forslag til Budget 1989, at det betyder en aktivitetsøgning totalt på godt og vel 3 pct. i forhold til 1988-budgettet. Det er rigtigt generelt, men minister Hellström, det er nu ikke rigtigt, når det drejer sig om kulturområdet. Her er der tale om en aktivitetsreducing i stedet for. Vi må f. eks. konstatere, at Den Nordiske Kulturfond ingen øgning får, at kultursektorens dispositionsmidler reduceres med 5,6 mill. kr., at almenkulturen får en øgning på 2,3 mill. kr., at uddannelse øges med 2,3 mill. kr. og forskningen reduceres med 1,7 mill. kr. Summa summarum, minister Hellström, når jeg tager min lomme-regner frem, så bliver det en reduktion på 2,7 mill. DKK.

Så ved vi godt, at NORDUNET øges med 8 mill. kr., og at NORDJOB skulle få 1 mill. kr. ekstra af den nye økonomiske handlingsplan. Men igen, hvis vi nu ser på den gamle "Norden i vækst", altså den gamle økonomiske handlingsplan, så er der en forskel på disse midler og så de nye midler på 1 mill. DKK.

Det vil altså sige, at med de nye penge på

de tre områder, som jeg har nævnt, er der faktisk tale om, at der tilføres kulturbudgettet 1 mill. kr. Det svarer ikke til Ministerrådets egne udtalelser om planerne for successivt at øge kulturbudgetterne frem til år 1991 med 35 mill. kr.

Må jeg så på Kulturudvalgets vegne appellere til Ministerrådet. En venlig appel om, at der tages alvorligt hensyn til Kulturudvalgets forslag til ændring af budgettet i det bilag, som vi har til betænkningen fra Budget- og Kontroludvalget. Ellers har kulturhandlingsplanen da ingen mening. Med de udtalelser, der er kommet dels fra Nordisk Råd, dels fra Ministerrådet, har kulturhandlingsplanen ingen mening, hvis ikke man tager et sådant hensyn. Jeg håber, at man med de midler, man har til rådighed, kan tage et sådant hensyn.

Jeg kunne så måske, hr. præsident, med præsidentens tilladelse citere præsidentens åbningstale i dag til morgen: Vi skal tilpasse vores ord til handlingerne og handlingerne til ordene. Vi har nu tilpasset vore ord; så må jeg bede Ministerrådet om at tilpasse sig handlingerne.

Og så skal jeg på Kulturudvalgets vegne anbefale, at vi stemmer ja til B 87/b under hensynstagen til Budget- og Kontroludvalgets beslutning i sin betænkning til B 87/b.

Statsrådet Hellström: Herr president! J.K. Hansen får anpassa orden till handlingarna och handlingarna till orden, liksom handlingsplanerna skall anpassas till budgeten och budgeten till handlingsplanerna. Visst är det så att debatten om kulturhandlingsplanen illustrerar det som inte varit tillräckligt bra i vårt tidigare sätt att arbeta. Handlingsplanerna lades då fram utan kontakt med den ekonomiska ram som samtidigt Nordiska rådets ministerråd arbetar med.

Detta är ett av skälen till att vi nu för framtiden vill få en planering i etapper av handlingsplanerna och få dem koordinerade med de budgetförutsättningar som finns. Ur den synpunkten har kanske den debatt som förts under hösten varit bra. Den visar på vilket sätt vi måste strama upp vårt arbete. Så att vi kommer närmare verkligheten när vi lägger upp handlingsplanen. Skall vi genomföra den planerade realltillväxten för 1988 och 1989 blir

det tre procent till kulturen inklusive de ändamål som J.K. Hansen nämnde, vare sig vi räknar exklusive eller inklusive handlingsplanen.

Kemppainen: Herra puhemies! Minä en aio pelästyttää teitä puhumalla suomea täällä. Koska täällä on kuitenkin yksi puheenvuoro jo aikaisemmin käytetty suomeksi, niin minä en tämän säikähdysen jälkeen aio tällaista tehdä.

Herr president! Nordiska ministerrådet har framlagt Nordiska rådets utskott och session budgeten för 1989 för behandling. Utskotten har för sin del avgivit sina yttranden och framfört förslag till ändringar i budgeten. Speciella brister har man sett på kultursidan och inom regionalpolitiken, som också framgick av ett replikskifte tidigare. I fjol antogs den nordiska kulturhandlingsplanen, och Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik har inlett en omfattande bedömning för att man på 1990-talet skall kunna åstadkomma ett nytt regionalpolitiskt program. Det tidigare programmet antogs år 1987.

Arbetet i utskotten syns vara särskilt frustrerande när vi nu har fått veta att ministerrådet har ett överskott om 35 miljoner danska kronor i senaste års budget. Inga valutakursförändringar kan förklara detta. Dessa pengar bör hållas inom ministerrådet och fördelas på de sektorer som Nordiska rådet har prioriterat.

Huvudmålet för det gällande regionalpolitiska samarbetsprogrammet är att på nordiskt plan bedriva regionalt utvecklingsarbete som är till nytta för såväl nordisk som nationell utveckling. Nordkalottsamarbetet är ett bra exempel på sådant samarbete. Det bedrivs ju mellan tre nordiska länder. Inom ramen för Nordkalottsamarbetet idkas samarbete av Tornedalsråd, som borde få sin verksamhet i gång med tryggade medel.

27 miljoner danska kronor har anvisats för regionalpolitiskt samarbete i år. Nordiska tjänstemannakommittén för regionalpolitik anhöll om 27 miljoner kronor för verksamheten under 1989, med beaktande av prisändringarna.

För regionalpolitiken har ministerrådet beviljat 24,1 miljoner danska kronor. Jämfört med föregående år är minskningen avsevärd,

även om man beaktar de pengar som anvisats för ändamålet via den nordiska ekonomiska handlingsplanen.

En minskning i budgeten föreslås alltså för sådan samarbetssektor som har fungerat bra och medfört konkreta resultat.

I fjol i juni fastställde Nordkalottkommittén handlingsprogrammet "Nordkalotten kommer". Dess viktigaste insatsområden är utbildning, forskning, industri och turism. I programmet betonas bl. a. att universitetens och högskolornas andel av forskningsanslagen på Nordkalotten bör ökas.

Inom Nordkalotten fungerar även Nordiska samrådet, som är ett viktigt organ när det gäller att bibehålla den samiska kulturen, framför allt språket på Nordkalotten. Samrådet behöver en tjänst som kultursekreterare, som ministerrådet borde anvisa medel för.

Herr president! I och med att Nordkalottområdets betydelse fortfarande ökar föreslår jag att Nordiska ministerrådet, då de regionalpolitiska pengarna i budgeten för 1989 fördelas, skulle opartiskt med de övriga områdena anvisa Nordkalotten medel för handlingsprogrammets genomförande. 1987 års överskott borde fördelas mellan kulturen och regionalpolitiken.

Kemppainens inledning på finska i svensk översättning:

Herr president! Jag tänker inte skrämra er genom att tala finska här. Eftersom här redan har varit ett inlägg på finska tänker jag inte efter denna skrämsel göra något sådant.

Lilli Gyldenkilde: Vi havde i går et møde med arbejdsmiljøministrene i Social- og Miljøudvalget – ja, vi mødtes jo med ganske mange ministre i går – hvor vi bl. a. drøftede arbejdsmiljøkonventionen, som vi er nogle stykker, der har arbejdet for snart i mange år skulle fremkomme.

Det fremgår af forslaget, at man i forbindelse med opfyldelse af intentionerne i konventionen ikke behøver at bygge noget nyt, omkostningskrævende bureaukrati op. Det er vi glade for, og det støtter vi. Men det fremgår også, at der på kort sigt må regnes med visse omkostninger som følge af den samordning af landenes arbejdsmiljøregler, som forudsættes

i konventionen. Det hedder, at omkostningerne må ses i relation til de sikkerheds- og sundhedsmæssige gevinster, som bliver følgen af en mere samordnet arbejdsmiljøpolitik.

Det er et synspunkt, jeg er fuldstændig enig i, men er der overhovedet sat penge af til at gennemføre en arbejdsmiljøkonvention? Ikke så vidt jeg kan se, men det kan jo være, hr. statsråd Hellström vil svare mig på det.

Det fremgår i øvrigt af konventionsforslagets artikel 13, at for at virkeliggøre målsætningen med konventionen og i øvrigt fremme udviklingen af det nordiske arbejdsmiljøsam arbejde skal arbejdsmiljøministrene fastsætte nordiske samarbejdsprogrammer for arbejdsmiljøområdet. Samarbejdsprogrammet skal efter kommentaren at dømme foreligge i nær tilknytning til, at vi får vedtaget en konvention og får den igangsat, og jeg må med det, hr. statsråd Hellström her svarede Theo Koritzinsky, spørge: Skal det forstås sådan, at man til disse besparelser på arbejdsmarkedsområdet og især på arbejdsmiljøområdet i budgettet nu skal over og tage pengene af de godt 5 mio., som miljøområdet er styrket med, fordi der er den sammenhæng mellem arbejdsmiljø og miljø i øvrigt? For hvis det ikke er tilfældet, så er sandheden den, at så er der ikke sat penge af til arbejdsmiljøkonventionen og de samarbejdsprogrammer, som skal laves i forbindelse med den.

Jeg håber meget, at jeg kan få et svar af statsråd Hellström på det her, fordi det er vigtigt for os at vide, om vi skal tage arbejdet med en arbejdsmiljøkonvention alvorligt, om man overhovedet mener noget med de smukke ord. Hvis ikke man vil bevilge penge til det, så kan man jo have sin tvivl. Men det er vigtigt at få at vide i det mindste.

Statsrådet Hellström: Herr president! Som jag sade till Lilli Gyldenkilde förutsätter självfallet det anslag som vi har föreslagit för arbetsmarknad och arbetsmiljö att det fattas ett beslut om en nordisk arbetsmiljökonvention i Stockholm i februari.

Saara-Maria Paakkinen: Ärade ordförande! Jag vill här framföra några synpunkter främst på kulturdelen av budgetförslaget. Man har här diskuterat rätt så mycket om det har varit ökning eller minskning i kulturbudgeten men jag vill ändå framhålla att det kändes bra när kulturutskottet kunde konstatera att ministerrådets förslag till nästa års budget är planerat att innehålla en genomsnittlig aktivitetsökning med 3% i förhållande till 1988 års budget. I budgetförslaget framhålls dessutom att ministerrådet prioriterat arbetet med kulturhandlingsplanen. En närmare granskning av kulturbudgeten har dock visat att aktivitetsökningen inte gäller kulturbudgeten, som i själva verket fått ta del av en minskning, och det känns inte bra.

Vi kommer ihåg att rådet förväntade sig att kulturhandlingsplanen skulle vara färdig vid 1987 års session – så blev ej fallet. Ministerrådet fick ett års förlängning, varför man kan utgå från att kulturhandlingsplanen genomgått en grundlig behandling i ministerrådet; tiden blev trots allt inte bortkastad, för kulturhandlingsplanen innehåller mycket gott. Därför blir man litet fundersam över hur man inom ministerrådet tänkt sig finansieringen när det nu görs minskningar, så som man sagt här många gånger. Kanske borde man föreslå liknande åtgärder som miljöfolket gjort för att förhindra minskningar. Vi måste också konstatera att kulturen inte är så nödvändig som giftfri mat eller ren luft, men kulturen är viktig för nordiskt samarbete.

Kulturutskottet har lämnat sitt yttrande till budget- och kontrollutskottet. Här föreslås utökad bidrag för nordiska kulturfonden, kultursektorn, dispositionsmedel och forskning. Inom posten kultursektor/dispositionsmedel prioriterar kulturutskottet utökad stöd till folkrörelsearbetet samt ett arbete för språkförståelse i Norden och ett nordiskt mediasamarbete.

Jag vill kraftigt understryka betydelsen av de 12 miljoner danska kronor som utskottet efterlyser beträffande kultursektor/dispositionsmedel. Dessa pengar behövs för en framåtriktad verksamhet inom det allmänna kulturella samarbetet, och då tänker jag personligen på barn och ungdomsverksamhet i Norden, som bör stödas i allt högre grad. Vi måste idag komma ungdomen till mötes. Barn- och ungdomsverksamheten bör bred-

das och ett tillräckligt stort stöd öronmärkas för deras verksamhet så att det nordiska samarbetet som de nordiska barn- och ungdomsorganisationerna utövar kan bli så starkt så att det med övertygande effekt inverkar på barnens uppfattningar om det nordiska samarbetets betydelse för dem, för oss vuxna och för allas framtid.

Budget- och kontrollutskottet har lyckligtvis instämt i de synpunkter som man inom kulturutskottet ansett vara absolut nödvändiga. Vi får hoppas dessa synpunkter leder till ökat resultat och att ministerrådet även i nästa års och därpå följande års budgeter reserverar tillräckligt med medel för att fullfölja de i kulturhandlingsplanen utstakade riktlinjerna.

Sedan diskussionen förklarats avslutat företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen, Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Gustav Björkstrand, Johan Buttedahl, Eiður Guðnason, Hans Engell, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Arne Gadd, Knud Glønborg, Guðrún Helgadóttir, Hans Gustafsson, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, J. K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkansson, Åsa Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Marianne Jelved, Elver Jonsson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Jacob Lindenskov, Anna-Kaarina Louvo, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Óli P. Guðbjartsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Jette Pors, Kaj Poulsen, Mirja Rynänen, Kimmo Sasi, Birger Schlaug, Eino Siuruainen, Asbjørn Sjøthun, Arne Skauge, Karl-Erik Svartberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Karin Söder, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Valgerður Sverrisdóttir, Birte Weiss, Lars Werner, Bengt Westerberg, Ernst Wroldsen, Marjatta Väätänen och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade: Kristen Poulsgaard.

Frånvarande var:

Ilkka-Christian Björklund, Mikko Elo, Friðjón Þórðason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Olof Johansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Theo Koritzinsky, Preben Lange, Mats Nyby, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein, Harald Synnes, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 71 röster mot 1.

9

Extrasessionens avslutning

Syse: Kjære kolleger og alle andre som har medvirket til gjennomføringen av denne sesjonen!

Skulle jeg si noen ord med anstrøk av filosofering til slutt, måtte det være at arbeidet for bedret kvalitet hviler på kvaliteten av det arbeidet som settes inn. Jeg håper det har vært tilfredsstillende i dag. Vilje, innsats og talent er og blir nøkkelen til forbedrede resultater. Jeg vil minne om – jeg håper Margrete Auken tillater meg det – hva apostelen Paulus sa. Allerede han satte fingeren på ondets rot da han sa: Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke, og det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg. – Det må ha vært forurensere og forurenning også på den tid.

Vi er nå kommet til slutten av en lang dags forhandlinger. Men det har vært en nyttig lang dag. Det har dessuten vært spenning i Nordisk Råd. Det er ikke dagligdags. Jeg tror det virker skjerpene på Nordisk Råd. Mange har vært kritiske, men vi har nådd frem til en beslutning – til flere beslutninger. Jeg tror det er viktig. Vi er alle enige om og har vist det i innlegg og voteringer, at et rent miljø er selve bunnplassen for det vi kaller livskvalitet her i Norden.

Nordisk Råd vil ha stor oppmerksomhet rettet mot ministrene og Ministerrådet også fremover, fordi den enighet vi har om de grunnleggende mål, må være nøkkelen til handling. Den utålmodighet som vi har sett, er en konstruktiv utålmodighet, en manifestasjon av vilje til handling, og – jeg håper også – en vilje til å starte med oss selv. Jeg vil minne dere om Henrik Ibsens ord:

Jeg gjør bestandig øg min plikt,
men alltid innoim mitt distrikt!

Så la oss gjøre det.

Trusselen mot økosystemet i Norden skyl-
des i stor grad også forurensninger som har
sitt utspring utenfor Norden. Den kan bare
reduseres gjennom felles innsats fra en lang
rekke land. Derfor er det viktig at vi er opp-
tatt av hva som skal skje også i andre fora enn
vårt eget. Norden bør stille meget sterkt på
den internasjonale havmiljøkonferansen neste
høst. Regjeringene og Nordisk Råd har et
stort ansvar for at vi skal møte med beslutt-
somhet og gode, felles opplegg der.

Miljøarbeidet har betydd en vitalisering av
nordisk samarbeid. Jeg tror i det hele tatt at
vi er inne i en meget vital periode for Nordisk
Råd. Det føler jeg vi også vil komme til å
oppleve på neste sesjon i Stockholm i februa-
ar. Der vil den internasjonale samarbeidsko-
miteen ha avgitt sin innstilling. Det er slik at
også Europa har vitalisert nordisk samarbeid.
Jeg har en følelse av at vi går inn i en spen-
nende periode i det nordiske samarbeidets
historie. Månedene frem til neste sesjon vil
kreve både arbeid og ettertanke av oss alle.

Jeg skal ikke holde på lenge og ytterligere
utsette deres tilbakevenden til hjemlige ar-
beidsplasser. Men jeg vil gjerne rette en varm
takk til den danske delegasjon og sekretariat,
som med stor beredvillighet og stor dyktighet
på meget kort varsel påtok seg å arrangere
denne ekstrasessjonen. Det er en oppgave
som har krevet stor fleksibilitet og offervilje,
men – ”i improvisasjonens stund avslører
mesteren seg”. Jeg retter derfor rådets takk
til mestrene. Jeg retter også en takk til alle
andre som har bidratt til å gjøre denne ses-
sjonen interessant og spennende, og til mas-
semediene, som igjen har vist stor interesse
for rådets arbeid, og som jeg håper vil bidra
til at de nordiske folk får et sant og inspire-
rende bilde av hvordan vi opptrer når vi er
sammen.

Så skal jeg hilse fra Karin Søder og si at vi
ses i Stockholm. Hun har bedt meg gjenta at
vi stadig, også etter denne ekstraordinære ses-
sjon, er meget velkomne i Stockholm.

Nordisk Råds 2. ekstrasessjon er hermed
avsluttet. Vel hjem!

Extrasessjonen avslutades kl 16.15.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets andra extra session i Helsingfors den 16 november 1988, har förts av rådets fungerande sekreterare under extrasessionen, generalsekretæren vid Nordisk Råds danske delegation Henrik Hagemann.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Jan P. Syse

Gerhard af Schultén

SAKER

Medlemsförslag

om förstärkta åtgärder för en harmonisering av miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna

(Väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Brit Jørgensen och Grethe Lundblad)

(Social- och miljöutskottets betänkande se B 85/s, s. 129)

Världskommissionen för miljö och utveckling, den sk Brundtlandkommissionen, har lagt fram ett program för globala reformer och för en strategi för bärkraftig utveckling, dvs en utveckling som inte sker till priset av skövade naturresurser eller en förödd miljö.

Nordiska ministerrådet har anslutit sig till de principer om ett tvärfackligt och internationellt perspektiv på miljöpolitiken och om behovet av att integrera miljöfrågorna i alla samhällssektorer som framförs i kommissionens rapport.

Socialdemokratin kan inte acceptera en miljösituation – vare sig på arbetsplatserna eller i den yttre miljön – som innebär risker för människors hälsa. Inte heller vill vi utveckla vår ekonomiska välfärd på bekostnad av kommande generationer genom att lämna efter oss en förödd natur eller genom ett kortsiktigt slöseri med naturresurser.

Vi vet att en otyglad marknadsekonomi inte kan lösa miljökrisen. I stället vill vi utveckla den nordiska modellen så, att också miljöfrågorna ingår som en välfärdsdimension. Vi vill utveckla ett modernt industrisamhälle, som värnar om medborgarnas trygghet och välfärd men också om deras hälsa och miljö.

Vi ansluter oss således till det principiella synsätt som återfinns i rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling. Denna rapport innehåller, naturligt nog, främst rekommendationer för vad som bör göras internationellt, på global nivå.

Det finns därför skäl för oss i Norden att studera rapporten och utifrån dess principiella synsätt utarbeta förslag till åtgärder vi kan vidta lokalt, nationellt och regionalt.

Det råder bred enighet om att de nordiska länderna bör fortsätta att gemensamt driva på för internationella överenskommelser om skärpta miljökrav. För att också framöver vara trovärdiga i det arbetet måste vi själva ligga långt framme när det gäller att förhindra miljöskador och att städa upp efter tidigare försummelser.

Här räcker inga principer om än aldrig så goda. Inte heller är det nog med gemensamma forskningsinsatser, mätningar eller informationsutbyte. Det är konkreta åtgärder som krävs. Ännu icke genomförda förslag till sådana återfinns i ett flertal tidigare medlemsförslag och rekommendationer, initierade bl a av socialdemokraterna i Nordiska rådet.

Det kan inte vara rimligt att en nation fritt skall kunna förorena miljön och riskera hälsan för människor i andra länder. Inte heller är det rimligt att någon nation skall kunna påföra andra länder allvarliga ekologiska eller ekonomiska belastningar genom gränsöverskridande föroreningar. Vi i Norden bör föregå med goda exempel också på denna punkt. Det gör vi bäst genom att harmonisera våra lagar och regler när det gäller skyddet av miljön. Principen bör därvid vara att alla nordiska länder anpassar sig till det land som på varje område har de strängaste miljökraven.

Faktiskt har de nordiska länderna i Helsingforsavtalets artikel 31 åtagit sig att "eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler". Denna artikel antogs 1974 – för 14 år sedan!

Särskilt långt har vi inte nått på detta område, och det är deprimerande att läsa att "Ministerrådet lægger vægt på, at harmoniseringen fræmmes på områder, hvor det er fagligt og administrativt hænsigtsmæssigt . . .". Med en sådan utgångspunkt är det kanske inte ägnat att förvåna att arbetet gått långsamt fram. Den administrativa ändamålsenligheten – vem som nu skall bedöma den – kan inte få avgöra om samarbetsavtal skall genomföras eller ej och kan framför allt inte få stå i vägen för en gemensam miljöpolitik i Norden, när det gäller sådana utsläpp som är eller kan bli gränsöverskridande.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

- att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en genomgång av rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling och att utifrån dess principiella synsätt utarbeta förslag till konkreta åtgärder för den nordiska regionen samt
- att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kraftigt förstärka arbetet på att harmonisera miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna enligt vad som anges i medlemsförslaget.

Oslo den 7 mars 1988

Dorte Bennedsen (S)

Eiður Guðnason (A)

Brit Jørgensen (S)

Ilkka-Christian Björklund (Sdp)

Kjell Magne Fredheim (A)

Grethe Lundblad (s)

Medlemsförslag

om utökning av resurserna för förverkligandet av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet

(Väckt av *Gustav Björkstrand* samt *Anneli Jäätteenmäki*)

(Budget- och kontrollutskottets betänkande, se B 87/b, s. 293

Remissyttranden, se s. 101)

Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn år 1986 gavs Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i uppdrag att utarbeta en särskild handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet. Denna handlingsplan föreligger nu och blir föremål för diskussion i Nordiska rådets session i Oslo i mars 1988.

Sedan kulturavtalet trädde i kraft för 15 år sedan har man på ett väsentligt sätt kunnat utveckla och stärka den nordiska kulturgemenskapen. Denna kulturgemenskap är inte bara ett värde i sig, utan utgör även en förutsättning för det nordiska samarbetet på övriga områden.

I en tid av växande internationalisering både på globalt och europeiskt plan, ter det sig av största betydelse att ta till vara och utveckla de möjligheter som det nordiska kultursamarbetet erbjuder. Förutsättningen för att man skall kunna bevara känslan av en speciell samhörighet i Norden är att man bygger vidare på den värdegemenskap vi har. Detta sker framför allt genom satsningar på kulturens område.

Medan handlingsplanen för nordiskt kultursamarbete föreligger först nu i en första version, diskuterar man på andra områden i det nordiska samarbetet nya aktiviteter i betydande omfattning. Detta gäller t. ex. den ekonomiska handlingsplanen för Norden (1986–1988), som enligt beslut i ministerrådet kommer att ersättas av en ny handlingsplan när den nuvarande löper ut i slutet av år 1988. För att kultursamarbetet inte skall tyna bort eller hamna i betydande svårigheter i kampen om begränsade resurser är det av största vikt att satsningen på kultursamarbetet från början blir av tillräcklig omfattning och betydelse enligt de riktlinjer som dras upp i förslaget till kulturhandlingsplan.

De två arbetsgrupper och Nordiska forskningspolitiska rådet, vilka har utarbetat bakgrundsmaterialet till en kulturell handlingsplan, har kommit fram till att ett fullständigt genomförande av förslaget skulle kosta 85

miljoner DKK efter en uppbyggnadsperiod på tre år. Ministerrådet har slagit fast att man å ena sidan genom omDispositioner och besparingar, å andra sidan genom successivt höjande av den nordiska budgeten kan komma fram till en förhöjning till år 1991 på 35 miljoner DKK.

Med tanke på de stora möjligheter som föreligger inom kulturlivets olika områden, inte minst inom utbildning, forskning och allmän kultur, skulle det vara angeläget att inte nöja sig med en miniminivå när det gäller satsningarna. Eftersom satsningen inom andra områden blir betydande, t. ex. inom ramen för den nya ekonomiska handlingsplanen, är det också för balansens skull viktigt att kultursamarbetet ges tillräckliga resurser.

Med hänvisning till ovanstående föreslår undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i förverkligandet av de planer som ingår i handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet utgå från en nivå som genom successiv ökning år 1991 uppgår till 50 miljoner DKK.

Helsingfors den 3 mars 1988

Gustav Björkstrand (Sfp)

Anneli Jäätteenmäki (K)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska rådets kulturutskott:

Medlemsförslaget är avsett att garantera att tillräckliga medel tillförs den nordiska kulturhandlingsplanen som antogs vid Nordiska rådets 36:e session i Oslo i mars 1988, så att denna kan förverkligas.

Enligt medlemsförslaget är det värdefullt att ta tillvara och utveckla de möjligheter som det nordiska kultursamarbetet erbjuder. Förutsättningen för att nordborna skall kunna bevara den känsla av samhörighet de har är att man utvecklar och stärker den nordiska värdegemenskapen. Detta sker bäst med övergripande satsningar på kulturområdet.

Utskottet har hälsat den nytillkomna kulturhandlingsplanen med tillfredsställelse. Utskottet anser i likhet med ministerrådet att huvudsyftet med handlingsplanen bör vara att utveckla och stärka den nordiska kulturgemenskapen. Handlingsplanen innehåller även en lång rad förslag som kan vitalisera och effektivisera det kulturella samarbetet.

En grundförutsättning för att de uppställda målen nås är emellertid att tillräckliga anslag avsätts för att genomföra alla de aktiviteter som tas upp i planen.

Den kostnadsberäkning som ingår som en bilaga i handlingsplanen visar att ett genomförande av kulturhandlingsplanen beräknas till 85 miljoner DKK. Utskottet framhåller mot denna bakgrund att de resurser som ministerrådet enligt planen kommer att anslå för att genomföra handlingsplanen under treårsperioden 1989 – 1991 är otillräckliga.

Utskottet anser att budgeten för det nordiska kultursamarbetet bör ha en stark växt under de kommande åren och att samarbetet fortsatt bör utvecklas utgående från C 2/1988 och de synpunkter kulturutskottet har framfört i sitt betänkande över kulturhandlingsplanen och sitt yttrande över C 2. Utskottet har särskilt prioriterat ökad språkförståelse i Norden, ökat stöd till folkrörelsesamarbete, utbyggnad av studentutbytet, lärar- och elevutbytet samt Norden som gemensamt utbildningsområde, utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet samt upprättandet av en nordisk mediefond och en fortsatt utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet enligt gällande riktlinjer.

För att underlätta uppföljningen av planen anser utskottet att kulturhandlingsplanen bör kompletteras med en översikt som visar vilka aktivitetsökningar ministerrådet årligen avser genomföra för de institutioner, stödordningar, eller andra samarbetsaktiviteter som tas upp i handlingsplanen. En sådan tidsplan bör även ange i vilken ordning de projekt som ingår i planen kan genomföras, om de ekonomiska ramarna för planen ändras. Tidsplanen bör föreligga utskottet senast i anslutning till nästa budgetförslag från ministerrådet.

Om inte ytterligare resurser tillförs handlingsplanen föreligger stor risk att många av de aktiviteter som ingår i planen, särskilt inom det allmänkulturella samarbetsområdet inte kommer att kunna igångsättas inom tidsperioden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts förutsätter utskottet att ministerrådet i enlighet med den kostnadskalkyl som ingår i planen, särskilt inom det allmänkulturella samarbetsområdet inte kommer att kunna igångsättas inom tidsperioden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts förutsätter utskottet att ministerrådet i enlighet med den kostnadskalkyl som ingår i planen avsätter tillräckliga anslag för att genomföra kulturhandlingsplanen och särskilt för att möjliggöra en stark uppbyggnad av kulturfonden.

Utskottet kommer i den fortsatta budgetbehandlingen att lägga fram mera detaljerade förslag om budgeten för 1989 och uppföljningen av kulturhandlingsplanen.

Köpenhamn den 27 april 1988

För Nordiska rådets kulturutskott

Bernhardt Tastesen

Föreningarna Nordens Förbund:

— — — Föreningarna Nordens Förbund önskar få framföra följande:

I förbundets principprogram konstateras att "Det ekonomiska stödet för nordiskt kulturutbyte, som ges bl a till det allmänkulturella samarbetet genom Nordiska kulturfonden, bör ges kontinuerligt ökade resurser. Medlen bör fördelas till gagn för det folkliga nordiska samarbetet, också regionalt och lokalt."

I förbundets handlingsprogram konstateras att "betydelsen av etniska och regionala särdrag i Norden bör tillmätas stort värde att vara vägledande för finansieringen av kulturaktiviteter. Gemenskapen i kultur, och i stor utsträckning även i språk, ger nordborna tillgång till Nordens samlade kulturarv.

Föreningarna Norden verkar för:

- att det ekonomiska stödet till nordiskt kulturutbyte, som ges bl a genom Nordiska kulturfonden, skall få kontinuerligt ökade resurser
- att stödet fördelas till gagn för det folkliga nordiska samarbetet, också regionalt och lokalt
- att gemensamma aktiviteter inom musik, teater, opera, dans, litteratur, bildkonst, film och fotografi skall få stöd så att de enskilda ländernas kultur kan spridas och presenteras genom ömsesidiga besök, gästspel,

- filmfestivaler, gemensamma möten och sammankomster och liknande
- att hindren för utbyte av utställningar och AV-material i form av tullar och avgifter avvecklas
- att det skall skapas bättre förutsättningar för översättningar till och från finska, isländska, färöiska, grönländska och samiska
- att den humanistiska forskningen ges resurser att utreda den historiska bakgrunden till nordisk identitet.”

Med anledning av de här relaterade målsättningarna som är vägledande i föreningarna Nordens verksamhet, hälsade man med tillfredsställelse att NMR inledde utarbetandet av ramar för organiseringen av det framtida nordiska kultursamarbetet.

Under förbundets största konferensevenemang 1988, den nordiska kulturkonferensen i Oslo 11–13 mars, framkom att kulturinstitutioner ofta betraktas som stora utgiftsposter för samhället och den offentliga sektorn. Många har också en tillsvarande inställning till de frivilliga organisationernas arbete. Konferensen tillbakavisade bestämt en sådan uppfattning som grundligt felaktig. Det framhölls att teater, bildkonst, dans, musik och teater ekonomiskt bidrar till samhällsutvecklingen. Kulturutbudet påverkar samsällsättningen och har stor betydelse för utvecklingen i närmiljön och regionerna. Som konkreta exempel kan Holstebro och Århus nämnas. FNFs kulturkonferens underströk därför att ett rikt kulturliv har en stor betydelse för samhällets ekonomi på lång sikt.

Mot bakgrunden av det här framförda konstaterar Föreningarna Nordens Förbund att de 35 miljoner DKK som avses för genomförandet av planens inledningsskede fram till år 1991 inte uppfyller de förväntningar som FNF ställer på en vidareutveckling av det nordiska kultursamarbetet. En höjning enligt förslagsställarna av medlemsförslag A 838/b, med 15 miljoner DKK, är ett steg i rätt riktning. Här är det dock fråga om så små resurser att FNF önskar se en grundförändring i den ekonomiska attityden till det nordiska kultur- och forskningssamarbetet.

Det nordiska kultur- och forskningssamarbetet har under många år besparat länderna väsentliga ekonomiska resurser samt tillfört ländernas näringsliv betydande fördelar vid marknadsföringen av nordiska varor. Länder med ett dynamiskt kulturliv och högt stående forskning har en gynnad marknadspolitisk ställning på världsmarknaden. Det är därför av primärt intresse, att medlen till nordiskt kultur- och forskningssamarbete höjs i rask takt.

Vid höjning av anslagen i samband med genomförandet av den kulturella handlingsplanen bör man ta speciellt sikte på följande områden.

- Nordiska kulturfondens medel måste kraftigt förhöjas så, att fonden får möjlighet att stödja större kulturprojekt i folkrörelsernas regi i Norden.
- Kulturhandlingsplanen bör rikta in sig på viktiga initiativ för ungdomen. Planen saknar nu en precisering av hur man kunde utveckla samarbetet mellan olika sektorer. I detta sammanhang är Nordjobb ett gott exempel.

- Ett effektivt utbyte av studeranden, forskare och lärare inom Nordplus-ordningen. Härvidlag bör en särskild ekonomisk ordning för Västnorden tillkomma.
- En kulturfond bör grundas för Nordkalotten.
- Medel för utveckling av samernas kulturliv bör reserveras.

Föreningarna Nordens Förbund vill därför framföra, på basen av det här anförda, sitt stöd för medlemsförslag A 838/b, men understryker samtidigt att beviljande av resurser till kulturhandlingsplanen måste tillmätas ökad prioritering.

Helsingfors den 26 april 1988

Dorte Bennedsen

Ordförande

Borghthor S. Kjærnested

Förbundssekreterare

Medlemsförslag

om bekämpning av luftföroreningar och ”växthuseffekter”

(Väckt av *Elsi Hetemäki-Olander* samt *Jo Benkow*, *Carl Bildt*, *Hagen Hagensen*, *Flemming Hansen*, *Liisa Hilpelä*, *Wiggo Komstedt*, *Anna-Kaarina Louvo*, *Hans Nyhage*, *Ólafur G. Einarsson*, *Ingrid Sundberg*, *Sten Svensson*, *Jan P. Syse*, *Anders Talleraas* och *Eeva Turunen*)

(Social- och miljöutskottets betänkande, se B 85/s, s.129

Remissyttranden, se s. 109)

Luftföroreningsproblemen är gemensamma för alla nordiska länder. Största delen av de skadliga luftföroreningarna kommer från Mellan- och Östeuropa. Luftföroreningarnas inverkan på naturen är ganska välkända. De höga halterna av svaveldioxid och ozon skadar i gasform trädens barr. Nedfallen av svavel- och kväveföroreningar försurar jordlagren och vattendragen.

Försurningen skadar de levande organismerna i sjöar och andra vattendrag och bidrar till skogsförstöringen. Naturen i de nordiska länderna är känsligare för dessa skador än den mellaneuropeiska naturen.

De karga förhållandena, det tunna humusskiktet, den låga buffertkapaciteten för försurning, den korta tillväxtperioden och det kalla klimatet kan i Norden göra att små sjöar dör och skogen skadas vid lägre belastning än i Mellaneuropa. Dessutom är skadornas ekonomiska konsekvenser för de nordiska länderna av speciellt stor betydelse. Skadorna drabbar jord- och skogsbruket, människornas hälsa, byggnader och kulturminnesmärken.

Utsläppsproblem

Inom luftvården togs ett internationellt sett betydande steg, då nästan alla europeiska stater i Helsingfors år 1985 undertecknade ett protokoll om minskandet av *svavelutsläppen* med 30 procent från 1980 års nivå före utgången av 1993. Detta kan anses vara en början till effektivare åtgärder för att minska utsläppen.

De europeiska konservativa partierna har som mål angivit att minska svavelutsläppen i Europa med 60 procent från 1980 års nivå före utgången av 1990-talet. Det är de nordiska konservativa partiernas uppgift att verka för att detta mål uppnås i hela Norden.

För minskningen av *kväveoxidutsläppen* har ingen internationell målsättning uppnåtts. Vid begränsning av kväveutsläppen är avgasbestämme-

serna för bilarna av avgörande betydelse. Användning av blyfri bensin bör främjas genom samnordiska åtgärder.

Övriga luftföroreningar, vilkas betydelse är viktig men vilka inte är så välkända, är kolväten, tungmetaller, freoner och ammoniak.

Det arbete som görs inom Nordiska ministerrådet för att kartlägga *tungmetallnedfallen* bör fortsätta. Tungmetallutsläppen härstammar i allmänhet från metall- och gruvindustrin samt från den kemiska industrin. I vart och ett av de nordiska länderna bör källorna för utsläpp identifieras. Dessutom bör man utreda, tekniskt lösa och förverkliga minskningen av tungmetallutsläppen.

Negativa miljöeffekter uppkommer vid såväl förbränning som deponering av hushålls- och byggavfall. Källsortering och återvinning minskar miljöskadorna.

Dioxiner är organiska klorföreningar som kan uppkomma vid förbränning av klorhaltigt organiskt material. De är extremt giftiga. Avfallsförbränningen är en huvudkälla. Med s. k. rökgaskondensering kan merparten av dioxinerna frånskiljas röken. Metoden är särskilt intressant, eftersom den också ger en värmeåtervinning.

Kan inte tillfredsställande förbrännings- och reningsmetoder åstadkommas bör avfallshanteringen organiseras utan förbränning.

Klor-fluor-kolföreningar eller freoner används inom industrin och i bl. a. kyltekniken. De kan vara orsaken till att jordklotets ozonskikt blir tunnare och t. o. m. försvinner på enskilda platser. – På lång sikt kan detta leda till att intensiteten hos solens ultravioletta strålning ökar i atmosfärens undre delar och på jordytan. För människorna innebär detta en ökad risk att insjukna i hudcancer.

För att förhindra förstöringen av ozonskiktet bör de nordiska länderna medverka till att kraftigt reducera användningen av ozon-nedbrytande ämnen så snart som möjligt. En ensidig nordisk handlingslinje som syftar till 80% minskning av freonanvändningen till år 2000 skulle minska skadan på ozonlagret mycket obetydligt och har alltså i praktiken ringa betydelse. Trots detta bör de nordiska länderna visa vägen genom att mer än väl uppfylla Montrealprotokollets krav.

''Växthuseffekter''

Det globalt sett svåraste problemet som rör atmosfären under de kommande årtionena är ökningen av halterna av koldioxid och andra drivhusgaser såsom metan, freoner och kväveoxidul. Resultaten av ett omfattande internationellt forskningsarbete pekar alla åt samma håll. Som en följd av den växande koldioxidhalten blir jordens atmosfär varmare och den geografiska fördelningen av nederbörden förändras.

Vi står inför en omfattande ökenspridning på sydliga breddgrader och uttorkning av jordens största spannmålsodlingsområden, i mellanvästern i USA och i södra Ryssland. Den höjning av havsytan som följer av land-

isarnas avsmältning orsakar också problem, eftersom jordens tätast bebyggda områden och storstäder ligger vid kusterna och i låglänta områden.

Vid begränsning av *koldioxidutsläppen* är minskningen av användningen av fossila bränslen av avgörande betydelse. Detta lyckas endast genom att man ökar effektiviteten i energianvändningen genom teknisk utveckling och tar i bruk nya energikällor som ersätter de fossila bränslena. Indirekt kan ökningen av koldioxidhalten begränsas genom att man förhindrar ökenspridningen och främjar beskogningen i de tropiska områdena.

Genom skogsvårdsåtgärder bör man bevara livskraften hos de vidsträckta barrskogszonerna på norra halvklotet av de tropiska regnskogarna. Speciellt de omfattande kalhyggerna i regnskogarna måste förbjudas, eftersom den kraftiga erosionen gör att regnskogen inte förnyas utan det kalhuggna området ofta förvandlas till öken. Biståndssamarbetet i de nordiska länderna skall ta hänsyn till de möjligheter som skogsodling medför för att naturen i utvecklingsländerna skall skyddas.

Vetenskapliga undersökningar som nyligen gjorts antyder att koldioxidmängdens ökning i atmosfären och växthusföreteelsen kan vara en av flera orsaker till det nya miljöhotet, ozonbortfallet.

De nordiska länderna bör aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som orsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser". För detta ändamål skall ett effektivt nordiskt och internationellt kontroll- och informationssystem tillskapas.

Åtgärderna måste vidtas redan nu, även om de globala klimatprocesserna förändras synnerligen långsamt. Det kan vara omöjligt att stoppa uppvärmningsprocessen efter att den har kommit igång.

De konservativa partierna i Norden förutsätter att de lokala, nationella och internationella miljövårdsfaktorerna alltid skall tas fullvärdigt i beaktande vid planering och beslut om investeringar.

Under hänvisning till ovanstående hemställas att Nordiska rådet

1. rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till rådet fortlöpande redovisa de åtgärder som vidtas för att uppnå målsättningen att minska svavelutsläppen i Europa med 60 % från 1980 års nivå före år 2000,

att till rådet fortlöpande redovisa de åtgärder som vidtas för att uppnå målsättningen att minska utsläppen av kväveoxider i Europa med 30 % från 1980 års nivå före 1995,

att intensifiera forskningen rörande tungmetallutsläppen.

2. rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att medverka till att användningen av ämnen som nedbryter ozon kraftigt reduceras varvid bör undersökas vilka möjligheter som finns att minska användningen av klor-fluor-kolföreningarna,

att aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken.

Oslo den 9 mars 1988

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Jo Benkow (H)

Carl Bildt (m)

Hagen Hagensen (KF)

Flemming Hansen (KF)

Liisa Hilpelä (Kok)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Hans Nyhage (m)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Ingrid Sundberg (m)

Sten Svensson (m)

Jan P. Syse (H)

Anders Talleraas (H)

Eeva Turunen (Kok)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordens fackliga samorganisation (NFS) har i skrivelse den 18 maj 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

De Nordiske Industriforbunds Fellesorgan:

Förslaget angående försurande utsläpp är uppdelat i två steg. Fram till 1993 accepterar förslagsställarna tidigare överenskommelse om minskning av svavelutsläpp med 30 procent från 1980 års nivå. Därutöver föreslås att Nordiska ministerrådet fortlöpande följer upp åtgärder för en utsläppsminskning med 60 procent från 1980 års nivå före år 2000. För kväveoxidutsläppen föreslås på motsvarande sätt en minskning med 30 procent före år 1995.

De nordiska industriförbunden ansluter sig principiellt till dessa förslag. Vi vill emellertid varna för att alltför mycket låsa sig vid en tio år i förväg uppgjord tidsplan. När det gäller svavel kan de icke energirelaterade utsläppen från vissa processindustrier visa sig vara svårare att minska än beräknat. När det gäller kväveutsläppen från *industrin* är utsikterna att nå 30 procentmålet före 1995 goda. Problem kan uppstå beträffande övriga kvävekällor. Det är emellertid inte rimligt att industrin åläggs att svara för en kvävereduktion väsentligt över sin egen andel av 30-procentmålet.

Beträffande tungmetaller rekommenderas fortsatt kartläggning av nedfallen i Nordiska ministerrådets regi, identifiering av utsläppskällorna samt ett förverkligande av planerade utsläppsminskningar. Dessa förslag bedömer vi som välgrundade.

I skrivelsen behandlas vidare frågan om bättre avfallsomhändertagande. Där rekommenderas dels källsortering och återvinning, dels förbränning med långt driven dioxinavskiljning. Det görs emellertid den reservationen att man måste organisera avfallshanteringen *utan* förbränning om "tillfredsställande reningsmetoder inte kan åstadkommas". Denna formulering är problematisk, eftersom det är mycket svårt att avgöra vilken dioxinavskiljningsgrad som anses tillfredsställande vid en viss tidpunkt.

Det är angeläget att man ställer de små dioxinutsläpp det är fråga om i relation till miljökonsekvenserna av alternativa behandlingsmetoder, vilket under lång tid framåt kommer att vara deponering. Vi är därför kritiska mot den kategoriska formuleringen om avfallsförbränning. Det kan i detta sammanhang vara av intresse att undersökningar av förhistoriska sediment tyder på att dioxiner har funnits under lång tid i vår miljö.

Medlemsförslaget tar också upp miljöeffekterna av CFC-(freon)utsläppen på det stratosfäriska ozonskiktet. Här föreslås att de nordiska länder-

na bör visa vägen till en kraftig reduktion av ozonskiktetsnedbrytande ämnen genom att "mer än väl uppfylla Montrealprotokollets krav". De nordiska industriförbundens miljökommitté anser förslaget som välbefogad om man därmed avser att följa Nordiska ministerrådets beslut 1988.10.07. Detta förutsätter en fyra år snabbare minskning med 25 procent än vad Montrealprotokollet stipulerar. Tidtabellen för CFC-avvecklingen bör i övrigt styras av den kommersiella tillgängligheten av ersättningsämnen. Men den mest angelägna åtgärden är ändå att få en *internationell* koordination av och uppslutning bakom en snabbare CFC-avveckling än vad protokollet kräver.

Enligt idag tillgänglig kunskap är ett av våra mest allvarliga miljöproblem den s. k. växthuseffekten, som medför uppvärmning av atmosfären, jordytan och så småningom världshaven. Effekten orsakas av flera s. k. växthusgaser i atmosfären, varav koldioxid är den dominerande.

Om detta problem skriver förslagsställarna, att de nordiska länderna aktivt bör delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som orsakas av koldioxid och andra växthusgaser. För detta ändamål vill man skapa ett effektivt nordiskt och internationellt kontroll- och informationssystem. Vi stödjer detta förslag.

Det grundläggande problemet – massiva utsläpp av koldioxid genom förbränning av fossilt kol – måste emellertid angripas genom konkreta åtgärder. Den svenska riksdagen fattade under våren 1988 ett mycket långtgående beslut genom att "som ett nationellt delmål" ange att koldioxidutsläppen inte bör ökas över den nivå de har idag.

Globalt sett är det dessvärre under en övergångsperiod knappast möjligt att undvika en ökad användning av de fossila energibärarna, eftersom 80 procent av världens energiförsörjning är baserad på dessa. Någon rimlig teknisk lösning på koldioxidutsläppen kan heller inte skönjas.

I det internationella samarbetet rekommenderar man tre metoder för – i bästa fall – en inbromsning av koldioxidökningen i atmosfären. Metoderna är effektivare utnyttjande av de fossila bränslena, kraftig övergång från kol och olja till naturgas samt energiproduktion utan förbränning, vilket innebär solenergi, vattenkraft och kärnkraft. De nordiska industriförbunden instämmer helhjärtat i denna strategi.

Oslo, 27. september 1988

Knut Lofstad

Danmark

Danmarks Naturfredningsforening:

For Danmarks Naturfredningsforening er det afgørende, at der i fremtiden tilrettelægges en strategi på luftforureningsområdet, der tager sit udgangspunkt i at sikre de mest følsomme økologiske systemer. Den luft, vi lever i, skal også være ren ud fra ønsket om at beskytte bygningsværker og ud fra en sundhedsmæssig betragtning.

WHO har i marts 1987 udgivet en rapport, "Air Quality Guidelines", hvor der ud fra videnskabelige undersøgelser opstilles maximale niveauer for en række luftforureningskomponenter (ozon, kvælstofilter, svovldioxid og en række tungmetaller) samt deres afsætning, hvis de mest følsomme økologiske systemer skal sikres.

Omsat til procenter betyder det, at svovlforureningen skal nedsættes med mindst 80% inden 1993 (i forhold til 1980-niveauet) og 90% på længere sigt. Ligeledes er en reduktion på 90% påkrævet for kvælstofforbindelserne. Det er foreningens opfattelse, at dette må være de endelige mål for reduktionen af svovldioxid og kvælstofforbindelser.

Det fremsatte forslags rekommandation om en målsætning om en mindskelse af svovludslippet i Europa med 60% inden år 2000 (i forhold til 1980-niveauet) er derfor et stort skridt på vejen og efter Danmarks Naturfredningsforenings opfattelse et højt ambitionsniveau. Derimod vil Danmarks Naturfredningsforening gøre opmærksom på, at en 30% reduktion af kvælstofoxider indenfor samme tidsrammer langt fra er tilstrækkelig.

Det skal ses i sammenhæng med, at svovlemissionen i Danmark nu er svagt faldende, mens der er tale om jævn stigning i emissionen af kvælstofilter på grund af den stigende biltrafik og overgangen til fyring med kul i kraftværkerne.

Danmarks Naturfredningsforening ser meget gerne, at de nordiske lande er blandt foregangslandene, hvad bl. a. angår reduktioner af svovl- og kvælstofforbindelser. Målet må derefter være, at de nordiske landes initiativer spreder sig som ringe i vandet.

Danmarks Naturfredningsforening kan fuldt ud støtte bestræbelser på nedbringelse af anvendelsen af de stoffer (specielt CFC-gasser) som truer det stratofæriske ozonlag. Ratifikationen af Montreal protokollen er kun det første skridt i den retning.

Den britiske regerings ozon-ekspertgruppe har vurderet, at med mindre CFC-udslippene som hastesag reduceres meget kraftigere end Montreal-protokollens bestemmelser, er det sandsynligt, at der vil ske en mere alvorlig nedbrydning af den stratosfæriske ozon. Ekspertgruppens vurderinger bygger på videnskabelige undersøgelser, som fastslår, at en 85% reduktion af CFC-emissionen er nødvendig for at stabilisere den stratosfæriske ozonkoncentration på niveauet i dag.

En total afvikling af CFC-produktionen er derfor det eneste, der kan sikre ozonlagets genopretning. Det er konklusionen fra en netop udsendt rapport fra det britiske Overhus' EF-udvalg – omtalt i den britiske tidsskrift "Nature".

En fortsat udtynding af jordens ozonlag er en trussel mod vor eksistens. En større ultraviolet stråling fra solen vil øge tilfældene af hudkræft. Planterens vækst vil reduceres, hvilket giver mindre udbytte.

I forslaget gøres der opmærksom på, at hvis drivhuseffekten og dens virkninger skal forsinkes, er det nødvendigt med en ændring af energipolitikken. Kuldioxidemissionen må nedsættes, og det kan ske ved aktivt at satse på en reduktion af forbruget af fossile brændstoffer, bl. a. gennem energibesparelser og bedre udnyttelse af energien. Foreningen støtter derfor forslaget vedrørende ændring af energipolitikken. I den forbindelse vil Danmarks Naturfredningsforening henvise til en resolution, der blev vedtaget på foreningens repræsentantskabsmøde den 16. april 1988:

"Energiforbruget i det moderne samfund har udviklet sig til den største enkelttrussel imod sundt miljø. Drivhuseffekten truer med at ændre jordens klima katastrofalt. Luftforureningen er i færd med at udslette uerstatelige natur- og kulturværdier. Udviklingen vendes kun ved aktivt og prioriteret at satse på energibesparelser, vedvarende og fornyelig energi, effektiv udnyttelse af energien og forureningsbegrænsning. Danmarks Naturfrednings opfordrer folketinget og regeringen til at udarbejde en samlet dansk plan for energi, trafik og miljø nu. Og til at der internationalt arbejdes målrettet for, at energi-, trafik- og miljøpolitik integreres."

København, den 19. august 1988

P. f. v.

Eyvind Nygaard

Allan Andersen

WWF Verdensnaturfonden:

Den grænsoverskridende luftforurening kan kun løses gennem internationale aftaler, og WWF Verdensnaturfonden støtter alle initiativer desangående.

Til det konkrete medlemsforslag om begrænsning af svovl- og kvælstofudslip skal det bemærkes, at nyere forskningsresultater viser, at de hidtidige mål for begrænsning, bl. a. opstillet af 30%-klubben i Geneve-konventionen, langt fra er nok, også selv om Danmark og en række andre lande er gået videre i begrænsningen af svovl-udslip. NOx-udslip findes der jo desværre endnu ikke en aftale om. Vi skal op på en 80–90% begrænsning af svovludslip og 75% af NOx-udslip, før naturen kan tåle det. Vedlagt

findes WWF Verdensnaturfondens anbefaling, med begrundelse, når det gælder begrænsningen af denne form for luftforurening.

Vedr. de stoffer, der nedbryder ozon-laget, er det WWF's holdning, at de hurtigst muligt helt bør udgå af produktion. Montreal-aftalens målsætning om 50% reduktion af CFC-gasser er efter WWF's opfattelse slet ikke tilstrækkelig. Selv om det nordiske bidrag til atmosfæren af disse gasser er begrænset, set i global målestok, anbefales det, at de nordiske lande går forrest, når det gælder afviklingen af disse stoffer.

WWF Verdensnaturfonden er enig i, at afskovningen af de tropiske områder, herunder især regnskove, leverer et væsentligt bidrag till den øgede CO₂-mængde i atmosfæren og dermed øger drivhuseffekten. Alle skridt, der går i retning af en begrænsning af skovfældningen, herunder især overgang til en bæredygtig udnyttelse af skovressourcerne, må derfor fremmes. WWF sætter sin lid til, at den nyoprettede organisation ITTO (Den Internationale Tropiske Tømmer Organisation) kan bidrage til en sådan udvikling, og skal derfor opfordre til, at der fra nordisk side sker en styrkelse af ITTO og de intentioner, der ligger bag organisationens oprettelse og formål.

København, den 31. august 1988

WWF Verdensnaturfonden

Tommy Dybbro

Videnskabelig medarbejder

Foreningen Norden:

Det er glædeligt, at man har internationale bindende aftaler om bekæmpelse af luftforureningen. Det er i den forbindelse væsentligt, at forslaget lægger op til at sikre en løbende information om udviklingen.

Bestræbelserne for at nedbringe forureningen med bl. a. kvælstofilter, svovldioxid og tungmetaller bør også ses i en energipolitisk sammenhæng, hvor de nordiske landes rolle i udviklingen af vedvarende og fornybare energikilder bør opprioriteres.

De nordiske lande har – i kraft af den særlige historiske og økonomiske placering – både enestående muligheder og en moralsk forpligtelse til at være pådrivende i det internationale miljø samarbejde.

København, den 30. august 1988

Foreningen Norden

Peter Jon Larsen

Generalsekretær

Finland**Jord- och skogsbruksministeriet:**

Om saken betraktas från jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområdes synpunkt är det synnerligen viktigt att luftföroreningarna reduceras effektivt och i tillräckligt god tid. På detta sätt förebyggs bl. a. att nya skogsförstöringar sker, att kulturväxtskördarna blir mindre och att fiskstammarna försvagas. Fjärrtransporterna sprider luftföroreningar från ett land till ett annat, varför luftens kvalitet i praktiken kan förbättras i första hand med staternas gemensamma åtgärder.

Inom ramen för jord- och skogsbruksministeriets och miljöministeriets gemensamma försurningsforskningsprojekt (HARPO) utreds frågor som hänför sig till hur luftföroreningar uppkommer, vilka skadliga verkningar de har och hur de kan bekämpas. Speciellt mycket uppmärksamhet har fästs vid undersökning av svavel- och kväveutsläpp. Inom projektet utreds också omständigheter i samband med en eventuell ozonhaltsökning samt tungmetallernas inverkan på miljön.

I medlemsförslaget föreslås att forskningen rörande utsläpp av tungmetaller effektivteras. Kännetecknande för luftföroreningarnas verkningar är dock att riskfaktorerna inte förekommer separat från varandra. Uppkomsten av ozon påskyndas t. ex. av kväveoxider och kolväten samt solljus. Tungmetallerna anses farliga i synnerhet på grund av att de mobiliseras från jorden i ett visst skede av försurningsprocessen, som förorsakas av svavel- och kvävednedfall.

Helsingfors den 30 augusti 1988

Matti Kekkonen

Avdelningschef

Sakari Ervola

Planerare

Miljöministeriet:

Det internationellt godkända målet för minskning av svavelutsläppen är en minskning med 30 procent från 1980 års nivå fram till år 1993. Detta mål är alltför lågt för att kunna leda till den nedfallsmängd som maximalt kan godkännas för områden som är känsliga för försurning, nämligen ca 0,5 g svavel per kvadratmeter per år. De nordiska länderna strävar i det internationella samarbetet efter ett minskningsmål på 50 procent av 1980 års nivå. Dessutom vill de nordiska länderna utreda förutsättningarna för en minskning av svavelutsläppen med 70–80 procent fram till år 2000. Uppnåendet av dessa mål förutsätter aktiv internationell samverkan, som kan effektive-

ras bland annat genom de i medlemsförslaget beskrivna gemensamma åtgärderna av de nordiska länderna.

Organet för konventionen om fjärrtransporterade gränsöverskridande luftföroreningar har en så kallad kvävearbetsgrupp, vilken som bäst underhandlar om minskning av kväveoxidutsläppen. Arbetsgruppen kommer antagligen att slutföra sitt arbete och protokollet om minskning av kväveutsläppen att undertecknas ännu under år 1988. Protokollet bygger på att utsläppen till en början fryses ned till 1987 års nivå. Detta skall genomföras före år 1994. Senare fattas beslut om målen för minskning av utsläppen jämfört med 1987 års nivå. Grundvalen torde då bli den så kallade kritiska belastningen, den förmåga som naturen i olika områden har att tåla kontinuerligt kvävenedfall. Detta syftar till att nyttan av minskningarna skall bli så stor som möjligt.

Det är viktigt att arbetet fortsätter. Det är ännu inte möjligt att lägga fram allmänna meningsfulla siffrvärden för målsättningen i fråga om minskningen av utsläppen.

Forskningen om så kallade tungmetallutsläpp bör effektiveras.

De nordiska länderna har tillsammans utrett en minskning av användningen av klorfluorkolväten på det sätt som det så kallade Montrealprotokollet om ämnen som påverkar ozonskiktet förutsätter. Resultaten av de hittillsvarande undersökningarna har redan publicerats. De flesta nordiska ländernas regeringar har dock förbundet sig till inskränkningar som är väsentligt snabbare och större än vad protokollet förutsätter, och de utarbetar egna program för minskning av användningen. De nordiska länderna utreder under år 1988 i samråd på vilket sätt användningen av klorfluorkolväten kan minskas så att det inte uppstår konflikter mellan de nordiska länderna i handeln med produkter som innehåller sådana ämnen och så att minskad användning i ett av de nordiska länderna inte leder till ökad användning i ett annat nordiskt land.

Ökningen av koldioxid och andra så kallade växthusgaser i atmosfären och de därav föranledda klimatförändringarna är ett globalt fenomen. Man är medveten om att det kan förorsaka svåra miljöolägenheter och åsamka oerhörda problem. Forskare och vetenskapsmän är i det närmaste enhälliga om att åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser måste tillgripas med det snaraste för att verkningarna av fenomenet skall kunna retarderas och mildras. Det internationella mötet *The Changing Atmosphere* (Ändringarna i atmosfären) i Toronto 27–30.6.1988 är det senaste som i sin proklamation poängterade att mellanstatliga åtgärder måste vidtas i brådskande ordning. Klimatförändringarna diskuteras mellan de nordiska länderna i ozon- och klimatarbetsgruppen, som är underställd Nordiska ministerrådet och rapporterar om sitt arbete till ämbetsmannakommittén för miljöfrågor.

Det är bara genom ett omfattande samarbete mellan regeringarna som utsläppen av de gaser som förorsakar det så kallade växthusfenomenet kan

minskas. Miljöministeriet understöder den i medlemsförslaget anförda rekommendationen om att de nordiska ländernas regeringar skall delta i det internationella samarbetet för att lösa problemet.

Helsingfors den 6 september 1988

Olli Ojala
Avdelningschef,
överdirektör

Maija Pietarinen
Överinspektör

Helsingfors universitet, konsistoriet hänvisar i skrivelse den 21 september 1988 till yttrande av den 21 juli från agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten (se nedan).

Helsingfors universitet agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten:

Sedan konsistoriet med sin remiss nr 1657/11/88 ombett fakulteten yttra sig om det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" konstaterar agrikulturforstvetenskapliga fakulteten att den i motiveringarna till medlemsförslaget framförda beskrivningen om de förändringar som uppstår i atmosfären på grund av föroreningar är riktig i sina huvuddrag. Den bild som därigenom utkristalliserar sig berättar att funktionsdugligheten i den naturahushållningsapparat som upprätthåller livet på jordklotet har råkat i en farlig situation under inverkan av föroreningar. Det är klart att för att man skall kunna avvärja de olägenheter som hotar livets fortgående borde man vidta mycket kraftiga och målmedvetna åtgärder överallt i världen. De åtgärder som föreslås i medlemsförslaget för de nordiska ländernas del är nödvändiga men de kan visa sig vara otillräckliga.

Initiativets rubricering är såttillvida vilseledande att den ger upphov till en föreställning om bekämpningen av de skadliga inverknings som drivhusen har. Denna föreställning kompletteras av den del i texten som handlar om skadliga drivhusgaser. I drivhusen uppstår emellertid inte några för miljön skadliga gaser, inte heller andra luftföroreande stoff. I miljöskyddet avses med drivhuseffekten den förändring i atmosfärens optiska struk-

tur där den ökade koldioxidmängden förorsakar en temperaturhöjning i klimatet enligt samma princip som glastaket på drivhus.

Helsingfors den 21 juli 1988

Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet

Pekka Koivistoinen

Dekanus

Ritva Siipi-Kaupila

Fakultetsekreterare

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut:¹

Medlemsförslag om bekämpning av luftföroreningar och växthuseffekter är värt stöd.

De nordiska länderna bör aktivt delta i internationellt samarbete mot luftföroreningar. Hushållens stora beroende av förnybara naturtillgångar, den nordiska naturens känslighet samt hög ekonomisk standard är tillräckliga skäl för strängare nordiska normer för utsläpp än de internationella.

De nordiska länderna kan tjäna som en internationell förebild vid bekämpning av svavel-, kväve- och koldioxidutsläpp. Det är ytterst bråttom med en gemensam nordisk handlingslinje, som syftar till att begränsa användning av ozonnedbrytande ämnen (freoner).

Helsingfors den 14 juni 1988

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut

Pekka Korpinen

Föreståndare

Mika Pantzar

Forskare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Island

Trafikministeriet (Samgönguráðuneytið):¹

Denne luftforurening har forårsaget sur nedbør i Skandinavien og store dele af Europas fastland og har forvoldt mangeartet skade, såsom skader på nåletræsskove og fiskedød i søer, skader på bygninger og økonomisk tab samt haft sundhedsmæssigt skadelige virkninger.

Påvirkningen af svovldioxid (SO₂) er mest på land, på f. eks. skove og livet i søer, men mindre i havet p. g. a. havets større evne til at tage imod syre end ferskvands. Nitrogenoxids (NO_x) påvirkning medfører forøgning af næringsalte i havet, hvilket allerede nu er blevet et stort problem i nogle havområder, f. eks. kan nævnes algeopblomstringen i foråret.

Naturen i de nordlige områder er meget følsom overfor en sådan luftforurening. Skønt atmosfæren i Island i dag stadig kun er lidt forurennet, stiler man i dette forslag mod forebyggende foranstaltninger, som kan komme Island tilgode senere.

Trafikministeriet har på sin side ingen kommentarer til ovenstående forslag og anbefaler, at det vedtages på Nordisk Råds session. Hvis dette, eller et lignende forslag, vedtages, bør det henvises til behandling i Nordisk Råds miljøudvalg (EK-miljø) og en relevant nordisk arbejdsgruppe. Et fælles nordisk forslag vedrørende dette ville så senere kunne fremlægges indenfor en international konvention om forholdsregler mod forurening, f. eks. Paris-konventionen eller en anden forureningskonvention, alt efter hvor spørgsmålet hører hjemme. Det bør dog påpeges, at der kan forventes protester fra visse industrilande mod, at der internationalt sættes sådanne begrænsninger, som det her drejer sig om. Endvidere skal det påpeges, at det kan vise sig at være forbundet med vanskeligheder af formindske svovludslipforureningen, hvor forureningen er beskeden, som f. eks. her i landet.

Med hensyn til ovennævnte forslag skal følgende pointeres:

1. I den nordiske handlingsplan om havforureninger, som er under udarbejdelse, og som Søfartsdirektoratet har taget del i, er det foreslået, at kravene om bilers udstødningsgasser skærpes. Det foreslåes, at kravene bliver i overensstemmelse med de krav, som gælder i USA, og at de træder i kraft for nye personbiler så hurtig som muligt. Det foreslåes, at der udarbejdes en handlingsplan om foranstaltninger for tungere køretøjer, skibe og fly i slutningen af 1989. Desuden, at udslip af nitrogenoxid fra kraftværker formindskes ved at benytte den bedste til rådighed værende teknik. I denne samme forureningshandlingsplan tales bl. a. om forurening af tungmetaller fra metalindustrien og anden industri i Norden og udarbejdede forslag til forbedring heraf.

¹ Yttrandet översatt från isländska.

2. Paris-konventionen, som trafikministeriet/Søfartsdirektoratet tager sig af iværksættelsen af her i landet, indbefatter også forurening, som spredes til havet med luften. Forhandlingsparterne forpligter sig til at udføre og videregive oplysninger til andre forhandlingsparter om resultater af luftkvalitetsmålinger i hvert enkelt land. Islands meteorologiske institut er fra islandsk side fremkommet med disse oplysninger.

3. Island er med i en international konvention, som De forenede Nationer udarbejdede, og som handler om langtransporteret luftforurening mellem lande (Statstidende C nr. 1/1983). Meteorologisk Institut vil stå for udførelsen af denne konvention såvel som andre sådanne.

4. I forbindelse med dette forslags 2. del, hvori der tales om bekæmpelse af ozonlagets nedbrydning, så bør der mindes om, at industriministeren 15. juni d. å. nedsatte et særligt udvalg, som skal undersøge årsagerne til denne nedbrydning. Sigurður M. Magnússon, leder af Statens Stråleinstitut, er formand for dette udvalg.

5. Paragraf 212 i De forenede Nationers havretskonvention ("UNCLOS") omhandler forurening, som spredes til havet fra eller med luften. Havretskonventionen er desværre ikke trådt i kraft endnu, men den kan ses som en viljeerklæring fra de nationer, som har ratificeret, såsom Island.

Reykjavik, 11. august 1988

P. m. v.

Ragnhildur Hjaltadóttir

Industriministeriet (Iðnaðarráðuneytið):¹

Vedrørende 1. del. Såvidt ministeriet er orienteret, har de problemer, som nævnes, indtil nu spillet en ringe eller ingen rolle her i landet. Ministeriet anbefaler de foranstaltninger, som omtales.

Om 2. del er der det at sige, at 15. juni i år nedsatte ministeriet et særligt udvalg af specialister, som skulle "undersøge brugen af kemikalier og kemikalieforbindelser, som nedbryder ozonlaget, og fremkomme med forslag om, hvordan man kan formindske brugen af disse". Ministeriet anbefaler de nævnte foranstaltninger og dermed det internationale samarbejde, som omtales.

I ministeriet har man talt om at holde en nordisk konference i Island om "drivhuseffekter i Norden" på grund af nedbrydning af ozonlaget. Sagen

¹ Yttrandet översatt från isländska.

tages op på de nordiske energiministres møde og i udvalget om energi og miljø, som arbejder under ministrene.

Reykjavik, 10. august 1988

P. m. v.

Páll Flygenring

Norge

Næringsdepartementet:

I forslaget anbefales Nordisk Ministerråd fortløpende å redegjøre for de tiltak som vedtas for å oppnå en målsetting om redusere svoveldioksidutslippene (SO₂) i Europa med 60 % innen år 2000 i forhold til 1980 og 30 % reduksjon i nitrogenoksidutslippene (NO_x) innen 1995 i forhold til 1980. Forslaget tar også til orde for å intensivere forskningen omkring tungmetallutslipp. Det anbefales videre at de nordiske lands regjeringer medvirker til redusert bruk av stoffer som bryter ned jordas ozonlag, samt bidrar til å finne fram til alternativer til bruk av klorflourkarboner (KFK). Dessuten anbefales aktiv deltakelse i det internasjonale samarbeid for å løse "drivhusproblematikken" gjennom en omlegging av energipolitikken.

De norske land har sammen med de fleste andre land i Europa undertegnet en avtale om 30 % reduksjon i utslippene av SO₂ innen 1993 i forhold til nivået i 1980. I tillegg har Norge for egen del vedtatt å redusere utslippene med 50 % innen samme tidsrom. Det ovennevnte forslag innebærer en betydelig større reduksjon i utslippene innen år 2000 enn hva som framgår av allerede inngåtte internasjonale avtaler. Etter vår oppfatning bør forslaget vurderes i forhold til naturens tåleevne for slike utslipp samt kostnadene ved å foreta en slik reduksjon før dette eventuelt etableres som en målsetting. Næringsdepartementet finner det på denne bakgrunn vanskelig å ta stilling til forslaget.

Når det gjelder reduksjoner i NO_x-utslippene, så pågår det internasjonale forhandlinger om dette. Næringsdepartementet finner det mest hensiktsmessig å avvente resultatet av disse forhandlingene før det etableres konkrete målsettinger for reduksjoner i disse utslippene på nordisk plan.

Næringsdepartementet ser positivt på forslaget om at de nordiske lands regjeringer bør medvirke til å redusere bruken av ozon-nedbrytende stoffer. Vi vil imidlertid peke på at det allerede er igangsatt et betydelig arbeid på dette felt i Norge i forbindelse med oppfølgingen av Montreal-avtalen og den nordiske handlingsplanen som er vedtatt.

Næringsdepartementet er videre enige i forslaget om at de nordiske regjeringer bør delta aktivt i det internasjonale samarbeidet for å finne en

løsning på CO₂-problematikken. De problemstillinger en her står overfor er svært kompliserte og omfattende, og eventuelle tiltak vil kunne kreve betydelige omlegginger av politikken innen en rekke sektorer, bl. a. innen energi, industri og samferdsel. Etter vår oppfatning bør derfor det internasjonale arbeid med disse spørsmål ikke begrenses til energipolitikken slik det legges opp til i forslaget, men omfatte alle sektorer.

Oslo, 1. september 1988

Etter fullmakt

Tor Hernæs

Ekspedisjonssjef

Kari Selte

Underdirektør

Landbruksdepartementet:

Medlemsforslaget omtaler sentrale problemstillinger som følge av lufttransporterte forurensninger. Landbruksnæringen blir på flere måter berørt av de luftbårne forurensningene. Ved siden av skogskader kan langvarige tilførsler til dyrket mark ha negative konsekvenser for matvarekvaliteten.

Som påpekt i medlemsforslaget må problemene med de luftbårne forurensningene løses gjennom internasjonalt samarbeide. Landbruksdepartementet tar opp problemene med de luftbårne forurensningene bilateralt og i internasjonale fora der det er naturlig for å få til forpliktende internasjonale avtaler som kan begrense de luftbårne forurensningene.

Vi vil understreke at de problemstillinger som blir reist i medlemsforslaget får en bred behandling i det nordiske miljøpolitiske handlingsprogram. Etter Landbruksdepartementets vurdering bør derfor dette medlemsforslag sees i sammenheng med de tilrådninger og tiltak som blir foreslått i det miljøpolitiske handlingsprogram.

Oslo, 14. september 1988

Etter fullmakt

Almar Sagelvmo

Leif Forsell

Norges naturvernforbund:

Norges naturvernforbund har gjennom mange år arbeidet for og oppfordret de norske partier til å styrke natur- og miljøvernensiden i sine programmer. I en slik sammenheng setter vi derfor også pris på det initiativ og

engasjement som det fremsatte forslag fra de konservative parti-representantene representerer.

Vi finner imidlertid forslagene dels for svake og dels for generelt formet. Når det gjelder målsetting og krav for reduksjon i SO₂- og NO_x-utslipp, har Naturvernforbundet lagt seg på det nivå som ble anbefalt på NGO-konferansen i Stockholm i september 1986 ¹).

Når det gjelder virkemidlene i kampen mot nedbrytning av ozonlaget, har forbundet fremmet konkrete krav ¹).

Oslo, 25. august 1988

Norges naturvernforbund

Jørn Siljeholm

Gen.sekr.

Sverige

Statens industriverk:

Statens industriverk har inte något att erinra mot rekommendationerna att Nordiska ministerrådet till Nordiska rådet fortlöpande redovisar åtgärder som vidtas för att minska utsläpp av svavel och kväveoxider i Europa. Verket kan dock inte bedöma vilka målsättningar i procent som kan vara lämpliga att arbeta med.

Medlemsförslaget innehåller vidare rekommendationer till de nordiska ländernas regeringar att medverka till att reducera användningen av ämnen som bryter ned ozon och att aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken. Statens industriverk vill härtill framhålla följande. Olika energikällor medför olika slags påverkan på miljön och ger därmed skilda möjligheter och begränsningar för industriell verksamhet. SIND kan inte bedöma vilken miljöpåverkan som kan vara mest riskabel och därmed heller inte om energipolitikens inriktning generellt bör ändras. Oavsett inriktning är det dock viktigt att i övervägandena beakta industrins energibehov och konsekvenser för industrin av förändringar.

Stockholm den 30 augusti 1988

Nore Sundberg

Gunilla U Almqvist

¹ Här ej tryckta.

Statens naturvårdsverk:

Sverige deltar i ett omfattande arbete på det internationella planet för att få till stånd minskade utsläpp av olika föroreningar i Europa. Samordnade insatser från de nordiska länderna har varit betydelsefullt för att få till stånd bindande överenskommelser bl. a. vad gäller svavelutsläppen. På nordisk bas har också ett arbete utförts som beskriver hur mycket svavel- och kväveutsläppen måste minska för att försurningen av mark och vatten skall återgå till normala nivåer. Denna rapport har rönt stort intresse i Europa och kommer att bli utgångspunkten för det fortsatta internationella arbetet att minska utsläppen av försurande ämnen.

Vad gäller medlemsförslaget att Nordiska ministerrådet fortlöpande bör redovisa de åtgärder som vidtas i Europa för att minska utsläppen av försurande ämnen till vissa angivna nivåer och tidpunkter kan nämnas att det sker en fortlöpande rapportering till ECE i Genève rörande utvecklingen på detta område.

Beträffande de i medlemsförslaget angivna procentuella reduktionerna av försurande utsläpp vill naturvårdsverket anföra följande. Den angivna minskningen av svavelutsläppen med 60 % är att betrakta som ett önskvärt etappmål. Enligt den tidigare omtalade nordiska rapporten krävs ca 70–80-procentig reduktion av utsläppen i Europa. Även förslaget om begränsning av kväveoxider med 30 procent är att betrakta som ett önskvärt delmål. För att undvika skador i skogsmarken bör kvävenedfallet reduceras med 50 procent. Det är inte bara utsläppen av kväveoxider som är angeläget att åtgärda utan även utsläppen av ammoniak, framför allt inom jordbruket. Nedfallet av kväve består till ungefär lika delar av oxiderade kväveföreningar (NO_x) och reducerade kväveföreningar (NH₃).

Beträffande förslaget att öka forskningen om att minska tungmetallutsläppen finns det redan i dag teknik för långtgående rening av utsläppen. Det som behövs är snarare beslut om att minska utsläppen ytterligare. Däremot är det angeläget att få till stånd forskning kring produktkontrollfrågor för att ersätta speciellt giftiga metaller.

Beträffande användningen av klor-fluorkarboner (CFC) har den svenska riksdagen nyligen fattat ett beslut om att de fullständigt halogenerade klorfluorkarbonerna i huvudsak helt skall vara avvecklade till utgången av år 1994. Detta beslut är betydligt mer långtgående än vad som sägs i Montrealprotokollet. I Norge har ett likartat beslut fattats. Ett omfattande samarbete pågår redan mellan de nordiska miljöförmyndigheterna med syfte att minska användningen av klorfluorkarbonerna och så långt möjligt harmonisera de nordiska åtgärderna i denna fråga. En gemensam nordisk rekommendation på ministernivå i syfte att höja den i Montrealprotokollet föreskrivna ambitionen är mycket angelägen att få till stånd.

Medlemsförslaget behandlar också den s.k. växthuseffekten.

Naturvårdsverket anser klimatförändringar till följd av utsläpp av bl. a. koldioxid är ett av de mest allvarliga hoten mot miljön. Den svenska riksdagen har också tagit upp denna fråga och uttalat att som ett nationellt delmål bör utsläppen av koldioxid i framtiden inte överstiga dagens nivå.

Naturvårdsverket anser att det nu är nödvändigt att lyfta fram denna fråga i det internationella miljövårdsarbetet för att få till stånd en förändring av energipolitiken. Principerna i Brundtlandkommissionens rapport bör fullföljas. Ett initiativ från de nordiska länderna kan bli utgångspunkten för det nödvändiga arbete som står framför oss.

Slutligen bör nämnas att samtliga de miljövårdsfrågor som tagits upp i medlemsförslaget ingår i diskussionerna om ett gemensamt nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet.

Solna den 26 augusti 1988

För statens naturvårdsverk

Lars Lindau

Thomas Levander

Koncessionsnämnden för miljöskydd:

I medlemsförslaget berörda frågor har redan uppmärksammats och behandlats i olika sammanhang. Det kan förutsättas att så kommer att ske även framdeles – såväl nationellt som internationellt – på ett sätt som kommer att tillgodose de syften som föranlett rubr. förslag.

Stockholm den 30 maj 1988

Stig Olof Svärd

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL):

--- stöder till alla delar de förslag som ställs till Nordiska rådet. Vi vill dock påpeka att underlag för punkt 1. redan finns tillgängligt via arbete vid ECE:s sekretariat och vid de centra som etablerats inom konventionens mät- och utvärderingsprogram, EMEP.

Stockholm den 17 juni 1988

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning

Erik Arnberg

Informationschef

Medlemsförslag om nordisk miljöpolitik

(Väckt av Gunnar Björk samt Johan Buttedahl, Anneli Jäätteenmäki, Mirja Ryyänen, Karin Söder, Ole Gabriel Ueland och Marjatta Väänänen)

(Social- och miljöutskottets betänkande, se B 85/s, s. 129)

Miljön är framtidens viktigaste överlevnadsfråga. En god miljö är den viktigaste förutsättningen för mänsklighetens överlevnad. Industrisamhällets uppkomst har lett till kraftiga konsekvenser för hela jordens miljö. De ekologiska kretsloppen har i många fall rubbats. Kraftåtgärder behövs för att kommande generationer skall få möjlighet att leva i en god miljö.

Miljöfrågan är internationell. Miljöförstöringen känner inga gränser, och därför måste gemensamma åtgärder vidtas både i Norden men också i Europa och globalt. Detta medlemsförslag tar upp en rad angelägna områden där de nordiska länderna kan agera gemensamt, och med det som grund senare agera i olika internationella fora. Nordiska rådet måste öka sitt engagemang i miljöfrågorna.

Nordisk miljömålsättning

Vi står internationellt inför en rad ekologiska kriser. Det är ökenutbredningen, avskogningen, försurningen, förgiftningen av vattnet, luften och marken. Koldioxidutsläppen som bidrar till den s. k. växthuseffekten och andra typer av utsläpp påverkar bl. a. det livsviktiga ozonskiktet. Många av dessa ekologiska kriser kommer direkt att påverka de nordiska länderna. En del har redan gett mätbara skador i vår miljö. Ett exempel är algblomningen i Västerhavet.

Det är viktigt att en övergripande miljömålsättning med tillhörande handlingsplan utarbetas och fastställs snarast. Den bör senare ligga till grund för ett agerande internationellt av de nordiska länderna.

Miljömålsättningen bör innehålla:

- En avvecklingsplan för ämnen som negativt påverkar det ekologiska kretsloppet. Exempel på sådana är organiska kolföreningar, vidare freoner som direkt är ett hot mot det livsviktiga ozonskiktet.
- Plan för hur tungmetaller och andra ämnen som i naturliga koncentrationer skadar naturen skall få användas. Dessa ämnen är i naturliga koncentrationer ej direkta hot mot miljön.

- En gemensam strategi för att minimera de vägbundna transporterna i Norden. Detta till förmån för järnväg, och sjötransporter. Detta gäller både gods- och persontrafiktransporter.
- En konkret avvecklingsplan för kärnkraften i Norden.
- Ett övergripande kontroll- och övervakningssystem för nedsläpp.
- En gemensam planering för att uppnå optimal återvinning av material och energi. För att få en bra miljö är det viktigt att bruka bättre och förbruka mindre.

För att uppnå dessa miljömålsättningar är det viktigt att en övergripande nordisk miljö- och naturresurslagstiftning utarbetas. För att ge denna gemensamma lagstiftning hög status bör möjligheten prövas att inrätta en gemensam nordisk miljödomstol efter samma princip som europadomstolen. Den skulle i miljöfall fungera som dömande instans efter respektive nationell domstol, och ta upp miljömål när särskilda skäl föreligger.

En gemensam lagstiftning bör tas fram senast till sessionen 1991 för behandling för att senare antas av ministerrådet.

Läget i Västerhavet

Det som skett i Västerhavet bekräftar att miljöpolitiken inte är en nationell fråga. Den direkta anledningen till den uppkomna algbloomingen kan idag inte fastställas. Det kan dock inte uteslutas att den beror på utsläpp som i sin tur påverkat den ekologiska balansen. Luft-, mark- och vattenföroreningar känner inga nationella gränser. Algbloomingen måste bekämpas gemensamt från alla nordiska länder. De nordiska regeringarna har här ett speciellt ansvar, och de måste omedelbart vidtaga åtgärder för att återställa den ekologiska balansen.

Redan 1986 krävdes i ett medlemsförslag (A 767/s) från Páll Pétursson (F), Island och Karin Söder (c), Sverige att ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön skulle utarbetas av ministerrådet.

Framtida hot och risker

Många av morgondagens miljörisker känner vi redan till idag. Men inför framtiden finns också en rad områden där vi med all säkerhet kommer att ställas inför fullbordat faktum. Ett sådant område är biotekniken. Användandet av bioteknik måste prövas utifrån etiska, sociala och ekologiska krav. Ansvarsfrågan måste klarläggas. Därför bör en nordisk ämbetsmannakommitté tillsättas för att utreda bioteknikens effekter. Det finns helt klart risker om genetiskt manipulerat material sprids på ett okontrollerbart sätt.

Förbränningen av fossila bränslen leder till att jordens klimat på sikt kommer att förändras.

Koldioxiden som bildas släpper igenom solljuset, men hindrar värme-

strålningen från att stråla tillbaka i rymden. Det leder till en s. k. växthuseffekt. För de nordiska länderna kommer effekten av förbränning av fossila produkter att få större konsekvenser än för jorden som helhet. Värmeförhöjningen beräknas bli 0,3 grader per 10-års period. En fördubblad koldioxidhalt kan leda till en temperaturhöjning på våra breddgrader med 4–5 procent. Det kan i sin tur leda till att nederbörden ökar med 15–40 procent och att förutsättningarna för bl. a. våra växter blir dramatiskt ändrade.

Försurande luftföroreningar drabbar vattnet, marken, skogen, växter och djur kraftigt. Vårt kulturarv, inte minst i de större städerna tar skada. De senaste vetenskapliga rönen visar att Europas utsläpp av svaveldioxid måste minska med 80 % och kväveoxidutsläppen med 75 % i förhållande till nuläget om skador på de mest känsliga ekosystemen skall undvikas. Vi vet redan nu att stora skogsbestånd i Norden är skadade. Gemensamma åtgärder bör vidtagas för att kartlägga och dokumentera. Detta för att kunna åtgärda det inträffade. För att garantera våra efterkommande generationer en bra miljö måste vi redan nu kraftigt reducera utsläppen av försurande ämnen.

Norden bör gemensamt minska sina utsläpp med minst 80 % för svaveldioxid och 75 % för kväveoxid. Detta bör ske till 1995. För att nå de nödvändiga utsläppsminskningarna måste åtgärder vidtagas både för industrier och fordon. Energipolitiken måste förändras. Användningen av fossila bränslen måste minskas, för att nå detta bör en gemensam nordisk energipolitik utarbetas.

Ozonskiktet skyddar oss mot den ultravioletta strålningen. Ozonskiktet är mycket tunt och har sedan 60-talets slut generellt blivit tunnare.

Ozonskiktet blir ett allt större problem, och måste nu sättas in i en global dimension. Freoner och andra liknande ämnen som bryter ner ozonskiktet måste omedelbart avvecklas.

De nordiska länderna bör skapa ett gemensamt åtgärdsprogram i denna frågan. Användningen av freoner bör avvecklas på fem år. För de freoner som används idag bör ett pantsystem införas. För att rädda ozonskiktet behövs också internationella överenskommelser.

Nordisk miljövårdsfond

En gemensam nordisk miljövårdsfond bör inrättas. Syftet med den är att ekonomiskt hjälpa de länderna utanför Norden, vilka bidrar till nedsmutsande utsläpp i Norden, att rena sina utsläpp. Strävan skall vara att fonden skall omfatta Norden och Europas olika stater.

Kärnkraften i Norden

En gemensam nordisk avvecklingsplan bör omedelbart upprättas. För att i framtiden minimera konsekvenserna av kärnkraftolyckor av typ Tjer-

nobyl måste ett ordentligt system byggas upp både för att alarmera vid utsläpp men också kunna sättas in i saneringssyfte.

Nordiskt institut för miljöekologiutbildning

En gemensam nordisk miljöekologiutbildning bör instiftas. Det bör finnas både på folkhögskolenivå och som eftergymnasial utbildning (högskole-/universitetsnivå). Utbildningen bör ges så stora resurser att de möjliggör både undervisning och forskning. Båda dessa bör inriktas på förebyggande verksamhet. De internationella miljöfrågorna måste här uppmärksammas.

Återvinning – nordiskt pantsystem

Från både miljösynpunkt och ekonomiskt perspektiv måste vi satsa på återvinning och resursplanering. Samhället håller på att förlora kontrollen över avfallshanteringen. Miljön tål inte obegränsade mängder avfall, och dagens teknik medger satsning på återvinning. I de nordiska länderna förekommer idag olika system för återvinning av bland annat flaskor, batterier, papper m. m. Förutsättningarna för att införa ett gemensamt nordiskt pant- och återvinningssystem bör utredas.

Nordiskt trafiksystem

Den vägbundna trafiken står för en stor del av nedsmutsningen av vår miljö. I de nordiska storstäderna blir miljön allt sämre, och åtgärder måste nu till för att inte situationen skall förvärras. Det bör utarbetas en gemensam nordisk transportpolitik. Som bas för den bör järnvägs- och färjetrafiken vara. Detta av miljöhänsyn.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utifrån medlemsförslaget utarbeta en gemensam nordisk miljö- och naturresurslagstiftning,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en gemensam nordisk miljömålsättning med tillhörande handlingsprogram.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 10 juni 1988

Gunnar Björk (c)

Johan Buttedahl (Sp)

Anneli Jäätteenmäki (K)

Mirja Ryynänen (K)

Karin Söder (c)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Marjatta Väänänen (K)

Social- och miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram samt medlemsförslag A 831/s om förstärkta åtgärder för en harmonisering av miljöreglerna i de nordiska länderna, medlemsförslag A 843/s om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" och medlemsförslag A 851/s om nordisk miljöpolitik

(Ministerrådsförslaget, se s. 158

Medlemsförslaget A 831/s, väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Brit Jørgensen och Grethe Lundblad, se s. 97

Medlemsförslag A 843/s, väckt av Elsi Hetemäki-Olander m. fl., se s. 105

Medlemsförslag A 851/s, väckt av Gunnar Björk m. fl., se s. 125)

Social- och miljöutskottet har erhållit ministerrådsförslag B 85/s om nordiskt miljöprogram. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Arendal den 28 september och Oslo den 25 oktober 1988, tillsammans med medlemsförslagen A 831/s, A 843/s och A 851/s.

1. Ministerrådsförslaget

Ministerrådet anför inledningsvis, att det nya programmet innebär en väsentlig höjning och konkretisering av ambitionsnivån på flera områden inom det nordiska miljösamarbetet. Ett förverkligande av programmet förutsätter en motsvarande ökning av resurserna både nationellt och över den gemensamma nordiska budgeten. Redan år 1989 kommer bl. a. arbetet med den marina miljön att prioriteras och bör tilldelas ytterligare budgetmedel. Genomförandet av miljöprogrammet som helhet torde kräva minst en fördubbling av de gemensamma nordiska resurserna.

1.1. *I inledningen* till förslaget erinras om rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling "Vår gemensamma framtid" (Our Common Future) som utmynnar i kravet på en bärkraftig utveckling dvs, en utveckling som kan tillfredsställa nuvarande generationers behov utan att sätta kommande generationers livsbetingelser i fara. Ministerrådet ansluter sig till Brundtlandskommissionens analys av den globala miljösituation och tar dess rapport som utgångspunkt för samarbetsprogrammet. Programmet utgör en långsiktig ram och målsättning för miljösamarbetet och

är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrågornas integrering i samhällspolitikens olika sektorer och en internationell syn på miljöårsarbetet. Programmet understryker också det ansvar för miljön som de olika sektorsmyndigheterna har innanför sina respektive verksamhetsområden. Vidare fastslås, att de nordiska länderna genom nationella aktionsplaner kan ta itu med gamla miljöförsumdelser och lösa de mest akuta miljöproblemen innanför sina egna gränser. De nordiska länderna avser att presentera gemensamma aktionsplaner på områden där åtgärderna kan stödja och förstärka varandra.

Detta gäller t. ex. bekämpning av luftföroreningar och havsföroreningar. I vissa särskilt utsatta områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor, t. ex. genom en samlad insats från industri, jordbruk och kommuner, kommer särskilda områdesplaner att utarbetas för att uppnå en tillräcklig effekt på miljön.

1.2. I kapitel I "*Norden och den globala miljön*" fastslås inledningsvis att det nordiska miljöarbetet skall kunna användas i det internationella miljöarbetet och vara pådrivande. Vidare skall de nordiska länderna verka för att genomföra FN:s målsättningar om uppföljningen av Världskommissionens rapport inom FN-systemet och andra samarbetsorgan. Viktig är utfästelsen att de nordiska länderna skall endast genomföra biståndsprojekt som bidrar till en bärkraftig utveckling i utvecklingsländerna. Vidare fastslås att det bör ställas samma krav med avseende på miljökonsekvensvärderingar av biståndsprojekt och andra privata och offentliga investeringar i tredje världen som det ställs på verksamheter som skall genomföras i Norden. Slutligen framhålls, att genom att uppträda gemensamt får de nordiska länderna en större genomslagskraft och kan spela en pådrivande roll i det internationella samarbetet.

1.3. Det kanske mest centrala kapitlet kallas "*För en bärkraftig utveckling*". Inledningsvis fastslås en princip som utskottet vid flera tillfällen framhållit, nämligen att miljöarbetet skall integreras i alla samhällssektorer, vara sektorsövergripande och långsiktigt inriktat. Företagen skall ta ansvar för miljökonsekvenserna av sin verksamhet och bidra till att förebygga skador. De miljökrav som ställs skall ha som utgångspunkt vad naturen tål. Tvivelsmål härvidlag skall räknas naturen till godo. Risken för skada på miljön skall vara tillräcklig orsak för att vidta åtgärder i enlighet med principen om att använda bästa tillgängliga teknik. (Med uttrycket "*bästa tillgängliga teknik*" skall förstås teknik som är *ekonomiskt* tillgänglig och teknisk genomförbar. Detta är i enlighet med internationell praxis och gäller genomgående där uttrycket förekommer i miljöprogrammet). De nordiska länderna skall eftersträva gemensamma mål för miljö kvaliteten. Alla nordiska länder bör inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskild annat nordiskt land har satt. Dessa mål kan uppnås med olika medel i de olika länderna.

Miljökraven bör utnyttjas till att skapa ny sysselsättning och främja

forsknings- och utvecklingsarbete. Principen att förorenaren betalar skall tillämpas i det nordiska arbetet. Kostnader och ersättning för uppkomna skador skall bäras av den som orsakar eller har orsakat skadorna.

De nordiska länderna bör arbeta för att det europeiska integrerings- och harmoniseringsarbetet leder till mer enhetliga och skärpta miljökrav. Längre ned i texten fastslås, att det är *miljömyndigheternas* ansvar att lägga fram klara rambetingelser så att kraven på miljökvalitet uppfylls. Mindre bestämd är innebörden i uttalandet att de olika *samhällssektorerna* har ett ansvar för att deras riktlinjer, program och budgetar främjar en ekonomiskt och ekologiskt bärkraftig utveckling. Miljökonsekvensvärderingar bör användas som ett naturligt och överordnat hänsyn inom energi, industri, lantbruk, skogsbruk och transport och inarbetas i besluts- och budgetprocedurer och handlingsplaner.

1.3.1. Vad gäller *energiområdet* sägs inledningsvis att de nordiska länderna bör öka insatser för energisparande och effektiv el-användning. De nordiska länderna går vidare in för en stabilisering och senare reduktion av energiförbrukningen. Kärnkraft och fossila bränslen skall så långt det är möjligt ersättas med förnybara och miljövänliga energikällor och -tekniker. Länderna skall samarbeta för att utveckla sådan teknologi vad avser biomassa, vind, sol, vågenergi och restprodukter från jord- och skogsbruk samt avfall.

Energisparande anses av ministerrådet vara det bästa sättet att lösa två allvarliga miljöproblem, nämligen försurningen och "växthuseffekten", där koldioxid anses som en av de viktigaste orsakerna.

1.3.2. Om *industri och teknologi* sägs att nordisk industri bör vara pådrivande i arbetet med att utveckla miljöteknologi och miljövänliga produkter. Miljöhänsyn måste väga tungt, när man inom industrin anlägger en helhetssyn på sammanhanget mellan miljö och produktion. Miljöproblemen måste lösas utan att nya problem uppstår. På sikt kan det bli en konkurrensfördel för företagen att tillämpa stränga miljökrav. Miljöhänsyn innebär också resursbesparing som därför måste vara grundläggande för utvecklingen av ny produktionsteknologi och särskilt energisnåla produktionsprocesser. Särskilt måste man arbeta för att industrin inte använder kemiska ämnen och produkter vars effekter på miljö och hälsa inte är i förväg kända och kontrollerade. Detta gäller både i produktions- och avfallsledet.

Vad gäller avfallsfrågorna anser ministerrådet, att man bör arbeta för minskning av avfallsmängden samt för ett större sammanförande av produkt- och avfallsansvar, så att konsekvenserna i slutledet (avfallsledet) räknas in redan vid utformningen av industrins produkter. Vidare beskrivs huvuddragen i insatserna på avfallsområdet, som utgör en fortsättning på gällande avfallsprogram. Viktigt är, att ministerrådet säger, att man bör samarbeta om en så vittgående harmonisering av reglerna för kemiska ämnen och produkter som möjligt.

Behovet av *forskning och utveckling* beträffande miljöteknologi betonas starkt både vad gäller miljöteknologi, miljövänliga produkter och förstärkning av det miljötekniska kunnandet inom industrin. Ministerrådet kommer därför att stödja FoU-samarbete som bl. a. genomförs av Nordiskt Industriellt Center i Oslo avseende t. ex. renare, avfallsfria och biverkningsfria teknologier, ersättning för miljöfarliga ämnen, övervakningssystem samt utveckling, produktion och export av nordisk miljöteknologi.

Det erinras om att det i Norden redan finns en rad institutioner som kan medverka i ett miljöinvesteringsprogram i synnerhet Nordiska investeringsbanken (NIB) Nordiska projektexportfonden och Nordiskt Industriellt Center. De nordiska länderna exporterar redan miljöteknologi till t. ex. Kina och ASEAN-länderna.

En av de punkter som tas upp som angelägna är även främjande av projektexport till länder, särskilt i Europa, som genom gränsöverskridande förorening av luft och vatten påverkar de nordiska ländernas miljö. Utveckling av miljövänliga processer och produkter kan påverka utvecklingen i OECD- och EG-länderna. Enhetliga miljövärderingar skulle kunna medverka till att avlägsna hinder för den fria handeln. Detta gäller t. ex. märkningskrav för kemiska ämnen och produkter. Ministerrådet framhåller dock, att utveckling av frihandeln inte får medföra en sänkning av miljöpolitiska mål. Miljökonsekvenser skall belysas i samband med åtgärder för harmonisering och avveckling av handelshinder.

1.3.3. Vad gäller *trafikområdet* sägs inledningsvis att energi- och miljömässigt förmånliga transportalternativ, speciellt järnvägstransporterna, bör göras ekonomiskt attraktiva. Miljöeffekter måste beaktas vid utformningen av kostnadsansvar för olika trafikgrenar. Vid mötet den 30 augusti 1988 enades ministrarna om att avgaskrav för personbilar, lätta lastbilar och tunga motorfordon motsvarande de krav som är beslutade i USA införs så snabbt som möjligt och skall vara fullt genomförda för alla typer av nya fordon senast 1995.

Vidare sägs i programmet att de nordiska länderna kommer att arbeta för att avgaskraven skärps ytterligare i det internationella samarbetet. Vidare samarbetar de nordiska länderna om och verkar för användningen av miljövänliga tätortsfordon, t. ex. kollektiva transportmedel och distributionsfordon. Förslag till utsläppsbegränsande åtgärder utarbetas för flyg, fartyg och arbetsmaskiner m. m.

Buller från alla typer motorfordon bör begränsas väsentligt snarast möjligt. En strategi har utarbetats där krav motsvarande EG:s regler införs för 1990-års bilmodeller, EG-regler för motorcyklar och ECE-regler för mopeder. Siktemålet är 80 dB (A) som bullergräns för alla typer av fordon.

1.3.4. I avsnittet om *jordbruk, skogsbruk och fiske* slås inledningsvis fast, att jordbrukets förorenande aktiviteter skall minska. En anpassning av jordbrukspolitiken inklusive bidragspolitiken skall fortlöpande ske utifrån målsättningen om att skapa mera miljövänliga driftsformer. Använd-

ningen av bekämpningsmedel bör minimeras så snart som möjligt. För att minska användningen av kemiska bekämpningsmedel bör utvärderingar av bekämpningsmedel ske i ett tvärfackligt samarbete.

Miljöfrågorna skall integreras inom ramen för det gemensamma nordiska handlingsprogrammet på jordbruks- och skogsbruksområdet under år 1989. Om *skogsbruket* sägs bl. a. att gemensam utvärdering av risken för kortsiktiga och långsiktiga negativa effekter av luftföroreningarna på skogsproduktionen skall göras snarast som grund för samlade nordiska motåtgärder.

Skogsbruket skall baseras på de naturgivna förutsättningarna och insikten om detta präglar det nordiska samarbetet bl. a. på skogsforskningens område. Vidare sägs, att samordning av regler för skogsgödsling och användning av bekämpningsmedel bör utarbetas.

För att säkra fiskbestånden i de nordiska havsvattnen skall konkreta ansträngningar göras för att nå gemensamma tidtabeller för minskning av havsföroreningen. Därvid bör också utvecklingen av vattenbruk planeras noga så att utsläpp av närsalter begränsas. Beskattningen av fiskbestånden måste i fortsättningen bestämmas med hänsyn tagen till en totalsyn på den ekologiska balansen där förståelsen för olika arters beroende av varandra är viktig.

Den senaste kraftiga algblomningen med fiskedöd som följd har visat oundgängligt behov av åtgärder mot utsläpp av näringssalter och andra föroreningar bl. a. från jordbruket, kommuner och industri. Utskottet har vid flera tillfällen vid sina möten med miljöministrarna efterlyst konkreta åtaganden vad gällde minskning av kvävegödsel och bekämpningsmedel inom jordbruket.

Avsnitten om skogsbruk och fiske är försiktigt skrivna men innehåller bl. a. ett åtagande att utarbeta samordnade regler för skogsgödsling och bekämpningsmedel. Ministerrådet påpekar, att varje sektor har ett ansvar för miljö- och naturvården inom sin verksamhet. I ett samarbete mellan miljö- och lantbruksmyndigheterna bör utredas hur existerande juridiska och ekonomiska styrmedel tillgodoser eller motverkar detta syfte. Möjligheterna att utnyttja ländernas olika erfarenheter i detta avseende skall tas tillvara.

1.3.5. Inom underrubriken "*utbildning, konsumentfrågor och kultur*" talas om behovet att stödja undervisningen om miljöfrågor i skolan och att stärka miljöfrågornas ställning i olika yrkesutbildningar samt att utveckla systemet med miljödeklarationer på olika produkter. Vidare berörs *kulturminnesvårdens* miljöproblem i form av luftföroreningar och markförsurning. Det finns stort behov av en fördjupad och samordnad kunskapsuppbyggnad inom området nedbrytning-konservering-underhåll, liksom program för skydd och restaurering av historiska och kulturella monument och internationellt samarbete på detta område.

1.3.6. Ett avsnitt innehåller en analys av sambanden mellan *arbetsmiljö*,

hälsa och livsmedel. Det slås fast, att det finns ett starkt samband mellan den yttre miljön och arbetsmiljön – inte minst vad gäller de kemiska frågorna. Åtgärder, kontroll och regulering bör därför samordnas med motsvarande arbete inom arbetsmiljösektorn. Det noteras, att inom arbetsmiljöpolitiken liksom inom miljöpolitiken är den grundläggande filosofin att problem ska angripas vid källan, dvs. i samband med planering av produktion och val av produktionsmetoder. När miljöproblemen angrips vid källan sätts de preventiva åtgärderna i många fall in redan i arbetsmiljön.

Att utveckla renare och miljövänligare teknik och att finna fram till ersättningsprodukter är ett gemensamt intresse för arbetsmiljö- och miljösektorn. Som en allmän princip fastslås, att farliga kemiska ämnen inte bör användas om de kan ersättas med ofarliga eller mindre farliga ämnen. När ett ämne skall ersättas av ett annat av yttre miljöskäl skall man förvissa sig om, att de samlade riskerna i arbetsmiljön orsakade av ämnenas inneboende egenskaper och deras hantering blir godtagbara.

Det är också viktigt att uppmärksamma de samlade hälsoriskerna för arbetstagare och andra som utsätts för miljörisiker både i arbetsmiljön och i den yttre miljön och sålunda koordinera åtgärder för den inre och yttre miljön.

Sålunda bör arbetet inom miljöområdet med enhetlig kontroll av kemiska ämnen och produkter samordnas med motsvarande arbete på arbetsmiljöområdet, t. ex. beträffande organiska lösningsmedel. Ministerrådet skall utarbeta rutiner för ömsesidigt utnyttjande av myndigheternas och produktregistrens information om olika kemikalier. Motsvarande samarbete skall ske med social- och hälsovårdsområdet vad gäller hälsoeffekter, i synnerhet allergier.

Dioxinerna tas här upp som ett område där länderna med gemensamt arbete kan hjälpa varann. Ministerrådet anser att källorna till dioxinförorening och belastningsnivåer måste kartläggas, gemensamma riskvärderingar genomföras och utsläppen bringas ned. Dioxiner tillhör också de ämnen där en analys av kroppen (fettvävnad) avslöjar exponering. Motsvarande medicinsk analys av blod, njurar m. m. ger indikationer på gifter och andra ämnen i livsmedel, dricksvatten, luft och arbetsmiljö.

1.4. Miljöpolitiska åtgärder

I ett särskilt kapitel genomgår ministerrådet ovanstående områden med sikte på de *miljöpolitiska åtgärder* regeringarna är beredda att vidta. De huvudsakliga åtgärderna är följande:

1.4.1. Klimat och ozonlagret

Miljöministrarna uttalade i oktober 1987 att användningen av ozonnedbrytande ämnen bör avvecklas i snabbare takt än vad som anges i Montrealprotokollet. Med detta som utgångspunkt skall nationella handlings-

planer för reduktion av användningen av ozonnedbrytande ämnen utarbetas före utgången av 1988. De nordiska länderna skall verka för att Montrealprotokollet träder i kraft den 1 januari 1989, men även för en skärpning av den i Montrealprotokollet föreskrivna minskningstakten. Sålunda skall de nordiska länderna verka för att användningen globalt av ozonnedbrytande ämnen avvecklas så snabbt som möjligt och som ett första steg halveras under första hälften av 1990-talet.

1.4.2. Luftföroreningar

Luftföroreningsutsläppen skall reduceras i den utsträckning som fordras för att skydda människors hälsa och minska halter och nedfall till den nivå som miljön tål, även på lång sikt.

De nordiska länderna skall arbeta för utvidgade internationella överenskommelser beträffande reduktion av svaveldioxider och kvävedioxider som tar utgångspunkt i vad naturen tål. "Critical loads" skall utgöra grunden för det vidare förhandlingsarbetet om kväveoxider. De nordiska länderna skall arbeta för nya internationella avtal för reduktion av utsläpp av kolväten och metaller. De nordiska länderna skall stödja och förstärka det internationella arbetet med övervakning och kontroll av långväga transport av luftföroreningar. En ny handlingsplan mot luftföroreningar föreläggs sessionen 1990.

1.4.3. Vatten- och havsföroreningar

En nordisk handlingsplan mot havsföroreningar antas 1989 och genomförs fortlöpande. Bästa tillgängliga teknik införs för att reducera utsläppen av stabila, toxiska och bioackumulerbara ämnen med minst 50% mellan 1985 till 1995. Belastningen av närsalter skall minskas väsentligt (till exempel 50%) från 1985–1987 års nivå till 1995 (genomsnitt).

Utsläppen av metaller skall minskas väsentligt till 1994 i de länder och inom de branscher där man inte redan tillämpar bästa tillgängliga teknik. Insatser skall ske rörande avfallshantering, gruvupplag, sopförbränning och genom produktkontroll.

Samarbetet för att stoppa dumpning och förbränning till havs, oljeutsläpp, utsläpp från fartyg och radioaktivitet skall utvecklas ytterligare liksom bekämpningen av kemikalieolyckor. Särskilda åtgärdsprogram utarbetas för belastade områden som Bottniska viken, Öresund och gränsvatten mellan Norge och Sverige.

1.4.4. Avfall och återvinning

En nordisk strategi på afallsområdet utarbetas, inriktad på att minska mängden avfall och avfallets innehåll av miljöstörande ämnen. Åtgärder för sortering, behandling och återvinning tas fram.

De nordiska länderna bör sålunda verka för att miljöfarligt avfall i första hand tas omhand i det egna landet. De nordiska länderna bör samarbeta

om behandling av enskilda avfallstyper. De nordiska länderna skall verka för renare teknologier. De nordiska länderna skall arbeta för internationella avtal som reglerar export av miljöfarligt avfall.

1.4.5. *Kemikalier*

De nordiska länderna bör verka för regionalt och internationellt samarbete för att förebygga och ha en god beredskap mot kemikalieolyckor. Gemensamt nordiskt system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen bör utarbetas snarast. De nordiska länderna bör påskynda och slutföra det nordiska harmoniseringsarbetet som pågår inom kemikalieområdet, t. ex. vad gäller klassificering av hälsofarlighet, krav på dokumentation om giftighet, system för granskning av nya ämnen. De nordiska länderna bör verka för att utvecklingsländerna får all tillgänglig information om hälso- och miljökonsekvenser av de kemikalier de importerar och producerar.

1.4.6. *Naturvård*

Representativa områden av alla förekommande naturtyper bör säkerställas. Skyddet av urskogar, våtmarker och vissa naturtyper i odlingslandskapet bör prioriteras. Ett nordiskt program för hotade arter bör utarbetas.

1.5. *Styrmedel*

I ett kort kapitel tar ministerrådet upp de *styrmedel* regeringarna kan använda för att genomföra de miljöpolitiska målsättningarna.

Harmonisering är viktig för att skapa en enhetlig nordisk miljöpolitik men får ej användas som bromskloss mot åtgärder i ett land.

Ekonomiska styrmedel bör i ökad omfattning komplettera de juridiska och administrativa styrmedlen. Samordningen av användningen av pant, skatter, avgifter och stödordningar för att gynna miljövänlig teknik och undgå konkurrensproblem och störningar i handeln, skall undersökas. Ekonomiska analysmetoder skall utvecklas för att prioritera miljöinvesteringar mellan olika sektorer.

Miljöindikatorer måste utvecklas. Ministerrådet skall verka för att bedömning av miljökonsekvenser införs som ett naturligt element i all sektorplanläggning och i beslutsfattandet på alla nivåer.

Vid utskottets möte den 28 september 1988 upplystes att ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp om ekonomiska styrmedel och att man på regeringssidan i princip var enig om att avgifter m. fl. ekonomiska styrmedelskall bli viktigare än tidigare.

1.6. I ett kapitel om *forsknings- och utvecklingssamarbete* – som delvis upprepar tankar från tidigare avsnitt – sägs inledningsvis att utveckling av miljöekonomisk forskning och av "miljöekonomiska instrumentoch styrmedel" ges högsta prioritet. Forskning och utveckling skall prioriteras för att ställa upp miljökrav gentemot olika sektorer och ge grundval för att

driva på det internationella samarbetet. Som exempel på hur snabbt kunskapsläget förändras nämns eutrofieringen av kustnära områden och dioxiner. Ministerrådet kommer att göra en aktiv insats för att identifiera nya uppkommande miljöproblem i framtiden och prioritera nödvändiga åtgärder så tidigt som möjligt. På havsmiljöområdet är det viktigt att utveckla övervakningssystem som kan ge tidig förvarning för miljöhot som algbloomingen på våren 1988 och undersöka orsakerna till ekologisk obalans i havsområdena.

1.7. I det sista kapitlet, *miljökunskap och information* talas bl. a. om att miljödata skall göras mer jämförbara och lättanvända i alla nordiska länder samt att man skall skapa möjligheter för utväxling av miljöinformation genom ett globalt datanät.

Konkret skall ministerrådet bl. a. genomföra övervakning av miljögifter i kustnära havsområden hos sjöfågel samt upprätta en nordisk miljöprovbank.

2. Medlemsförslagen

2.1. *A 831/s om förstärkta åtgärder för en harmonisering av miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna* (väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Brit Jørgensen och Grethe Lundblad)

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en genomgång av rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling och att utifrån dess principella synsätt utarbeta förslag till konkreta åtgärder för den nordiska regionen samt

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kraftigt förstärka arbetet på att harmonisera miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna enligt vad som anges i medlemsförslaget.

Förslagsställarna hänvisar till att Nordiska ministerrådet utgått från Brundtlandkommissionens principer om ett tvärfackligt och internationellt perspektiv på miljöpolitiken och om behovet av att integrera miljöfrågorna i alla samhällssektorer och erinrar även om dess strategi för bärkraftig utveckling, dvs. en utveckling som inte sker till priset av skövade naturresurser eller en förödd miljö.

Socialdemokraterna kan inte acceptera en miljösituation – vare sig på arbetsplatserna eller i den yttre miljön – som innebär risker för människors hälsa. Inte heller vill man i Norden utveckla sin ekonomiska välfärd på bekostnad av kommande generationer genom att lämna efter sig en förödd natur eller genom ett kortsiktigt slöseri med naturresurser. En otyglad marknadsekonomi kan inte lösa miljökrisen. Förslagsställarna anför att det råder bred enighet om att de nordiska länderna bör fortsätta att gemensamt driva på för internationella överenskommelser om skärpta

miljökrav. För att vara trovärdig i det arbetet måste man själv ligga långt framme i att förhindra miljöskador samt städa upp efter tidigare försummelser. Principer och gemensamma forskningsinsatser, mätningar eller informationsutbyte räcker inte, det krävs konkreta åtgärder. Ingen nation skall kunna påföra andra länder allvarliga ekologiska eller ekonomiska belastningar genom gränsöverskridande föroreningar. Norden bör föregå med gott exempel också på denna punkt. Det sker bäst genom att harmonisera lagar och regler när det gäller skyddet av miljön. Principen bör därvid vara att alla nordiska länder anpassar sig till det land som på varje område har de strängaste miljökraven. Avslutningsvis påpekar förslagsställarna att de nordiska länderna i Helsingforsavtalets artikel 31 åtagit sig att "eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler". Denna artikel antogs 1974 men har ännu inte uppfyllts.

2.2. A 843/s om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" (väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Jo Benkow, Carl Bildt, Hagen Hagensen, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Hans Nyhage, Ólafur G. Einarsson, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Eeva Turunen)

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet

1. rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådet fortlöpande redovisa de åtgärder som vidtas för att uppnå målsättningen att minska svavelutsläppen i Europa med 60 % från 1980 års nivå före år 2000, att till rådet fortlöpande redovisa de åtgärder som vidtas för att uppnå målsättningen att minska utsläppen av kväveoxider i Europa med 30 % från 1980 års nivå före 1995,

2. rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att medverka till att användningen av ämnen som nedbryter ozon kraftigt reduceras varvid bör undersökas vilka möjligheter som finns att minska användningen av klor-fluor-kolföreningarna, att aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken.

Förslagsställarna gör en genomgång av luftföroreningsproblematiken och noterar att naturen i de nordiska länderna är känsligare för dessa skador än den mellaneuropeiska naturen. De karga förhållandena, det tunna humusskiktet, den låga buffertkapaciteten för försurning, den korta tillväxtperioden och det kalla klimatet kan i Norden göra att små sjöar dör och skogen skadas vid lägre belastning än i Mellanuropa.

Vidare erinrar förslagsställarna om ECE-protokollet om minskande av svavelutsläppen med 30 procent från 1980 års nivå före utgången av 1993. De europeiska konservativa partierna har som mål angivit att minska svavelutsläppen i Europa med 60 % från 1980 års nivå före utgången av 1990-talet. Det är de nordiska konservativa partiernas uppgift att verka för att detta mål uppnås i hela Norden.

För minskningen av kvävedioxidutsläppen bör användning av blyfri bensin främjas genom samnordiska åtgärder. Vidare uttalas stöd för att ministerrådets arbete för att kartlägga tungmetallnedfallen bör fortsätta. Tungmetallutsläppen härstammar i allmänhet från metall- och gruvindustrin samt från den kemiska industrin. I vart och ett av de nordiska länderna bör källorna för utsläpp identifieras och man bör utreda, tekniskt lösa och förverkliga minskningen av tungmetallutsläppen.

Dioxiner är organiska klorföreningar som kan uppkomma vid förbränning av klorhaltigt organiskt material. De är extremt giftiga. Avfallsförbränningen är en huvudkälla. Med s. k. rökgaskondensering kan merparten av dioxinerna frångöras i röken. Metoden är särskilt intressant, eftersom den också ger en värmeåtervinning.

För att förhindra förstöringen av ozonskiktet bör de nordiska länderna medverka till att kraftigt reducera användningen av ozon-nedbrytande ämnen så snart som möjligt.

De globalt sett svåraste problemen som rör atmosfären under kommande årtionden är ökningen av halterna av koldioxid och andra drivhusgaser såsom metan, freoner och kväveoxidul. Som en följd av den växande koldioxidhalten blir jordens atmosfär varmare och den geografiska fördelningen av nederbörden förändras, vilket medför ökensspridning på sydliga breddgrader och uttorkning av jordens största spannmålsodlingsområden, i mellanvästern i USA och i södra Ryssland. Den höjning av havsytan som följer av landisarnas avsmältning orsakar också problem, eftersom jordens tätast bebyggda områden och storstäder ligger vid kusterna och i låglänta områden. Vid begränsning av koldioxidutsläppen är minskningen av användningen av fossila bränslen av avgörande betydelse. Detta lyckas endast genom att man ökar effektiviteten i energianvändningen genom teknisk utveckling och tar i bruk nya energikällor som ersätter de fossila bränslena. Indirekt kan ökningen av koldioxidhalten begränsas genom att man förhindrar ökensspridningen och främjar beskogningen i de tropiska områdena, t. ex. genom att inrikta biståndssamarbete för skogsodling.

De nordiska länderna bör aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som orsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser". För detta ändamål skall ett effektivt nordiskt och internationellt kontroll- och informationssystem tillskapas.

2.3. *A 851/s om nordisk miljöpolitik* (väckt av Gunnar Björk samt Johan Buttedahl, Anneli Jäätteenmäki, Mirja Ryyänen, Karin Söder, Ole Gabriel Ueland och Marjatta Väänänen)

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utifrån medlemsförslaget utarbeta en gemensam nordisk miljö- och naturresurslagstiftning

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en gemensam nordisk miljömålsättning, med tillhörande handlingsprogram.

Förslagsställarna gör en exposé över miljösituationen globalt och i Norden och finner det viktigt att en övergripande miljömålsättning med tillhörande handlingsplan utarbetas och fastställs snarast. Den bör senare ligga till grund för ett agerande internationellt av de nordiska länderna.

Miljömålsättningen bör innehålla:

- En avvecklingsplan för ämnen som negativt påverkar det ekologiska kretsloppet. Exempel på sådana är organiska kolföreningar, vidare freoner som direkt är ett hot mot det livsviktiga ozonskiktet.
- Plan för hur tungmetaller och andra ämnen som i onaturliga koncentrationer skadar naturen skall få användas. Dessa ämnen är i naturliga koncentrationer ej direkta hot mot miljön.
- En gemensam strategi för att minimera de vägbundna transporter i Norden till förmån för järnväg och sjötransporter. Detta gäller både gods- och persontrafiktransporter.
- En konkret avvecklingsplan för kärnkraften i Norden.
- Ett övergripande kontroll- och övervakningssystem för nedsläpp.
- En gemensam planering för att uppnå optimal återvinning av material och energi. För att få en bra miljö är det viktigt att bruka bättre och förbruka mindre.

För att uppnå dessa miljömålsättningar är det viktigt att en övergripande nordisk miljö- och naturresurslagstiftning utarbetas. För att ge denna gemensamma lagstiftning hög status bör möjligheten prövas att inrätta en gemensam nordisk miljödomstol efter samma princip som europadomstolen. Den skulle i miljöfall fungera som dömande instans efter respektive nationell domstol, och ta upp miljösmål när särskilda skäl föreligger.

En gemensam lagstiftning bör tas fram senast till sessionen 1991 för behandling för att senare antas av ministerrådet. Vidare tar förslagsställarna upp den marina miljön i Västerhavet och koldioxiden i atmosfären som leder till en s. k. växthuseffekt. För de nordiska länderna kommer effekten av förbränning av fossila produkter att få större konsekvenser än för jorden som helhet. Värmeförhöjningen beräknas bli 0,3 grader på en 10-års period. En fördubblad koldioxidhalt kan leda till en temperaturhöjning med 4–5 grader och till att nederbörden ökar med 15–40 %. Förutsättningen för växterna blir dramatiskt ändrade.

Förslagsställarna menar, att de senaste vetenskapliga rönen visar att Europas utsläpp av svaveldioxid måste minskas med 80 % och kväveoxidutsläppen med 75 % om skador på de mest känsliga ekosystemen skall undvikas. Gemensamma åtgärder bör vidtagas för att kartlägga och dokumentera skogsskador för att kunna åtgärda dem.

Norden bör gemensamt minska sina utsläpp med minst 80 % för svaveldioxiner och 75 % för kväveoxider. Detta bör ske till 1995. För att nå de nödvändiga utsläppsminskningarna måste åtgärder vidtagas både för industrier och fordon. Energipolitiken måste förändras. Användningen av fossila bränslen måste minskas. För att nå detta bör en gemensam nordisk energipolitik utarbetas.

För att rädda ozonskiktet bör användningen av freoner avvecklas på 5 år. För de freoner som används bör ett pantsystem införas. Vidare föreslås, att en gemensam nordisk miljövårdsfond inrättas. Syftet med den är att ekonomiskt hjälpa de länder utanför Norden, vilka bidrar till nedsmutsande utsläpp i Norden att rena deras utsläpp.

Strävan skall vara att fonderna skall omfatta Nordens och Europas olika stater. Som en annan potentiell miljörisk nämns biotekniken. Förslagsställarna anser att utnyttjandet av bioteknik måste prövas utifrån etiska, sociala och ekologiska krav. Ansvarsfrågan måste klarläggas. Därför bör en nordisk ämbetsmannakommitté tillsättas för att utreda bioteknikens effekter. Det finns helt klart risker om genetiskt manipulerat material sprids på ett okontrollerbart sätt.

Vidare föreslås, att en gemensam nordisk miljö-ekologiutbildning bör instiftas. Det bör finnas både på folkhögskolenivå och som eftergymnasialutbildning (högskola/universitetsnivå). Utbildningen bör ges så stora resurser att det möjliggör både undervisning och forskning. Båda dessa bör inriktas på förebyggande verksamhet. De internationella miljöfrågorna måste här uppmärksammas.

Slutligen påpekar förslagsställarna, att det i de nordiska länderna förekommer olika system för återvinning av bland annat flaskor, batterier, papper m m. Förutsättningarna för att införa ett gemensamt nordiskt pant- och återvinningssystem bör utredas.

3. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslag A 843/s har inkommit från följande myndigheter, organisationer och institutioner.

Norden

Nordiska insutriförbundens miljöskyddskommitté
Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Miljøministeriet
Foreningen Norden
Danmarks Naturfredningsforening
Greenpeace-Danmark
Industrirådet
Verdensnaturfonden

Finland

Handels- och industriministeriet
Jord- och skogbruksministeriet
Miljöministeriet
Helsingfors universitet

Island

Trafikministeriet
Industriministeriet

Norge

Næringsdepartementet
Landbruksdepartementet
Norges Naturvernforbund

Sverige

Koncessionsnämnden för miljöskydd
Statens naturvårdsverk
Statens industriverk
Institutet för vatten- och Luftvårdsforskning (IVL)

NFS (Nordens fackliga samorganisation) avstår från att yttra sig.

De nordiska industriförbunds fellesorgan ansluter sig i princip till medlemsförslagets målsättningar vad gäller svavel- och kväveutsläppen men vill varna för att alltför mycket låsa sig vid en tio år i förväg uppgjord tidsplan. Icke energirelaterade utsläpp av svavel från vissa processindustrier kan visa sig vara svårare att minska än beräknat. När det gäller kväveutsläppen från *industrin* är utsikterna att nå 30 procentmålet före 1995 goda. Problem kan uppstå beträffande övriga kvävekällor. Det är emellertid inte rimligt att industrin åläggs att svara för en kvävereduktion väsentligt över sin egen andel av 30 procent-målet. Medlemsförslagets yrkanden beträffande tungmetaller finner industriförbunden välgrundade, men formuleringarna om *avfallshantering* finner man problematiska. Där rekommenderas dels källsortering och återvinning, dels förbränning med långt driven dioxinavskiljning, men sägs samtidigt att man måste organisera avfallshanteringen *utan* förbränning om "tillfredsställande reningsmetoder inte kan åstadkommas". Denna formulering är problematisk, eftersom det är mycket svårt att avgöra vilken dioxinavskiljningsgrad som anses tillfredsställande vid en viss tidpunkt.

Industriförbunden finner det angeläget att ställa de små dioxinutsläpp det är fråga om i relation till miljökonsekvenserna av alternativa behandlingsmetoder, vilket under lång tid framåt kommer att innebära deponeering. Industriförbunden är därför kritiska mot den kategoriska formuleringen om avfallsförbränning och erinrar om förhistoriska sediment tyder på att dioxiner har funnits under lång tid i miljön.

Industriförbunden anser förslagets yrkande om CFC-reduktion befogat om man därmed avser att följa ministerrådets beslut som förutsätter en fyra år snabbare minskning med 25 procent än Montrealprotokollet. Tidtabellen för CFC-avvecklingen bör enligt industriförbunden i övrigt styras av den kommersiella tillgängligheten av ersättningar. Men den mest angelä-

na åtgärden är att få en *internationell* koordination av och uppslutning bakom en snabbare CFC-avveckling. Industriförbunden instämmer i förslagsställarnas bedömning av den s. k. "växthuseffekten" och stödjer därför förslaget att skapa ett effektivt nordiskt och internationellt kontroll- och informationssystem för att finna en lösning på de problem som orsakas av koldioxid och andra växthusgaser. Dock påpekar industriförbunden att det grundläggande problemet – massiva utsläpp av koldioxid genom förbränning av kol måste angripas med konkreta åtgärder. Globalt sett är det dessvärre under en övergångsperiod knappast möjligt att undvika en ökad användning av de fossila energibärarna, eftersom 80 procent av världens energiförsörjning är baserad på dessa. Någon rimlig teknisk lösning på koldioxidutsläppen kan heller inte skönjas, men i det internationella samarbetet rekommenderar man tre metoder för – i bästa fall – en inbromsning av koldioxidökningen i atmosfären. Metoderna är effektivare utnyttjande av de fossila bränslena, kraftig övergång från kol och olja till naturgas samt energiproduktion utan förbränning. (dvs solenergi, vattenkraft och kärnkraft). De nordiska industriförbunden instämmer helhjärtat i denna strategi.

Miljöministeriet i Danmark hänvisar efter samråd med Industriministeriet, Landbruksministeriet och Energiministeriet till de beslut som tagits i Danmark om ca 40% reduktion av svaveldioxid från kraftverk, räknat från 1980 års nivå, till 1995. Detta kommer, tillsammans med EG:s beslut om begränsning av svavelutsläpp från stora eldningsanläggningar, att ge en 50% minskning av svavelmissionerna i Danmark 1995 jämfört med 1980. Fram till 2005 planeras en minskning med 60% för kraftverk jämfört med 1980. Danmark undertecknar ECE-protokollet om kväveoxid som innebär frysning 1994 av emissionerna på 1987 års nivå. Danmark avser att tillsammans med 6 andra länder underteckna en förpliktelse att reducera kväveutsläppen med 30% 1998, jämfört med ett basår mellan 1980 och 1985. Att gå ned 30% redan 1995 har inte ansetts möjligt om man samtidigt skulle sträva efter att använda inhemsk teknologi.

Vad gäller tungmetaller hänvisar miljöministeriet till miljöstyrelsens redogörelser för kadmium och kvicksilver samt en kommande om bly. Vidare erinras om ministerrådsförslag B 86/s som innehåller målsättningen att minska tungmetallerna med ca 50% fram till 1994. Reduktion av ozonnedbrytande ämnen prioriteras högt i alla nordiska länder. Danmark har starkt arbetat för att Montreal-protokollet skall tillämpas av EG som helhet. Genom EG:s ratifikation träder Montreal-protokollet i kraft januari 1989.

Danmarks Naturfredningsforening erinrar om att WHO 1987 utgav en rapport "Air Quality Guidelines" där man vetenskapligt fastställer maximala nivåer för ett antal luftföroreningar (ozon, kväveoxid, svaveldioxid och tungmetaller) om de känsligaste ekosystemen skall kunna räddas. Dessa gränser innebär omräknade i procent att svavelföroreningarna skall

minskas med minst 80% fram till 1993 (jämfört med 1980) och 90% på längre sikt. Även för kväveföreningar erfordras en minskning med 90%. Mot denna bakgrund framstår medlemsförslagets målsättningar för svavelutsläppen som ett stort steg på vägen men den i förslaget nämnda målsättningen 30% reduktion av kväveoxider är långt ifrån tillräcklig. Sålunda minskar svavelutsläppen i Danmark medan utsläppen av kväveoxid visar en jämn stigning till följd av ökande biltrafik och övergång till koleldning i kraftverken.

Naturfredningsföreningen stödjer strävandena att minska användningen av CFC och hänvisar till en brittisk rapport enligt vilken CFCutsläppen måste minskas med 85% bara för att stabilisera den stratosfäriska ozonkoncentrationen på dagens nivå. För att återupprätta ozonskiktet erfordras en total avveckling av CFC-produktionen.

Naturfredningsföreningen stödjer också förslagets tanke om ändring av energipolitiken för att minska utsläppen av koldioxid och "växthuseffekten". Föreningen hänvisar till sitt uttalande i april 1988 vari regeringen och folketinget uppmanas att utarbeta en samlad dansk plan för energi, trafik och miljö och att internationellt arbeta för, att energi- och trafik- och miljöpolitik integreras.

Föreningen Norden i Danmark finner det glädjande, att man kommit fram till internationellt bindande avtal om bekämpning av luftföreningarna och att medlemsförslaget avser att säkra löpande information om utvecklingen. Föreningen tar även upp energipolitiken och anser att de nordiska ländernas roll i utvecklingen av permanenta och förnybara energikällor bör prioriteras högre.

WWF Verdensnaturfonden pekar på forskningsresultatet som motiverar minskning av svavelutsläpp med 80–90% och kväve med 75% med hänsyn till naturens tålighet. De nordiska länderna bör gå först med avveckling av CFC då Montrealprotokollets målsättning om 50% minskning är otillräcklig. För att motverka avskogningen i u-länderna, särskilt de tropiska regnskogarna som bidrar till ökningen av koldioxiden i atmosfären, bör de nordiska länderna stödja den nyupprättade organisationen ITTO (International Tropical Timber Organization).

Jord- och skogsbruksministeriet i Finland hänvisar till sitt och miljöministeriets gemensamma försurningsforskningsprojekt (HARPO) vari utreds frågor om hur luftföreningar uppkommer, vilka skadliga verkningar de har och hur de kan bekämpas. I medlemsförslaget föreslås särskilt att forskningen rörande utsläpp av tungmetaller effektivieras. Kännetecknande för luftföreningarnas verkningar är dock enligt ministerrådets uppfattning att riskfaktorerna inte förekommer separat från varandra. Uppkomsten av ozon påskyndas t. ex. av kväveoxider och kolväten samt solljus. Tungmetallerna anses farliga i synnerhet på grund av att de mobiliseras från jorden i ett visst skede av försurningsprocessen, som förorsakas av svavel- och kvävenedfall.

Miljöministeriet i Finland kommenterar det nordiska samarbetet inom ECE angående svavel- och kvävenedfallen och noterar att de flesta nordiska regeringar har förbundit sig till inskränkningar av CFC som är snabbare och större än vad Montreal-protokollet förutsätter. De nordiska länderna utreder under år 1988 i samråd på vilket sätt användningen av klorfluorkolväten kan minskas så att det inte uppstår konflikter mellan de nordiska länderna i handeln med produkter som innehåller sådana ämnen och så att minskad användning i ett av de nordiska länderna inte leder till ökad användning i ett annat nordiskt land.

Ministeriet påpekar, att ökningen av koldioxid och andra "växthusgaser" i atmosfären och de därav föranledda klimatförändringarna är ett globalt fenomen. Man är medveten om att det kan förorsaka svåra miljöproblem. Vetenskapsmän är i det närmaste enhälliga om att åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser måste tillgripas med det snaraste för att verkningarna av fenomenet skall kunna mildras. Bl. a. hänvisas till ett internationellt möte "The Changing Atmosphere" (Ändringarna i atmosfären) i Toronto i juni som i sin proklamation poängterade att mellanstatliga åtgärder måste vidtas i brådsnande ordning. Klimatförändringarna diskuteras i ozon- och klimatgruppen, som är underställd Nordiska ministerrådet. Miljöministeriet understöder den i medlemsförslaget anförda rekommendationen om att de nordiska ländernas regeringar skall delta i det internationella samarbetet för att lösa problemet.

Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet finner medlemsförslagens beskrivning av de förändringar som uppstår i atmosfären på grund av föroreningar riktig i sina huvuddrag. Den bild som därigenom utkristalliserar sig berättar att funktionsdugligheten i den naturhushållningsapparaten som upprätthåller livet på jordklotet har råkat i en farlig situation under inverkan av föroreningar. Det är klart att för att man skall kunna avvärja de olägenheter som hotar livets fortgående borde man vidta mycket kraftiga och målmedvetna åtgärder överallt i världen. De åtgärder som föreslås i medlemsförslaget är sålunda nödvändiga men kan visa sig vara otillräckliga. Däremot finner fakulteten förslagens rubricering så tillvida vilseledande som den ger upphov till en föreställning om bekämpningen av de skadliga inverkingar som drivhusen har, och av skadliga drivhusgaser. I drivhusen uppstår emellertid inte några för miljön skadliga gaser, eller luftförorenande stoffer.

Industriministeriet i Island tillstyrker förslaget i dess helhet, men påpekar att problem med svavel- och kväveutsläpp spelat liten roll för Island. Ministeriet tillsatte i juni 1988 ett specialutskott för att komma med förslag hur man kan minska användningen av ämnen som nedbryter ozonskiktet. Inom ministerrådet diskuteras en eventuell nordisk konferens i Island om "växthuseffekter i Norden". Saken skall tas upp vid ett möte med de nordiska energiministerna och i deras utskott för energi och miljö.

Trafikministeriet anser att även om atmosfären över Island ännu är föga

förorenad kan de förebyggande åtgärder som förslaget tar upp komma Island till godo senare och tillstyrker därför förslaget. Nordiskt agerande mot föroreningar inom ramen för internationella konventioner kan dock väntas möta protester från andra industriländer mot föreslagna begränsningar. Det kan vidare ställa sig svårt att minska svavelföroreningar där de är blygsamma, som fallet är i Island. Ministeriet hänvisar vidare till den nordiska handlingsplanen mot havsföroreningar som är under utarbetande och bl. a. innehåller skärpta avgaskrav för bilar och utsläppskrav gentemot energiproduktion och industri. Vidare hänvisas till arbetet inom Pariskonventionen, enligt vilken Island förpliktar sig att utföra och vidarebefordra upplysningar till andra avtalsparter om mätning av luftkvalitet, som i Island utförs av Islands meteorologiska institut.

Institutet utför även mätningar i enlighet med ECE-konventionen om gränsöverskridande luftförorening. Slutligen erinras om ovanstående nytillsatta utskott för att behandla frågor om nedbrytning av ozonlagret och den paragraf (§ 212) i FN:s havsrättskonvention (UNCLOS) som behandlar föroreningar, som sprids via luften till havet. Konventionen har inte trätt i kraft men kan ses som en viljeyttring från de länder som ratificerat den, däribland Island.

Norges naturvernforbund uppskattar förslaget från de konservativa rådsmedlemmarna men finner de konkreta förslagen dels för svaga och dels för generellt utformade. Vad gäller svavel- och kväveutsläpp ställer sig förbundet bakom kraven från den s. k. NGO-konferensen i Stockholm i september 1986, dvs. minst 80 % minskning av svaveldioxidutsläppen till 1993 och därefter 90 % samt minst 75 % minskning av kväveoxidutsläppen i Europa till 1995. Naturvernförbundet hänvisar vidare till att det krävt förbud mot bl. a. CFC och PVC före 1995.

Næringsdepartementet i Norge framhåller att medlemsförslagets krav vad gäller svavelutsläpp går mycket längre än gällande avtal och därför måste värderas i förhållande till vad naturen tål och kostnaderna att företa sådana reduktioner. Departementet finner det därför svårt att ta ställning till detta förslag.

Vad gäller kväveutsläpp finner departementet det ändamålsenligt att invänta resultatet av pågående internationella förhandlingar innan man fastställer nordiska målsättningar.

Departementet ser positivt på förslagen angående ozonnedbrytande ämnen men pekar på att man i Norge redan påbörjat ett betydande arbete med uppföljning av Montrealprotokollet och en nordisk handlingsplan.

Departementet instämmer i att de nordiska regeringarna bör delta aktivt i internationellt samarbete beträffande koldioxid m. m. men påpekar att eventuella åtgärder skulle kräva betydande omläggningar av politiken inom flera sektorer, t. ex. energi, industri och samfärdsel, och sålunda ej endast energisektorn, som nämns i medlemsförslaget.

Landbruksdepartementet understryker, att de problemställningar som

tas upp i förslaget får en bred behandling i ministerrådets nya förslag till samarbetsprogram på miljöområdet och därför bör behandlas i samband med detta.

Statens naturvårdsverk i Sverige erinrar om det nordiska utredningsarbete som gjorts om erforderliga minskningar av svavel- och kväveutsläpp för att försurningen av mark och vatten skall återgå till normala nivåer samt om fortlöpande rapportering till ECE.

Naturvårdsverket anser, att den i medlemsförslaget angivna minskningen av svavelutsläppen med 60 % är att betrakta som ett önskvärt etappmål. Även förslaget om begränsning av kväveoxider med 30 procent är att betrakta som ett önskvärt delmål. För att undvika skador i skogsmarken bör kvävenedfallet reduceras med 50 procent. Även utsläppen av ammoniak, framför allt inom jordbruket, bör åtgärdas. Nedfallet av kväve består till ungefär lika delar av oxiderade kväveföreningar (NOx) och reducerade kväveföreningar (NH₃). Vad gäller förslaget att öka forskningen om tungmetallutsläppen finns redan teknik för långtgående rening av utsläppen. Det som behövs är därför snarare beslut om att minska utsläppen ytterligare. Däremot är det angeläget att få till stånd forskning kring produktkontrollfrågor för att ersätta speciellt giftiga metaller. Sveriges riksdag har nyligen fattat ett beslut om att de fullständiga halogenerade klor-fluorkarbonerna (CFC) i huvudsak helt skall vara avvecklade till utgången av år 1994. Detta beslut är betydligt mer långtgående än Montrealprotokollet.

I Norge har ett likartat beslut fattats. Ett omfattande samarbete pågår mellan de nordiska miljömyndigheterna med syfte att minska användningen av CFC och så långt som möjligt harmonisera de nordiska åtgärderna. En gemensam nordisk rekommendation på ministernivå i syfte att höja den i Montrealprotokollet föreskrivna ambitionen är mycket angelägen.

Vad gäller den s. k. "växthuseffekten" påpekar Naturvårdsverket att klimatförändringar till följd av utsläpp av bl. a. koldioxid är ett av de mest allvarliga hoten mot miljön. Den svenska riksdagen har uttalat att som ett nationellt delmål bör utsläppen av koldioxid i framtiden inte överstiga dagens nivå.

Naturvårdsverket instämmer med förslagsställarna i att det nu är nödvändigt att lyfta fram denna fråga i det internationella miljövårdsarbetet för att få till stånd en förändring av energipolitiken. Principerna i Brundtlandkommissionens rapport bör fullföljas. Ett initiativ från de nordiska länderna kan bli utgångspunkten för det nödvändiga arbete som förestår.

Statens industriverk (SIND) har inte något att erinra mot rekommendationen att ministerrådet fortlöpande redovisar åtgärder som vidtas för att minska utsläpp av svavel och kväveoxider men kan inte bedöma vilka målsättningar i procent som kan vara lämpliga. Vad gäller förslaget att de nordiska länderna bör aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som förorsakas av koldioxid och andra

”växthusgaser” genom en ändrad inriktning av energipolitiken framhåller industriverket att olika energikällor medför olika slags påverkan på miljön och ger därmed skilda möjligheter och begränsningar för industriell verksamhet. SIND kan inte bedöma vilken miljöpåverkan som kan vara mest riskabel och därmed heller inte om energipolitikens inriktning generellt bör ändras. Oavsett inriktning är det dock viktigt att i övervägandena beakta industrins energibehov och konsekvenser för industrin av förändringar.

Koncessionsnämnden för miljöskydd erinrar att i medlemsförslaget berörda frågor har redan uppmärksammats och behandlats i olika sammanhang. Det kan förutsättas att så kommer att ske även framdeles såväl nationellt som internationellt – på ett sätt som kommer att tillgodose de syften som föranlett förslaget.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) påpekar att underlag för punkt 1. redan finns tillgängligt via arbete vid ECE:s sekretariat och vid de centra som etablerats inom konventionens mät- och utvärderingsprogram, EMEP.

4. Utskottet

Utskottet noterar inledningsvis, att ministerrådets förslag till miljöprogram genom hänvisningen till Brundtlandkommissionen ges en internationell förankring på samma sätt som det nya samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet bygger på WHO:s Europaprogram ”Hälsa för alla år 2000”. Betoningen av nationella åtaganden är väsentlig då programmet därigenom vidgas utöver att vara ett rent projektprogram som det program som utgick 1987 huvudsakligen var. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att miljöområdet tilldelas 5 milj DKK i ökat anslag i ministerrådets budgetförslag för 1989, vilket bör ses som en början då det ger möjligheter att påbörja de utvidgade insatser programmen förutsätter.

Utskottet anser, att Brundtlandskommissionens rapport ger en värdefull grundval för miljöpolitiken på både internationellt, nordiskt och nationellt plan och en god utgångspunkt för den högre prioritet som miljön under åren framöver måste ha inom alla samhällssektorer. I konsekvens härmed bör definitionen av ”bärkraftig utveckling” i inledningen till det nordiska miljöprogrammet göras fylligare och mer konkret genom att begrepp som odling, energiutnyttjande, avfallshantering och återanvändning även förs in.

Utskottet ser med tillfredsställelse att ministerrådet avser att utföra en undersökning av de nordiska ländernas direkta och indirekta effekter på den globala miljön – för att ge underlag för diskussion om erforderliga förändringar i produktions- och konsumtionsmönstren. Utskottet anser, att de nordiska länderna även bör framföra förslag att en viss andel av BNP i de industrialiserade länderna borde anslås till internationellt miljöarbete. Även en global strategi för skogsvård som innefattar både avverkning och

skogsplantering bör enligt utskottets uppfattning framföras på internationellt plan för att förebygga jordytans uppvärmning genom koldioxid i atmosfären.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det i det inledande kapitlet "för en bärkraftig utveckling" fastslås, att de nordiska länderna skall eftersträva gemensamma mål för miljö kvaliteten, samt att alla nordiska länder bör inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskild annat nordiskt land har satt. Dessa mål kan uppnås med olika medel i de olika länderna. Sistnämnda formulering inskränker värdet av uttalandet i övrigt och målen måste enligt utskottets uppfattning därför definieras konkret med emissionskrav m. m. och tidsgränser.

Utskottet noterar uttalandet att risken för skada på miljön skall vara tillräcklig orsak för att vidta åtgärder i enlighet med principen om att använda bäst tillgängliga teknik. Med uttrycket "bästa tillgängliga teknik" skall förstås teknik som är *ekonomiskt* tillgänglig och teknisk genomförbar. Utskottet skulle här föredra att definitionen gavs en mindre inskränkt betydelse och vill erinra om en i Sverige använd definition "miljömässigt bästa teknik" som sätter miljön i centrum, även om det ekonomiskt kan innebära en belastning på kort sikt. Utskottet finner detta väsentligt, då uttrycket "bästa tillgängliga teknik" används genomgående i både miljöprogrammet och förslaget till åtgärdsprogram mot förorening av den marina miljön.

Allmänt innebär dock förslaget till miljöprogram höjning av ambitionsnivån och av kraven på nationella myndigheter jämfört med tidigare samarbetsprogram och utkast. Möjligheterna att förmå hela samhällssektorer att ta miljöhänsyn blir beroende av hur starka styrmedel som myndigheterna förfogar över. Det finns anledning att starkt understryka programförslagets uttalande, att de nordiska länderna bör utarbeta en strategi för att kunna påverka beslut inom EG så tidigt som möjligt. Utskottet finner det väsentligt att principen "förorenaren betalar" skrivs in i programmet, något som utskottet tidigare framhållit vid mötet med miljöministrarna 7 mars 1988.

För att ge principen ett nordiskt innehåll bör ministerrådet sålunda uppfylla rekommendation nr 24/1985 om *harmonisering av miljöskyddslagstiftningen* i Norden, något som utskottet efterlyst vid flera möten med miljöministrarna och framhållit att miljökraven bör vara konkurrensneutrala i Norden. Härvid vill utskottet understryka kraven i medlemsförslag A 831/s om *förstärkta åtgärder för harmonisering av miljöskyddsreglerna* i de nordiska länderna, vari bl. a. erinras om att de nordiska länderna i Helsingforsavtalets artikel 31 åtagit sig att eftersträva sådan harmonisering. Utskottet anser, att strävan mot en sådan harmonisering skulle få större konkretion om den också omfattade *miljöbrottslagstiftningen* och beivrande av miljöbrott. En gemensam nordisk miljödomstol har nämnts i diskussionen men utskottet finner att detta ej är aktuellt innan en harmonisering genomförts.

Utskottet noterar uttalandet, att kärnkraft och fossila bränslen skall så långt det är möjligt ersättas med förnybara och miljövänliga energikällor och -tekniker. Länderna skall samarbeta för att utveckla sådan teknologi vad avser biomassa, vind, sol, vågenergi och restprodukter från jord- och skogsbruk samt avfall.

Energisparande anses av ministerrådet vara det bästa sättet att lösa två allvarliga miljöproblem, nämligen försurningen och "växthuseffekten", där koldioxid anses som en av de viktigaste orsakerna, något som tas upp i medlemsförslag A 843/s om luftföroreningar och "växthuseffekter" vilket därmed i viss mån tillmötesgått. Nyheter jämfört med tidigare uttalanden från ministerrådet är också att länderna bör öka sina insatser för energisparande och minskad elanvändning. Åtagandena att gå in för "stabilisering och snarast möjlig reduktion" av energiförbrukningen begränsas i värde av att man ej satt några tidsgränser. Samma gäller också ersättningen av kärnkraft och fossila bränslen med förnybara energikällor. Beträffande kärnkraft hänvisas till rådets rekommendation nr 32/1988 om avveckling av kärnkraften. Utskottet vill erinra om de miljörisker kärnkraften innebär, både vad gäller transporter av radioaktiva ämnen och olycksrisker i produktionsprocessen, där olyckor och felgrepp kan leda till irreparabla skador i miljön.

För stora delar av industrin torde erfordras nya grepp för att miljön skall räddas, medan vissa industrier kommit väl igång för att introducera ny miljövänlig teknik. Utskottet vill starkt understryka ministerrådets uttalanden att miljöproblem måste lösas utan att det tillskapas nya problem och att det i ett längre perspektiv kan vara en konkurrensfördel för företag att leva upp till stränga miljökrav.

Vid miljöministermötet i Stockholm den 30 augusti tillsattes en arbetsgrupp för att klargöra möjligheterna att eliminera utsläppen av klorerade organiska föroreningar från massaindustrin. På grundval av dess rapport beslutar regeringarna i november om vilka konkreta krav som skall ställas på massaindustrin. Resultatet av detta arbete bör skrivas in i programmet.

Utskottet ser detta med tillfredsställelse i synnerhet då man kritiserat tidigare utkast som alltför försiktigt vad gällde att ställa krav på industrin. Med tanke på de stora kostnader utsläpp och avfall förorsakar för samhället, borde man istället påpeka, att en mer offensiv miljöpolitik skulle ge stora kostnadsbesparingar av utsläpp och ofta visat sig ge ökad lönsamhet. Utskottet har också efterlyst positiva åtgärder för att förmå industrin att leva upp till dessa och andra miljökrav. Utskottet har också framhållit, att kontroll och tillsyn bör äga rum så nära produktionen som möjligt, och att konkreta åtgärder borde vidtas i tidigt skede. Utskottet anser vidare att uttrycket på sid 13 "en så vittgående harmonisering som möjligt" (om klassificering och märkning av kemiska ämnen och produkter) bör ersättas med "genomgående harmonisering". Utskottet föreslår att ett nordiskt system för miljödeklaration för olika produkter, eventuellt med en gemen-

sam nordisk symbol, bör utarbetas. Till de ämnen som bör märkas hör de som WHO utpekat som cancerogena. För samordning med motsvarande arbete inom arbetsmiljöområdet skulle ett *Nordiskt institut för toxikologi* kunna övervägas.

Forsknings- och utvecklings-, projektexport- och investeringsområdena aktualiserar stora resursbehov och utskottet bör framhålla att finansieringsmöjligheterna undersöks.

Utskottet vill starkt understryka ministerrådsförslagets betoning av forskning och utveckling både vad gäller miljöteknologi, miljövänliga produkter och förstärkning av det miljötekniska kunnandet inom industrin.

Ministerrådet kommer därför att stödja FoU-samarbete som bl. a. genomförs av Nordiskt Industriellt Center i Oslo avseende t. ex. renare, afallsfria och biverkningsfria teknologier, ersättning för miljöfarliga ämnen samt utveckling, produktion och export av nordisk miljöteknologi. Utskottet noterar, att det i Norden redan finns en rad institutioner som kan medverka i ett miljöinvesteringprogram i synnerhet Nordiska investeringsbanken (NIB) Nordiska projektexportfonden och Nordiskt Industriellt Center. De nordiska länderna exporterar redan miljöteknologi till t. ex. Kina och ASEAN-länderna. En av de punkter som tas upp som angelägna är även främjande av projektexport till länder, särskilt i Europa, som genom gränsöverskridande förorening av luft och vatten påverkar de nordiska ländernas miljö. Utskottet anser, att de nordiska länderna bör gå i spetsen på internationellt plan för att utarbeta olika finansieringsformer för att förse sådana länder med modern miljöteknologi.

Inom *trafikpolitiken* noterar utskottet med tillfredsställelse att ministerrådet nu kommit fram till en tidsgräns för införandet av USA-krav för avgaser för alla typer av nya fordon även om tidsgränsen är satt så sent som 1995. Utskottet har vid flera tillfällen uppmanat ministerrådet härtill. Utskottet ser gärna att man genom olika stimulanser förmår fordonsägare att frivilligt övergå till avgasrening tidigare. Stockholmskonferensen om luftföroreningar 1986 tog upp frågan om grundläggande förändringar i *trafikpolitiken* och ministerrådets uttalanden går i denna riktning, även om de är mycket allmänt hållna. Även om avgasrening genomförs, leder den ökade trafikmängden fram till år 2000 och framöver till ökade kväveutsläpp. Ökningen av koldioxiden begränsas inte av avgasrening. Detta medför att trafikstrukturen måste förändras. Även om trafikpolitiska beslut tas av trafiktransport- och ekonomiministrar kan miljöministrarna genom en klar viljeyttring som bygger på noggranna undersökningar av miljöeffekter av olika trafiklösningar avsevärt påverka dem. Det står redan klart, att satsning på järnvägstransporter är klart miljövänligare än lastbils/trailertransport, som gynnas av den nuvarande trafikpolitiken. Vad som saknas i programmet är framför allt beskrivning av ekonomiska styrmedel, investeringar m. m. för att påverka den relativa lönsamheten hos olika trafikslag. Miljön bör ges en starkare placering vid beslut angående landsvägstransporterna.

Målsättningen bör på sikt vara att i samarbete mellan olika sektorer inom ministerrådet utarbeta en gemensam trafikpolitik med järnvägar och fartygstrafik som grundval. Utskottet vill här erinra om de förslag angående infrastrukturinvesteringar som behandlats av kommunikationsutskottet. På samma sätt bör miljösynpunkterna planeras in från början när ministerrådet utarbetar en ny ekonomisk handlingsplan, som 1989 skall ersätta "Norden i växt".

Vad gäller avsnittet om *jordbruk, skogsbruk och fiske* noterar utskottet att konkreta krav ställs på jordbruket beträffande bekämpningsmedel. Problemet med gödningsämnen och effekter på grundvatten berörs, dock ej särskilt detaljerat. Närsalter tas upp i åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön, B 86/s. Utskottet förväntar sig att mer detaljerade styrmedel utarbetas. Till dessa bör enligt utskottets uppfattning höra uppmuntran av ekologiskt jordbruk för att tillmötesgå den starka opinion som förordar obesprutade grönsaker och frukt och högre livsmedelskvalitet.

Utskottet har vid flera tillfällen vid sina möten med miljöministrarna efterlyst konkreta åtaganden vad gällde minskning av kvävegödsel och bekämpningsmedel inom jordbruket, och ser fram emot att dessa nya miljöprogram blir en utgångspunkt för en miljövänligare jordbrukspolitik i de nordiska länderna, med mer extensiva brukningsmetoder, med mindre kemikalier och med begränsad användning av handelsgödsel. Ett enkelt medel för skydd av vattenmiljön är skyddszoner i närheten av vattendrag, där bekämpningsmedel och gödsling ej får förekomma. Avsnitten om skogsbruk och fiske är försiktigt skrivna och utskottet vill särskilt understryka åtagandet att utarbeta samordnade regler för skogsgödsling och bekämpningsmedel. Utskottet noterar vidare att ministerrådet påpekar, att varje sektor har ett ansvar för miljö- och naturvården inom sin verksamhet. Vad gäller fiskodlingen vill utskottet erinra om att ministerrådet i förslaget till åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön – som ett förslag att framföra till Nordsjökonferensen 1990 – att den marina fiskodlingen skall begränsas i belastade områden som Skagerack, Kattegatt och Östersjön.

Vidare anser utskottet att programmet bör innehålla ett avsnitt om dricksvattnet. *Dricksvattenresurserna* skall registreras och mätningar kontinuerligt utföras på mängd och kvalitet så att reglerna för skydd av dricksvattnet alltid är tillräckligt stränga för att säkra försörjningen.

Vad gäller avsnittet om "*Utbildning, konsumentfrågor och kultur*" noterar utskottet uttalandena om behovet att stödja undervisningen om miljöfrågor i skolan och att stärka miljöfrågornas ställning i olika yrkesutbildningar och vill understryka miljöfrågornas betydelse i den nyligen antagna kulturhandlingsplanen. Frågan om luftföroreningarnas inverkan på kulturbyggnader togs upp av utskottet vid sessionen i samband med handlingsplanen mot luftföroreningar. Ett tvärfackligt samarbete med kulturmyndigheter erfordras utöver miljöpolitiska åtgärder.

Vad gäller avsnittet om luftföroreningar har utskottet tidigare understrukt vikten av att stärka *ECE:s mätprogram EMEP* till att även omfatta kväveutsläpp och långväga transport av kväveföroreningar samt beräkning av kritiska belastningsnivåer för dessa oberoende av när "NOX-protokollet" träder i kraft. ECE har begärt förslag härom från alla medlemsländer. Utskottet förutsätter, att de nordiska länderna går i spetsen för bättre kontroll och minskning av kväveutsläpp.

Utskottet vill dessutom erinra om uttalanden som gjorts i rådets konferens 1986 om behovet av rökgasrening och anser att detta bör tas in som en målsättning i miljöplanen. Utskottet, som med tillfredsställelse noterat de nordiska regeringarnas insatser i samband med förhandlingarna om Montrealprotokollet, anser att frågor om CFC m. fl. ozonnedbrytande ämnen har en naturlig plats i samarbetsprogrammet. Medan de förutskickade insatserna härvidlag på internationellt plan är framåtsyftande synes formuleringarna om de nordiska åtgärderna snarast vara ett steg tillbaka jämfört med de uttalanden som publicerades när den s. k. reduktions-planen antogs hösten 1987. Denna plan anser utskottet vara en brådskande angelägenhet.

Vidare synes ministerrådet underskatta problemet med den ökande koldioxiden i atmosfären som endast tas upp i allmänna formuleringar. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till medlemsförslag A 843/s om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" vari rådet uppmanas att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att aktivt delta i det internationella samarbetet för att finna en lösning på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken. Liknande synpunkter anförs i medlemsförslaget A 851/s om en nordisk miljöpolitik. Minskning av användningen av fossila bränslen som påverkar miljön negativt torde vara av avgörande betydelse härvidlag liksom vidare arbete för utveckling av förbränningstekniken.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet – i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1988 – avser att utarbeta en nordisk strategi på avfallsområdet, inriktad på att minska mängden avfall och avfallens innehåll av miljöstörande ämnen. Åtgärder för sortering, behandling och återvinning tas fram och samordning sker mellan avfallsförbränning och energiplanläggning. Enligt utskottets uppfattning bör här miljöhänsynen planeras in med prioritet före energisynpunkterna. Utskottet emotser ett samlat separat åtgärdsprogram för miljövänlig avfallshantering.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet ministerrådsförslag B 85/s om en nordisk miljöplan och anser att följande punkter bör framhåvas i den slutgiltiga miljöplanen.

Internationella insatser

1. De nordiska länderna bör inom FN föreslå att den internationella miljöpolitiken bör i FN föras upp på samma nivå som nedrustningspolitiken.

2. De nordiska länderna bör inom FN föreslå, att generalförsamlingen antar en resolution att de industrialiserade länderna inriktar en viss andel av sin BNP till globalt miljösamarbete.

3. De nordiska länderna bör inom FAO och UNEP föreslå en global strategi för skogsvård, innefattande avverkningsmetoder och skogsplantering. För detta ändamål bör nordisk skogsforskning tilldelas anslag över Nordiska ministerrådets budget.

4. De nordiska länderna bör lägga fram förslag till en europeisk miljöfond för att göra modern miljöteknologi tillgänglig för länder som står för stora gränsöverskridande föroreningar.

Nordiska insatser

5. Nordiska investeringsbankens olika finansieringsordningar bör utvidgas till att omfatta samarbete kring export av miljöteknologi till länder utanför Norden.

6. Miljöaspekterna bör inarbetas i alla sektorer i det nordiska samarbetet både inom Nordiska rådet och ministerrådet. Alla ämbetsmannakommittéer bör årligen rapportera om hur de integrerar miljöhänsyn i sitt arbete. Miljöfrågor bör tas in i Nordiska rådets internationella arbetsuppgifter.

7. I det ministerrådsförslag som framläggs till Nordiska rådets session 1989 om en ny ekonomisk handlingsplan bör miljöaspekterna arbetas in i enlighet med de synpunkter som social- och miljöutskottet anförde när planen "Norden i växt" framlades 1985.

8. Det bör upprättas en nordisk energibudget som innefattar

a) befintliga och potentiella energiresurser i Norden b) aktuellt och framtida energibehov i Norden c) hur detta energibehov skall tillfredsställas med minsta möjliga belastning på miljön

I denna energibudget bör beaktas möjligheterna till ökad användning av naturgas.

9. Det bör utarbetas en gemensam nordisk trafikpolitik med järnväg och fartygstrafik som grundval.

10. Miljöprogrammet bör kompletteras med en åtgärdsplan för naturvård som innefattar bevarande av flora och fauna, skydd av biotoper som tex våtmarker m fl sårbara naturområden och återställande av naturområden efter exploatering.

11. När ett nytt nordiskt samarbetsprogram för turism utarbetas bör ökad miljöhänsyn arbetas in, särskilt vad gäller skyddet av sårbara naturområden.

12. Ett nordiskt system för miljödeklarationen för olika produkter, eventuellt med gemensamma nordiska symboler, bör utarbetas. Till de ämnen som bör märkas med symbol som anger riskerna vid användning hör de som WHO utpekat som cancerogena. Med en positiv symbol bör utmärkas ämnen och produkter, vars användning är ekologiskt fördelaktig.

13. Nordiska rådet förutsätter att ministerrådet presenterar ett åtgärds-

program för mer miljövänlig avfallshantering i enlighet med rådets rekommendation nr 16/1988.

14. Miljöprogrammet bör innefatta åtgärder för skydd av dricksvattnet bl. a. genom kontinuerliga mätningar och regler för innehåll av kemikalier m m.

15. Miljöprogrammet bör innehålla konkreta åtaganden för uppfyllande av ministerrådets beslut att de nordiska länderna bör genomföra större minskningar av CFC-användningen än som avtalats i Montreal-protokollet och med angivande av år när ett förbud kan träda i kraft.

16. Miljöprogrammets avsnitt om information bör inrymma förslag om en nordisk miljödatabank.

Nationella åtgärder

17. En ökad harmonisering av de nordiska ländernas miljöbestämmelser bör ske i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 31. De nordiska regeringarna och parlamenten bör i sitt lagstiftande och reglerande arbete verka för nordiska riktlinjer för myndighetsverksamhet och industriell verksamhet som påverkar miljön.

18. De nordiska länderna bör i sin jordbrukspolitik tillgodose behovet av ett miljövänligt jordbruk, byggt på extensiva brukningsformer och med begränsad användning av handelsgödsel och kemikalier. Drift av ekologiskt jordbruk bör uppmuntras.

19. De nordiska länderna bör begränsa fiskodlingen i särskilt belastade kustområden.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår social- och miljöutskottet att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslag B 85/s samt medlemsförslag A 831/s om förstärkta åtgärder för en harmonisering av miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna, A 843/s om bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter" och A 851/s om nordisk miljöpolitik antar följande rekommendationer:

- I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att
 - a) fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslag B 85/s samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts av social- och miljöutskottet och därvid omarbeta de ovan fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser m. m. inom de områden som nämnts.
 - b) ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet
 - c) årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötilståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

II. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

Oslo den 25 oktober 1988

Svein Alsaker (Kr F)

Margrete Auken (SF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Friðjon Thórðarson (Sj)

Knud Glønborg (KrF)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Marit Rotnes (A)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Reservation

Undertecknade anser att utskottets yttrande på sid. 150, som börjar med "Energisparande anses av ministerrådet ..." och slutar med "... irreparabla skador i miljön" borde ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste kampen mot luftföroreningarna ses som den viktigaste miljöpolitiska utmaningen under perioden fram till år 2000. Utskottet instämmer i de bedömningar och åtgärdsförslag som redovisas i medlemsförslag A 843/s om luftföroreningar och "växthuseffekter". Luftföroreningarna måste enligt utskottets mening bekämpas hårdare. Svavel- och kväveutsläppen måste minskas. Utsläppen av koldioxid från förbränning får inte tillåtas öka. Miljöavgifter och skatterabatter samt god energihushållning påskyndar omställningen till ett miljövänligare samhälle.

Fortsatt användning av kärnkraften gör dessa mål möjliga att uppnå. Att ersätta dagens energiproduktion i kärnkraftverk med motsvarande produktion i kolkondensverk kommer att öka koldioxidutsläppen dramatiskt. Denna utveckling är inte acceptabel. Därför skall alla planer på nya kol- och oljekondenskraftverk för att ersätta en snabbt avvecklad kärnkraft bestämt avvisas. En förtida avveckling av kärnkraften får aldrig resultera i att nödvändiga miljökrav på alternativ energi eftersätts. Den del av energiproduktionen som behöver ersättas måste istället produceras med inhemska förnybara energikällor.

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a)
- b) = utskottet
- c)

II. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- a) = utskottet
- b) att aktivt delta i det nordiska och det internationella samarbetet för att finna lösningar på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivhusgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken i enlig-

het med medlemsförslag A 843/s och med beaktande av de synpunkter som reservanterna anført.

Oslo den 25 oktober 1988

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Sten Svensson (m)

Ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet översänder härmed sitt förslag till nordiskt miljöprogram för yttrande.

Efter det att Nordiska rådet avgett sina synpunkter på förslaget avser ministerrådet att fastställa programmet.

Stockholm den 7 oktober 1988

Birgitta Dahl

Fridtjov Clemet

Nordiskt miljöprogram

Förord

Alla nationer har ett ansvar för vår gemensamma miljö. Långväga transport av luftföroreningar som ödelägger skogar, insjöar och kulturarv, förorening av haven, spridning av miljögifter och miljöfarligt avfall, säkerhet vid kärnkraftverk, uttunnning av det skyddande ozonlagret och globala klimatförändringar är alla exempel på miljöproblem som kräver internationella lösningar. Utnyttjandet av begränsade naturresurser och skyddet av det genetiska arvet, t. ex. de hotade tropiska regnskogarna, är av gemensam angelägenhet för oss alla.

Den kraftiga algbloomingen som drabbade stora delar av de gemensamma nordiska havs- och kustområdena i maj/juni 1988 är en allvarlig påminnelse om vad som kan ske när den ekologiska balansen rubbas. Den omfattande säldöden kan vara ett annat exempel.

En god miljö är en förutsättning för en fortsatt positiv välfärdsutveckling. De miljökostnader som kan uppstå för näringsliv och samhälle måste jämföras med de skador och kostnader som skulle uppkomma om miljöförstöringen tillåts fortgå.

Skyddet av miljön har blivit en viktig del av samhällspolitiken och det internationella samarbetet. Målet bör först och främst vara att upprätthålla en naturresursbas som är en förutsättning för en fortsatt positiv samhällsutveckling på lång sikt.

Världskommissionen för miljö och utveckling har i sin rapport "Vår gemensamma framtid" (Our Common Future) dokumenterat sambanden mellan miljö och den ekonomiska och sociala utvecklingen. Kommissionen konstaterar att belastningen på miljön har börjat bli så allvarlig att den utgör ett hot mot mänsklighetens framtid. Kommissionen pekar på behovet att skapa en bärkraftig utveckling som kan tillfredsställa nuvarande generationers behov utan att sätta kommande generationers livsbetingelser i fara.

Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) ansluter sig till Världskommissionens analys av den globala miljösituationen och de rekommendationer till åtgärder som krävs för att lösa problemen.

Mot denna bakgrund har Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) utarbetat ett nytt program för miljöarbetet mellan de nordiska länderna. Programmet utgör en långsiktig målsättning för miljöarbetet och är uppbyggt kring Världskommissionens principer om tvärfacklighet, långsiktighet, miljöfrågornas integrering i de olika samhällssektorerna och en internationell syn på miljöarbete. Programmet behandlar också vissa kortsiktiga mål som har stor politisk betydelse och aktualitet.

Programmet understryker särskilt det ansvar för miljön som de olika sektorsmyndigheterna har inom sina respektive verksamhetsområden.

Genom nationella aktionsplaner kan de enskilda länderna ta itu med

gamla miljöförsyndelser och lösa de mest akuta miljöproblemen inom sina egna länders gränser. De nordiska länderna avser att lämna gemensamma aktionsplaner på områden där åtgärderna kan stödja och förstärka varandra och således kan uppnå ett bättre samlat resultat. Det gäller t. ex. bekämpning av luftföroreningar och skyddet av den marina miljön. I vissa särskilt utsatta områden där det krävs åtgärder mot flera föroreningskällor, t. ex. genom en samlad insats från industri, jordbruk och kommuner, kommer särskilda områdesplaner att utarbetas.

Föreliggande program innebär en väsentlig höjning och konkretisering av ambitionsnivån på flera områden inom det nordiska miljösamarbetet. Ett förverkligande av programmet förutsätter en motsvarande ökning av resurserna både nationellt och över den gemensamma nordiska budgeten. Redan år 1989 kommer bl. a. arbetet med uppföljningen av åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön att prioriteras och bör tilldelas ytterligare budgetmedel. Genomförandet av miljöprogrammet som helhet torde kräva minst en fördubbling av de gemensamma nordiska resurserna.

Innehållsförteckning:

Inledning	162
1 NORDEN OCH DEN GLOBALA MILJÖN	163
1.1 Miljö och utveckling	
1.2 Internationellt konventionsarbete	
2 FÖR EN BÄRKRAFTIG UTVECKLING	166
2.1 Energi	
2.2 Industri och teknologi	
2.3 Trafik	
2.4 Jordbruk, skogsbruk og fiske	
2.5 Friluftsliv och turism	
2.6 Utbildning, konsumentfrågor och kultur	
2.7 Arbetsmiljö, hälsa och livsmedel	
3 MILJÖPOLITISKA ÅTGÄRDER	177
3.1 Klimat och ozonlagret	
3.2 Luftföroreningar	
3.3 Vatten- och havsföroreningar	
3.4 Avfall och återvinning	
3.5 Kemikalier	
3.6 Naturvård	
4 STYRMEDEL	184
4.1 Harmonisering	
4.2 Juridiska, ekonomiska och administrativa styrmedel	
4.3 Kontroll och tillsyn	
4.4 Beredskap – kemikalieolyckor	
4.5 Bedömning av miljökonsekvenser	
5 FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSSAMARBETE	186
5.1 Generellt	
5.2 Luftföroreningar och klimatförändringar	
5.3 Havs- och vattenföroreningar	
5.4 Bioteknologi	
5.5 Miljöteknologi	
6 MILJÖKUNSKAP OCH INFORMATION	189
6.1 Miljökvalitets- och naturövervakning	
6.2 Miljödata och statistik	
6.3 Miljöundervisning	
6.4 Information och ökad miljömedvetenhet	

Inledning

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas samarbetsorgan. Grunden för det nordiska samarbetet i ministerrådet är den bindande samarbetsöverenskommelse från år 1962 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, det s. k. Helsingforsavtalet.

År 1974 utvidgades Helsingforsavtalet med tre artiklar avseende samarbetet på miljövårdsområdet, nämligen:

- att i nationell lagstiftning och vid tillämpningen därav i största möjliga omfattning likställa andra nordiska länders miljövårdsintressen med det egna landets,
- att eftersträva harmonisering av de nordiska ländernas miljöskyddsregler i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar av miljön,
- att eftersträva samordning i fråga om avsättning av naturskydds- och friluftsområden samt i fråga om fridlysning och andra åtgärder för skydd av växter och djur.

De nordiska länderna har vidare antagit en bindande miljöskyddskonvention som trädde i kraft år 1976. Konventionen föreskriver bla. att vid prövning av tillåtligheten av miljöfarlig verksamhet skall en störning som sådan verksamhet medför eller kan medföra i en annan fördragslutande stat likställas med en störning i det egna landet.

De nordiska länderna har således en avtalsmässig förpliktelse att eftersträva en samordning av sina miljöpolitiska åtgärder.

Den övergripande ramen för det nordiska miljöarbetet har varit av ministerrådet antagna femåriga samarbetsprogram. Programmen har innehållit planer och förslag till verksamhet som täcker ett brett fält inom miljöområdet.

Ministerrådet har beslutat att det framtida generella samarbetsprogrammet på miljövårdsområdet skall ha ett längre tidsperspektiv, vara mera övergripande och principiellt till sin karaktär samt konkret resultatinkänt. Vissa sakområden kommer dock att ha ett kortare tidsperspektiv. Programmet skall också vara så flexibelt att nya miljöproblem som vi inte idag känner till skall kunna tas upp i det nordiska samarbetet. Den konkreta styrningen och prioriteringen av verksamheten och projekten kommer att ske med hjälp av två- till fyraårs program för de olika sakområdena.

I den föregående programperioden har det nordiska miljöarbetet blivit alltmer centralt och politiskt aktuellt. Ministerrådet har antagit en rad beslut om åtgärder och målsättningar exempelvis beträffande buller, luft- och havsföroreningar samt skyddet av ozonlagret.

En förutsättning för att uppnå goda resultat är att det utförs ett kvalificerat nordiskt utredningsarbete. Nordiska projekt bör ha som mål att bidra med beslutsunderlag för ministerrådet och de nationella myndigheterna.

De nordiska länderna avsätter var för sig betydande resurser för miljövård. Nordiskt samarbete syftar bl. a. till att samordna dessa resurser genom arbetsfördelning och utbyte av erfarenheter på en lång rad centrala miljöområden. Det intensifierade nordiska samarbete som förutsätts i föreliggande program kräver emellertid en motsvarande ökning av resurserna både nationellt och över den gemensamma nordiska budgeten.

De nordiska länderna samarbetar sedan länge i det internationella miljöarbetet. Tillsammans har Norden möjlighet att spela en pådrivande roll och tillvarata gemensamma intressen. Detta kräver dels samordning inför möten inom ramen för internationella organisationer och konventioner och dels att det tas fram nödvändigt gemensamt sakunderlag.

En rad åtgärder har vidtagits med anledning av framställningar från Nordiska rådet. Ministerrådet kommer även i framtiden att lägga stor vikt vid en aktiv politisk dialog med parlamentarikerna i Nordiska rådet.

I det följande presenteras centrala principer och målsättningar för ministerrådets arbete på miljövårdsområdet åren framöver. Ministerrådet har som en viktig utgångspunkt för sitt program tagit rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling. Detta innebär att programmet präglas av en tvärfacklig syn som förutsätter samarbete över administrativa och nationella gränser. Ministerrådet inbjuder de nordiska samarbetsorganen och institutionerna till ett gemensamt arbete för en bättre miljö.

1 Norden och den globala miljön

1.1 Miljö och utveckling

De nordiska länderna bör vara pådrivande i strävandena att uppnå en global bärkraftig utveckling. Detta innebär bl. a. att de nordiska länderna vidtar konkreta åtgärder med syfte att integrera miljöhänsyn i sina egna samhällspolitiska beslut och samtidigt aktivt verkar för ett ökat internationellt miljösamarbete där både de industrialiserade ländernas och utvecklingsländernas intressen beaktas.

Världskommissionen för miljö och utveckling visar i sin rapport på sambandet mellan miljöproblemen och ländernas industri-, trafik-, jordbruks-, energi-, handels- och biståndspolitik. Uppnåendet av en global bärkraftig utveckling förutsätter att vi är medvetna om de direkta och indirekta följderna av beslut och åtgärder inom alla samhällssektorer och att vi gemensamt utarbetar strategier för att rätta till de utvecklingstrender som står i konflikt med miljön.

De nordiska länderna skall både nationellt och internationellt främja en bärkraftig utveckling i enlighet med rekommendationerna i Världskommissionens rapport och UNEP:s miljöperspektiv.

Nordiska ministerrådet avser att med utgångspunkt från Världskommissionens analys av de globala miljö- och utvecklingsproblemen låta utföra gemensamma praktiska analyser av de nordiska ländernas direkta och

indirekta effekter på den globala miljön. Avsikten med dessa analyser är att utreda belastningen på miljö- och naturresurser av olika ekonomiska aktiviteter. Utredningarna skall tjäna som underlag för en diskussion om vilka förändringar som på sikt krävs beträffande bl. a. konsumtions- och produktionsmönstren i de nordiska länderna för att uppnå en bärkraftig utveckling. Utredningarna skall genomföras i samarbete mellan ministerrådets olika verksamhetsområden. Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor skall koordinera arbetet.

Ministerrådet anser att Världskommissionens rekommendationer om ökad ansvar för miljö- och utvecklingsproblemen bör genomföras inom FN-systemet inklusive Världsbanken och IMF samt OECD, GATT och andra relevanta internationella organ, och stödja den ledande och koordinerande roll som är tilldelad FN:s generalsekreterare.

Vidare skall de nordiska länderna verka för att FN:s miljöprogram, UNEP:s, katalytiska roll i FN-systemet utvidgas. UNEP bör utarbeta miljödata, utredningar och analyser, utveckla internationell miljö rätt samt rapportera och informera om miljörelaterad verksamhet. Nordiska ministerrådet stödjer detta arbete bl. a. genom ökad satsning på undersökningsverksamhet relaterad till globala miljöfrågor, miljö kvalitetsövervakning och miljödata.

De nordiska länderna bör verka för att miljö vårdsfrågornas behandling inom ECE och OECD blir mera effektiv och tvärfacklig. Detta gäller inom ramen för organisationernas miljökommittéer, men också miljö aspekterna av beslut inom de ekonomiska, handels- och biståndspolitiska områdena bör uppmärksammas i större utsträckning än hittills. De nordiska länderna kommer att verka för att Världskommissionens rekommendationer noga uppmärksammas inom ECE:s och OECD:s olika organ.

Ministerrådet anser att kontakter med internationella miljöorganisationer (NGOs) bör utvecklas. IUCN kan ha en viktig roll härvidlag som förmedlare mellan myndigheter och ideella organisationer.

I slutkommunikén från Nordiska Rådets internationella konferens om luftföroreningar, i september 1986, anfördes att det är nödvändigt att handeln med och bistånd till utvecklingsländerna skall ske på sådant sätt att mottagarna informeras om miljöeffekterna av produktionsprocesser och produkter samt att åtgärder för att säkra en från miljösynpunkt ansvarig utveckling i dessa länder prioriteras i all överföring av bistånd och teknologi.

Ministerrådet ansluter sig till denna målsättning. De nordiska ländernas utvecklingsbistånd bör stödja en bärkraftig utveckling i mottagländerna. Detta innebär att biståndet skall motverka felaktig resursförbrukning och ekologisk överbelastning. Biståndsmedel bör även inriktas mot utvecklingsprojekt med miljöförbättrande effekter. Projekten utarbetas i samråd med mottagarlandets myndigheter och med hänsyn till mottagarlandets utvecklingsplaner och egna prioriteringar.

Ministerrådet avser att främja miljökonsekvensvärderingar av de bilaterala och multilaterala utvecklingsorganens aktiviteter och för att de miljökonsekvenserna av privata investeringar i utvecklingsländerna utvärderas. Detta gäller särskilt de multilaterala utvecklingsbankerna. Förutom konsekvensvärderingar bör erfarenheterna från tidigare genomförda miljöprojekt utnyttjas.

Miljömyndigheterna kommer i samarbete med utrikes- och biståndsmyndigheterna att inleda samarbete med motsvarande myndigheter i de viktigaste samarbetsländerna som mottar bistånd från de nordiska länderna. Samarbetet kan omfatta utbyte av information och erfarenheter samt uppbyggandet av miljölagstiftningen och miljöadministrationen i utvecklingsländerna. Miljömyndigheterna kommer också att verka för en gemensam nordisk utbildningsverksamhet i samarbete med biståndsmyndigheterna.

1.2 Internationellt konventionsarbete

De globala miljöproblemen kan endast lösas genom ett internationellt samarbete. De nordiska länderna deltar aktivt i arbetet inom ramen för ett antal internationella konventioner t. ex. Wienkonventionen för skydd av ozonlagret, ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar och de internationella havsföroreningskonventionerna, i synnerhet London-, Oslo-, Paris- och Helsingforskonventionerna. På naturskyddsområdet finns bl.a RAMSAR-konventionen om våtmarker, CITES-konventionen om internationell handel med utrotningshotade vilda djur och växter, Bonnkonventionen om skydd av migrerande arter av vilda djur, Bernkonventionen om skydd av Europas vilda djur och växter och UNESCO-konventionen om skydd av världens kultur- och naturarv.

Genom att uppträda gemensamt får de nordiska länderna en större genomslagskraft i det internationella samarbetet. De nordiska länderna tar sikte på att spela en aktiv pådrivande roll under förhandlingarna av nya internationella avtal och konventioner. Det är viktigt att få till stånd avtal om konsekvensanalyser, skydd av genetiska resurser, skydd av atmosfären, och transport av farligt avfall.

- Det nordiska miljösamarbetet skall kunna användas och vara pådrivande i det internationella miljöarbetet.
- De nordiska länderna skall verka för att uppföljningen av Världskommissionens rekommendationer genomförs inom de olika internationella samarbetsorganen och inom ramen för bilateralt och regionalt samarbete.
- De nordiska länderna skall endast genomföra biståndsprojekt som på kortare eller längre sikt bidrar till en bärkraftig utveckling ("sustainable development") i utvecklingsländerna.

- Det bör ställas krav på värdering av miljökonsekvenser av biståndsprojekt och andra privata och offentliga investeringar i tredje världen som motsvarar de krav som ställs på verksamheter som skall genomföras i Norden.

2 För en bärkraftig utveckling

Nordiska ministerrådet anser att det bästa sättet att förebygga miljöproblem är att integrera miljöhänsyn i alla samhällssektorer. Detta är en förutsättning för att skapa en bärkraftig utveckling och därmed ett samhälle som i ökad utsträckning är i balans med naturen. En bärkraftig utveckling förutsätter kunskaper om naturförutsättningarna och konsekvenserna av olika ingrepp. Det är nödvändigt att i högre grad beakta de ekonomiska och sociala samband som påverkar miljöproblemen.

Det är miljömyndigheternas ansvar att utarbeta klara ramar så att miljö kvalitetskraven kan uppfyllas. De olika samhällssektorerna har ansvaret att riktlinjer, program och budgetar stödjer en utveckling som både är ekonomiskt och ekologiskt bärkraftig. Miljömyndigheterna i samarbete med andra sektorer skall svara för att miljökraven utarbetas på ett för samhället optimalt sätt ("mest miljö för minsta kostnad"). Ministerrådet kommer att satsa på att öka förståelsen för de grundläggande ekologiska sammanhangen. Miljökonsekvensvärderingar bör användas som ett naturligt och övergripande hänsyn och inarbetas i besluts- och budgetprocedurer och handlingsplaner för verksamheter inom sektorer som energi, industri, jordbruk, skogsbruk och transport.

På flera områden kommer det att bli aktuellt att genomföra projektverksamhet tvärs över sektorsgränserna. Det bör skapas ett system för planering och finansiering av sådana projekt över den gemensamma nordiska budgeten.

EG:s arbete med att etablera en inre marknad innan utgången av år 1992 har medfört ingående överväganden inom Nordiska Ministerrådet om detta arbetes betydelse för Nordens ställning i Europa och för det framtida nordiska samarbetet inte minst på miljöområdet.

De nordiska länderna bör fortsätta att påverka beslut inom EG så tidigt som möjligt.

- De nordiska länderna skall arbeta för en bärkraftig utveckling där miljöarbetet skall integreras i alla samhällssektorer, vara sektorsövergripande och långsiktigt inriktat.
- Alla verksamheter skall ta ansvar för miljökonsekvenserna av sina verksamheter och bidra till att förebygga nya skador på hälsa och miljö.
- Miljökraven skall utgå ifrån gränserna för vad naturen tål. I de fall det inte vetenskapligt kan ges konkreta svar eller bevis skall tvivelsmålet räknas naturen tillgodo. Risken för skada på miljön skall vara tillräcklig

orsak för att vidta åtgärder i enlighet med principen om att använda bäst tillgängliga teknik.¹

- De nordiska länderna skall eftersträva gemensamma mål för miljökvaliteten. Alla nordiska länder bör inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskild annat nordiskt land har satt. Dessa mål kan uppnås med olika medel i de olika länderna.
- Miljökraven bör utnyttjas till att skapa ny sysselsättning och främja forsknings- och utvecklingsarbete.
- Principen att förorenaren betalar skall tillämpas i det nordiska arbetet. Kostnader och ersättning för uppkomna skador skall bäras av den som orsakar eller har orsakat skadorna.
- De nordiska länderna bör arbeta för att det europeiska integrerings- och harmoniseringsarbetet leder till mer enhetliga och skärpta miljökrav.

2.1 Energi

Utvecklingen på energiområdet är av central betydelse för miljön. Miljöhänsyn måste i betydligt högre grad inarbetas i energipolitiken. Energiomsättningen från uppvärmning, industrin, elförsörjningen och transportsektorn är den största källan till luftföroreningarna. Ministerrådets handlingsplan mot luftföroreningar ger hög prioritet till utvecklingen av energibesparande och miljövänliga energi- och industriprocesser med liten eller ingen avfallsproduktion och till utvecklingen av effektiv reningsteknik.

Den industriella utvecklingen har under 1900-talet medfört en starkt stigande energiförbrukning, vilket i sin tur har medfört att vi idag står inför akuta miljöproblem. Mellan åren 1979 och 1985 sjönk OECD-ländernas totala energianvändning med ca 0,5 % per år trots att BNP ökade. Utvecklingen under 1980-talet har bekräftat att ekonomisk tillväxt kan skapas utan ökat utnyttjande av naturresurser och med en minskande belastning på miljön.

Energibesparing är det bästa sättet att lösa de två alvarligaste miljöproblemen: försurningen och inte minst drivhuseffekten där en väsentlig orsak anses vara utsläppen av koldioxid.

Ministerrådet kommer i samarbete mellan miljö-, energi-, och transportsektorerna arbeta för en begränsning av föroreningarna från energianläggningar. Som utgångspunkt för detta arbete kommer att tas användningen av förnybara energikällor, användningen av överskottsproduktion i elförsörjningen, främjandet av energibesparing/ekonomisering samt utveckling av renare teknik.

¹ Med uttrycket "bäst tillgängliga teknik" skall förstås teknik som är ekonomiskt tillgänglig och tekniskt genomförbar. Detta är i enlighet med internationell praxis och gäller genomgående där uttrycket förekommer i miljöprogrammet.

- De nordiska länderna bör öka insatserna för energisparande och effektiv el-användning. De nordiska länderna går in för en stabilisering och en snarast möjlig reduktion av energiförbrukningen.¹
- Kärnkraften och fossila bränslen skall så långt som möjligt ersättas med förnybara och miljövänliga energikällor och tekniker.
- Samarbete skall ske om att utveckla teknologi rörande förnybara energikällor såsom biomassa, vind-, sol- och vågkraft samt restprodukter från jordbruk, skogsbruk och avfall.
- Särskilda insatser bör göras för att utveckla en miljövänlig produktion och användning av energi.

2.2 Industri och teknologi

Det är ministerrådets uppfattning att hänsynstagandet till miljön måste väga tungt när det anläggs en helhetssyn på sambanden mellan miljö och industriproduktion. Existerande miljöproblem måste lösas utan att det tillskapas nya problem. I ett längre perspektiv kan det vara en konkurrensfördel för verksamheter att leva upp till stränga miljökrav. Det bör särskilt arbetas för att i industriproduktionen inte används kemiska ämnen och produkter vars hälso- och miljöeffekter inte på förhand är kända och kontrollerade. Detta skall gälla såväl i produktionsledet, när varan används och i avfallsledet. Hänsyn till miljön innebär också resurshushållning som därför måste ingå som en förutsättning vid utvecklingen av ny industriell produktionsteknik. Särskilt bör utvecklingen av energibesparande processer i industrin främjas.

Ministerrådet anser att det bör ske en minskning av avfallsmängderna i samhället. Ett närmare samband mellan produkt – och avfallsansvar bör utvecklas så att industrins produkter utformas på ett sätt att dessa efter användning ger upphov till minsta möjliga avfall, att produktutformningen inte förhindrar en senare återvinning och att avfall som måste deponeras inte medför förorening av miljön.

Mot denna bakgrund bör samarbetet inriktas på bl. a.:

- utarbetande och tillämpning av kriterier för miljöfarlighet.
- en så vittgående harmonisering som möjligt av systemen för klassificering och märkning av kemiska ämnen och produkter,
- värdering av utvalda existerande kemikalier genom en arbetsfördelning mellan de nordiska länderna,
- säkerställa existerande och utveckla nya återvinningssystem, samt säkerställa avsättningen för åtvunnet material,
- utveckling och eventuell märkning av miljövänliga produkter, bl.a produkter som helt eller delvis är baserat på returmaterial.

¹ Detta gäller inte för Island. Islands energiförbrukning är mycket miljövänlig. Största delen av energin är i form av elektricitet som produceras med vattenkraft och geotermisk energi (över 70 %). Island kan fortfarande öka sin energiproduktion med dylika icke luftförorenande källor.

Ministerrådet ställer sig positiv till ett samarbete med industrin eller andra parter, så att den specialkunskap dessa besitter kan utnyttjas på bästa sätt också på nordiskt plan. Ministerrådet kommer att stödja nordiskt FoU-samarbete som bl. a. utförs av Nordiska Industrifonden och Nordiskt Industriellt Center avseende:

- lösning av vissa miljöbelastande branschens specifika miljöproblem,
- utveckling av ersättningsämnen för miljöfarliga ämnen i produktionen,
- utveckling av renare och mera avfallsfria teknologier,
- förbättring av existerande produktionsteknik
- utveckling av reningsmetoder
- utveckling av sensorer och styrsystem för övervakning
- utveckling, produktion och export av nordisk miljöteknologi.

De nordiske lande står alle overfor gennemførelsen af store investeringer på miljøområdet i årene fremover. Store programmer på vand- og luftområdet er allerede besluttet, mens en række investeringsområder endnu kun anes i horisonten. Verdenskommissionens konklusioner omkring energi og industri peger entydigt på behovet for reduceret energiforbrug og udvikling af renere teknologi. Der er i Norden allerede oprettet en række institutioner, som kunne udnyttes for overføring af miljøteknologi i et miljøinvesteringsprogram – særligt den nordiske investeringsbank (NIB), projekteksportfonden og det industripolitiske center i Oslo. De nordiske lande, er allerede aktive på eksportfronten for miljøteknologi f. eks. i Kina og Asean-landene. Det är angeläget att:

- främja nordiske virksomheders udvikling og implementering af renere teknologi særligt på områder, som gavner det nordiske miljø eller kan føre til eksport,
- främja andre miljøinvesteringer i de nordiske lande på de miljøområder som påvirker det nordiske miljø mest (luft, vand og renere produkter),
- främja nordisk projekteksport til lande, særligt i Europa, som via grænseoverskridende forurening af luft og vand påvirker de nordiske landes miljø,
- främja forberedende arbejde på eksportmarkeder. Dette kan være feasibilitystudier eller kortlægningssmissioner til de pågældende lande.
- främja kunskapsopbygning hos berörda myndigheter i de nordiska länderna för att stödja exportinsatser och bidra till att miljöteknologi blir använd på ett sätt som främjar en bärkraftig utveckling.

Genom att utveckla miljövänliga processer och produkter kan såväl industrin som myndigheter påverka utvecklingen genom t.ex. samarbetet i OECD och EG för att uppnå en enhetligt och hög nivå för skyddet av hälsa och miljö. Enhetliga riskvärderingar kan samtidigt medverka till att undanröja handelshinder. Ett exempel på detta är märkningskrav för kemiska ämnen och produkter. En utveckling av frihandelen får dock inte medföra att de miljöpolitiska målen sänks. I samband med harmoniseringsåtgärder och avveckling av handelshinder kommer de miljömässiga konsekvenserna att belysas.

- Nordisk industri bör vara pådrivande i arbetet med att utveckla miljöteknologi och miljövänliga produkter.
- Det nordiska industriella forsknings- och utvecklingssamarbetet inom miljöteknologi skall ökas och stimuleras.
- Det miljötekniska kunnandet inom industrin skall förstärkas genom effektivare utnyttjande av spetskompetensen i Norden.

2.3 Trafik

Även trafikpolitiken spelar en nyckelroll i strävandena mot en bärkraftig utveckling. Trafiken ansvarar för en stigande andel av miljöproblemen i de nordiska länderna. Under de senaste åren har transportererna och därmed miljöbelastningen från trafiken ökat kraftigt efter några år med en mera stabil utveckling. Samtidigt som trafiken ökar i västvärlden från en redan tidigare hög nivå sker det en ännu starkare ökning i utvecklingsländerna. Tillsammans bidrar trafikutvecklingen till betydande miljöproblem både på lokal, nationell och global nivå. Det är angeläget att i nordiskt sammanhang bidra till att utveckla modeller för en samordnad trafikplanering som baseras bl.a på övergripande miljömålsättningar.

Trafiken konsumerar en stor del av den totala energiproduktionen och bidrar dessutom i avsevärd grad till nedsmutsning och buller. Energi- och miljömässigt förmånliga transportalternativ, speciellt järnvägstransporter, bör göras ekonomiskt attraktiva. Det är också viktigt, att i övriga trafikpolitiska beslut beakta de miljömässiga konsekvenserna.

Införandet av katalysatorrening och blyfri bensin bör påskyndas.

Det är viktigt att se på trafikstrukturen i länderna, den tunga trafiken, hastighetsbegränsningar, flygtrafiken, sjöfarten och godstransportererna. Miljö- och energikonsekvenserna av olika godsdistributionssystem skall uppmärksammas liksom möjligheterna att använda alternativa drivmedel och förbättrade bränslekvaliteter.

Fortsatt forskning krävs för att driva på en utveckling av miljövänligare transportmedel, drivsystem och drivmedel.

Luftföroreningar från trafiken – till lands, till sjös och i luften, är ett växande problem. Trafiken svarar för en allt större del av de miljöfarliga utsläppen i de nordiska länderna. Ministerrådet har beslutat att de nordiska länderna så snart som möjligt skall skärpa kraven på förorenande utsläpp från fordon. Det siktas mot att genomföra avgaskrav motsvarande de krav som är beslutade i USA. Hastighetsbegränsningar skall bl. a. utsättas med hänsyn till miljön.

Buller från trafiken medför också allvarliga problem i form av nedsatt koncentrationsförmåga, sömnlöshet och sjukdom. Ministerrådet har beslutat att det bör införas ett gränsvärde för buller på 80 dB(A) för alla typer av motorfordon. En strategi har utarbetats där krav motsvarande EG-reglerna införs för 1990-års bilmodeller, EG-regler för motorcyklar och ECE-regler för mopeder. Skärpta kravnivåer bör införas successivt med sikte på 80 dB(A) målet.

Ministerrådet har beslutat att det bör ske en märkbar reducering av bullernivån vid bullerstörda flygplatser i Norden före år 2000. Ministerrådet kommer att verka för att det fr.o.m år 2000 införs förbud mot användningen av de mest bullerstörande flyg, de s.k kapitel 2-flyg. Det siktas mot en lösning på så bred internationell bas som möjligt. För att ge flygbolagen den nödvändiga tiden för planering av deras flygflotta bör beslut om detta förbud tas senast år 1990. Om det inte är möjligt att på detta sätt märkbart sänka bullernivån bör det vid de enskilda bullerbelastade flygplatserna prövas att gradvis under perioden 1992–2000 vidta ytterliggare åtgärder, bl.a begränsningar i antalet starter och landningar vid de tidpunkter på dygnet då bullerproblemen är som störst, särskilt på natten.

På nordiskt initiativ har det europeiska samarbetsorganet på transportområdet – CEMT¹ – beslutat att i samarbete med OECD anordna en särskild konferens om transporter och miljö i november 1989. De nordiska länderna kommer att samarbeta i förberedelserna inför konferensen. Huvudsyftet med konferensen bör vara att uppnå en ökad integrering av miljöhänsyn i transportsektorns verksamheter.

- Energi- och miljömässigt förmånliga transportalternativ, speciellt järnvägstransporterna, bör göras ekonomiskt attraktiva.
- Miljöeffekter måste beaktas vid utformningen av kostnadsansvar för olika trafikgrenar.
- Avgaskrav för personbilar, lätta lastbilar och tunga motorfordon motsvarande de krav som är beslutade i USA införs så snabbt som möjligt och vara fullt genomförda för alla typer av nya fordon senast 1995.
- De nordiska länderna kommer att arbeta för att avgaskraven skärps ytterligare i det internationella samarbetet.
- De nordiska länderna samarbetar om och verkar för användningen av miljövänliga tätortsfordon, t.ex kollektiva transportmedel och distributionsfordon.
- Förslag till utsläpps begränsande åtgärder utarbetas för flyg, fartyg och arbetsmaskiner m. m.
- Buller från alla typer motorfordon bör begränsas väsentligt snarast möjligt.

2.4 Jordbruk, skogsbruk och fiske

Jordbrukets förorenande aktiviteter skall minskas. Den tekniska utvecklingen i jordbruket mot större produktionsenheter och användningen av mera verkningsfulla insatsmedel ger upphov till vissa miljökonsekvenser som påverkar kulturlandskapet.

Den relativt höga och stabila prisnivån som kännetecknar livsmedelsproduktionen i industriländerna bidrar till en intensiv förbrukning av gödselmedel och kemiska bekämpningsmedel. En anpassning av bl.a bidrags-

¹ Island är inte medlem av CEMT.

politiken inom jordbruket måste ske fortlöpande. En målsättning bör därvid vara att skapa mera miljövänliga driftsformer inom jordbruket. Jordbrukets påverkan på grundvattnet och utsläpp via vattendrag till havet måste reduceras till nivåer som inte medför skada.

För att minska riskerna och användningen av bekämpningsmedel bör värderingar av bekämpningsmedel både med hänsyn till naturen och med hänsyn till hälsa fortsätta i ett tvärfackligt samarbete. Vidare bör samarbete fortsätta att utvecklas i fråga om odlingsteknik och spridningsteknik. Samarbete inom växtförädlingen är också viktigt.

Variationen i det vilda växt- och djurlivet i kulturlandskapet måste säkerställas genom åtgärder i den dagliga verksamheten inom jordbruket och genom utnyttjande av olika styrmedel. Vidare måste hänsyn tas till jordbrukslandskapets roll som kulturbärare bl.a i samband med ändring av byggnadskick och direkt ödeläggning av kulturminnen.

Varje sektor har ett ansvar för miljö- och naturvården inom sin verksamhet. I ett samarbete mellan miljö- och lantbruksmyndigheterna bör utredas hur existerande juridiska och ekonomiska styrmedel tillgodoser eller motverkar detta syfte. Möjligheterna att utnyttja ländernas olika erfarenheter i detta avseende skall tas tillvara. I den första evaluering som skall ske av det nordiska handlingsprogrammet på jordbruks- och skogsområdet under år 1989 kommer miljöfrågorna att integreras ytterligare.

Miljöfrågorna har också väsentliga beröringspunkter med skogsbruket. Skogsbruket drabbas av luftföroreningar och skogsdöd. Luftföroreningarnas effekter på marken och därmed den långsiktiga skogsproduktionen inger allvarlig oro. Det är viktigt i ett samarbete att utvärdera risken för både kortsiktiga och långsiktiga effekter av luftföroreningarna på de nordiska skogarna och behovet av gemensamma åtgärder.

Skogsbruk bör bedrivas med utgångspunkt i kravet på en ansvarsfull, långsiktig hushållning med skogarna. Det innebär bl. a. att skogskötseln baseras på de naturgivna förutsättningarna i det enskilda fallet, ett ståndortsanpassat skogsbruk. Denna insikt bör vara grundläggande i det nordiska samarbetet på skogsbruksområdet och präglade bl. a. de gemensamma insatser som görs inom skogsforskningen.

Ministerrådet avser att effektivera samarbetet mellan miljö- och skogsbruksmyndigheterna med avsikt att minimera de skadliga effekterna av skogsbruket på naturmiljön. Speciell uppmärksamhet fästes vid de problem skogs- och myrdikningen medför i form av urlakning av gödslings- och bekämpningsmedel till vattendrag och grundvatten.

Samordning av regler för skogsgödsling och användning av bekämpningsmedel bör utarbetas.

Förorening av haven genom utsläpp av miljöfarliga ämnen, dumpning av avfall och förbränning av avfall till havs har betydelse för havets levande resurser och därmed för *fisken*. En viktig förutsättning för strävandena att bevara havens levande resurser är att föroreningarna inte ödelägger den

biologiska balansen eller påverkar det legitima utnyttjandet av havets resurser.

Den senaste kraftiga algbloomingen med fiskedöd som följd har visat oundgängligt behov av åtgärder mot utsläpp av närsalter och andra föroreningar bl.a från jordbruket, kommuner och industri.

Opdrätsfisk langs kysterne og dyrkning af skaldyr er tiltagende og medfører risiko for vandforurening, fiskesygdomme og konkurrence med andre interesser. Dette gælder ikke bare spredning af fiskesygdomme til vilde bestande, men også en genetisk forurening af naturlige fiskebestande. Et særligt problem er havbrugets gødningseffekter på omgivende kystvand og hav.

Utnyttelsen av fiskeressurserne skjer på basis av den vitenskapelige biologiske rådgivning som nationale og internationale forskningsinstitusjoner stiller til rådighet og ut fra næringsmessige hensyn. Dette har ikke kunnet forhindre sterke reduksjoner av bestandene av enkelte fiskeslag. En savner en mer grunnleggende viten om hvorledes de forskjellige levende ressurser i havet påvirker hverandre (fisk som føde for fisk, sjøfugl og for havpattedyr o.l.) for at man kan fastslå den relative betydning for bestandsutviklingen av miljøpåvirkning, andre arters fødevalg eller tradisjonelt fiske. En økt forskningsinnsats på dette område er nødvendig for å sikre havets ressurser som et viktig ledd i den globale tilgang på føde.

Det kan lokalt forekomme en påvirkning av havbunnen ved bruk av fiskeredskaper. Disse påvirkninger på miljøet må nærmere vurderes.

Fiskerinæringen har stor betydelse för de nordiska ländernas ekonomi och sysselsättning. Fiskeri- och miljömyndigheterna bör därför samarbeta om att tillgodose både skyddsintressena och intressen knutna till utnyttjandet av bestånden.

- En anpassning av jordbrukspolitiken skall fortlöpande ske utifrån målsättningen om att skapa mera miljövänliga driftsformer.
- Användningen av bekämpningsmedel bör minimeras så snart som möjligt. För att minska användningen av kemiska bekämpningsmedel bör utvärderingar av bekämpningsmedel ske i ett tvärfackligt samarbete.
- Miljöfrågorna integreras inom ramen för det gemensamma nordiska handlingsprogrammet på jordbruks- och skogsområdet under år 1989.
- En gemensam utvärdering av risken för kortsiktiga och långsiktiga negativa effekter av luftföroreningarna på skogsproduktionen skall göras snarast som grund för samlade nordiska motåtgärder.
- Skogsbruket skall baseras på de naturgivna förutsättningarna och insikten om detta präglade det nordiska samarbetet bl.a på skogsforskningens område.
- För att säkra fiskbestånden i de nordiska havsvattnen skall konkreta ansträngningar göras för att nå gemensamma tidtabeller för minskning av havsföroreningen. Därvid bör också utvecklingen av vattenbruk planeras noga så att utsläpp av närsalter begränsas.

- Beskattningen av fiskbestånden måste i fortsättningen bestämmas med hänsyn tagen till en totalsyn på den ekologiska balansen där förståelsen för olika arters beroende av varandra är viktig.

2.5 Friluftsliv og turisme

I alla de nordiska länderna gäller att fritid och friluftsliv får ökad betydelse. Alla nordiska innevånare bör ha goda möjligheter att idka friluftsliv i varierad och rik naturmiljö till vardags, till helg och under semestrar, både i det egna landet och i övriga nordiska länder.

Tillgång till goda fria arealer och tätortsnära naturområden är lika viktiga delar av en god tätortsmiljö som funktionella trafiksystem och goda bostäder m. m.

Landskapet och naturen i de olika nordiska länderna kompletterar på många sätt varandra och i Norden finns det därför goda förutsättningar för en utbyggnad av friluftsliv och turism. Men detta måste ske på naturens villkor så att det inte sker ett onödigt slitage av naturen. Samhället bör därför prioritera det enkla, naturnära och icke resurskrävande friluftslivet. Ett särskilt problem utgör spillvatten från spridd bebyggelse och turistanläggningar, i synnerhet känsliga områden som skärgårds- och fjällområden.

Samtidigt som friluftslivet främjas i Norden, kommer ministerrådet att fortsatt satsa på en gemensam nordisk naturvägledningspolitik som syftar till att främja turismen och friluftslivet i Norden utan att medföra ökad slitage på naturen. Information om hänsyn till naturen, till de i skog och mark yrkesverksamma och till olika friluftsutövare måste därför utökas. Förståelsen hos turister i Norden för våra natur- och kulturvärden skall främjas. Det är vidare viktigt att genom naturvägledning i samband med friluftsliv öka befolkningens kunskaper om och förståelse för dessa värden. Detta är helt nödvändigt för att skapa en opinion för miljövärden.

- Friluftslivet bör främjas genom kommunal planering, skyddande av mark, genom ideella organisationers arbete och genom en ökad information om möjligheterna till rekreation som Nordens natur erbjuder.
- En gemensam nordisk naturvägledningspolitik skall utvecklas, som syftar till att främja turismen och friluftslivet i Norden utan att det medför ökad slitage på naturen.

2.6 Undervisning, konsument og kultur

För att arbetet att skapa en bättre miljö skall bli framgångsrikt är det bl. a. angeläget att stärka det nordiska samarbetet när det gäller utbildning i miljöfrågor. I det nordiska skolsamarbetet och samarbetet mellan universitet och högskolor har miljöfrågor varit aktuella sedan 1974 och i den nyligen antagna kulturhandlingsplanen planeras en intensifiering av samarbetet kring miljöundervisning i grundskolan, i 16–19-åringarnas utbildning och i lärarnas fort- och vidareutbildning. När det gäller vuxenutbildning och folkkupplysning anges i kulturhandlingsplanen att en bred folklig utbild-

ning om aktuella samhällsproblem, häribland miljöfrågor, skall byggas upp.

Konsumenternas attityder och beteende har en avgörande effekt på miljön, därför har sammanjämkningen av miljö- och konsumentpolitiska åtgärder en stor betydelse. Konsumenternas miljövänliga beteende bör stimuleras bl. a. genom att utveckla märkning av miljövänliga och -farliga produkter, genom att förbättra möjligheter till avfallssortering i hushållen och öka konsumentupplysningar om miljövärdsfrågor.

I *kulturminnesvården* är miljöproblem i form av luftföroreningar och markförsurning av största betydelse och det finns stort behov av en fördjupad och samordnad kunskapsuppbyggnad inom området nedbrytning-konservering-underhåll.

Samtidigt må der iværksættes restaureringsforanstaltninger. Ministerrådet vil også medvirke i det internationale samarbejde på dette område.

- Den enkelte borger må engageres i miljøarbejdet, bl. a. gennem undervisning og information.
- Specielle insatser bør gøres for at stødja undervisningen om miljøfrågor i skolan. Insatserna för att stärka miljöfrågornas ställning i utbildningen inom olika yrkesutbildningssektorer bör vidgas.
- De nordiska länderna utvecklar system med miljödeklarationer på produkter bl. a. som ett viktigt medel att öka miljömedvetandet.
- Der må vedtages bevarings- og restaureringsprogrammer for at beskytte kulturgenstande og historiske og kulturelle monumenter, som risikerer ødelæggelse, på grund af luftforurening.

2.7 Arbetsmiljö, hälsa och livsmedel

Det finns ett starkt samband mellan den yttre miljön och arbetsmiljön – inte minst vad gäller de kemiska frågorna. Åtgärder, kontroll och regulering bör därför samordnas med motsvarande arbete inom arbetsmiljösektorn.

Inom arbetsmiljöpolitiken liksom inom miljöpolitiken är den grundläggande filosofin att problem ska angripas vid källan i samband med planering av produktion och val av produktionsmetoder.

I ett tidigare avsnitt pekar ministerrådet på behovet av samarbete med industrin bl. a. för att lösa vissa miljöbelastande branchers speciella miljöproblem med åtföljande utsläpps- och avfallsproblem. Behovet av att utveckla ersättningar för de miljöfarliga ämnen som används i produktionen har också lyfts fram.

Detta understryker vikten av att miljöproblemen angrips vid källan och att de preventiva åtgärderna i många fall sätts in redan i arbetsmiljön.

På arbetsmiljöområdet är en nordisk arbetsmiljökonventionen under utarbetande, i vilken de nordiska ländernas ambitioner för att utveckla sunda och säkra arbetsmiljöer manifesteras. I konventionen slås bl. a. fast, att val av arbetsmetoder, processer och utrustning – liksom bedömningen

av vilka kemiska ämnen som ska användas på arbetsplatserna – alltid ska göras utifrån möjligheterna att förebygga olycksfall och annan ohälsa i arbetet.

Att utveckla renare och miljövänligare teknik och att finna fram till ersättningsprodukter är därför ett gemensamt intresse för arbetsmiljö- och miljösektorn.

Farliga kemiska ämnen bör inte användas om de kan ersättas med ofarliga eller mindre farliga ämnen. När ett ämne ska ersättas av ett annat av yttre miljöskäl ska man förvissa sig om, att de samlade riskerna i arbetsmiljön orsakade av ämnenas inneboende egenskaper och deras hantering blir godtagbara.

Det är också viktigt att uppmärksamma de samlade hälsoriskerna för arbetstagare och andra som utsätts för miljörisker både i arbetsmiljön och i den yttre miljön.

Också detta understryker vikten av att åtgärder för den yttre och inre miljön koordineras. Metoder för riskanalys och prevention har i många fall redan utprovats på arbetsmiljöområdet. Det finns också en mängd kunskaper och erfarenheter hos kemikaliemyndigheterna och i produktregistren som bättre kunde utnyttjas i ett ömsesidigt samarbete.

Arbejdet med kortlægning og vurdering af helsemæssige effekter og risikobedømmelser med hensyn til kemiske stoffer og produkter, herunder forebyggelse af cancer og de mere og mere udbredte allergisygdomme må ske i samarbejde med *arbetsmiljö-, social- og sundhedsområdet*. Også helseeffekter af luftforurening og støjforurening er områder, hvor der er behov for tværgående samarbejde.

Ministerrådets indsats med hensyn til helsevirkningerne af langtransporteret luftforurening vil gå ud på at supplere det arbejde, som gøres inden for WHO i henhold til programmet "Sundhed for alle i år 2000". Endvidere er dioxinproblemet et område, hvor de nordiske lande gennem fleres arbejde kan hjælpe hinanden. Kilderne til dioxinforurening og belastningsniveauer må kortlægges, fælles risikovurderinger må gennemføres og udslippene må bringes ned.

Menneskets væsentligste eksponering for miljøgifte sker gennem den ene tons af *levnedsmidler og drikkevand*, som hvert menneske indtager pr. år.

Mennesket er selv endepunkt i mange af naturens fødekæder, og human monitorering vil afsløre i hvilket omfang levnedsmidler og drikkevand har været kontamineret med miljøgifte: Fedtvævet afslører eksponering for dioxiner og andre chlorerede industrikemikalier, nyrene kan afsløre cadmiumforurening og blodet blyeksponering. Det generelle helbred og sygdom kan afsløre den totale eksponering for uønskede miljøfaktorer via vort generelle miljø, vore levnedsmidler, drikkevand, luft og arbejdsmiljø.

En del af det analytiske arbejde, der kontrollerer levnedsmidler og drikkevand for mulige indhold af uønskede forureninger, tjener dermed –

ud over at beskytte konsumenternes sundhed – som et følsomt check af den del af vore omgivelser, som danner basis for vor forsyning med levnedsmidler.

Resultaterne fra denne overvågning af vore levnedsmidlers og drikkevands hygiejniske tilstand indgår de fleste steder som et naturligt og umiddelbart bidrag til belysning af miljøets tilstand.

3 Miljøpolitiska åtgärder

3.1 Klimat och ozonlagret

Det er nu i ökad utsträckning vedertaget att luftföroreningarna inte bara ger effekter på lokal, regional och kontinental nivå, utan även på global nivå. Uppvärmningen av jordatmosfären på grund av en höjd koncentration av koldioxid och andra gaser som absorberar infraröd strålning, den s. k. drivhuseffekten, har fått ökad internationell uppmärksamhet. Det är angeläget att vidta åtgärder för att stoppa en ökad drivhuseffekt. För närvarande sker det bäst genom en effektiv energianvändning och val av energikälla. Ministerrådet kommer i detta arbete att ta initiativ mot bakgrund av nordisk forskningskompetens och Nordens särskilda geografiska placering.

- De nordiska länderna skall arbeta för att reducera utsläppen av koldioxid.
- De nordiska länderna skall arbeta för internationella avtal för att begränsa utsläppen av växthusgaser som koldioxid, dikväveoxid och CFC-föreningar.

En fortsatt snabb nedbrytning av ozonskiktet i atmosfären innebär ett allvarligt hot mot de grundläggande levnadsbetingelserna på jorden för såväl människor som djur och växter. I första hand krävs kraftfulla åtgärder för att snabbt minska användningen och utsläppen av fullständigt halogenerade klorfluorkarboner (CFC) och haloner. Forskningsarbetet om utveckling av alternativa ämnen till CFC och reduktion av användning av CFC bör stärkas.

Frågan om åtgärder för att skydda ozonskiktet har varit föremål för ett intensivt internationellt arbete. Det i september 1987 undertecknade protokollet (Montrealprotokollet) anger åtaganden för att begränsa användningen av ämnen som bryter ned ozonskiktet. Bl. a. innebär Montrealprotokollet en 20 % minskning av förbrukningen av CFC fr. o. m. den 1 juli 1993 och en 50 % minskning av förbrukningen av CFC fr. o. m. den 1 juli 1998.

De nordiska miljöministrarna uttalade i oktober 1987 att användningen av ozonnedbrytande ämnen bör avvecklas i snabbare takt än vad som anges i Montrealprotokollet.

- De nordiska länderna skall verka för att användningen av ozonnedbrytande ämnen upphör så snabbt som möjligt. Med detta som utgångspunkt skall nationella handlingsplaner för reduktion av användningen av ozonnedbrytande ämnen utarbetas före utgången av 1988.

- De nordiska länderna skall verka för att Montrealprotokollet träder i kraft den 1 januari 1989.
- De nordiska länderna skall verka för en skärpning av den i Montrealprotokollet föreskrivna minskningstakten.
- De nordiska länderna skall verka för att användningen globalt av ozonnedbrytande ämnen avvecklas så snabbt som möjligt och som ett första steg halveras under första hälften av 1990-talet.

3.2 Luftföroreningar

Luftföroreningar utgör ett allvarligt hot mot människors hälsa och miljö. I stora delar av Mellanuropa ger luftföroreningar upphov till hälsoeffekter och omfattande skador på skog och mark. I Norden har luftföroreningarna lett till försurning av vatten och mark samt skogsskador.

En nordisk strategi mot luftföroreningar och försurning bör ha som utgångspunkt att genomföra utsläppsminskningar i Norden och samtidigt arbeta för internationella åtaganden om sådana minskningar. Syftet bör vara att luftföroreningsutsläppen bör reduceras i den utsträckning som fordras för att skydda människors hälsa och minska nedfallet till den nivå miljön tål.

En bedömning av vad naturen tål ställer krav på underlag för bedömningar av effekter av olika föroreningshalter och av olika utsläppsreduktioner. Sådant underlagsmaterial har bl. a. tagits fram av en expertgrupp initierad av Nordiska ministerrådet. Enligt expertgruppen bör nedfallet i t. ex. mellersta Skandinavien minska med ca 75 % för svavel och 30 – 50 % för kväve. I utsatta lägen behöver nedfallet minska betydligt mer. Ytterligare underlagsmaterial om såväl halter och nedfall som andra föroreningar bör tas fram i det nordiske samarbetet.

De nordiske lande har arbejdet meget aktivt inden for 1979 års konvention om langtrækkende grænseoverskridende luftforurening. Et konkret resultat inden for konventionens rammer er den bindende protokol, som trådte i kraft i september 1987, og som forpligter de deltagende lande til at reducere svovludslippene med mindst 30 % før 1993, med 1980 som basisår. De nordiske lande vil gennemføre nedsækringer på 50 % eller mere frem til 1995.

Ministerrådet har oktober 1987 vedtaget en *handlingsplan mod luftforurening*, som bl. a. indeholder målsætninger om at styrke de nordiske landes indsats mod langtransporterede luftforureninger. De nordiske lande arbejder for en bindende aftale inden for luftvårdskonventionen om at reducere udslip af kvælstofoxider. Videre arbejdes det for vidtgående foranstaltninger både over for stationære og mobile kilder, dvs. transportmidler til lands, til søs og i luften.

Inden for luftvårdskonventionen er der på nordisk initiativ lagt op til et arbejde, som går ud på at konkrete udslipsreduktioner både for svovl og kvælstofoxider skal fastsættes ud fra hvilken belastning naturen kan tåle.

Dette arbejde vil blive videreført. Gennem et omfattende projektprogram vil ministerrådet styrke de nordiske landes ekspertise og sette dem i stand til at tage de nødvendige initiativer og vre pådrivende i dette arbejde.

Overvågning af fjerntransport af luftforurening finder bl. a. sted inden for det Europæiske Monitorings- og Evalueringsprogram (EMEP) inden for ECE. Ministerrådet støtter dette arbejde, samtidigt som man vil udbygge EMEP gennem en særlig nordisk satsning på overvågning af miljøforandringer, som følge af luftforurening.

- Luftföroreningsutsläppen skall reduceras i den utsträckning som fordras för att skydda människors hälsa och minska halter och nedfall till de kritiska belastningsgränserna för miljön, även på lång sikt.
- Dessa reduktioner kan ske exempelvis genom användande av bästa tillgängliga teknik, effektivare användning av energi, regleringar, miljöavgifter och ändringar av trafikpolitiken. Samtidigt bör utveckling av ny teknik stimuleras.
- De nordiska länderna skall under år 1989 utarbeta underlag för att bestämma gränserna för vad naturen tål inklusive kritiska belastningsgränser och utreda vilka åtgärder som behöver vidtagas för att icke överskrida dessa gränser.
- De nordiska länderna skall arbeta för nya och utvidgade internationella överenskommelser inom ramen för 1979 års konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Dessa skall avse reduktion av svavel- och kväveoxider, kolväten och metaller med utgångspunkt i bl. a. kritiska belastningsgränser för miljön.
- De nordiska länderna skall stödja och förstärka det internationella arbetet med övervakning och kontroll av långväga transport av luftföroreningar.
- En reviderad nordisk handlingsplan mot luftföroreningar skall föreligga till Nordiska rådets session år 1990. Den bör innehålla en gemensam strategi om minskning av utsläpp av luftföroreningar. Den bör också innefatta en bedömning av risken för klimateffekter samt förslag till åtgärder i detta sammanhang.

3.3 Vatten- och havsföroreningar

Föroreningssituationen i stora delar av de till Norden angränsande haven är så allvarlig att utsläppen snarast bör begränsas. Detta gäller i första hand stabila organiska ämnen, som kan spridas över stora områden, och närsalter som orsakar allvarliga övergödningssproblem. En allvarlig påminnelse om havens sårbarhet, och att utsläppen måste begränsas, är den stora algblomningen som uppträdde i maj/juni 1988.

En generell målsättning måste vara att alla länder som påverkar de nordiska havsområdena skall vara med i det internationella samarbetet och därigenom ta sitt ansvar. På havsföroreningsområdet finns flera både regionala och globala konventioner som de nordiska länderna är parter i.

Ministerrådet har genom många års nordiskt samarbete erfarit att de nordiska länderna ofta har större genomslagskraft när de antar en gemensam hållning.

En nordisk åtgärdsplan har utarbetats som bygger på de planer för en renare marin miljö som har antagits eller avses antas i flera av de nordiska länderna. De nordiska ländernas huvuduppgift de närmaste åren blir därför att genomföra handlingsplanerna nationellt och genom fortsatt internationellt samarbete samt att kontrollera om åtgärderna får de önskade och förväntade effekterna på havsmiljön. Det är vidare viktigt att stimulera och samordna forskningen och att uppmärksamma nya problem och initiera nya internationella rekommendationer och åtgärdsprogram.

Den nordiska handlingsplanen kommer att revideras med hänsyn till föreningssituationen, utveckling av ny teknik och i ljuset av det internationella samarbetet.

- De nordiska länderna verkar för ett fortsatt aktivt arbete i internationella organ för att minska föroreningarna i angränsande hav. Alle länder som påverkar de nordiska havsområdena skall vara med i det internationella samarbetet och därigenom ta sitt ansvar.
- En nordisk åtgärdssplan mot havsföroreningar antas 1988 och genomförs fortlöpande.
- Bästa tillgängliga teknik införs för att reducera utsläppen av stabila, toxiska och bioackumulerbara ämnen med minst 50 % mellan 1985 till 1995.¹
- De nordiska länderna anser att utsläppen av organiskt bundet klor från skogsindustri skall upphöra så snart som möjligt.
- Belastningen av närsalter skall minskas väsentligt (till exempel 50 %) till 1995.¹ Insatser bör ske inom områdena jordbruk, reningsanläggningar, industri och vattenbruk.²
- Utsläppen av metaller skall minskas väsentligt (till exempel 50 % från 1985–87 års nivå) före utgången av 1994 i de länder och inom de branscher där man inte redan tillämpar bästa tillgängliga teknik.¹) Insatser skall ske rörande avfallsupplag, gruvupplag, sopförbränning och genom produktkontroll.
- Samarbetet för att stoppa dumpning och förbränning till havs, oljeutsläpp, utsläpp från fartyg och radioaktivitet skall utvecklas ytterligare liksom bekämpning en av kemikalieolyckor.
- Särskilda åtgärdsprogram utarbetas för vissa belastade gränsområden, i första hand Bottniska viken, Öresund och gränsvattnet mellan Sverige och Norge.

¹ Detta arbete skall bedrivas enligt de principer som fastslagits i Nordsjökonferensens och Helsingforskommissionens ministerdeklarationer.

² I Island utgör förorening av havet av närsalter inte ett problem. Island kommer dock att gå fram med försiktighet när det gäller utsläpp av närsalter, men har idag inga planer på reduktion. Även längs kusten av mitt- och nordNorge utgör förorening av närsalter endast ett litet problem.

3.4 Avfall och återvinning

Dagens samhälle producerar stora mängder avfall både från industrin och hushållen. I snabbt ökande takt växer avfallsmängderna, och samtidigt blir tekniken för att ta hand om avfallet allt mer komplicerad på grund av mer sammansatta produkter och fler miljöhot.

Dioxinproblemen och den ständigt stigande avfallsmängden liksom svårigheterna att tillfredsställande bli av med avfallet pekar på nödvändigheten att öka insatserna och utarbeta en avfallsstrategi i de nordiska länderna.

En utgångspunkt för en mer miljövänlig avfallshantering är att minska mängden avfall och att förebygga att avfall uppstår. En annan strävan är att reducera avfallets innehåll av miljöstörande ämnen. Grundtanken bör vara att så långt som möjligt befria avfallet från oönskade ämnen före slutbehandling. Redan i produktionsledet bör åtgärder vidtas som minimerar mängden miljöfarliga ämnen. Avfall måste sorteras vid källan för att underlätta återvinning, liksom för att återstående avfall skall kunna förbrännas eller på annat sätt behandlas utan utsläpp av miljöskadliga ämnen.

I arbetet med att ta fram en nordisk avfallsstrategi bör bl. a. följande ingå:

- Utveckling av avfallsbegränsande och resursbesparande teknik/processer och produkter,
 - utveckling av miljövänliga produkter särskilt med hänsyn till att ersätta miljöfarliga ämnen.
 - skärpt producentansvar vad gäller avfallsmängder och miljöfarliga produkter,
 - insamling och hantering av miljöfarligt avfall,
 - insamlings- och behandlingsteknik för återvinning, energiutnyttjande och deponering,
 - samordning mellan avfallsförbränning och energiplanläggning
 - produktutveckling och märkning av produkter helt eller delvis baserade på returmaterial,
 - utredning angående sanering av gamla soptippar, speciellt soptippar som innehåller problemavfall
 - koordinering av forskning och utveckling.
- En nordisk strategi på avfallsområdet utarbetas. Strategin skall vara inriktad på att minska mängden avfall och avfallets innehåll av miljöstörande ämnen samt åtgärder för sortering, behandling och återvinning.
 - De nordiska länderna bör verka för att miljöfarligt avfall i första hand tas omhand i det egna landet. De nordiska länderna bör samarbeta om behandling av enskilda avfallstyper.
 - De nordiska länderna skall verka för renare teknologier dvs. tekniska lösningar som i produktionsledet är minst resurskrävande och producerar mindre avfall och föreningar.

- De nordiska länderna skall arbeta för internationella avtal som reglerar export av miljöfarligt avfall.

3.5 Kemikalier

Det moderna välfärdssamhället har gjort oss i hög grad beroende av kemiske produkter. Samtidigt har den ökande användningen av kemiske produkter fört med sig problem av olika slag. Det är viktigt att minimera riskerna med användningen av kemiske produkter. Ett mål för kemikaliekontrollen måste vara att skadliga ämnen och produkter så långt möjligt ersätts med mindre skadliga och helst ofarliga. Genom utvecklingen av nya produkter måste miljömässigt bättre alternativ medvetet tas fram.

För att få kontroll över den framtida utvecklingen av kemikalier krävs att nya kemikalier granskas. System för förhandsgranskning av nya ämnen finns bl. a. inom EG och i USA. Gemensamma nordiska regler för förhandsgranskning bör utarbetas före utgången av 1989.

För att få kunskaper om den stora mängden kemiske produkter som redan existerar på marknaden krävs ett internationellt samarbete. Ett sådan har påbörjats inom OECD.

Inom det nordiska samarbetet har initierats ett samarbete som syftar till att harmonisera olika områden inom kemikaliekontrollen.

- Samordning av bestämmelser för klassificering och märkning av kemiska produkter med hänsyn till hälsofarlighet. Av särskild angelägenhetsgrad är arbete på områdena cancerframkallande, allergiframkallande och reproduktionsskadande effekt.
- Samordning av nordiska regler för klassificering och märkning av miljöfarliga produkter samt utarbetande av vägledande förteckning över miljöfarliga ämnen.
- Se över och utveckla gemensamma nordiska krav på dokumentation av toxikologiska och ekotoxikologiska egenskaper hos bekämpningsmedel. Upprättande av harmoniserade rutiner för utvärdering av dokumentation om bekämpningsmedel.
- Utvecklande av nordiska system för förhandsgranskning/anmälan av nya kemiska ämnen så snart som möjligt.
- Identifiera och prioritera nya farliga ämnen bland existerande kemikalier.
- Arbeta för en jämförlig förteckning över hälsofarliga ämnen.
- De nordiska länderna bör verka för regionalt och internationellt samarbete för att såväl förebygga som att ha en god beredskap mot kemikalieolyckor.
- Ett gemensamt system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen bör utarbetas snarast möjligt.
- De nordiska länderna bör stödja internationellt samarbete om testning av existerande kemikalier.

- De nordiska länderna bör påskynda det nordiska harmoniseringsarbetet som pågår inom kemikalieområdet.
- De nordiska länderna bör verka för att utvecklingsländerna får all tillgänglig information om hälso- och miljökonsekvenser av de kemikalier de importerar och producerar.
- De nordiska länderna skall utveckla samarbetet kring miljötoxikologisk forskning.

3.6 Naturvård

Det ligger i alla länders intresse att bevara artrikedomen och mångfalden på jorden. De vilda djuren och växterna är en genetisk resurs, en källa från både ekonomisk, vetenskaplig och social synpunkt. Förlusten av arter och deras levnadsmiljöer utgör ett hot mot jordens samlade genresurser, dvs. den ärftliga variationen. Detta är på sikt ett av de allvarligaste miljöhoten och samtidigt det mest underskattade. Ett uthålligt, långsiktigt nyttjande av arter och ekosystem måste säkerställas. Det betyder att endast ekosystemens avkastning och inte basen för systemens överlevnad utnyttjas.

De nordiska ländernas insatser vad gäller arter och ekosystem bör samordnas med sikte på ett gemensamt handlingsprogram för bevarande och vård samt initiativ vid internationella förhandlingar om genresurser. Den nordiska genbanken bör stärkas bl. a. som ett led i ett nordiskt bevaringsarbete för arter och ekosystem.

Det naturligt förekommande växt- och djurarterna bör bevaras i livskraftiga och reproducerande populationer.

För att öka förutsättningarna i Norden att bevara naturens mångfald, förhindra en fortsatt utarmning av växter och djur, behålla naturens kvaliteter för friluftsliv och för att långsiktigt och på ett planmässigt sätt kunna nyttja naturresurser bör det nordiska samarbetet förstärkas i fortsatta projekt. Dessa projekt skall syfta till att bl. a. öka kunskapen om natur- och naturresurser, bevara värdefulla områden och arter, likrikta och förstärka styrelement och öka hänsynen till naturvården i skogs- och jordbruket. Bland angelägna projekt som bör drivas inom ramen för ett nordiskt program kan nämnas: bevarande av genetiska resurser, hotade arter, biotopskydd, mångsidigt skogsbruk, hänsyn till natur- och miljö i samband med skogsbruk och jordbruk, kulturlandskapet och jordbruket, metoder för vård av särskilda biotoper, friluftsliv och friluftsområden i Norden samt Norden i internationella konventioner.

- I ett långsiktigt perspektiv måste naturvård och ekonomisk utveckling gå hand i hand. Det förutsätter att man skyddar arter, bevarar naturområden och säkrar naturens produktionsförmåga och hushållar med naturresurser. Vidare förutsätter detta att man integrerar naturvården i arealplaneringen och tar hänsyn till naturens värden och känslighet vid allt areellt nyttjande av mark och vatten.

- Representativa liksom unika områden av alla förekommande naturtyper bör säkerställas. Skyddet av urskogar, kust- och skärgårdsområden, våtmarker och vissa naturtyper i odlingslandskapet bör prioriteras.
- Mångfalden i flora och fauna bör bibehållas och ett nordiskt handlingsprogram för bevarande och vård av hotade arter och deras biotoper utarbetas.
- Landskapets värden för rekreation och friluftsliv bör bibehållas och i vissa fall förbättras.

4 Styringsmidler

Ifølge Helsingforsaftalen artikel 31 har de nordiske lande forpligtet sig til at tilstræbe harmonisering af deres miljøbeskyttelsesregler med henblik på at opnå den størst mulige overensstemmelse for så vidt angår normer og retningslinier for udtømning af forurening, anvendelse af miljøgifte samt miljøforstyrrelser.

Ministerrådet anser *harmonisering* som et vigtig ledd i å skape en enhetlig nordisk miljøpolitikk, men harmoniseringen må ikke fungere som en bremsekloss for gode initiativ fra de enkelte land. Landene må kunne innføre nye og bedre bestemmelser, og så må det tilstrebes en harmonisering på den måten at de øvrige land følger etter. Harmonisering må ikke brukes som en bremsekloss mot å gjennomføre tiltak i de enkelte land før de øvrige land har gjennomført tilsvarende tiltak.

Ministerrådet legger vekt på, at harmoniseringen fremmes på områder, hvor det er fagligt og administrativt hensigtsmæssigt og giver konkrete resultater og miljømæssige fordele. Der vil løbende på centrale miljøområder ske vurderinger af, i hvilket omfang der er behov og muligheder for harmonisering, med henblik på at opnå et ensartet højt miljømæssigt niveau i miljøkvaliteten.

Et særligt vigtigt område for harmonisering er de nordiske landes systemer for *klassificering* og *mærkning* af kemiske stoffer og produkter og notifikation af nye stoffer. Andre områder er fælles *metoder* for *beregning* og *måling* af støj fra bl. a. veje, flyanlæg og jernbaner, indsamlings-, transport- og behandlingssystemer for problemaffald, krav til returmaterialer, f. eks. plastik og papir, bestemmelser for udstødningsgasser fra biler og tekniske forskrifter med hensyn til brændselssammensætning, herunder blyfri benzin og fælles emissionskrav til luftforurening fra industri- og energiproduktion. Der er endvidere behov for ensartede retningslinier for beskyttelsen af truede dyr, planter og naturtyper i Norden.

Ministerrådet vil udveksle erfaringer med hensyn til anvendelsen af *juridiske, økonomiske og administrative regulerings- og styringsmidler* på miljøområdet. Muligheden for at samordne anvendelsen af økonomiske styringsmidler, herunder pant, skatter og afgifter eller støtteordninger, vil

blive undersøgt, bl. a. for at fremme miljøvenlig teknik og produktion, samt for at undgå konkurrenceproblemer og handelsforvridende effekter.

Det er i stigende grad nødvendigt med økonomiske analyser af miljøpolitiske virkemidler, før beslutninger om indgreb over for forurenende virksomhed træffes, med henblik på at vælge de mest omkostningsøkonomiske foranstaltninger. Det er miljømyndighedernes ansvar at prioritere miljøinvesteringer på tværs af sektorerne. Der vil være tale om fællesnordisk at udvikle økonomiske analysemetoder, som dels kan give underlag for nationale foranstaltninger, dels medvirke i det internationale samarbejde, bl. a. inden for ECE-konventionen med henblik på at mindske udslip af luftforurening. Endvidere bør metoder til at beregne og afgrænse miljøomkostninger diskuteres på nordisk plan.

Miljøstatistik er et nyt statistikområde, som har stigende betydning og som i høj grad forudsætter andre løsninger og metoder end de traditionelle statistikområder. Produktionsmetoder for statistik på forskellige områder, bl. a. emissioner, forsuring og affald bør udvikles i et internationalt samarbejde med henblik på definitioner og klassifikationer som er tilpasset de nordiske forhold. Miljøstatistik, herunder behovet for at anvende fællesnordiske beskrivningsmodeller for naturressourcer, vil blive vurderet i et samarbejde med Nordisk Udvalg for naturressource- og miljøstatistik (NUM).

Ministerrådet vil også satse på sammenstilling og vurdering af forskningsresultater, således at disse kan anvendes i højere grad i miljøbeskyttelsesarbejdet. Hovedvægten vil blive lagt på at udvikle enkle indikatorer til brug for miljømyndighedernes beslutninger.

Et andet område som vil blive taget op fællesnordisk, er erfaringsudveksling og koordinering af *kontrol og tilsyn* med industriudslip til luft og vand, evt. ved branchevis gennemgang af miljøbeskyttelseskrav. Konkrete miljøbeskyttelseskrav bør fastsættes på et så tidligt stadium som muligt. Myndighederne har gennem årene fastsat en række vilkår, som definerer udslipskrav til rensningsanlæg, samt en række andre bestemmelser, som på forskellig vis regulerer drift og rammebetingelser for virksomhederne. Men kravene må følges op gennem effektivere kontrol og tilsynsvirksomhed, således at forskrifterne tages alvorligt, og der skabes tillid til miljøbeskyttelsesarbejdet. Kontrol og tilsyn bør ske så nær produktionen som muligt i samarbejde med arbejdsmiljømyndighederne.

I løbet af de seneste år har et antal alvorlige kemikalieulykker indtruffet og vakt uro for de risici, som følger af tilvirkning, forvaring og transport af kemikalier. Udover hensigtsmæssige forebyggende foranstaltninger kræves et effektivt *beredskab for i tilfælde af ulykker* at forhindre eller begrænse skader for mennesker og miljø. Ministerrådet vil tage stilling til harmoniserede principper for skadeforebyggende foranstaltninger og beredskab.

I de senere år er der sket et intensivt udviklingsarbejde med hensyn til *bedømmelse af miljøkonsekvenser*, både nationalt og internationalt. Der tænkes både på bedømmelse af miljøkonsekvenser af konkrete byggeprojekter og af samfundspolitiske beslutninger og planer. Bedømmelse af miljøkonsekvenser i bred forstand omfatter både en forhåndsanalyse og en opfølgningsevne. Det har vist sig at være et vigtigt miljøpolitisk instrument og et supplement til miljølovgivningen.

Ministerrådet kommer att verka för att bedömning av miljökonsekvenser införs som ett naturligt element i budgetberedning, ekonomisk planläggning, all sektorplanläggning och i beslutsfattandet på alla nivåer i de nordiska länderna. Ett konsekvent genomförande av den bärkraftiga utvecklingens principer förutsätter, att miljökonsekvenserna av planer och beslut även på lokal nivå utredes.

Ministerrådet vil også følge det arbejde, der foregår i de nordiske lande og i de internationale organisationer. Ministerrådet støtter specielt det arbejde, som foregår inden for UNEP og ECE med henblik på udvikling af procedurer for miljøkonsekvensvurderinger af projekter med mulige grænseoverskridende effekter. Ministerrådet støtter også arbejdet inden for OECD med at indføre miljøkonsekvensvurderinger af bistandssamarbejdet.

- Harmonisering er et vigtigt led i at skabe en ensartet nordisk miljøpolitik.
- Ekonomiska styrmedel bör i ökad omfattning komplettera de administrativa styrmedlen.
- Det er miljømyndighedernes ansvar at prioritere miljøinvesteringer på tværs af sektorerne. Hertil kræves udvikling af fælles økonomiske analysemetoder
- Miljøindikatorer må udvikles i miljøbeskyttelsesarbejdet.
- Ministerrådet vill verka för att bedömning av miljökonsekvenser införs som ett naturligt element i all sektorplanläggning och i beslutsfattandet på alla nivåer.

5 Forsknings- og udviklingssamarbejde

5.1 Generelt

Miljøbeskyttelsesarbejdet kommer fortsat til at kræve faktaunderlag fra forskningen. De nordiske lande anvender hver især relativt store ressourcer på miljøbeskyttelsesforskning. Forudsætningerne er delvis forskellige i landene, og hvert land har sin egen prioritering af indsatsen. Dette betyder, at Norden samlet set råder over et bredt spektrum af forskningskompetence.

Ministerrådet finder, at den samlede viden i størst muligt omfang bør stilles til rådighed for myndighederne i alle landene. Miljømyndighederne bør opnå en bedre udnyttelse af de forskningsressourcer, som man natio-

nalt råder over til anvendt forskning. Ministerrådet vil således arbejde for en systematisk udveksling og koordinering af forskningsplaner og formidling af forskningsresultater.

Forsknings samarbejdet retter sig også mod etablerede nationale, nordiske og internationale forskningsorganer. Dels bør udviklingen i forskningsprioriteringerne påvirkes, dels kan det være ønskeligt med initiativer til fremme af miljøforskning. På nordisk plan kan dette ske, bl. a. i samarbejde med Nordisk Forskningspolitisk Råd, Nordisk Industrielt Center og forskningsrådets nordiska samarbejdsorgan.

Erkendelsen om miljøproblemerne ændrer sig hurtigt. Således var der bare for få år siden ringe opmærksomhed om eutrofiering af de kystnære områder og dioxiner i miljøet. Det er nødvendigt både på nationalt og nordisk plan at have en nær kontakt mellem forskning og forvaltning, således at "nye" problemer kan mødes med nødvendige foranstaltninger så tidligt som muligt. Ministerrådet vil gøre en aktiv indsats for at identificere kommende miljøproblemer og prioritere indsatsområder.

Generelle forsknings- og udviklings emner, der vil blive prioriteret er:

- miljøovervågningssystemer og metoder til at belyse miljøkonsekvenserne af de beslutninger der træffes på kommunalt, regionalt og statsligt plan,
- anvendelse af økologisk systemforskning til brug for konsekvensvurderinger, i arealanvendelsesplanlægning, miljø- og naturbeskyttelse,
- fremme af miljøvenlige processer og produktioner ved hjælp af renere teknologi, herunder også alternative energiformer og landbrugsformer, genanvendelse og bioteknologi i samarbejde med berørte sektorer.

Utvecklandet av den miljöekonomiska forskningen och av miljöekonomiska instrument och styrmedel bör ges högsta prioritet i det nordiska samarbetet. Det saknas för närvarande underlagsmaterial och modeller för bedömning av samhällspolitikens direkta och indirekta miljökonsekvenser. Dessutom saknas det både expertis och utbildningsmöjligheter inom detta område. Ministerrådet kommer att verka för att forskning och utbildning inom detta område effektivteras.

- Utvecklandet av den miljöekonomiska forskningen och av miljöekonomiska instrument och styrmedel ges högsta prioritet i det nordiska samarbetet.
- Forskning og udvikling må prioriteres med henblik på at opstille miljøkrav til de enkelte sektorer, således at miljøkravene og miljøkonsekvenserne får en central placering i beslutningsgrundlaget og samfundsudviklingen.
- Nordisk miljøforskning skal skabe nødvendigt grundlagsmateriale for at drive på i det internationale samarbejde, f. eks. med hensyn til at bekæmpe luft- og havforureninger.
- Urfolkens organisationer bör – där det är relevant – delta i det nordiska miljöforsknings- och utvecklingssamarbetet. Deras kunskaper bör på

jämbördig fot med övrig vetenskap användas i utformningen av program och utvecklingsplaner på miljöområdet som berör de geografiska områden där dessa folk bor.

5.2 Luftforurening og klimaændringer

Efter ministerrådets opfattelse er det nødvendigt, at der gennemføres kraftige begrænsninger af svovludslip og udslip af kvælstofoxider og ozon, for at forhindre omfattende forsurings- og skovskader. Dette kræver nødvendigt grundlagsmateriale med hensyn til konkretisering og kortlægning af tålegrænser (critical loads) for aktuelle luftforureninger, modelberegninger for transport, som gør det muligt at bestemme hvor store udslipsreduktioner som er nødvendige, og omkostnings- effektivitetsvurderinger. Derefter sammenstilles en strategimodel, som kan beskrive konsekvenserne af forskellige tiltag.

Ministerrådet vil på længere sigt gå videre i arbejdet med at begrænse udslippene af andre stoffer som miljøgifte, toksiske metaller og stabile organiske forbindelser, som kan akkumuleres i miljøet og i levende organismer.

Kunskaben om klorerede organiske ämnen, bl. a. dioxiner är bristfällig. Dessa ämnen vållar stora problem både i naturen och när det gäller människors hälsa. Det behövs ökade forskningsinsatser på nordiskt plan.

Spørgsmålet om langsigtede klimaændringer og reduktionen af ozonlaget i stratosfæren påkalder sig stor interesse. Der sker en betydelig international og nordisk forskning på dette område, samtidig som der arbejdes med at gennemføre den fællesnordiske plan for reduktion af udslippene af ozonreducerende stoffer.

Klimaændringer som følge af akkumulering i atmosfæren af kuldioxid og andre strålingsabsorberende gasser er et langsigtet, men vigtigt problem, som kan medføre mulighed for betydelige og uønskede temperaturstigninger i det næste århundrede.

Spørgsmålet om mulige klimaændringer er meget omfattende, og det er begrænset hvad Norden alene kan opnå. På dele af området har Norden imidlertid gode forudsætninger for en aktiv og systematisk indsats, som vil blive udnyttet.

5.3 Hav- og vandforurening

Det er vigtigt at stimulere og samordne forskningen med hensyn til hav- og vandforurening. Gennemførelsen af den nordiske åtgærdsplan mot förorening av den marina miljön, nationale vandbeskyttelsesplaner og internationale overenskomster og rekommandationer kræver store indsatser med hensyn til kvaliteten af det marine miljø, vandbeskyttelsesteknik og omkostningerne for at realisere forskellige tiltag.

Der behøves som grundlag for krav om foranstaltninger, bl. a. forskning om risikoen for effekter af stabile organiske stoffer og forskning om effek-

terne af næringssalte, men også om stoffernes spredning i havet og deres nedbrydelighed. På baggrund af den øgede betydning af langtransporteret forureningsbelastning af havene med metaller og andre stabile forureningsmidler, må arbejdet med at forudsige og registrere spredningen gennem luften, indrettes mod at få et bedre beslutningsgrundlag frem.

Det er også vigtigt at udvikle fjernovervågningsssystemer for "early warning", f. eks. for algeopblomstringer og at forske i årsagerne til økologisk ubalance i havområderne. Desuden findes der behov for udvikling af metodik og teknik for at opnå en bedre overvågning af, hvordan beslutningerne om udslipsbegrænsende foranstaltninger efterleves.

5.4 Bioteknologi

Gennem forskningssamarbejdet vil nye samarbejdsområder kunne initieres. Bioteknologien er et emne som bliver mere og mere aktuelt. Bioteknologien kan blive et hjælpemiddel for miljøbeskyttelsen. Men samtidigt er bioteknikken også en risikofaktor i miljøet.

Ministerrådet vil arbejde for, at der gennemføres risikoanalyser af den nye teknologiske konsekvenser for miljøet, herunder forskning om gensplejede organismers totale effekt i miljøet. Risikoanalyser bør omfatte alle organismer, som produceres med bioteknologiske metoder. De økologiske konsekvenser af introduktion og re-introduktion af fremmed genmateriale, dyre- og plantearter i naturen, herunder udsætning af genteknologisk forandrede organismer og organismer til biologisk bekæmpelse må undersøges.

På den anden side bør det undersøges, om bioteknikken kan udvikles til at løse miljøproblemer, f. eks. affaldsproblemer, ved at udskille farlige metaller, rense spildevand og fjerne skadelige stoffer fra luften. Samarbejdet på dette felt vil bl. a. ske indenfor rammerne af Nordisk Ministerråds program for bioteknologi.

5.5 Miljøteknologi

Forskning og udvikling af ny teknologi på miljøområdet sker i vidt omfang nationalt. Visse områder vil det være motiveret at søge at koordinere eksisterende og fremtidige nationale foranstaltninger, hvor nordisk fælles handling vil medføre at foranstaltningerne får større effekt. Samtidigt undgås at der skabes handelshindringer mellem de nordiske lande. Det gælder f. eks. udvikling af miljøvenlige processer og produktioner ved hjælp af renere teknologi. Det nordiske samarbejde på dette område vil ske i et samarbejde med Nordisk Industrielt Center, jfr kapitel 2.2.

6 Miljøkundskab og information

6.1 Miljøkvalitetsovervågning

Ministerrådet avser att intensifiera forskningssamarbetet angående miljöns tillstånd och miljökvalitetsövervakningen i Norden. Målet är att

öka baskunskaperna om de nordiska ländernas miljö och ta fram underlag för nationella åtgärder och internationella initiativ.

Ett samnordiskt program rörande studier av de kritiska belastningsgränserna för olika typer av luftföroreningar inom olika områden i Norden samt en reviderad nordisk handlingsplan, skall utarbetas till Nordiska rådets session 1990. Ministerrådet avser att även utarbeta gemensamma kriterier och metoder för bestämning och analys av miljökvalitet och belastningsgränser.

Nordiska ministerrådet avser dessutom att ta lämpliga initiativ i internationella samarbetsorganisationer för att främja en miljöpolitik baserad på principen om beaktande av naturens kritiska belastningsgränser.

Behovet för att övervåge miljöförändringar genom internationalt koordinerade program er øget år for år. Det nordiske samarbejde på dette område, som har vakt stor international interesse, bl. a. indenfor UNEP og ECE, vil blive intensiveret. Der vil blive gennemført kontinuerlig overvågning af luft, jord og vand indenfor små afstrømningsområder, såkaldt integreret monitoring. Formålet er dels at klarlægge effekter af langtransporteret luftforurening i Norden, dels at undersøge, om de internationale aftaler om reduktion af udslip har de ønskede effekter i naturen. Ministerrådet vil bidrage til samordningen og arbejde for at en data- og evalueringscentral for bearbejdning af fælles data dannes i Helsingfors.

Analys af deponeringen af de vigtigste tungmetaller i mosser vil blive gentaget med harmoniserede analysemetoder i 1990. De nordiske lande vil invitere andre europæiske lande til at indgå i undersøgelser indenfor det europæiske overvågningsprogram EMEP.

Rapporter om højt indhold af miljøgifte og massedød af planter og dyr i specielt de nordiske kystfarvande er alarmerende. Ministerrådet vil gennemføre en overvågning af miljøgifte i kystnære havområder på fugle og oprette en nordisk miljøprøvebank.

Det er også vigtigt at der fokuseres på miljøovervågning af de levende organismer i økosystemet. Miljøovervågningen af planter, dyr og deres levesteder skal intensiveres, idet man herved vil kunne få tidlige indikationer om ændringer i miljøet.

Naturfreda områder vil få en stadig vigtigere funktion som referanseområder for naturfaglig forskning og miljøovervågning som over tid krever områder som er minimalt påvirket af inngrep og nærforurensninger. Det er ønskelig å vurdere etablerte og nye verneområder i Norden i en slik sammenheng.

- Ministerrådet skall effektivera miljö kvalitetsövervakningen och forskningen rörande naturens kritiska belastningsgränser.
- Ett samnordiskt program för bestämning av de kritiska belastningsgränserna skall utarbetas till Nordiska rådets session år 1990.
- Miljösituationen i Norden skal kontinuerligt vurderes.

- Programmer for fællesnordisk overvågning af kvaliteten af luft, jord og vand skal koordineres med internationale programmer.
- En intensivning af naturovervågningen af de levende organismer i økosystemet bør ske gennem samordnede internationale forskningsindsatser.

6.2 Miljødata og statistik

Miljødata er dagens og de fremtidige generationers redskab til vurdering af miljøets kvalitet og til at gøre status for naturressourcerne. Samtidigt behøves data til analyser inden for hele miljøfeltet på lokalt, regionalt, nationalt og internationalt niveau som det nødvendige beslutningsgrundlag. Den uhyre hurtige datateknologiske udvikling kræver, at kontakten mellem enheder og myndigheder, som arbejder med miljødata i Norden, forbedres. Harmonisering af miljødatahåndtering bør i et vist omfang ske som en samordning og udvikling af standarder for datadokumentation. Harmonisering mellem landene ved oprettelsen af databaser bør styrkes og vurderes i internationalt sammenhæng.

Miljödata bör göras tillgängliga för både beslutsfattare, forskare och enskilda medborgare. Ministerrådet avser att med början år 1992 regelbundet utge en rapport om miljöns tillstånd i Norden mot bakgrund av den internationella utvecklingen. Denna rapport skall utgöra en grund för revidering av miljöprogrammet.

Samnordisk informationshåndtering først og fremmest i forbindelse med miljøkvalitetsovervågning, effekter af luftforurening, samt miljø- og naturressourcer vil føre til nationale ressourcebesparelser. På længere sigt bør der skabes muligheder for import af global miljøinformation og eksport af nordisk miljøinformation, som en del af et globalt net for udveksling af datainformation.

En vigtig del af den samlede miljøinformation er den kundskab som stilles til rådighed i form af statistik. Der skal gennem Nordiska utskottet för naturresurs- och miljöstatistik (NUM) ske en koordinering af arbejdet nationalt, på nordisk plan og internationalt, så at indsamlet materiale er sammenligneligt. På kort sigt er det nødvendigt nationalt at forbedre datatilgangen og datakvaliteten. Fælles definitioner og klassifikationer skal udarbejdes.

- Miljödata skall göras mer jämförbara och lättanvändbara i alla nordiska länder.
- Der skal skabes muligheder for international udveksling af miljøinformation gennem et globalt datanet.
- Ministerrådet avser att med början år 1992 regelbundet utge en rapport om miljöns tillstånd i Norden mot bakgrund av den internationella utvecklingen.

6.3 Miljøundervisning

Det nordiske samarbejde om miljølære på universitetsniveau og inden for højere undervisning, samt på folkeskoleområdet bør fortsættes. I tråd med målsettingen om å integrere miljøhensyn i alle samfunnssektorer er det vesentlig at økologisk kunnskap blir et sentralt element innen all fagutdanning innen samfunnsområde med ansvar for industri, energi, transport, landbruk osv. Lærebøker for alle nivå i skoleverket bør med fordel kunne utvikles på nordisk plan. Endvidere skal kontaktvirksomhet med internasjonale organisationer, som arbejder med miljølære, utvikles.

Grunnleggende for bevisstgjøring av barn og ungdom om miljøproblem lokalt og globalt er positive erfaringer knyttet til naturopplevelser og innsikt i økologiske forhold. Det nordiske samarbeidet om miljølære bør utvides til også å omfatte førskolenivået. I forbindelse med det planlagte nordiske symposiet i Danmark, MILJØ-89, bør samarbeidsformene evalueres og videre utvikling av samarbeidet konkretiseres.

Verdenskommisjonen poengterer spesielt at lærerutdanningen har en sentral rolle i arbeidet for å fremme miljøvernundervisning. Utvikling av samarbeid innen lærerutdanning for førskole og grunnskole bør prioriteres i det nordiske samarbeidet.

Leirskolene i de nordiske land har en viktig rolle i arbeidet for å styrke økologisk innsikt og erfaring med friluftsliv. Gjennom nordiske leirskoleseminar utveksles erfaringer innen dette feltet. Dette samarbeidet er verdifullt, og bør styrkes. Utvikling av naturskoler som senter for miljøundervisning og informasjon bør ses i sammenheng med leirskolevirksomheten.

- Det nordiske samarbejde om miljølære skal fortsætte og utvikles. I forbindelse med det planlagte nordiske symposiet i Danmark, MILJØ-89, skal samarbeidsformene evalueres og videre utvikling av samarbeidet konkretiseres.
- I tråd med målsettingen om å integrere miljøhensyn i alle samfunnssektorer er det vesentlig at økologisk kunnskap blir et sentralt element innen all fagutdanning innen samfunnsområde med ansvar for industri, energi, transport, landbruk osv.

6.4 Information og holdningsskapende arbejde

Informasjon og holdningsskapende arbeid er helt sentralt for å fremme forståelse for anbefalingene fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. En av de tre målsettingene i kommisjonens mandat er: "Å øke forståelsen og engasjementet hos enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, næringslivet, institusjoner og regjeringer". At en klarer å fremme forståelse og ansvarsfølelse for naturen og naturens sårbarhet er en nødvendig forutsetning for en bærekraftig utvikling. Ikke minst sett i forhold til den desentralisering i beslutningsprosesser og arealplanlegging som nå skjer, vil

det være viktig å satse på holdningsskapende arbeid. Det er viktig at både de kommunale planleggere, kommunepolitikere og den brede allmennhet blir mer bevisste når det gjelder miljøvern.

Det er et sterkt behov for å øke målrettet innsats mot barn og unge. Den generelle informasjonsinnsatsen bør styrkes, og tilrettelegging for friluftsliv, ikke minst i nærmiljøet, bør benyttes som et viktig virkemiddel i det holdningsskapende arbeidet. Det arbeides med naturveiledning innen Norden, og dette arbeidet bør utvikles videre.

Informationssamarbeidet mellom de nordiske landes miljøinformasjonsheder skal styrkes og utvikles. Nordiske informationskampanjer om natur- og miljøbeskyttelse i pressen, radio og TV skal planlægges, og nordiske natur- og miljøpublikasjoner og brochurer af generel karakter planlægges og produceres.

Kun gjennom forståelse for miljøets sårbarhet, nasjonalt, nordisk og globalt, sikres den bærekraftige utvikling, som Verdenskommissionen for miljø- og utvikling har peget på.

- Forståelsen og engagementet hos enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, næringslivet, institusjoner og regeringer for naturens sårbarhet er en nødvendig forutsetning for en bærekraftig utvikling.
- Nordisk miljøinformasjonssamarbejde gjennom presse, radio og TV skal styrkes.

BILAGA

De nordiska ländernas program beträffande avgaskrav för fordon.

Danmark har för avsikt att införa avgaskrav motsvarande USAnormer för alla personbilar och mindre varubilar från oktober 1990. För bilar över 2 liter införs EG-normer i perioden 1 oktober 1989–1 oktober 1990. Beträffande övriga motorfordon avvaktas det pågående arbetet i Stockholmsgruppen.

Finland inför USA-krav för personbilar från 1990 för nya modeller och från 1992 för alla nya bilar. Kraven för lastbilar och bussar skärps 1989.

Island har ännu inte bestämt sig från vilket datum avgaskrav på personbilar skall införas.

Norge avser införa obligatoriska USA-krav på nya lätta bensindrivna bilar från 1989 och för dieseldrivna personbilar från 1990. För lätta lastbilar och bussar går Norge in för att införa USA-1990 krav innan utgången av 1991 och för tunga lastbilar och bussar USA-1991-krav innan utgången av 1993. Norge kommer också att överväga att kräva eftermontering av katalysator på existerande bilpark och kommer att ta upp frågan bl. a. med de övriga nordiska länderna om att införa Californiakrav på personbilar från mitten av 1990-talet.

Sverige har beslutat införa obligatoriska USA-krav för avgaser från personbilar fr. o. m. 1989 års modeller efter en tvåårig frivilligperiod. Under denna period har bilar med katalysatorrening motsvarande drygt en årsmodell tillförts den svenska bilparken. Vidare har Sverige beslutat att införa avgaskrav motsvarande de federala USA-kraven för 1990 års modeller för lätta lastbilar och bussar fr. o. m. 1992 års modeller och fr. o. m. 1994 års modeller för tunga lastbilar och bussar. Även dessa avgaskrav skall tillämpas frivilligt under en tvåårig period dessförinnan, dvs. fr.o.m 1990 års för lätta och fr. o. m. 1992 års modeller för tunga lastbilar och bussar.

Social- och miljöutskottets betänkande 1

över ministerrådsförslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön

(Ministerrådsförslaget, se s. 209

Social- och miljöutskottets betänkande 2, se s. 209

Ändringsförslaget, se s. 290)

Social- och miljöutskottet har erhållit ministerrådsförslag B 86/s om åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Arendal den 28 september och Oslo den 25 oktober 1988.

1. Ministerrådsförslaget

Inledningsvis erinras om att den miljömässiga förvaltningen av havsområdena i stor utsträckning regleras av internationella avtal, varför en lösning av problemen med havsförorening kräver internationellt samarbete. De nordiska länderna får ofta större genomslagskraft genom att stå samman. Vidare erinras om debatten vid Nordisk rådets senaste sessioner och rådets rekommendationer nr 14/1987 om skydd av vatten- och havsmiljön och nr 17/1988 om handlingsplan mot havsförorening.

Syftet med planen har varit att inom Norden enas om gemensamma målsättningar och uppställa krav och riktlinjer för skydd av havsmiljön. Då situationen i de havsområden som omger de nordiska länderna ekologiskt och belastningsmässigt är mycket olika skall kraven anpassas till belastnings- och föroreningssituationen i de berörda havsområdena.

Allmänt fastslås, att föroreningen skall bekämpas genom förebyggande, dvs. genom ingrepp vid källan, att bästa tillgängliga teknik i produktion och rening och utveckling av renare teknik och återanvändning skall främjas.

Planen bygger på de nationella planer som antagits eller kommer att bli antagna i flera av de nordiska länderna samt även resultaten av den 2. Nordsjökonferensen 1987, Helsingforskommissionens ministermöte i februari 1988, och den dansk-svenska redogörelsen för Kattegatt. De nordiska ländernas huvuduppgift under de närmaste åren blir att genomföra avtalen på hemmafronten och genom fortsatt internationellt samarbete samt att kontrollera att åtgärderna har de förväntade effekterna i havsmiljön. En

allmän målsättning är att alla länder som påverkar de nordiska havsområdena skall delta i det internationella samarbetet och ta sitt ansvar.

Därefter ges en kortfattad beskrivning av de viktigaste globala och regionala havsmiljökonventioner där de nordiska länderna deltar, nämligen Helsingforskonventionen, Bonnöverenskommelsen, Köpenhamnsavtalet, Oslokonventionen, Pariskonventionen, Londonkonventionen, MARPOL-konventionen samt den internationella havsrättskonventionen 1982.

Inom de flesta åtgärdskapitlen utgår man från resultaten av den andra Nordsjökonferensen som hölls i november 1987 och antog en deklARATION om utsläpp från landbaserade källor, dumpning, sjöfart m m. Huvuddelen av de frågor som diskuteras inom Nordsjökonferensen genomförs inom ramen för existerande konventioner. Den tredje Nordsjökonferensen hålls i Nederländerna 1990. Koordineringen och förberedelsen av ett gemensamt nordiskt uppträdande inom dessa konventioner sker i första hand inom den Nordiska Kontaktgruppen för Internationella Havsföreningens frågor som är underställd Nordiska ministerrådet.

Därefter följer ett avsnitt som beskriver tillståndet i de havsområden som omger de nordiska länderna, dvs. Nordsjön, Östersjön, farvattnen kring Island, Norskehavet, Barentshavet samt farvattnen kring Färöarna och Grönland.

Med utgångspunkt från dessa tillståndsbeskrivningar m. m. definieras i ett kort kapitel "utgångspunkter för åtgärdsplanen". Syftet har varit att enas om åtgärdskrav och riktlinjer för skyddet av havsmiljön. Planen innebär enligt ministerrådets bedömning i vissa fall en skärpning av kraven i relation till vad som nu avhandlas eller redan överenskommit i övriga internationella fora. Samtidigt konstaterar ministerrådet att åtgärdsförslagen sett i ett nordiskt perspektiv i vissa fall innebär en skärpning för samtliga länder, medan de i andra fall inte når upp till en redan beslutad kravnivå. Detta har sin förklaring bl. a. i det faktum att det såväl mellan som inom länderna finns klara ekologiska och belastningsmässiga skillnader, samtidigt som det finns skillnader i ländernas kommunala, jordbruksmässiga och industriella struktur.

Högsta prioritet ges arbetet med att minska belastningen av stabila toxiska organiska ämnen och närsalter men även toxiska metaller och olja tillhör de ämnen som kräver kraftfulla åtgärder.

Huvuddelen av förslaget utgörs av beskrivning av olika typer av åtgärder avseende landbaserade utsläpp, utsläpp från verksamhet på kontinentalsockeln, dumpning och förbränning av avfall till havs, förorening från fartyg, oljebekämpning samt kemikalieutsläpp.

1.2. Landbaserade utsläpp

1.2.1. Närsalter

Inledningsvis genomgås de beslut och rekommendationer regeringarna enats om genom Nordsjökonferensens ministerdeklARATION 1987 och Hel-

singforskommissionen rekommendationer 1986 och 1988, sistnämnda särskilt om jordbruk och städer samt de nationella beslut som tagits i de nordiska länderna för att minska främst jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor.

Som ytterligare åtgärder föreslås:

Till den tredje *Nordsjökonferensen* som äger rum 1990 skall de nordiska länderna utvärdera hittills vidtagna åtgärder samt föreslå

- att närsalter diskuteras för upptagning på någon av Pariskonventionens ämneslistor (dvs ämnen vars utsläpp skall förhindras resp regleras)
- regler för *jordbruket* skall fastslås senast 1994 om:
 - optimal användning av närsalter och undvikande av gödsling vid olämplig tidpunkter
 - för detta syfte skall finnas tillräcklig lagringskapacitet för husdjursgödsel senast 1995
 - balans mellan antal husdjur och odlingsareal senast 1994
 - odlingsfria skyddszoner i viktigare områden senast 1994
 - åtgärder för minskning av ammoniakgaser från gödselhantering
 - regler om *reningsanläggningar* senast 1994 i städer och tätbebyggelse vars utsläpp påverkar kust och hav
 - senast 1994 framlägger de nordiska länderna metoder och planer för reduktion av fosfor och kväveutsläpp från kommunala reningsanläggningar
 - Inom *industriproduktion* vars huvudproblem är utsläpp av närsalter bör senast 1994 bästa tillgängliga teknik användas för att begränsa sådana utsläpp (t. ex. livsmedels- metall- och viss kemisk industri).
 - För andra industriprocesser skall till en början toxiska stabila organiska ämnen begränsas medelst bästa tillgängliga teknologi, vilken vanligtvis även minskar närsalterna (t. ex. blekning inom cellulosaindustrin).
 - Inom *fiskodlingen* införs senast 1994 torrfoder med lågt innehåll av kväve och fosfor och fiskodlingen begränsas i belastade områden, som Skagerack, Kattegatt och Östersjön.
 - Minskning av kväveutsläpp från nya och gamla *kraftverk* medelst bästa tillgängliga teknik.
 - Genomförande av USA-krav beträffande avgaser från *personbilar* snarast möjligt.
 - Utredningsarbete om kväveutsläpp från tunga fordon, fartyg och flygplan och plan för eventuella åtgärder senast 1989.

Algblomningen i Skagerack

- En nordisk beredskap mot algsituationer o. dyl upprättas och använder t. v. Köpenhamnsavtalets varningssystem som informationskanal. I anslutning till ovanstående förslag inom Pariskonventionen föreslås att man inom hela dess område inrättar ett beredskaps- och varningssystem som utnyttjar Bonnavalets varningsrutiner.

- Det nordiska samarbetet om vattenreningsteknologi intensifieras och man eftersträvar lösningar inom jordbruket som starkt reducerar kväveutsläppen.
- Ett nordiskt forskningsprogram ingångsättes.
- Arbetet i den nya arbetsgruppen för Nordsjön (North Sea Task Force) prioriteras och Skagerack blir föremål för en regional värdering inom Nordsjöområdet.

1.2.2. *Metaller*

Efter en genomgång av pågående internationellt samarbete (Helsingforskommissionen, Nordsjökonferensen) och nationella åtgärdsplaner noteras, att arbete med kvicksilver och kadmium prioriterats högst. Andra viktiga metaller för vilka arbetet påbörjats är koppar, krom, nickel, bly, zink och arsenik.

Av den totala belastningen av metaller på de nordiska havsområdena svarar nedfall från luftföroreningar för mer än 50% beträffande flertalet metaller. Ett särskilt problem utgör läckagen av metaller från gammalt avfall, särskilt gruvavfall, som ingen idag kan göras ansvarig för.

Som konkreta åtgärder föreslås:

- De nordiska länderna skall arbeta för att metallutsläppen minskas väsentligt (t. ex. 50%) från 1985-87 års nivå före utgången av 1994 i enlighet med principerna i Helsingforskommissionens och Nordsjökonferensens ministerdeklarationer i de länder och inom de branscher där man inte redan tillämpar bästa tillgängliga teknologi.
- De skall vidare aktivt driva frågan om ytterligare krav om minskning av metallutsläpp från olika branscher inom respektive internationella fora.
- Möjligheten att minska läckage av metaller från avfallsupplag, t. ex. gruvupplag, skall studeras och nationella åtgärdsplaner utarbetas senast 1989.
- Problemen med sopförbränning skall uppmärksammas och vid nya anläggningar skall bästa tillgängliga teknologi användas för att begränsa utsläppen av tungmetaller.
- Produktkontrollerande åtgärder bör vidtas. Insamlingssystem för kvicksilver och kadmiumbatterier skall vara uppbyggt före utgången av 1989.

1.2.3. *Stabila organiska ämnen*

Stabila organiska ämnen i form av fisknät, förtöjningar, plastflaskor, kartonger och folier är ofta förekommande föroreningar i havet. De direkta utsläppen via avloppsvatten från olika industribranscher står dock för den största delen av belastningen. Tillförseln från Nordens kemiska industri är troligen relativt liten jämfört med utsläppen från den tunga organisk-kemiska industrin i övriga Europa. Inom lantbruket används stora kvantiteter bekämpningsmedel och andra kemiska produkter, varav vissa innebär betydande miljörisker.

Förbränning av organiskt material i sopförbränningsanläggningar, bilmotorer, vid industriella processer, etc kan ge upphov till utsläpp av ett stort antal organiska ämnen, däribland dioxiner som även påvisats i avloppsvatten från skogsindustrin. Vidare förekommer ett stort antal ämnen som har dioxinliknande miljöeffekter redan vid ytterst låga koncentrationer t. ex. vissa former av PCB, hexaklornaftalen m fl. Halterna av PCB och DDT (DDE) har ökat under senare år i vissa områden. Efter en genomgång av vidtagna internationella rekommendationer (inom Helsingforskommissionen och Nordsjökonferensen) och nationella program fastslås ett antal "särskilda problem, behov av åtgärder" (Detta gäller åtgärder inom Norden):

Massaindustrin: Det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att minska utsläppen av klorerade organiska ämnen från tillverkning av blekt kemisk massa.

Den kemiska industrin: Det är angeläget att inventera utsläppen av stabila organiska ämnen för att, om så är nödvändigt, vidta effektiva åtgärder för att minska och om möjligt eliminera dessa.

Dioxiner och dioxinliknande ämnen som är starkt toxiska, även i mycket låga koncentrationer, förekommer allmänt både i Östersjön och i Västerhavet. Det är inte fråga om lokala belastningar, utan om storregionala och möjligen globala utbredningsmönster. En effektiv nordisk strategi måste bygga på principen att så snabbt som möjligt identifiera och åtgärda stora källor.

En långsiktig effektiv miljöskyddspolicy måste utgå från att persistenta organiska ämnen inte bör finnas i sådana kemiska produkter vilkas användning i industrin och hushåll medför risk för miljön. Man bör avstå från att använda bekämpningsmedel som innehåller stabila miljögifter. Även om PCB förbjudits i Norden finns stora mängder i omlopp i olika tekniska utrustningar m. m. och tillförs avfallsdeponierna. Om inte åtgärder vidtas, kommer en allt större del läcka ut. PCB-utsläpp kommer även från pappersbruk som använder returpapper som innehåller självkopierande papper av äldre typ.

Allmänt skall de nordiska länderna arbeta för att

- Inrikta ansträngningarna mot de stabila ämnen som har en allvarlig toxisk effekt, och som anrikas i näringskedjorna.
- Intensifiera och prioritera arbetet med att identifiera dessa ämnen och deras källor.
- Införa bästa tillgängliga teknik för att reducera utsläppen av dessa stabila, toxiska och bioackumulerbara ämnen med minst 50 % mellan 1985 till 1995.
- Utsläppen av organiskt bundet klor från *skogsindustrin* skall upphöra så snart som möjligt. Metoder för att uppnå detta skall behandlas av en arbetsgrupp (Finland, Sverige och Norge) som rapporterar till miljöministrarnas möte i november 1988.

- Införa bästa tillgängliga teknik för reduktion av utsläpp av *dioxiner* och dioxinliknande ämnen från befintliga och nya anläggningar såsom avfallsförbränning, skrotsmältning, skogsindustrier, magnesiumproduktion och metallbearbetande industri.
- Införa bästa tillgängliga teknik för reduktion av utsläpp av PAH och kraftigt begränsa användningen av klorparafiner.
- Användningen av PCB förbjuds från utgången av 1994, även i äldre installationer.
- Nya kemikalier inte tas i bruk förrän deras stabilitet, toxicitet och miljöfarlighet är utredda och säkerhets- och miljöskyddsdirektiv är utfärdade.
- Rekommendationerna inom Helsingfors- och Pariskommissionerna att förbjuda användningen av tennorganiska föreningar i bottenfärger för nöjesbåtar byggs ut att även omfatta utsläpp från torr- och våtdockor.
- Åtgärder mot stabila organiska ämnen prioriteras och arbetet innefattande tidsplaner och konkreta åtgärder drivs gemensamt inom internationella konventioner. Länderna skall särskilt arbeta för att dioxiner och PAH behandlas i konventionerna.

1.2.4. Radioaktiva ämnen

De nordiska länderna har spelat en central roll i internationella förhandlingar, som bl. a. omfattat förbud mot deponering av högaktivt avfall och moratorium beträffande låg- och mellanaktivt avfall (Londonkonventionen) samt utvidgat varselsystem för olyckor som kan medföra radioaktiv förorening av havsområden (Pariskonventionen).

De nordiska länderna skall arbeta för slutligt förbud inom Londonkonventionen mot dumpning av alla typer av radioaktivt avfall i havet samt att detta också omfattar deponering/nedgrävning på havsbotten. Vidare skall de arbeta för att inga lagringsmetoder tillämpas som medför radioaktiv förorening av havsområdena och att inga nya eller utvidgade återvinningsanläggningar byggs utan att det kan visas att de inte medför förorening av havsområdena.

1.3. Utsläpp från verksamhet på kontinentalsocken

En av huvudkällorna till oljeförbränning i Nordsjön är utsläpp av olja och oljekomponenter från borrning, provborrnig etc. En arbetsgrupp inom ramen för Pariskonventionen som behandlar offshorefrågor har fastställt utsläppsstandarder för olja vid utvinningen.

- De nordiska länderna går in för att
- betydligt minska utsläppen från oljeborrning samt undersöka möjligheterna till lokala förbud mot utsläpp av oljeförorenat borrslem
 - inrätta nationella kontrollsystem för utsläpp av kemikalier att genomföras under 1989
 - utöka flygövervakningen över utvinningsområdena med 150 % senast 1990

- följa upp dessa åtgärder aktivt inom Pariskonventionen och Bonnavalet.

1.4. *Dumpning och förbränning av avfall till havs*

Inget av de nordiska länderna dumpar industriavfall eller kloakslam. Norge är det enda av de nordiska länderna som förbränner industriavfall på Nordsjön (Norsk Hydro). Enligt nya bestämmelser skall denna förbränning upphöra snarast möjligt och senast vid utgången av 1989. I Östersjön är dumpning förbjuden och ingen avfallsbränning förekommer.

De nordiska länderna arbetar inom Paris- och Londonkonventionerna för att få uppslutning kring beslut om förbud mot dumpning och förbränning av avfall till havs. Framsteg i denna riktning anses ha gjorts vid Nordsjökonferensen 1987 och skall vidare tas upp på Nordsjökonferensen 1990. Konventionerna innehåller bl. a. förbud mot dumpning av vissa farliga ämnen (svarta listan). Vid Nordsjökonferensen 1987 enades Nordsjöländernas miljöministrar bl. a. om att dumpning av industriavfall skall avvecklas senast 1989 (med undantag för helt oskadliga ämnen) och att förbränningen av avfall på Nordsjön skall reduceras med minst 65 % senast 1 januari 1991 och helt avvecklas före 31 december 1994. Vid Oslokommissionens möte 1988 beslöts att de fördragsslutande parterna skall upphöra med förbränning av avfall till havs inom konventionens tillämpningsområde senast den 31 december 1994.

Härutöver skall de nordiska länderna gå in för att

- tillse att avfallshanteringen på land fungerar tillfredsställande från miljösynpunkt
- arbeta för förbud mot dumpning av industriavfall och kloakslam i Oslo och Londonkommissionerna och att tidfristerna löpande revideras
- arbeta för förbud mot förbränning till havs före utgången av 1990
- arbeta för att förhindra/begränsa ny förorening genom dumpning av muddringsmassa
- att Nordsjökonferensen 1990 tar upp de nordiska förslagen om stopp för dumpning av både industri- och kloakavfall samt om förbränning till havs
- att dumpning av utrangerade fartyg i Atlanten bara sker utan att medföra förorening eller hinder för fiske, sjöfart och rekreation
- att uppmärksamma miljöriskerna vid hantering av utrangerade olje- och gasplattformar och -ledning.

1.5. *Föroreningar från fartyg*

Sjöfarten som är en helt internationell näring regleras genom internationella avtal och de nordiska länderna verkar även inom IMO. De nordiska länderna skall bl. a. snarast möjligt utvidga MARPOL-konventionens oljeföroreningskrav till att omfatta även fartyg under 400 brt, särskilt med hänsyn till fiskefartyg. Flygövervakningen för att upptäcka olovliga oljeutsläpp från fartyg skall förstärkas.

1.6. Oljebekämpning

Inget land har beredskap dimensionerad för de största olyckorna. Oljeborrningen innebär en betydande ökning av risken för oljeskador. Danmark, Finland, Norge och Sverige har år 1971 ingått det så kallade Köpenhamnsavtalet om samarbete om åtgärder mot oljeförorening av havet. Även Helsingforsavtalet omfattar oljebekämpning. Danmark, Norge och Sverige deltar i Bonn-avtalet, som gäller oljebekämpningssamarbete på Nordsjön. Island är inte med i dessa avtal.

Som konkreta åtgärder i planen föreslås att

- alla nordiska länder skall anslutas till Köpenhamnsavtalet samt att
- länderna bör fortsätta att utveckla sin oljebekämpningsberedskap och flygövervakning så att samtliga länder i mitten av 1990-talet har tillfredsställande beredskap.

1.7. Kemikalieutsläpp

- De nordiska länderna skall arbeta för en förbättrad kemikalieberedskap och senast 1989 presentera nationella planer. Målet bör vara att varje land i mitten av 1990-talet har en försvarlig beredskap och åt 2000 en tillfredsställande beredskap för bekämpningen av kemikalieutsläpp.
- De nordiska länderna bör samarbeta intensivt i takt med att varje land förbättrar sin beredskap.
- Köpenhamnsavtalet om oljebekämpningssamarbete bör ändras så att det också täcker bekämpningen av kemikalieolyckor till havs.

1.8. Planer för vissa belastade områden

För vissa vattenområden som är särskilt känsliga eller har en hög belastning av föroreningar finns det behov att utarbeta mer detaljerade åtgärdsplaner. I planen finns sådana områdesplaner utarbetade för några områden av gemensamt intresse för två eller fler nordiska länder, såsom Bottniska viken, Öresund (Kattegatt) och Østfold/Norra Bohuslän. Planen kan senare byggas ut med åtgärdsprogram för ytterligare områden. Existerande bilaterala samarbetsformer skall utnyttjas för detta arbete.

1.9. Övervakningsfrågor m. m.

Förslaget avslutas med två kapitel om övervaknings- och belastnings- samt forskningsfrågor. Dessa verksamheter ger grundförutsättningar och det erforderliga beslutsunderlaget för att motivera dagens och morgondagens krav avseende de viktigaste miljövårdsproblemen. Bl. a. skall de nordiska länderna arbeta för att göra arbetet inom Oslo- och Pariskonventionerna mer besluts- och åtgärdsorienterat. Inom Paris- och Helsingforskommissionerna skall man arbeta för att öka och samordna övervakningen av "nya" ämnen som dioxin och PAH. Man skall närmare studera långväga transport av föroreningar via havsströmmar, sediment och luft. Arbetet inom WMO, ECE (EMEP) Pariskommissionen (ATMOS) och Helsingforskommissionen skall därför upprätthållas och Norden spela en aktiv roll.

2. Utskottet

Utskottet finner att förslaget till åtgärdsplan innehåller vissa positiva nationella delförslag men att helhetsintrycket är att man under arbetet gjort så många kompromisser att planens karaktär av gemensamt nordiskt program kommer helt i bakgrunden. Sålunda görs redan inledningsvis reservationen att åtgärdsförslagen i vissa fall inte når upp till en redan beslutad kravnivå, vilket har sin förklaring bl. a. i det faktum att det såväl mellan som inom länderna finns skillnader i ländernas kommunala, jordbruksmässiga och industriella struktur.

Utskottet finner att detta är ett avsteg från den princip som miljöministrarna fastslår i ministerrådsförslag B 85/s om en nordisk miljöplan och som underströks av ministrarna vid mötet med Nordiska rådets presidium den 30 augusti 1988, nämligen att alla nordiska länder bör inom ramen för vad naturen tål sträva efter att följa de mest ambitiösa miljömål som ett enskilt annat nordiskt land har satt. Det är betänkligt att det första åtgärdsprogram som presenteras tillsammans med miljöprogrammet innehåller detta avsteg från den princip som av ministrarna presenterades som en väsentlig nyhet i det övergripande programmet. Intrycket blir, att de allmänna principer som först presenterats i det konkreta detaljarbetet får ge vika för industriintressen, jordbruksintressen m. fl. hänsyn när konkreta åtgärder skall beslutas. Utskottet vill erinra om ministerrådets uttalanden i ministerrådsförslag B 85/s om nordiskt miljöprogram att miljöhänsyn bör integreras i alla samhällssektorer. Utskottet finner även att hänvisningen till att havsmiljöområdet regleras av internationella avtal fungerar som en broms på de nordiska åtaganden som man anser att planen kan innehålla.

Detta är så mycket mera allvarligt som den aktuella algbloomingen endast är ett symptom på en fundamental ekologisk obalans i havet, som lett till att havsbotten i stora delar av Kattegatt är helt död. Miljöhot av typ algbloomingen kräver både ökat nordiskt och internationellt samarbete. Dels måste de nordiska ländernas insatser samordnas, dels måste EFTA- och EG-samarbetet utvidgas till att omfatta miljövårdssamarbete för att förebygga sådana miljökatastrofer som inte stannar vid nationsgränser. Allmänt vill utskottet framhålla, att havsmiljösituationen kräver snabba, gemensamma nordiska insatser och inte bara gemensamma målsättningar som man försöker få godtaga inom ramen för de internationella avtalen och konventionerna. Sålunda måste enligt utskottets uppfattning de nordiska länderna ställa gemensamma krav gentemot t. ex. skogsindustrin vad gäller utsläpp av klorerade föroreningar, gentemot jordbruket vad gäller gödsling och bekämpningsmedel och gentemot den kemiska industrin vad gäller stabila toxiska ämnen.

Vad gäller de olika delavsnitten noterar utskottet att avsnittet om närsalter under "landbaserade utsläpp" koncentreras kring ett antal förslag de nordiska länderna skall framlägga vid den tredje Nordsjökonferensen 1990 om regler, åtgärder m. m. som skall införas/genomföras 1994 eller 1995.

Utskottet anser detta otillfredsställande då – mot bakgrund av den progressiva försämringen av miljösituationen i Öresund, Kattegatt och Skagerack som lett till syrebrist och fiskdöd – dessa förslag borde läggas fram internationellt omedelbart och deras förverkligande inte fördröjas till mitten av 1990-talet. Allmänt anser utskottet att de tidsgränser som sätts av ministerrådet i de flesta fall bör tidigareläggas. Det kan särskilt noteras att man ännu inte uppnått anslutning till en rekommendation om viss nivå på minskningen av kväveutsläpp från tätorternas reningsanläggningar eller till att kraven lokalt bör kunna skärpas. Utskottet finner det beklagligt att man härigenom inte får möjlighet att på lokalt plan ställa konkreta krav där det är särskilt motiverat. De krav som ställs på jordbruket borde enligt utskottets uppfattning vara harmoniserade inom Norden med hänsyn till risken för utsläpp.

Hänvisningen till "bästa tillgängliga teknik" för begränsning av närsalter från viss industri minskar – liksom i övriga avsnitt där samma hänvisning görs – enligt utskottet i betydelse av att denna definieras som den teknik som är *ekonomiskt* tillgänglig och tekniskt genomförbar. Utskottet skulle här föredra att definitionen gavs en mindre inskränkt betydelse och vill erinra om en i Sverige använd definition "miljömässigt bästa teknik" som sätter miljön i centrum. Dessutom skjuts åtagandet fram till 1994. Utskottet efterlyser här även en hänvisning till de krav som bör ställas på kol-, olje och torveldade kraftverk.

De åtgärdsförslag som läggs fram med anledning av algblomningen i Skagerack (nordisk beredskap och varningssystem, intensifierat samarbete om vattenreningsteknologi och forskningsprogram) finner utskottet positiva. Utskottet ser även positivt på de åtgärder som föreslås mot belastningen av *metaller*. Det mest konkreta förslaget avser insamlingssystem för kvicksilver- och kadmiumbatterier, medan uttalandena i övrigt mera är allmänna strävanden än konkreta åtaganden ("arbeta för att metallutsläppen minskas *väsentligt* (t. ex. 50%), aktivt driva frågorna om ytterligare krav")

Utskottet noterar att av den totala belastningen av metaller på de nordiska havsområdena svarar nedfall från luftföroreningar för mer än 50% beträffande flertalet metaller men vill även erinra om att en avsevärd urlakning av metaller äger rum till följd av försurningen av nederbörden. Vid rådets luftföroreningskonferens 1986 framhölls betydelsen av långväga luftföroreningar för havsföroreningarna även vad gäller svavel och kväve.

De förslag som avser stabila organiska ämnen synes innebära ett omfattande program av nationella, samnordiska och internationella insatser för att komma till rätta med utsläppen av särskilt farliga ämnen i havsmiljön. Effekterna torde bli beroende av hur verksamma styrmedel regeringarna är beredda att använda mot industri m. fl. som använder respektive släpper ut dessa ämnen samt i hur stor utsträckning man kan förmå utomnordiska länder att vidta motsvarande åtgärder. Utskottet noterar, att metoderna att

minska utsläppen av organiskt bundet klor från massaindustrin skall utredas av en arbetsgrupp och vill erinra om att Sverige beslutat att åtgärder för att minska utsläppen till 1,5 kg klorerad substans per ton massa bör ha påbörjats vid samtliga fabriker före utgången av 1992. Detta exempel bör enligt utskottets uppfattning de övriga länderna följa. Utskottet som noterar de nordiska ländernas insatser i de internationella förhandlingarna om deponering av radioaktivt avfall i havet, vill erinra om att transport av radioaktiva laster utgör risk för livet i havet i nordliga farvatten.

De nordiska länderna bör arbeta för, att största möjliga antal länder snarast ratificerar FN:s havsrättskonvention av 1982. Allmänt bör strävan vara, att principen "omvänd bevisbörda" tillämpas inom de internationella konventionerna. De nordiska länderna bör sålunda både inom Norden och på internationellt plan arbeta för att principen tillämpas beträffande de miljöskadliga effekterna av dumpning av avfall i havet.

I konsekvens härmed bör tillstånd för nya verksamheter endast beviljas om försäkran kan ges att den nya produktionen inte ger några utsläpp av tungmetaller eller stabila organiska ämnen i havet.

Med tanke på den förväntade starka utvecklingen av offshoreverksamheten önskar utskottet mer konkreta åtaganden beträffande utsläpp från verksamhet på *kontinentalsockeln*. Sålunda bör "gå in för att betydligt minska utsläppen.." kompletteras med "genom fastsättande av emissionskrav i enlighet med Pariskommissionens beslut".

Utskottet understödjer de nordiska regeringarnas internationella arbete för att uppnå förbud mot dumpning och förbränning av alla slags avfall. Utskottet anser det dock påkallat att komplettera åtgärdsförslaget att uppmärksamma miljöriskerna vid hantering av utrangerade olje- och gasplattformar och -ledningarna med "och förebygga".

Beträffande *föreningar från fartyg* vill utskottet erinra om att man med ministrarna i maj 1987 tog upp effekterna av oljeutsläppen från "Antonio Gramsci" och fick beskedet att Finland inom Östersjökommissionen lagt fram förslag om krav på dubbla botten i fartyg som trafikerar isbelagda vatten. Nordiskt stöd för detta förslag bör ingå i åtgärdsprogrammet. Utskottet noterar, att man nämner Nordsjökonferensens och Helsingforskommissionens deklarerationer om användande av mottagningsanläggningar för avfall från fartyg och vill särskilt påpeka det stora behovet av mottagningsstationer i hamnarna.

Utskottet tillstyrker förslagen att alla nordiska länder skall anslutas till Köpenhamnsavtalet om oljebekämpningssamarbete och att avtalet utvidgas så att det också täcker bekämpningen av kemikalieolyckor till havs. Utskottet har med intresse noterat redogörelsen för de områdesplaner som utarbetats för *särskilt belastade områden* som Bottniska viken, Öresund (Kattegatt) och Østfold/Norra Bohuslän. Vad beträffar Öresund vill utskottet erinra om att västra Skåne i Sverige förklarats som miljöskyddsområde och anser det vara värdefullt om motsvarande deklareration kunde

göras av Danmarks regering om östra Själland. Bland dessa särskilt belastade områden bör vidare enligt utskottet tas med Finska viken, både vad gäller beskrivning av tillstånden och vidare åtgärder, som i detta fall torde få företas inom ramen för Östersjökommissionen. Utskottet anser att samnordiska organ som Öresundsrådet och Kommittén för Bottniska viken bör aktiveras i detta miljösamarbete.

Utöver det samarbete som redovisas anser utskottet att ett gemensamt projekt mellan Sverige och Finland borde genomföras angående skyddet av Bottenviken. Detta förutsätter att de båda länderna skulle bidra med en ansevärd ekonomisk insats till investeringar i reningsverk för industrins, bosättningens och dylika utsläpp, effektivisering av gemensam forskning, befrämjande av fiskbeståndet och ökning av fiskplantering, inrättande av genbank för regionens arter, allsidig vård av hela Bottenviksområdets natur inklusive Torne älv. Ett genomfört projekt kunde utgöra ett internationellt typexempel på hur man kan rengöra ett havsområde och öka dess allsidiga användning både för rekreation och annat genom ett intimt samarbete mellan två länder.

I anslutning till avsnittet om övervaknings/belastningsfrågor vill utskottet erinra om att det i slutdokumentet från Nordiska rådets konferens om luftföroreningar 1986 och även ministerrådsförslaget B 85/s om samarbetsprogram på miljöområdet talas om en *utvidgning* av EMEP till att omfatta både kväveoxid och samverkans effekterna mellan kväve, svavel och andra föroreningar.

Utskottet finner sammanfattningsvis att ministerrådsförslaget innehåller några positiva delförslag angående nationella, internationella och – i mindre utsträckning – samnordiska åtgärder. De i inledningen av programmet fastslagna principerna att förorening skall bekämpas genom förebyggande, dvs. vid källan samt att miljömässigt bästa tillgängliga teknologi bör användas vid produktion och rening, ger en god grundval, även om definitionen av "bästa tillgängliga teknik" icke bör inskränkas med "ekonomiskt". Samnordiska åtgärder baserade på dessa principer bör enligt utskottets uppfattning konkretiseras och framföras i ett reviderat ministerrådsförslag. Utskottet har vid flera tillfällen framhållit att de nordiska länderna för att trovärdigt kunna kräva åtgärder mot miljöförstöring av andra länder själva måste enas kring kraftfulla och långtgående åtaganden. Utskottet vill understryka att effektiva insatser mot miljöhoten kan inte längre invänta ytterligare forskning och utredningar även om dessa bör effektivt fortsättas. Nordiska rådet har redan 1987 fattat beslut att inkalla en internationell konferens mot havsföroreningar i oktober 1989.

För att framgångsrikt kunna genomföra den av rådet planerade konferensen måste de nordiska länderna kunna presentera en egen nordisk åtgärdsplan mot havsföroreningar med samnordiska åtgärder som förebild för andra länder och ländergrupper. Man bör åtminstone pröva möjligheterna att på nordiskt plan anta principer, som går längre än man gör

nationellt. Än mer självklart är att man inom Norden bör gå längre i konkreta åtaganden och åtgärder än man kan göra internationellt. Det finns ett gott grundlag för nordiskt samarbete på havsmiljöområdet då de nordiska länderna har samma syn på miljöproblemen och omges av samma hav. Trycket från den allmänna opinionen har också ökat under innevarande år.

Nationella planer och åtgärder är positiva, men nu är det gemensamma nordiska ansvaret för miljöfrågorna i förgrunden eftersom skyddet för haven måste åstadkommas genom samarbete länder emellan. Ett i dessa viktiga frågor enat Norden skulle ha stor tyngd i europeiska och vidare internationella sammanhang. I en nordisk åtgärdsplan för kontroll och reducering av havsförorening bör sålunda de nordiska länderna samordna sina krafter och finansiella resurser för att uppnå konkreta resultat i bekämpningen av havsföroreningar och på grundval därav uppträda gemensamt på internationellt plan för att kunna påverka förorenande grannländer vid Östersjön, Nordsjön och Nordostatlanten. Finansieringsfrågor berörs ej i ministerrådsförslaget, men tas upp i utskottets betänkande över ministerrådsförslag B 85/s om nordiskt miljöprogram.

För att underlätta bedömningen av prioriteringsfrågorna vore det enligt utskottets uppfattning en fördel om ministerrådsförslaget innehöll en sammanhållen beskrivning av *dels* den totala miljöbelastningen i olika havsområden *dels* de internationella respektive bilaterala/nordiska organ som tar upp problemen i respektive område *dels* en bedömning från ministerrådet var situationen är farligast och vilka åtgärder och tillvägagångssätt som inom varje havsområde bör prioriteras. Utskottet anser även att språket i ministerrådets program med fördel kan göras mer lättläst med bibehållet sakligt och korrekt innehåll.

Utskottet anser sålunda, att även om ministerådsförslaget om åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön innehåller några väsentliga principer och utgångspunkter redovisas alltför få värdefulla delförslag, och att en effektiv åtgärdsplan skulle vinna på större konkretion vad gäller samnordiska beslut om åtaganden och krav gentemot miljöskadliga verksamheter.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets ordinarie session 1989 framlägga en åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön med utgångspunkt i ministerrådsförslag B 86/s och de synpunkter som anförts av social-

och miljöutskottet, speciellt vad gäller konkreta krav angående utsläppsminskningar och skärpta tidsgränser.

Oslo den 27 oktober 1988

Svein Alsaker (Kr F)

Margrete Auken (SF)

Dorte Bennedsen (S)

Brita Borge (H)

Friðjón Thórðarson (Sj)

Knud Glønborg (KrF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Särskilt yttrande

Vi ställer oss positiva till de åtgärder som utskottet förordar i sitt betänkande, men anser att forskningen måste ges en ännu högre prioritet. En fullständigare kartläggning av den marina miljön i nordiska farvatten bör göras gemensamt, för att bättre kunna förutse miljökatastrofer och förebygga dem. Anslagen till projektverksamheten måste därför omprioriteras på det sätt som vi angett i vår reservation som fogats till ett tidigare betänkande rörande ministerrådets budgetförslag. Vi avser därför att inom kort väcka ett särskilt medlemsförslag, där vi närmare utvecklar våra synpunkter på en prioritering med denna innebörd som kan leda till en ökad satsning på havsforskningen.

Oslo den 25 oktober 1988

Brita Borge (H)

Friðjón Thórðarson (Sj)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Sten Svensson (m)

B 86/s

**Ministerrådsförslag
om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den
marina miljön**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet översänder härmed sitt förslag till nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön för yttrande.

Med hänsyn till utvecklingen på området kan beskrivningarna av de nationella åtgärderna komma att omarbetas i den slutliga versionen.

Efter det att Nordiska rådet avgett sina synpunkter på förslaget avser ministerrådet att fastställa programmet.

Stockholm den 12 oktober 1988

Birgitta Dahl

Fridtjov Clemet

Nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön

Innehåll

Kapitel	Sida
1. Indledning	211
2. Internationella havsskyddskonventioner – en översiktlig orientering	212
3. Nordsjøens tilstand	214
4. Östersjöns tillstånd	218
5. Islandske farvande	221
6. Norskehavets tilstand	224
7. Barentshavets tilstand	227
8. Færøsk farvand	230
9. Grønlandske farvande	233
10. Utgångspunkter för åtgärdsplanen	237
11. Landbaserade utsläpp	237
11.1 Næringssalte	
11.2 Algeopblomstringen i Skagerrak	
11.3 Metaller	
11.4 Stabila organiska ämnen	
11.5 Radioaktive stoffer	
12. Utslipp fra kontinentalsokkelvirksomhet	254
13. Dumping og forbrenning av avfall til havs	255
14. Skipsforurensning	257
15. Oljebekämpfung	260
16. Kemikalieutsläpp	261
17. Planer för vissa belastade områden	262
17.1 Grensefarvannet mellom Sverige og Norge	
17.2 Öresund	
17.3 Bottniska viken	
18. Overvåking/belastningsspørsmål	279
19. Videre arbeid, oppfølging av planen	281
Bilaga Belastningen av nærsalter på Östersjön, Kattegatt, Skagerrak och Nordsjön	284

1. Indledning

De nordiske lande er gennem fiskeri, fiskeopdræt, olieindvinding og skibsfart stærkt knyttet til havet. Havet er også en vigtig rekreationsskilde og inspirationskilde til kunst og kultur.

Samtidig tilføres havet forurening fra menneskelig aktivitet, ved direkte udslip af industriaffald, kloak, fra landbrugsvirksomhed, dumpning og forbrænding af affald til havs og udslip fra skibe.

Der er grænser for hvor meget havet tåler af sådanne tilførsler, som er en trussel mod den økologiske balance i havet. En alvorlig påmindelse om havets sårbarhed, og om at udslippene må begrænses, er algeopblomstringen som optrådte i Skagerak i maj/juni 1988.

Denne situation er behandlet i et særligt kapitel i handlingsplanen.

Den miljømæssige forvaltning af de havområder, som omgiver de nordiske lande, Nordatlanten, Nordsøen og Østersøområdet, er i vidt omfang reguleret gennem internationale aftaler. På grund af den store bekymring, som de nordiske lande nærer for miljøet i havet og den fælles interesse i disse havområder, besluttede Nordisk Ministerråd (miljøministrene) på mødet den 25 februari 1987, under Nordisk Råds session i Helsingfors, at udarbejde en FÆLLES NORDISK PLAN MOD FORURENING AF DET MARINE MILJØ.

Havforureningsspørgsmål indtog endvidere en central plads i Nordisk råds debat under sessionen, hvor Rådet vedtog en rekommendation til Nordisk Ministerråd om beskyttelse af vand- og havmiljøet (rek. 14/1987/s). Denne rekommendation er udarbejdet i følge medlemsforslag A741/s om beskyttelse af vandmiljøet og medlemsforslag A767/s om beskyttelse af havmiljøet. Et tredje medlemsforslag, A790/s, om at opstille et fællesnordisk handlingsprogram til bekæmpelse af hav- og kystforureningen i Norden og formulere en fællesnordisk politik i internationale sammenhæng er nu vedtaget på Nordisk Råds session i marts 1988 (rek. 17/1988/s).

På mødet den 7 oktober 1987 drøftede ministerrådet (miljøministrene) en første skitse til planen, og besluttede at drøfte status for arbejdet med Nordisk råd under 36 session, i marts 1988 i Oslo. Samtidig besluttede miljøministrene, at planen vil blive lagt frem som et ministerrådsforslag ved sessionen i 1989.

På mødet den 7 marts 1988 mellem Social- og miljøudvalget og miljøministrene var der enighed om at fremskynde arbejdet med handlingsplanen mest muligt.

Det er almindeligt accepteret, at løsning af problemerne med havforurening kræver internationalt samarbejde. Ministerrådet har også gennem mange års nordisk samarbejde i havforureningsspørgsmål erfaret, at de nordiske lande ofte har større gennemslagskraft ved at stå sammen.

Det er imidlertid et faktum, at situationen i de havområder, som omgiver de nordiske lande – økologisk og belastningsmæssigt – er vidt forskellig.

Hensigten med planen har været inden for Norden at enes om fælles målsætninger og at opstille krav og retningslinier for beskyttelse af havmiljøet. Kravene vil være afpasset efter belastnings- og forureningssituationen i de berørte havområder.

En række mere grundlæggende synspunkter er de nordiske lande enige om. Et sådant grundlæggende synspunkt er, at havforurening anses for at være en konsekvens af, at vore moderne samfund ikke udnytter naturressourcerne på en bæredygtig måde.

Forureningen skal derfor bekæmpes ved forebyggelse, og det vil sige ved indgreb ovenfor kilderne. Den bedst tilgængelige teknologi bør anvendes i produktionsprocesserne og ved rensning, og udvikling af renere teknologi, og genanvendelse bør fremmes gennem løbende fastlæggelse og revidering af udslipkravene og ved anvendelse af andre relevante styringsmidler, som for eksempel normer for miljøkvalitet.

Den nordiske havplan bygger på de planer for et renere vandmiljø, som er vedtaget, eller vil blive vedtaget, i flere af de nordiske lande. Endvidere er resultaterne af den 2. Nordsøkonference i november 1987, af ministermødet i Helsingforskommissionen i februar 1988 samt den dansk-svenske redegørelse for Kattegat væsentlige forudsætninger. Det er således et centralt udgangspunkt, at der allerede er indgået internationale overenskomster på en række områder, som forventes at forbedre havmiljøet i de kommende år.

De nordiske landes hovedopgave i disse år bliver derfor at gennemføre aftalerne såvel på hjemmefronten som gennem fortsat internationalt arbejde, og at kontrollere om foranstaltningerne har de ønskede og forventede effekter i havmiljøet. Det er videre vigtigt at stimulere og samordne forskningen og at fokusere på nye problemer og initiere nye internationale rekommandationer og programmer for tiltag.

Som en generel målsætning for handlingsplanen skal gælde at alle lande som påvirker de nordiske havområder bør være med i det internationale samarbejde og derigennem tage sit ansvar.

Den foreliggende plan vil løbende blive revideret i lyset af forureningssituationen i havområderne og udviklingen af ny teknik, samt i lyset af internationale aftaler. Ministerrådet vil lægge vægt på en løbende dialog med bl. a. Nordisk Råd om disse spørgsmål, herunder resultaterne fra rådets internationale konference om havmiljøet i oktober 1989.

2. Internationella havsskyddskonventioner – en översiktlig orientering

De nordiska länderna är fördragsslutande parter i flera globala och regionala havsmiljökonventioner. Det har traditionellt varit ett nära nordiskt samarbete inom ramen för konventionerna. Koordineringen och förberedelsen av ett gemensamt nordiskt uppträdande sker nu i första hand inom den Nordiska Kontaktgruppen för Internationella Havsföreningens frågor som är underställd Nordiska Ministerrådet.

De viktigaste havsskyddskonventionerna är:

Helsingforskonventionen etablerades 1974 och trädde i kraft 1980. Konventionen omfattar alla former av havsföroreningar. Enligt konventionen är dumpning av avfall i Östersjön förbjuden, med undantag för dumpning av muddermassor.

Till Helsingforskonventionen är följande länder anslutna: Danmark, Finland, Polen, Sovjetunionen, Sverige, Förbundsrepubliken Tyskland och Tyska Demokratiska Republiken. Konventionens geografiska omfattning är hela Östersjön med alla dess vikar samt Kattegatt, till en linje från Skagen till strax norr om Brändö vid svenska kusten.

Bilateral avtal om miljösamarbete inom geografiskt gemensamma områden i Östersjöområdet finns också mellan Danmark och Sverige gällande Öresund, mellan Finland och Sverige gällande Bottniska viken och mellan Finland och Sovjetunionen gällande Finska viken.

Bonnöverenskommelsen om samarbete vid oljeförorening i Nordsjön trädde i kraft 1970. Överenskommelsen innebär ett samarbete för att bekämpa utsläpp av olja eller annat giftigt eller skadligt ämne. De fördragslutande parterna är Belgien, Danmark, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Nederländerna, Norge, Sverige, Nordirland och Storbritannien.

Köpenhamnsavtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige avser nordiskt samarbete vad gäller rapportering och bekämpning av oljeutsläpp.

Oslo-konventionen etablerades 1971 och trädde i kraft 1974. Den geografiska omfattningen är Nordsjön och Nordostatlanten. Den sakliga omfattningen avser förbud mot havsförorening genom dumpning av vissa särskilt angivna miljöfarliga ämnen (bl a klorerade kolväten, cancerogena ämnen, kadmium och kvicksilver) medan dumpning av andra ämnen och material får ske endast efter tillstånd av nationell myndighet i varje särskilt fall. Konventionen omfattar även förbränning av avfall till havs. På Oslokommissionens möte i juni 1988, beslutades det att förbränning av avfall till havs skall upphöra innan utgången av 1994.

Till Oslo-konventionen är tretton länder anslutna; Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Irland, Island, Nederländerna, Norge, Sverige, Storbritannien, Portugal och Spanien.

Paris-konventionen etablerades 1974 och trädde i kraft 1978. Den geografiska omfattningen är Nordsjön och Nordostatlanten. Den sakliga omfattningen avser förhindrandet av förorening av utsläpp från landbaserade anläggningar med grundläggande principer och skyldigheter som motsvarar de som enligt Helsingforskonventionen gäller. Till Pariskonventionen är samma länder anslutna som till Oslokonventionen, med undantag för Finland som har observatörsstatus. Dessutom är EG anslutet.

London-konventionen etablerades 1972 och trädde i kraft 1975. Den geografiska omfattningen är global. Den sakliga omfattningen avser förbud mot havsförorening genom dumpning av vissa särskilt angivna miljöfarliga ämnen som i stort sett är desamma som i Oslokonventionen.

MARPOL-konventionen etablerades 1973 och modifierades med ett protokoll 1978. Konventionen trädde för vissa delar i kraft 1983 och för andra delar 1986. Den geografiska omfattningen är global och den sakliga omfattningen avser förhindrandet av förorening från fartyg av bl. a. olja och kemikalier. Den 1 oktober 1988 hade ca 50 länder ratificerat MARPOL-konventionen.

Den internationella havsrättskonventionen har utarbetats inom FN och undertecknades 1982. Den behandlar frågor om sjöfart, fiske, exploatering, havsrätten till oskadlig genomfart, skyddet för den marina miljön, kustlösa statens tillträde till havet, marinvetenskaplig forskning osv.. Konventionen träder i kraft sedan sextio stater ratificerat den. Ett stort antal stater har hittills avvaktat att ratificera konventionen. Av de nordiska länderna har hittills endast Island ratificerat den.

I detta sammanhang kan nämnas att den andra *Nordsjökonferensen* som hölls i november 1987 antog en deklaration om utsläpp från landbaserade källor, dumpning, sjöfart m. m. Huvuddelen av de frågor som diskuteras inom Nordsjökonferensen genomförs inom ramen för existerande konventioner. Den tredje Nordsjökonferensen hålls i Nederländerna 1990.

3. Nordsjøens tilstand

Nordsjøen (se fig. 1) avgrensas i nord mot Norskehavet av en linje langs 62. breddegrad (Sogn og Fjordane fylke) til 5 grader vestlig lengde, og langs en linje langs 5 grader vestlig lengde til Skottland. I sydøst langs en linje langs 57°44,8'N fra Skagen til Sveriges vestkyst. I sydvest avgrensas Nordsjøen av en ny linje langs lengdegraden 5 grader vest fra Lands end til Frankrike.

Nordsjøen er et grunt havområde (gjennomsnittsdyp ca. 90 meter) med dypere partier i nordlige deler. Mesteparten av vannet i Nordsjøen kommer fra Atlanterhavet, fra Golfstrømmen. Denne deler seg i to armer vest for Storbritannia – den ene kommer opp gjennom Den engelske kanal, den andre kommer inn i Nordsjøen nord for Skottland. I tillegg tilføres Nordsjøen ferskvann fra elvene i Storbritannia, på kontinentet og fra Skandinavia. Brakkvann (med mindre enn 30 promille saltholdighet) kommer opp i nordlige deler av Nordsjøen fra Østersjøen (gjennom Kattegat).

Det generelle strømbildet i Nordsjøen er at vannet er i bevegelse "mot klokken", og hovedtransporten av vann ut av Nordsjøen skjer langs kysten av Sverige og Norge i Den norske kyststrømmen.

Saltholdighet, temperatur, dybdeforhold osv. skifter fra område til område. Ytterligere modifieres det generelle strømbildet av lufttrykk, vindretninger, nedbørsmengder m.v.

Detaljene i de transportsystemene som fører vann og sedimenter rundt i Nordsjøen er langt fra klarlagt. Nordsjølandene er til dels tett befolket og sterkt industrialiserte. I tillegg er Nordsjøen svært resurssrik med noen av

verdens store fiskerier, og omfattende oljevirksomhet til havs. Ytterligere er Nordsjøområdet et av de havområder med tettest skipstrafikk. De mange kystnære områdene er svært viktige som rekreasjonsområder, med bading, seiling, fiske, jakt o.l. All denne aktiviteten fører til at store mengder avfall og utslipp fra industri og skipsfart føres ut i havområdet. I tillegg kommer tilførsler via luft, utslipp av forskjellige miljøgifter til elver m.v. og påvirkninger fra landbruket. Nordsjøen er avhengig av dette samspillet, og det er ikke umiddelbar sammenheng mellom tilførsler av forurensninger og deres virkninger i recipientområdet. Selv om situasjonen i et område synes klar, er det usikkert hvordan forurensningene påvirker andre nær- og fjerntliggende områder.

Skagerrak (se fig. 2) som er en del av Nordsjøen og særlig viktig for de nordiske land, er havområdet mellom Norge, Sverige og Danmark. Vannmassene i Skagerrak stammer i hovedsak fra Nordsjøen (via Jyllandstrømmen), fra Atlanterhavet, og fra Østersjøen (i den baltiske strøm). Også i Skagerrak kompliseres strømbildet av lokale forhold, lufttrykk m.v.

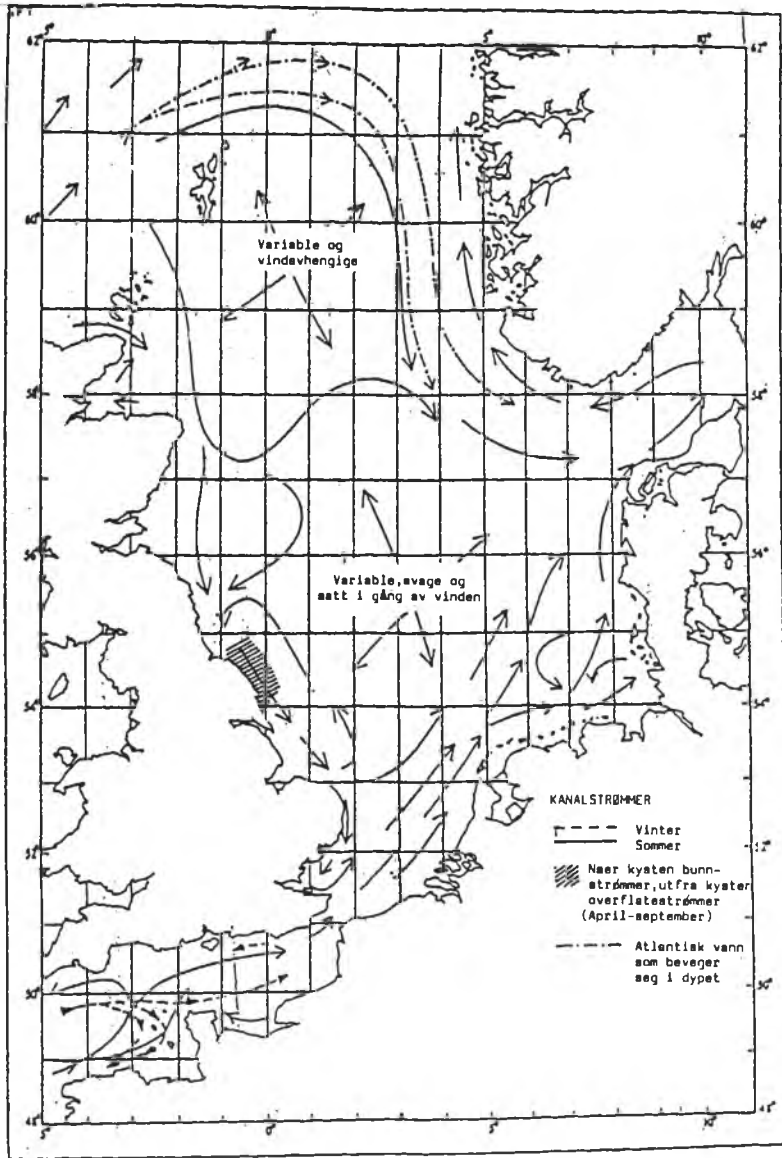
Rundt Skagerrak ligger Danmark, Sveriges vestkyst og sydlige deler av Norge. Også fra disse landområdene tilføres forurensninger fra byer, landbruk og industri. En del skipstrafikk går i transitt til og fra Østersjøen. I denne delen av Nordsjøen er det et omfattende kystfiske. Ytterligere er områdets kystsoner noen av de viktigste i rekreasjonssammenheng i Norden. Over Skagerrak strekker det seg et mye trafikkert fergesamband mellom Norge og Danmark og Sverige og Danmark.

Den teknisk-videnskapelige arbeidsgruppen som utarbeidet Synteserapporten om Nordsjøen, publisert til den andre miljøvernministerkonferansen om Nordsjøen i november 1987, konkluderte med å anbefale felles tiltak mot en rekke forurensningstilførsler, i tillegg til tiltak en allerede har gjennomført:

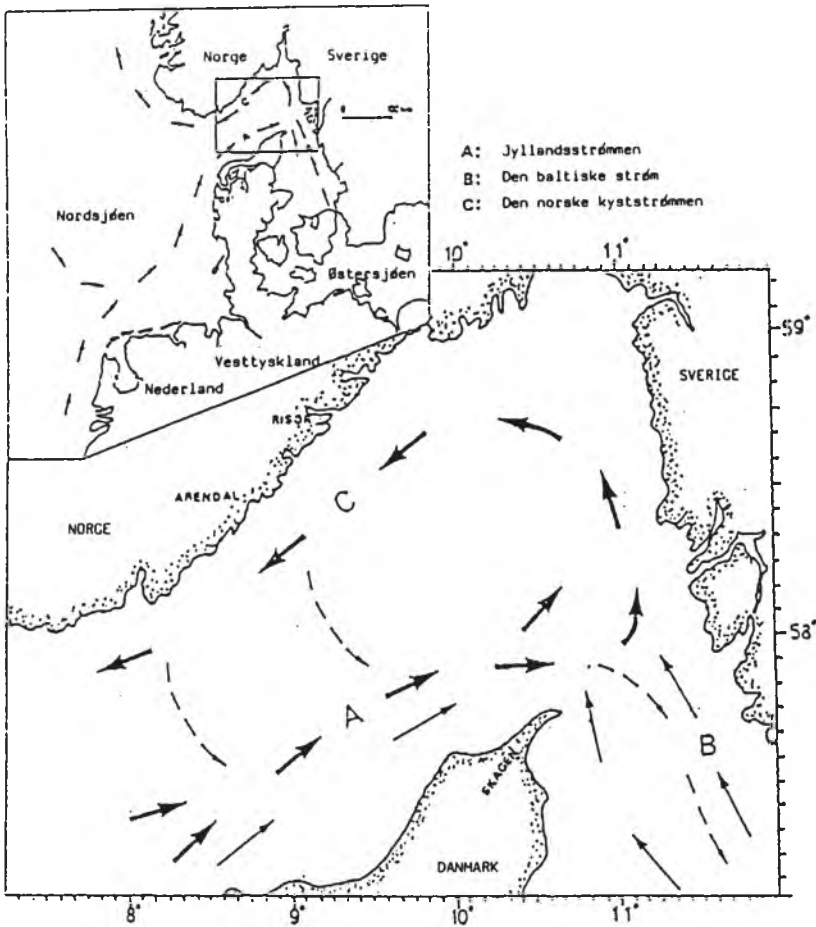
- Industriutslipp fra land – i sær tungmetaller og organiske miljøgifter. Det gjenfinnes tungmetaller og organiske miljøgifter i vann, og i sær i sedimenter (bunnmateriale) over store deler av Nordsjøen. Selv om vi ikke kan måle effekter av dette annet enn i områder nær store utslipp (for eksempel i en rekke norske fjorder), er konsentrasjonene mange ganger over bakgrunndsverdier, og det bør arbeides for en utslippsreduksjon.
- Næringsalter. Deler av Nordsjøen påvirkes svært negativt av for mye næringsalter. I Tyskebukta og i Skagerrak er store planteplanktonoppblomstringer nå vanlig. Dette fører til at bunnområdene legges døde på grunn av oksygenforbruket, og til dels at giftige alger skaper problemer i tilstøtende hav- og kystområder. Næringssaltkonsentrasjonen, spesielt nitrogen, i deler av Nordsjøen er 4-doblet i løpet av de siste 20–30 år.
- Forurensning fra skip: Utslipp fra skip, av olje, kjemikalier og søppel er fremdeles et stort problem, både fordi inngåtte avtaler og internasjonale

regelverk ikke overholdes (ulovlige utslipp) og fordi eksisterende regelverk ikke er tiltrådt (søppel). Sjøfugl drepes på denne måten i stort antall. Ytterligere gir mistet fiskeutstyr et relativt stort tap av ellers fiskbar fisk. I rekreasjonsøyemed er forsøpling av kystlinjene et stort problem i hele Nordsjø-området.

- Forurensning fra petroliumsvirksomhetene på sokkelen: Av alle registrerte tilførselskilder for olje til Nordsjøen er oljeutslipp i tilknytning til offshorevirksomheten langt blant de største (30 000 tonn i 1986). Dette er for en stor del olje sluppet ut sammen med borekaks i såkalt oljeholdig boreslam. (Senere undersøkelser har vist at dette kan være et enda større problem enn hva som kom frem før Nordsjøkonferansen). Ytterligere konkluderte man med at det ikke er tilfredsstillende kontroll med bruk og utslipp av kjemikalier i tilknytning til offshorevirksomheten.
- Radioaktive utslipp. Med hensyn til radioaktive utslipp så man i Synteserapporten med tilfredshet at de kontinuerlige utslippene av radioaktivitet er nedadgående i Nordsjøen sett under ett, og i sær fra Sellafield, og man rådet til fortsatt reduksjon av utslippene.
- Synteserapporten understreket til slutt at det på en rekke felter trengs fortsatte undersøkelser, og at datagrunnlaget i Nordsjøen er bemerkelsesverdig dårlig, blant annet med hensyn til utslippstall både fra land og fra skip m.v. En bedre samlet koordinert innsats innen overvåking og forskning ble sterkt etterlyst.

Figur 1. Str msystemen i Nordsjön

De tykkeste pilene angir hovedstrømsystemer, mens de tynnere pilene angir andre tilførsler, motstrømmer m.v.

Figur 2. Strømsystemene i Skagerak
(efter Svansson 1975 och Eisma 1981)

4. Östersjöns tillstånd

Med Östersjön menas i detta sammanhang det område som omfattas av följande kust- och havsområden: Kattegatt, Stora Bält, Lilla Bält, egentliga Östersjön, Finska viken och Bottniska viken.

Östersjön påverkas av många faktorer. Den trånga förbindelseleden till oceanen och trösklarna mellan Östersjöns bäcken hindrar vattenutbytet. Östersjöns brackvatten är en blandning av sötvatten som älvar och floder för med sig, regn och snö, och saltvatten från Nordsjön. Östersjön tar via floder och nederbörd emot mer vatten än vad som avdunstar, vilket har till följd att vatten från Östersjön strömmar ut i oceanen. I ytskiktet strömmar

sötvatten ut, medan tyngre saltare vatten tidvis strömmar längs botten i motsatt riktning.

Östersjön (se fig 3.) har en areal om ca 370 000 km², och medeldjupet är endast 55 m. Den totala vattenvolymen är ca 20 000 km³, varav ungefär 5 % årligen strömmar ut i oceanen. Det har beräknats att vattnet i Östersjön byts ut helt och hållet på 20–30 år. Det långsamma utbytet leder till att icke nedbrytbara miljögifter och andra för havet skadliga ämnen stannar länge i Östersjön.

Östersjöns vattenmassor ligger i skikt på grund av differenser i såväl salthalt som temperatur. I bottenvattensskiktet sker ett oregelbundet vattenutbyte. Under vissa betingelser, som vanligen inträffar under senhösten eller vintern, tränger mer och saltare vatten än vanligt in från Nordsjön och tränger undan det gamla bottenvattnet.

De flesta av Östersjöns växter och djur är antingen salt- eller sötvattensarter, men där förekommer även egentliga brackvattensarter. Ett intressant inslag i växt- och djurlivet utgör relikterna, dvs. sådana organismer som har överlevt från Östersjöns tidigare skeden som färskvattensjö och saltvattenshav.

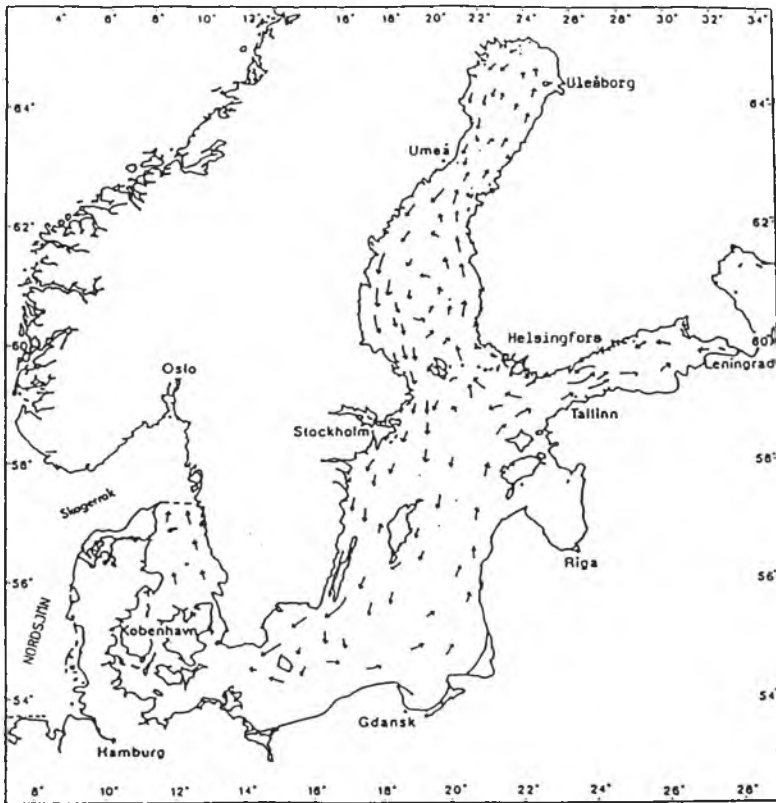
De ekologiska processerna i Östersjön undersöks vid många forskningsinstitut. Det internationella samarbetet är särskilt viktigt med beaktande av att forskningsobjektet är synnerligen komplicerat: ett väldigt ekosystem med växter, djur och miljö i ett invecklat samspel.

Helsingforskommissionens verksamhet har lett till att en del av utsläppen i Östersjön har minskat. Kuststaterna vid Östersjön följer på Helsingforskommissionens rekommendation systematiskt Östersjöns tillstånd, och uppgifterna används till återkommande bedömningar av situationen. Den senaste bedömningen gäller perioden 1980–85. Kommissionen godkände sammandraget år 1986 och den detaljerade bakgrundsrapporten publicerades sommaren 1987.

På basis av förhandenvarande uppgifter kan man konstatera att vissa positiva förändringar i Östersjöns marina miljö har kunnat observeras under perioden 1980–85. Effektiva åtgärder i Östersjöstaterna har minskat DDT-halten i exempelvis fisk och fåglar. I några havsområden har man också kunnat konstatera en minskning av PCB-föreningarna. I öppna havsområden är metallhalterna relativt låga, och man kan dra slutsatsen att den metallbelastning som människan åstadkommit inte är av alarmerande storleksgrad i det fria vattnet. Sedimentundersökningar indikerar en tiofaldig förhöjning av halterna jämfört med naturlig bakgrunds nivå. Metallerna lagras i sedimenten men utgör där en potentiell risk för ekosystemen som en följd av muddring och andra omfattande undervattensarbeten. Kvicksilverhalten hos fiskarna i öppna havsområden ligger i nivå med den så kallade naturliga halten hos fisk i Nordsjön eller norra Atlanten. Med undantag av vissa lokala företeelser har man inte heller kunnat konstatera mer betydande oljeskador på organismerna.

Ökningen av närsalterna i Östersjön är oroväckande. Det är svårt att bedöma vilken inverkan denna eutrofiering har på planktonsamfunden i öppna havet, eftersom basutsläppen här är bristfälliga. Inom det egentliga Östersjöområdet har den tilltagande eutrofieringen lett till att perioder av syrebrist och förekomst av svavelväte efter år 1963 blivit allt vanligare i de djupa bottenskikten. Under de senaste ca 10 åren har utbytet av vattnet i de djupaste vattenskikten varit ringa. En annan negativ företeelse är den ovanligt rikliga förekomsten av algbloomning i Kattegatt och de danska sunden. Algbloomningen har resulterat i syrebrist i bottenskikten och till att bottenorganismerna har dött ut på stora områden.

Under 1900-talet har utsläppen av stabila toxiska organiska ämnen successivt ökat p. g. a. den ökade industrialiseringen och användandet av kemikalier i olika samhällssektorer. Många av dessa ämnen är bioackumulerbara och kan således ge allvarliga effekter över stora områden. Härtill bör dock påpekas att kunskapen om förekomsten av sådana ämnen och om deras effekter är otillräcklig. Begränsade undersökningar har utförts beträffande effekter av utsläpp av klororganiska föreningar från skogsindustrin. Dessa undersökningar indikerar en storskalig spridning. Andra exempel är PCB och dioxiner som har analyserats i sediment och organismer i delar av Östersjön. Man kan på goda grunder befara att i framtiden finna nya allvarliga miljögifter i växter och djur som allvarligt skadar Östersjöns växter och djur och i ett längre perspektiv även människan.

Figur 3. Huvudströmsystemen i Östersjön (ytvattenskiktet)

5. Islandske farvande

Topografi

Island, 103 000 km² i areal, med 6 000 km kystlinje og med 247 000 indbyggere er omringet af en 115 000 km² platform indenfor 200 m dybde-linjen. Den islandske kontinentalsockel er forbundet med nærliggende lande med undersøiske rygge; det er mod Grønland (620 m dybde og 180 sømils afstand), Færøerne (mindre end 400 m dybde og 240 sømils afstand) og Jan Mayen (mindre end 1 000 m dybde og 300 sømils afstand), såvel som Reykjanes Ryggen (mindre end 1 000 m dybde) mod sydvest ind i Nord-atlanten som del af den Midtatlantiske Ryg og det trans-oceaniske rift system. Udover disse undersøiske rygge når dybderne i islandske farvande 2 000–3 000 m.

De topografiske forhold deler islandske farvande i forskellige oceaniske regioner som Island Bassinet, Irminger havet, Grønlandssund (Danmark Strædet), Islandshavet og Norskehavet. Bundforholdene har indflydelse på blandning, cirkulation og vandmassernes fordeling som følges af en af

verdenshavens højeste produktivitet med over 30 millioner tons kulstof om året på fiskebankerne. Fiskerigrænserne eller den økonomiske zone, som beror på ligeafstand, følger ikke altid topografien i islandske farvande. Den økonomiske zone blev 1975 udvidet til maksimalt 200 sømils bredde og ellers til midtlinjen mellem nabolande og har et areal på 758 000 km² og inkluderer Islands forureningszone. Forureningszonen strækker sig på visse afsnit desuden længere til havs end 200 sømils i henhold til kontinentalsoklen, som defineret i UN-havretskonventionen (UNCLOS). Til sammenligning kan nævnes, at Østersøen og Bælterne er omkring 420 000 km² med middeldybde på 55 m og Nordsøen er omkring 580 000 km² med middeldybde på 93 m.

Vandmasser og cirkulation

Islandske farvande ligger i grænseområdet imellem varmt Atlanterhavsvand og koldt arktiskt vand (se fig 4), det vil sige på den oceaniske polar-subpolar front. Dette fremhæves særligt med udbredelsen af drivisen fra Ishavet, som fra tid til anden kan blokere den islandske nord- og østkyst. Det varme Atlanterhavsvand er en del af den Nordatlantiske driftstrøm (Golfstrømmen), eller den såkaldte Irminger Strøm (2 000 000 m³ pr. sek.). Denne strøm deler sig i to grene vest for Island, en vestlig som møder den kolde Østgrønlandske Strøm (1–2 000 000 m³ pr. sek.), som driver isen sydpå langs Østgrønland og vestover til Vestgrønland, hvor Irminger Strømmen lægger sig under og udenfor polarstrømmen; og en østlig gren som strømmer nord og østover ind i nordislandske farvande eller Islandshavet. Foruden den kolde Østgrønlandkse Strøm har man den ligeledes kolde Østislandske Strøm, som strømmer nord og øst for Island og syd og østover imod Færøerne. Ligeledes findes der øst og vest for Island kolde dyb- og bundstrømme (2 000 000 m³ pr. sek.) fra nord, som strømmer over de undersøiske rygge ind i Nordatlanten, et såkaldt "overflow". Langs den islandske kyst findes desuden kyststrømmen som får sit input (1 000 m³ pr. sek.) fra floder og land, som blandes med havets vandmasser.

Fiskeri

Fiskeri er hovednæringsvejen i den islandske økonomi. Det står for omkring 80 % af Islands eksportværdi. De vigtigste fiskearter er torsk, rødfisk, kuller og sej såvel som pelagiske arter, hvor lodde og sild er langt de vigtigste. Rejer har i den senere tid udviklet sig til at være den næst mest betydningsfulde art fra et økonomisk synspunkt. I den senere tid er der stærk vækst i akvakultur.

Fangsterne i islandske farvande i det tyvende århundrede har udviklet sig fra omkring 200 000 tons om året i begyndelsen af århundredet op til 1 500 000 tons i dag. Verdenskrigene virkede som fredning på fiskefeltet fulgt af et stærkt øget fiskeri efter krigene. Torskefiskerierne ved Island er

også knyttet til vandring af torsk fra grønlandske farvande som omkring 1930, i halvtredserne og omkring 1970 og 1981. Til sidst har også klimatologiske variationer i havet såvel som overfiskning stærk indflydelse på fangsten ikke mindst den pelagiske, som på silden i tresserne og lodden i halvferdserne.

Man er kommet til den konklusion, at klimatologiske variationer og forskydninger af den oceaniske polarfront øver stærkt pres på de levende ressourcer i havet omkring Island og langt større end nutidens forurening, et pres som ofte går parallelt med overbeskatning.

Forurening i havet

Forurening i islandske farvande knytter sig hovedsagelig direkte til hovednæringsvejen i landet, fiskeriet, som følge af flådens påvirkning på feltet, bl. a. igennem spuling af lasterne til søs og anden påvirkning som f.eks. af olie og affald fra skibsfarten og ikke mindst mistede fiskeredskaber (spøgelsesnet). Anden forurening kommer fra beboelsen i landet og med havstrømmene og atmosfærisk nedfald fra andre strøg, som bl. a. mærkbar radioaktivitet fra genudvindingsanlægget i Sellafield og kernekraftulykken i Chernobyl. Radioaktiviteten fra Sellafield viser sig at følge strømmene fra Nordsøen langs Norge til Spitsbergen og derfra til østgrønlandske og islandske farvande. Denne rute tager 6–8 år. Radioaktiviteten er ganske lav i islandske farvande d. v. s. 1/100 af Nordsøens koncentration. Det skal bemærkes, at vandmassernes egenskaber i Nordsøen kan spores 4–6 år senere i islandske farvande. Det er dog yderst vigtigt fra sundhedsmæssige og økonomiske synspunkter at stå vagt om problemet og sætte en stopper for radioaktivt udslip i havet. Det skal påpeges, at i nordlige farvande fra Nordatlanten til Ishavet finder en stærk militærtrafik til stadighed sted, som for en stor del er atomkraftdrevet og bevæbnet med atomvåben. Denne militæriske søtrafik reguleres ikke af nogen international traktat, f.eks. LDC, MARPOL, SOLAS osv., og er en stadig trussel om radioaktiv forurening i havet. Hertil kommer desuden civil og militær overflyvning med radioaktive stoffer. I denne anledning bør fremhæves, hvilket fremkommer i IMO's Load Line konventionen, at havet ved Island, Øst-Grønland og de nordiske farvande op til og inklusiv Ishavet klassificeres som nogle af verdens farligeste havområder. Offshorevirksomhed i disse nordiske havområder overvejes, og hvis den kommer i stand, må der arbejdes med den størst mulige forsigtighed af hensyn til miljøet. Søtransport og overflyvning med radioaktive stoffer, olie og andre farlige kemikalier i disse områder bør derfor også udføres med største forsigtighed både på grund af den direkte fare for ulykker ved transporten og havets miljø og økologi.

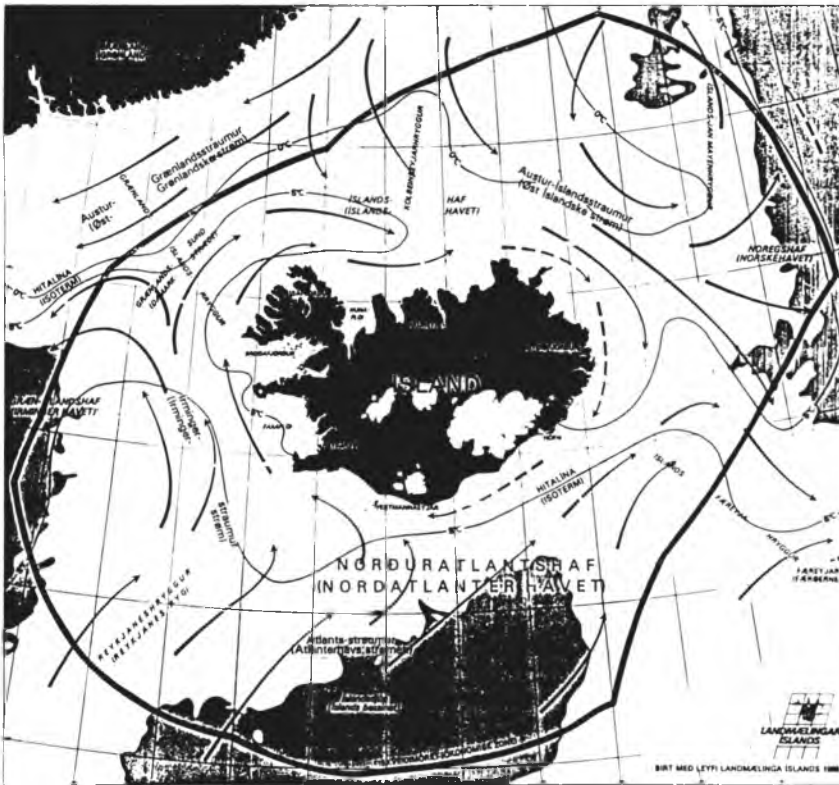
I modsætning til forurening ude på havet er forurening fra virken på land oftest lokal, om det så drejer sig om nærstoffer bl.a. fra landbrug, akvakul-

tur, fiskefabrikker, almindelig spildevand fra byer eller industriudslip, f.e. fra metalfabrikker, fremstilling af maling og garving af skind.

Havet er således knyttet til hele menneskeheden igennem transport og kommunikation, fiskeri og akvakultur, rekreation og sundhed.

Lovgivning

Islandsk lov og regulativ om havets beskyttelse mod forurening er i hovedtrækkene baseret på London-, Marpol-, Oslo- og Paris-konventionernes principper. Island har ratificeret UN-havretskonventionen, UNCLOS.

Figur 4. Islandske farvande

6. Norskehavets tilstand

Norskehavet fra 62 grader nord til Barentshavet (70 grader nord (se fig. 5)) er det nordøstlige Atlanterhavets overgang til Arktis. Hydrografien i området præges af vann fra Atlanterhavet (Golfstrømmen), vann fra Nord-sjøen (Den Norske kyststrømmen) og noe av ferskvannstilførsel fra Norge. Ytterligere præges hydrografien av strømmene i området, og av norskekys-

ten som modifierer det hele. Figur 4. viser et idealisert tverrsnitt tatt fra bunnen av en norsk terskelfjord over Norskerenna ut på kontinentalsokkelen. Forholdet mellom de forskjellige vannmassene fremkommer her som utbredelsesoner. Generelt er strømrretningen nordgående. Også her modifieres bildet av trykkforhold, vindforhold m.v.

Utenfor den norske kontinentalsokkelen er Norskehavet et dyphav (med dyp større enn 1 000 meter) til sokkelen rundt Island.

For handlingsplanens del er de kystnære områdene, over og innenfor kontinentalsokkelen av størst interesse. I dette området som omfatter havområdene utenfor kysten fra Sogn og Fjordane till Nordtroms, er særlig bestandene av atlantiskandisk sild, torsk og hyse viktig i fiskerisammenheng. I 1985 ble det ilandført fisk til en førstehandsverdi av 2.1 milliarder kroner i kystområdet mellom Hordaland og Troms. Dette utgjør noen av verdens største torske og sildefiskerier, og i tillegg er kystfisket svært rikt. Området har 200 fiskeoppdrettsanlegg (av totalt 487 i 1985). Ytterligere er området rikt på sjøfugl, med store hekkende sjøfuglbestander (Runde, Verøy og Røst, Nordfugløy). Kystsonen er også viktig trekkvei for i sær vågehval, men også tannhvalarter.

Denne delen av Norge er generelt spredt bebygd, men med noen større byer og en del tettsteder. Ytterligere er det utbygd mye vannkraft på land i området, noe som modifierer ferskvannstilstrømmingen.

Det er en del gruvedrift og tungindustri lokalisert i fjordene langs kysten.

Skipstrafikken er preget av fiskeriaktiviteten, fraktefartøyer samt en del malmtrafikk. Det er også en god del turistskip som besøker norskekysten. Det er også transitt skipstrafikk til og fra nordlige havner i Sovjetunionen.

Kontinentalsokkelen undersøkes for tiden med tanke på olje og gass. Ingen felter er enda i produksjon, men på Haltenbanken planlegges produksjonsstart for olje og gass i 1991–1992. Det er også funnet gass på Tromsøflaket. I dette området kan ikke utbygging og drift påregnes før mot år 2 000, avhengig av at en finner drivverdige forekomster.

Det er bare lokale problemer som følge av tilførsler av næringssalter i dette området, nær enkelte tettsteder. Akvakulturvirksomheten medfører en viktig økning i organisk belastning rundt anleggene, og dette er under utredning.

Med hensyn til tilførsler av metaller og organiske miljøgifter, har man liten kunnskap om hva som transporteres inn i området via havstrømmer. Det er en del punktutslipp fra gruver og industri i fjordene. De mest belastede fjordene er Sunndalsfjorden, Trondheimsfjorden, Vefsenfjorden, Ranafjorden og Glomfjord.

I dette havområdet er det registrert et økende antall ulovlige oljeutslipp fra skip. De største av disse utslippene kommer fra store bulklasteskip (malmskip) som trafikerer særlig Narvik, og havner lengre nord, men også andre skip og fiskeflåten er registrert som kilder. Disse sølene truer svært

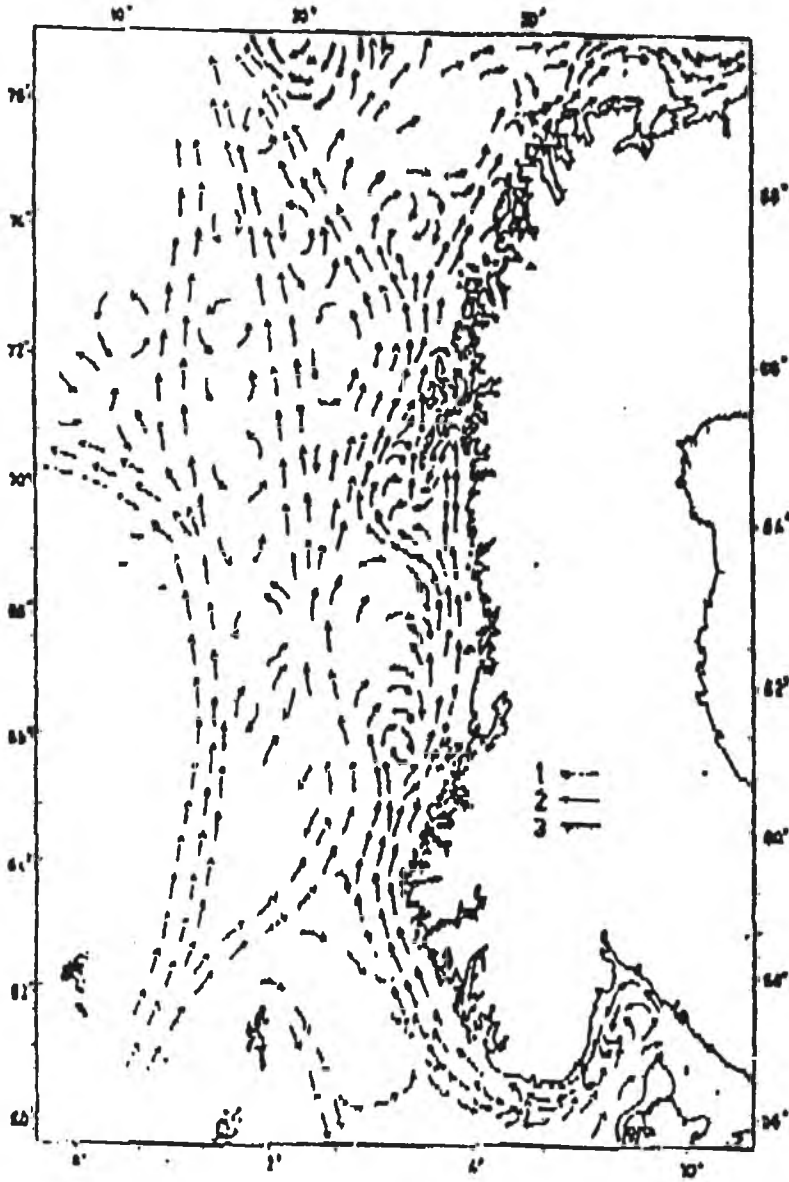
ofte viktige sjøfuglbiotoper. Slike biotoper som er skadet omfatter blant annet fuglefjellet Runde ved Ålesund.

Søppel fra fiskefartøy og vanlige handelsfartøy er registrert i store mengder langs hele kyststripa. Dette er både et estetisk problem, men medfører også sannsynligvis en god del skade på sjøfugl og fisk, samt sjøpattedyr.

I tillegg til de kontinuerlige utlippene er området på grunn av værforholdene og kystens beskaffenhet generelt utsatt for skipsulykker.

Offshorevirksomheten dreier seg nå først og fremst om letevirksomhet, hvor risikoen for akutte oljeutslipp er hovedproblem. Det er ikke tillatt å benytte oljebasert slam i prøveboring uten utlippstillatelse, og det er for tiden ingen slike tillatelser.

Den norske delen av Norskehavet er miljøvernmessig sett et konfliktområde hvor store natur- og næringsinteresser svært lett får kryssende interesser eller kommer i konflikt. Den forurensningsmessige utviklingen må følges svært nøye for å minimalisere disse konfliktene.

Figur 5. Forenklet bilde av vannmassetransporten langs norskekysten (Norskehavet)

7. Barentshavets tilstand

Barentshavet (se fig. 6) er en del av polarbassenget rundt Nordpolen, – et sokkelhav med gjennomsnittsdyp rundt 230 meter. Det strekker seg fra norskekysten (70 grader nord) til Svalbard, Øst til Franz Josefs land og syd til Novaya Zemlya samt fastlandet. Vannmassene har hovedsakelig to

opphav: Atlantisk vann med temperatur høyere enn 0°C, og høy saltholdighet, og polarvann med lavere saltholdighet og temperatur lavere enn 0°C. Om strømforholdene kan det kort sies at den norske kyststrømmen samt den Norske atlantehavsstrømmen (slutten på Golfstrømmen) deler seg på veg inn i Barentshavet. En gren går vest av Svalbard, enn annen går østover inn i Barentshavet. Syd og vestover i Barentshavet kommer polarvannet.

Barentshavet er delvis dekket av polar havis. Isutbredelsen er årstidsavhengig, med størst utbredelse på ettervinteren hvor områder langt syd for Svalbard er dekket av havis. På sommeren trekker iskannten nordover til Svalbars nordøstside, samt nordsiden av Novaya Zemlya.

Barentshavet har gode produksjonsforhold i de delene av året hvor lyset ikke begrenser veksten, og produksjonsmaksimum ser ut til å følge iskannten nordover om våren – sommeren.

Dyrelivet i Barentshavet preges av få arter, som til gjengjeld kan opptre i stort antall. De viktigste fiskeartene er lodde og polartorsk. Området er oppvekstområdet til Lofots-torsken, for den Atlant-skandiske silden og for loddra. De viktigste pattedyra omfatter sel (ringsel, storkobbe, grønlandssel, og hvalross) og hval (knølhval, finnhval, kvitfisk, vågehval og grønlandshval). Hvalross og i sær grønlandshval er truede dyrearter og derfor verneverdige i videste forstand.

Fuglelivet i Barentshavet er i en spesiell situasjon. Sjøfuglbestandene i Barentshavet er blant de største i verden. Fuglene hekker for en stor del på Bjørnøya og Svalbard. Sjøfuglen spiller en nøkkelrolle i omsetningen av energi og plantenæringsstoffer ved at den tar opp store mengder biomasse fra havet, og tilbakefører plantenæringsstoffer. Sjøfuglen utgjør også en transportveg for energi og næring fra havet inn på land, og er et bindeledd mellom økosystemene i havet og på land. Viktige fugleartene er: havhest, krykje, alkekonge, polarlomvi, teist og lunde.

Loddebestanden i Barentshavet er for tiden svært liten. Dette kan delvis være årsak til omfattende næringsvandring hos sel de siste årene, nedsatt hekkesuksess hos en del sjøfugl m.v.

Landområdene rundt Barentshavet er stort sett tynt befolket, men med en viss konsentrasjon av mennesker i Murmanskområdet i Sovjetunionen, hvor en del tyngre industri er lokalisert. I Norge er det noen mindre byer; Hammerfest, Vardø, Vadsø, Kirkenes. Langs kysten ligger en rekke fiskevær. Fiske er en av de viktigste næringsveiene i hele området, og førstehåndsverdien av fisk ilandført i Troms og Finnmark i 1985 var ca. 1.1 milliarder kroner.

I Barentshavet er det en voksende interesse for leting etter petroleumshydrokarboner i havbunnen. De norske utlyste blokkene ligger i området mellom Tromsøflaket og Bjørnøya, og her er det til nå ikke funnet drivverdige petroleumforekomster. I tillegg driver Sovjetunionen leteboring i de østlige områdene av Barentshavet.

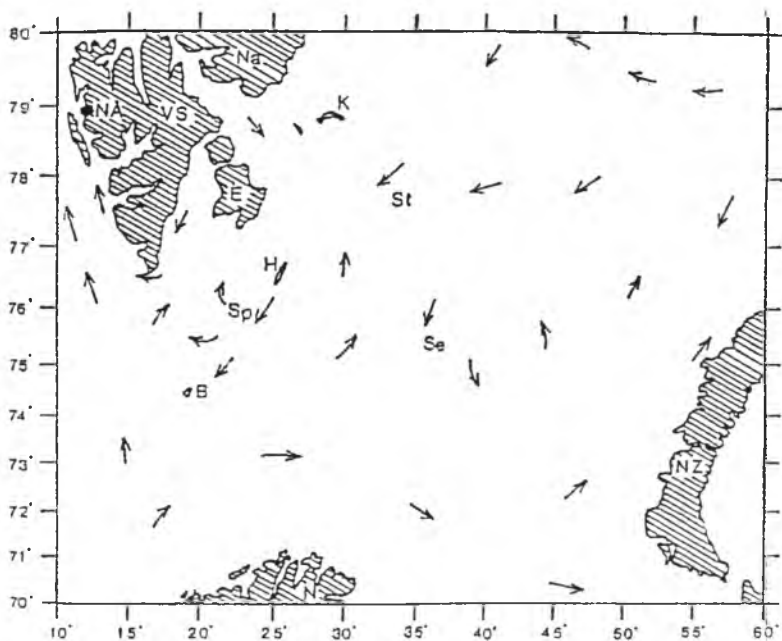
Eutrofiering regnes ikke som noe problem i Barentshavområdet. Lokalt kan det i enkelte fjordområder ses tegn på overgjødning.

Med hensyn til tungmetaller og organiske miljøgifter, er den sovjetiske tungindustrien kilde til grensoverskridende vann- og luftforurensning av en del tungmetaller i sær i Kirkenesområdet.

Oljevirkksomheten i dette området er i en meget tidlig fase. Det er funnet gass på sokkelen på Tromsøflaket, men disse funnene regnes ikke for drivverdige. En eventuell utbygging kommer ikke før i neste århundre. Foreløpig er risiko for store akuttutslipp under leteboring den største enkeltrusselen som følge av petroleumsnæringen, men denne risikoen er vurdert som liten.

I området har det vært noen tilfeller av ulovlige utslipp fra skip som har forårsaket fugledød m.v. Fiskeflåten står sannsynligvis i dette området for en del av forurensningen sammen med turistskip og skip i transit til Sovjetunionen.

Området er på grunn av de store sjøfuglkonsentrasjonene og fordi iskannten spiller en viktig rolle i økosystemet, samlet sett svært sårbart, i sær overfor forurensning som har samme spredningsmønster som oljeforurensning. Betydelig innsats bør derfor legges i å unngå konflikter mellom menneske og natur. Store akuttutslipp av olje fryktes i dette området å få vidtfavnende skadevirkninger i økosystemet.

Figur 6. Kart over Barentshavet med et forenklet bilde av strømfordene og angivelse av de viktigste områder

8. Færøsk farvand

Færøsk havområde er i nordisk sammenhæng blandt de mindst forurenede, men samtidig er Færøerne mere end de fleste andre nationer afhængig af et uforurenat hav, idet eksporten for 95–99% vedkommende stammer fra fisk og fiskeprodukter, og landets dagligdag er i næsten alle henseender knyttet til havet. Fra Færøsk side lægger man derfor stor vægt på arbejdet med sikring af det marine miljø.

Dybdeforhold

Den færøske landsokkel danner sammen med Rockall Plateauet et mikrokontinent mellem Island og Skotland, og den sydvestlige del af færøsk havområde domineres af denne undersøiske højslette med typiske dybder omkring 1000 m, men med en række banker, der nærmer sig havoverfladen. Blandt disse er Færø Bank (Føroya Banki).

I modsætning hertil er det nordøstlige område en del af Norskehavet og når dybder over 3000 m. De to områder adskilles af den undersøiske ryg mellem Færøerne og Island med tærskeldybde på knapt 500 m og af Wyville Thomson ryggen, der går fra Skotland til Færø Bank og har tærskeldybde på godt 600 m. Kanalen mellem Færø Bank og Færø Plateauet, Færø Bank Kanalen, har tærskel dybde på ca 850 m og er en fortsættelse af Færø Shetland Kanalen. De to kanaler danner tilsammen den dybeste passage i den undersøiske ryg fra Skotland til Grønland, der adskiller Atlanterhavet fra havene mod nord.

Vandmasser og cirkulation

Havet omkring Færøerne er i udstrakt grad præget af at være et grænseområde mellem det forholdsvis varme Atlanterhav og de koldere have mod nord.

I overfladen dominerer Atlanterhavsvandet. Over det meste af området får de øvre lag hele året vand fra den Nordatlantiske Strøm, der en gren fra Golfstrømmen. Den Nordatlantiske Strøm rammer ind på Rockall Plateauet og transporterer varmt og relativt saltholdigt vand over dette mod Færøerne. En del af denne strøm går syd for Færøerne medens en anden del bøjes mod nord af Island Færø Ryggen inden den igen drejer mod øst over ryggen. Her møder Atlanterhavsvandet det kolde og mindre saltholdige vand fra den ØstIslandske Strøm, og der dannes en skarp front, som udgår fra Islands sydøstlige hjørne mod øst eller sydøst mod Færøerne. Langs denne front transporteres varmt vand ind i Norskehavet. Nord for Færøerne koncentrerer Atlanterhavsvandet i en stærk strøm, der ved østspidsen af Færø Plateauet delvis opsplittes. En del fortsætter direkte mod øst, medens en del fortsætter mod syd ned i Færø Shetland Kanalen til dels i form af hvirvler, der i indsnævringen syd for Plateauets sydspids vender mod øst. Der er hyppige uregelmæssigheder og hvirveldannelser forbundet med fronten, og de nordøstlige dele af de øverste vandmasser

kan derfor skifte mellem varm og kold tilstand, og til tider kan det kolde vand nå helt ind på FærøPlateauet.

I de dybere dele af det færøske havområde danner den undersøiske ryg en afgørende barriere. Nordøst for ryggen er vandet typisk koldere end 0°C under ca 500 meters dybde, medens Atlanterhavsvandet sydvest for ryggen holder sig langt varmere ned på store dybder. Imidlertid er der et "Overflow" af koldt vand mod vest over rygsystemet, og i dele af dybhavet vest for ryggen finder man derfor langt lavere temperaturer; ned mod 0°C.

De vigtigste "Overflow"-områder er Færø Bank Kanalen og områder på Island Færø Ryggen (samt til dels Wyville Thomson Ryggen). "Overflow" gennem Færø Bank Kanalen er i form af en mere eller mindre kontinuert strøm af koldt vand, der med stor hastighed strømmer gennem de dybeste 100–200 meter af kanalen ud i Atlanterhavet. Dette er vand fra de dybere dele af Norskehavet. I modsætning hertil er det vand, der strømmer over Island Færø Ryggen for en stor dels vedkommende vand, der er sunket i frontområdet, og selve "Overflow"-processen på ryggen er langt mere uregelmæssig.

En del af det kolde vand, der fra disse to kilder er ført ind i Atlanterhavet, blandes ret hurtigt med de omkringliggende vandmasser, men resten strømmer langs bunden mod Island og derfra videre mod Reykjanesryggen som en bundstrøm, der langsomt kommer dybere og dybere. "Overflow"-vandet fortsætter videre ud i havet, og det vand, der strømmer gennem Færø Bank Kanalen og over Island Færø Ryggen, er en af de vigtigste kilder til dybvandsdannelse i verdenshavene og tilførsel af oxygen og andre opløste stoffer til de dybe vandmasser.

Fiskeri

Fiskeri i færøsk farvand har i historiens løb været drevet af mange nationer, men i de senere år har færøske skibe overtaget den overvejende del af fiskeriet. Dette gælder især fiskeri efter torsk, kuller og sej, som er de arter, der har den største økonomiske betydning. Dette fiskeri foregår på fastlandssoklen og dens hældning samt på bankerne. På dybere vand fiskes andre arter, bl. a. rødfisk, og der drives et udbredt forsøgsfiskeri for at finde dybvandsarter, der kan fiskes kommercielt.

I de frie vandmasser foregår det pelagiske fiskeri, der især er rettet mod blåhvilling. Dette er den art i færøsk farvand, som der fiskes mest af i tons af skibe fra Færøerne og fra andre nationer; men kun en lille del af den færøske blåhvillingfangst udnyttes til konsum, og forsøg på at udvikle et rentabelt konsumfiskeri efter denne art har hidtil ikke givet det ønskede resultat.

Udover naturlige stressfaktorer påvirkes en fiskebestand af forurening og af overbeskatning. I færøsk farvand er det sidstnævnte i dag langt det alvorligste. Af de tre vigtigste bundfiskearter, torsk, sej og kuller, bliver

torsk og sej fisket mere intensivt, end hvad der er økonomisk forsvarligt. Dette medfører blandt andet, at fiskeriet er meget afhængigt af størrelsen af enkelte årsklasser; et faktum, der bør tages i betragtning, når man vurderer faren ved akutte forureningsudslip som f.eks. i forbindelse med off-shore virksomhed.

I de senere år er man i tilknytning til det traditionelle fiskeri begyndt på fiskeopdræt, akvakultur, i havet specielt af ørred og laks. På Færøerne er dette er erhverv i meget stærk vækst, og det forventes at ville bidrage væsentligt til den færøske økonomi med tiden. Velegnede opdrætslokaliteter findes dog kun i begrænset udstrækning, og fra offentlig side ønsker man at forhindre, at en ukontrolleret udvikling medfører forurening af følsomme kystområder.

Forurening

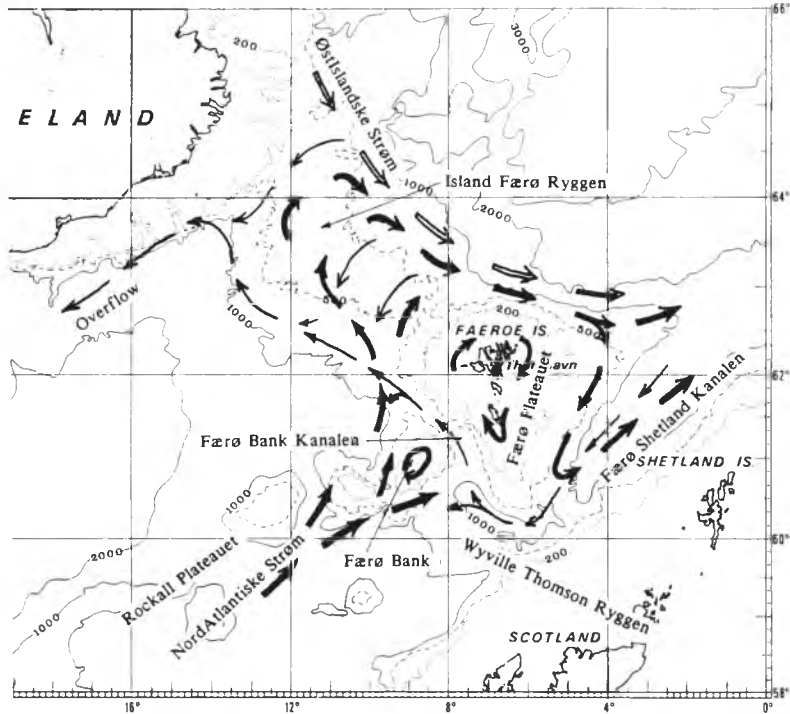
Som nævnt stammer vandet i de øvre lag omkring Færøerne i overvejende grad fra det åbne Atlanterhav. Det er derfor ikke i særlig udstrækning forurenede af de omkringliggende kystnationer. Man har således fundet større påvirkninger ved ØstGrønland og Island end ved Færøerne fra rensningsværket Sellafeld ved det Irske Hav. I enkelte fjorde med sæsonvis isolation fra åbne farvand har man påvist eutrofieringsproblemer specielt i forbindelse med akvakultur; men intet tyder på, at de åbne farvande på eller omkring fastlandsoklen modtager forurening fra færøsk landområde i nævneværdig grad. Der findes ingen oversigt over forurening fra færøske fiskeskibe eller anden skibsfart i området.

Udover lovgivningsmæssig beskyttelse af de mest udsatte kystområder (f.eks. tærskelfjordene) må Færøernes politiske hovedsigte m.h.t. beskyttelse af det marine miljø rettes mod en styrkelse af de internationale aftaler og konventioner, der værner om de åbne havområder i Atlanterhavet. Dette gælder udledning fra land, luftbåren transport af forurenende stoffer, forurening fra skibe og platforme og dumpning. Det må således sikres, at øget pres på kystnære områder nær kontinentet ikke medfører en flytning af forureningsbelastning ud på åbne områder.

Dette gælder specielt deponering af forurenende stoffer i vandmasserne over Rockall Plateauet eller i dets bund samt offshore virksomhed i dette område, da vand herfra vil strømme direkte ind på de vigtigste banker og fiskepladser i færøsk farvand. I denne forbindelse er det vigtigt at nævne, at der både omkring Færø Plateauet samt omkring Færø Bank er påvist meget stabile strømningssystemer, der cirkulerer "med uret" omkring disse forhøjninger på havbunden (se kortet, fig. 7), og som giver vandmasserne over disse en stor opholdstid.

Et andet kardinalpunkt vil være at modarbejde ønsket om dumpning på dybt vand i de åbne havområder. Dybvandet er ganske vist i mange henseender mere stillestående end de øvre vandmasser og mindre produktivt, biologisk set; men der er på alle dybder strømsystemer, og disse vil

med tiden sprede dumpet affald over store områder, hvor den voksende udnyttelse af dybhavsfisk vil medføre en tilbagevenden til den humane fødekæde. Der bør også udvises speciel forsigtighed m.h.t. dybhavets økosystemer, der i mange henseender har et meget stabilt abiotisk miljø, og som næppe tåler den samme grad af stress, som systemerne i de øvre vandmasser.

Figur 7. Dybdeforholdene omkring Færøerne

9. Grønlandske farvande

Topografi

De store variationer, som findes i det grønlandske landskab genfindes mange steder som undersøiske bjerglandskaber udenfor den grønlandske kyst. Specielt i farvandet lige udenfor skærgården er dybdevariationerne voldsomme. Inden for korte afstande kan dybden variere fra mindre end 10 meter til flere hundrede meter. I større afstand fra kysten finder man, både udfør Øst og Vestgrønland, de grønlandske fiskebanker med dybder mellem 20 og 100 meter med forholdsvis jævn bund. Ud for den sydlige del af Grønland er bankeområdet ret smalt, men det tiltager mod nord til en bredde af mere end 50 sømil ud for polarcirklen på begge sider af landet.

Bankerne er ikke sammenhængende, men adskilte ved dybe render med

dybder ned til mere end 400 meter. Ud for yderkanten falder bunden ofte ret brat, specielt ved de sydlige banker, hvor der er dybder på ned til 2000 meter.

En undersøisk ryg med maksimumdybde af 600 m forbinder ud for Sisimiut Grønland med det amerikanske kontinent og adskiller Baffin Bugt fra Labradorhavet. Mod Øst forbinder en anden undersøisk ryg Grønland med Island. Denne ryg fortsætter over Færøerne til Skotland og forbinder således Grønland med det europæiske kontinent.

Vandmasser og cirkulation

I grønlandske farvande mødes og blandes vandmasser fra vidt forskellige adskilte geografiske områder (se fig. 8).

Med oprindelse i Polhavet løber den kolde østgrønlandske polarstrøm syd langs østkysten. Den transporterer store mængder af koldt polarvand og dravis. Nord for Danmarksstrædet mellem Island og Grønland er den meget bred, mens den efter mødet med Irmingerstrømmen presses sammen til en forholdsvis smal bælte over det sydgrønlandske område.

Irmingerstrømmen udgør en gren af Golfstrømmen og transporterer varmt vand af høj saltholdighed nordpå langs Islands vestkyst. Herefter bøjer den af mod vest og efterfølgende sydvest hvorefter den følger den østgrønlandske kyst udenfor bankeområdet, der er dækket af den kolde polarstrøm. Grænsen mellem de to strømme hedder Polarfrotten og er meget kold.

Irmingerstrømmens vandmasser er salttere og derfor tungere end vandet i polarstrømmen og har en tendens til at flyde ind under det lettere polarvand. I grænsen mellem de to strømme foregår en kraftig opblanding.

Ud for Kap Farvel bøjer såvel polarstrømmen som Irmingerstrømmen mod vest og følger derefter Vestgrønlands Kyst mod Nord, idet den kolde strøm stadig holder sig nærmest kysten. Den fortsatte opblanding bevirker imidlertid at kyststrømmen langs den midterste del af vestgrønland i nogen grad mister karakteren af polarstrøm og her viser sig som en tempereret næsten isfri strøm.

Nord for Nuuk bøjer en gren af den vestgrønlandske strøm mod vest hvor den forener sig med den kolde canadiske polarstrøm og følger denne strøm sydpå ud for Labradors Kyst. En del af strømmen forsætter dog nordpå og bevirker at vandtemperaturerne oppe i Baffin Bugt er betydelig højere i den østlige del end i den vestlige del af dette farvand.

Fiskeri

Grønlands export hviler for over 90 %s vedkommende på fiskerierhvervet. Denne sektor har i de senere år været inde i en kraftig udvikling, og de samlede exportindtægter andrager ca 2 mia.kr.

Den mest markante udvikling har været inden for rejfiskeriet hvor bl. a. inddragelsen af nye fiskeriområder har medvirket til en positiv udvikling,

ligesom produktdifferentiering og opdyrkning af nye markeder har været af afgørende betydning. Siden midten af 80'erne, har torskefiskeriet ved Vestgrønland været i sterk tilbagegang, men det forventes at dette i de kommende år vil ændre sig, idet nye årgange af torsk (1984) er på vej ind i fiskeriet.

Af øvrige arter af betydning for fiskeriet kan nævnes, hellefisk og i mindre udstrækning rødfisk og havkat. Ved Østgrønland drives også et fiskeri efter lodde i sommer og efterårsmånederne.

Beskæftigelsen inden for fiskerisektoren har også undergået en kraftig udvikling siden 1984. Dette hænger sammen med hjemmestyrets overtagelse af fiskefabrikker og offentligt ejede trawlere fra 1. januar 1985. Efter dette tidspunkt har man satset kraftigt på renovering af fiskefabrikker og investeringer i frysehuse og udbygning af fiskerikapacitet, således at Grønland i stadig stigende udstrækning vil være i stand til at fiske og forarbejde egne fiskeressourcer.

Forurening i havet

Forurening i de grønlandske have er af minimal karakter, og knytter sig først og fremmest til enkelt yderst begrænsede områder, hvor der har været eller pågår minevirksomhed. Omkring minen i Marmorilik ved Uummannaq forekommer således en mindre udledning af restaffald fra minen. Dette er erkendt og kontrolleret i yderst mulig omfang.

Der forekommer naturligvis den almindelige afsmidning af affald, som er forbundet med fiskeriet, men havet og de kraftige strømforhold modvirker større problemer omkring dette.

I forbindelse med forberedelse til iværksættelse af havmiljøloven for Grønlands vedkommende er man i gang med at etablere en række spildolieanlæg, således at dette ikke udgør nogen fare i forhold til havet. I forbindelse med større mulige oliekatastrofer i de grønlandske farvande, er der mellem Danmark og Canada indgået en beredskabsaftale der bygger på gensidig hjælp ved sådanne mulige problemer.

Der har forekommet enkelte mindre lokale olieudslip fra skib, men de har ikke forvoldt nævneværdig skade.

Generelt må havet ved Grønland således anses for endog særdeles uforurenet.

Til dette knytter sig også, at landet ikke har noget landbrug og meget få industrier, hvorfra udløb i havet kan komme på tale.

Der har i de grønlandske havpattedyr været konstateret et meget høj niveau af kviksølv. Årsagen til dette er ukendt. Det skal dog samtidig påpeges, at der ved undersøgelser af hår fra fundne 400 år gamle mumier også på dette tidspunkt er konstateret højt (om ikke så højt) kviksølvindhold.

Forholdene omkring den særlige "smog" over de arktiske områder "Arctic Haze" er velkendte og dette nedfald fra de industrialiserede

verdensdeles energicentre falder selvsagt både over landet og havet. Det må således antages, at der er tilførsel af forurening til havene omkring Grønland fra udlandet.

Det grønlandske marine økosystem er på grund af isen og de lave temperaturer meget sart, og det er klart i landets interesse, at der arbejdes intensivt imod den internationale luftforurening, ligesom andre forureninger der tilføres havet udenfor de Grønlandske farvande naturligvis kan bæres af havstrømmene og derfor udgøre en trussel.

De grønlandske vande og specielt de grønlandske fiskeriområder og fisk undersøges løbende af Grønlands Fiskeriundersøgelser.

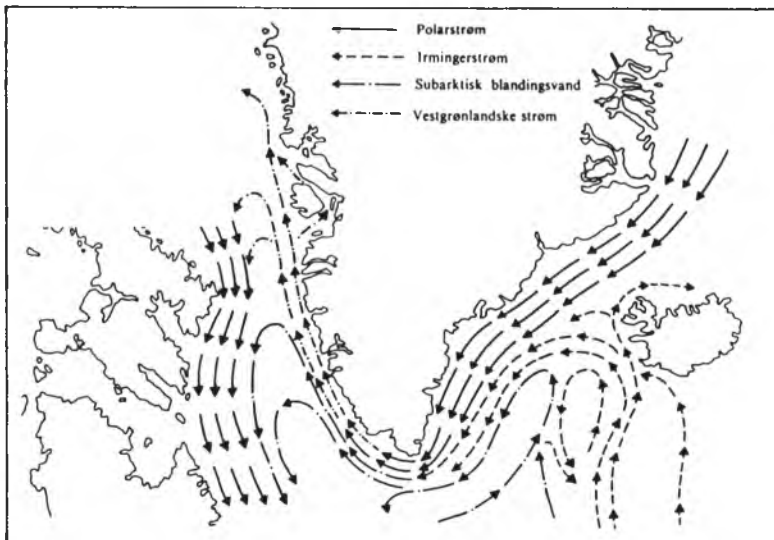
Lovgivning

Grønland er via rigsfællesskabet med Danmark tilknyttet en række af de internationale konventioner, som Danmark har indgået på dette område, og som er beskrevet først i rapporten.

Miljøområdet er ved at overgå som hjemmestyreret område, og en miljøforordning forventes iværksat pr. 1. januar 1989. Denne vil regulere forholdene på land og skærpe tilsynet med eventuel udløb.

Havmiljøloven er endnu ikke iværksat for Grønland, idet der endnu ikke er opført nok oljeopsamlingsanlæg til at opfylde kravene i forhold til loven og Marpol-konventionen. Disse anlæg er under opstilling og det forventes, at loven kan iværksættes i 1989.

I forbindelse med Grønlands Hjemmestyres overtagelse af miljøområdet overtages også Grønlands Fiskeriundersøgelser.

Figur 8. Havstrømmene omkring Grønland
(Kilde: Danmarks Natur. Bind 10. Grønland)

10. Utgångspunkter för åtgärdsplanen

Med utgångspunkt från tillståndsbeskrivningen i de nordiska havsområdena i ovanstående kapitel, redan gjorda prioriteringar och beslutade åtgärder i nordiska nationella planer och mot bakgrund av internationella åtaganden, redovisas i föreliggande åtgärdsplan motiven för och förslag till att ytterligare minska föroreningsbelastningen på havet.

Syftet med arbetet har varit att inom Norden enas om åtgärdskrav och riktlinjer beträffande skyddet av havsmiljön. Planen innebär i vissa fall en skärpning av kraven i relation till vad som nu avhandlas eller redan överenskommit i övriga internationella fora.

Samtidigt kan konstateras att åtgärdsförslagen sett i ett nordiskt perspektiv i vissa fall innebär en skärpning för samtliga länder, medan de i andra fall inte når upp till en redan beslutad (mer långtgående) kravnivå. Detta har sin förklaring bl. a. i det faktum att det såväl mellan som inom länderna finns klara ekologiska och belastningsmässiga skillnader, samtidigt som det finns skillnader i ländernas kommunala, jordbruksmässiga och industriella struktur.

Länderna har i åtgärdsplanen enats om att ge arbetet med att minska belastningen av stabila toxiska organiska ämnen och närsalter högsta prioritet och konstaterar att även toxiska metaller och olja tillhör de ämnen som kräver kraftfulla åtgärder.

Planen tar vidare upp spridningen av föroreningar från oljeutvinning och långtgående förslag mot föroreningsutsläpp från fartygstrafiken, förbud mot dumpning och förbränning av avfall till havs i internationella konventioner, inkluderande åtgärder för att förhindra spridningen av radioaktiva ämnen i havet. Olje- och kemikaliebekämpning till sjöss redovisas i särskilda kapitel.

För vissa vattenområden som är särskilt känsliga eller har en hög belastning av föroreningar finns det behov att utarbeta mer detaljerade åtgärdsplaner. I denna plan finns sådana områdesplaner utarbetade för några områden av gemensamt intresse för två eller fler nordiska länder.

Redogörelsen avslutas med två kapitel om övervaknings-, belastnings- och forskningsfrågor. Dessa verksamheter ger grundförutsättningar och det erforderliga beslutsunderlaget för att motivera dagens och morgondagens krav avseende de viktigaste miljövårdsproblemen.

11. Landbaserade utsläpp

11.1 Næringssalte

Tilførsel og forureningssituationen

Næringssalte er nødvendige for plantevækst. Næringssalte i overflod kan imidlertid give anledning til kraftig vækst med så negative følger som opskyl af algeskum på strandene, udvikling af eventuelt giftige algeopblomstringer, oxygenmangel og fiskedød.

De landbaserede bidrag med næringssalte til Østersøområdet og dele ud af Nordsøen vurderes i gennemsnit at være steget med ca.5 gange den naturlige mængde for nitrogen og ca.10 gange den naturlige mængde for fosfor.

Siden 1981 har situationer med oxygenmangel forekommet næsten hvert år i visse dele af de nordiske farvande. Selvom lignende vejr- og hydrografiske forhold forekom i midten af 50erne så var disse ikke ledsaget af oxygenmangel foruden i dele af egentlige Østersøen. Forskellen reflekterer formentlig at tilførslerne af næringssalte omkring 1960 udgjorde omkring 50 % eller mindre af de nuværende tilførsler.

Dette ligger til grund for argumentationen om 50 % reduktion af tilførslerne med næringssalte til de berørte områder.

Al forurening, der udsendes i atmosfæren, vil før eller siden afsættes igen. En del af denne forurening vil afsættes på havområderne. En betydelig del af nitrogenforureningen af havområderne kommer således via luften. Afsætningen er steget med omkring 50 % siden 1950erne.

Helsingforskommissionen har i sin vurdering af miljøforholdene i Østersøen i tiden 1980–1985 (HELCOM rapport nr. 17) konstateret, at de største negative ændringer i havområdets miljøforhold skyldes forurening med næringssalte.

I egentlige Østersøen, den Botniske Bugt, Finske Bugt, Bælthavet og i Kattegat er de menneskeskabte kilder gjort delvis ansvarlige for øgningen af næringssalte i disse områders overfladevand.

Pariskommissionens arbejdsgruppe for næringssalte har ført indirekte bevis for at den forøgede landbaserede belastning med næringssalte er relateret til den forøgede hyppighed og geografiske udstrækning af algeopblomstringer, af delvis unaturlig karakter og i nogle tilfælde giftige. Disse har ført til oxygenmangel i visse kystvand samt til markante økologiske ændringer samt været til hinder for den rekreative udnyttelse af kystvandene på grund af algeopskyl på kysterne.

Storleken av närsaltbelastningen på Östersjön, Kattegatt, Skagerrak och Nordsjön från de nordiska länderna redovisas i bilaga 1.

Internationalt samarbejde

I Nordsøkonferencens miljøredegørelse (Quality Status Report, 1987) konkluderedes at forureningen med næringssalte er et særligt problem i visse dele af Nordsøområdet. Generelt er fosforsalte det begrænsende salt i flodmundinger samt i visse lukkede kystområder i det mindste en del af året, mens nitrogen er mest begrænsende i de åbne områder.

I Nordsøkonferencens ministerdeklaration enedes landene om at:

- gennemføre virkningsfulde nationale foranstaltninger med henblik på at reducere tilførslerne af næringssalte til områder hvor disse kan forventes, direkte eller indirekte, at medføre forurening.
- at sigte efter en væsentlig reduktion (i størrelseordenen 50 %) i tilførsler-

ne af fosfor og nitrogen til disse områder i perioden mellem 1985 og 1995.

- at udarbejde handlingsplaner til hvorledes målene skal opfyldes under hensyntagen til nærmere specificerede retningslinier samt at implementere disse planer. Disse planerne skal foreligge og vurderes ved 3. Nordsøkonferencen 1990.

Helsingforskommissionen har i 1986 vedtaget generelle rekommandationer og i år 1988 nye rekommandationer om landbrug og byer. Med hensyn til landbrug skal dyrkning foregå, således at næringssaltene i systemet udnyttes effektivt, opbevaringskapaciteten for husdyrgødning skal være så stor, at spredningen om efteråret og på frossen mark kan forhindres. Spredning på andre årstider skal udføres med umiddelbar nedpløjning. Hvor det er muligt skal mellemafgrøder og vintersæd anvendes om efteråret og vinteren. Rekommandationen om byer indebærer bl. a. at spildevand fra kommunale rensningsanlæg belastet med mere end 10 000 pe bør behandles biologisk eller lige så effektivt senest år 1998, således at de opnår 90 % BOD-reduktion, 15 mg/l og 1,5 mg P/l som årlige gennemsnitsværdier. Alternativt bør man kunne dokumentere tilsvarende vejede gennemsnitsværdier for alle byer sammenlagt. Miljøministrene, som deltog i Kommissionens møde februar 1988, vedtog en deklARATION, hvor man bl. a. var enige om væsentligt at reducere (f.eks. med 50%) udslippene af næringssaltene og om at rapportere om nationale planer og tiltag til Kommissionens møde 1989.

Inden for Pariskommissionen findes der en særlig arbejdsgruppe vedrørende næringssalte, som er blevet etableret på nordisk initiativ. Arbejdsgruppen har tilvejebragt hovedparten af det baggrundsmateriale, som gjorde det muligt inden for rammerne at den 2. Nordsøkonference at træffe beslutning om at reducere næringssaltudledningerne (jfr. nedenstående). Gruppens arbejde indrettes nu på at vurdere behovet for mere vidtrækkende reduktion af næringssaltbelastningen og at fremsætte forslag om, hvorledes dette kan gennemføres.

Da andre lande end de nordiske lande bidrager til forureningen med næringssalte i Nordsøen, Skagerrak og Østersøområdet er det vigtigt at også disse lande begrænser deres tilførsler af næringssalte til havet.

En effektiv bedring af næringssaltbelastningen kan kun finde sted, hvis også disse lande foretager en væsentlig begrænsning af tilførslen af næringssalte der svarer til den indsats, de berørte nordiske lande foretager.

Nationale foranstaltninger

Landenes forskning i miljøproblemernes omfang og årsager har dokumenteret, at tilførslerne af næringssalte kommer fra de nordiske lande selv, foruden med havstrømmene fra Østersøen og Nordsøen. Endvidere kommer en del af tilførslerne af især nitrogen via atmosfæren. Til suplement af den nationale indsats er der derfor behov for at tilvejebringe internationale

aftaler med henblik på reduktion af den fjerntransporterede belastning.

Nationalt har *Danmark* truffet beslutning om en reduktion inden 1993 af nitrogen og fosfor på omkring 50 % og 80 % igennem detaljerede foranstaltninger overfor de forskellige kilder til belastningen med næringsalte.

I *Finland* er der opstillet forskellige mål til reduktionen af næringsalte. Renseanlæg skal i gennemsnit nå en fosforreduktion på 90 % inden udgangen af 1994, mens behovet for en generel indsats overfor nitrogen skal undersøges. For industrien skal bedst tilgængelig teknologi *) benyttes for at begrænse udledningen af næringsalte. Landbrugets tab af husdyrgødning skal reduceres med 50 % inden 1995 i forhold til tabet i midten af 1980'erne.

Udslip af næringsalte udgør intet væsentligt problem for de *Islandske* hav- og kystområder. Island vil dog gå frem med forsigtighed i henhold til udslip fra akvakulturerne.

I *Norge* har begrænsning af landbrugets forurening høj prioritet. I denne sammenhæng er det allerede besluttet, at

- der skal udarbejdes nye retningslinier for kontrol af punktudslip fra landbruget, kombineret med pålæg om udbedringstiltag og brug af forureningsgebyrer samt eventuelt anmeldelse
- der er indført afgifter på kunstgødning og plantebeskyttelsesmidler
- det er besluttet at revidere forskrifterne for spredning og opbevaring af husdyrgødning og iværksætte egne forskrifter for bakkeplanering
- egne projekter for biologisk-økologisk landbrug og plovfri jordbrugsbearbejdning vil blive iværksat.

I Sverige har riksdagen truffet beslutning om miljøforbedrende foranstaltninger inden for landbruget. Beslutningen omfatter bl. a. tiltag der skal reducere næringsaltudslip. Tiltagene skønnes at medføre en halvering af kvælstofudslippene fra landbrugsmarker før århundredskiftet. Det miljøpolitiske program indeholder bl. a. en handlingsplan, der medfører en 50 % kvælstofsreduktion i kommunale rensningsanlæg i de mest påvirkede områder inden udgangen af 1992. Der er allerede indført en reduktion af fosfor i de fleste rensningsanlæg.

Særlige problemer og behov for yderligere foranstaltninger

Indenfor Helsingforskommissionen har man konstateret betydelige forskelle i landbrugets nitrogentab beroende blandt andet på forskelle i de klimatiske og de jordbundsmæssige forhold. Derfor bør landene arbejde med nationalt prægede aktionsprogrammer. Der er behov for at følge dette arbejde op med rekkommendationsforslag der yderligere og mere konkret kan føre til reduktioner af landbrugets tab af næringsalte.

For byernes renseanlæg er der endnu ikke tilslutning til en anbefaling

*) Udtrykket "bedste tilgængelige teknologi" skal også forstås som værende økonomisk tilgængelig og teknisk gennemførligt. Dette er i overensstemmelse med international praksis og gælder overalt i handlingsplanen.

vedrørende mindstekrav til rensning for nitrogen, samt til at kravet af lokale hensyn bør kunne skærpes.

Pariskommissionen har ikke optaget næringssaltene på sin stoffliste og er endnu kun på det forberedende stade for så vidt angår forslag til rekommandationer. Resultaterne af kommissionens arbejdsgruppe for næringsalte har imidlertid allerede dannet grundlag for Nordsøkonferencens ministerdeklaration.

Nordsøkonferencen opfordrer Pariskommissionen til at lade sin arbejdsgruppe for næringsalte gennemføre en detaljeret uddybning af de mulige foranstaltninger som kan bringes i anvendelse for at tilvejebringe reduktionen i tilførslerne af næringsalte.

Pariskommissionen har i juni 1988 antagit Nordsjøkonferencens forslag om begrænsning av utsläppen och givit arbetsgruppen om närsalter direktiv att arbeta vidare med utvärderingar och åtgärder för att begränsa utsläppen från kommunala reningsverk, jordbruk, fiskodling, industrier, förbränningsanläggningar och fordon.

På akvakulturområdet, som omfatter dyrkning af fisk og planter i det vandige miljø er der hidtil ikke foretaget nogen internationale reguleringer. I Norden er området under betydeligt ekspansion. I alle nordiske lande har man erkendt, at produktionen medfører tilførsel til vandområderne af organisk stof og næringsalte. Forurenende konsekvenser heraf er ligeledes konstateret i alle nordiske lande.

Tiltag

På den 3. Nordsøkonference, der finder sted i 1990, skal de nordiske lande vurdere, om de tiltag, der har været gennemført for at begrænse belastningen med næringsalte har været tilstrækkelige, eller om yderligere tiltag vil være påkrævet.

De berørte nordiske lande skal foreslå at

– næringsalte diskuteres i relation til Pariskommissionens stofflister.

Landbrug

- Forholdsregler for en bæredygtig anvendelse af landbrugjorder skal etableres inden udgangen af 1994 for at sikre optimal udnyttelse af næringsalte samt til at undgå udbringning af husdyrgødning på uhenigtsmæssige tidspunkter.
- Opbevaringskapaciteten for husdyrgødning skal senest inden udgangen af 1995 være så stor at udbringning alene finder sted på tidspunkter hvor vegetationen kan udnytte næringssaltene i gødningen.
- Der skal være harmoni mellem husdyrhold og jordtilligene inden udgangen af 1994 for at forebygge utilsigtet afstrømning af næringsalte.
- For at reducere erosion og afstrømning skal den ud fra et vandbeskyttelses synspunkt planlægges og etableres dyrkningsfrie beskyttelsezoner i vigtige områder inden udgangen af 1994. Også anvendelsen af vintersæd

eller mellemafgrøder skal udredes og administrative retningslinier fastsættes herfor.

- Foranstaltninger til reduktion af ammoniakfordampning fra gødningshåndtering ved krav til opbevaring og nedfældning snarest muligt efter udbringning.

Renseanlæg

- Byer, og samled bebyggelse, og som er beliggende således, at utslippene påvirker de kyster og have, hvor næringsalte er et problem eller udgør en potentiel risiko, bør tilsluttes et renseanlæg. Tilslutningen bør være gennemført inden udgangen af 1994.
- Teknik til reduktion af fosfor- og kvælstofudslip fra kommunale rensningsanlæg bør indføres hurtigst muligt, der hvor det ikke allerede er sket. De nordiske lande skal før udgangen af 1989 fremlægge metoder til en sådan rensning og fremlægge planer til indførelse af såvel fosfor- som kvælstofreduktion.

Industri

- De industriprocesser, hvor forureningsudslippet af næringsalte er hovedproblemet, bør inden udgangen af 1994 anvende bedst tilgængelige teknologi for at reducere udslippet af næringsalte. Eksempel på sådanne industriprocesser findes bl. a. indenfor levnedsmiddelindustrien og visse kemisk industri og metallindustri.
- For andre industriprocesser skal de toksiske stabile organiske stoffer i første omgang begrænses ved at anvende bedste tilgængelige teknologi. Denne teknik indebærer sædvanligvis også en væsentlig reduktion af næringsaltudslippene. Eksempler på sådanne processer er celluloseindustriens blegerier.

Akvakultur

- Anvendelse af tørfoder med højt energiindhold og relativt lavt indhold af nitrogen og fosfor skal indføres inden udgangen af 1994.
- Begrænset etablering af akvakultur anlæg i belastede områder, for eksempel Skagerak, Kategat og egentlige Østersøen.

Nitrogen fra anvendelse af fossile brændsler

- Reduktion af udslippene af NO fra kraftværkerne, nye og gamle, med bedste tilgængelige teknologi.
- Gennemførelse af skærpede krav til udslippene fra personbiler svarende til USA-kravene, hurtigst muligt.
- Et udredningsarbejde igangsættes vedr. nitrogenudslip fra tunge køretøjer, skibe og fly med henblik på at klarlægge disse kilders bidrag til forureningsbelastningen og mulighederne for indgreb. En plan for eventuelle foranstaltninger fremlægges inden udgangen af 1989.

11.2 Algeopblomstringen i Skagerrak

På forsommeren i år, har Skagerrak opplevet en storopblomstring av algen *Chrysochromulina polylepes*, som trives i næringsrikt vann med mye lys. Tilførslene av næringssalter til området, kombinert med værforholdene i tiden før oppblomstringen synes å være hovedårsaken til denne situasjonen. Konsentrasjonen av fosfor og nitrogen-salter i Skagerrak i vår har vært mye over det vanlige, og det har vært en mild nedbørsrik vinter, fulgt av en forsommer med et høyt antal soltimer og en høy vanntemperatur og med svært stabile vannmasser.

Algeoppblomstringen forårsaket omfattende skade for dyrene på sjøbunnen i de områder hvor algen forekom i store konsentrasjoner og saltgehalten er høy. Så og si alt levende liv ble drept eller skadd. Skaden er altomfattende over spranglaget, det vil si i de øverste 15–30 meter av havet, langs kysten. Skadene har blitt registrert på den svenske vestkysten, og langs hele den norske kysten av Skagerrak/Nordsjøen fra Ytre Oslofjord til Bømlo i Rogaland. Endvidere er det langs den jyske østkyst i mindre omfang konstatert skader.

Fiskeoppdrett i hele Skagerrak ble skadet/slått ut. Den direkte skaden beløper seg til ca. 30 mill. norske kroner. Alle fiskeoppdrett i Rogaland og til dels Hordaland i Norge ble bragt i sikkerhet inne i fjorder hvor det var mindre salt vann.

Tilfellet understreker det dypt alvorlige i forurensningssituasjonen i våre nære havområder og behovene for å øke innsatsen for å få til reduksjon av tilførslene av næringssalter til havområdene. Dette har både nasjonale (regionale) og internasjonale aspekter. Vi vet at det meste av næringssaltene som tilføres Skagerrak kommer fra landene som har utslipp til Østersjøen og Nordsjøen. Til Nordsjøkonferansen ble det fremlagt opplysninger som antyder et utslipp av nitrogen på over 1.5 mill. tonn til Nordsjøen, mens det tilsvarende tall for fosfor er ca. 100 000 tonn.

Behovet for ytterligere tiltak

Tiltakene som er behandlet i næringssaltkapitlet er vesentlige for på lang sikt å redusere sannsynligheten for at slike situasjoner skal oppstå. De nordiske ministrene finner det likevel med bakgrunn i den aktuelle situasjon viktig å understreke at tiltakene bør gjennomføres så raskt som mulig, og at de må følges opp internasjonalt i forbindelse med forberedelsene til den neste Nordsjøkonferansen og i Oslo og Pariskommisjonen. Algeinvasjonen gir ytterligere grunn til en særskilt innsats for på kort og noe lengre sikt å avhjelpe situasjonen, med særlig tanke på: Varsling av algeoppblomstringer og etablering av en nordisk algeberedskap, beskrivelse skadeforholdene på grunn av denne invasjonen, forskning på årsakene til algeoppblomstringer, forbedret renseteknologi m.v.

Tiltak

- Det opprettes en nordisk beredskap mot algesituasjoner og lignende, som foreløpig benytter Københavnsavtalens varslingsssystem som informasjonskanal.
- Det igangsettes et felles nordisk forskningsprogram som i første omgang skal dokumentere omfanget av skade i denne konkrete situasjonen, og som senere skal innsiktes mot følgende hovedområder. Forekomst av eksepsjonelle algeoppblomstringer, tiltak for å forhindre uønskede algeoppblomstringer, algetoksiner (forekomst og virkninger for marine organismer og mennesker). Algeoppblomstringens betydning og effekten for det marine økosystemet (inkludert sjøfugler), utviklingen av "early warning systemer".
- Det nordiske samarbeidet om vannrensningsteknologi intensifiseres.
- Det legges vekt på å komme frem til løsninger innen landbruket som sterkt reduserer utslippene av nitrogen. Arbeidet med forskning og utvikling på dette feltet innen det nordiske samarbeidet koordineres av den nordiske vattengruppen (NVG).
- De berørte nordiske land arbeider aktivt innen Pariskommisjonen med å øke intensiteten i bestrebelsene på å komme frem til konkrete tiltak mot tilførselene av næringssalter fra landbruk, kommunale renseanlegg, industri, akvakultur og via luft. I tillegg foreslås at det innen hele Pariskommisjonens område etableres et beredskaps- og varslingsssystem for lignende situasjoner, som skal benytte Bonn-avtalens varslingsrutiner.
- Arbeidet i den nyopprettede arbeidsgruppen for Nordsjøen (North Sea Task Force) prioriteres høyt, og følges opp av den nordiske kontaktgruppen for havforurensing (NKH). Skagerrak gjøres til gjenstand for regional vurdering innenfor Nordsjøområdet.
- Forberedelsene til den 3. Nordsjøkonferansen som starter i høst vil bli fulgt nøye opp. Det legges særlig stor vekt på å få frem handlingsplaner for reduksjoner av næringssalter og miljøgifter, som en direkte følge av Londonkonferansens deklarasjon pkt. XVI. (7) og XVI. (12), fra alle Nordsjølandene.

11.3 Metaller

Tillførsel- og förorenings-situation

De viktigaste källorna till metallutsläpp i de nordiska länderna är industrier, sopförbränningsanläggningar och läckage från avfallsdeponier. Vad gäller bly så är också trafikens tillskott betydande.

Till industrier som kan ha stora utsläpp hör gruvor och anrikningsverk, metallverk, ferrolegeringsverk, järn- och stålverk, kloralkali-industrier och titandioxidindustrin. Av avfallsdeponier ger gammalt gruvavfall de största problemen.

Utsläppen av kvicksilver och kadmium till luft och vatten (antromogena källor) från de nordiska länderna framgår av nedanstående tabell (1985 om inte annat framgår).

	Utsläpp av kvicksilver (ton/år)		Utsläpp av kadmium (ton/år)	
	Vatten	Luft	Vatten	Luft
Danmark	0,7 (1982)	4,3 (1980)	2,8 (1985)	3,9 (1985)
Finland	0,1	<1 (1986)	0,8	4 (1986)
Norge (1987)	0,5	0,7	1,3 ¹	0,1
Sverige	0,3	5,5	2,5	55
Island	—	—	—	—

¹ Inklusivt kommunalt avloppsvatten

Särskilt värt att uppmärksamma är läckaget av metaller från gammalt gruvavfall som i vart fall i Norge och Sverige står för en betydande del och för vissa metaller största delar av tillförseln till miljön. Ofta är det svårt att hitta någon som är juridiskt ansvarig för dessa gamla deponier.

I kustnära områden, särskilt i anslutning till större punktkällor har metallutsläppen gett en betydande förhöjning av metallhalter i vatten och sediment. Eftersom kustzonen tjänar som yngel- och uppväxtområden för många fiskarter får detta anses vara en betydande miljöfråga. Oroande är också den storskaliga spridningen av tungmetaller som bl. a. innebär att sediment i Östersjöns djupområden har Cd- och Hg-halter som är 10 gånger högre än bakgrundsnivån. Även halter av zink, bly och koppar är förhöjda men dock mindre.

Av tillförseln till Östersjön och Nordsjön svarar depositionen av luftföroreningar för mer än 50% för många metaller. Åtgärder mot luftföroreningsutsläpp av metaller har därför stor betydelse för den marina miljön.

Utsläpp av metaller i det isländska havsområdet är inte av någon större omfattning.

Internationellt samarbete

Tungmetallfrågorna har en framträdande plats i arbetet inom Helsingforskommissionen och Pariskommissionen. Framför allt har kvicksilver och kadmium uppmärksammats. Inom ramen för Pariskommissionen har föreskrifter utarbetats avseende kvicksilver och kadmium. Ett nedtrappningsprogram för kvicksilverutsläpp från kloralkali-industrin har antagits av Helsingforskommissionen. Rekommendationen innebär bl. a. att utsläppet med ventilationsluften och processgas skall begränsas till 2 g/ton klorproduktionskapacitet respektive 0,2 g/ton producerad klor från och med 1990.

Pariskommissionen och Helsingforskommissionen har antagit rekommendationer avseende förbud mot användning av tennorganiska föreningar i bottenfärger för nöjesbåtar och viss fiskeutrustning. Pariskommissionen har även antagit en rekommendation om att utveckla teknik för att begränsa utsläppen av tennorganiska föreningar i samband med dockningsaktiviteter.

I Helsingforskommissionens ministerdeklaration 1988 sägs det, att man bör sträva till att minska utsläppen av tungmetaller väsentligt (t. ex. 50%) fram till 1995. Luftburen förorening till Östersjön vill man minimera i samråd med WMO och inom ramen för överenskommelsen om långdistanstransport av luftburen förorening.

I Nordsjökonferensens ministerdeklaration 1987 sägs det bl. a., att man bör sträva till en betydlig (ca 50%) minskning av persistenta, toxiska och bioackumulerbara ämnen som kommer via floder och estuarier, från år 1985 till år 1995. Åtgärder bör också vidtas för att, där det är möjligt, minska luftburen förorening från de viktigaste källorna inom 4 år.

Inom Helsingforskommissionen har bildats en industrigrupp som har till uppgift att prioritera åtgärder och ge förslag till rekommendationer för olika industribranscher. Inom Pariskommissionen drivs arbetet vidare inom s. k. prioriterade sektorer, som för närvarande är inriktade på metaller, stabila organiska ämnen och närsalter.

Nationella åtgärdsplaner

I *Danmark* har man tagit ett antal initiativ syftande till att begränsa metallföroreningen i vattenmiljö. På EG-planet har man givit olika direktiv – t. ex. om kadmium och kvicksilver. Danmark verkar inom EG-arbetet för att ytterligare initiativ skall tas för att avlägsna miljöfrämmande ämnen från vattenmiljön. Inom EG är också ett godkännande av direktiv om fastställande av regler för harmonisering av program för begränsning av föroreningen från titandioxidindustrins avfall nära förestående.

Det *finländska* målprogrammet fram till år 1995, som gäller både inlandet och kusten och som är färdigt att föredragas för regeringen, är allmänt formulerat beträffande metallutsläpp.

Programmet är ett målprogram som är bindande för de myndigheter som uppställer krav för industrier. Fallen avgörs in casu då tillstånd sökes enligt vattenlagen.

I *Island* er industri hvorfra metaludslip kan forventes meget få. Metaludslip er ingen steder i landet blevet observeret som et større forureningsproblem.

I *Norge* har miljøgiftssituationen nyligen karterats (Projektet – Miljøgifter i Norge). Tretton olika ämnen har högst prioritet att åtgärda. Bland dessa ingår metallerna, kadmium, koppar, krom, kvicksilver och zink. Nickel och arsenik tillhör den grupp ämnen som bedömts angeläget att granska vidare.

Kartläggningen visade att situationen vad avser metallförorening är allvarlig i ett stort antal fjordar, som omfattar mer än 1 000 kvadratkilometer påverkat vattenområde. Områdena ligger i fjordar längs den norska kusten och omfattar Idefjorden, inre Oslofjorden, Drammensfjorden, Grenlandsfjordområdet, Kristansandsfjorden, Fedafjorden, Karmsundet och delar av Hardangerfjorden (i Nordsjöområdet). Kartläggningen har allerede gitt

konkrete resultat genom nye og strengere utslippskrav til flere industrier. For øvrig gjelder de samme økonomiske rammer som for skadelige organiske emnen.

I Sverige har riksdagen beslutat om en åtgärdsplan mot havsföroreningar. I planen beskrivs bl. a. åtgärder för att begränsa metallutsläppen med mellan 20 och 70 procent för olika metaller (As, Pb, Cu, Hg, Zn) mellan 1985 och 1995.

Planen förutsätter åtgärder för att minska utsläppen från bl. a. metallverk, järnverk, gruvor och sopförbränningsanläggningar. För att nå målet krävs också, att de större gamla gruvdeponierna åtgärdas, att kadmi- um- och kvicksilverbatterier samlas in och att användningen av blyhaltig bensin minskas.

Ett särskilt arbete för att rena Dalälven har inletts. Längs Dalälven finns ett stort antal äldre gruvupplag som skall saneras för att minska utläckaget av metaller till älven och vidare till Bottenhavet.

Särskilda problem och behov av åtgärder

Utgångspunkten för åtgärder mot metallutsläpp måste vara att begränsa halterna i vattenmiljön så att såväl akuta som långtidsverkande effekter i miljön kan undvikas såväl i ett kort som långt perspektiv. Hänsyn måste härvid tas till samverkande effekter mellan metaller och andra ämnen. Nuvarande kunskap vad gäller metaller i miljön pekar på att även halter obetydligt över bakgrundsnivån kan förväntas ge effekter.

Hittills har arbete med kvicksilver och kadmi- um prioriterats högst. Andra viktiga metaller för vilka arbetet också påbörjats är koppar, krom, nickel, bly, zink och arsenik.

Av den totala belastningen av metaller på de nordiska havsområdena svarar nedfall från luftföroreningar för mer än 50 % beträffande flertalet metaller. Större punktkällor i de nordiska länderna bidrar självfallet till detta även om andelen är svår eller kanske omöjlig att kvantifiera. Det är därför angeläget att också ta hänsyn till havsmiljön i samband med att dessa källor behandlas i det nationella luftvårdsarbetet.

Ett särskilt problem utgör läckagen av metaller från gammalt avfall som ingen idag kan göras ansvarig för. Särskilt gruvavfall svarar för betydande mängder som bör reduceras.

Åtgärder

- De berörda nordiska länderna skall arbeta för att metallutsläppen minskas väsentligt (t ex 50 %) från 1985–87 års nivå före utgången av 1994 i enlighet med principerna i Helsingforskommissionens och Nordsjökonferensens ministerdeklarationer i de länder och inom de branscher där man inte redan tillämpar bästa tillgängliga teknologi.
- De berörda nordiska länderna skall aktivt driva frågorna om ytterligare

krav om minskning av metallutsläpp till såväl vatten som luft från olika branscher inom respektive internationella fora.

- Möjligheten att minska läckage av metaller från metallhaltiga avfallsupplag som t. ex. gruvupplag skall studeras och nationella åtgärdsplaner utarbetas i berörda länder före utgången av 1989.
- De ökande problemen med utsläpp från sopförbränning skall uppmärksammas. Vid nya anläggningar skall bästa tillgängliga teknologi användas för att begränsa utsläppen av tungmetaller.
- För att minska problemen bör produktkontrollerande åtgärder vidtas. Insamlingsystem för kvicksilver- och kadmiumbatterier skall vara uppbyggt före utgången av 1989.

11.4 Stabila organiska ämnen

Tillförsel- och föroreningssituationen

De stabila organiska ämnena når miljön dels genom att olika kemiska produkter används inom skilda samhällsområden och dels genom att sådana bildas i olika processer och sedan släpps ut antingen till luft, i avloppsvattnet eller som avfall. Stabila organiska ämnen i form av fisknät, förtöjningar, plastflaskor, kartonger och folier är också ofta förekommande förorening i havet. Stabila organiska ämnen tillförs således miljön från många olika källor såsom långväga transport via luften och via olika typer av direkta och indirekta avloppsvattenutsläpp. De direkta utsläppen via avloppsvatten från olika industribranscher står för den största delen av belastningen på våra vattenområden.

Tillförseln av stabila organiska ämnen från Nordens kemiska industri är troligen relativt liten, men är ändå ett problem som uppmärksammas alltmer. Utsläppen från den tunga organisk-kemiska industrin i övriga Europa är betydligt större, och är ett hot också mot den nordiska havsmiljön.

Spridning av polyaromatiska kolväten (PAH) och derivat därav är andra potentiella miljöfaror, där olika förbränningsreaktioner är en betydande källa.

Användningen av kemiska produkter inom industri och hushåll är en stor och svårkontrollerbar källa till spridning av organiska miljögifter.

Inom lantbruket används stora kvantiteter bekämpningsmedel och andra kemiska produkter, varav vissa har en betydande miljöriskpotential.

Förbränning av organiskt material i sopförbränningsanläggningar, bilmotorer, vid industriella processer, etc kan ge upphov till utsläpp av ett stort antal organiska ämnen, däribland dioxiner. Små, men inte betydelselösa mängder dioxiner har påvisats i avloppsvatten från skogsindustrin. Nya forskningsresultat kommer fram i snabb takt. De visar att det finns ett stort antal ämnen och ämnesgrupper som har dioxinliknande miljöeffekter, och som utövar sin effekt redan vid ytterst låga koncentrationer. Som exempel kan nämnas vissa plana former av PCB, hexaklor-naftalen, m. fl.

Senare års mätresultat visar på förhöjda halter i vissa organismer och sediment av olika miljögifter i Östersjön och i mindre grad i Nordsjön. Även om trenden allmänt varit nedåtgående i Östersjön, visar mätningar att halterna av PCB och DDT (DDE) har ökat under senare år i vissa områden. Detta tyder på att det fortfarande tillförs PCB och DDT till Östersjön. Det är oklart vilka källorna är.

Undersökningar utförda under senare år visar förhöjda halter av klorerad organisk substans bl. a. dioxiner i sediment, fisk och andra organismer.

Dioxinerna och med dem besläktade ämnen är exempel på substanser som endast sprids i små kvantiteter, men som ändå inger stor oro på grund av sin starka giftverkan. Trots att halterna i kontaminerad fisk och skaldjur är låga, i absoluta tal, är nivåerna ändå sådana att man börjar ifrågasätta lämpligheten av att använda dem som livsmedel. Riskerna för fiskätande däggdjur är ännu mer påtagliga. En vidare uppbyggnad av dessa ämnen måste förhindras.

Många andra klasser av organiska ämnen finns också spridda i vår miljö, och även om dessa ämnen inte är lika starkt toxiska som dioxinerna, förekommer de i visa fall i så mycket högre halter, att de ändå utgör ett större potentiellt miljöhot. Nittio-talet kommer att bjuda på många nya miljöhot, orsakade av stabila organiska miljögifter. Dioxinerna, som upptäcktes på ett relativt tidigt stadium, utgör sannolikt bara toppen av ett isberg.

Skogsindustrin i framför allt Sverige och Finland, men även i Norge, tillför havsmiljön stora kvantiteter organiskt bundet klor, i storleksordningen 40 till 50 tusen ton per år, innehållande hundratals olika kemiska föreningar. Dessa utsläpp kan ha storskaliga effekter, dvs. de kan påverka betydande delar av våra havsområden. Vilka kemiska ämnen som ingår i de skogsindustriella utsläppen är ännu endast i ringa utsträckning kända, och de potentiella miljöriskerna med så stora och komplexa utsläpp är mycket oroande.

Internationellt samarbete

Helsingforskommissionen antog år 1985 en rekommendation för oljeraffinaderier som innebär krav på biologisk eller lika effektiv avloppsvattenrening från år 1990. År 1988 antogs en rekommendation för skogsindustrin (se under "Åtgärder".)

I Helsingforskommissionens ministerdeklaration 1988 sägs det, att man bör sträva till att minska utsläppen av persistenta organiska föreningar väsentligt (t. ex. 50%) fram till 1995. Luftburen förorening till Östersjön vill man minimera i samråd med WMO och inom ramen för överenskomsten om långdistanstransport av luftburen förorening.

I Nordsjökonferensens ministerdeklaration 1987 sägs det bl a. att man bör sträva till en betydlig (ca 50%) minskning av persistenta, toxiska och

bioackumulerbara ämnen som kommer via floder och estuarier, från år 1985 till år 1995. Åtgärder bör också vidtas för att, där det är möjligt, minska luftburen förorening från de viktigaste källorna inom 4 år.

Nationella målprogram

För att åstadkomma en minskning och på sikt eliminering av belastningen av stabila organiska ämnen på Nordens havsmiljö krävs åtgärdsinriktade handlingsplaner i de enskilda länderna samt att de nordiska länderna ställer motsvarande krav på åtgärder internationellt.

Danmark har inom EG arbetat aktivt för en gemensam reglering av utsläppen av skadliga ämnen (Lista 1-ämnen), som persistenta organiska ämnen. Det har nu genomförts en reglering för bl. a. DDT, pentaklorfenol, tetraklormetan och beslutats om reglering av de s. k. drinerna, samt av HCB, HCBd och kloroform.

Statens forurensningstilsyn i Norge har i sin miljögiftutredning identifierat de viktigaste ämnesgrupperna och utsläppskällorna vad avser organiska miljögifter. De föreslagna åtgärderna innebär att utsläppen av miljögifter reduceras med 70 till 90% till en kostnad av 3 till 5 miljarder kronor.

Sveriges riksdag har beslutat att åtgärder för att minska utsläppen av organiska klorföreningar (TOCl) per ton massa, bör ha påbörjats vid samtliga fabriker före utgången av år 1992. I den mån tekniska och andra förutsättningar finns, bör utsläppen minskas under denna nivå. Målet bör vara att i stort eliminera utsläppen av klorerat organiskt material. Utsläppen från andra typer av industrier skall också kartläggas och åtgärdas.

Enligt det *finländska* målprogrammet för vattenskydd bör man i brådsakande ordning utreda möjligheterna att inom massa- och pappersindustrin avsevärt minska den belastning som orsakas av klorerade organiska föreningar.

Särskilda problem, behov av åtgärder

Massaindustrin står, trots att omfattande åtgärder genomförts, för de största utsläppen framför allt i Finland och Sverige av stabilt klorerat organiskt material till havsmiljön. Det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att minska utsläppen av klorerade organiska ämnen från tillverkning av blekt kemisk massa.

Den kemiska industrin i Norden är internationellt sett förhållandevis liten men är ej utan betydelse när det gäller tillförsel av potentiellt miljöfarliga ämnen till haven. Det är därför angeläget att länderna inventerar utsläppen av stabila organiska ämnen i syfte att – om så är nödvändigt – vidta effektiva åtgärder för att minska och om möjligt eliminera dessa utsläpp.

Dioxiner och dioxinliknande ämnen tillförs miljön från många olika källor. Även om kunskaperna om förekomst och effekter av dessa ämnen ännu är fragmentariska sker en mycket snabb kunskapsuppbyggnad. Klart

är att ett antal stabila organiska ämnen som är starkt toxiska, även i mycket låga koncentrationer, numera förekommer allmänt både i Östersjön och i Västerhavet. Det är alltså inte fråga om lokala belastningar, utan om storregionala och möjligen globala utbredningsmönster.

En effektiv nordisk strategi måste bygga på principen att så snabbt som möjligt identifiera och åtgärda stora källor.

I Norden används ett stort antal kemiska ämnen i en mängd olika *kemiska produkter*. Av dessa produkter används ca tre fjärdedelar inom industrin, medan en fjärdedel används inom hushållssektorn, inom jord- och skogsbruk eller exporteras. En långsiktig effektiv miljöskyddspolicy måste utgå från att persistenta organiska ämnen inte bör finnas i sådana kemiska produkter vilkas användning medför risk för spridning av föroreningar till den yttre miljön. Därvid bör särskilt uppmärksammas sådana substanser som, för att kunna fylla sin funktion, måste vara beständiga (exempelvis flamskyddsmedel, värmeöverföringsvätskor, tillsatser till smörjolja, etc).

Bland de kemikalier som kan förekomma i havsmiljön måste särskild uppmärksamhet ägnas sådana som är stabila och kan bioackumuleras.

Bekämpningsmedel utsätts i dag för en viss granskning med avseende på potentiella miljöeffekter.

Det är viktigt att man konsekvent arbetar för att ta bort stabila organiska ämnen från bekämpningsmedlen. Även ingående föroreningar kan vara av betydelse i detta sammanhang. Man bör avstå från att använda bekämpningsmedel som innehåller stabila miljögifter. Även om användningen av *PCB* i nya installationer förbjudits i Norden finns fortfarande stora mängder i omlopp i olika tekniska utrustningar m m. Ökande mängder tillförs avfallsdeponierna, i takt med att gammal utrustning skrotas. Om inte åtgärder vidtas, kommer en allt större del av detta *PCB* att successivt läcka ut till vår miljö. Lika viktigt är att se till att inte de medel som ersatt *PCB* skapar nya miljöproblem.

Ett nyligen uppmärksammat miljöproblem hänger samman med *PCB*-utsläpp från pappersbruk som använder returpapper. *PCB*-källan är i dessa fall returpapperets innehåll av självkopierande papper från slutet av 60-talet och början av 70-talet, då sådant papper användes i stor utsträckning

Åtgärder

För att förebygga miljöproblem orsakade av stabila organiska ämnen skall de nordiska länderna arbeta för att

- I första hand inrikta ansträngningarna mot de stabila ämnen som har en allvarlig toxisk effekt, och som kan anrikas i näringskedjorna. Det kan till exempel avse gruppen klorerade substanser, samt andra ämnen med motsvarande egenskaper

- Intensifera og prioritera arbeidet med att identifera dessa stabila organiska ämnen og deras huvudsakliga källor
- Införa bästa tillgängliga teknik för att reducera utsläppen av stabila, toxiska og bioackumulerbara ämnen med minst 50% mellan 1985 till 1995. Detta arbete skall bedrivast enligt de intentioner som fastslagits i Nordsjökonferensens og Helsingforskommissionens ministerdeklarasjoner
- De nordiska länderna anser att utsläppen av organiskt bundet klor från skogsindustrin skall upphöra så snart som möjligt. Metoder för att uppnå detta samt konkreta etappmål skall behandlas vidare av en särskild arbetsgrupp med representanter för Finland, Sverige og Norge. Gruppen skall rapportera om uppläggningsen av sitt arbete till miljöministrarnas möte i november 1988.
- Införa bästa tillgängliga teknik för reduktion av utsläpp av dioxiner og dioxinliknande ämnen från befintliga og nya anläggningar såsom avfallsförbränning, skrotsmältning, skogsindustrier, magnesiumproduktion og metallbearbetande industri. De största utsläppskällorna identifieras snarast möjligt og åtgärdsplaner utarbetas.
- Införa bästa tillgängliga teknik för reduktion av utsläpp av PAH og kraftigt begränsa användningen av klorparaffiner
- Användningen av PCB förbjuds från utgången av 1994, även i äldre installationer
- Nya kemikalier inte tas i bruk förrän deras stabilitet, toxicitet og miljöfarlighet är tillräckligt utredda og tillfredsställande säkerhets- og miljöskyddsdirektiv för deras användning är utfärdade
- Rekommendationerna inom Helsingfors- og Pariskommissionerna att förbjuda användningen av tennorganiska föreningar i bottenfärger för nöjesbåtar successivt byggs ut att även omfatta utsläpp från torr- og våtdockor
- Åtgärder mot stabila organiska ämnen prioriteras högt og det praktiska arbeidet innefattande tidsplaner og konkreta åtgärder drivs gemensamt inom ramen för de etablerade internationella konventionerna. Länderna skall särskilt arbeta för att dioxiner og PAH behandlas i konventionerna.

11.5 Radioaktive stoffer

Innledning

De nordiske land har i en årrekke viet særlig oppmerksomhet til spørsmålet om radioaktiv forurensning av havområdene. Tsjernobylykken som var en alvorlig påminnelse om konsekvensene ved radioaktiv forurensning har resultert i flere nye bilaterale og multilaterale avtaler, særlig om varsling ved uhell og akutte utslipp. Det er likevel dyp bekymring i de nordiske land for faren ved radioaktiv forurensning, også av havmiljøet.

Internasjonalt behandles spørsmål om dumping av radioaktivt avfall i havet og nedgraving av radioaktivt avfall i havbunnen i Londonkonvensjonen. Utslipp av radioaktive stoffer fra landbaserte kilder reguleres i Helsingforskonvensjonen og i Pariskonvensjonen. I Østersjøområdet er dumping av radioaktivt avfall forbudt i følge Helsingfors-konvensjonen.

Tilførsler

For tiden dumpes det ikke radioaktivt avfall i havet.

I løpet av de siste årene har utslippene av radioaktive stoffer til Nordsjøen blitt vesentlig redusert, hovedsaklig pga. reduserte utslipp fra Sellafield-anlegget i Storbritannia. Konsentrasjonene av radioaktive stoffer er generelt lave i Østersjøområdet og for dette området er det etablert en egen arbeidsgruppe (MORS) som arbeider med å overvåke innholdet av radioaktive stoffer i Østersjøen, og samler inn opplysninger om utslipp fra kjernekraftanlegg, basert på rapporter fra medlemslandene.

Bakgrunn for ytterligere vedtak

Det er oppnådd internasjonal enighet om en rekke vesentlige spørsmål omkring radioaktiv forurensning av havområdene. De nordiske land har stått sentralt i disse forhandlingene, som har resultert i:

- Forbud mot dumping av høyaktivt radioaktivt avfall i havet (Londonkonvensjonen)
- Tidsbestemt moratorium vedrørende opphør i dumping av lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall i havet (Londonkonvensjonen)
- Det skal ikke gjennomføres deponering av høyaktivt radioaktivt avfall i havbunnen før saken er behandlet internasjonalt og mulige miljømessige konsekvenser er vurdert (Londonkonvensjonen)
- Før bygging av nye eller utvidelse av eksisterende gjenvinningsanlegg for radioaktivt avfall skal det utarbeides en miljøkonsekvensanalyse som skal forsikre at forurensning av havområdene ikke er tilstede, enten pga. den benyttede teknologi eller lokaliseringen av anlegget, ikke foreligger (Pariskommisjonen). (Det påpekes at denne konsekvensanalyse, med henvisning til artikkel 1 i Pariskonvensjonen, skal ta fullt hensyn til den legitime utnyttelse av havets resurser.)
- Et foreløpig utvidet varslingsopplegg ved uhell med radioaktive stoffer som kan medføre radioaktiv forurensning av havområdene (Pariskommisjonen)
- Det skal benyttes den best tilgjengelige teknologi for å minimalisere og om mulig eliminere forurensning som skyldes utslipp fra all kjerneindustri, herunder gjenvinningsanlegg for radioaktivt avfall (Pariskommisjonen 1988).
- Deponier for lagring av radioaktivt avfall skal prosjekteres og bygges med sikte på å utelukke muligheten av forurensning av Nordsjøen med

radioaktive stoffer og utviklingen av slike deponier skal rapporteres internasjonalt (Nordsjøkonferansen 1987).

- De nordiske miljøvernministrene avga i februar 1987 en felles uttalelse imot de britiske planene om utvidelse av gjenvinningsanlegget for radioaktivt avfall i Dounreay i Nord-Skottland.

Vedtak

For å fortsette arbeidet mot faren for radioaktiv forurensning av havområdene vil de nordiske land arbeide for:

- At et endelig forbud mot dumping av alle typer radioaktivt avfall i havet blir vedtatt (Londonkonvensjonen)
- At Londonkonvensjonen *fortolkes* slik at deponering av høyaktivt radioaktivt avfall i havbunnen omfattes av konvensjonen.
- At det generelt ikke iverksettes noen deponeringsmetoder for lagring av radioaktivt avfall som medfører forurensning av havområdene.
- At det ikke bygges nye eller vesentlig utvidede gjenvinningsanlegg for radioaktivt avfall uten at det kan vises at det ikke medfører forurensning av havområdene.

12. Utslipp fra kontinentalsokkelvirksomheten

Innledning

Nasjonalt har land med offshorevirksomhet gjennomført tiltak mot forurensninger fra offshorevirksomheten i Nordsjøen. De nordiske land har ikke igangværende offshorevirksomhet i Østersjøområdet. Helsingforskommisjonen vedtok i 1988 en felles rekommendasjon vedrørende offshorevirksomhet som bl. a. forbyr utslipp av oljeholdig boreslam og dessuten fastsetter strenge regler for oljeinnholdet i produksjonsvannet. Pariskommisjonen har fastsatt bindende utslippsstandard for olje i produksjonsvann og vedtatt rekommendasjon om utslipp av oljeholdige borekaks. Group on Oil Pollution Experts (GOP) innefor PARCOM arbeider aktivt med offshore spørsmål.

Utslipp som ikke er regulert internasjonalt omfatter luftutslipp (gassmuddavbrenning) og utslipp av kjemikalier.

Begrunnelse for ytterligere tiltak

Undersøkelser av forholdene på bunnen rundt oljeplattformene som slipper ut oljebasert kaks viser at de påvirkede bunnområdene utvides i omfang over tid. Det er også gjenfunnet boreslamsolje i biota nær utslippskilden, bl. a. i kommersielt viktige fiskeslag.

Med hensyn til Nordsjøen ble utslipp av olje og oljekomponenter fra boreoperasjoner, brønntesting, produsert vann m.v. i Synteserapporten om Nordsjøen (utarbeidet til den 2. internasjonale ministerkonferansen om beskyttelse av havmiljøet i Nordsjøen) identifisert som en av hovedkildene

til oljeforurensning i området. Tilførte mengder ble i 1985 rapportert til 29 000 tonn. Det ble fastslått at ytterligere tiltak mot denne type utslipp er mulig, avhengig av valgt teknologinivå.

På sitt møte i februar 1988 utarbeidet GOP et forslag til regelsett for bruk og utslipp av oljebaserte borevæsker som forventes å bli godkjent av Pariskommisjonen sommeren 1988. Denne vil fra 1990 medføre lavere konsentrasjon av olje i borekaks som slippes ut.

Tiltak for å redusere kjemikalieutslipp har stor internasjonal oppmerksomhet. Den tidligere nevnte Helsingforskommisjonens rekommendasjon omfatter både olje- og kjemikalieutslipp. GOP utfører for tiden en kartlegging av disse utslipp for drøftelse på GOP's møte i 1989.

Tiltak

De berørte nordiske land går inn for å:

- Betydelig minske oljeutslipp i forbindelse med oljeboring gjennom oppfølging av Pariskommisjonens rekommendasjon fra 1988 samt snarest mulig å vurdere mulighetene for at lokalt helt å forby utslipp av oljeforurenset borekaks.
- Etablere nasjonale kontrollsystemer for utslipp av kjemikalier innen utgangen av 1988 og gjennomføre disse i 1989
- Skjerpe kontrollen med oljeutslipp ved å øke flyovervåkningsintensiteten i utvinningsområdene med 150 % innen utgangen av 1990
- Følge opp disse tiltakene aktivt internasjonalt gjennom Pariskonvensjonen og Bonnnavtalen

Ved oljevirkosomhet i nordlige farvann skal det tas spesielt hensyn til miljøets sårbarhet (jfr Nordisk råds rekommendasjon 23/83).

13. Dumping og forbrenning av avfall til havs

Innledning

I henhold til Helsingforskonvensjonen er dumping av avfall med unntak av ikke forurensende muddermasser, forbudt i Østersjøområdet og forbrenning av avfall til havs forekommer ikke. Dumping og forbrenning av avfall til havs er imidlertid forurensingskilder til Nordsjøen. De nordiske miljøvernministrene har allerede i 1985 vedtatt at dumping og forbrenning av avfall i Nordsjøen bør opphøre snarest mulig.

Oslokommisjonen har i en egen protokoll besluttet at endelig dato for opphør av forbrenningen i konvensjonsområdet skal fastsettes innen 1990.

Alle de nordiske land er parter av Oslokonvensjonen og Londonkonvensjonen som regulerer dumping og forbrenning av avfall til havs. Mens Londonkonvensjonen er global, er Oslokonvensjonen regional (nordøst-Atlanten) og spesielt relevant for Nordsjøen og Nordøstatlantene.

I korthet innebærer konvensjonene:

- forbud mot dumping av visse farlige stoffer (vedlegg I eller "svartliste"-stoffer), unntatt hvor de forekommer som sporstoffer
 - særskilte regler for dumping av andre stoffer (vedlegg II eller "gråliste"-stoffer)
 - at en rekke faktorer skal tas i betraktning når det gis en dumpetillatelse, bl. a. alternative deponeringsmetoder (Vedlegg III)
 - regler for forbrenning av avfall til havs.
- Vedtak mot dumping av radioaktivt avfall behandles spesielt i kapitlet om radioaktive stoffer.

Tilførsler

Ingen av de nordiske land dumper lenger industriavfall eller kloakkslam. Den eneste type avfall som dumpes er muddermasser etter mudring av elveløp og havner, og tildels utrangerte fartøyer (Norge og Island). Det er kun Norge som forbrenner industriavfall i Nordsjøen. Dette vil imidlertid opphøre snarest mulig og senest innen utgangen av 1989.

Totalt ble det i 1985 i Nordsjøen dumpet:

Industriavfall:	3,8 mill. tonn
Kloakkslam:	5,0 mill. tonn

Bakgrunn for ytterligere vedtak

De nordiske land fremmet et forslag i Oslokommisjonen i juni 1987 om opphør i dumping av industriavfall og kloakkslam, samt et forslag om opphør av forbrenning av avfall til havs, innen utgangen av 1991. Forslage-
ne oppnådde imidlertid ikke tilstrekkelig tilslutning til å bli vedtatt.

Selv om dumping og forbrenning av avfall ikke er blant de største kildene til havforurensning, er det metoder de nordiske land mener bør avskaffes. Sålenge det er anledning til å dumpe avfallet i havet hindrer det utviklingen av nye metoder for resirkulering, gjenvinning og andre landbaserte alternativer. Det er usikkerhet om langtidsvirkningene av dumping og forbrenning av avfall til havs. Samtidig er dette metoder som politisk har symbolisert forurensningen av havet.

De nordiske land gjentok derfor sine krav om opphør i dumping av industriavfall og kloakkslam og forbrenningen av avfall i Nordsjøen, på den andre ministerkonferansen om forurensningen av Nordsjøen (Nordsjøkonferansen), i november 1987. Det ble oppnådd betydelige fremskritt på konferansen som innebærer at miljøvernministrene rundt Nordsjøen bl. a. er enige om at:

- det som et prinsipp er viktig å stanse dumping av forurensende stoffer i Nordsjøen snarest mulig og at det etter 1. januar 1989 ikke skal dumpes avfall i Nordsjøen bortsett fra, hvis det ikke finnes praktiske alternativer på land, og det påvises overfor Oslokommisjonen at stoffene ikke representerer noen risiko for havmiljøet.

- dumping av industriavfall i Nordsjøen skal avvikles innen utgangen av 1989, med unntak av naturlig (inert) materiale, eller andre stoffer som ikke medfører skade på det marine miljø.
- gjennomføre tiltak for å redusere innholdet av miljøgifter i kloakkslam.
- forbrenningen av avfall i Nordsjøen skal reduseres med ikke mindre enn 65 % innen 1. januar 1991 og avvikles innen 31. desember 1994.

Vid Oslokommissionens møte i juni 1988 beslöts att:

- de fördragsslutande parterna i Oslokonventionen skall upphöra med förbränning av avfall till havs inom konventionens tillämpningsområde senast den 31 december 1994.
- en arbetsgrupp skall uppsättas för att underlätta en snabb och enhetlig tillämpning av Nordsjökonferensens beslut.

Vedtak

De berørte nordiske land går inn for:

- Å fremfor alt sørge for at avfallshåndteringen på land fungerer tilfredsstillende ut fra miljøhensyn og at den har tilstrekkelig kapasitet og kvalitet også i fremtiden.
- Å arbeide for forbud mot dumping av industriavfall og kloakkslam i Oslo- og Londonkonvensjonene samt at de fastsatte tidsfrister løpende revideres.
- Å arbeide for forbud mot forbrenning til havs innen utgangen av 1990.
- Å arbeide nasjonalt og internasjonalt med å begrense/forhindre ny forurensning ved dumping av forurensede mudringsmasser.
- At de nordiske forslag om stans i dumping av industriavfall og kloakkslam og forbrenning av avfall til havs om nødvendig tas opp på neste Nordsjøkonferanse i Nederland 1990.
- Inntil dumping av utrangerte fartøyer i Atlanterhavet kan opphøre skal slik dumping bare skje uten å medføre forurensning eller skape hinder for fiske, skipsfart og rekreasjon.
- Å fokusere på miljørisiki forbundet med fjerning og håndtering av utrangerte olje- og gassplattformer og -ledninger.

14. Skipsforurensning

Innledning

Internasjonale regler mot forurensning fra skip er avtalefestet i flere internasjonale konvensjoner som er i kraft. MARPOL 73/78 er i denne sammenheng den viktigste. MARPOL omfatter en konvensjonstekst med 5 vedlegg som gir reguleringer for utslipp fra skip til vann av:

- I Olje
- II Kjemikalier som fraktes i bulk
- III Pakket farlig gods (både flytende og faste stoffer)
- IV Kloakk
- V Sjøppel

Vedlegg I og II er trådt i kraft, henholdsvis i oktober 1983 og april 1987. Vedlegg V (søppel) trår i kraft 31 desember 1988. Det er ventet at Vedlegg 3 (pakket farlig gods) vil tre i kraft i løpet av 1990. Alle vedleggene er allerede gjennomført i Østersjøen gjennom Helsingforskonvensjonen.

For Østersjøen gjelder strengere bestemmelser enn for Nordsjøen. Østersjøområdet er erklært som "spesielt område" for vedlegg I og II til MARPOL 73/78. Konvensjonens bestemmelser for slike områder er strengere enn i andre havområder. For pakket farlig gods, kloakk og søppel gjelder enda bare Helsingforskonvensjonen. Østersjøstatene vil foreslå at Østersjøområdet blir spesielt område også for vedlegg V når dette vedlegget trer i kraft.

Begrunnelse for ytterligere tiltak

Nordsjøkonferansen i 1987 identifiserte ulovlige utslipp fra skip som et stadig tilstedeværende problem, uten å tallfeste utslippene nærmere. Det ble i Synteserapporten påpekt at både ulovlige utslipp av olje og kjemikalier, samt søppel fra skip utgjør forurensningsproblemer som bør bearbeides videre. De tiltak man ble enige om på disse feltene dekker fortsatt arbeide med mottaksordninger for avfall, økt flyovervåking samt et forslag om å gjennomføre MARPOL 73/78 Vedlegg IV (kloakkutslipp) i Nordsjøområdet så snart som mulig, og gjennom IMO forsøke å gjøre Nordsjøen til et spesielt område for utslipp av søppel.

Ytterligere identifiserte arbeidet med Nordsjøkonferansen at bruken av bunkersoljene som benyttes for fremdrift av skip utgjør et stort potensielt luft- og vannforurensningsproblem som ikke er ivaretatt gjennom de eksisterende regler, både fordi de har et høyt slaminnhold, som medfører stort behov for mottaksordninger, et høyt svovelinnhold, og i tillegg for en del tilsettes farlig flytende avfall. Nordsjøkonferansen besluttet at landene rundt Nordsjøen skal gå sammen om å foreslå en global bunkersstandard som er miljømessig forsvarlig.

Norske utredninger har i tillegg vist at skip kan være en stor kilde til utslipp av NOx. Det kan derfor også være et behov for å gjennomføre tiltak mot slike utslipp fra skip.

I tillegg blir flere og flere skip utstyrt med forbrenningsanlegg for avfall (søppel, oljeholdig slam m.v.) fra bysse, messe, lasteromsområdet og maskinrom. For passasjer- og turistskip kan volumene av slikt avfall som forbrennes bli betydelig, og avfallet vil for en stor del bestå av plastbaserte artikler (engangsartikler m.v.).

Tinnorganiske forbindelser har vist seg å være kilde til forurensningsproblemer især i nære kystområder. Pariskommisjonen har vedtatt anbefalinger vedrørende bruken av slike forbindelser på fartøy kortere enn 25 meter, samt i alle andre sammenhenger (på kaianlegg, fiskeoppdrett m.v.). For større skip må et slikt tiltak eventuelt gjennomføres på bredere basis gjennom IMO. Helsingforskommisjonen utarbeidet i 1988 en tilrådning

som sier at man innen dette konvensjonsområdet innen 1991 skal beslutte å gjennomføre tiltak for å eliminere forurensning på grunn av tinnorganiske forbindelser. Etter denne tilrådingen bør det forbys omsetning av maling som inneholder slike forbindelser, produsert til bruk på kystfartøy og i fiskemærere. Man skal også overveie forbud mot slike malinger for havgående skip og undervannskonstruksjoner.

Tiltak

Som hovedprinsipp mener de nordiske land at skipsfarten fordi den er en helt internasjonal næring må reguleres gjennom internasjonale avtaler, i det eksisterende samarbeidet i IMO. Det som bør søkes løst gjennom nordisk samarbeid er utredninger som leder frem til nye internasjonale regler.

Flyovervåkingen etter ulovlige utslipp fra skip skal styrkes, og her kan landene i Norden sammen få til en betydelig forbedring gjennom det pågående samarbeidet i Bonn- og Københavnavtalen.

I Nordsjøkonferansens og Helsingforskommisjonens ministerdeklarasjoner ble man enige om å fremme bruken av mottaksanlegg for skip gjennom rimelig prisfastsettelse eller gjennom å unngå å kreve særskilte avgifter av enkelt-fartøyer.

De nordiske land vil videre arbeide for at Nordsjøkonferansens beslutning om å arbeide for å gjøre Nordsjøen til særskilt område for Vedlegg V (søppel) til MARPOL 73/78 gjennomføres.

De nordiske land skal legge større vekt på å etablere innsamlingsssystem for plastavfall som oppstår på fartøy og båter.

De nordiske land vil vurdere å utrede en del skipsforurensningsrelaterte problemer sammen, innenfor områdene: Utarbeidelse av bunkersstandard, luftforurensninger fra skip, forbrenning til sjøs av avfall som oppkommer ved normal drift av fartøyer, og tiltak mot tinnorganiske forbindelser, med sikte på utforming av forslag til internasjonale tiltak mot slik forurensning.

Målsetningen er at det innen utgangen av 1994 utarbeides globale regler mot luftutslipp fra skip.

De nordiske land vil så snart som mulig gjøre oljeforurensningskravene i vedlegg I til MARPOL 73/78 gjeldene også for fartøy mindre enn 400 brt med særlig hensyn til tilpasningen for fiskeflåten.

Den nedre grensen for fartøy som omfattes av reglene i vedlegg I til MARPOL 73/78 (oljeforurensning), det vil si 150 brt for tankfartøy og 400 brt for andre fartøy burde ikke baseres på fartøyets drektighet, men på fartøyets motorstørrelse.

15. Oljebekämpning

Nordiska avtal och rekommendationer

I den ordinarie verksamheten i Nordiska ministerrådet och den underlydande nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor ingår inte behandling av samarbetet mellan de nordiska länderna i fråga om bekämpning av oljeskador till havs. Danmark, Finland, Norge och Sverige har år 1971 ingått ett särskilt avtal, det så kallade Köpenhamnsavtalet, om samarbete i fråga om åtgärder mot oljeförorening av havet. Av de nordiska länderna är dessutom Danmark, Finland och Sverige med i Helsingforsavtalet om skydd av Östersjön, vilket även gäller samarbete i fråga om oljebekämpning. På motsvarande sätt är Danmark, Norge och Sverige med i Bonn-avtalet, som gäller oljebekämpningssamarbete på Nordsjön. Island är inte med i dessa avtal.

Ansvar för bekämpning av oljeskador till havs ligger i Danmark, Finland och Norge hos miljövårdsmyndigheterna, medan den behöriga instansen i Sverige är kustbevakningen och i Island Sjöfartsdirektoratet tillsammans med kustbevakningen.

Inom ramen för Köpenhamnsavtalet sker samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheterna enligt vedertagen procedur. Vid de årsmöten, som avtalet stipulerar, kommer man överens om vilken form det praktiska samarbetet skall ta. Dessutom framläggs vid årsmötena rapporter om oljeskador under föregående år, om observerande oljeutsläpp från fartyg och om resultaten av forsknings- och utvecklingsprojekt. Under tiden mellan årsmötena har en arbetsgrupp hand om beredningen av ärendena och det praktiska samarbetet.

Föroreningssituationen

Inom de nordiska ländernas havsområden inträffar årligen några få betydande oljeolyckor. Bekämpningen av oljeskadorna förutsätter inte alltid hjälp från andra länder. Inget land har beredskapen dimensionerad för de största olyckorna. I dessa fall fordras samverkan mellan de nordiska länderna. Oljeborrningen i Nordsjön och södra Östersjön innebär en betydande ökning av risken för oljeskador. Inom ramen för Köpenhamnsavtalet anordnas årligen en operativ oljebekämpningsövning och ett antal alarmövningar.

Beredskapen för bekämpning av oljeskador har utvecklats märkbart i vart och ett av länderna under 1970- och 1980-talen. Men ytterligare beredskap bör arbetas fram.

Då de internationella kraven på säkerhet inom sjöfarten har trätt i kraft bör oljeutsläppen i allmänhet minska, så också de utsläpp som förutsätter oljebekämpning.

Åtgärder

- Alla nordiska länder skall anslutas till Köpenhamnsavtalet. Detta kunde exempelvis ske i samband med en allmän revidering av avtalet under de närmaste åren.
- De nordiska länderna bör fortsätta att utveckla sin oljebekämpningsberedskap och övervakningen av oljeutsläpp per flyg så att samtliga länder i mitten av 1990-talet har tillfredsställande beredskap på detta område.

16. Kemikalieutsläpp

Tillförsel- och föroreningssituationen

Jämsides med olja transporteras även andra farliga ämnen i tankfartyg som går i de nordiska ländernas vattenområden t. ex. i Nordsjön och Östersjön. Därutöver transporteras ansevärliga mängder farliga ämnen i förpackad form.

Enligt förhandenvarande uppgifter har några större kemikalieutsläpp från fartyg inte ägt rum i de nordiska ländernas vattenområden. Det har hänt att kemikaliefartyg kört på grund, men inga miljöskador har uppkommit. På basis av olycksfallsstatistiken för kemikalietransporter torde man kunna räkna med att allvarigare kemikalieolyckor i de nordiska ländernas havsområden inträffar en gång på fem eller tio år.

Nordiska och internationella avtal

Köpenhamnsavtalet mellan de nordiska länderna gäller enbart samarbete i fråga om oljebekämpning och täcker alltså inte bekämpningen av kemikalieolyckor till sjöss. Helsingforskonventionen om skydd av Östersjön täcker utöver oljebekämpningssamarbetet även samarbetet i fråga om bekämpningen av kemikalieolyckor. Bonnavalet om bekämpningssamarbete i Nordsjön har ändrats så att det också täcker bekämpningen av kemikalieolyckor. Ändringen har dock inte ännu officiellt trätt i kraft.

Nordiska åtgärdsplaner

Nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete och bekämpning av kemikalieutsläpp inleddes år 1985 med finansiellt stöd av Nordiska ministerrådet. Samarbetet täcker bekämpning av kemikalieolyckor såväl på land som till sjöss.

De nordiska länderna har mot slutet av 1980-talet målmedvetet börjat arbeta upp sin beredskap för bekämpning av kemikalieutsläpp till sjöss. Därför finns det ännu brister i bekämpningsberedskapen i länderna samt olikheterna mellan ländernas beredskap. I de internationella organ som arbetar på området är samarbetet mellan de nordiska länderna och deras myndigheter gott och går ut på utveckling av beredskapen till bekämpning av kemikalieolyckor.

Åtgärder

- De nordiska länderna skall arbeta för att få till stånd en förbättrad kemikalieberedskap och före utgången av 1989 presentera nationella planer för förbättrad beredskap. Målet bör vara att varje land i mitten av 1990-talet har en försvarlig beredskap och år 2000 en tillfredsställande beredskap för bekämpningen av kemikalieutsläpp.
- De nordiska länderna bör samarbeta intensivt efter – som vart land förbättrar sin beredskap för bekämpning av kemikalieutsläpp till sjöss.
- Köpenhamnsavtalet om oljebekämpningssamarbete mellan de nordiska länderna bör ändras så att det också täcker bekämpningen av kemikalieolyckor till havs.

17. Planer för vissa belastade områden

Inledning

Den generella planen omfattar huvudsakligen rikstäckande åtgärder eller gemensamma nordiska ageranden i internationella fora. Havsområdena kring norden är emellertid av mycket skiftande karaktär, och detaljerade planer anpassade till olika kust- och havsområdets förutsättningar måste komplettera den generella planen. Av särskilt betydelse är i detta sammanhang sådana havsområden som är av gemensamt intresse för två eller flera nordiska länder, och som idag är utsatta för en stor föroreningsbelastning, eller är särskilt känsliga för föroreningar. I denna plan har framförallt valts ut sådana områden som är av stor betydelse för befolkningen i områdena och där det finns klart uttalade behov av mycket konkreta åtgärdsprogram för att snarast begränsa föroreningsbelastningen.

I denna plan beskrivs särskilda åtgärdsprogram för Bottniska viken, Öresund, (Kattegatt) och Østfold/Norra Bohuslän. Planen kan senare byggas ut med åtgärdsprogram för ytterligare områden.

Det finns redan ett samarbete etablerat för de flesta gränsvatten mellan de nordiska länderna. Existerande samarbetsformer bör utnyttjas i största möjliga utsträckning för de områdesplaner som här beskrivs.

Generellt gäller den nordiska miljöskyddskonvention som undertecknades år 1974 av Danmark, Finland, Norge och Sverige. Konventionen har tillkommit på initiativ av Nordiska Rådet och syftar till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets.

Det är i detta sammanhang angeläget understryka att denna konvention bör komma till användning mer frekvent och att länderna mer ser det som en skyldighet än som ett undantag att nabolandet informeras om planer på och tillkomsten av nya anläggningar.

Finland och Sverige har sedan 1972 ett samarbete om samordning och initiering av forsknings- och utredningsarbete om föroreningsförhållandena i Bottniska viken, Bottniska viken-kommittén upprättades för att sam-

ordna arbetet. Inom Kommittén har bl. a. en tillfällig arbetsgrupp för skogsindustrins vattenvårdsfrågor utarbetat ett gemensamt underlagsmaterial som färdigställdes 1988.

Danmark och Sverige har en överenskommelse sedan 1974 om att verka för att särskilda åtgärder vidtas för att skydda Öresund mot föroreningar och annan påverkan. Öresundskommissionen har upprättats för att samordna detta arbete. Inom Öresundskommissionens ram pågår för närvarande ett arbete med att utarbeta en åtgärdsplan för Öresund.

Ett förslag till en gemensam plan för begränsning av föroreningarna i Kattegatt har utarbetats och redovisades 1987 av danska miljöstyrelsen och svenska naturvårdsverket.

Sverige och Norge bildade 1980 en gränskommitté för området Østfold-Bohuslän. Gränskommittén syftar till ett regionalpolitiskt samarbete och innehåller bl. a. ett samarbete om undersökningar avseende gränsvattnets kvalitet och faktasammanställningar för diskussion om initiativ till åtgärder. Statens forurensningstilsyn och svenska naturvårdsverket har under 1988 utarbetat ett gemensamt program för recipientmätningar i området.

Skagerrak är ett särskilt utsatt område där den samlade översikten är bristfällig. Delvis sammanhänger detta med att flera länder är berörda. En särskild samordning mellan Danmark, Norge och Sverige avseende dokumentation av miljöförhållandena och föroreningsbelastningen i Skagerrak är därför önskvärd.

Områdesplaner

17.1 Grensefarvannet mellom Norge og Sverige: Nedre Glomma-regionen, Iddefjorden og Bohuslänkysten

Innledning

Arbeidet med å bedre forurensningssituasjonen i Nedre Glomma-regionen, Iddefjorden og kystområdet mellom Sverige og Norge, har pågått i mange år. Behovet for en forsterket innsats var bakgrunnen for et grensemøte mellom miljø- og energiminister Birgitta Dahl (Sverige) og miljøvernminister Sissel Rønbeck (Norge) i august 1986. Fra norsk side ble det på møtet presentert en tiltakspakke eller handlingsplan, for å redusere tilførselene på norsk side.

Samtidig ble det nedsatt en felles arbeidsgruppe. Gruppen har til oppgave å etablere et felles svensk/ norsk samarbeide i overvåkingen av grensefarvannet. Gruppen er sammensatt av representanter fra Statens Naturvårdsverk (SNV), länsstyrelsen i Göteborgs- og Bohus län, Statens forurensningstilsyn (SFT) og fylkesmannen i Østfold.

Forurensningssituasjonen

Nedre Glomma-regionen

Nedre Glomma-regionen kan karakteriseres som sterkt forurenset. Det

slamholdige vannet i Glomma, som hovedsaklig skyldes erosjon fra jordbruksarealer, gir vannet i hele Nedre Glomma-regionen innenfor Hvalerøyene dårlig siktedyp. Jernhydroksyd fra industriutslipp dekker store områder og utarmer sjøbunnen. Det er store mengder organisk materiale i vannet med dertil lave konsentrasjoner av oksygen og forekomster av hydrogensulfid på sensommeren. Dette er årsak til bl.a. en fattig dypvannsfauna og en artsfattig bløtbunnsfauna som er dominert av arter som tåler betydelig forurensing.

Konsentrasjonene av miljøgifter kan betegnes som lave til moderate. Unntak fra dette er tydelige overkonsentrasjoner av jern og titan i tang og delvis i blåskjell i en del av området. Miljøgiftnivåene som er observert tyder imidlertid ikke på et miljø som kan være skadelig for marine organismer.

Iddefjorden

I begynnelsen av 1970-årene var Iddefjorden så og si fisketom. Forholdene i dag er fremdeles dårlige, men verken Haldens nærområde eller Ringdalsfjorden er lenger fisketomme. Fjorden er fortsatt betydelig forurenset. Store mengder av organisk materiale gir tildels svært dårlige oksygenforhold. Sammen med giftvirkninger fra industriutslipp, gir dette reduserte organismsamfunn både i overflatelag og i dypvann. Siktedypet er dårlig pga. partikkelinnholdet i vannet.

Bohuslän-kysten

Det er dårlig siktedyp i en del av fjordene i Bohuslän. Dette har blitt forbundet med utslipp av uorganiske næringsalter. Det er observert områder med oksygenfattig vann og økte mengder hydrogensulfid i fjordområdene nord for Göteborg. Det er påvist høyere konsentrasjoner av organiske klorforbindelser i nærheten av industriområder. Dette gjelder også for kadmium og kvikksølv.

Tilførsler/belastning

Nedre Glomma-regionen belastes av store utslipp av organisk materiale fra treforedlingsbedriftene Borregaard og Greaker. Borregaard slipper nå årlig ut 64 000 tonn (KOF) oppløst organisk stoff og 470 tonn klororganisk stoff (angitt som klor). Tilsvarende tall fra Greaker er hhv. 3 000 tonn og 170 tonn. Utslippene av kommunal kloakk fra Fredrikstad og Sarpsborgregionene representerer videre anslagsvis totalt 130 tonn fosfor, 650 tonn nitrogen og 3 800 tonn organisk stoff pr.år. Utslipp fra landbruket i bl. a. Glommavassdraget er også store, i størrelse anslagsvis 26 tonn fosfor og 1 150 tonn nitrogen pr.år. Kronos Titan A/S har i dag tillatelse til å slippe ut 47 000 tonn jernsulfat og 42 000 tonn svovelsyre pr.år. Bedriftene og kommuner har imidlertid nå fått eller er i ferd med å få, nye tillatelser (se nedenfor).

Utslippene av organisk materiale fra treforedlingsbedriften Saugbrugsforeningen i Halden, er hovedkilden til forurensningen i Iddefjorden. Bedriften slipper ut omlag 38 000 tonn (KOF) oppløst organisk stoff og 300 tonn klororganisk stoff pr. år. Også Saugbrugsforeningen har nå fått ny utslippstillatelse (se nedenfor).

Bohuslän-kysten tilføres forurensninger fra en rekke mindre renseanlegg langs kysten, samt Göteborgs Rya verk. Totalt sett slippes det ut fra renseanleggene 2 050 tonn organisk materiale (BOD), 150 tonn fosfor og 2 700 tonn nitrogen årlig.

Fra Stenungsundsområdet slippes det ut omlag 380 tonn organisk materiale (COD) samt en rekke andre stoffer pr. år.

Disse utslippene er bestemmende for de dårlige miljøforholdene lokalt i kystvannet i Nedre Glomma-regionen, Iddefjorden og i den sørlige delen av Bohuslän. I tillegg påvirkes imidlertid disse områdene, i likhet med de øvrige delene av Skagerrak, av de store tilførselene av forurensninger som transporteres hit dels fra Østersjøen/Kattegatt med den Baltiske strømmen og dels fra sydlige og sentrale deler av Nordsjøen med Jyllandsstrømmen. Hva disse tilførselene representerer, er nå gjenstand for felles svensk/norsk undersøkelse.

Tiltak

På norsk side er det som nevnt iverksatt en handlingsplan som tar sikte på en merkbar forbedring av kystområdenes miljøkvalitet fra og med 1990. Handlingsplanen omfatter tiltak for å redusere forurensete utslipp fra både industrien, kommuner og landbruk. Vesentlige tiltak er allerede gjennomført:

Titandioksydbedriften Kronos Titan i Fredrikstad har nylig fått skjerpede utslippskrav. I utslippstillatelsen kreves det bl. a. at bedriftens hovedutslipp av 130 000 m³ avfallssyre skal opphøre innen 30. april 1989.

Statens forurensningstilsyn har lagt fram krav om at Saugbrugsforeningen i Halden gjennomfører miljøverntiltak til en verdi av omlag 150 millioner kroner innen sommeren 1990. Dersom dette gjennomføres vil utslippene av oppløst organisk stoff reduseres med ca 75 %, mens utslippet av klororganiske forbindelser reduseres med ca 45 %. Avgjørelsen er imidlertid påklaget av bedriften.

Nylig har treforedlingsbedriften Greaker Industrier fått en ny og strengere tillatelse. Tilsvarende vil treforedlingsbedriften Borregaard fabrikker få skjerpede utslippskrav i løpet av kort tid, med krav om prosentvise reduksjoner i utslippene tilsvarende som de Saugbrugsforeningen har fått.

I 1987 ble samtlige Østfoldbedrifter med utslipp til vann og luft kontrollert. Over halvparten av bedriftene overholdt ikke utslippskravene. Samtlige bedrifter har fått beskjed om å rette opp dette. To bedrifter er politianmeldt for overtredelsene.

Kommunene i Sarpsborgs- og Fredrikstadsregionen har nå satt i gang

byggingen av kloakkrenseanlegg. Anleggene skal stå ferdig sommeren 1989 og vil innebære en reduksjon i størrelsesorden 90–95 % i utslippene av fosfor, 20 % for nitrogen og 60–70 % i utslippene av organisk stoff.

Økt innsats mot landbruksforurensningene, blant annet i Mjøsa-regionen, på Romerrike og i Øyeren, vil også bidra til å redusere forurensningene i Nedre Glomma.

Gjennomføringen av disse tiltakene vil redusere det norske bidraget til forurensningen av grensefarvannene betydelig.

På den svenska sidan är i stort sett alla reningsverk med en anslutning 1000 pe, utbyggda med kemisk fällning. Även för mindre verk med direktutsläpp till havet har ställts krav från länsstyrelsens sida på långtgående rening. Vidare pågår arbete med att få till stånd ytterligare reningsverk i områden med gruppbebyggelse. Vad gäller RYA-verket ligger detta redan i dag under de krav som koncessionsnämnden fastställt skall gälla från 1990 (15 mg BOD, 0,5 mg P/l, utgående vatten). Ryaverket har dessutom ett utredningskrav på åtgärder för kväverening, som skall redovisas för koncessionsnämnden 1990.

När det gäller utläckage från jordbruksområden har länsstyrelsen inventerat samtliga jordbruksfastigheter med djurbehållning för att utröna i vilken utsträckning föroreningar från dessa tillförs vattendragen. De jordbruk som har bristfälliga gödselvårds- eller ensilageanläggningar kommer att uppmanas avhjälpa bristerna före 1990, hittills har ett 50-tal råd enligt miljöskyddslagen 39 § meddelats.

För Stenungssundsindustrierna gäller följande åtgärdsprogram:

BEROL KEMI skall reducera sitt utsläpp av nonylfenoler med 90 % till 1990. Arbetet har redan påbörjats och i dag räknar man med att utsläppen minskat med 75 %. Samma målsättning gäller för etanoxidutsläppen till luft och under 1988 har ett åtgärdsprogram igångsatts som hittills har medfört en 35 %-ig reduktion.

NESTE OXO AB skall innan 1990 installera kompletterande reningsutrustning som beräknas reducera utsläppen av toxisk och bioaccumulerbar substans med åtminstone 75 % samt även reducera halten suspenderat material med mer än 50 %. Försök tyder på att reduktionen vad gäller toxiska och bioaccumulerbara ämnen kan bli uppemot 90 %.

NESTE POLYETEN har inga vattenutsläpp men arbetar med att minska läckage och modernisera utrustningen med sikte på att minska etenutsläppen till hälften inom en tioårsperiod. Likaså skall NORSK HYDRO PLAST genomföra ett liknande program för att minska vinylkloridutsläppen till luft. Detta företag har nyligen installerat en reningsutrustning som minskat dessa utsläpp med 35 %.

STATOIL PETROKEMI har bra reningsanläggningar vad gäller vattenutsläppen av olja, aromater och fett. Inom fem år skall luftutsläppen halveras.

Samtliga Stenungsundsindustrier kommer att från 1 januari 1989 få reviderade utsläppskontrollprogram som bl. a. inkluderar mikrotox- och biotester.

Tillstånden för samtliga raffinaderier i Göteborgsområdet skall omprövas av koncessionsnämnden innan utgången av 1989.

Videre svensk-norsk samarbeid

En arbetsgrupp bestående av representanter fra SNV, länsstyrelsen i Göteborgs- og Bohus län, Tjärnö Marinbiologiske stasjon, SFT, Fylkesmannen i Østfold og Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har utarbeidet et programutkast for overvåkning av kystfarvannet mellom Norge og Sverige. Hovedformålet med programmet er å undersøke i hvilket omfang forurensninger fra svenske, norske, og andre lands utslipp påvirker forurensningssituasjonen i kystområdet i Göteborgs- og Bohus län og i Østfold fylke.

Ved å gjennomføre dette programmet vil man kunne beskrive tilstanden i området og knytte effekter av forurensninger til kilder. Det skal måles effekter av organisk belastning, overgjødning, metaller og organiske giftstoffer. For å finne effektene må man undersøke: hvor strømmen går (retning, utbredelse, dyp), partikkeltransporten, sedimenteringen og dens innflytelse på bløtbunnfaunaen, overflatemassenes effekter på gruntvannsamfunnene, på fisk. Det statusbildet som man regner med skal kunne frembringes på 2–3 år, skal legges til grunn for valg av stasjonsnett og frekvens i faste overvåkingsrutiner.

17.2 Öresund

Föroreningssituationen

Som havsområde betraktat är Öresund mycket speciellt beroende på de hydrologiska förhållandena. Öresund är en förbindelselänk mellan Östersjön och Kattegatt med en i huvudsak ytlig utgående ström med utsötat vatten och en ingående bottenström med saltare Kattegatt- eller Skagerakvatten. Dessa hydrologiska förhållanden medför att salthalten varierar avsevärt både temporalt och regionalt, vilket i sin tur innebär en stress på biota i området.

Föroreningshalterna vad avser näringsämnen är högre i Öresund än i omgivande havsområden men trots detta har ingen generell förhöjning av primärproduktionen kunnat konstateras, vilket sannolikt beror på den komplicerade hydrologin. Däremot spelar säkerligen föroreningarna från Öresundsområdet en viss roll för situationen i Kattegatt, där under senare år flera tecken på grava miljöstörningar konstaterats. Sådana störningar orsakas vanligen av kraftiga algbloomingar vilka resulterar i syrgasbrist i bottenvattnet som i sin tur kan medföra fiskrusningar alternativt fiskdöd eller att bottenfaunan slås ut helt eller delvis inom vissa områden. Under vissa tider har också problemen varit stora för musselodlarna, beroende på

blomningar av giftiga arter som medför att musslorna varit hälsovådliga.

I Kattegatt har också konstaterats storskaliga förändringar i bottenfaunasamhället, vilka misstänks bero på en ökad eutrofiering.

Vad gäller organiska- och oorganiska miljögifter i Öresund är generellt halterna i biota, vatten eller sediment ofta förhöjda. De ämnen som ger störst anledning till oro är kvicksilver och organiska tennföreningar. Kvicksilverhalterna i fisk ligger lokalt över gällande gränsvärden och när det gäller tennföreningarna tros dessa vara orsak till att musslor saknas i vissa områden. Även halterna av kadmium, koppar och bly kan lokalt ge effekter på ekosystemet. Detta gäller också för oljekolväten främst i närområdena till Köpenhamn. Vid några tillfällen har smakförändringar hos konsumtionsdjur konstaterats, företrädesvis fenolsmak i fisk men det finns även risk för smakförändringar kopplade till oljekolväten. Halterna av PCB och DDT i fisk har minskat kraftigt och inte heller för övriga klorolväten anses situationen vara alarmerande.

Ovanstående översikt grundar sig på ett relativt stort antal analyser men underlaget är på intet sätt heltäckande vilket betyder att ytterligare provtagningar kan förändra bedömningen av situationen.

Belastning

Tillförseln av förorenande ämnen till Öresund från omgivande landområden är relativt väl kartlagd.

Belastningen av fosfor och kväve (nitrogen) på Öresund

Fosfor t/år	Vattendrag	Industrier	Kommuner
Danmark	250 (1987)	10 (1986)	1 540 (1986)
Sverige (1987)	150*	235	185
<i>Kväve t/år</i>			
Danmark	2 600 (1987)	190 (1986)	6 400 (1986)
Sverige (1987)	6 700*	115	1 900

* medelvärde 1981–87

Under senare år har utsläppen av fosfor och organiskt material (mätt som BOD) mer än halverats medan kväveutsläppen minskat endast obetydligt. Sverige står för mindre än 30, 25 och 10 % för fosfor, kväve respektive BOD-utsläppen. Dessutom tillförs området näringsämnen från tillrinnande vattendrag, som för kväve utgör nära 50 % och för fosfor nära 10 % av belastningen totalt sett. Av dessa tillskott kommer ca 70 % från den svenska sidan. Belastningen från atmosfäriskt nedfall är marginell vad gäller fosfor men utgör ett ytterligare påslag om ca 20 % för kväve.

När det gäller oorganiska- och organiska miljögifter är underlaget något mer ofullständigt men generellt gäller att belastningen i huvudsak kommer från direkta utsläpp till sundet. Den diffusa belastningen från atmosfären och via dagvatten är dock för flera ämnen betydelsefull, särskilt då för bly

där den atmosfäriska belastningen står för närmare 60% av totalbelastningen. Belastningen via vattendragen är oftast av mindre betydelse än ovan uppräknade källor.

Av de direkta utsläppen dominerar de från reningsverken relativt stort, oftast kommer mer än 90% av belastningen från dessa.

De danska utsläppen är mestadels betydligt större än de svenska vad gäller kommunala och industriella utsläpp samt utsläpp via dagvattnet, medan de svenska transporterna via åarna vanligen är större än de danska.

Åtgärder

De större svenska reningsverken som idag inte har kemisk fällning dvs. Helsingborg, Höganäs och Malmö-Klagshamn har alla dispens för sina utsläpp. Samtliga har påbörjat utredningar om utbyggnader och skall till koncessionsnämnden inlämna en tillståndsansökan. I denna ansökan skall redovisas planer samt förslag till utbyggnad för rening, både med avseende på fosfor och kväve.

Reningsverken Malmö-Sjölunda och Landskrona ligger redan idag på en reningsgrad om ca 90, 95% med avseende på BOD och fosfor. Malmö-verket har dessutom erhållit 1 miljon kronor för att genomföra försök med kväverening som skall redovisas 1 december 1989. Inom Öresunds nederbördsområde på den svenska sidan finns ytterligare ett antal större reningsverk som inte har utsläpp direkt till haven. Av dessa har Kävlinge-industrireningsverk krav på sig att efter 1992 klara en 70%-ig kvävereduktion och 0,5 mg P/l i utgående avloppsvatten. I Lund och Eslöv pågår eller planeras försök med kvävereduktion.

Vad gäller de enskilda avloppsutsläppen har kommunerna uppdragit åt miljö- och hälsoskyddsnämnderna att inventera dessa, samt att planera för ytterligare åtgärder.

Boliden Kemi AB, Helsingborg, som är en betydande fosforemittent har prövotid t. o. m. 1988 för att utreda hur ytterligare begränsningar av utsläppen skall kunna ske. Verksamheten kommer att omprövas i början av 1989.

Likaså har Örtofta Sockerbruk ett utredningsuppdrag avseende begränsningar i fosforutsläppen, som skall redovisas under 1989.

SUPRA AB, Landskrona, har minskat sina utsläpp av kväve och fosfor betydligt under senare år (50% 1981–1985). Den senaste omprövningen av tillståndet skedde för något år sedan. Inga ytterligare åtgärder är för närvarande aktuella.

För att reducera utläckaget av näringsämnen från jordbruksområden kommer mejerierna att tillhandahålla fosforhaltiga diskmedel (2% istället för 8–10%). Vidare planeras ett generellt förbud mot vinter-höst spridning av gödsel till 1989 samt införandet av en skyldighet att hålla lagringskapacitet för minst 8 månaders gödselproduktion, från 1995.

När det gäller organiska ämnen planeras en genomgripande genomgång

av industrins kemikalieanvändning. Dessutom har information gått ut till lantbrukarna angående hanteringen av bekämpningsmedel, i samarbete mellan länsstyrelsen och lantbrukarnas riksförbund.

Metallutsläppen från Boliden Bergsö AB, Landskrona, skall minskas med över 50 % genom installation av en reningsutrustning som ger stoftutsläpp på 10 mg/m³. Så snart tekniskt möjligt skall utsläppsnivån minskas ner till 1 mg/m³ enligt koncessionsnämndsbeslut 1988. Dessutom skall åtgärder vidtagas för att minska den diffusa damningen. Vattenutsläppen är redan mycket låga (10 kg/år).

Även järnsvampsverket vid Höganäs AB skall installera en reningsutrustning under 1988 som beräknas ge ca 90 % reduktion av blyutsläppen till luft. Under 1988 har redan åtgärder genomförts som minskat nickelutsläppen nära 90 %. Dessutom skall hela verksamheten omprövas före årsskiftet 1988/89.

Från dansk sida kommer beslut om åtgärder i Öresundsregionen att träffas i överensstämmelse med den landsomfattande danska vattenmiljöplanen, som föreskriver en reduktion av tillförseln av kväve med 50 % och av fosfor med 80 %, innan 1993.

Enligt denna plan skall kommunala reningsverk för över 5 000 p.e utbyggas med fosforfällning motsvarande ett utsläpp, beräknat som årligt genomsnitt, på under 1,5 mg P/l, anläggningar för mer än 15 000 pe skall ha kvävereduktion till en nivå, under 8mg N/l. För Öresundsregionen kommer denna utbyggnad, som är planerad att genomföras innan utgången av 1993, att innebära en utbyggnad av 24 anläggningar med fosfor- och kvävereduktion för totalt 3,4 miljoner p.e. samt fem anläggningar med fosforreduktion (och nitrifikation) för ca 50 000 p.e. Anläggningskostnaderna är uppskattade till ca 2,2 miljarder danska kronor. Dessutom tillkommer kostnader för utbyggnad av de mindre reningsverken, som kommer att genomföras, baserad på den genomförda recipientkvalitetsplaneringen.

Tills vidare är det för dessa mindre anläggningar planerat en mer långtgående rening vid 16 verk med en nuvarande belastning på ca 11 000 p.e. Man planerar att lägga ned 21 mindre anläggningar med en sammanlagd belastning på ca 8 000 p.e.

För industriutsläpp över en viss storlek skall reduktionen av närsalter ske med tillämpning av bästa tillgängliga teknik.

För jordbrukets vidkommande blev det genom kungörelsen av den 14 oktober 1987 om stallgödsel och ensilage, och kungörelsen av den 9 oktober 1987 om växelgrödor och gödslingsplaner samt grönområden, fastställt en rad principer och åtgärder med syfte att begränsa läckaget av växtnäringssämnen från jordbruksmark.

För egendomar på mer än 30 djurenheter skall det som utgångspunkt finnas en lagringskapacitet, som tillåter lagring av den mängd gödsel, som produceras inom loppet av 9 månader. Dispenser från detta kan givas, så att kravet på lagringskapacitet minskas förutsatt att det med planer för

växelgrödor och gödsling kan dokumenteras att en lägre kapacitet är miljömässigt försvarlig. Erforderlig kapacitet skall ha etablerats senast i om med utgången av 1992.

Det har vidare fastställts att det skall vara harmoni mellan antalet djurenheter och jordbruksarealen. Gödsel från nötkreatur får endast spridas till en mängd motsvarande 2,3 djurenheter per ha. och år. För grisproduktion och växtodling är motsvarande tal 1,7 enheter per ha. och år och för annan husdjursproduktion 2,0 enheter per ha. och år. Husdjursgödsel får inte spridas på obrukad mark mellan höst och 1 november.

Från dansk sida har etablerats eller planerats ett mycket utbyggt tillsynsprogram med utsläpp, jordsbruksegendomar och recipienter.

Tidigare undersökningar som har genomförts i Öresundskommissionens regi, har visat att algproduktionen i Öresund huvudsakligen styrs av tillförseln av kväve.

Som framgår av ovanstående kommer huvuddelen av kvävet från danska direktutsläpp, medan Sverige står för huvuddelen av kvävet som läckage från jordbruket.

Beskrivningen av de danska åtgärderna visar, att det från dansk sida läggs stor vikt vid kvävereduktion. Det har ännu inte närmare studerats om de beskrivna åtgärderna på dansk och svensk sida behöver harmoniseras ytterligare, med hänsyn till miljön i Öresund och anslutande havsområden. Öresundskommissionen har därför tillsatt en arbetsgrupp som i ett åtgärdsprogram för Öresund skall redovisa hur belastningssituationen kommer att minska baserat på nuvarande förslag till åtgärder och vid behov föreslå ytterligare åtgärder. Arbetsgruppen skall avrapportera i och med utgången av 1988. Innan detta arbete har slutförts, skall de här redovisade planerna på danska och svenska åtgärder betraktas som preliminära, både vad gäller omfattning och tidpunkterna för åtgärdernas genomförande.

Vidare svenskt/danskt samarbete

Det dansk/svenska samarbetet bedrivs till stor del inom Öresundskommissionens ram men även beträffande recipientkontrollen sker ett intimt samarbete med harmonisering av kontrollprogram och gemensam utvärdering av resultat. Lika så är samarbetet vad gäller Kattegatt omfattande och i dagsläget kan samarbetet sägas vara tillfredsställande.

17.3 Bottniska viken

Föreningssituationen

Bottniska viken är Östersjöns nordligaste och ytmässigt sett största vik. Bottniska viken kan indelas i en nordlig del, Botten-viken och en sydlig del, Bottenhavet. Delarna skiljs åt av ett grunt område, Kvarken, som är beläget mellan Umeå och Vasa. Hydrologiska data framgår av nedanstående tabell och fig. 9.

Område	Maxdjup meter	Medeldjup meter	Yta km ²	Volym km ³
Bottenviken	156	41	36 000	1 500
Bottenhavet inkl Ålands hav och Skärgårdshavet	294	62	79 000	4 870
Bottniska viken	294	55	115 000	6 370

Bottniska vikens särställning framhävs av det begränsade vattenutbytet med egentliga Östersjön. Vattnets salthalt avtar märkbart ju längre norrut man kommer, vilket förorsakar olikheter i såväl växt- som djurlivet i vikens olika delar. Med älvvattnet förs organiska ämnen, bla humus, ut i havet och färgar vattnet, speciellt i Bottenviken, tidvis gulbrunt. Jämförd med övriga delar av Östersjön är Bottniska viken näringsfattig. Växt- och djurvärlden representeras av endast ett fåtal arter, vilka anpassat sig till förhållandena i detta karga brackvatten. Dessa arter är synnerligen känsliga för miljöförändringar.

Bottenviken uppvisar idag inga storskaliga eutrofieringssympton. Syreförhållandena är i stort goda. De problem med förhöjda närsaltkoncentrationer och/eller sämre syreförhållanden som trots allt förekommit har registrerats i kustnära områden av skärgårdstyp. Allvarliga miljöproblem i Bottenviken har orsakats av stora metallutsläpp från bl. a. Rönnskärsverket. Skogsindustrins utsläpp av främst organiska klorföreningar innebär ett hot mot vattenkvaliten i området.

Bottenhavets kustområden uppvisar på många håll, främst i skärgårdsområdena, tendenser till eutrofieringseffekter. Ett flertal både mindre och större industrianläggningar, främst skogsindustrier och en titandioxidfabrik, är lokaliserade utefter Bottenhavskusten. Stora mängder svårnedbrytbara organiska ämnen har under en följd av år påverkat recipienten. Halterna av organiska miljögifter är så höga att missbildningar på både däggdjur och fisk förekommer.

Belastning

Belastningen på Bottniska viken under åren 1972–1982 har redovisats i ett s. k. temakapitel i Kommitténs för Bottniska viken årsrapport 11, 1983. Där ingår också beskrivning av mätmetoder. Belastningen under de två följande åren finns sammanfattade i Kommitténs för Bottniska vikens rapport "The Gulf of Bothnia – discharges from land and air 1982–1984".

Belastning från Sverige på Bottniska viken 1985

ton								
Källa	BOD ₇	tot-p	tot-N	Hg	Cd	Pb	Cu	Zn
Kommuner	5 090	256	2 390	ej undersökt	annat än i enstaka fall			
Industrier	74 500	308	2 210	0.3	1.9	11	10	50
Fiskodling	—	9	63	—	—	—	—	—
Älvar	—	2 270	53 200	*	1.6	*	244	1 152
Totalt ca	80 000	2 850	58 000	<1	3.5	11	255	1 200

* ej uppmätt

Direktutsläppen från kommuner och industrier har erhållits ur årsrapporter från respektive anläggningar. Belastningen från fiskodlingar har uppskattats med ledning av produktionssiffrorna. Transport via älvar inklusive diffusbelastningen från kustzonen har erhållits ur det svenska PMK-nätets vattendragskontroll.

Under 1987 har mätningar av AOX skett i de svenska älvarna som mynnar i Bottenviken resp Bottenhavet. Resultatet blev 840 resp 1 030 ton. En uppskattning av TOCl-utsläppen från skogsindustrin har skett och givit som resultat att Bottenviken och Bottenhavet belastades (1985) med ca 5 000 ton TOCl vardera.

Belastningen från Finland på Bottniska viken år 1984.

ton								
Källa	BOD ₇	tot-P	tot-N	Hg	Cd	Pb	Cu	Zn
Kommuner	4 570	107	3 050	<0.1	<0.1	<3	<4	<20
Industrier	56 760	200	1 850	0.06	0.12	2.8	15	168
Fiskodling	—	60	400	—	—	—	—	—
Älvar (1982–84)	—	3 420	55 000	—	3.4	60	130	430
Totalt, ca.	61 300	3 790	60 300	<1	3.6	65	150	610

Utsläpp i Finland från kommuner och industrier (totalt) år 1984 och 1986

ton									
Källa	År	800 ₇	tot-P	tot-N	Hg	Cd	Pb	Cu	Zn
Kommuner	1984	18 600	570	13 800	0.1	0.1	<4	<5	<30
	1986	17 300	511	14 000	0.1	0.1	<4	<5	<30
Industrier	1984	229 000	772	6 750	0.17	0.4	4.4	24	226
	1986	159 000	751	6 020	0.10	0.6	5.4	26	169

Belastningsdata för de senaste åren har ännu inte på finskt håll sammanställts. Totalt minskade utsläppen något både från industri och kommuner i Finland mellan åren 1984 och 1986.

Belastningen på Bottniska viken från atmosfären

Ur ovan nämnda rapport om belastningen på Bottniska viken 1982–1984 har hämtats följande uppgifter på depositionen av vissa ämnen. Värdena för fosfor och kväve gäller Bottniska viken medan värdena för bly och kadmium endast gäller Bottenviken.

ton/år			
Fosfor	600– 1900	Bly (Pb)	140
Kväve	41 000–81 000	Kadmium (Cd)	5

Åtgärder

Kommunala avloppsanläggningar

De kommunala direkta avloppsvattenutsläppen från Sverige till Bottniska viken kommer från ca 75 anläggningar i varierande storlek. Ca 1/3 av avloppsreningsverken släpper ut sitt vatten i Bottenviken, ca 2/3 av verken i Bottenhavet. Endast 18 av avloppsreningsverken har mer än 1 000 pers. anslutna och endast fyra av dem (Luleå, Umeå, Sundsvall och Gävle) är i storleksklassen 70–90 000 pers. anslutna.

Flertalet av de 75 verken har beträffande reningen mekanisk-biologisk eller mekanisk-kemisk rening. Ca 30 av dem har biologisk-kemisk rening. De verk som har mekanisk-kemisk rening är till största delen lokaliserade till Bottenviken.

En relativt stor andel av belastningen från de kommunala anläggningarna utgörs av bräddvatten och dagvatten. Detta vatten har visat sig vara stundtals mycket förorenat varför det finns goda skäl att åtgärda främst bräddningen.

Utsläppen genom bräddning bör minskas genom att ledningssystemen optimeras och att förekommande brister, som felkopplingar och inläckage, rättas till samt att volymandelen dagvatten minskas. Det vatten som trots allt bräddas bör behandlas. Föroreningsutsläpp med obehandlat dagvatten bör minskas dels genom att åtgärder vidtas vid källorna så att föroreningar inte tillförs dagvattnet. Måttligt förorenat dagvatten bör tas om hand lokalt genom infiltration och genomsläpplig asfalt eller perkolationsmagasin. Starkt förorenat dagvatten bör påföras spillvattennätet via utjämningsmagasin.

Situationen vid de kommunala avloppsanläggningarna framgår närmare ur de tidigare rapporterna utgivna av Kommittén för Bottniska viken.

Några större förändringar i den kommunala avlopps vattenreningen i Finland har inte skett sedan 1984. Ett undantag utgör staden Salo vid Skärgårdshavet, där man övergått från biologisk till biologisk-kemisk rening.

Fiskodling

Den starkt expanderande finska fiskodlingen utgör ett växande problem, särskilt i Skärgårdshavet. Trots en skärpt styrning av foderanvändning och tekniska åtgärder, med klart minskande specifika utsläpp per ton odlad fisk som följd, ökar den totala belastningen av närsalter.

Industriutsläpp

I enlighet med den svenska aktionsplanen mot havsföroreningar anser Sverige att åtgärder i första hand bör vidtagas mot utsläpp av persistenta organiska ämnen och toxiska metaller. För närsalter bör åtgärder i Bottniska viken vidtagas om lokala problem finns eller om eutrofieringssituationen i de öppna havsområdena motiverar detta. I Bottniska viken sker utsläpp av sådana ämnen från skogsindustri, metallverk, gruvor och kemisk industri.

Skogsindustri

I de svenska regeringsbeslut som hittills meddelats har utsläppsnivån för organiskt bundet klor (TOCl) begränsats till mellan 1,5 och 1,8 kg per ton massa. TOCl skall då mätas med STFI:s metod. I pågående ärenden har naturvårdsverket yrkat på utsläpp mellan 1,2 och 1,5 kg/t massa.

Enligt regeringens proposition skall vid samtliga fabriker åtgärder ha påbörjats senast vid utgången av år 1992 som sänker utsläppet till under 1,5 kg/t. Ytterligare åtgärder skall vidtas så snart teknik finns. Målsättningen är att på sikt från skogsindustrier så gott som eliminera utsläppen av klorerad organisk substans.

Processinterna åtgärder som minskar utsläppen av TOCl minskar även utsläpp av organisk substans mätt som COD och av närsalter. För närsalter och COD är målsättningen att på sikt minska utsläppen väsentligt.

Vid tillverkning av oblekt massa kan utsläppen minskas genom processinterna åtgärder och externa reningsmetoder.

Utsläppen år 1985 från svensk skogsindustri direkt till älvar som mynnar i Bottniska viken är sammanfattade i nedanstående tabell.

ton			
COD	P	N	TOCl
310000	130–350	650–1 500	10 000

Siffrorna för P, N och TOCl är schablonberäknade.

Vid den finska massa- och pappersindustrin har ett högeffektivt biologiskt reningsverk tagits i bruk år 1986 i Jakobstad. I Veitsiluoto och Uleåborg kommer motsvarande rening att införas under de två närmaste åren och i Kemi vid ingången av 1990-talet. I Raumo kommer det existerande reningsverket att utvidgas. Vid processförändringar och produktionsutvidgningar kommer uppmärksamheten att fästas vid en ytterligare minskning av COD och TOCl.

Järn- och stålindustri

Utsläppen med avloppsvatten från järn- och stålindustrin i Sverige är relativt begränsade. Utsläppen direkt till Bottniska Viken understiger 30 t Zn och 1 t Pb per år. Ytterligare åtgärder för att minska dessa utsläpp är inte prioriterade. Utsläpp till luft bör minskas med hänsyn till att de innehåller bla Hg och dioxiner. Utsläppen är idag mellan 0,35 och 0,6 kg stoft/t. Genom inkapslingar och förbättrade avsugningsanordningar bör utsläppen kunna minskas till 0,1 kg stoft/t till 1995.

Vid ett stålverk betar bolaget rostfritt stål. En regenereringsanläggning som minskar utsläppet med ca 50 % bör kunna vara installerad före 1992 års utgång.

Vid järnverken i Brahestad, Finland, kommer utsläppen av olja att hållas vid nuvarande nivå. Det nya koksverket, som tas i bruk år 1988, är försett med ammoniakavskiljare och ett effektivt biologiskt reningsverk. Tillstånden är av år 1986.

Metallverk

Metallverk är en industrisektor i Sverige med stora utsläpp av toxiska metaller både till luft och vatten. Bottniska viken påverkas av Rönnskärsverken både vad gäller utsläpp till luft och vatten. Vid Rönnskärsverken produceras bla Cu, Pb, As och svavelsyra. De totala utsläppen var 1985 följande.

	ton					
	Cu	Pb	Zn	Cd	As	Hg
Luft	40	100	190	3,0	40	1,0
Vatten	8	6	20	0,9	50	0,2
Summa	48	106	210	3,9	90	1,2

I första hand är det angeläget att minska utsläppen av As, Cu, Hg och Cd.

Enligt beslut skall utsläppen fr. o. m. 1992 begränsas till följande värden.

	ton					
	Cu	Pb	Zn	Cd	As	Hg
Luft	10	30	40	0,8	8	0,35
Vatten	2	2	8	0,4	20	0,1
Summa	12	32	48	1,2	28	0,45

Flera åtgärder behöver vitagas för att de beslutade utsläppsnivåerna skall uppnås. De diffusa stoftemissionerna måste minskas både i smältprocessen och vid materialhantering. Ett inomhuslager för smältmaterial skall byggas. Vissa produktionsförändringar kommer att göras.

Ett svenskt aluminiumsmältverk med en produktion av ca 80 000 ton aluminium/år finns vid Bottniska viken. Metallutsläppet från smältverket

består huvudsakligen av aluminium. Utsläppen av polyaromatiska kolväten (PAH) till luft var 1985 ca 50 ton. Genom att ett nytt verk byggts och börjat köras in minskar utsläppen till ca 15 ton/år.

Vid den *finska* ferrokromfabriken i Torneå har luftutsläppen minskat radikalt tack vare filter, som togs i bruk år 1987. Metallutsläppen till vatten kommer, efter en ökning under 1980-talet, enligt det nya tillstånd fabriken erhöll i maj 1988, åter att tvingas ner till en acceptabel nivå. Gränsvärdet för krom är 10 kg/d och riktvärdena för nickel och zink är 6 respektive 10 kg/d. I praktiken är utsläppet av de olika metallerna 2–3 ton per år.

Kemisk industri

Den *svenska* kemiska industrin släpper ut stabila organiska ämnen som ett resultat både av användningen av olika kemikalier och av reaktioner i processen. Det är angeläget att minska dessa utsläpp. Detta är i överensstämmelse med den svenska regeringens miljöproposition.

En inventering bör göras av den kemiska industrin med inriktning på använda råvaror, utsläpp, effekter och möjliga åtgärder för att begränsa utsläppen. Omprövning av villkor eller andra åtgärder för att minska utsläppen ska initieras löpande.

För de aktuella svenska kemiindustrierna vid Bottniska viken har arbetet inriktats mot såväl processtekniska åtgärder – till exempel destillationstorn och komplettering av dessa med teknisk utrustning – som reningstekniska – till exempel kemisk fällning, biologisk rening och sandfiltrering.

Utsläpp från den kemiska industrin bör undersökas genom biologisk och kemisk karakterisering där sådan ännu ej genomförts.

Kvicksilverutsläpp från kloralkalifabriker sker från två fabriker. Från en tredje kloralkalifabrik utmed kuststräckan har kvicksilverutsläppet upphört genom att processen är kvicksilverfri.

Utsläppen av kvicksilver från kloralkalifabrikerna har begränsats genom numera välkända tekniska åtgärder och utsläppen ligger på internationellt sett låg nivå. För att uppnå en betydande ytterligare minskning av kvicksilver krävs övergång till kvicksilverfri process.

I regeringspropositionen uppmärksammas utsläppen av närsalter från bla industrier. Några kemiindustrier utmed kuststräckan har sådana utsläpp.

Utsläpp från svenska kemiindustrier direkt till eller till älvar som mynnar i Bottniska Viken är sammanfattade i nedanstående tabell.

	ton/år				
	COD	P	N	Hg	Stabila org. ämnen
Nuv utsläpp ca	2 000	0,030	120	0,0014	ej mätta

Vid den *finska* titandioxidfabriken i Björneborg, vars tillståndsvillkor för närvarande är under behandling i vattendomstolen, kommer utsläppen av järnsulfat och svavelsyra att minska med ca 30 % inom en snar framtid. Ytterligare nedskärning av utsläppen är att vänta inom ramen för nästa tillståndspäriod, dvs. senast i mitten av 1990-talet.

Konstgödsel-fabriken och smältverket i Karleby genomgår för närvarande en av vattendomstolen förordnad syneförrättning. Vattenmyndigheterna har anfört en måttlig skärpning av kraven på framförallt bekämpningsmedelens enhet och på smältverken. Luftföroreningarna från smältverket har minskat väsentligt under de senaste åren som ett resultat av en rad interna och externa åtgärder.

Vid konstgödsel-fabriken och smältverket i Harjavalta uppströms Kumo älv pågår också som bäst syneförrättning. Vid konstgödsel-fabriken är miljöskyddet redan genomfört på ett tillfredsställande sätt. Metallutsläppen från smältverket har senaste år ökat närmast som en följd av att fabriksområdet asfalterats och av att en ny anläggning för utvinning av ädelmetall ur orent koncentrat tagits i bruk. Vattenmyndigheterna kommer uppenbarligen att kräva utvidgad rening av alla avloppsvatten, också regn- och smältvatten. Fabriken väntas få beslut beträffande luftskyddet i början av år 1989 med krav på åtgärder mot utsläpp av svaveldioxid och stoft.

Vid konstgödsel-fabrikerna i Uleåborg och Nystad är miljöskyddet också tillfredsställande med undantag för ett trots omfattande åtgärder tämligen stort fosforläckage från gipsupplaget i Nystad.

Vidare finskt-svenskt samarbete

Det finsk/svenska samarbetet bedrivs till stor del inom Kommitténs för Bottniska viken ram. Som exempel på detta kan nämnas det nu avslutade arbetet vad avser vattenvårdsfrågor inom skogsindustrin, varvid bl. a. belystes teknikfrågor och harmonisering av utsläpps- och recipientkontroll. Ett motsvarande arbete har startats vad avser metallindustrin.

Vid möte den 30 augusti 1988 har miljöministrarna beslutat att en arbetsgrupp med representanter för Sverige och Finland skall upprättas för att närmare utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att minska föroreningsbelastningen på Bottniska Viken. Inom ramen för detta arbete kommer bl. a. att belysas i vilken utsträckning gruvindustrin påverkar förhållandena i Bottniska Viken.

singforskommisjonen og ICES i Østersjøområdet. Arbeidet med den nye Synteserapporten om Nordsjøen til ministerkonferansen viste med all tydelighet at datagrunnlaget fremdeles ikke er godt. Den første periodiske vurderingen av Østersjøområdets tilstand 1980–1985 viste også visse behov for å utvikle programmet.

Innen Pariskommisjonen er en ad-hoc arbeidsgruppe på tilførselsdata i ferd med å gjennomføre en studie av belastninger fra en del større europeiske elver. Innen Helsingforskommisjonen har en sammenstilling av tilførselsdata blitt publisert og arbeidet på en ny rapport er påbegynt.

En av vanskelighetene er at innsamling av utslippsoppgaver i de forskjellige nordiske land ikke er sammenlignbare fordi:

- Det er ulike muligheter for sentralmyndighetene i de forskjellige land til å samle inn utslippsopplysninger
- Det er ulike kontrollprogram inkludert, gjennomstrømnings-målinger, prøvetaking, parametervalg, analyse tetthet og beregningsmetoder for samme type virksomhet eller utslippskilde i landene (hvilket for eksempel kan bety at nitrogenutslippene fra finsk skogsindustri er målt mens de er estimerte i Sverige)
- Forskjellig analysemetoder brukes.
- Sammenlignbart beregningsgrunnlag for ukontrollerte utslipp savnes.

Tiltak

Det er enighet om at *arbeidet innenfor Oslo- og Pariskonvensjonen (JMG)* slik det drives for tiden ikke gir tilfredsstillende utbytte. Dette skyldes i hovedsak at arbeidet er for metodeorientert og for lite resultatorientert. Den overvåkingen som pågår av vedtatte reguleringer m.v. i regi av JMG bør imidlertid opprettholdes og om mulig styrkes.

Overvåkningsprogrammet innenfor Helsingforskonvensjonen (BMP) er mer mangsidig, men også dette arbeidet bør tilstrebes effektivisert.

I tillegg vil det arbeides for å *gjøre JMGs arbeid mer beslutnings- og tiltaksorientert*, ved at JMG og ICES får i oppgave å løpende vurdere forurensningssituasjonen i hele eller deler av Nordsjøen, etter mønster av arbeidet som har pågått i forbindelse med Nordsjøkonferansen og innen Helsingforskonvensjonen. Oslo- og Pariskommisjonene diskuterte disse spørsmålene i tilknytning til behovet for regionale vurderinger og ble enige om at saken skulle drives videre frem mot endelig avgjørelse i 1988. De nordiske land bør på dette feltet utvikle og følge en felles strategi (se Oslo/Pariskommisjonsrapporten for 1987, § 2.41).

De nordiske land skal arbeide for *regionale vurderinger av havområdene*, i første omgang Nordsjøen (Oslo- og Pariskonvensjonen) på samme måte som det gjøres i Østersjøen (Helsingforskonvensjonen). Slike vurderinger bør gjøres med visse tidsintervall, og det anbefales en periodisitet på 5 år. For Østersjøområdet og Nordsjøen foreligger nå slike vurderingsrapporter og disse vil fornyes i 1991–1992.

Norden vil både sammen og innenfor rammen av Pariskommisjonen og Helsingforskommisjonen gå inn for *særs*kilt å øke og koordinere overvåkingen av "nye" stoffer som for eksempel dioxin og PAH. Dersom vi kan løfte slike stoffer inn på dagsorden i f.eks. disse fora ville dette gi store fordeler med tanke på å komme frem til felles tiltak over større områder.

Langtransport av havforurensning via havstrømmer, sedimenttransport og luft skal studeres nærmere. De nordiske land kan her på grunn av de hydrografiske forholdene i Nordsjøen samt sin geografiske beliggenhet spille en særskilt rolle ved å gjennomføre nasjonale eller felles studier av transporten av forurensning inn og ut av området, med særlig vekt på tilførsler til Nordsjøområdet fra Østersjøområdet og via Jyllandsstrømmen inn i Skagerrak-Kattegat, måling av konsentrasjoner særlig i bunndyr og sedimenter m.v. Arbeidet innenfor WMO, EMEP, ATMOS (Pariskommisjonen) og EGAP (Helsingforskommisjonen) opprettholdes og de nordiske land bør fortsatt spille en aktiv rolle.

Det skal arbeides videre med *vurdering og overvåking av eutrofiering* innenfor Pariskommisjonen på samme måte som innenfor Helsingforskonvensjonen. I tillegg ligger dette område vel til rette for nordiske prosjekter og bi- og trilaterale utredninger for eksempel mellom Sverige og Finland (Botniska viken m.v.). Sverige og Danmark (Kattegat, Øresund) og Norge, Sverige og Danmark (Skagerrak).

Noen felles nordisk metodikk for tilførselsberegninger m. m. er p.t. ikke etablert. Bilateralt samarbeid finner dog sted mellom de nordiske landene, for eksempel innenfor Øresundkommisjonen, komiteen for den Botniska bukt, Iddefjordsamarbeidet m.v.

For kontinuerlig å kunne revidere en nordisk handlingsplan mot havforurensninger behøves et program for forskning og informasjon.

Et område er de skadelige organiske stoffene. Ønskemålet er raskt å kunne identifisere risikostoffer, det vil si slike stoffer eller nedbrytningsprodukter som er tilgjengelige for levende organismer og som hver for seg eller sammen med andre stoffer er giftige. Forskning er utført og pågår for å identifisere potensiell miljørisiko.

For å sikre, at en sammenligning av utslippene på lengre sikt er mulig, bør et arbeide med "interkalibrering" av analysemetoder, beregningsmetoder og prøvetagningsstrategier gjennomføres.

19. Videre arbeid, oppfølging av planen

Innledning

Det nordiske samarbeidet på vannforurensningsområdet har hittil hovedsakelig omfattet utredningsvirksomhet innenfor den kommunale sektor om avløpsledninger, drift og rensningsanlegg, teknikk i spredt bebyggelse og slambehandling. Denne sektoren er økonomisk meget betydningsfull i de nordiske land. Man har utnyttet hverandres erfaringer som

grunnlag for dimensjonering og driftsanvisninger i forbindelse med anlegg og dermed oppnådd besparelser av driftsomkostninger.

Etter hvert som forurensningsproblemene har endret karakter, er området blitt utvidet til å koordinere og

initiere samarbeidet på en betydelig bredere front med hensyn til vannbeskyttelse. Arbeidet med disse problemene har hovedsakelig vært en koordinering av det arbeid som gjøres nasjonalt, med et mindre tilskudd av nordiske midler.

I NORDFORSK's regi er det siden 1970 gjennomført et samarbeid om forskning med relasjon til bl. a. vannforurensningsområdet som har vært koordinert av det tidligere sekretariatet i Helsingfors. Det har vært avholdt en rekke nordiske symposier med hensyn til miljøbeskyttelsesteknikk.

Det er behov for ytterligere informasjonsutveksling, vedrørende bruk av "beste tilgjengelige teknologi", belastningsdata generelt og ny renseteknologi.

Bakgrunn for oppfølging

Under arbeidet med den nordiske tiltaksplanen ble det på en del områder innsett at felles forsknings- og utredningsaktiviteter synes nødvendig for å kunne gjennomføre felles tiltak, eventuelt foreslå tiltak gjennomført i en bredere internasjonal sammenheng.

- Planen prioriterer utslipp av næringssalter, metaller og giftige organiske stoffer. Et felles utviklingssamarbeid for reduksjoner av utslipp av næringssalter pågår allerede. For å frembringe mer spesifikke felles forslag med hensyn til giftige organiske stoffer og metaller kreves ytterligere forsknings- og utviklingssamarbeid.
- I et løpende oppfølgingsarbeid bør mulighetene for samordning av rapportering av utslipp fra likeartede kilder utvikles. Til og med beregning av tilførsler via elver bør søkes koordinert.
- Den trussel som kjemikalietransportene utgjør, tilgjengelige bekjempelsesmetoder og – utstyr utredes med støtte av nasjonale midler og midler fra Nordisk ministerråd.
- Nordsjøkonferansens ministerdeklarasjon innebærer blant annet at innsatsen vedrørende målinger og tilstandsvurderinger i Nordsjøen skal forsterkes gjennom en egen arbeidsgruppe. De berørte nordiske land vil delta aktivt i arbeidsgruppens arbeide og koordinere innsatsen best mulig.
- Resipientovervåking i områder med felles interesser for 2 eller flere nordiske land bør i størst mulig grad koordineres.

Videre arbeid

Det forsknings og utviklingssarbeide som er blitt identifisert i handlingsplanen bør gjenspeiles i Vanngruppens arbeidsprogram under embedsman-

nakommiteen for miljøspørsmål (NEK). I gruppens virksomhetsplaner bør spørsmål i tilknytning til havforurensning prioriteres.

Den nordiske vanngrupps (NVGs) treårsplan 1989–1991 skal tilpasses til den nordiske handlingsplanen mot forurensning av det marine miljøet og de i planen nevnte utredningsbehovene.

I overensstemmelse med vanngrupps utvidede mandat har virksomheten for den kommende treårsperioden blitt konsentrert til følgende sektorer:

- * Det marine miljø
- * Kommunenes vannforurensningsproblemer
- * Landbrukets vannforurensningsproblemer
- * Industriens vannforurensningsproblemer.

Ved utarbeidelsen av Handlingsplanen er det identifisert behov for utredninger og forskning utover det som allerede ligger i NVGs mandat.

Til dette og for å få gjennomført vanngrupps allerede planlagte virksomhet anslås behovet i den kommende treårsperioden til 14 mill Dkr.

For å oppnå de mål som settes opp i Handlingsplanen kreves at de enkelte land utarbeider nasjonale planer. Arbeidet med slike planer pågår allerede i de nordiske land. I følge Helsingforskonvensjonens ministerdeklarasjon skal nasjonale planer presenteres på Helsingforskommisjonens møte i februar 1989. I følge Ministerdeklarasjonen fra Nordsjøkonferansen skal også nasjonale planer utarbeides. Utformningen av disse vil bli diskutert i forberedelsearbeidet til den 3. Nordsjøkonferansen. De nordiske land bør fortløpende informere hverandre om arbeidet og oppfølgingen av nasjonale planer. Opplysninger om utslipps- og belastningsdata vil bli en viktig del av dette arbeidet.

Den nordiske havplanen bør vurderes og revideres innen fem år.

BILAGA

Belastningen av närsalter på Östersjön, Kattegatt, Skagerrak och Nordsjön

1. Fosfor, ton/år

Område	Ref.	Vattendrag (A)	Industrier (B)	Kommuner (C)	Totalt
Bottniska viken					
Finland	1	3 420	258	107	3 785
Sverige	2	2 270	308	256	2 834
Finska viken					
Finland	1	790	50	160	1 000
Sovjet	3	4 700	207	626	5 533
Eg. Östersjön (inkl Rigabukten, Bälthaven)					
Sverige	4	800	125	220	1 145
Sovjet	5	1 791	NI	98	2 967
Polen	6	11 500	4 600	3 000	19 100
Östtyskland	7	180	NI	195	375
Västtyskland	8	1 830	61	480	2 371
Danmark	10	2 810	500	2 480	5 790
Öresund					
Danmark	9	250	10	1 540	1 800
Sverige	9	150	235	185	570
Kattegatt och Skagerrak					
Danmark	10	1 710	240	950	2 900
Sverige	11	800	50	229	1 079
Norge	12	1 400	100	800	2 300
Nordsjön					
Danmark	10	1 600	1 100	350	3 050
Norge	13	1 630	120	640	2 390

2. Kväve, ton/år

Område	Ref.	Vattendrag (A)	Industrier (B)	Kommuner (C)	Totalt
Bottniska viken					
Finland	1	55 000	2 250	3 050	60 300
Sverige	2	53 200	2 210	2 390	57 800
Finska viken					
Finland	1	16 000	320	3 950	20 270
Sovjet	5	52 500	500	4 700	57 700
Eg. Östersjön (inkl Rigabukten, Bälthaven)					
Sverige	4	30 000	850	6 750	37 600
Sovjet	5	24 600	NI	175	24 775
Polen	6	92 500	240	17 200	109 940
Östtyskland	7	2 250	NI	1 395	3 645
Västtyskland	8	11 000	2 080	3 300	16 380
Danmark	10	32 300	1 500	6 000	39 800
Öresund					
Danmark	9	2 600	190	6 400	9 190
Sverige	9	6 700	115	1 900	8 715
Kattegatt och Skagerrak					
Danmark	10	22 500	835	3 400	26 735
Sverige	11	38 700	260	3 300	42 260
Norge	12	30 000	5 100	10 000	45 100
Nordsjön					
Danmark	10	25 000	1 100	1 000	27 100
Norge	13	21 300	5 000	6 500	32 800

3. Noter och referenser

Not

- A. I vattendrag ingår diffusbelastning och punktkällor uppströms mätstationen
- B. Direktutsläpp från industrier till respektive vattenområde
- C. Direktutsläpp från kommuner till respektive vattenområde

Ref

1. Telefaxmeddelande från Vatten- och miljöstyrelsen 1988-06-06
2. Från åtgärdsgrupp Nords publikation
3. Från Pollution Load Monitoring Symposium, Tallin, 5–9 April, 1988
4. Från åtgärdsgrupp Syds publikation
5. Från BSEP No 20, Pollution Load Compilation

6. Från BSEP No 20, Pollution Load Compilation
7. Från BSEP No 20, Pollution Load Compilation
8. Från BSEP No 20, Pollution Load Compilation
9. Data från Öresundskommissionen 1988
10. Reviderade data från Miljöstyrelsen 1988-08-11
11. Från åtgärdsgrupp Västs publikation
12. Från meddelande vid NKH-möte 1988-06-03
13. Från info till NUT-möte (PARCOM), Stockholm, 27–29 oktober, 1987

Social- och miljöutskottets betänkande 2

över ändringsförslag om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön

(Ändringsförslaget, se s. 290; Betänkande 1, se s. 195)

Social- och miljöutskottet har vid sitt möte i Helsingør den 15 november 1988 erhållit ett ändringsförslag från Nordiska ministerrådet angående förslag till åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön.

Social- och miljöutskottet noterar att miljöministrarna i sitt ändringsförslag presenterar ytterligare förslag och därutöver på några punkter gör vissa preciseringar.

Utskottet noterar att ministerrådet synes vara berett att gå längre i åtgärder än vad som framgår av det framlagda förslaget till åtgärdsplan.

Ministerrådets förslag och däri presenterade höjda ambitionsnivå pekar mot att det till sessionen 1989 skall vara möjligt att ena Nordens länder bakom en konkret och långtgående gemensam politik till skydd för havsmiljön.

Ministerrådets förslag visar därutöver att ministerrådet och utskottet förenas i sin strävan att rädda den marina miljön från förorening nu och i framtiden.

Utskottet vill understryka angelägenheten i att åtgärder genomförs skyndsamt. Det fortsatta arbetet med planen får därför inte lägga hinder i vägen för att konkreta åtgärder genomförs i avvaktan på att planen fastställs.

Utskottet förordar sålunda, att Nordiska ministerrådet inarbetar innehållet i ändringsförslaget B 86Ä/s i den plan som skall redovisas till Nordiska rådets session 1989.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets ordinarie session 1989 framlägga en åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön med utgångspunkt i ministerrådsförslaget B 86/s och ändringsförslaget B 86Ä/s och de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet, speciellt

vad gäller konkreta krav angående utsläppsminskningar och skärpta tidsgränser.

Helsingør den 15 november 1988

Svein Alsaker (KrF)

Knud Glønborg (KF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Arnljot Norwich (H)

Sten Svensson (m)

Friðjón Þórðarson (Sj)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Reservation

Ministerrådet har gjort det klart at det ikke vil være praktisk mulig å foreta den grundige gjennomgåelse av den fremsatte handlingsplanen i B 86/s, som Sosial- og miljøutvalgets første betenkning ville ha til kommende ordinære sesjon.

Vi tar dette til etterretning.

I det endringsforslaget som i dag er satt fram til ekstrasessjonen har imidlertid Ministerrådet supplert den opprinnelige handlingsplanen på flere punkter der utvalget ba om ytterligere konkretisering.

Vi finner det positivt at Ministerrådet nå viser vilje til å iverksette fellesnordiske tiltak uten ytterligere forsinkelse, og at det varsler samordnede nasjonale tiltak raskere og mer effektivt enn den opprinnelige plan gav inntrykk av.

Vi vil også legge vekt på at Ministerrådet har presisert at den nordiske innsats i internasjonalt sammenheng vil bli trappet opp, og at de avtaler man når fram til internasjonalt, vil bli betraktet som minimumsavtaler.

Avgjørende for vår innstilling er imidlertid Ministerrådets vilje til å gjennomføre en rullende handlingsplan i løpende kontakt med Nordisk Råd. Det tidsskjema som endringsforslaget har satt opp for revisjon av handlingsplanen, vil vi foreløpig vurdere som en miniplan, som vi vil forbeholde oss å komme tilbake til når utviklingen gjør det ønskelig.

Vi ønsker att ministerrådet overveger att i tillegg till uttrycket "bästa tillgängliga teknik" tillfogar: "som är miljömässigt försvarlig".

Det vil i alle tilfeller være naturlig å komme tilbake til samarbeidet om gjennomføringen av handlingsplanen når den første reviderte plan foreligger i god tid før Nordisk Råds 38. sesjon i 1990.

Med henvisning til utvalgets betenkning av 25 oktober 1988, og til ovenstående bemerkninger, vil vi foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta en handlingsplan mot havforurensninger i overensstemmelse med *B 86/s* och *B 86Ä/s* og utvalgets forslag og bemerkning.

Helsingør den 15 november 1988

Dorte Bennedsen (S)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Lena Öhrsvik (s)

Ändringsförslag

om nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Ministerrådet vil vise til innledningen til den nordiske tiltaksplanen mot forurensning av det marine miljø, og vil tillegge:

De viktigste felles-nordiske vedtak som Nordisk Råd inviteres til å slutte sig til i havsforurensningsplanen er:

1. Å redusere utslippene til Östersjön och Nordsjön av tungmetaller og persistente organiske forbindelser med 50 % innen 1995, sett i forhold til utslippene i 1985.

Hvert av de nordiske land skal innen 31 desember 1989 legge fram en nasjonal tiltaksplan for hvordan dette målet skal nås innen 1995. Planen skal bl. a. omfatte:

- tiltak for å redusere utslipp fra industrien basert på bruk av best tilgjengelige teknologi,
- tiltak for å minske utlekking av metaller fra gruvedeponier og andre metallholdige avfallsdeponier,
- produktkontrolltiltak, herunder et system for innsamling av kvikksølv- og kadmiumbatterier fra 1 januar 1990, og forbud mot bruk av PCB i eksisterende innstallasjoner fra utgangen av 1994,
- et felles-nordisk tiltaksplan for opphør av utslipp av klororganiske forbindelser fra tremasseindustrien, bygget på resultatene fra arbeidsgruppen som er nedsatt mellom Finland, Norge og Sverige. Arbeidsgruppa vil legge fram sin rapport for Ministerrådet på forsommeren 1989.

2. Å redusere utslippene av næringssalter (fosfor og nitrogen) med 50 % til de områder som er påvirket av disse utslippene (Östersjön, Kattegat, Skagerrak og områdene vest om Danmark) med 50 % innen 1995, sett i forhold til utslippene i 1985 i enlighet med ministerdeklarasjonene om Östersjön och Nordsjön.

Hvert av de berørte nordiske land skal innen 31 desember 1989 legge fram en nasjonal tiltaksplan for hvordan dette målet skal nås innen 1995. Planen skal bl. a. omfatte:

- tiltak og metoder for rensing av fosfor og nitrogen fra kommunale kloakkanlegg,
- tiltak for å redusere utslipp av fosfor og nitrogenutslipp fra landbruket,
- tiltak for å redusere utslipp av fosfor og nitrogen fra industrien.

De hovedmål som ble fastsatt av miljøvernministrene under henholdsvis Nordsjø- og Østersjøkonferansen i 1987 og 1988 er stort sett i samsvar med de nordiske lands mål. De nordiske land anser imidlertid forpliktelsen til reduksjon av tungmetaller og persistente organiske forbindelser som *minimumskrav*, og vil etterstreve utslippsreduksjoner som går ut over dette.

Som det går fram av havsforurensningsplanen har de nordiske land dessuten som mål å skjerpe kravene til utslipp av olje fra virksomheter på kontinentalsokkelen, i forhold til det som ble vedtatt av Pariskommisjonen i 1988. Dette vil også bli tatt opp på den 3:e Nordsjøkonferansen i Nederland i 1990.

Føljande i social- og miljøutskottets betänkande framförda påpekanden skall inarbetas i planen:

- avsnitt om närsalter förtydligas så att det framgår att endast första strecksatsen, ”näringsalte diskuteres i relation til Pariskommisjonens stofflister” avser tredje Nordsjøkonferansen och att övriga strecksatser genomförs omgående

- kraven avseende reduktion av utsläpp av kväve till luft utvidgas till att omfatta ej enbart kol- och oljeeldade kraftverk

- miljörisker vid hantering av utrangerade olje- och gasplattformer förebyggs.

Förutom de åtgärder som angivits i denna plan kan nämnas att en särskild energi/miljögrupp tillsatts under nordiska ämbetsmannakommittén för energifrågor. Gruppen har fått till uppgift att utarbeta en samarbetsplan avseende energi och miljö.

De i planen redovisade tiltakene vil kreve en sterk forsering av forurensningsarbeidet i alle de nordiske land. Behovet for offentlige og private investeringer til miljøtiltak vil løpe opp i milliarder. For å nå målene må ny teknologi utvikles og best tilgjengelige teknikk tas i bruk.

De nordiske land vil under det oppfølgende arbeid ha som et mål at krav til industri og andre sektorer i størst mulig grad harmoniseres der det er praktisk mulig.

De nordiske land har under utarbeidelse konkrete nasjonale tiltaksplaner for hvordan utslippsreduksjonene skal nås. *Miljøvernministrene er blitt enige om at landene skal ha utarbeidet disse planene innen utgangen av 1989*. Ministrene tar på denne bakgrunn sikte på å legge fram en rapport om dette arbeidet for Nordisk Råds sesjon i 1990. Den felles nordiske handlingsplanen vil da bli justert med sikte på å innarbeide de nye tiltakene. Som et ledd i dette vil ministrene også beakte resultatene fra Rådets konferanse om havmiljøet høsten 1989 i handlingsplanen.

Rådet har påpekt den store betydning utslipp til luft har for havmiljøet. Ministrene vil i denne forbindelse vise til de store internasjonale framskritt som nylig er gjort for å redusere utslipp av nitrogenoksider. Det er enighet om at utslippene skal stabiliseres på 1987-nivå innen 1995, og at arbeidet

skal føres videre med tanke på reduksjoner som kan få utslippene ned under naturens tålgrense. Ministrene viser spesielt til deklarasjonen som de nordiske og enkelte andre land skrev under, om at utslippene av nitrogenoksider skal reduseres med 30% innen 1998, sett i forhold til utslippene i 1986. Gjennomføringen av slike reduksjoner vil kreve store omstillinger i energi- og samferdselspolitikken. De nordiske lands oppfølging av dette arbeidet vil bli lagt fram for Nordisk Råd i en ny nordisk handlingsplan om luftforurensninger og klima som blir lagt fram på Nordisk Råds sesjon i 1990.

Det internasjonella mätprogrammets (EMEP) program för kväveoxider har utvecklats därhän att det av parterna i konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar har accepterats som bas för det nyliken undertecknade protokollet om kontroll av kväveoxider. Undersökningar pågår om möjligheterna att utvidga EMEP till att mäta samverkans-effekter mellan kväve, svavel och flyktiga kolväten (VOC). En arbetsgrupp, tillsatt av styrelsen för luftföroreningskonventionen, skall gripa sig an denna fråga.

Under hänvisning til det som er sagt foran vil Ministerrådet:

1. rekommendera att nordiska åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön fastställs i huvudsak i enlighet med förslaget B 86/s och detta uttalande samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts i social- och miljöutskottets betänkande;

2. rekommendera att tillräckliga ekonomiska resurser ställs till förfogande;

3. fortlöpande rapportera till Nordiska rådet om hur arbetet med att minska utsläppen till havsmiljön fortgår. Första rapport avges till Nordiska rådets session i februari 1989;

4. inleda en fortlöpande revision av planen mot bakgrund av föroreningssituationen i havsområdena, utveckling av ny teknik och de nationella åtgärdsplanerna;

5. avge en första reviderad plan till Nordiska rådets session våren 1990, därefter vart tredje år. I denna plan kommer att beaktas resultaten från Nordiska rådets havsmiljökonferens hösten 1989. Planen kommer även att innehålla en redovisning av hur långt de enskilda länderna nått i genomförandet av åtgärdsplanen från 1988.

Helsingør den 15 november 1988

På Nordiska ministerrådets vägnar

Birgitta Dahl

Budget- och kontrollutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1989 samt över medlemsförslag A 838/b om utökning av resurserna för förverkligandet av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet

(Ministerrådsförslaget, se s. 325

Medlemsförslaget A 838/b, väckt av Gustav Björkstrand m. fl. se s. 99)

1. Inledning

Till budget- och kontrollutskottet har hänvisats ministerrådets förslag B 87/b om ministerrådets budget för 1989. Förslaget har förelagts rådets fackutskott för yttrande. Fackutskottens yttranden bifogas (se Bihang 1–5).

Budget- och kontrollutskottet yttrar sig även över medlemsförslag A 838/b om utökning av resurserna för förverkligandet av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet har behandlat budgetförslaget (B 87/b) samt medlemsförslag A 838/b vid möten den 30 september och den 19 oktober 1988.

Budgetförslaget uppgår till totalt 611,5 MDKK, vilket innebär en reell ökning från 1988 års budget med 17,8 MDKK, dvs. 3%. I den totala budgeten på 611,5 MDKK ingår en post på 4 MDKK, som ej disponerats under tidigare år och som nu överförs till budgeten 1989.

I budgetförslaget har hänsyn tagits till prioriteringarna i C 2/1988, till budgetförslag och program från ämbetsmannakommittéer och institutioner samt till synpunkter från nordiska rådets organ.

Ministerrådet har i budgetförslaget särskilt prioriterat att

- inleda arbetet med kulturhandlingsplanen
- tillföra resurser till ett nordiskt industriellt center
- tillföra vissa förstärkningar till miljö-, fiskeri- och regionalsektorerna samt till EG-frågorna
- genomföra det bioteknologiska handlingsprogrammet
- inleda en ny ekonomisk handlingsplan.

Det påpekas i budgetförslaget att det inom disponibel budgetram inte varit möjligt att genomföra redan beslutade ministerrådsförslag i den omfattning som ursprungligen förutsatts.

För att kunna genomföra ovannämnda prioriteringar har ministerrådet föreslagit budgetnedskärningar på totalt 4,7 MDKK inom arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, byggnads-, jord- och skogsbruk samt transportsektorerna. Vidare föreslås nedskärningar av generalsekreterarens disponeringsreserv samt ministerrådsreserven.

I nu föreliggande budgetförslag finns inga planeringsförutsättningar eller ramar för perioden 1990–1992. Ministerrådet avser att fastställa dessa i samband med beslut om budgeten för 1989. Budget- och kontrollutskottet har tidigare framfört önskemål om att budgetdokumenten innehåller ramar för en period av 3–5 år för att ge möjligheter till en långsiktig prioritering och planering av det nordiska samarbetet.

Budget- och kontrollutskottet förutsätter att ministerrådet tar hänsyn till rådets prioriteringar både vid beslutet om budget för 1989 och vid fastställande av ramar för 1990–1992.

2. Valutakurs- och prisleförutsättningar

I 1988 års budget har följande valutakurser använts:

100 NOK = 101 DKK

100 FIM = 157 DKK

100 ISK = 18 DKK

100 SEK = 107 DKK

Samma valutakurser används vid omräkningar från annan valuta till DKK i budgetförslaget för 1989. På så sätt blir en jämförelse mellan de båda åren möjlig. När budgeten fastställs i november 1988 kommer då aktuella kurser att användas. Den del av budgeten, som direkt påverkas av valutaförändringar, är främst institutionsbudgetar som fastställs i domicil-landets valuta.

Institutionerna har för utgifter under anslagsposten varor och tjänster, efter direktiv från ministerrådssekretariatet, räknat med en prisomräkningsfaktor från 1988 till 1989 på 3,5 % för Danmark, 2 % för Finland, 8 % för Island, 3 % för Norge samt 3 % för Sverige. För beräkning av lönekostnader skall institutionerna, enligt nämnda direktiv, ange aktuellt löneläge i april 1988. Avtalsenliga löneökningar vid institutioner täcks genom ministerrådets reserv, som schablonmässigt uppräknats med 4,5 %.

För projektmedel inom institutionerna och sektorerna har prisomräkningsfaktorn 4,5 % använts över hela linjen.

En revidering av dessa tal kan bli aktuell vid slutligt fastställande av budgeten, om prisutvecklingen i Norden bedöms göra detta nödvändigt.

Budget- och kontrollutskottet har tidigare påpekat vikten av att ministerrådet använder en prisomräkningsfaktor som är i nivå med de faktiska prisökningarna i respektive land. Om så inte sker urholkas budgetens reala värde och den planerade tillväxten på 3 % kan inte uppnås. Utskottet förutsätter därför att ministerrådet vid fastställande av budgeten för 1989

reviderar prisökningfaktorn så, att den överensstämmer med den faktiska prisökningen från 1988 till 1989 i vart och ett av de nordiska länderna.

3. Den nya ekonomiska handlingsplanen

Den tidigare ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt" upphör med utgången av 1988. Ministerrådet (finansministrarna) avser att lägga fram en ny handlingsplan till sessionen 1989.

Under 1988 har aktiviteter för totalt 65,4 MDKK finansierats ur Norden i växt, dessa medel bortfaller i 1989 års budget. Det finns emellertid aktiviteter, som av kontinuitetsskäl bör fortsätta under 1989. Detta påpekades också av budget- och kontrollutskottet i betänkandet till C 2/1988. Ministerrådet har tagit hänsyn till detta i budgetförslaget för 1989 och anslår totalt 60,4 MDKK för den nya ekonomiska handlingsplanen. Medlen skall utnyttjas dels för en fortsättning av aktiviteter inom Norden i växt dels för nya aktiviteter.

Ministerrådets förslag till fördelning av medlen för 1989 ur den nya ekonomiska handlingsplanen

1.	Nordplus Stipendieprogram för högskolestuderande	+ 5.400.000 DKK
2.*	Nordunet	+ 2.685.000 DKK
3.	Paraplyprojektet Om utmaningar för arbetsmarknadspolitiken under 1990-talet	+ 1.160.000 DKK
4.	Materialteknik Nytt program om materialteknik för Industrifonden	+ 5.000.000 DKK
5.	Miljöteknologi Nytt program om miljöteknologi för Industrifonden	+ 5.000.000 DKK
6.	Utredningar m.m. ang. Norden och EG:s inre marknad	+ 2.000.000 DKK
7.	Industripolitisk satsning Ytterligare medel till industrifonden. Disp. beslut fattas senare	+ 10.000.000 DKK
8.*	Nordisk Väderradar	+ 7.700.000 DKK
9.	Offentlig upphandling Utredning om lokala och regionala myndighetens regler om upphandling	+ 1.000.000 DKK
10.	Turistkampanj Turistkampanj i USA	+ 10.000.000 DKK
11.	Nordjobb Medel för administration av Nordjobb	+ 1.000.000 DKK

12. Bioteknologi Medlen avser industrifonden	+ 7.000.000 DKK
13.* Nordtest	+ 603.000 FIM
14.* Nopef	+ 950.000 FIM

* Avser projekt som startat inom NIV, och avslutas i den nya ekonomiska handlingsplan.

Eftersom den nya ekonomiska handlingsplanen inte kommer att presenteras i sin helhet förrän till sessionen 1989 är det svårt att nu göra en ingående värdering av den fördelning av medel som presenteras i budgetförslaget. Budget- och kontrollutskottet finner det emellertid positivt att en del av de aktiviteter som startats i Norden i växt kan fortsätta i den nya handlingsplanen.

Utskottet ser också med tillfredsställelse på satsningarna på Nordplus, på material- och miljöteknik samt på EG-utredningar.

Beträffande den föreslagna satsningen på en turistkampanj i USA har både budget- och kontrollutskottet och kommunikationsutskottet uttalat, att man bör vänta med en marknadsföringskampanj i USA tills man fått en utvärdering av kampanjen i Västtyskland. Budget- och kontrollutskottet instämmer i kommunikationsutskottets förslag att medlen för turistkampanjen i stället satsas på områdena trafiksäkerhet, trafikmiljö och ungdomsresandet inom Norden.

Budget- och kontrollutskottet saknar också ett förslag om en nordisk mediefond och en fortsatt satsning på standardiserings- och produktsäkerhetsarbetet, som är av stor betydelse i arbetet med att närma Norden till Europa.

3. Budgetnivå och finansieringen av det nordiska samarbetet

Som tidigare nämnts föreslår ministerrådet en totalbudget på 611,5 MDKK för 1989, dvs. en reell tillväxt med 3 % i förhållande till budgeten 1988. Utskottet påpekade i sitt betänkande till C 2/1988, att man var beredd att ta detta som en utgångspunkt för kommande års planering, men framhöll samtidigt, att om det nordiska samarbetet skall kunna utvecklas och uppnå den ambitionsnivå, som både rådet och ministerrådet eftersträvar, krävs det på sikt ökade ekonomiska resurser. Utskottet framhöll också, att nya aktiviteter av större dimensioner bör tillföras nya medel, hänsyn skall härvid tas till prioriteringsläget. Utskottet pekade här främst på den nya ekonomiska handlingsplanen, kulturhandlingsplanen, det bioteknologiska handlingsprogrammet samt inrättandet av ett industriellt center i Oslo. Samtliga högt prioriterade, men också resurskrävande aktiviteter.

I nu föreliggande budgetförslag föreslås, att samtliga dessa aktiviteter skall få vissa medel, antingen inom ramen för den nya ekonomiska hand-

lingsplanen eller inom ministerrådets ordinarie budget. Det är emellertid att märka, att det inte beräknas några nya medel för detta, alla förslag skall rymmas inom ramen för en 3 % reell tillväxt av 1988 års budget. Detta innebär att andra områden, även prioriterade, får nedskärningar. Det innebär också att det inte blir möjligt att genomföra redan beslutade ministerrådsförslag enligt ursprunglig plan, vilket utskottet anser vara ytterst otillfredsställande. Det ligger också en inkonsekvens i att nya nordiska handlingsplaner utarbetas och fastställs, om det inte avsätts resurser för att förverkliga dem.

Budget- och kontrollutskottet vill, med anledning av ovanstående, än en gång påpeka vikten av, att frågan om finansieringen av det nordiska samarbetet löses på ett för alla tillfredsställande sätt. Utskottet förutsätter, att den nya ekonomiska handlingsplanen kommer att innehålla ett realistiskt förslag till hur frågan skall lösas.

4. Allmänna synpunkter

Budget- och kontrollutskottet vill här framhålla vikten av att budgetförslaget är överskådligt och väl strukturerat. För att rådet skall ha möjlighet att snabbt bilda sig en uppfattning om, vilka medel som är tillgängliga för nya aktiviteter, bör det t. ex. redan av inledningskapiteln framgå hur stor del av den totala budgeten som är bundet till löner samt varor och tjänster i fasta institutioner och pågående projekt. Utskottet vill också påminna om nödvändigheten av att utveckla budgetens roll som ett överblickbart styrningsinstrument. För att rådet t. ex. skall kunna göra realistiska bedömningar av läget för vissa verksamheter måste aktuella balansposter från föregående år redovisas. Utskottet efterlyser även motiv och förklaringar till omdisponeringar och nedskärningar, i synnerhet om de strider mot rådets prioriteringar.

I detta sammanhang vill utskottet även framhålla, att rådets möjligheter att göra en seriös bedömning av budgeten försvåras av att ministerrådet inte håller de tidsfrister, som överenskommits mellan rådet och ministerrådet, vid fastställandet av den nya budgetproceduren.

Det råder i dag en konflikt mellan ambitionerna för det nordiska samarbetet och budgettalen. De mål som uppställts i handlingsplaner och program kan inte uppfyllas i dagens strama budgetläge. De möjligheter, som enligt budget- och kontrollutskottet mening, står till buds för att lösa konflikten är, antingen att frågan om finansiering av det nordiska samarbetet verkligen löses på ett tillfredsställande sätt eller att man går in för en hårdare prioritering. På samma sätt som rådets fackutskott i dag gör allvarliga ansträngningar att prioritera inom sina sektorer borde de sektorsansvariga på ministerrådet ta samma prioriteringsansvar för sina sektorer.

5. Utskottets synpunkter och förslag inom olika sektorer

Rådet beslöt vid sessionen 1988 att hemställa till ministerrådet att under kommande år särskilt satsa på allmän kultur, utbildning, forskning och utveckling samt miljö och trafiksäkerhet.

Vid sessionen 1988 antogs ett ministerrådsförslag om en ny kulturhandlingsplan. Enligt ministerrådsförslaget skulle kultursektorn successivt ökas för att 1991 komma upp i en nivå som ligger 35 MDKK över 1987 års nivå. Utskottet har efter sessionen fått ett medlemsförslag (A 838/b) med följande förslag till rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i förverkligandet av de planer som ingår i handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet utgå ifrån en nivå som genom successiv ökning år 1991 uppgår till 50 miljoner DKK.

Nordiska rådets kulturutskott och Föreningarna Nordens Förbund har yttrat sig över medlemsförslaget. Båda är positiva till rekommendationen och framhåller samtidigt vikten av att kulturområdet ges ökade resurser.

Kulturhandlingsplanen är en av de planer budget- och kontrollutskottet åsyftade när utskottet i betänkandet till C 2/1988 framhöll att nya planer bör finansieras med nya pengar. Så har emellertid inte skett i årets budget, samtliga nya planer och aktiviteter skall samsas med pågående aktiviteter inom ramen för en real ökning på 3%. För kultursektorn innebär detta att den enda nya aktivitet som inom ramen för kulturhandlingsplanen kommer att kunna starta under 1989 blir NORDPLUS, som föreslås få 5,4 MDKK ur den nya ekonomiska handlingsplanen och 3,6 MDKK ur kultursektorns medel, dvs. totalt 9 MDKK. För övrigt görs i princip endast en omfördelning inom kultursektorn. Från dispositionsmedlen flyttas t. ex. 4,4 MDKK till Allmänskultur och 3,1 MDKK till Utbildning. Resterande belopp inom dispositionsmedlen 8,2 MDKK föreslås bli fördelade till olika aktiviteter, detta gör att kultursektorn under 1989 inte kommer att ha någon möjlighet att snabbt starta nya aktiviteter.

Budget- och kontrollutskottet anser att det är inkonsekvent att lägga fram nya handlingsplaner om de inte får tillräckliga medel för verkställandet och ger därför ministerrådet i *uppdrag* att vidta aktiva åtgärder för att öka kultursektorns budget, framför allt på följande områden:

- Nordiska kulturfonden
- Kultursektorns dispositionsmedel
- Forskning

Budget- och kontrollutskottet *föreslår* vidare att ministerrådet beaktar rekommendationen i medlemsförslag A 838/b.

Budget- och kontrollutskottet anser att det är tillfredsställande med de stora satsningarna på miljöområdet, som är högt prioriterat av rådet. I linje med detta borde inga nedskärningar på arbetsmiljöområdet göras, detta framför allt mot bakgrund av att ett nytt samarbetsprogram skall utarbetas

under 1989. Utskottet vill även peka på det nära sambandet mellan arbetsmiljö och yttre miljö, arbetet med kontroll av kemiska ämnen och produkter bör t. ex. beakta problem både inom den yttre miljön och arbetsmiljön. Utskottet ställer sig även *tveksamt* till den stora nedskärningen på arbetsmarknadsområdet.

Budget- och kontrollutskottet *föreslår*, i enlighet med kommentarerna till den nya ekonomiska handlingsplanen, att de medel som avsatts till en turistsatsning i USA i stället satsas på trafiksäkerhet, trafikmiljö och ungdomsresandet i Norden samt att medel reserveras för det kommande samarbetsprogrammet för turistsektorn, vari ett av de prioriterade områdena är internordisk turism.

Inom juridiska utskottets område *föreslår* budget- och kontrollutskottet att resurser avsätts för att genomföra handlingsplanen på jämställdhetsområdet, bl. a. med hänsyn till erfarenheterna från Nordisk Forum. Budget- och kontrollutskottet *föreslår* vidare att det upprättas en egen budget till lagstiftningssamarbetet för att möjliggöra genomförandet av projekt inom detta område.

Beträffande budget- och kontrollutskottets tidigare framförda synpunkter på vikten av att kontinuiteten i en verksamhet bör bibehållas även i ett övergångsskede mellan två ekonomiska handlingsplaner, vill utskottet citera ekonomiska utskottets yttrande angående NOPEF:

''Økonomisk utvalg vil bemerke at NOPEF gjennom forsøksperioden har vist en sterk aktivitetsvekst. NOPEF har i sine seneste årsberetninger kunnet vist en sterk etterspørselsøkning etter sine tjenester. Det er derfor grunn til å anta at NOPEF inntar en sentral rolle i det framtidige prosjekt-eksportsamarbeidet som er viktig for alle de nordiske land. Utvalget vil også vise til at NOPEF blir en permanent institusjon fra 1989.

Økonomisk utvalg har tidligere framholdt at overgangsåret mellom de to økonomiske handlingsplanene ikke automatisk må medføre at permanente nordiske institusjoners budsjett blir redusert med midler de er tildelt som følge av den någjeldende handlingsplan. Utvalget forutsetter at NOPEF også vil framstå som en viktig institusjon når det gjelder gjennomføringen av den nye økonomiske handlingsplanen och at institusjonen blir tildelt ressurser i samsvar med de oppgaver som bør ivaretas i denne forbindelse. NOPEF bør bl.a. kunne yte en særlig innsats innenfor den viktige miljøsektoren.''

Ministerrådet har meddelat att det till sessionen 1989 kommer att framläggas förslag till samarbetsprogram inom energi- och fiskerisektorerna. Budget- och kontrollutskottet vill här påminna om vad som tidigare sagts om att ministerrådsförslag om flerårsplaner bör behandlas av en råds-session innan de skall träda i kraft. Det är också enligt utskottets mening ett absolut krav att nya planer och program av större dimensioner innehåller både en kostnads- och en finansieringsplan.

För övrigt hänvisas till bifogade yttranden från fackutskotten (*se nedan*).

6. Beslut

Med hänvisning till ovanstående hemställer utskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid fastställandet av budgeten för 1989 ta hänsyn till budget- och kontrollutskottets synpunkter och förslag.

Stockholm den 19 oktober 1988

Lennart Andersson (s)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Kjell-Magne Fredheim (A)

Arne Gadd (s)

Ivar Hansen (V)

J.K. Hansen (S)

Förman

Per Olof Håkansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Riitta Järvisalo-Kanerva (Sdp)

Theo Koritzinsky (SV)

Ólafur G. Einarsson (Sj)

Marjatta Väänänen (K)

BIHANG I

Juridiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 87/b om Nordiska ministerrådets budget för 1989**1. Indledning**

Juridisk Udvalg har til udtalelse fået henvist budgetforslag for 1989, som Nordisk Ministerråd har afgivet til Nordisk Råd. Forslaget er blevet behandlet på udvalgets møde den 14. oktober 1988.

Generelt finder udvalget, at en realøgning af budgettet på 3% fra 1988 er et acceptabelt niveau. Udvalget vil imidlertid pege på, at hvis der kan stilles yderligere bevillinger til disposition, bør disse benyttes til at tilrettelægge og starte det nødvendige arbejde for at styrke sagsområder, som berøres af udviklingen inden for EF. Dette arbejde bør tage sigte både på at påvirke arbejdet inden for EF og at tilpasse udviklingen i Norden under hensyn til arbejdet med EFs indre marked.

I øvrigt finder udvalget det inkonsekvent, at der udarbejdes og vedtages nordiske handlingsplaner, f.eks. på levnedsmiddelområdet og ligestillingsområdet, hvis der ikke afsættes ressourcer til at føre planerne ud i livet.

Udvalget vil i denne forbindelse henvise til, at Budget- og Kontroludvalget i sin betænkning over C 2 til 35. session understregede, at kommende plandokumenter i højere grad bør bygge på Nordisk Råds rekommandationer og udtalelser. Dette gælder efter Juridisk Udvalgs opfattelse i lige så høj grad, når der er tale om budgetforslag.

Udvalget finder det i øvrigt utilfredsstillende, at ikke alt budgetmaterialet foreligger i så god tid, at Nordisk Råd har mulighed for at give budgettet en forsvarlig behandling. Udvalget har bl.a. fået forelagt projektbudgettet så sent, at det er umuligt at bedømme de enkelte virksomhedsområder.

Endelig skal udvalget gentage sin henstilling fra sidste år om, at Ministerrådssekretariatet og Præsidiensekretariatet i budgetteknisk henseende forsøger at samle de område og aktiviteter, der hører under Juridisk Udvalg, således at det bliver lettere for udvalget at få et samlet overblik, bl.a. i forbindelse med en prioritering af opgaverne.

2. Ligestilling

I sin udtalelse over C 2/1988 henstillede Juridisk Udvalg, at Ministerrådet i sine planer for det fremtidige arbejde afsætter ressourcer til at få handlingsplanen på ligestillingsområdet gennemført bl.a. under hensyn til erfaringerne fra Nordisk Forum.

Ligeledes henstillede udvalget, at Ministerrådet følger de intentioner, som man tidligere har givet udtryk for, nemlig at det nordiske ligestillings-samarbejde integreres i de andre sektorer.

I forbindelse med en realisering af det forslag til handlingsplan, som Ministerrådet lagde frem på den officielle ligestillingskonference den 3-5/8 1988 i Oslo, vil dette være relevant i hvert fald på følgende områder: den nye økonomiske handlingsplan, videreførelsen af den datateknologiske handlingsplan, det regionalpolitiske samarbejde, kultursektorens samarbejde om undervisning, samarbejdet på arbejdsmiljø og arbejdsmarkedssektoren, social- og sundhedssektoren og arbejdsmarkedssektoren.

Da Nordisk Råd har modtaget projektbudgettet så sent, har det ikke været muligt at vurdere, om der er taget hensyn til Juridisk Udvalgs henstillinger. Udvalget kan dog konstatere, at ligestillingssektoren ikke får tilført ressourcer i forhold til det ordinære projektbudget for 1988 udover pris- og lønstigninger.

Udvalget konstaterer, at der i budgetforslaget for 1989 er afsat midler på projektbudgettet for ligestillingsområdet, således at det såkaldte Bryt-projekt skulle kunne fuldføres og afsluttes i overensstemmelse med planerne. Udvalget tillader sig at gå ud fra, at der også er afsat bevillinger på arbejdsmarkeds- og kulturområdet, således at de dele af projektet, der har ligget under disse sektorer også kan fuldføres i løbet af 1989 i overensstemmelse med planerne.

Endelig skal udvalget henlede opmærksomheden på rek. nr. 44/1988 om udredning af årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd.

3. Konsumentområdet

I sin udtalelse over budgettet for 1988 henstillede Juridisk Udvalg, at konsumentområdet, der har et relativt beskedent budget sammenlignet med andre områder, blev opprioriteret gennem omdisponeringer inden for det øvrige nordiske budget. Udvalget konstaterer, at der ikke er taget hensyn til dette i budgetforslaget for 1989.

Udvalget skal henlede opmærksomheden på, at konsumentområdet for en stor del består af samarbejde om standardisering, prøvning og kontrol, hvor man kan have stor fordel af det nordiske samarbejde, og hvor man gennem dette vil kunne spare ressourcer nationalt.

Udvalget har derfor foreslået Budget- og Kontroludvalget at det arbejde, som er gennemført med rapporten: "Nordisk Samarbejde om standardisering, prøvning og kontrol", videreføres med en undersøgelse af, hvilke projekter der er iværksat inden for levnedsmiddel- og konsumentområdet, hvilke resultater man er nået frem til og hvordan (om?) disse resultater anvendes i praksis, herunder om information om resultaterne når ud til en bredere kreds.

Juridisk Udvalg er i øvrigt enig i de prioriteringer, der foretages inden for området.

4. Levnedsmiddelområdet

På Nordisk Råds 36. session blev vedtaget dels rek. nr. 40/1988 om et samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet og dels rek. nr. 41/1988 om at foretage en gennemgang af levnedsmiddelovgivningen med henblik på at etablere fælles kvalitetskrav i Norden.

Der er i budgetforslaget for 1989 ikke afsat ekstra ressourcer til at gennemføre det vedtagne samarbejdsprogram.

Som nævnt i indledningen finder udvalget det inkonsekvent, at der udarbejdes og vedtages handlingsplaner eller samarbejdsprogrammer, når man fra Ministerrådets side ikke er indstillet på at afsætte de nødvendige ressourcer til at føre planerne ud i livet.

5. Nordisk Sameråd

Juridisk Udvalg er tilfreds med, at Ministerrådet har fulgt henstillingen om at overflytte projektmidler på ca. 1,1 mill. DKK fra kultursektorens dispositionsmidler til Nordisk Sameråd.

I overensstemmelse med tidligere indvendinger skal udvalget gentage sin henstilling om, at bevillingerne til Nordisk Sameråd ikke opføres under kulturbudgettet, jfr. i øvrigt de budgettekniske bemærkninger i indledningen.

6. Narkotika og kontrolpolitik

På Nordisk Råds 35. session blev bl.a. vedtaget rek. nr. 2/1987 om et nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik.

I sin meddelelse over rekommandationen til 36. session oplyste Ministerrådet, at der i løbet af 1988 ville blive udarbejdet en videnskabelig holdbar forskningsplan i løbet af 1988.

Så vidt man kan se, er der ikke afsat midler til dette projekt i budgetforslaget. Udvalget vil dog foreløbig afvente Ministerrådets meddelelse over rekommandationen til sessionen i Stockholm 1989.

7. Lovgivning

Juridisk Udvalg skal her gentage, hvad man pegede på i sin udtalelse over C 2/1988, nemlig at det forekommer u hensigtsmæssigt, at der på så stort et område som lovgivningssamarbejdet, ved siden af de løbende forhandlinger om lovharmonisering, ikke findes et fast selvstændigt budget for projektvirksomhed. Udvalget er bekendt med, at der nationalt anvendes ressourcer til nordiske udredninger og projekter, men det ville være nemmere og smidigere, hvis der for lovgivningssamarbejdet – i lighed med andre samarbejdsområder – blev afsat midler til gennemførelse af projekter, bl.a. på nogle af de områder, som nævnes i Juridisk Udvalgs forslag til

et moderniseret nordisk lovgivningsprogram.

Dette spørgsmål vil udvalget i første omgang tage op over for justitsministrene.

8. Juridisk Udvalgs prioriteringer

Inden for udvalgets virksomhedsområde.

Det, som udvalget prioriterer højst inden for sit virksomhedsområde, er dels, at der fremover kommer et selvstændigt nordisk projektbudget på lovgivningsområdet og dels at der afsættes ressourcer til at gennemføre handlingsplanen på ligestillingsområdet, bl.a. under hensyn til erfaringerne fra Nordisk Forum.

København, den 14. oktober 1988

For Nordisk Råds Juridiske Udvalg

Eiður Guðnason

Formand

BIHANG 2

Kulturutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 87/b om Nordiska ministerrådets budget för 1989

1. Utskottets och andras ställningstaganden inför arbetet med budgeten för 1989

Kulturutskottet har framfört synpunkter på uppläggningsen av den nordiska budgeten för 1989 och kulturdelen inom denna i sitt yttrande över C 2/1988. Utskottet förde den 15 april 1988 överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om det nordiska kultursamarbetet 1989 och aktuella budgetfrågor i anslutning till detta samarbete. Som underlag för dessa överläggningar förelåg en inom utskottet utarbetad promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete. Kulturutskottet har även framfört synpunkter angående finansieringen av kulturhandlingsplanen i sitt betänkande över ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k).

Härutöver vill utskottet framföra följande:

– *Nordiska rådet* hemställde vid 36:e sessionen 1988 bl.a. att nya aktiviteter av större dimensioner tillförs nya medel, samt att ministerrådet särskilt satsar på områdena allmänkultur, utbildning och forskning under de närmaste åren (yttrande nr 5/1988).

– *Budget- och kontrollutskottet* framhåller i sitt betänkande över C 2/1988 att vid framläggandet av nya planer och program av större omfattning skall dessa i huvudsak finansieras med "nya pengar" och syftar här bl.a. till aktiviteter i kulturhandlingsplanen som prioriteras högt och som är resurskrävande.

– *Nordiska ministerrådet* har i C 2/1988 om planerna för det nordiska samarbetet föreslagit att kultursektorn successivt ökas för att år 1991 komma upp i en nivå som ligger 35 M DKK över 1987 års nivå. Samma information framställs i handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete (B 83/k).

2. Ministerrådets förslag till budget

Kulturutskottet konstaterar att ministerrådsförslaget till budget för nordiskt samarbete innebär en aktivitetsökning på i genomsnitt drygt 3% under 1989 i förhållande till 1988 års budget. I förslaget framhålls att ministerrådet i budgetförslaget bl.a. har prioriterat arbetet med kulturhandlingsplanen.

Den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt" löper i huvudsak ut vid utgången av år 1988. Därmed bortfaller de medel som 1988 finansierat aktiviteter på handlingsplanen (65,4 M DKK). Nordiska ministerrådet (finansministrarna) avser att till Nordiska rådets session i Stockholm 1989 lägga fram förslag till en ny ekonomisk handlingsplan för åren 1989–1992. År 1989 har karaktären av övergångsår, där en del aktiviteter från "Norden i växt" vidareförs av kontinuitetsskäl och en del nya aktiviteter startas. I budgetförslaget anslås 50.417.000 DKK för den nya ekonomiska handlingsplanen plus en reservation på 10.000.000 DKK för generellt tillskott till Nordiska industrifonden.

Aktivitetsförändringen på kulturdelen av budgeten enligt ministerrådsförslaget blir – 2.745 M DKK i och med att förutsatta pengar från "Norden i växt" faller bort ur budgeten (7.069 M DKK). Därmed blir aktivitetsminskningen på kulturbudgeten 1.56%.

I den nya ekonomiska handlingsplanen har två projekt inom kultursektorn föreslagits på sammanlagt 8.1 M DKK. Om dessa medel tillförs kulturbudgeten blir det en total aktivitetsökning för kulturdelen som uppgår till 5.3 M DKK, eller ca 3% aktivitetsökning.

Kultursektorns dispositionsmedel tillfördes drygt 20 M DKK i budget för år 1988, men 7.5 M DKK överflyttades från dispositionsmedlen till fasta poster inom allmänkultur och utbildning. Ministerrådet anser därefter att 13.3 M DKK utgör en ny budgetbas för dispositionsmedlen.

Enligt detta och tabell 2 i ministerrådsförslaget, budgetsammandrag 1989 kultursektorn, har följande ändringar föreslagits:

– Nordiska kulturfonden	får <i>ingen ökning</i>
– Kultursektorns dispositions- medel	<i>reducering med 5.6 M DKK</i>
– Allmänkultur	<i>ökning med 2.3 M DKK</i>
– Utbildning	<i>ökning med 2.3 M DKK</i>
– Forskning	<i>reducering med 1.7 M DKK</i>
– SUMMA	<i>REDUCERING med 2.7. M DKK</i>

Sammanfattningsvis minskar budgeten för kultursektorn med 2.7 M DKK eller 1.5 %, förutom NORDPLUS och NORDUNET projekten som föreslås få drygt 8 M DKK i den nya ekonomiska handlingsplanen.

Det bör tilläggas att under samarbetsministrarnas del i den nya ekonomiska handlingsplanen föreslås NORDJOBBS få 1 M DKK.

Enligt denna information tillförs kulturbudgeten *endast drygt 1 M DKK "nya pengar"* för år 1989, dvs. skillnaden mellan finansiering av projekt inom kulturdelen av "Norden i växt", 7.069 M DKK och de nu föreslagna 8.1 M DKK i den nya ekonomiska handlingsplanen.

3. Ministerrådets budgetförslag jämfört med utskottets uttalanden

3.1 Generella anmärkningar

I det följande anlägger utskottet synpunkter på budgetförslaget utgående från Nordiska rådets yttrande angående ministerrådets förslag till planer för det nordiska samarbetet (*yttrande 5/1988*) och de förslag utskottet och Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har lagt fram i anslutning till beredningen av ministerrådets budgetförslag.

Som ovan konstateras har det blivit aktivitetsminskning i förslaget för kulturbudgeten med 1.5 % i och med att ramen har försvagats med 2.7 M DKK. I den nya ekonomiska handlingsplanen föreslås emellertid ett tillägg till två kulturprojekt: NORDPLUS med 5.4 M DKK och NORDUNET 2.7 M DKK. Om detta inräknas i kulturbudgeten blir det aktivitetsökning med 3 % för år 1989.

Utskottet vill understryka att i de ursprungliga budgetplanerna för kulturhandlingsplanen (*B 83/k*) beräknades 85 M DKK budgetökning till handlingsplanen för år 1989–91. Utskottet ansåg i sitt betänkande denna finansiella ram vara försnäv till förverkliganden av handlingsplanen.

Utskottet vill påminna om medlemsförslag A 838/b om utökning av resurserna för förverkligandet av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet. Där föreslås det att ministerrådet i förverkligandet av de planer som ingår i handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet utgår ifrån en nivå som genom successiv ökning år 1991 uppgår till 50 M DKK. I utskottets yttrande över detta framhålls att de resurser som ministerrådet föreslår är otillräckliga och om inte ytterligare resurser tillförs handlingsplanen föreligger stor risk för att många av de aktiviteter som ingår i planen inte kommer kunna igångsättas inom tidsperioden.

Av C 2/1988's redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet framgår att Nordiska ministerrådet har sänkt den ekonomiska ramen till 35 M DKK över 1987 års ekonomiska nivå.

Som en följd härav anser kulturutskottet 1989 års förslag till budget för kultursektorn vara häpnadsväckande och varken överensstämmande med utskottets uttalanden eller ministerrådets egen plan för finansiering av kulturhandlingsplanen.

Kulturutskottet anser det synnerligen allvarligt att Nordiska ministerrådet helt förbigår detta samt Nordiska rådets och budget- och kontrollutskottets ovannämnda uttalanden om prioritering av kulturhandlingsplanen.

3.1.1 "Nya pengar"

Som ovan framförs blir summan av "nya pengar" drygt 1 M DKK för år 1989.

Utskottet vill påminna om att Nordiska rådet vid 36:e sessionen 1988 hemställde att vid behandlingen av Nordiska ministerrådets planer för det nordiska samarbetet (C 2/1988), skulle nya aktiviteter av större dimensioner tillföras nya medel, samt att ministerrådet bl.a. särskilt skulle satsa på områdena allmänkultur, utbildning, forskning och utveckling under de närmaste åren (*yttrande 5/1988*).

I sitt betänkande över C 2/1988 framhåller budget- och kontrollutskottet att vid framläggandet av nya planer och program av större omfattning skall dessa i huvudsak finansieras med "nya pengar" och syftar här bl.a. på kulturhandlingsplanen som en högt prioriterad och resurskrävande aktivitet.

Utskottet finner det ytterst otillfredsställande att Nordiska ministerrådet inte har följt så viktiga uttalanden i sitt budgetförslag för år 1989.

3.1.2 *Framtidsramar*

Kulturutskottet har upprepade gånger efterlyst en översikt som visar vilka aktivitetsökningar ministerrådet årligen anser bör genomföras för de institutioner, stödordningar, eller andra samarbetsaktiviteter som tas upp i handlingsplanen. En sådan tidsplan borde även ange i vilken ordning de projekt som ingår skall genomföras om planen ändras. Utskottet framhåller sin besvikelse över att inte ha mottagit någon reaktion från ministerrådet angående detta.

3.1.3 *Nordisk mediefond*

Utskottet har poängterat vikten av att Nordisk mediefond upprättas så fort som möjligt enligt rek. 4/1987, bl.a. i diskussion med ministrarna den 15 april 1988. Utskottet konstaterar därför med förvåning och besvikelse att inget nämns i budgetförslaget om fonden och att det i den nya ekonomiska handlingsplanen inte föreslås någon finansiering av en nordisk mediefond.

3.2 Nordiska kulturfonden

I sitt betänkande över handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete (B 83/k) framhöll utskottet uttryckligen att kulturfonden borde stärkas för att bättre kunna motsvara det stora övergripande kulturella samarbetet som den medverkar till. Utskottet vill framhålla sin otillfredsställelse med att ingen aktivitetsökning har föreslagits till kulturfonden i ministerrådets budgetförslag.

3.3 Kultursektorns dispositionsmedel

Kulturutskottet anser kultursektorns dispositionsmedel vara ett av de viktigaste alternativen för allmänt och spontant nordiskt kulturfrämjande. I ministerrådets budgetförslag sägs bl.a.: "Ministerrådets dispositionsmedel har varit en mycket viktig finansieringskälla för det nordiska kultursamarbetet. Tack vare dessa medel har ministerrådet, utan att behöva avvakta en relativt lång nordisk budgetprocedur, kunnat sätta igång viktiga projekt".

Utskottet menar det vara obegripligt att Nordiska ministerrådet som på detta sätt framhåller dispositionsmedlens stora viktighet, reducerar medlen med 12.5 M DKK från år 1988 eller med 5.6 om man utgår från ministerrådets nya budgetbas. Utskottet ser mycket allvarligt på denna minskning och anser den oacceptabel.

Enligt budgetförslaget har man preliminärt redan fördelat dispositionsmedlen helt för år 1989, så att inget utrymme finns för att sätta i gång aktiviteter som spontant behöver dispositionsmedel. På det sättet har man ändrat meningen med kultursektorns dispositionsmedel och helt fört bort dess ursprungliga betydelse.

3.4 Allmänskultur

På det allmänskulturella området har utskottet särskilt prioriterat ökat stöd till folkrörelsesamarbetet samt samnordisk kulturinformation i utlandet. Kulturutskottet anser det positivt att budgeten för allmänskultur ökar generellt men vill uttrycka sitt missnöje med att det för samnordisk kulturinformation i utlandet inte föreslås någon aktivitetsökning.

3.5 Utbildning

Kulturutskottet vill framhålla sin tillfredsställelse över att det i den nya ekonomiska handlingsplanen tillförs NORDPLUS 5.4 M DKK. Utskottet anser detta projekt vara av stor vikt och det har skapat ett stort intresse och diskussion. Från kultursektorn föreslås NORDPLUS få 3.6 M DKK i aktivitetsökning.

Utskottet vill påminna om att arbetet för ökad språkförståelse i Norden är ett av utskottets prioriteringsområden. Utskottet vill därför uttrycka sin besvikelse över att det för Nordiska språksekretariatet och Nordiska språk- och informationscentret inte föreslås någon aktivitetsökning och för

nordiska kurser i språk och litteratur föreslås en aktivitetsminskning i budgetförslaget.

3.6 Forskning

Fortsatt utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet enligt gällande riktlinjer är ett av kulturutskottets prioriteringsområden. Utskottet ser allvarligt på att inom forskningsområdet föreslås 1.8 M DKK aktivitetsminskning, huvudsakligen angående institutionella samsarbetsorgan på forskningsområdet. Utskottet anser det ytterst viktigt att standarden på forskningen bibehålls och utvecklas men ekonomiska nedskärningar bidrar till att uppbyggnadsarbetet försvagas.

4. Kulturutskottets ändringsförslag

Kulturutskottet ser inte ändamålet med att en handlingsplan för nordiskt kultursamarbete upprättas och framhålls som ett seriöst arbete om den inte får ekonomisk grund för att verkställas. Utskottet lägger stor vikt vid att Nordiska ministerrådet reviderar kultursektorns budgetförslag för år 1989 och föreslår följande ändringar:

<i>Nordiska kulturfonden</i>	+ 1 M DKK
<i>Kultursektorns dispositionsmedel</i>	+12 M DKK
Finansiering huvudsakligen för följande områden:	
– Ökat stöd till folkrörelserna	
– Arbete för ökad språkförståelse i Norden	
– Nordiskt mediasamarbete	
<i>Forskning</i>	
– Samarbetsorgan på forskningsområdet	+ 2 M DKK
	<u>15 M DKK</u>

Sønderborg den 26 september 1988

J. K. Hansen (S)

Förman

BIHANG 3

Social- och miljöutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 87/b om Nordiska ministerrådets budget för 1989

Ministerrådets budgetarbete har tagit sin utgångspunkt i de planer för det nordiska samarbetet (det s. k. C 2-dokumentet) som presenterades vid den 36:e sessionen i Oslo. De förslag och önskemål som redovisas av

ämbetsmannakommittéer och institutioner skall i princip ligga i linje med de planer som tidigare redovisades. Dessa förslag tillsammans med de synpunkter som kan komma från Nordiska rådets organ, utgör underlag för ministerrådets budgetförslag som fastställdes 20 september 1988. I anslutning till ministerrådets budgetförslag som principiellt är ett förslag till ramar för de enskilda sektorerna skall också de konkreta projektbeviljningsförslagen redovisas. Detta samlade material underställs Nordiska rådet för synpunkter varefter ministerrådet fattar sitt slutliga budgetbeslut för 1989 medio november 1988.

Ämbetsmannakommittéernas och institutionernas anslagsäskanden inom social- och miljöutskottets område kan sammafattas i följande tabell (1000 DKK).

Reservation måste således göras för samarbetsministrarnas behandling av budgetförslaget den 20 september. Ställföreträdarkommittén hade en preliminär behandling den 9 september (STFK 9/9) och föreslog ökning på miljö, ekonomiska handlingsplanen och bioteknologi samt nedskärningar på arbetsmarknad och arbetsmiljö.

	Budget 1988 (pris- o löne- omräknad)	Av ämbetsmanna- kommittéer och institutioner be- gärd ökning	%	Budgetförslag för 1989
Miljö	13 485	(2 315) ^v	17,2	18 485
Arbets- marknad	10 703	(320) ^x	3,0	5 104
Arbets- miljö	8 563	(339) [*]	4,0	7 893
Social- o hälsovård	31 759	(2 645) ^{xx}	8,3	31 602
Summa:	64 510	5 619	-2,5	63 084

^v STFK föreslår en *ökning* om sammanlagt 5 milj DKK. Detaljer har inte meddelats.

^x STFK föreslår bl. a. en *generell* reduktion om 500.000.

^{*} STFK föreslår bl. a. en *generell* reduktion av 500.000

^{xx} STFK beviljar ingen ökning

1. Miljövård

Liksom i 1988 års budget föreslås en avsevärd ökning på miljöområdet (17% mot 18% 1988). Denna höga prioritering av miljön ligger väl i linje med utskottets uppfattning som den framkom vid sessionen, både vad gäller antalet rekommendationer och i debatterna.

Den stora ökningen (946.000 DKK) för *vatten- och havsföroreningar* noteras med tillfredsställelse, vilket visar ministerrådets villighet att gå vidare med utvidgade konkreta forsknings- och utredningsinsatser. Dessa ökade insatser är också av intresse inför rådets kommande internationella konferens om havsföroreningar i oktober 1989. Den stora ökningen inom *kemikalieområdet* som främst avser genomförningen av "reduktionsplanen" för CFC och andra ämnen som bryter ned ozonskiktet i atmosfären (632.000 DKK) bör hälsas med tillfredsställelse. Utskottet har visat till detta område som ett *positivt exempel på en handlingsplan* med både nordiska och internationella inslag. Utskottet välkomnar STF:s förslag till anslagshöjning på 5 milj. DKK men emotser uppgifter hur dessa medel kommer att användas. Det mesta torde röra sig om ett nytt projektprogram mot havsförorening.

Anslagsökningen (637.000 DKK) till "avfall och återvinning" innebär att en särskild insats för att utveckla renare och mer avfallsfria teknologier i samarbete med Nordisk Industrifond. Detta ligger väl i linje med rådets rekommendation nr 16/1988 om miljövänlig avfallshantering och utgör en del av det nya samarbetsprogrammet. I den beskrivande texten hänvisas också till utskottets önskemål i yttrandet över C 2 om miljövänlig produktionsteknik. Detta yrkande har av utskottet framförts även i samband med *den ekonomiska handlingsplanen*.

2. Arbetsmarknad

Den föreslagna realökningen inom arbetsmarknadsområdet är blygsam (3% på projektmedlen). Det påpekas, att uppföljningen av de nordiska överenskommelserna samt samarbetsprogrammet avspeglas i ökad aktivitetsnivå och i ett stort antal ansökningar till projektprogrammet för 1988 som måste överföras till 1989 års budget. Vidare påpekas, att konkretiseringen av *den ekonomiska handlingsplanens* projekt inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken vid starten av den treåriga perioden 1988 medfört ett extraordinärt aktivitetsutvidgande för arbetsmarknadssektorn. Av totalsumman för 1988 avser 4.879.000 DKK åtgärder för långtidsarbetslöshet och 350.000 DKK BRYT-projektet i enlighet med handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning men medel för dess avslutning 1989 synes ej ha beviljats. STF föreslår dessutom en "generell reduktion" på 500.000 DKK

Kommentar: Det synes tveksamt att acceptera de föreslagna nedskärningarna som kommer att uppgå till över 850.000 DKK. Det bör understrykas, att projektet skall avslutas i samarbete med jämställdhetsutskottet och att NAUT:s medverkan därav torde erfordras för projektets avslutning.

3. Arbetsmiljö

Den större delen av den begärda anslagsökningen på 4 % avser avtalsenliga ökningar inom institutionen för nordisk arbetsmiljöutbildning (NIVA). Ökningen av dispositionsbeviljningen begärs med 129.000 DKK. Detta innefattar även den med NAUT gemensamma beredningsgruppen för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor som skall behandla bl. a. rättsförhållanden i arbetslivet, konsekvenser av ny teknik samt arbetsorganisation och medbestämmande. Utredningen för att belysa förutsättningarna för en nordisk konvention på arbetsmiljöområdet arbetar vidare med en konventionstext.

STFK föreslår – utan särskild motivering – en generell reduktion om 500.000 DKK.

Kommentar: Ingen erinran mot ämbetsmannakommitténs anslagsöskanden men de synes blygsamma mot bakgrund av att utskottet i november 1987 tillstyrkte ett extra anslag för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor om 500.000 DKK för 1988, vilket ej beviljades av ministerrådet. Utskottet vill mot bakgrund av att ett nytt samarbetsprogram skall utarbetas under 1989 allvarligt erinra mot STFKs "generella reduktion" på 500.000 DKK. Det bör dessutom påpekas, att det råder ett nära samband mellan arbetsmiljö och yttre miljö och att t. ex. arbetet med kontrollen av kemiska ämnen och produkter, som tillhör de prioriterade områdena inom miljön bör samordnas med motsvarande arbete inom arbetsmiljön

4. Socialpolitik

Socialpolitiska kommittén begär en anslagsökning om 8,3%. Särskilt begärs ökningar med anledning av det nya samarbetsprogrammet hälso- och sjukvård, äldreområdet och handikappområdet. Dessa har ej beviljats av STFK. Ämbetsmannakommitténs ökningar ligger i linje med utskottets synpunkter vid behandlingen av samarbetsprogrammet (B 81/s) och borde därför *tillstyrkas*. (Efter presentationen av budgetförslaget har en ny ansökan om samarbetsprojekt beträffande AIDS-information till personer och grupper som reser utomlands inkommit på 600.000 DKK för vartdera 1989 och 1990). Däremot noteras med viss förvåning att ämbetsmannakommittén föreslår den stora besparingen (642.000 DKK) inom området *barn-, ungdoms- och familjepolitik* trots att utskottet förordat ökade insatser på detta område både i samband med samarbetsprogrammet och ministerrådets plandokument C 2. Detta har sin bakgrund i att två stora projekt avslutats och endast ett projekt "barndomen som socialt fenomen" initierats. Utskottet efterlyste vid sina möten inför sessionen mer substantiella projekt inom barn-, ungdoms- och familjeområdet och detta påpekande kvarstår sålunda. Utskottet behandlar till sessionen 1989 ett medlemsför-

slag (A 832/s om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken) som torde komma att utmyнна i en rekommendation som ställer krav på stora ekonomiska resurser.

Kommentar: STFK föreslår 0-tillväxt, vilket eventuellt kan accepteras om nya projekt på barn- och familjeområdet ej presenteras.

Arendal, 28 september 1988

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen (K)

BIHANG 4

Kommunikationsutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 87/b om Nordiska ministerrådets budget för 1989

Inledning

Ministerrådets budgetförslag skall grundas på de planer för det nordiska samarbetet som presenterades i dokument C:2 vid Nordiska rådets session i Oslo 1988 samt Nordiska rådets kommentarer till detta dokument.

I ministerrådsförslagens inledning – Förutsättningar för 1989 års budget

– konstateras att följande har prioriterats:

- Kulturhandlingsplanen
- Industriella centret
- Bioteknologiska handlingsprogrammet
- Miljöfrågor

Denna prioritering är någorlunda i överensstämmelse med de prioriteringar som Nordiska rådet antog vid sin session i Helsingfors 1987 med ett stort undantag: *trafiksäkerheten* finns inte längre med bland de prioriterade områdena.

Kommunikationsutskottet kan inte acceptera att trafiksäkerheten inte längre prioriteras av ministerrådet. Speciellt besviket är utskottet över att ministerrådet föreslår minskade beviljningar till trafiksäkerhetssektorn trots den nyligen antagna handlingsplanen på området.

Utskottet anser dessutom att förslaget om minskade beviljningar till transportsektorn är direkt paradoxalt om man ser till motiven för förslaget.

Oförändrad beviljning till turismsektorn visar också på en ambitionsnivå som utskottet inte kan acceptera.

Datateknologi

Datahandlingsplanen antogs av ministerrådet i april 1984. Handlingsplanen skall under en period av fem år bilda grunden för en nordisk samar-

betspolitik på dataområdet. Handlingsplanen utlöper med utgången av 1989.

Den föreslagna beviljningen till handlingsplanen är DKK 39.353.000, vilket är i enlighet med handlingsplanens normer och tidigare har tillstyrkts av utskottet. Beviljningen som sådan kommenteras därför inte.

I det sammanhanget vill utskottet erinra om att när handlingsplanen utgår vid utgången av 1989 frigörs ca DKK 40 miljoner per år.

Kommunikationsutskottet förutsätter att detta belopp eller motsvarande kommer in i budgeten för 1990 och framöver, tills annat anses bättre, som beviljning till datarelaterade projekt inom en gemensamt koordinerad nordisk ram. Utskottet menar att man inom denna ram borde prioritera den humanistiska sidan av data- och informationsteknologins utveckling.

Transport

I budgetförslagets prisläge är den totala beviljningen för 1988 inom transportsektorn DKK 9.996.000. Av detta belopp är beviljningen till det s.k. väderradarprojektet DKK 5.957.000, vilket innebär att beviljningen 1988 till den traditionella verksamheten var DKK 4.039.000.

Enligt ministerrådsförslaget skall detta belopp reduceras med DKK 500.000 till DKK 3.539.000 för 1989.

Ministerrådet säger i sina motiveringar till budgetförslaget att transportsektorn

”spelar en viktig roll för möjligheterna att uppnå de övergripande samhällsmålen såsom full sysselsättning, ekonomisk tillväxt, näringslivets konkurrenskraft, låg inflationstakt, balans i utrikesaffärerna och mellan olika regioner nationellt”

samt att

”För att möta de framtida behoven bör dock verksamheten intensifieras.”

Kommunikationsutskottet förstår inte hur ministerrådet tänker ”intensifiera” arbetet i den sektor som ”spelar en viktig roll för möjligheterna att uppnå de övergripande samhällsmålen” samtidigt som beviljningen skall reduceras med DKK 500.000 – eller 12,4 %.

Teoretiskt kan man visserligen med ökad produktivitet uppnå ministerrådets målsättning om intensifierad verksamhet samtidigt som man reducerar beviljningen med nästan 12,5 %, men enligt utskottets mening kan den målsättningen inte uppnås på ett år. Detta innebär att motiveringens målsättning och beviljningsförslaget står i direkt motsatsförhållande till varandra.

Kommunikationsutskottet vill ytterligare påpeka att när man räknar bort den ekonomiska handlingsplanen är det föreslagna beloppet till transportsektorn endast 0,6 % av den totala budgeten. Om beviljningen skulle bli oförändrad mellan 1988 och 1989, skulle det betyda 0,7 % av samma

belopp, och om transportsektorn skulle få samma växtprocent som den totala budgeten, eller 3%, skulle beviljningen också räknas till 0,7%. Skillnaden mellan den föreslagna beviljningen och det belopp som en ökning av sektorn med 3% skulle innebära utgör DKK 621.000. Detta belopp motsvarar någorlunda ämbetsmannakommitténs förslag för verksamheten 1989.

Kommunikationsutskottet hänvisar till det ovan anförda och tillstyrker NÄT:s förslag att beviljningen för 1989 ökas med DKK 112.000 till DKK 4.151.000 i stället för en reduktion med DKK 500.000 till DKK 3.539.000.

Detta betyder en ökning med 2,8%, vilket ligger väl inom ramen för ökning av den totala budgeten.

Trafiksäkerhet

I förslagets prisläge beviljades DKK 3.760.000 till trafiksäkerhetsarbetet under 1988. Förslaget för 1989 är DKK 3.700.000. Detta innebär en minskning med DKK 60.000 eller nästan 2%.

Kommunikationsutskottet kan inte acceptera att ministerrådet inte mera prioriterar det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet samt den attitydförändring som ser ut att ha ägt rum inom det nordiska trafiksäkerhetsrådet.

Detta är den slutsats som utskottet kommit fram till med hänsyn till att ministerrådet inte nämner trafiksäkerheten som ett prioriterat område, trots Nordiska rådets beslut, samt att både ministerrådet och NTR föreslår en reducerad beviljning till trafiksäkerhetsarbetet 1989 jämfört med 1988.

Från kommunikationsutskottets sida har den nyligen antagna handlingsplanen på trafiksäkerhetsområdet alltid ansetts som ett tillägg till och en intensifiering av det trafiksäkerhetsarbete som redan pågår inom det nordiska samarbetet.

Utskottets konklusion härvidlag grundar sig bl.a. på NTR:s yttrande i dokument C:2/1988, där följande står att läsa om beviljningen till trafiksäkerhetsarbetet för 1988:

``NTR anser dock, att den uppnådda nivån är en minimumnivå som behövs för att den projektverksamhet som bedrivs i NTR:s regi i verkligheten skall kunna medverka till en ökad trafiksäkerhet i Norden under de kommande åren.``

samt det som ministerrådet framhöll i sitt förslag om säkrare trafik i Norden (B 75/Å/t), nämligen att

``... en kraftfull satsning på det nordiska trafiksäkerhetsarbetet är av stort värde``.

Kommunikationsutskottet kan inte se hur en ``kraftfull satsning`` skall kunna uppnås om man minskar en beviljning som ligger på en ``minimumnivå`` och samtidigt vill ``medverka till en ökad trafiksäkerhet i Norden``.

Kommunikationsutskottet föreslår därför att ministerrådet i stället för

att minska beviljningen till trafiksäkerhetsarbetet i Norden konsekvent följer sina tidigare yttranden och ökar beviljningen samt att DKK 4.300.000 beviljas till trafiksäkerhetsarbetet. Utskottet är redo att närmare diskutera hur detta belopp skall användas och presentera konkreta projekt-förslag.

Turism

I budgetförslagets prisläge är beviljningen till turismen under 1988 DKK 8.883.000. I detta belopp inkluderas marknadsföringskampanjen i Väst-tyskland med DKK 7.099.000. Beviljningen till den traditionella verksamheten för 1988 var således DKK 1.784.000.

För 1989 föreslår ämbetsmannakommittén en ökning med DKK 216.000 medan ministerrådet föreslår oförändrad beviljning, d.v.s. DKK 1.784.000.

Ämbetsmannakommitténs förslag innebär en ökning med 12%, som måste anses mycket tillfredsställande men samtidigt orealistisk med hänsyn till att turismen inte är ett prioriterat område och att tillväxten i den totala budgeten bara är 3%.

Kommunikationsutskottet föreslår därför att beviljningen till det nordiska turistsamarbetet under 1989 ökar i samma takt som den totala budgeten, d.v.s. med 3%, och att därmed DKK 1.838.000 beviljas till turismen under 1989.

Sammanfattning av den "traditionella" verksamheten

Om man sammanfattar ministerrådets och kommunikationsutskottets förslag och jämför med beviljningarna för 1988, ser man följande:

Belopp i 1 000 DK och 1989 års prisläge	Budget 1988	NMR:s för- slag för 1989	Procentu- ell för- ändring	Komm.utsk. förslag för 1989	Procentu- ell för- ändring
Datateknologi	39 353	39 353	0,0	39 353	0,0
Transport	4 039	3 539	-12,4	4 151	+ 2,8
Trafiksäkerhet	3 760	3 700	- 1,6	4 300	+14,4
Turism	1 784	1 784	0,0	1 838	+ 3,0
Totalt	48 936	48 376	- 1,1	49 642	+ 1,4

Tabellen visar att utskottets förslag till beviljningar jämfört med ministerrådets budgetförslag för 1989 innebär en ökning på 1,4% för utskottets totala verksamhetsområde.

Inom området prioriterar utskottet trafiksäkerhetsarbetet med ett förslag till en kraftig ökning, medan alla andra delområden antingen föreslås bli oförändrade eller öka mindre än tillväxten av den totala budgeten.

Ny ekonomisk handlingsplan

Enligt ministerrådsförslaget skall DKK 10 miljoner beviljas till en turistkampanj i USA inom ramen av en ny ekonomisk handlingsplan.

En indikation om dessa planer fanns i dokument C 2/1988 som behandlades vid Nordiska rådets session i Oslo 1988.

Då yttrade kommunikationsutskottet sig på följande sätt:

''Marknadsföringskampanjen i Västtyskland avslutas 1988. Finland, Norge och Sverige har beslutat fortsätta kampanjen på egen hand.

Nordiska ministerrådets turistutskott anser att en fortsatt satsning på marknadsföringen inom ramen för en ny ekonomisk handlingsplan torde vara befogad. Ministerrådet är enigt med turistråden om att denna satsning borde ske i USA och förordar att medel avsätts till ett fältprojekt 1988.

Kommunikationsutskottet vill inte uttala sig om en fortsatt marknadsföringskampanj, nu i USA, innan en utvärdering av resultatet från kampanjen i Västtyskland har gjorts. Den ursprungliga handlingsplanen innebar en satsning på totalt 30 miljoner NKR på denna marknadskampanj under de tre åren 1986, 1987 och 1988. För att vara en nordisk turistsatsning är det frågan om en mycket stor sådan på *ett* projekt. Utskottet anser därför att den satsningen först bör evalueras och förutsätter en redogörelse för detta i ministerrådets verksamhetsberättelse för 1988.

Kommunikationsutskottet vidhåller sin uppfattning att marknadsföringsinsatsen i Västtyskland noggrant bör utvärderas innan en ny kampanj i USA startas. Någon konkret behandling i övrigt av förslaget kan dock inte ske i utskottet förrän man tagit del av den nya ekonomiska handlingsplanen i mitten av november.

Utskottet vill emellertid påpeka att turistsektorn är särskilt lämplig för nordiskt samarbete och har stora förväntningar på det aviserade ministerrådsförslaget om ett nytt samarbetsprogram på turistområdet.

För år 1989 föreslår utskottet att de medel som anvisats för marknadsföringskampanjen i USA i stället används inom områdena trafiksäkerhet, trafikmiljö och ungdomsresandet inom Norden samt att medel reserveras för det kommande samarbetsprogrammet för turistsektorn.

Ekonomiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 87/b om Nordiska ministerrådets budget för 1989

1. Innledning

Spørsmål som berører budsjettet for det nordiske samarbeid innen Økonomisk utvalgs saksområder er også behandlet i utvalgets betenkning over ministerrådets forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet (C 2) samt beretning for 1987 om det nordiske samarbeidet (C 1). Videre berøres slike spørsmål i utvalgets betenkninger om medlemsforslag, ministerrådsforslag samt beretninger fra institusjoner som utvalget følger. Det vises til disse betenkninger.

Ministerrådet har opplyst at det vil bli fremmet ministerrådsforslag til sesjonen i 1989 om samarbeidsprogram/planer innen energi- og fiskerisektoren som skal begynne å virke fra 1989. Det blir ikke gitt noen opplysninger i budsjettforslaget om innholdet i disse og utvalget har derfor ikke grunnlag for konkret å vurdere budsjettforslaget innen disse områder. Utvalget vil derfor anføre at ministerrådsforslag om mangeårige samarbeidsplaner bør behandles ved Nordisk Råds sesjon før de skal begynne å virke av hensyn til budsjettbehandlingen dersom ikke særskilte grunner tilsier noe annet.

Forslaget innebærer en reell vekst i budsjettet på ca. 3 pst fra 1988–89. Til dette vil utvalget generelt framføre at et viktig utgangspunkt ved forberedelsene av det nordiske budsjett bør være prinsippet om at nye aktiviteter av mer betydelig omfang skal finansieres gjennom nye tilskudd. Ved fastsettelse av budsjettet må det også tas hensyn til de fordeler landene kan oppnå gjennom samarbeid. Utvalget vil samtidig framholde at bruk av nordiske midler skal være underlagt en nøye prioritering og at resultatene skal løpende vurderes. Økonomisk utvalg er av den oppfatning at det er sakenes karakter, innhold og nytte for det nordiske samarbeid som må bestemme veksten i det nordiske budsjett. Utvalget vil i denne forbindelse peke på at det innenfor utvalgets saksområde nå arbeides med flere kostnadskrevenne saker som vil få konsekvenser for de kommende års budsjetter. Spesielt nevnes kan

- bioteknologisk samarbeidsprogram
- opprettelse av et industrielt senter i Oslo
- ny nordisk økonomisk handlingsplan

Gjennomføringen av disse saker krever etter utvalgets oppfatning betydelige ressurser.

Det vises forøvrig til at Budsjett- og kontrollutvalget følger en rekommendasjon hvor det foreslås at det utarbeides alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet for å sikre dette voksende samarbeid

det nødvendige ressurser. En ytterligere vurdering for å øke takten i utbyggingen av samarbeidet bør gjøres av Budsjett- og kontrollutvalget i forbindelse med behandlingen av meldingen om denne rekommandasjonen.

I tilknytning til ministerrådsforslag B 87/b vil Økonomisk utvalg komme med merknader til forslaget innen følgende områder:

- ny nordisk økonomisk handlingsplan
- det industrielle senteret i Oslo
- det bioteknologiske samarbeidsprogrammet
- energi
- regionalpolitikk
- Nordisk Prosjektportfond

2. Ny nordisk økonomisk handlingsplan

Den nye handlingsplanen skal omfatte årene 1989–1992. 1989 kommer til å være et overgangsår. Planen vil i sin helhet bli presentert for Økonomisk utvalg 15. november 1988. Utvalget vil deretter behandle forslaget og legge fram en betenkning til plenarforsamlingen ved Nordisk Råds sesjon i 1989. Utvalget vil i denne betenkningen behandle både innholdet i planen og de budsjettmessige konsekvenser.

Når det gjelder overgangsåret 1989 tar utvalget til etterretning at det foreslås bevilget ca. 60 mill. DKK med følgende fordeling på aktiviteter:

1. Nordplus

Stipendieprogram för högskolestuderande	+ 5.400.000 DKK
---	-----------------
2. Nordunet

	+ 2.685.000 DKK
--	-----------------
3. Paraplyprosjektet

Om utmaningar för arbetsmarknadspolitiken under 1990-talet	+ 1.160.000 DKK
--	-----------------
4. Materialteknik

Nytt program om materialteknik för Industrifonden	+ 5.000.000 DKK
---	-----------------
5. Miljöteknologi

Nytt program om miljöteknologi för Industrifonden	+ 5.000.000 DKK
---	-----------------
6. Utredningar m.m. ang. Norden och EG:s inre marknad

	+ 2.000.000 DKK
--	-----------------
7. Industripolitisk satsning

Ytterligere medel till industrifonden.	
Disp. beslut fattas senare	+ 10.000.000 DKK
8. Nordisk Väderradar

	+ 7.700.000 DKK
--	-----------------
9. Offentlig opphandling

Utredning om lokala och regionala myndigheters regler om opphandling	+ 1.000.000 DKK
--	-----------------

10. Turistkampanj	
Turistkampanj i USA	+ 10.000.000 DKK
11. Nordjobb	
Medel för administration av Nordjobb	+ 1.000.000 DKK
12. Bioteknologi	
Medlen avser industrifonden	+ 7.000.000 DKK
13.* Nordtest	+ 603.000 FIM
14.* NOPEF	+ 950.000 FIM

* Avser projekt som startat inom NIV, och avslutas i den nya ekonomiska handlingsplanen.

Økonomisk utvalg mener dette kan være interessante og sentrale områder for nordisk samarbeid, men vil samtidig vise til at den konkrete behandlingen i utvalget av handlingsplanen først kan finne sted når utvalget har mottatt denne.

3. Det industrielle senteret i Oslo/Nordisk Industrifond

Økonomisk utvalg konstaterer at det nye industrielle senteret starter sin virksomhet i 1989 slik det var forutsatt i ministerrådsforslag B 76/e. Organisasjon vil aktivitetene i senteret bli lagt til Nordisk Industrifond som således vil utgjøre kjernen i senteret. I ministerrådsforslaget som ble behandlet ved sesjonen i 1988 var følgende økonomiske rammer for de tre første årene foreslått:

1 år:	Totalt 10 mill. NOK
2 år:	Totalt 15 mill. NOK
3 år:	Totalt 20 mill. NOK

Økonomisk utvalg tar til etterretning at det i samsvar med ovennevnte er avsatt 10 mill. NOK i budsjettforslaget for 1989, men vil samtidig presisere at budsjettallene som er foreslått for de tre oppstartingsårene ikke er noe uttrykk for hva utvalget mener det framtidige omfang av virksomheten skal være. Det er resultater samt antall og kvalitet på nyttige prosjekter som må avgjøre størrelsen på bevilgningene. Utvalget forutsetter at det ved de årlige budsjettbehandlinger foretas en evaluering av senteret og dets aktiviteter, slik at man får et best mulig grunnlag for å vurdere senterets ressurser og ulike aktiviteters prioritering.

Under behandlingen av ministerrådsforslag B 76/e understreket også utvalget at de midler som er tilført Nordisk Industrifonds budsjett som følge av den økonomiske handlingsplanen – for 1988 ca. 24 mill. NOK – må bibeholdes på fondets budsjett etter at någjeldende handlingsplan utløper. Utvalget viste også til at den industrielle delen av det samarbeid som planlegges på bioteknologiområdet vurderes som relativt kostnadskrevende. I forslaget til et nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram, som er utarbeidet av en programkomité tilsatt av Ministerrådet, ble det foreslått et

øremerket tilskudd til Industrifondets budsjett på 28 mill. DKK pr. år i tillegg til de midler som allerede bevilges over fondets budsjett til bioteknologiske FoUinnsatser.

I følge budsjettforslaget vil Nordisk Industrifond i 1989 – via den nye økonomiske handlingsplanen – bli tilført 10 mill. NOK til oppstart av to nye programmer innen materialteknologi og miljøteknologi samt 10 mill. NOK til industripolitisk satsing som foreløpig ikke er disponert i budsjettforslaget. Gjennom handlingsplanen vil Industrifondet dessuten bli tilført 7 mill. NOK til bioteknologi. Industrifondet får således 27 mill. NOK for 1989 av midlene som er avsatt til den nye økonomiske handlingsplanen. Det antas dessuten at Industrifondet vil få tildelt deler av de ressurser som er avsatt for 1989 til gjennomføring av det bioteknologiske samarbeidsprogrammet.

Utvalget tar ovennevnte opplysninger til etterretning og forventer at planene som er fastlagt i ministerrådsforslag B 76/e om opprettelsen av det industrielle senteret blir startet opp i 1989 slik at en kan få en ny vurdering av Industrifondets budsjett etter det industrielle senterets og det bioteknologiske samarbeidsprogrammets første virkeår.

Økonomisk utvalg har store forventninger til senteret og Nordisk Industrifonds rolle i dette slik at det virkelig kan framstå som et slagkraftig instrument for å stimulere det industrielle samarbeidet og den industrielle utvikling og vekst i Norden. Et slikt bidrag til næringspolitisk samordning i Norden gir styrke i forhold til EFs nysatsing. Utvalget forutsetter at institusjonens finansieringsvolum utvikles i tråd med de forventninger og krav som stilles.

4. Bioteknologisk handlingsprogram

Til det bioteknologiske handlingsprogrammet er det foreslått avsatt 22 mill. DKK. Av dette beløp kommer 7 mill. DKK fra den nye økonomiske handlingsplanen. Bioteknologi er dessuten et høyt prioritert område innen Nordisk Industrifonds virksomhet som derfor trolig vil yte støtte til prosjekter over sitt ordinære budsjett.

Ministerrådsforslaget om det bioteknologiske samarbeidsprogrammet ble fremmet etter at Nordisk Råd hadde etterlyst et aktivt nordisk samarbeid på bioteknologiområdet ved sesjonen i 1987. Forslaget ble positivt mottatt i Økonomisk utvalg som behandlet forslaget forut for sesjonen i 1988. Utvalget anså at nordisk samarbeid i form av et felles samarbeidsprogram ville innebære mer effektiv ressursutnyttelse til gagn for samtlige nordiske land. Utvalget sluttet seg til målsettingen for samarbeidsprogrammet som er å styrke de nasjonale forutsetningene for utnyttelse av bioteknologi innen ulike områder og bedre næringslivets konkurransekraft samt støtte samarbeid angående patent- og informasjonsspørsmål og aktivere samnordisk virksomhet med aspekter på etikk og sikkerhetsspørsmål.

Utvalget forutsatte at nødvendige midler skulle avsettes for en effektiv gjennomføring av programmet.

Økonomisk utvalg noterer at det nå er avsatt 22 mill. NOK øremerket for samarbeidsprogrammet over forslaget til Nordisk Ministerråds budsjett for 1988 hvilket er betydelig mindre enn det programkomitéen som utarbeidet programmet foreslo. Utvalget har ingen merknader til budsjettforslaget, men forutsetter at det ved de årlige budsjettbehandlinger foretas en evaluering av programmet, slik at man får et best mulig grunnlag for å vurdere programmets ressurser og de ulike aktiviteters prioritering.

5. Regionalpolitikk

Sektoren hadde i 1988 et budsjett på 26.8 mill. DKK, herav 4.9 mill. DKK fra den økonomiske handlingsplanen som utløper i 1988. For 1989 foreslås det avsatt 24.1 mill. DKK.

Til grunn for det nordiske samarbeidet på det regionalpolitiske området ligger det reviderte samarbeidsprogrammet som ble behandlet ved Nordisk Råds sesjon i 1986. Et nytt samarbeidsprogram vil bli behandlet ved sesjonen i 1990. Utvalget ser positivt på det regionalpolitiske samarbeidet og de muligheter dette gir for å oppnå konkrete resultater for nordiske medborgere. Tyngdepunktene i virksomheten er lagt på følgende områder

- grenseregionalt og kommunalt samarbeid
- felles regionalpolitiske støtteordninger
- nordisk regionalpolitisk forskning
- informasjons- og erfaringsutveksling

Det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet har vist seg å bli stadig mer omfattende og har blitt tillagt stor vekt under gjennomføringen av den någjeldende økonomiske handlingsplanen. Dette er i samsvar med utvalgets prioriteringer. Utvalget mener det er viktig å ta vare på og utvikle de positive erfaringer slik at en også i årene som kommer kan vise til konkrete resultater. Spesielt har utvalget rettet oppmerksomheten mot spørsmål i tilknytning til handel og næringsliv i det grenseregionale samarbeidet. Utvalget vil i denne forbindelse vise til sin betenkning over medlemsforslag A 792/e om "frikommuneforsøk" over riksgrensene i Norden hvor utvalget slutter seg til forslaget om at kommuner på ulike sider av nasjonsgrensene gis anledning til å delta i frikommuneforsøk. Utvalget er av den oppfatning at frikommuneforsøk, av den type som blir beskrevet i medlemsforslaget, kan framstå som et sentralt ledd i bestrebelsene for å styrke og konkretisere det grenseregionale samarbeidet. Medlemsforslaget ble behandlet ved Nordisk Råds sesjon i 1988 og plenarforsamlingen vedtok en rekommandasjon i samsvar med forslaget fra Økonomisk utvalg.

Det foreliggende budsjettforslag innebærer en reduksjon av de totale bevilgningene til det grenseregionale samarbeidet i forhold til 1988. Utvalget mener bevilgningene bør sikre at samarbeidet kan videreutvikles. Det

forhold at den økonomiske handlingsplanen utløper i 1988 og at 1989 blir et overgangsår før den nye planen trer i kraft i sin helhet, må etter utvalgets oppfatning ikke føre til reduserte bevilgninger til det høyt prioriterte grenseregionale samarbeidet.

6. Energi

Det nordiske energisamarbeidet består av to hovedområder: det generelle energisamarbeidet og sikkerhetsforskning.

Det energipolitiske samarbeidet pågår etter retningslinjer angitt i samarbeidsplanen som gjelder for årene 1986–1988.

Hovedsamarbeidsområdene er olje- og gassamarbeidet, energi og miljø, energiøkonomisering, energiplanlegging, energiforskning, informasjon og eksport. Til sesjonen i 1989 vil det bli framlagt et ministerrådsforslag om en ny handlingsplan/samarbeidsplan for perioden 1989–1992.

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål (NKA) har ansvar for et omfattende sikkerhetsprogram som har vært delfinansiert over Nordisk Ministerråds budsjett. Programmet utløper i mai 1989. Ved sesjonen i 1988 vedtok Nordisk Råd en ytring om at eventuelle fortsatte bevilgninger til NKA etter at sikkerhetsprogrammet utløper i 1989 skal forelegges Rådet i et særskilt ministerrådsforslag.

Det nordiske energisamarbeidet fikk i 1988 bevilget 11.7 mill. DKK hvorav 1.4 mill. DKK som følge av den økonomiske handlingsplanen. For 1989 foreslås bevilgningene redusert til 10.8 mill. DKK. Det blir i budsjettforslaget ikke angitt hvordan midlene skal disponeres.

Økonomisk utvalg skal senere behandle forannevnte ministerrådsforslag om en ny handlingsplan/samarbeidsplan samt Ministerrådets stillingstaken vedrørende sikkerhetsprogrammet. I og med at det i budsjettforslaget ikke foreligger opplysninger om de to forannevnte saker har ikke utvalget grunnlag til å uttale seg konkret om budsjettforslaget, men vil generelt bemerke at det nordiske gassamarbeidet og samarbeidet om miljø og energi står overfor store utfordringer i årene som kommer.

7. Nordisk Prosjektportfond (NOPEF)

NOPEF hadde i 1988 et budsjett på 8.7 mill. FIM hvorav ca. 2.3 mill. FIM var en følge av den økonomiske handlingsplanen. For 1989 foreslås budsjettet redusert til ca. 6.9 mill. FIM som er en følge av at handlingsplanen utløper i 1988. Fra den nye handlingsplanen anvises ca. 1 mill. FIM til NOPEF.

Økonomisk utvalg vil bemerke at NOPEF gjennom forsøksperioden har vist en sterk aktivitetsvekst. NOPEF har i sine seneste årsberetninger kunnet vist en sterk etterspørselsøkning etter sine tjenester. Det er derfor grunn til å anta at NOPEF inntar en sentral rolle i det framtidige prosjekt-

eksportsamarbeidet som er viktig for alle de nordiske land. Utvalget vil også vise til at NOPEF blir en permanent institusjon fra 1989.

Økonomisk utvalg har tidligere framholdt at overgangsåret mellom de to økonomiske handlingsplanene ikke automatisk må medføre at permanente nordiske institusjoners budsjett blir redusert med midler de er tildelt som følge av den någjeldende handlingsplan. Utvalget forutsetter at NOPEF også vil framstå som en viktig institusjon når det gjelder gjennomføringen av den nye økonomiske handlingsplanen og at institusjonen blir tildelt ressurser i samsvar med de oppgaver som bør ivaretas i denne forbindelse. NOPEF bør bl.a. kunne yte en særlig innsats innenfor den viktige miljøsektoren.

København, 14. oktober 1988

For Nordisk Råds Økonomisk utvalg
Anders Talleraas
Formann

Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1989

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet översänder härmed sitt förslag till budget för 1989 för yttrande.

Efter det att Nordiska rådet avgett sina synpunkter på förslaget avser ministerrådet fastställa budgeten.

Helsingfors den 20 september 1988

Mats Hellström

Fridtjov Clemet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid.

1	INLEDNING	
2	FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR 1989 ÅRS BUDGET	329
2.1	Den nordiska budgetens utveckling t.o.m. 1988	330
2.2	Allmänt om budgetförslaget	
2.3	Anslagstekniska förändringar inom kulturområdet	
2.4	Pris-, löne- och valutaförutsättningar	
2.5	Handlingsplaner för ekonomisk tillväxt och full sysselsättning (Norden i växt)	
2.6	Inkomster	
2.7	Sammanfattning av budgetförslaget för 1989 Tabell 1, Redogörelse för budgetförslaget Tabell 2, Redogörelse för kultursektorn	
3	DETALJREDOGÖRELSE FÖR BUDGETFÖRSLAGET	337
3.1	Nordiska kulturfonden	
3.2	Kultursektorns dispositionsmedel	
3.3	Allmänkultur	
3.4	Utbildning	
3.5	Forskning	
3.6	Datateknologi	
3.7	Energi	
3.8	Miljö	
3.9	Arbetsmarknad	
3.10	Arbetsmiljö	
3.11	Social- och hälsovård	
3.12	Jämställdhet	
3.13	Industri	
3.14	Ekonomi och finanspolitik	
3.15	Nordiska statistiska sekretariatet	
3.16	Bygg	
3.17	Handel	
3.18	Regional	
3.19	Transport	
3.20	Trafiksäkerhet	
3.21	Turism	
3.22	Jord- och skogsbruk	
3.23	Fiskeri	
3.24	Konsument	
3.25	Livsmedel	
3.26	Verksamhetsbidrag	
3.27	Tjänstemannautbyte	
3.28	Ministerrådets reserv	
3.29	Bioteknologi	
3.30	Lönereserv för institutionerna	
3.31	Generalsekreterarens disponeringsreserv	
3.32	Ministerrådets sekretariat	
3.33	Engångsanvisning till datautveckling för sekretariatet	
3.34	Ny ekonomisk handlingsplan	
4	INKOMSTER	542

SPECIFICATION AV INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN

INSTITUTION (MOTSV.)

- 3.3.1 Nordiska teater- och danskommittén (NTK)
 - 3.3.1.1 Bidrag till Nordiska amatörteaterrådet (NAR)
 - 3.3.1.2 Bidrag till NORDLEK
 - 3.3.1.3 Nordisk teaterkommitté, Gästspel och vidareutbildning
 - 3.3.2 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén
 - 3.3.2.1 Nordiska rådets litteraturpris
 - 3.3.2.2 Översättning av nabolandslitteratur
 - 3.3.2.3 Nordiskt folkbildningssamarbete - NORDFOLK
 - 3.3.2.4 Åtgärder på handikappområdet - tal- och punktskriftsböcker
 - 3.3.3 Nordiska musikkommittén
 - 3.3.3.1 Nordiska musikkommittén (NOMUS)
 - 3.3.3.2 Nordiska rådets musikpris
 - 3.3.4 Nordiska konst- och konstindustriområdet
 - 3.3.4.1 Bidrag till Nordiska konstförbundet
 - 3.3.4.2 Nordiska rådets designpris
 - 3.3.4.3 Nordiskt konstcentrum (NKC)
 - 3.3.5 Nordiska filmkommittén
 - 3.3.5.1 Nordiska filmkurser
 - 3.3.5.2 Nordisk filmdistribution
 - 3.3.6 Arbetsgrupp för kultur och massmedia
 - 3.3.7 Ledningsgruppen för sammordisk kulturinformation i utlandet
 - 3.3.7 Nordens Hus i Reykjavik
 - 3.3.9 Nordens Hus på Färöarna
 - 3.3.10 Nordens institut på Åland
 - 3.3.11 Nordens institut i Grönland
 - 3.3.12 Nordiskt samiskt institut
 - 3.3.13 Bidrag till Nordiska samerådet
 - 3.3.14 Nordiskt ungdomssamarbete
 - 3.3.15 Nordiskt folkbildningssamarbete
 - 3.3.16 Nordiskt idrottssamarbete
 - 3.3.17 Bidrag till Nordiska författarkurser vid Föreningen Nordens institut, Biskops Arnö
 - 3.3.18 Bidrag till Skandinavisk Förenings Konstnärkollegium i Rom
 - 3.3.19 Bidrag till Nordkalottmuseet
- 3.4.1 Nordiskt samarbete inom skolområdet
 - 3.4.2 Nordiskt vuxenutbildningssamarbete
 - 3.4.3 Nordens folkliga akademi (NFA)
 - 3.4.4 Nordiska språksekretariatet
 - 3.4.5 Nordiskt språk- och informationscentrum
 - 3.4.6 Nordiskt program för lärare, utbildningssökande och studerande - NORDPLUS
 - 3.4.7 Nordiska journalistkursen
 - 3.4.8 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
 - 3.4.9 Bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning
 - 3.4.10 Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet
 - 3.4.11 Nordiska kurser i språk och litteratur
 - 3.4.12 Norden i växt, ungdom och sysselsättning
- 3.5.1 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
 - 3.5.2 Nordens institut för folkdiktning (NIF)
 - 3.5.3 Nordiska institutet för sjövätt
 - 3.5.4 Nordiska geoeckursioner till Island
 - 3.5.5 Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA)
 - 3.5.6 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information
 - 3.5.7 Nordiskt vulkanologiskt institut (NORDVULC)

- 3.5.8 Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning (NORDICOM)
- 3.5.9 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 3.5.10 Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)
- 3.5.11 Nordiska forskarkurser
- 3.5.12 Nordiska forskarstipendier
- 3.5.13 Nordiska forskarsymposier
- 3.5.14 Bidrag till Nordiska Sommaruniversitetet (NSU)
- 3.5.15 Vissa samarbetsorgan på kulturbudgetens forskningsområde
- 3.5.16 Forskarrörlighet och forskarutbildning - planering och nya försök
- 3.5.17 Vetenskaplig utrustning
- 3.5.18 Norden i växt, NORDUNET
- 3.5.19 Norden i växt, arktisk forskning

- 3.10.2 Nordisk arbetsmiljöutbildning (NIVA)
- 3.11.2 Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)
- 3.11.3 Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH)
- 3.11.4 Nordiska institutet för odontologisk materialprövning (NIOM)
- 3.11.5 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
- 3.11.6 Nordiska nämnden för handikappfrågor
- 3.13.2 Nordiska industrifonden
- 3.13.3 Nordtest
- 3.14.2 Nordiska ekonomiska forskningsrådet
- 3.15 Nordiska statistiska sekretariatet
- 3.16.2 Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)
- 3.17.2 Nordiska projektexportfonden (NOPEP)
- 3.18.3 NordREFO
- 3.22.2 Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
- 3.22.3 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning
- 3.22.4 Samnordisk planteförädling (SNP)

- 4. Inkomster
- 4.1 Avgift av lön
- 4.2 Bankräntor
- 4.3 Ränteintäkter vid institutioner
- 4.4 Övriga inkomster
- 4.5 De nordiska ländernas bidrag

1. INLEDNING

Med verkan från den 12 februari 1986 trädde de ändringar i Helsingforsavtalet i kraft som var resultat av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets förslag i anledning av utredningen om arbetsformerna i det nordiska samarbetet (NU:1983:9).

Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets avtal om en ändrad budgetprocedur innebär bl.a. att en sammanfattning av ämbetsmannakommittéernas och institutionernas önskemål har överlämnats till Nordiska rådet ultimo april, att generalsekreterarens förslag har överlämnats till ministerrådet medio juni, att ministerrådets (samarbetsministrarna) förslag till budget överlämnas medio september till Nordiska rådet och att det slutliga budgetbeslutet fattas av ministerrådet (samarbetsministrarna) medio november.

Vidare är det förutsatt i budgetproceduren att det förutom detaljbudget för det närmast liggande året också beslutas om preliminära ramar för de därefter två följande åren.

Prioriteringarna inom totalramarna utgår från vad som anfördes i dokumentet rörande planerna för det nordiska samarbetet (C2), ämbetsmannakommittéernas och institutionernas budgetförslag och budgetprogram för 1989-91 samt vad som förts fram av Nordiska rådets organ.

I budgetförslaget har ministerrådet särskilt strävat efter

- att inleda arbetet med kulturhandlingsplanen,
- att tillföra resurser till ett nordiskt industriellt centrum,
- att härutöver tillföra vissa förstärkningar till miljö-, fiskeri- och regionalsektorerna samt att förstärka ministerrådssekreterariatet med resurser för EG-frågorna, jämfört med innevarande års budget,
- att genomföra det bioteknologiska handlingsprogrammet,
- att inleda en ny ekonomisk handlingsplan.

Det har inte varit möjligt att i detta budgetförslag inom det utrymme som disponeras att genomföra redan beslutade ministerrådsförslag fullt i den omfattning som ursprungligen förutsatts.

2 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR 1989 ÅRS BUDGET

2.1 Den nordiska budgetens utveckling t.o.m. 1988

Fram till 1987 bestod den nordiska budgeten av två delar, dels den allmänna budgeten, dels kulturbudgeten. Den första allmänna budgeten fastställdes för år 1974. Den uppgick då till 5,6 milj. NOK. Åren 1974-1977 för betecknas som en första uppbyggnadsfas av verksamheten. Fr.o.m. 1978 var huvuddelen av de nuvarande verksamhetsområdena representerade på budgeten. I det följande redovisas utvecklingen för budget åren 1978-86 av den allmänna budgeten.

1978	49,4 milj. NOK
1979	79,8 milj. NOK
1980	93,4 milj. NOK
1981	111,9 milj. NOK
1982	130,3 milj. NOK
1983	150,2 milj. NOK
1984	169,5 milj. NOK
1985	212,2 milj. NOK
1986	272,6 milj. NOK

Siffrorna redovisar utvecklingen i löpande priser. Förutom pris- och lönekompen- sationen har under vissa år stora tillskott av medel tillförts budgeten. 1985 ökade budgeten till följd av datahandlingsplanens upprättande, och 1986 kom den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt".

Den nordiska kulturbudgeten tillkom i anslutning till att det nordiska kulturav- talet trädde i kraft 1972. Kulturbudgetens utveckling fram t.o.m. 1977 kan också den betraktas som ett uppbyggnadsskede. Under åren tillfördes det flera nya arbetsuppgifter under huvudområdena allmänkultur, utbildning och forskning. Kulturbudgetens utveckling efter 1978 framgår av följande översikt:

1978	61,1 milj. DKK
1979	67,9 milj. DKK
1980	74,4 milj. DKK
1981	81,8 milj. DKK
1982	92,3 milj. DKK
1983	107,5 milj. DKK
1984	118,1 milj. DKK
1985	141,6 milj. DKK
1986	153,8 milj. DKK

Från och med 1987 har presenterats en samlad budget för ministerrådets verksam- het. Totalt uppgick Nordiska ministerrådets budget år 1987 till 536,8 milj. DKK. Detta innebar en realökning mellan 1986 och 1987 på 4,5%. Om hänsyn tas till den budgettekniska förändringen av redovisningen och ändrad finansieringsmodell av Nordiska hälsovårdshögskolans medelsbehov över den nordiska budgeten uppgick den "verkliga" ökningen till 8%.

Nordiska ministerrådets budget år 1988 uppgår till 564,5 milj. DKK vilket inne- bar en realökning på 3 % jämfört med 1987.

2.2 Allmänt om budgetförslaget

Förslaget för 1989 års budget uppgår till 607,5 milj. DKK. Utöver detta belopp beslutade ministerrådet vid sitt möte den 20. september 1988 vid behandlingen av 1987 års räkenskaper, att 4 milj. DKK av ej tidigare disponerade medel tillförs de disponibla resurserna för 1989. Det innebär att det för 1989 finns totalt 611,5 milj. DKK disponibelt. Detta är en ökning med 3 procent i förhållande till 1988 års budget.

Vad beträffar planeringsförutsättningar för 1990-92 avser ministerrådet att fastställa dessa i samband med beslut om budget 1989, dvs. i november 1988.

Ministerrådet har i budgetförslaget prioriterat arbetet med kulturhandlingsplanen, det industriella centrum, det bioteknologiska handlingsprogrammet samt miljöhandlingsplanerna. Dessutom har det föreslagits förstärkningar till regional-sektorn och fiskerisektorn.

För att kunna uppfylla detta har det inneburit att nedskärningar genomförts inom flera sektorer. Förslag till budgetnedskärningar om sammanlagt 4,7 milj. DKK lämnas därför inom arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, byggnads-, jord- och skogsbruks och transportsektorerna samt ministerrådets reserv och generalsekreterarens disponeringsreserv.

Sammanställning (milj. DKK)

1988 års budget	564,5
Pris- och löneuppräknig	+ 29,2
	<u>593,7</u>
Reducering NIV	-65,4
Verksamhetsökning	+ 18,8
Ny ekonomisk handlingsplan	+ 60,4
Budget 1989	<u>607,5</u>
Ej disponerade medel	4,0
Totalt disponibelt 1989	<u>611,5</u>

2.3 Anslagstekniska förändringar inom kulturområdet

Inom kulturavtalets område har vissa strukturella ändringar gjorts särskilt på det allmänskulturella området. Ändringarna baserar sig på handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet. För att förenkla verksamhetsstrukturen och för att skapa en större åskådlighet kommer det att upprättas 5 nya fackkommittéer, var och en för sin egen verksamhetsgren, nämligen teater och dans, litteratur och bibliotek, musik, konst och konstindustri samt film. Dessa 5 nya kommittéer ersätter 12 samsamarbetsorgan på allmänskulturområdet som läggs ned. Budgetförslaget följer denna struktur. Dessutom har ordningsföljden för anslagen inom det allmänskulturella, utbildnings- och forskningsområdena förändrats i enlighet med följande.

- Kommittéer eller fasta samsamarbetsorgan
- Institutioner
- Stödåtgärder
- Bidragsverksamhet
- Övrig verksamhet

Inom utbildningsområdet redovisas först den lägre utbildningen och därefter den högre utbildningen.

2.4 Pris-, löne- och valutaförutsättningar

Enligt ministerrådets budgetreglemente skall budgeten för ett visst år fastställas i det årets beräknade pris- och löneläge. En närmare redogörelse för hur löne- och prisomräkningsfrågorna samt valutakursproblematiken hanteras i den nordiska budgeten lämnas i det följande:

1988 års budget har beslutats med utgångspunkt i följande valutakurser:

100 FIM	=	157 DKK
100 ISK	=	18 DKK
100 NOK	=	101 DKK
100 SEK	=	107 DKK

Vid de omräkningar från annan valuta till DKK som skall göras i budgetförslaget för 1989 är utgångspunkten för beräkningen samma valutakurser. De gällande valutakurserna vid tidpunkten för budgetförslaget kan avvika från de nämnda kurserna. Innan ministerrådets budget slutligt fastställs i november 1988 kommer de valutakurser som ligger till grund för beräkningarna att justeras. Därvid finns det möjlighet att fortlöpande beakta valutakursutvecklingen fram till denna tidpunkt. Denna teknik innebär att valutakurserna i budgetförslaget är desamma för åren 1988 och 1989 i danska kronor vilket medför att de båda åren blir jämförbara. Däremot kan finansieringsbehovet uttryckt i dansk valuta för totalbudgeten förändras relativt kraftigt mellan åren beroende på valutakursförändringarna. Den del av budgeten som direkt påverkas av valutakursförändringar består främst av institutionsbudgetar fastställda i domicillandets valuta. Totalbudgetens faktiska finansiering i dansk valuta enligt aktuell kurs jämfört med budgetkurs framgår av följande tabell:

(1.000)

Valuta	Belopp	Omräknad till DKK enligt		Skillnad DKK
		Budgetkurs	Aktuell kurs	
1	2	3	4	5
FIM	35.447	55.652	57.424 (162)	1.772
ISK	51.489	9.268	7.723 (15)	-1.545
NOK	83.211	84.043	86.359 (104)	2.316
SEK	24.032	25.714	26.916 (112)	1.202
Summa		174.677	178.422	3.745

Som framgår av tabellen innebär valutakursernas utveckling fr.o.m. 1988 års budgetbeslut fram till nuläget ett ökat medelsbehov i danska kronor ca. 3,7 milj.

Detta belopp har lagts in som en justeringspost i beräkningen av totalutgiften i tabell 1 sid. 8.

Institutionerna har för utgifter under anslagsposten varor och tjänster med underlag från finansdepartementen och efter direktiv från sekretariatet räknat med en prisstegring från 1988 till 1989 med 3,5% för Danmark, 2,0% för Finland, 8,0% för Island, 3,0% för Norge samt 3,0 % för Sverige. Sekretariatet kommer att följa utvecklingen och överväga behovet för revidering av dessa tal i anslutning till budgetbeslutet i november.

Såväl institutionernas som sektorernas projektmedel har omräknats med 4,5% från 1988 års nivå till 1989 års nivå. I alla sammanfattningstabeller m.m. är således sifferuppgifterna i genomförandeprisläge 1989 med undantag för institutionernas lönekostnader vilka är beräknade i senast kända löneläge.

För beräkningen av lönereserven för institutionerna, vilka skall täcka avtalsenliga löneförändringar m.m. har sekretariatet schablonmässigt räknat upp anslaget för 1989 med 4,5%.

2.5 Handlingsplaner för ekonomisk tillväxt och full sysselsättning

Den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt" löper i huvudsak ut vid utgången av år 1988. Därmed bortfaller de medel som 1988 finansierat aktiviteter på handlingsplanen (65,4 MDKK). Nordiska ministerrådet (finansministrarna) avser att till Nordiska rådets session i Stockholm 1989 lägga fram förslag till en ny ekonomisk handlingsplan för åren 1989-1992. År 1989 har karaktären av övergångsår, där en del aktiviteter från "Norden i växt" vidareförs av kontinuitetsskäl och en del nya aktiviteter startas. I budgetförslaget anslås 50.417.000 DKK för den nya ekonomiska handlingsplanen plus en reservation på 10.000.000 DKK för generellt tillskott till Nordiska industrifonden.

2.6 Inkomster

Inkomstbehovet uppgår f.n. till 611,3 milj. DKK, varav 3,7 milj. DKK utgör valutakursjustering utöver totalbudgetens 607,5 milj. DKK.

Den överväldigande delen av utgifter i samnordiska budgeten täcks av ländernas bidrag. Följande tabell redovisar fördelningen mellan olika inkomstposter i 1989 års budgetförslag.

1.000 tal DKK

Avgift av lön	6.000
Bankräntor	10.000
Övrigt	2.294
Ländernas bidrag	593.000
(varav valutajustering)	(3.745)

Sammanlagt	611.294

Ländernas bidrag fastställs enligt den särskilda fördelningsnyckel som baserar sig på respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris. Som bas har använts de två senast kända årens värden (1985 och 1986). Fördelningsnyckeln för 1989 är i budgetförslaget följande.

	1989
	%
Danmark	20,9
Finland	20,4
Island	1,0
Norge	20,5
Sverige	37,2

2.7 Sammanfattning av budgetförslaget för 1989

Av tabell 1 sid. 8 framgår att budgetförslaget för 1989 uppgår till 607,5 milj. DKK exkl. valutakurskorrigeringar. I detta belopp har medelsbehovet för hälsovårdshögskolan inte tagits med. Bakgrunden till detta är skolans finansieringsordning som gäller fr.o.m. 1987, då en huvudsaklig nationell finansiering infördes. För samtliga sektorer där medel tillfördes från den första ekonomiska handlingsplanen, reduceras resp. anslag med dessa medel.

Inom kulturområdet har försökts att skapa en balanserad kombination mellan de tre sektorerna, allmänskultur, utbildning och forskning. Volymökningar och överföringar från kultursektorns dispositionsmedel till andra anslag har inriktats till prioriterade områden. Följande aktivitetsförändringar är mest betydande på kulturområdet.

Kultursektorns dispositionsmedel reduceras med 5,6 milj.DKK jämte överföringar på 7,55 milj.DKK till fasta poster på det allmänskulturella och utbildningsområdet samt i verksamhetsbidrag.

På det allmänskulturella området föreslås ökning till de fem nya fackkommittéerna (1,4 milj.DKK).

På utbildningsområdet föreslås ökning till skolsamarbetet (0,7 milj.DKK) till vuxenutbildningssamarbetet (0,5 milj.DKK) och till nordiskt program för lärare, utbildningssökande och studerande - NORDPLUS (3,6 milj.DKK). För NORDPLUS föreslås medel på 5,4 milj. DKK från den nya ekonomiska handlingsplanen. Den sistnämnda är ett av de viktigaste nya initiativen i kulturhandlingsplanen och i kulturbudgetförslaget 1989.

På forskningsområdet föreslås ökning för forskningsinstitutioner (1,6 milj. DKK) och för forskarmobilitet och -nätverk (2,0 milj.DKK)

Miljösektorns dispositionsmedlen föreslås få 5 milj. DKK i ökade resurser främst för genomförande av nya handlingsplaner.

För arbetsmarknadssektorn och arbetsmiljösektorn föreslås en generell reduktion av anslagen dispositionsmedlen med 0,5 milj. DKK för varje sektor.

Inom jämställdhetssektorn upphör medlen för engångsbeviljning om ca 5,6 milj. DKK för Nordiskt forum. För fortsatt arbete under 1989 med BRYT-projektet tillförs anslaget ca. 0,8 milj. DKK.

Inom industrisektorn upphör det nordiska teknologiåret, och ca. 2,9 milj. DKK frigörs för omdisponeringar. Det föreslås att förslaget om ett industriellt centrum fullföljs enligt planerna. Industrifondens budget tillförs därför 10 milj. DKK.

I budgetförslaget har en ökning av industrifondens inkomster med 4 milj. bedömts möjligt. Nettotillskottet av anslagsmedel till industrifonden har därför kunnat begränsas i motsvarande mån.

Byggsektorns dispositionsmedel föreslås reduceras med 0,6 milj. DKK.

Regionalsektorn föreslås ökas med 1 milj. DKK efter reduktionen för Norden i växt.

Transportsektorn föreslås reduceras 0,5 milj. DKK.

Fiskerisektorn föreslås tillföras 0,8 milj. DKK.

Jord- och skogsbrukssektorn föreslås reduceras med 2 milj. DKK.

Generalsekreterarens disponeringsreserv reduceras med 0,5 milj. DKK.

Ministerrådets reserv reduceras med 6,9 milj. DKK.

Engångsbeviljning föreslås om 4,8 milj. DKK för datautbyggnad vid ministerrådssekretariatet.

Ministerrådssekretariatet föreslås tillföras 1,2 milj. DKK för finansiering av den särskilda EG satsning som är beslutad av ministerrådet.

För det nya bioteknologiprogrammet disponeras 15 milj. DKK. Härutöver anvisas medel till bioteknologiprogrammet från den nya ekonomiska handlingsplanen.

Sektor/Inst	Budget 1988	P&L Budget 1988	Förändringsförslag			Total budget (kol 3+5+6)
			KK/Inst	Budgetförslag NIV upphör	MR-SAM	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Kulturfonden	11.529					
Kultursektorns disp	20.856					
Allmänkultur	47.100	175.489	+33.603	-7.069	+4.324	172.744
Utbildning	18.710					
Forskning	67.690					
Datateknologi	37.658	39.353	-	-	-	39.353
Energi	11.720	12.247	+1.018	-1.420	-	10.827
Miljö	12.904	13.485	+2.315	-	+5.000	18.485
Arbetsmarknad	10.243	10.703	+262	-5.099	-500	5.104
Arbetsmiljö	8.233	8.775	+339	-382	-500	7.893
Socialpolitik	30.502	31.602	+2.645	-	-	31.602
Jämställdhet	7.625	7.968	-3.968	-836	-4.843	2.289
Industri	88.092	92.928	+3.417	-25.523	+3.134	70.539
Ekonomi/finans	3.287	3.467	+ 533	-	-	3.467
Stat. sekretariatet	2.253	2.413	+ 426	-	-	2.413
Bygg	6.360	6.645	+1.112	-	-600	6.045
Handel	16.323	17.461	+5.649	-4.304	-	13.157
Regional	26.881	28.039	+1.045	-4.889	+1.000	24.150
Transport	9.565	9.996	+4.209	-5.957	-500	3.539
Trafiksäkerhet	3.597	3.760	-60	-	-60	3.700
Turism	8.500	8.883	+3.117	-7.099	-	1.784
Jord & skogsbruk	20.798	21.694	+1.386	-	-2.000	19.694
Fiskeri	2.703	2.825	+545	-	+800	3.625
Konsument	4.694	4.905	+147	-	-	4.905
Livsmedel	2.194	2.293	+857	-	-	2.293
Verksamhetsbidrag	1.920	2.007	-	-	-	2.007
Tjänstemannautbyte	1.694	1.770	+53	-	-	1.770
MR-reserv	11.272	11.779	-2.775	-2.839	-6.905	2.035
Bioteknologi	-	-	+40.000	-	+15.000	15.000
Lönereserv inst.	11.045	11.542	-	-	-	11.542
Gen.sekr. disp	1.038	1.085	-	-	-500	585
MR-sekretariatet	57.509	60.619	+1.200	-	+1.200	61.819
Engångsanvisning, data sekr.	-	-	+4.800	-	+4.800	4.800
Ny ekon. handlingsplan	-	-	-	-	+60.383	60.383
Total	564.495	593.733	+97.075	-65.417	+79.233	607.549
Valutakorrigerering						+3.745
Summa						611.294

KAPITEL 3.

DETALJREDOGÖRELSE FOR BUDGETFÖRSLAGET

I kapitel 3 redovisas ämbetsmannakommittéernas och institutionernas detaljförslag till budget samt ministerrådets budgetförslag.

Redogörelsen inleds med en särskild översikt över ministerrådets förslag för kultursektorn, tabell 2.

Sammanfattningarna är gjorda i danska kronor och pris- och löneläge 1988. Institutionernas budget fastställs i domicillandsvaluta.

BUDGETSAMMANDRAG 1989, KULTURSEKTORN

TABELL 2

	i 1.000 DKK				
	Budget 1988	Pris- och löneför- ändringar	Verksamhets- förändring (ÄK/inst)	Bud.försl	Förslag till budget 1989
Nordiska kulturfonden	11.529	519	1.000	-	12.048
Kultursektorns dispositionsmedel	20.856 (-7.550)	598	-2.708	-5.644	8.260
Allmänkultur	47.100 (+4.380)	3.168	13.689	2.320	56.968
Utbildning	18.710 (+3.170)	1.340	12.319	2.345	25.565
Forskning	67.690	3.979	9.924	-1.766	69.903
Summa	165.885	9.604	34.224	-2.745	172.744

3.1 NORDISKA KULTURFONDEN

BUDGETFÖRSLAG 1989: 12.048.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska kulturfondens verksamhet baserar sig på ett särskilt avtal som ingåtts och ratificerats av de nordiska länderna.

Fondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Fondens verksamhetsområde omfattar det nordiska kultursamarbetet i hela dess vidd. Bidrag från fonden kan beviljas till saamarbetsprojekt inom forskning, utbildning och allmänskulturell verksamhet i vidaste bemärkelse. Bidrag kan också beviljas för informationsverksamhet inom eller utanför Norden beträffande nordiskt kulturellt samarbete och de nordiska ländernas kulturliv. Medel beviljas huvudsakligen till nordiska samarbetsprojekt av engångskaraktär.

Fondens årliga dispositionsbelopp beviljas över ministerrådets budget. Medel som tillförs fonden står till fondens disposition även efter utgången av det år då inbetalning till fonden ägt rum.

Fondens medel förvaltas, dess medel fördelas och dess verksamhet i övrigt leds av en styrelse. Styrelsen beslutar även om placering av fondens likvida medel.

Styrelsen består av tio medlemmar. Nordiska rådet utnämnar fem medlemmar, en från varje land. De övriga fem medlemmarna utses av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), en från varje land. Styrelsen sammanträder fyra gånger per år.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK)	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	11.529	13.048	12.048

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	519	519	1.000	-	1.519	519

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 519.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Ökning av medel + 1.000.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 519.000 DKK

3.2 KULTURSEKTORNS DISPOSITIONSMEDEL

BUDGETFÖRSLAG 1989: 8.260.000 DKK

Organisation och verksamhet

Redan 1971, då kulturavtalets organ upprättades, avsattes ett dispositionsbelopp för ministerrådet. I bakgrundsmaterialet för det nordiska kulturavtalet från 1970 talas det om, att "detta dispositionsbelopp tänkes efter ministerrådets närmare bestämmelser användas till nya projekt som förberetts så långt, att de kan sättas igång, men till vilka medel inte genast kan anslås från de ordinarie statsbudgeterna, eller som förutsätter viss försöksverksamhet, vidare till engångsåtgärder och till utvidgning av redan pågående projekt i vissa fall, som inte synes kunna avvakta den normala budgetproceduren".

Ministerrådets dispositionsmedel har varit en mycket viktig finansieringskälla för det nordiska kultursamarbetet. Tack vare dessa medel har ministerrådet, utan att behöva avvakta en relativt lång nordisk budgetprocedur, kunnat sätta igång viktiga projekt som nordiskt ungdomssamarbete, Nordiskt samiskt institut, Nordiskt vulkanologiskt institut, Nordiskt språk- och informationscentrum och Nordiska institutet på Åland.

Dispositionsmedlen har vidare spelat en väsentlig roll för genomförandet av mer omfattande utrednings- och planeringsuppgifter. Vidare har väsentliga försöksordningar finansierats över dispositionsmedlen. Här kan från de senaste åren nämnas bl.a. filmdistributionsstödet, projektet barn och kultur samt samarbetet på folkbildningsområdet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositioner	(20.856)*	12.346	8.260

* Överflyttas 7.550.000 DKK till fasta poster inom kulturområdet.
Beloppet 13.306.000 DKK utgör en ny budgetbas.

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositioner	598	598	-2.708	-5.644	-2.108	-5.046

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar	+ 598.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Minskning av medel	- 2.708.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 598.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Minskning av medel	- 5.644.000 DKK

Preliminär fördelning av dispositionsmedlen 1989:

1.	Övergripande	
	- World Crafts Council	500.000 DKK
	- Reservmedel	72.000 DKK
	Summa	572.000 DKK
2.	Utbildning	
	- Datateknologi	2.247.000 DKK
	- Utlandslektorer	523.000 DKK
	- Styrningsgrupp för högre utbildn.	200.000 DKK
	- Elevutväxling mellan Västnorden och den övriga Norden	<u>500.000 DKK</u>
	Summa	3.470.000 DKK
3.	Forskning	
	- Termoluminiscensmätning	500.000 DKK
	- Nordicom	76.000 DKK
	- Ocean Drilling Program	1.700.000 DKK
	- Seismologiskt datasamlingssystem	500.000 DKK
	- Vetenskapligt samarbete i Aten	<u>880.000 DKK</u>
	Summa	3.656.000 DKK
4.	Allmänkultur	
	- Bokdistribution	387.000 DKK
	- Ledarskifte, Nordens Hus i Reykjavik	100.000 DKK
	- Ledarskifte, Nordens institut på Åland	<u>75.000 DKK</u>
	Summa	562.000 DKK
	Sammanlagt	8.260.000 DKK

3.3 ALLMÄNKULTURELLA OMRÅDET

		i 1.000 DKK				
Institutionen (motsv.)	Budget 1988	Inst. för- slag 1989	Budgetförslag 1989		Total	
			Pris- og löneför- ändring	Verksam- hetför- ändring		
3.3.1	Nordiska teater- och danskommittén	4.799	6.374	193	100	5.242
	- bidrag till Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	(621)	(1.043)	(28)	(-)	(649)
	- Bidrag till NORDLEK	(+150) *	(150)	(7)	(-)	(157)
	- gästspel och vidareutb.	(4.178)	(5.331)	(158)	(100)	(4.436)
3.3.2	Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	2.737	2.860	156	300	3.923
	- Nordiska rådets littera- turpris	(488)	(510)	(22)	-	(510)
	- Översättning av nabolands- litteratur	(2.249)	(2.350)	(101)	(300)	(2.650)
	- Nordfolk	(+550)*	(550)	(25)	-	(575)
	- Punktskriftsböcker	(+180)*	(180)	(8)	-	(188)
3.3.3	Nordisk musikkommitté	2.884	4.113	-132	300	3.352
	- NOMUS	(2.621)	(4.113)	(117)	(300)	(3.352)
	- Nordiska rådets musikpris	(263)	-	(-263)	(-)	(-)
		(300)*		(14)	(-)	
3.3.4	Nordiska konst- och konstindustriområdet	7.609	9.457	666	520	8.795
	- Nordiskt konstcentrum	(7.240)	(8.739)	(650)	(500)	(8.390)
	- Bidrag till konstförbundet	(369)	(418)	(16)	(20)	(405)
	- Nordiskt designpris		(300)	-	-	-
3.3.5	Nordiska filmkommittén	1.696	1.773	77	100	1.873
	- Nordiska filmkurser	(392)	(410)	(18)	-	(410)
	- Nordisk filmdistribution	(1.304)	(1.363)	(59)	(100)	(1.463)
3.3.6	Styrningsgruppen för kultur och massmedia	(+1.000)*	1.045	45	-	1.045
3.3.7	Ledningsgruppen för samnordisk kulturinform. i utlandet	(+1.100)*	(1.100)	50	-	1.150
3.3.8	Nordens Hus i Reykjavik	3.511	5.206	518	200	4.229
3.3.9	Nordens Hus på Färöarna	6.870	7.186	316	-	7.186
3.3.10	Nordens institut på Åland	802	1.708	88	-	890
3.3.11	Nordens institut i Grönland	1.571	2.478	56	500	2.127
3.3.12	Nordiskt samiskt institut	5.632	12.992	52	-	5.684
3.3.13	Bidrag till Nord. samerådet	1.052	3.143	725	-	2.877
		(+1.100)*				
3.3.14	Nordiskt ungdomssamarbete	3.564	3.824	160	100	3.824
3.3.15	Nordiskt folkbildningssam- arbete	2.398	2.606	108	100	2.606
3.3.16	Nordiskt idrottssamarbete	949	1.192	43	100	1.092
3.3.17	Bidrag till Nordiska författarkurser	185	321	9	-	194
3.3.18	Bidrag till Skandinavisk för- enings konstnerkollegium i Rom	611	668	27	-	638
3.3.19	Bidrag till Nordkalottmuseet	230	241	11	-	241
S U M M A		47.100 (+4.380)*	67.187	3.168	2.320	56.968

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

3.3.1 NORDISKA TEATER- OCH DANSKOMMITTÉN (NTK)

Ifølge kulturhandlingsplanen skal Nordisk teaterkomité varetage del nordisk samarbejde på teatrets og dansens område. Nordisk teaterkomité's virksomhed omfatter hermed støtte til gæstespil og videreuddannelse for det professionelle teater samt ansvaret for bidrag til nordisk amatørteatersamarbejde og bidrag til Nordlek.

	i 1.000 DKK				
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag		Förslag till budget 1989 (totalt)
Bidrag till Nordiska amatörteaterrådet	621	28	394	-	649
Bidrag till NORDLEK	(150)*	7	-	-	157
Gästspel och vidare- utbildning	4.178	158	995	100	4.436
Totalt	4.799	193	1.389	100	5.242

* Överflyttas från kultursektorns dispositionmedel

3.3.1.1 BIDRAG TILL NORDISKA AMATÖRTEATERRÅDET (NAR)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 649.000 DKK

Organisation och verksamhet

NAR er et selvstændigt samarbejdsorgan som består av nordiske riksomfattende organisasjoner for amatørteater og drama. NARs tilskudd disponeres til kursvirksomhet og gjestespill. Sekretariatet drives i samarbeid med Dansk Amatør Teater Samvirke (DATS). I følge kulturhandlingsplanen skal tilskuddet administreres over Teaterkomiténs budsjett fra 1989.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	621	1.043	649

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Bidrag	28	28	394	0	422	28

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 28.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Förstärkning av sekretariatet,
kurser, gästspel + 394.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 28.000 DKK

3.3.1.2 BIDRAG TILL NORDLEK

BUDGETFÖRSLAG 1989: 157.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordlek er et selvstændigt organ bestående af 19 organisationer indenfor folkedans, folkemusik og husflidsvirksomhed i samtlige nordiske lande og selvstyrende områder. Nordlek har hidtil modtaget bidrag fra ministerrådets dispositionsmidler i 1987 og 1988.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	(150)*	157	157

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Bidrag	7		-		7	7

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 7.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 7.000 DKK

3.3.1.3 NORDISK TEATERKOMITÉ, GÅSTSPEL OCH VIDAREUTBILDNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 4.436.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Teaterkomité (NTK) har til opgave at fremme nordisk teatersamarbejde ved at bevillige bidrag til nordisk gæstespils udveksling, udveksling af scenekunstnere og teaterpædagoger samt planlægge og gennemføre videreuddannelseskurser indenfor hele teaterområdet samt dans og ballet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	731	483	483
Varor och tjänster	656	848	848
Projekt	2.791	4.000	3.105
Summa beviljningsförslag	4.178	5.331	4.436

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institut./ÅK antal	lön	budgetförslag antal	lön
Generalsekreterare	1	44				
Konsulent	1	33				
Summa	2					

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	-	-	-248	-248	-248	-248
Varor och tjänster	28	28	164	164	192	192
Projekt	130	130	1.079	184	1.209	314
Summa	158	158	1.995	100	1.153	258

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 158.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Gästspel + 409.000 DKK
 - 2. Vidareutbildning + 586.000 DKK

Förändringar i anslagsstruktur

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 158.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - Gästspel och vidareutbildning + 100.000 DKK

Förändringar i anslagsstruktur

3.3.2 NORDISKA LITTERATUR- OCH BIBLIOTEKSKOMMITÉEN

Ifølge kulturhandlingsplanen skal det nordiske samarbejde på hele litteratur- og biblioteksområdet varetages samlet af et organ. Nordisk litteratur- og bibliotekscommités virksomhed omfatter hermed støtte til oversættelse af nabolandslitteratur, ansvaret for uddeling af Nordisk Råds litteraturpris, samt ansvaret for samarbejdet indenfor folkebiblioteksområdet og samarbejde vedrørende produktion af udveksling af materiale på punktskrifts- og lydbooksområdet.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt)	
				Förslag till budget 1989	
Nordiska rådets litteratur- pris	488	22	-	-	510
Översättning av nabolands- litteratur	2.249	101	-	300	2.650
Nordfolk	(550)*	25	-	-	575
Punktskriftsböcker	(180)*	8	-	-	188
Totalt	2.737 (730)*	156	-	300	3.923

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

3.3.2.1 NORDISKA RÅDETS LITTERATURPRIS

BUDGETFÖRSLAG 1989: 510.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk råds litteraturpris (150.000 DKK) utdeles hvert år til et skjønnlitterært verk som utvelges av Bedømningskomitéen. Hvert av de nordiske land kan foreslå to litterære verk. Det kan dessuten nomineres ett verk på Færøysk, grønlandsk og samisk av de respektive områders forfatterforeninger, og i så fall kan en sakkunnig fra vedkommende forfatterforening tiltre bedømningskomiteen. Ifølge kulturhandlingsplanen skal litteraturprisens budsjett fra 1989 administreres af litteratur- og bibliotekscommitéen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	488	510	510

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	22	22	-	-	22	22

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 22.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 22.000 DKK

3.3.2.2 ÖVERSÄTTNING AV NABOLANDSLITTERATUR

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.650.000 DKK

Organisation och verksamhet

Syftet med ministerrådets stödordning för översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur är att främja en ökad utgivning av värdefull nordisk litteratur i översättning i andra nordiska länder. Stöd ges i huvudsak i form av ett direkt bidrag till utgivaren och bidragets storlek skall i princip motsvara översättningskostnaden. Dessutom beviljas översättarstipendier, som skall stimulera till översättning från de små språken i Norden till de större. Syftet är att på detta sätt bidra till att öka antalet kvalificerade översättare.

Støtteordningen skal ifølge kulturhandlingsplanen fra 1989 varetages af den nyoprettede Litteratur- og bibliotekskommité.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2.249	2.350	2.650

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Pris- och löne- förändringar			Inst/ Budg.försl	
	Inst/ ÅK	Budg.försl		Inst/ ÅK	Budg.försl ÅK
Dispositionsmedel	101	101	-	300	101 401

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 101.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 101.000 DKK
 - Verksamhetsförändring + 101.000 DKK
 Dispositionsmedel och Nordiska
 litteraturkommittén + 300.000 DKK

3.3.2.3 NORDISKT FOLKBIBLIOTEKSSAMARBETE - NORDFOLK

BUDGETFÖRSLAG 1989:

575.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk folkebibliotekscommité har arbetat på försøgsbasis siden 1983 med støtte på ministerrådets dispositionsmidler.

Virksomheden omfatter kurser for bibliotekarer i nabolandslitteratur samt andre biblioteksfaglige efteruddannelseskurser. Støtte til nordisk folkebibliotekssamarbejde administreres fra 1989 af Litteratur- og bibliotekscommitén.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionersmedel	(550)*	575	575

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionersmedel	25	25	-	-	25	25

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 25.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 25.000 DKK

3.3.2.4 ÅTGÄRDER PÅ HANDIKAPPOMRÅDET - TAL- OCH PUNKTSKRIFTSBÖCKER

BUDGETFÖRSLAG 1989: 188.000 DKK

Organisation och verksamhet

Støtten til Nordisk samarbejde om produktion og udlån af lydbogs- og punkt-skriftsmaterialer har siden 1986 været bevilget over ministerrådets dispositionsmidler. Ansvar for samarbejdet på området varetages fra 1989 af litteratur- og bibliotekskomiteen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionersmedel	(180)*	188	188

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl		Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionersmedel	8	8	-	8	8

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 8.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 8.000 DKK

3.3.3 NORDISKA MUSIKKOMMITTÉN

Ifølge kulturhandlingsplanen skal Nordisk Musikkomité varetage det nordiske samarbejde på alle musikkursområder. Foruden NOMUS' hidtidige virksomhed overtager musikkomitéen ansvaret for uddelingen af Nordisk Råds musikpris.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag		i 1.000 DKK (totalt) Förslag till budget 1989
Nordiska musikkommittén	2.921*	131	1.061	300	3.352
Nordiska rådets musikpris	263	-263	-	-	-
Totalt	3.184	-132	1.061	300	3.352

* Härav 300.000 DKK: överflyttning från kultursektorns dispositionsmedel inspelning av fonogram (verk som kandiderat för Nordiska rådets musikpris).

3.3.3.1 NORDISKA MUSIKKOMMITTÉN (NOMUS)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 3.319.000 NOK
motsvarar 3.352.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Musikkomité (NOMUS) skal fremme utviklingen av og utbre kjennskapet til musikklivet og musikk samarbeidet i Norden. Virksomhetsområdet omfatter hele bredden av det nordiske musikkliv, herunder det kompositoriske, det improvisatoriske, det utøvende, det pedagogiske, det profesjonelle og amatørmusikken.

Budgetoversikt

	(1.000-tal NOK)	Förslag 1989	
	Budget 1988	Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Bidrag	2.892* (297)	4.072	3.319

* Härav 297.000 NOK (300.000 DKK): överflyttning från kultursektorns dispositionsmedel för inspelning av fonogram (verk som kandiderat för Nordiska rådets musikpris.)

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal NOK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- og løne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK		ÅK	ÅK		
Bidrag	130	130	1.050	297	1.180	427

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- og løneförändringar	+ 130.000 NOK
- Verksamhetsförändring	
1. Rytmask musik	+ 250.000 NOK
2. Musikkfremf./turnéer	+ 150.000 NOK
3. Komposisjonsbestillinger	+ 230.000 NOK
4. Amatørmusikkområdet	+ 180.000 NOK
5. Forsøksvirks./Nordkalottens symf. orkester	+ 40.000 NOK
6. Pedagogisk virksomhet	+ 100.000 NOK
7. Seminarvirksomhet	+ 100.000 NOK

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar	+ 130.000 NOK
- Verksamhetsförändringar	
Musikkfremf./turnéer	+ 297.000 NOK

3.3.3.2 NORDISKA RÅDETS MUSIKPRIS

BUDGETFÖRSLAG 1989:

0 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska rådets musikpris utdelas vartannat år sedan 1968 i enlighet med stadgar som fastställdes av de nordiska regeringarna 1965. Priset utdelades första gången 1965 och utgör f.n. 150.000 DKK. Det delas ut för ett musikverk av en levande kompositör.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	263	0*	0*

* Nordiska rådets musikpris utdelas inte 1989.

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	-275	-275	-	-	-275	-275

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK

- Pris- och löneförändringar - 275.000 DKK
Priset utdelas inte 1989

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar - 275.000 DKK
Priset utdelas inte 1989

3.3.4 NORDISKA KONST- OCH KONSTINDUSTRIOMRÅDET

Enligt Kulturhandlingsplanen skulle styrelsen för Nordiskt konstcentrum omarbetas till en nordisk konst- och konstindustrikommitté. Styrelsefunktionerna skulle därmed utvidgas till att omfatta verksamheten som kommitté inom hela bildkonstområdet. Stöd till samarbetsinitiativ inom bildkonstområdet skulle utdelas av kommittén av dess budget.

Ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har dock beslutat att uppskjuta tillsättandet av Konst- och konstindustrikommittén med ett år. Således skall kommittén inleda sin verksamhet den 1.1.1990.

Ministerrådet har vidare beslutat att under år 1989 se över stadgarna för Nordiskt konstcentrum, så att målsättningen för såväl konstcentret som konst- och konstindustrikommittén klart kan definieras.

Medel till Nordiska konstcentret och Nordiska konstförbundet beviljas av Ministerrådet under år 1989 enligt de tidigare riktlinjerna.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt) Förslag till budget 1989	
Bidrag till konstförbundet	369	16	33	20	405
Nordisk designpris		-	300	-	-
Nordiskt konstcentrum	7.240	650	849	500	8.390
Totalt	7.609	666	1.182	520	8.795

3.3.4.1 BIDRAG TILL NORDISKA KONSTFÖRBUNDET

BUDGETFÖRSLAG 1989:	401.000 NOK
motsvarar	405.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska Konstförbundet ble opprettet på frivillig grunnlag i 1945 og har siden 1973 mottatt tilskudd fra Nordisk ministerråd. Hvert nordisk land har en seksjon innenfor forbundet. Dessuten er det en seksjon for samisk billedkunst. Seksjonene støttes delvis med nasjonale tilskudd.

Ifølge forbundets vedtekter skal det virke som et kontaktskapende organ mellom billedkunstnere i de nordiske land. Dette arbeid skjer spesielt i form av forbundets årlige forbundsrådsmøte. Seksjonene foreslår kandidater til Nordisk Konstcentrums styre og til gjesteatelierierene.

Budgetöversikt

	(1.000-tal NOK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	365	414	401

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal NOK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Bidrag	16	16	33	20	49	36

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 16.000 NOK
- Verksamhetsförändring
1. Aktivitetsökning + 33.000 NOK

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar + 16.000 NOK
- Verksamhetsförändring
1. Aktivitetsökning + 20.000 NOK

3.3.4.2 NORDISKA RÅDETS DESIGNPRIS

BUDGETFÖRSLAG 1989:

0 DKK

I kulturhandlingsplanen föreslås att upprätta ett nordiskt designpris. Då det på privatinitiativ upprättats ett nordiskt designpris har Ministerrådet beslutat att inte upprätta ett nordiskt designpris. Medel används för Nordiska rådets musikpris som utdelas varje år fr.o.m. 1990.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK)	Förslag 1989		
		Budget 1988	Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	-		300	-

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Pris- och löne- förändringar	Budg.försl ÄK		Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK
Bidrag	-	-	300	-	300

Analys av förändringsförslagen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar -
- Verksamhetsförändring
- 1. Upprättandet av designpris + 300.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar -

3.3.4.3 NORDISKT KONSTCENTRUM (NKC)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 5.345.000 FIM
 motsvarar 8.390.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiskt Konstcentrum (NKC) startat sin verksamhet i 1979. Ifölle vedtektene skal sentret utvikle og samordne det nordiske samarbeid innenfor billedkunsten, samt informere om nordisk kunst i nabolandene og utenfor Norden. Sentret arrangerer utstillinger på Sveaborg (Finland) og turnéutstillinger. I de siste år er det bygd ut en nordisk gjesteatelierordning, som nå består av atelierer og bosteder på Sveaborg, i de nordiske land og i Grønland. I augusti 1985 ble Garnisonskasernen innviet, som skal romme hele sentrets virksomhet. Sentret ledes av et styre på 10 medlemmer, med to representanter fra hvert land.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	1.027	1.551	1.310
Varor och tjänster	1.209	1.233	1.233
Projekt	2.377	2.784	2.802
Summa beviljningsförslag	4.613	5.568	5.345

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institut./ÄK antal	lön	budgetförslag antal	lön
Intendant	1	A26 ¹				
Utställningschef	1	A22 ¹				
Utställningssekr.	1	A20 ¹				
Informationssekr.	1	A20 ¹				
Amanuens	1	A18	-1	A18	-1	A18
Adm. sekreterare	1	A17				
Biträdande kamrer	1	A16				
Byråsekreterare	1	A11				
Vaktmästare	1	A 9				
Receptionist	½	A10	½	A10	-	
Utställningsassistent			½	A15 ¹	½	A15 ¹
Biblioteksassistent			½	A14	½	A14
Översättare			½	A10	-	
Utställningstekniker			½	A10	-	
Summa	9½		1½		-	

1. Inkl. utlandstillägg

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK		ÅK			
Löner	283	283	241	-	524	283
Varor och tjänster	24	24	-	-	24	24
Projekt	107	107	300	318	407	425
Summa	414	414	541	318	955	732

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 414.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - 1. Utställningsassistent + 57.000 FIM
 - 2. Biblioteksassistent + 50.000 FIM
 - 3. Receptionist + 43.000 FIM
 - 4. Översättare, utställningstekniker + 91.000 FIM
 - 5. Utställningar + 300.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 414.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - 1. Utställningar + 318.000 FIM
 - 2. Förändring i tjänstestruktur

3.3.5 NORDISKA FILMKOMMITÉN

Ifølge kulturhandlingsplanen skal det nordiske samarbejde på film og videoområdet fra 1989 varetages samlet af et organ. Nordisk Filmkomité's virksomhed omfatter hermed støtte til spredning af nordiske spillefilm, støtte til nordiske filmfestivaler for spillefilm og for børne- og ungdomsfilm samt støtte til afholdelse af kurser for film- og tv-arbejdere i Norden.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	Förslag till budget 1989	i 1.000 DKK (totalt)
Nordiska filmkurser	392	18	-	-	410
Nordiska filmdistribution	1.304	59	-	100	1.463
Totalt	1.696	77	-	100	1.873

3.3.5.1 NORDISKA FILMKURSER

BUDGETFÖRSLAG 1989: 410.000 DKK

Organisation och verksamhet

Tilskuddet disponeres til kursvirksomhet for film- og TV-arbejdere i Norden. Kursene arrangeres som regel etter tur i Norden. Virksomheden administreres fra 1989 af den nyoprettede Nordiske Filmkomité.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK)	Förslag 1989	
	Budget 1988	Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	392	410	410

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	18	18	-	-	18	18

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 18.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 18.000 DKK

3.3.5.2 NORDISK FILMDISTRIBUTION

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 1.463.000 DKK

Organisation och verksamhet

Ministerrådets stödordning för spridning av nordisk spelfilm har till uppgift att främja nordiskt filmsamarbete genom att med olika stödåtgärder göra värdefull nordisk spelfilm tillgänglig för en större publik inom och utanför Norden. Bidrag kan ges till en vartannat år återkommande nordisk spelfilmfestival resp. barn- och ungdomsfilmmonstring, spridning av nordisk film i de nordiska grannländerna samt filminstituten i Norden (motsvarande) för gemensamma informationsåtgärder inom och utanför Norden.

Virksomheden varetages fra 1989 af det nyoprettede organ, Nordisk Filmkomité.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1.304	1.363	1.463

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl		Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	59	59	-	100	159

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 59.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 59.000 DKK

- Verksamhetsförändring
Dispositionsmedlen för Nordiskt Filmkommité + 100.000 DKK

3.3.6 ARBETSGRUPP FÖR KULTUR OCH MASSMEDIA

BUDGETFÖRSLAG 1989:

1.045.000 DKK

Ifølge kulturhandlingsplanen omdannes arbejdsgruppen for kultur og massemedier til styringsgruppe for kultur og massemedier og virksomheden finansieres over ministerrådets faste budget fra 1989. Styringsgruppen har til opgave at følge udvikling på massemedieområdet, fremlægge forslag for ministerrådet til fælles-nordiske bidrag, drive informationsvirksomhed om den nordiske og internationale medieudvikling, følge og ev. igangsætte forskningsvirksomhed og anden forsøgs-virksomhed indenfor området samt afholde konferenser og seminarier.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	(1.000)*	1.045	1.045

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl		Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	45	45	-	45	45

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 45.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 45.000 DKK

3.3.7 LEDNINGSGRUPPEN FÖR SAMNORDISK KULTURINFORMATION I UTLANDET

BUDGETFÖRSLAG 1989:

1.150.000 DKK

Verksamheten för samnordisk kulturinformation i utlandet finansieras över ministerrådets fasta budget from 1989. Ledningsgruppen har till uppgift att öka kännedomen om de nordiska ländernas kultur internationellt samt att därvid i samverkan med olika kulturinstitutioner även främja det nordiska kultursamarbetet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	(1.100)*	1.150	1.150

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl		Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	50	50	-	50	50

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 50.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 50.000 DKK

3.3.8 NORDENS HUS I REYKJAVIK

BUDGETFÖRSLAG 1989: 23.495.000 ISK
 morsvarar 4.229.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens Hus i Reykjavik skall fungera som ett nordiskt kulturcentrum och en förbindelseled mellan Island och det övriga Norden. Institutionen inledde sin verksamhet 1968 och har sedan 1973 finansierats över den nordiska kulturbudgeten.

Verksamheten vid Nordens Hus är mångsidig. I samarbete med kulturinstitutioner i hela Norden arrangeras föredrag, kurser, film- och teaterföreställningar, musik och litteraturprogram, utställningar, konferenser m.m. Speciellt vikt har lagts på biblioteksverksamheten. Nordens Hus har också som uppgift att öka kännedomen om Islands kultur i de andra nordiska länderna.

Budgetöversikt

	(1.000-tal ISK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	6.233	9.518	8.276
Varor och tjänster	6.667	9.847	7.200
Projekt	6.610	9.557	8.019
Summa	19.510*	28.922	23.495

* Omräkning av budgetbasis

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Direktör	1	Norsk 35				
Överbibliotekarie	1	BHM 149				
Bibliotekarie	½	BHM 144				
Biblioteksassistent	86 %	BHM 141				
Kassör	1	BSRB 241				
Sekreterare	1	BSRB 241				
Vaktmästare	1	BSRB 233				
Vaktmästare/städning	1	BSRB 233				
Husmor			1	BSRB 235		-
Konsulent			½	BMH 149		-
Summa	7,36		1½			-

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal ISK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	2.043	2.043	1.242	-	3.285	2.043
Varor och tjänster	533	533	2.647	-	3.180	533
Projekt	297	297	2.650	1.112	2.947	1.409
Summa	2.873	2.873	6.539	1.112	9.412	3.985

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 2.873.000 ISK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Direktörskifte, förminskning av styrelseutgifter (-150.000) + 1.350.000 ISK
 - 2. Övriga löner/övertidslöner + 1.297.000 ISK
 - 3. Två nya tjänster + 1.242.000 ISK
 - 4. Projektverksamhet + 2.650.000 ISK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 2.873.000 ISK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Förmedling av isländsk konst och kultur + 1.112.000 ISK

3.3.9 NORDENS HUS PÅ FÄRÖARNA

BUDGETFÖRSLAG 1989:

7.186.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens Hus på Färöarna invidges i maj 1983. Verksamheten omfattar bl.a. lokala kulturaktiviteter, förmedling av nordiska kulturaktiviteter till Färöarna och information och förmedling av färöisk kultur till övriga Norden.

Enligt överenskommelse finansieras den nordiska kulturbudgeten 92 % av driftskostnaderna för Nordens Hus på Färöarna medan Färöarnas Landstyre finansierar resterande 8 %.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	1.407	1.507	1.507
Varor och tjänster	3.046	3.153	3.153
Projekt	2.417	2.526	2.526
Summa beviljningsförslag	6.870	7.186	7.186

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989	
	antal	lön	institut./ÅK antal	lön budgetförslag antal lön
Direktör	1	15		
Fuldmächtig	1	26		
Sekretär	½	15		
Sekretär	½	15		
Vagtmästare	1	22		
Vagtmästare	½	22		
Summa	4½			

Analys an anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Löner	100	100	-	-	100	100
Varor och tjänster	107	107	-	-	107	107
Projekt	109	109	-	-	109	109
Summa	316	316	-	-	316	316

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 316.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 316.000 DKK

3.3.10 NORDENS INSTITUT PÅ ÅLAND

BUDGETFÖRSLAG 1989: 567.000 FIM
 motsvarar 890.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens institutt på Åland ble innviet i oktober 1985. Utgiftene til driften dekkes henholdvis av ministerrådet og Ålands Landskapsstyrelse ifølge avtale mellom partene.

Instituttets arbeidsområde ligger hovedsakelig innenfor allmennkultur, men det bør også kunne holdes visse arrangementer innenfor undervisning og forskning. Ifølge vedtektene skal instituttet arbeide for å styrke det ålandske kulturliv og opprettholde og utvikle egne kontakter med det øvrige Norden.

Ministerrådet dekker utgiftene till virksomheten og lønnen til den daglige leder mens Ålands Landskapsstyrelse dekker utgiftene til en kontorassistent, husleie og kontorhold.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	186	380	230
Varor och tjänster	74	174	75
Projekt	251	534	262
Summa beviljningsförslag	511	1.088	567

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institut./ÅK antal	lön	budgetförslag antal	lön
Verksamhetsledare	1	A24				
Sekreterare	(1)	(A 8)				
Programassistent			1	A22	-	
Summa	1(1)		1		-	

* Kostnaderna för sekreterartjänsten täcks av Ålands landskapsstyrelse

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK		ÅK			
Löner	44	44	150	-	194	44
Varor och tjänster	1	1	99	-	100	1
Projekt	11	11	272	-	283	11
Summa	56	56	521	-	577	56

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 56.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - 1. Programassistent + 150.000 FIM
 - 2. Ledareskifte + 75.000 FIM
 - 3. Övriga utgifter + 24.000 FIM
 - 4. Projektverksamhet + 272.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 56.000 FIM

3.3.11 NORDENS INSTITUTT I GRÖNLAND

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.127.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens institutt i Grønland ble opprettet i januar 1986. Institutionen er beliggende i Nuuk. Institutet har til formål at utvikle og stimulere kultursamarbeidet til alle geografiske områder i Grønland gjennom instituttets projektmidler til reise- og aktivitetsstøttesamt service og informationsvirksomhet. Institutionen ledes af en styrelse nedsat Ministerrådet efter indstilling fra de nationale departementer og selvstyreområderne. Styrelsen består af fire medlemmer med en repræsenrant fra Grønlands hjemstyre, to fra de nordiske lande samt en fra de øvrige selvstyreområder. Det daglige arbejde varetages af en kultursekretær udpeget af Nordisk ministerråd efter indstilling fra styrelsen.

Udgifter til løn til kultursekretæren samt projekter finansieres af ministerrådet. Udgifter til assistentløn samt lokale- og kontorudgifter finansieres af Grønlands hjemmestyre.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	264	264	264
Varor och tjänster	318	329	329
Projekt	989	1.885	1.534
Summa beviljningsförslag	1.571	2.478	2.127

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institut./ÄK antal	lön	budgetförslag antal	lön
Kultursekretär	1	35/48				
Assistent	(1)					
Summa	1 (+1)					

* Lön till assistent finansieras av Grønlands hjemmestyre

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	-	-	-	-	-	-
Varor och tjänster	11	11	-	-	11	11
Projekt	45	45	851	500	896	545
Summa	56	56	851	500	907	556

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 56.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Projektverksamhet + 851.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 56.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Projektverksamhet, MR-beslut (4/85) + 500.000 DKK

3.3.12 NORDISKT SAMISKT INSTITUTT

BUDGETFÖRSLAG 1989:	5.628.000 NOK
motsvarar	5.684.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk samisk institutt ble etablert i 1974 i Kautokeino i Norge. Instituttet skal virke for å forbedre den samiske befolkningens stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk.

Budgetöversikt

	(1.000-tal NOK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	3.903	5.276	3.903
Varor och tjänster	1.560	2.291	1.607
Projekt	113	2.296	118
Summa	5.576	12.863	5.628

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institut./ÅK antal	lön	budgetförslag antal	lön
Instituttledare	1	33 ¹				
Sektionsledare	3	29	1	29		
Førstekonsulent	1	26				
Konsulent	1	23	2	18-24		
Sekreterare	2	19				
Første kontorfullm.	1	19				
Rengøringsass. (deltid)	1	16				
Forskare	8	21-24	4	24		
Regnskapsfører	-		1	17		
Kontorfullmäktig			2	12		
Rekryteringstjänst			1	18		
Summa	18		11			

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal NOK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring		Inst/	Budg.försl
	förändringar		ÄK			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	ÄK	ÄK
Löner	-	-	1.373	-	1.373	-
Varor och tjänster	47	47	684	-	731	47
Projekt	5	5	5.178	-	5.183	5
Summa	52	52	7.235	-	7.287	52

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 52.000 NOK
- Verksamhetsförändring
 - 1. 11 nya tjänster + 1.373.000 NOK
 - 2. Varor och tjänster + 684.000 NOK
 - 3. Nya projekt + 5.178.000 NOK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 52.000 NOK

3.3.13 BIDRAG TILL NORDISKA SAMERÅDET

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.877.000 DKK

Organisation och verksamhet

Tilskottet til Nordiska samerådet gäller bidrag till kostnaderna för rådets sekretariat. Det utgår även ett bidrag till kostnaderna för den vart tredje år anordnade Nordiska Samekonferensen (senast 1986).

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	2.152*	3.143*	2.877

* Därav 1.100.000 DKK: överflyttning från kultursektorns dispositionsmedel

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Pris- och löne- förändringar				
	Inst/ ÄK	Budg.försl			Inst/ ÄK
Bidrag	725	725	266	991	725

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 725.000 DKK**
- Verksamhetsförändring
 - 1. Aktivitetsökning + 266.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 725.000 DKK**

** Inkluderar kostnader för samekonferensen (400.000 FIM, motsvarande 628.000 DKK), som arrangeras vart tredje år.

3.3.14 NORDISKT UNGDOMSSAMARBETE

BUDGETFÖRSLAG 1989:

3.824.000 DKK

Organisation och verksamhet

Systet med ministerrådets stödordning för nordiskt ungdomssamarbete är att öka kännedom om och förståelse för kulturella, politiska och sociala frågor bland ungdomen i de nordiska länderna. Detta skall ske genom att stödja det nordiska samarbete som bedrivs av landsomfattande och nationellt stödberättigande barn- och ungdomsorganisationer i Norden. Ordningen skall även kunna ge ungdomsorganisationerna ökade möjligheter att understyrka den nordiska samhörigheten i internationellt sammanhang.

Ordningen administreras av en av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) tillsatt kommitté, som består av två medlemmar från vart nordiskt land. Om ett självstyrande område så önskar kan det få representation i kommittén med en medlem. Kommittén håller i regel två möten per år.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	3.564	3.824	3.824

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	160	160	100	100	260	260

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar	+ 160.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Aktivitetsökning	+ 100.000 DKK
Budgetförslaget:	
- Pris- och löneförändringar	+ 160.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Aktivitetsökning	+ 100.000 DKK

3.3.15 NORDISKT FOLKBILDNINGSSAMARBETE

BUDGETFÖRSLAG 1989:

2.606.000 DKK

Organisation och verksamhet

Ministerrådets stödordning för folkbildningssamarbete disponeras för verksamhet som bidrar till att utvidga det nordiska kultursamarbetet genom att dra in allt bredare kretsar och flera grupper i samarbetet i enlighet med målsättningen för kulturpolitiken i de nordiska länderna. Stöd ges till projekt som genomförs i regi av samverkande folkbildningsorganisationer.

I enlighet med kulturhandlingsplanen fördelas medlen från 1989 av ledningsgruppen för folkbildning och vuxenundervisning.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2.398	2.606	2.606

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK	Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK	Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK
Dispositionsmedel	108	108	100	100	208	208

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 108.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Aktivitetsökning + 100.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 108.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Aktivitetsökning + 100.000 DKK

3.3.16 NORDISKT IDROTTSAMARBETE

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.092.000 DKK

Organisation och verksamhet

Ministerrådets stödordning för nordiskt idrottssamarbete har till syfte att stimulera till samarbete mellan Grönland, Färöarna, Island och Svalbard å den ena sidan och det övriga Norden å andra sidan samt mellan de förstnämnda områdena inbördes. Den syftar också till att stimulera samisk idrottsverksamhet liksom nordiskt skolidrottssamarbete. Bidrag kan ges i första hand för att reducera de frivilliga idrottsorganisationernas reseutgifter i samband med nordiska idrottsarrangemang, lägervistelser, kurs- och mötesverksamhet o.l.

Ansökningar om stöd behandlas av de nordiska riksidrottsförbunden vid ett gemensamt möte och dessa lämnarförslag till fördelning av medlen. Den slutliga fördelningen fastställs av Nordiska kulturfondens styrelsen

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	949	1.192	1.092

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets- förändring	Totalt		
	Pris- och löne- förändringar					
	Inst/ ÅK	Budg.försl ÅK			Inst/ ÅK	Budg.försl ÅK
Dispositionsmedel	43	43	200	100	243	143

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar	+ 43.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Aktivitetsökning	+ 200.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 43.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Aktivitetsökning	+ 100.000 DKK

3.3.17 BIDRAG TILL NORDISKA FÖRFATTARKURSER VID FÖRENINGEN NORDENS INSTITUT, BISKOPS ARNÖ

BUDGETFÖRSLAG 1989: 181.000 SEK
 motsvarar 194.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiske forfattarkurser gjennomføres som et samarbeid mellom Foreningen Nordens Institutt, Biskops Arnö og Nordisk Forfatterråd.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	173	300	181

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal SEK)		Verksamhets- förändring	Totalt
	Pris- och löne- förändringar			
	Inst/ ÄK	Budg.försl		
Bidrag	8	8	119	- 127 8

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 8.000 SEK
- Verksamhetsförändring
1. Aktivitetsökning + 119.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 8.000 SEK

3.3.18 BIDRAG TILL SKANDINAVISK FÖRENINGIS KONSTNÄRSKOLLEGIUM I ROM

BUDGETFÖRSLAG 1989:

638.000 DKK

Organisation och verksamhet

Skandinavisk forening i Rom omfattar drift/utleie av arbeids- og bostedsrom for nordiske kunstnere.

I styret representanter for de nordiske institutt i Rom, fra de nordiske ambassader og venneforeninger.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	611	668	638

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Bidrag	27	27	30	-	57	27

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 27.000 DKK

- Verksamhetsförändring
1. Aktivitetsökning + 30.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 27.000 DKK

3.4 UTBILDNINGSSOMRÅDET

Institutionen (motsv.)	Budget 1988	Inst. för- slag 1989	i 1.000 DKK		Total
			Budgetförslag 1989 Pris- og löneför- ändring	Verksam- hetför- ändring	
3.4.1 Nordiskt samarbete inom skolområdet	1.791 * (+1.100)	3.750	130	700	3.721
3.4.3 Nordiskt vuxenutbildningssamarbete	776 * (+350)	1.902	51	475	1.652
3.4.3 Nordens folkliga akademi	4.706	5.819	249	-	4.955
3.4.4 Nordiska språksekretariatet	1.543	2.055	46	-	1.589
3.4.5 Nordiskt språk- och informationscentrum	2.375	3.556	419	-	2.794
3.4.6 Nordplus	(+1.720) *	10.800	77	3.603	5.400
3.4.7 Nordiska journaliskursen	1.845	2.370	149	-	1.994
3.4.7 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	952	1.068	9	-	961
3.4.8 Bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning	646	795	29	-	675
3.4.9 Kursverksamhet på utbildningsområdet	299	1.000	13	100	412
3.4.10 Nordiska kurser i språk och litteratur	1.522	1.424	67	-177	1.412
3.4.11 Norden i växt, ungdom och sysselsättning	2.255	-	101	-2.356	-
S U M M A	18.710 * (+3.170)	35.539	1.340	2.345	25.565

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

3.4.1 NORDISKT SAMARBETE INOM SKOLOMRÅDET

BUDGETÖVERSIKT 1989: 3.721.000 DKK

Organisation och verksamhet

Det nordiske skolesamarbejde omfatter overgangen fra førskole til grundskole, grundskolen, de 16-19-åriges uddannelser samt efter- og videreuddannelse af lærere inden for disse områder.

Samarbejdet har siden 1976 været ledet af en nordisk styringsgruppe med mandat fra Ministerrådet. Samarbejdet er bygget op om enkeltprojekter, hvilket giver arbejdet fleksibilitet og muligheder for både aktiviteter af mere permanent karakter og punktindsatser.

Nordisk Ministerråds handlingsplan for det nordiske kultursamarbejde indebærer dels en intensivning af skolesamarbejdet dels en ændret prioritering af temaer for samarbejdet. Arbejdet i 1988 har været præget af en tilpasning af aktiviteterne således at man i 1989 kan igangsætte projekter under de samarbejdstemaer, der skal prioriteres fremover. Temaerne er:

- fremme af nordisk sprogforståelse og samfølelse
- samarbejde om fælles uddannelsespolitiske mål/arbejde med fælles problemer
- samarbejde inden for smalle områder
- informations- og erfaringsudveksling.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2.891 (1.100)*	3.750	3.721

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK
Dispositionsmedel	130	130	1.959	700	2.089	830

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 130.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Projektverksamhet + 1.959.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 130.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Projektverksamhet + 700.000 DKK

3.4.2 NORDISKT VUXENUTBILDNINGSSAMARBETE

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.652.000 DKK

Organisation och verksamhet

Det nordiske voksenundervisningssamarbejde startede i 1976 som to-årig forsøgs- virksomhed. I 1978 blev det som projekt finansieret over kulturbudgettets dispositionsmidler og i 1981 overført til det faste kulturbudget.

Formålet med samarbejde er at:

- fremme uddannelsespolitisk diskussion og samarbejde inden for voksenundervisning og folkeoplysning på nordisk plan
- gøre tiltag vedrørende koordinering og erfaringsudveksling om voksenpædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde
- styrke informations- og dokumentationsudveksling mellem de nordiske lande om folkeoplysning og voksenundervisning generelt.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1.126 (350)*	1.902	1.652

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK	Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK	Inst/ ÄK	Budg.försl ÄK
Dispositionsmedel	51	51	725	475	776	526

Kommentar till anslagsförändringen

Styringsgruppen:

- Pris- och löneförändringar	+ 51.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Netværksprojekt	
- almen og erhvervsrettet voksenlæring	+ 145.000 DKK
- voksenlæring for kortuddannede	+ 330.000 DKK
- bred folkelig uddannelse	+ 250.000 DKK

Budgetforslaget:

- Pris- og løneforændringer	+ 51.000 DKK
- Verksamhetsforændring	
1. Netværksprojekt om	
- almen og erhvervsrettet voksenlæring	+ 145.000 DKK
- voksenlæring for kortuddannede	+ 330.000 DKK

3.4.3 NORDENS FOLKLIGA AKADEMI (NFA)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 4.631.000 SEK
 motsvarar 4.955.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordens folkliga akademi (NFA) startede i 1968 som en försøgsvirksomhed over en femårsperiode. Fra 1977 har NFA været en permanent institution på det nordiske kulturbudget. NFA lejer lokaler ved Nordiska Folkehøgskolan i Kungälv i Sverige for sin virksomhed.

Ifølge statutterne skal NFA virke som et center for studier og diskussion omkring voksenundervisning og folkeoplysningsarbejde i Norden. NFAs virksomhed omfatter i første række kurser af forskellig art i tilknytning til området i Norden. Kurserne er sædvanligvis åbne for alle interesserede. I mange tilfælde arrangeres de i samarbejde med institutioner og organisationer, som på nordisk plan arbejder med folkeoplysningssspørgsmål.

NFA fungerer for tiden også som sekretariat for Det Nordiske Folkehøjskoleråd og som kontaktorgan for folkeoplysningsorganisationerne i de enkelte nordiske lande. Videre har NFA deltaget aktivt i det program, som administreres af Ministerrådssekretariatet, og som omhandler folkeoplysning og voksenundervisning.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	2.528	2.970	2.663
Varor och tjänster	1.080	1.142	1.142
Projekt	790	1.326	826
Summa beviljningsförslag	4.398	5.438	4.631

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		institutionen budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Rektor	1	N27:8 ¹				
Lektor, svensk	1	N25:8				
Lektor, norsk	1	N22:8 ¹				
Lektor, finsk	1	N22:8 ¹				

Personalöversikt (forts.)

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Bibliotekarie	1	N26:1				
Tolk	1	N21:8				
Intendent	1	N16:7				
Byråsekreterare	1	N16:7				
Biblioteksassistent	0,6	N14:8				
Biblioteksassistent	0,4	N14:8				
Assistent	1	N14:6				
Expeditionsförman	0,5	N10:8				
Lektor, dansk			1	N22:8		
Informationsmedarb.			0.5	N17:0		
Summa	10,5		1,5		-	

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal SEK)					
	Pris- och löneförändringar		Verksamhetsförändring		Totalt	
	Inst/ÄK	Budg.försl	Inst/ÄK	Budg.försl	Inst/ÄK	Budg.försl
Löner	135	135	307	-	442	135
Varor och tjänster	62	62	-	-	62	62
Projekt	36	36	500	-	536	36
Summa	233	233	807	-	1.040	233

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar	+ 233.000 SEK
- Verksamhetsförändring	
1. Lektor, dansk	+ 224.000 SEK
2. Informationsmedarb.	+ 83.000 SEK
3. Projektstøttemidler	+ 500.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 233.000 SEK
------------------------------	---------------

3.4.4 NORDISKA SPRÅKSEKRETARIATET

BUDGETÖVERSIKT 1989: 1.574.000 NOK
 motsvarar 1.589.000 DKK

Organisation och verksamhet

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna (motsv.) i Norden. Institutionens uppgift är att arbeta för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen.

Språksekretariatets arbetsområde omfattar huvudsakligen seminarie-, utrednings- och publikationsverksamhet. Vidareföring av Nordiska ministerrådets handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden är en viktig uppgift för institutionen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal NOK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	818	1.140	838
Varor och tjänster	379	465	390
Projekt	331	430	445
Summa	1.528	2.035	1.574

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	budgetförslag antal	lön
Sekretariatssjef	1	30				
Konsulent	1	23	1	23		
Førstekonsulent	1	26				
Første kontorfullmektig	½	18	½	18		
Summa	3½		1½		-	

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal NOK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	20	20	302	-	322	20
Varor och tjänster	11	11	75	-	86	11
Projekt	15	15	84	-	99	15
Summa	46	46	461	-	507	46

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 46.000 NOK
- Verksamhetsförändring
 - 1. 1½ nya tjänster + 302.000 NOK
 - 2. Aktivitetsökning + 159.000 NOK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 46.000 NOK

3.4.5 NORDISKT SPRÅK- OCH INFORMATIONSCENTRUM

BUDGETFÖRSLAG 1989:	1.780.000 FIM
motsvarar	2.794.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiskt språk- och informationscentrum skall i Finland i första hand främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggsmaterial om Norden, effektivisera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser, andra kurser och föreläsningar samt utveckla tolknings- och översättningsverksamhet. Därutöver skall centret sprida kännedom om det finska språket och om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	760	1.177	997
Varor och tjänster	139	397	142
Projekt	614	691	641
Summa	1.513	2.265	1.780

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Direktör	1	A27				
Utbildningschef	1	A22 ¹				
Bibliotekarie	1	A19				
Kanslissekreterare	1	A16				
Kanslist	1	A11				
Pedagogisk konsulent	½	A22 ¹	½	A22		
Kursussekreterare	1	A14				
Expeditionsbiträde			1	A9		
Summa	6½		1½			

1) Inkl. utlandstillägg

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal FIM) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Löner	237	237	180	-	417	237
Varor och tjänster	3	3	255	-	258	3
Projekt	27	27	50	-	77	27
Summa	267	267	485	-	752	267

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar	+ 267.000 FIM
- Verksamhetsförändring	
1. Pedagogisk konsulent	+ 106.000 FIM
2. Expeditionsbiträde	+ 74.000 FIM
3. Frankering, kopiering	+ 255.000 FIM
4. Informationsverksamhet	+ 20.000 FIM
5. Fortbildning av tolkar	+ 30.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 267.000 FIM
------------------------------	---------------

3.4.6 NORDISKT PROGRAM FÖR LÄRARE, UTBILDNINGSSÖKANDE OCH STUDERANDE - NORDPLUS

BUDGETFÖRSLAG 1989:

5.400.000 DKK

Organisation och verksamhet

I den av Nordisk ministerråd (Kultur- och undervisningsministrene) under åren 1988 vedtatte handlingsplan for kultursamarbeidet inngår et nordisk program for lærere, utdanningssøkende og studenter - NORDPLUS. Programmet bygger på to elementer:

1. Støtte til dækning af samarbejdende uddannelsesinstitutioners ekstra udgifter ved udvikling og gennemførelse af fælles studieprogrammer, der skal sikre den studerende, at et studieophold ved en samarbejdende uddannelsesinstitution i et andet nordisk land fuldt ud godskrives af den studerendes moderinstitution.
2. Tildeling af NORDPLUS stipendier til supplerung af den nationale studiestøtte til studerende, som ønsker op til et års studieophold ved en samarbejdende institution i andet nordisk land.

I løbet af 1988 udarbejdes de nærmere retningslinjer for stipendieordningen, idet den overordnede administration af ordningen henlægges til den nyoprettede ledningsgruppe for højere uddannelse. Dessutom initieras ett NORDPLUS - pilot-projekt som hanteras av ledningsgruppen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	(1.720)*	10.800	5.400 **

* Överflyttas från kultursektorns dispositionsmedel

** Tilläggsfinansieringen på 5.400.000 DKK från posten 3.10 ny ekonomisk handlingsplan

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionmedel	77	77	9.003	3.603	9.080	3.680

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK
- Verksamhetsförändring + 9.003.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK
- Verksamhetsförändring + 3.603.000 DKK
- Ökad aktivitetsnivå

3.4.7 NORDISKA JOURNALISTKURSEN

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.994.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska journalistkursen anordnar vidareutbildning för journalister i de nordiska länderna. Kursverksamheten omfattar i första hand en tremånaders vidareutbildningskurs varje år. Därutöver genomförs kortare kurser med specialinriktning. Institutionen har evaluerats vilket resulterade bl.a. i en omorganisering av verksamheten från och med 1987 till helårsdrift med heltidsanställd kursledning.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	567	632	632
Varor och tjänster	350	392	392
Projekt	928	1.346	970
Summa beviljningsförslag	1.845	2.370	1.994

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institutionen		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Rektor)*	1	35/37	-		-	
Kursusleder)*	1/5					
Assistent	1/2	HK				
Assistent	3/4	HK				
Summa	2,45					

* Innehas tillsvidare av samma person.

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	65	65	-	-	65	65
Varor och tjänster	42	42	-	-	42	42
Projekt	42	42	376	-	418	42
Summa	149	149	376	-	525	149

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 149.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökta stipendier + 60.000 DKK
 - 2. Nytt 1 ukes kurs + 71.000 DKK
 - 3. Nytt 4 ukers kurs + 245.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 149.000 DKK

3.4.8 NORDISKA HÖGSKOLAN FÖR HUSHÅLLSVETENSKAP (NHH)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 898.000 SEK
 motsvarar 961.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) driver undervisningsaktiviteter på tre linier: Tekstillinien ved Chalmers tekniska högskola, som med en tvåårig studietid fører til tekstilingeniørekksamen, næringslinien ved Oslo universitet, som består af 2½ års studier og linien for næringsterapi ved universitetet i Göteborg (tre terminer). De første to linier finansieres over statsbudgettet i det land, hvor uddannelsen er placeret. Linien for næringsterapi er en videreførelse af nordiske dietetikerkurser. Denne linjen har et stærkere præg af en overbyggende uddannelse end de øvrige linier og er derfor mere nordisk præget. Udgiften til styrelsen og til linien for næringsterapi finansieres over det nordiske budget.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	669	740	670
Varor och tjänster	221	258	228
Projekt	-	-	-
Summa beviljningsförslag	890	998	898

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		institutionen budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Universitetslektor	1	SG53-55				
Dietist	3/4	N19:5				
Kansliskrivare	3/4	N11:6				
Läkare	1/4	B59				
Forskare			1/4			
Summa	2 3/4		1/4		-	

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal SEK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	1	1	70	-	71	1
Varor och tjänster	7	7	30	-	37	7
Projekt	-	-	-	-	-	-
Summa	8	8	100	-	108	8

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 8.000 SEK
- Verksamhetsförändring
 - 1. 1/4 forskerstilling i näringsterapi + 70.000 SEK
 - 2. Kontorutstyr (engangsutgift) + 30.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 8.000 SEK

3.4.9 BIDRAG TILL NORDISK FEDERATION FÖR MEDICINSK UNDERVISNING

BUDGETFÖRSLAG 1989:

675.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk federation för medicinsk undervisning har till ändamål att främja medicinsk utbildning och undervisning i Norden. Detta görs genom att arrangera, medverka vid och informera om symposier inom medicinsk undervisning, stimulera till försöksverksamheten och forskning omkring medicinsk undervisning, etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter, etablera undervisning på detta område samt stödja initiativ, som främjar medicinsk undervisning i Norden. Speciellt har federationen arbetat med en bred symposieverksamhet på nordiskt plan.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Bidrag	646	795	675

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt		
	Inst/ ÄK	Budg.försl		Inst/ ÄK	Budg.försl	
Bidrag	29	29	120	-	149	29

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 29.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Nordiske vidareutdanningskurser + 70.000 DKK
 - 2. Nordiska studentstipendier + 50.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 29.000 DKK

3.4.10 NORDISK KURSVERKSAMHET PÅ UTBILDNINGSMRÅDET

BUDGETFÖRSLAG 1989:

412.000 DKK

Organisation och verksamhet

Inom anslaget för nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet har hittills tio olika utbildningsområden finansierats i form av fort- och vidareutbildning, fältseminarier och andra seminarier. Nordiska ministerrådet beslöt i 1986 genomföra en omläggning av kursverksamheten på utbildningsområdet. Omläggningen innebär att bidragen till nio av de tidigare kursområden (dvs. Nordiska universitetskurser i historia, Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära, Nordiska fältseminarier för etnologistuderande, Nordiska seminarier för arkeologistuderande, vidareutbildning av konservatorer, vidareutbildning av socialhögskolelärare, Nordiska seminarier för lärare vid journalisthögskolor, Nordiska fortbildningskurser för idrottslärare och Nordiska fortbildningskurser för modersmålslärare) överförs till ett ramanslag. Därefter sker fördelningen av medlen till kursverksamhet på utbildningsområdet efter ansökan. Verksamhet, som tidigare fått medel från detta anslag kan efter ansökan komma i betraktande vid fördelning av medlen. Nya verksamhetsområden ges möjlighet att bli värderade inom ramanslaget. Beslut om beviljningen från detta anslag fattas av ÄK-kultur.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	299	1.000	412

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK
Dispositionsmedel	13	13	688	100	701	113

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 13.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Aktivitetsøkning pga. stor søkning + 688.000 DKK

Budgetforslaget:

- Pris- och löneförändringar + 13.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - Aktivitetsøkning + 100.000 DKK

3.4.11 NORDISKA KURSER I SPRÅK OCH LITTERATUR

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.412.000 DKK

Fördelning i DKK:

Danmark	330.000 DKK	
Färöarna	69.000 DKK	
Finland	361.000 DKK	= 230.000 FIM
Grönland	-	
Island	22.000 DKK	
Norge	261.000 DKK	= 258.000 NOK
Samiske	-	
Sverige	309.000 DKK	= 289.000 SEK
Generalsekr.	60.000 DKK	= 56.000 SEK

Organisation och verksamhet

Inom anslaget för Nordiska kurser i språk och litteratur ges varje sommar kurser, ca. fyra veckor långa, vid olika nordiska universitet i resp. lands språk, litteratur och kultur avsedda för universitetsstuderade i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Island. Kurserna avslutas med tentamen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
(1.000-tal DKK)			
Danmark	316	342	330
Färöarna	12	69	69
Grönland	100	-	-
Island	80	22	22
Totalt	508	433	421
=====			
(1.000-tal FIM)			
Finland	220	230	230
=====			
(1.000-tal NOK)			
Norge	247	258	258
Samiske	65	-	-
Totalt	312	258	258
=====			
(1.000-tal SEK)			
Sverige	277	289	289
Gen.sekreterare	54	56	56
Totalt	331	345	345
=====			

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal valuta)					
	Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
(1.000-tal DKK)						
Danmark	14	14	12	-	26	14
Färöarna	1	1	56	56	57	57
Grönland	5	5	-105	-105	-100	-100
Island	4	4	-62	-62	-58	-58
Totalt	24	24	-99	-111	-75	-87
=====						
(1.000-tal FIM)						
Finland	10	10	-	-	10	10
=====						
(1.000-tal NOK)						
Norge	11	11	-	-	11	11
Samiske	3	3	-68	-68	-65	-65
Totalt	14	14	-68	-68	-54	-54
=====						
(1.000-tal SEK)						
Sverige	12	12	-	-	12	12
Gen.sekreterare	2	2	-	-	2	2
Totalt	14	14	-	-	14	14
=====						

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 67.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Aktivitetsökning i danska kurser + 12.000 DKK
 - 2. Samiske kurser arrangeras ej under 1989 - 68.000 NOK
 - 3. Grönländska kurser arrangeras ej under 1989 - 105.000 DKK
 - 4. Teknisk justering. Färöisk kurs arrangeras vart tredje år och isländsk kurs vart annat år. Mellanliggande år behövs planeringsbidrag.

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 67.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Samiske kurser arrangeras ej under 1989 - 68.000 NOK
 - 2. Grönländska kurser arrangeras ej under 1989 - 105.000 DKK
 - 3. Teknisk justering. Färöisk kurs arrangeras vart tredje år och isländsk kurs vart annat år. Mellanliggande år behövs planeringsbidrag.

3.4.12 NORDEN I VÅXT, UNGDOM OCH SYSSELSÄTTNING

BUDGETFÖRSLAG 1989:

0 DKK

Organisation och verksamhet

Projektet avsluttet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2.255	-	0

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)					
	Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	101	101	-2.365	-2.365	-2.255	-2.255

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 101.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Projekt opphører - 2.365.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 101.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Projekt opphører - 2.365.000 DKK

3.5 FORSKNINGSSOMRÅDET

		i 1.000 DKK				
Institutionen (motsv.	Budget 1988	Inst. för- slag 1989	Budgetförslag 1989		Total	
			Pris- og löneför- ändring	Verksam- hetför- ändring		
3.5.1	Nordiska institutet för teo- retisk atomfysik (NORDITA)	14.227	15.205	378	250	14.855
3.5.2	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	1.901	2.769	289	148	2.338
3.5.3	Nordiska institutet för sjörätt	2.308	2.638	127	-	2.435
3.5.4	Nordiska geoexkursioner till Island	619	652	28	-	647
3.5.5	Centralinstitutet för nordiskt Asienforskning (CINA)	4.723	5.667	84	860	5.667
3.5.6	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information	5.214	5.950	436	-	5.650
3.5.7	Nordiskt vulkanologiskt institut	3.954	6.335	835	250	5.039
3.5.8	Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning	760	1.010	38	-	798
3.5.9	Nordiska institutet för sam- hällsplanering (NORDPLAN)	6.108	7.330	356	107	6.571
3.5.10	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	4.054	4.236	182	-	4.236
3.5.11	Nordiska forskarkurser	6.356	7.467	286	300	6.942
3.5.12	Nordiska forskarstipendier	2.319	2.655	104	242	2.665
3.5.13	Nordiska forskarsymposier	1.873	2.927	84	391	2.348
3.5.14	Bidrag till Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	1.575	2.155	88	-	1.663
3.5.15	Vissa samarbetsorgan på forskningsområdet	7.540	10.662	476	-1.067	6.949
3.5.16	Forskarrörlighet och forskar- utbildning - planering och nya försök	-	750	-	750	750
3.5.17	Vetenskaplig utrustning	-	500	-	350	350
3.5.18	Norden i växt, NORDUNET	2.569	2.685	116	-2.685	0
3.5.19	Norden i växt, arktisk forskning	1.590	0	72	-1.662	0
S U M M A		67.690	81.593	3.979	-1.766	69.903

3.5.1 NORDISKA INSTITUTET FÖR TEORETISK ATOMFYSIK (NORDITA)

BUDGETFÖRSLAG 1989:

14.855.000 DKK

Organisation och verksamhet

NORDITA blev oprettet i 1957. Det har til formål at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretisk atomforskning. Instituttet skal drive forskning og uddannelse samt fremme forskningen ved samarbejde mellem de nordiske institutioner inden for området, f.eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og finansiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at anordne eller yde bidrag til symposier m.m.

Instituttet modtager stipendier fra de nordiske lande (i reglen for to-års-perioder) og udenlandske gæsteforskere. Endvidere organiserer instituttet bl.a. internordisk forskningsudveksling og videnskabelige konferencer. Kernen i virksomheden udgøres imidlertid af den fast ansatte videnskabelige stab, for tiden seks fast ansatte professorer samt fire adjunkt/lektorer, som udnævnes for begrænset tid.

Instituttets virksomhed omfatter især elementpartikelfysik, kernefysik, astrofysik og faststoffysik. I de seneste år er der sket en særlig styrkelse af virksomheden indenfor astrofysik og faststoffysik.

Nordisk Forskningspolitisk råd har i efteråret 1987 igangsat en evaluering af institutionens virksomhed med henblik på at få vurderet muligheder og behov for en justering dels af stipendieprogrammet, dels af vægtingen mellem de aktuelle og eventuelt nye virksomhedsområder. Den internationale evalueringsgruppe forventes at afgive sin rapport i august måned 1988.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	8.977	9.135	9.135
Varor och tjänster	1.704	1.764	1.764
Projekt	3.546	4.306	3.956
Summa	14.227	15.205	14.855

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till		1 9 8 9	
	antal	lön	institutionen	lön	budgetförslag	lön
Direktör	1	1)				
Professor	1	2)				
Professor	1	2)				
Professor	1	2)				
Professor	1	2)				
Professor	1	+36% 3)				
Adj/lektor	1	AC-10 5)				
Adj/lektor	1	AC-13 5)				
Adj/lektor	1	AC-15 5)				
Adj/lektor	1	AC-15 5)				
Adm.chef	1	6)				
Kontorfuldmäktig	1	HK-7				
Överssistent	1	HK5-6				
Assistent	1	HK-13 7)				
Assistent	1	HK-13 7)				
Assistent	1	HK-13 7)				
Assistent	1	HK-13 7)				
Assistent	1	HK-13 7)				
Stipendiater	16	AC-7/8				
Summa	35					

- 1) Direktören är oavlönad 1985. Fra 1986 honoreres han med 15 % af dansk prof.lön
- 2) Avlöning motsv. dansk professorslön
- 3) Avlöning motsv. dansk professorslön + procenttillæg
- 4) Anställning på särskilda villkor. Lön motsv. 15 % av en dansk lektorslön
- 5) Tidsbegränsade förordnanden med avlöning enligt statens överenskommelse med Magisterforeningen i Danmark
- 6) Deltidsanställning motsv. 80 % av en dansk professorlön
- 7) Avlöning enligt överenskommelse mellan staten och Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund + kvalifikationstillæg

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÄK		ÄK	ÄK		
Löner	158	158	-	-	158	158
Varor och tjänster	60	60	-	-	60	60
Projekt	160	160	600	250	760	410
Summa	378	378	600	250	978	628

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 378.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Drift av ADB-anlegg + 250.000 DKK
 - 2. Program for utenlandske gjesteforskere + 350.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 378.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Drift av ADB-anlegg + 250.000 DKK

3.5.2 NORDISKA INSTITUTET FÖR FOLKDIKTNING (NIF)

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 1.489.000 FIM
 motsvarar 2.338.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) blev oprettet 1959 og er fra 1972 placeret ved institutionen for religionsvidenskab og folkloristik ved Åbo universitet.

Instituttets gældende statutter, som blev vedtaget af ministerrådet i 1977, indebærer at virksomhedsområdet også omfatter kultur- og traditionsvidenskabelig forskning i videre forstand.

Instituttets virksomhed har tidligere i hovedsag været rettet mod inventering og katalogisering af kildemateriale m.m., udarbejdelse af bibliografier samt arrangement af symposier, kurser og konferenser. I de senere år er projektvirksomheden imidlertid trådt mere i forgrunden, noget som har betydet at instituttets hovedopgave er blevet at medvirke til en samordning på nordisk basis af de forskningsmæssige indsatser ved de forskellige folkloristiske institutionerne. Dette indebærer at instituttet samler op projektideer, danner nordiske forskergrupper for aktuelle forskningsopgaver, bidrager med midler til projektplanlægning og igangsættelse af projekter samt tilbyder publiceringsmuligheder.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	683	869	847
Varor och tjänster	158	358	161
Projekt	370	537	481
Summa beviljningsförslag	1.211	1.764	1.489

Personalöversikt

	Fasta tjenester 1988		Förändringar till		1989	
	antal	lön	institutionen	lön	budgetförslag	lön
Institutionsledare	1	A 28				
Forskningssekr.	1	A 21				
Forskningssekr.	1	A 21				
Kanslissekr.	1	A 15				
Maskinskrivare	1	A 10				
Summa	5		-		-	

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och løne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Løner	164	164	22	-	186	164
Varor og tjenester	3	3	197	-	200	3
Projeckt	17	17	150	94	167	111
Summa	184	184	369	94	553	278

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- og løneförändringar + 184.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - 1. Flyttestgifter for personal + 22.000 FIM
 - 2. Kjøp av møbler pga. flytting + 197.000 FIM
 - 3. Informasjon og publikasjon + 100.000 FIM
 - 4. Forskerutdannelse + 50.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar + 184.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - Informasjon og publikasjon + 94.000 FIM

3.5.3 NORDISKA INSTITUTET FÖR SJÖRÄTT

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.411.000 NOK
 motsvarar 2.435.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk institutt for Sjøret blev opprettet i 1963 og skal ifølge statutterne have til opgave at fremme forskning og undervisning på alle områder indenfor søret, bl.a. ved at koordinere forskning på området, afholde seminarier, kurser og forelæsnings- og uddannelsesvirksomhed på området, samt drive dokumentations- og publikationsvirksomhed på området. Instituttet udgør i administrativt henseende et institut ved universitetet i Oslo.

En betydelig del av instituttets budget henfører sig til stipendieomkostningerne. Foruden de to forskerstipendier (som kan indehaves under flere år) uddeles der stipendier for kortere eller længere ophold ved instituttet. Instituttets forsknings- og uddannelsesvirksomhed er i overvejende grad indrettet på tillempt søret og andre transportretslige spørgsmål. Instituttet medvirker i udgivelsen af tidsskrifterne Arkiv for Sjørett og Arkiv for luftrett.

I 1981 er der ved instituttet opprettet en afdeling for petroleumsret, som delvis finansieres gennem bidrag fra norske og udenlandske oljeselskaber. Etter ønske fra instituttets styre vedtok ministerrådet våren 1983 en endring av instituttets vedtekter, slik at petroleumsrett inngår som en del av instituttets arbeidsområde.

Budgetöversikt

	(1.000-tal NOK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	1.536	1.835	1.634
Varor och tjänster	365	376	376
Projekt	384	401	401
Summa	2.285	2.612	2.411

Personalöversikt

	Fasta tjenester 1988		Förändringar till 1989		institutionen		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Professor	-		+ 1	35	-			
Første amanuens	1		- 1	26	-			
Konsulent II	1	22						
Amanuensis	2	20, 23						
Forskningsstipendiater	2	19						
Administrationssekr.	1	18						
Kontorfullmektig	-		+ 1	16	-			
Summa	7		1		-			

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal NOK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- og løne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Løner	98	98	201	-	299	98
Varor og tjenester	11	11	-	-	11	11
Projekt	17	17	-	-	17	17
Summa	126	126	201	-	327	126

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Verksamhetsförändring
 - 1. Omgjøring av 1. amanuensis til professor + 50.000 NOK
 - 2. Ny stilling som kontorfullmektig + 151.000 NOK

Institutionen annonserer flyttestgifter i 1990 og 1991

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar + 126.000 NOK

3.5.4 NORDISKA GEOEXKURSIONER TILL ISLAND

BUDGETFÖRSLAG 1989: 647.000 DKK

Organisationen och verksamhet

De nordiske geo-ekskursioner til Island, der startedes i 1964, giver ældre studerende og forskere i Danmark, Finland, Norge og Sverige muligheder for at studere geologiske problemer i felten på Island. Hvert andet år har ekskursionerne vulkanologi som emne, hvert andet år beskæftiger man sig med kvartærgeologi/geomorfologi. Ældre studerende og forskere fra Island har tilsvarende muligheder til indenfor virksomhedens rammer at studere geologiske problemer i de øvrige nordiske lande.

Virksomheden ledes af en styrelse bestående af to repræsentanter for hvert af de nordiske lande. De årlige ekskursioner forestås af en ekskursionsleder og en videnskabelig medguide.

Ekskursionerne har 25 deltagere, hvoraf 10 kommer fra Sverige, 5 fra hvert af de øvrige lande. Oplægget for ekskursionerne er i de seneste år ændret således, at der foruden feltstudier også indgår seminarier, foredrag el. lign. i forløbet.

Ekskursionens emne i 1989 er vulkanologi.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	619	652	647

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	28	28	5	-	32	28

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 28.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Informationsverksamhet + 5.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 28.000 DKK

3.5.5 CENTRALINSTITUTET FÖR NORDISK ASIENFORSKNING (CINA)

BUDGETFÖRSLAG 1989:

5.667.000 DKK

Organisation och verksamhet

Centralinstitutet för Nordisk asienforskning (CINA) bildades 1966. Institutet leds av en styrelse bestående av två forskare från Danmark, Finland, Norge resp. Sverige. Två representanter för institutets personal ingår också i styrelsen. Vid årsskiftet 1987/88 genomförde ministerrådet en omorganisering av institutionen båda vad gäller verksamhetsformer, verksamhetens inriktning och beträffande personalstruktur.

Institutet har till syfte att främja humanistiska och samhällsvetenskapliga asienstudier i de nordiska länderna. Härvid skall CINA särskilt söka samordna asienforskning och utbildning av asienforskare vid universitet och högre läroanstalter i Norden. Vidare verkar man för framtagande av för forskning och undervisning nödvändiga hjälpmedel. CINA har också viktiga uppgifter på dokumentations- och informationsidan. Verksamheten omfattar bl.a. initieringar och medverkan i nordiska forskningsprojekt, konferenser och kurser. Institutionen kan också inbjuda utländska gästforskare och gästföreläsare. Vidare utdelar CINA asienforskningsstipendier och nordiska kontaktstipendier.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	2.759	3.620	3.620
Varor och tjänster	540	559	559
Projekt	1.424	1.488	1.488
Summa	4.723	5.667	5.667

Personalöversikt

	Faste tjenester 1988		Förändringar till 1989		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Föreståndare	1	37				
Forskare	3	15				
Informationskonsulent	1	15				
Forskningsstipendiat	2	3				
Överassistent	2	12/21				
Assistent	2	10/8				
Nordisk forskarprofessur inkl. prosjektgruppe	-		3		3	
(1 professor, 1 forskn.stipendiat 1 vitensk. assistent)				37		37
				3		3
				3		3
Summa	11		3		3	

Kommentarer:

I ministerrådets vedtak om reorganisering av CINA (MR 3/87) heter det bl.a. at en nordisk forskerprofessor inkl. prosjektgruppe skal innrettes som en forsøksordning gjennom nordisk og nasjonal samfinansiering. Det heter videre at denne forsøksordningen skal innrettes fra og med 1.1.1989. Samfinansieringen innebærer at lønnsutgiftene til de tre som inngår i forsøksordningen dekkes av CINA, mens varer og tjenester samt prosjektmidler dekkes av andre, nasjonale midler.

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- og løne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK
Löner	1	1	860	860	861	861
Varor och tjänster	19	19	-	-	19	19
Projekt	64	64	-	-	64	64
Summa	84	84	860	860	944	944

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 84.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Forsøksordning med nord. forskerprofessorat + 860.000 DKK
(1 professor, 1 forsk.stipendiat, 1 vitenskapelig assistent)

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 84.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Forsøksordning med nord. forskerprofessorat + 860.000 DKK
(1 professor, 1 forsk.stipendiat, 1 vitenskapelig assistent)

3.5.6 NORDISKA SAMARBETSORGANET FÖR VETENSKAPLIG INFORMATION (NORDINFO)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 3.599.000 FIM
 motsvarar 5.650.000 DKK

Organisation och verksamhet

NORDINFO innledet sin virksomhet i 1977 og erstattet derved NORDDOK (Nordisk koordineringsorgan for vitenskapelig og teknisk informasjon og dokumentasjon) samt NFBS (Nordiske forskningsbibliotekers samarbeidskomite). NORDINFOS oppgave er å forbedre og effektivisere biblioteks- og informasjonsservicen ved universiteter og høyskoler, i forvaltning og industri i de nordiske land. Institusjonen arbeider således for å samordne og fremme overføringen av dokumenterbar informasjon mellom landene i Norden.

NORDINFO initierer og støtter forskning og utvikling av metoder og hjelpemidler, forsøks- og utredningsvirksomhet samt utdanning innenfor sitt ansvarsområde.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	586	940	749
Varor och tjänster	316	322	322
Projekt	2.419	2.528	2.528
Summa	3.321	3.790	3.599

Personalöversikt

	Fasta tjenester 1988		Förändringar till		1989	
	antal	lön	institutionen	lön	budgetförslag	lön
Sekretariatssjef	1	A 26				
Planlegger	1	A 22	+ 1	A 22	-	
Avdelingssekretær	1	A 16				
Byråsekretær	3/5	A 11	+ 2/5	A 11	-	
Summa	3 3/5		1 2/5			

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- og løne- föörändringar		föörändring			
	Inst/ ÄK	Budg.föörsl	Inst/ ÄK	Budg.föörsl	Inst/ ÄK	Budg.föörsl
Löner	163	163	191	-	354	163
Varor og tjenester	6	6	-	-	6	6
Projekt	109	109	-	-	109	109
Summa	278	278	191	-	469	278

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- og løneföörändringar + 278.000 FIM
- Verksamhetsföörändring
 - 1. Ny stilling som planlegger + 154.000 FIM
 - 2. Sekretær, økning fra 3/5 til 1/1 + 37.000 FIM

Budgetföörslaget:

- Pris- og løneföörändringar + 278.000 FIM

3.5.7 NORDISKT VULKANOLOGISKT INSTITUT

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 27.994.000 ISK
 motsvarar 5.039.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiskt Vulkanologiskt Institut (NORDVULC), der er placeret i Reykjavik, indledte sin virksomhed i efteråret 1973. Det har til opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer: geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Instituttet skal give forskere og studerende - i første række fra de andre nordiske lande - mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

På grundlag af institutionens virksomhed i de første 10 år har en internationalt sammensat gruppe i 1984 gennemført en evaluering af institutionen. Evalueringsrapporten fra august 1984 indeholder rekommandationer med henblik på fremtiden såvel for udviklingen af den videnskabelige virksomhed som for andre forhold (ansættelses-, udstyrs- og lokalemæssige). Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) har den 5. oktober 1984 afgivet en udtalelse om evalueringens vurderinger og rekommandationer.

Budgetöversikt

	(1.000-tal ISK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	13.136	17.872	17.104
Varor och tjänster	7.807	14.374	8.432
Projekt	1.022	2.948	2.458
Summa beviljningsförslag	21.965	35.194	27.994

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989 institutionen budgetförslag			
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Direktör	1	BHM 1567+50%				
Geolog	2	BHM 1527				
Geofysiker	1	BHM 1525				
Teknisk ass. (geolog)	1	BHM 1506				
Teknisk ass.	1	BMM 1485				
Teknisk ass.	1	BMH 1483				

	Fasta tjenester 1988		Förändringar till 1989		institutionen budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Designer	1	BSRB 2367 + 15%				
Kontorfuldmægtig	1	BSRB 2407				
Biblioteksassistent	½	BSRB 2337				
Ekonomibitræde	1	BSRB 2316				
Forskningsstipendiat	5	BHM 1454 + 20 %				
Laboratorieassistent			1	BHM 1414		
Summa	15½		1		-	

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal ISK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Löner	3.968	3.968	768	-	4.736	3.968
Varor och tjenester	625	625	5.942	-	6.567	625
Projekt	46	46	1.880	1.390	1.926	1.436
Summa	4.639	4.639	8.590	1.390	13.229	6.029

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 4.639.000 ISK
- Verksamhetsförändring
 1. Ny stilling, lab. assistent + 768.000 ISK
 2. Utgifter til nye lokaler + 920.000 ISK
 3. Økte prosjektmidler + 1.880.000 ISK
 4. Kontorutgifter + 28.000 ISK
 5. Reiser, stipendiat + 309.000 ISK
 6. Vedlikehold av utstyr + 88.000 ISK
 7. Dekning av overtidsbetaling + 4.597.000 ISK

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar + 4.639.000 ISK
- Verksamhetsförändring + 1.390.000 ISK
 1. Økte prosjektmidler

3.5.8 NORDISK DOKUMENTATIONS-CENTRAL FÖR MASSKOMMUNIKATIONS-FORSKNING (NORDICOM)

BUDGETFÖRSLAG 1989:

798.000 DKK

Organisation och verksamhet

NORDICOMs nåværende struktur og virksomhetsområde ble etablert i 1979. NORDICOM er organisatorisk fundert dels på et nasjonalt nivå - de enkelte dokumentasjons-sentraler som finansieres over domisillandenes budsjetter, dels et nordisk nivå - styring, forvaltning av bevilgningen over ministerrådsbudsjettet, koordinering av dokumentasjonstjeneste samt informasjonsvirksomhet. Organisasjonen har til oppgave å dokumentere og informere om den nordiske massemedieforskningens resul-tater til forskere og andre interesserte, samt å formidle kontakter mellom fors-kere innbyrdes og mellom forskere og almenheten.

NORDICOMs hittidige virksomhet ble evaluert i løpet av 1983. Ministerrådet har vedtatt at institusjonens framtidige virksomhet skal fastholdes inntil der fore-ligger en mer helhetlig plan for informasjons- og dokumentasjonsvirksomheten på det samfunnsvitenskapelige området. Ministerrådet har bedt NORDINFO om forslag til en slik plan.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	356	381	376
Varor och tjänster	72	75	75
Projekt	332	554	347
Summa	760	1.010	798

Personalöversikt

	Fasta tjenester 1988		Förändringar till		1 9 8 9	
	antal	lön	institutionen	lön	budgetförslag	lön
Forskningssekreterare	$\frac{1}{2}$	AC1 85%				
Forskningssekreterare	$\frac{1}{2}$	N 23:5				
Kontorassistent	$\frac{1}{2}$	HK 6 år				
Kontorassistent	$\frac{1}{2}$	N 12:7				
Summa	2					

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)				Totalt	
	Pris- og løne- förändringar		Verksamhets- förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Löner	20	20	5	-	25	20
Varor och tjänster	3	3	-	-	3	3
Projekt	15	15	207	-	222	15
Summa	38	38	212	-	250	38

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- og løneförändringar	+ 38.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Drift og markedsføring av database	+ 106.000 DKK
2. Innkjøp av mikrodatamat	+ 65.000 DKK
3. Utgivelse av prosjektfortegnelser	+ 20.000 DKK
4. Utgivelsesmateriale	+ 16.000 DKK
5. Økte honorarer	+ 5.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar	+ 38.000 DKK
-----------------------------	--------------

3.5.9 NORDISKA INSTITUTET FÖR SAMHÄLLSPLANERING (NORDPLAN)

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 6.141.000 SEK
 motsvarar 6.571.000 DKK

Organisationen och verksamhet

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) inrättades 1968 enligt avtal mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och hade enligt överenskommelse mellan de berörda länderna som svensk statlig myndighet. Enligt de nuvarande stadgar för NORDPLAN som faststälts av ministerrådet upphörde NORDPLAN som svensk myndighet och upprättades som nordisk institution fr.o.m. 1981.

Enligt dessa stadgar har institutet till uppgift att dels anordna vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna, dels driva och främja forskarutbildning och forskning på samma område.

Vidareutbildningen är ettårig och avsedd att ge såväl tvärfacklig orientering som fördjupade kunskaper i samhällsplaneringens olika fack. Utbildningen omfattar dels kursbunden undervisning under 12 veckor, fördelade på tre perioder, dels självstudier på hemorten. Ca. 50 personer per år deltar i vidareutbildningen.

Forskeruddannelsen omfatter et 3-årigt kursus/seminarforløb og inneholder mulighed for at indlevere doktordisputats til bedømmelse ved institutionen, der har ret til at tildele doktorgraden efter bedømmelse af et fællesnordisk sammensat bedømmelsesudvalg. NORDPLAN forventer at der i de nærmeste år vil blive indleveret 3-4 disputater til bedømmelse per år.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	4.027	4.982	4.406
Varor och tjänster	1.444	1.487	1.487
Projekt	237	381	248
Summa	5.708	6.850	6.141

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till		1 9 8 9	
	antal	lön	institutionen	lön	budgetförslag	lön
Professor	1 ¹		1		-	
Professor	1 ²					
Professor	1 ²					
Adj. professor	1/5	N32:1	1½/5	N32:1	-	
Forskarassistent	1 ²	N26:7	-1		-1	
Undervisningsass.	1 ²	N18:6	-1		-1	
Undervisningsass.	1 ²	N17:6	-1		-1	
Undervisningsass.	1 ²	N18:6	-1		-1	
Undervisningsass.	1 ³	N19:8	-1		-1	
Högskolalärare	3 ³		3 ³		3 ³	
Doktorand	2 ³		2 ³		3 ³	
Avdelningsdirektör	1	N25:7				
1ste byråsekreterare	1	N15:8				
Byråsekreterare	1	N13:7				
Byråsekreterare	1 ²	N12:4				
Byråsekreterare	1 ²	N12:1				
Byråsekreterare	1	N13:7				
Bibliotekarie	0,85	N19:8	0,15	N19:8	-	
Exp. vaktmästare	1	N 9:0				
Telefonist	1	N12:8				
Summa	17,05		1,45			

- 1) Inkl. utlandstillägg
- 2) Inkl. forstender honorar
- 3) Bestämms enligt lokala förhandlingar

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal SEK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK		ÅK	ÅK		
Löner	279	279	676	100	955	379
Varor och tjänster	43	43	-	-	43	43
Projekt	11	11	133	-	144	11
Summa	333	333	809	100	1.142	433

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar	+ 333.000 SEK
- Verksamhetsförändring	
1. Professor i planleggingssosiologi	+ 327.000 SEK
2. Adj. professor fra 20 % til 50 %	+ 92.000 SEK
3. Bibliotekar fra 85 % til 100 %	+ 31.000 SEK
4. Stipendier, vidareutdanning	+ 50.000 SEK
5. Stipendier, forskarutdanning	+ 83.000 SEK
6. Honorar til vegledare	+ 51.000 SEK
7. Gjesteforskere	+ 175.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 333.000 SEK
- Verksamhetsförändring	
Ny stillingsstruktur	+ 100.000 SEK

3.5.10 NORDISKA FORSKNINGSPOLITISKA RÅDET

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 4.236.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) upprättades år 1982.

FPR skall främja nordiskt samarbete beträffande grundforskning, tillämpad forskning och utvecklingsverksamhet samt forskarutbildning. Forskningssamarbetet bör förankras i nationella forskningsmiljöer och baseras på nationella prioriteringar. Vidare skall FPR söka främja gemensamma nordiska forskningsintressen i det internationella forskningssamarbetet. I detta syfte skall FPR rådge Nordiska ministerrådet i i alla dess sammansättningar om långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor samt genom egna initiativ främja nordiskt samarbete över hela forskningsfältet.

FPR:s sekretariatsfunktion handlas av ministerrådssekretariatet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	4.054	4.236	4.236

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar					
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	182	182	-	-	182	182

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 182.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 182.000 DKK

3.5.11 NORDISKA FORSKARKURSER

BUDGETFÖRSLAG 1989:

6.942.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska forskarkurser skall genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är härvid dels att samnordiskt utnyttja specialiserad kunskap och unik apparatur som finns på olika håll i Norden, dels att genom samordning av resurser kunna garantera medverkan av särskilt framstående internationella forskare.

Verksamheten leds av en styrelse med två representanter för vart och ett av de fem nordiska länderna. Sekretariatet för Nordisk ministerråd fungerar som styrelsens sekretariat.

Kurserna kan vara av skiftande karaktär. Vissa kurser avser att ge kunskap om nya vetenskapliga metoder och arbetsmetodiker. Andra kan gälla nya viktiga forskningsområden eller frågor av vikt för forskningens eller samhällets utveckling. Kurserna ligger ofta på gränsen mellan redan etablerade vetenskaper eller har tvärvetenskaplig karaktär.

En målsättning för verksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som skilda geografiska regioner inom Norden. Samtidigt söker styrelsen ge utrymme för en större satsning på aktuella och viktiga forskningsområden. Som exempel på sådana områden kan nämnas miljövärd, energi, hälsovård, arbetsvetenskap samt kultursektorn. En sammanfattande redogörelse för verksamheten 1978-83 utgavs i början av 1984.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	6.356	7.467	6.942

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	286	286	825	300	1.111	586

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 286.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Økning med tre kurs + 825.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 286.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. En ny kurs + 300.000 DKK

3.5.12 NORDISKA FORSKARSTIPENDIER

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 2.665.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska forskarstipendier administreras för närvarande av styrelsen för de nordiska forskarkurserna. De till ordningen avsatta medlen kan inte tas i anspråk till andra ändamål av styrelsen. Ordningen är ett led i ett försök att etablera en generell nordisk ordning för utbyte av forskarstuderande och forskare som vill utbilda sig eller forska i något annat nordiskt land än det egna. De till ordningen avsatta medlen skall i första hand täcka kostnader för resa och uppehälle och endast i undantagstillfällen skall någon egentlig lön kunna utbetalas från stipendiemedlen. Stipendieordningen följer vid utbetalning i huvudsak de regler som gäller för nordiskt tjänstemannautbyte.

Sedan verksamheten inleddes som en försöksordning 1979 har 300-400 nordiska forskare bedrivit forskning för en längre eller kortare tid (vanligen 2-12 månader) vid en vetenskaplig institution i ett annat nordiskt land än det egna. Sommaren 1983 beslutade ministerrådet att försöksverksamheten skall fortsätta på mer permanent bas.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	2.319	2.655	2.665

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	104	104	232	242	336	346

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 104.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Aktivitetsökning + 232.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 104.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Aktivitetsökning, 10 % + 242.000 DKK

3.5.13 NORDISKA FORSKARSYMPOSIER

BUDGETFÖRSLAG 1989:

2.348.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska forskarsymposier administreras för närvarande av styrelsen för de nordiska forskarkurserna. De till ordningen avsatta medlen kan inte tas i anspråk till andra ändamål av styrelsen. Ordningen avser att genom bidrag till konferenser och symposier främja det vetenskapliga utbyttet i Norden. Även regelbundet återkommande arrangemang skall kunna erhålla stöd. Stödet från Nordiska forskarsymposier förutsätter ofta en samtidig finansiering från andra källor, eftersom bidraget normalt begränsas till 20-50.000 DKK. De symposier och konferenser som erhåller stöd har normalt ett deltagarantal på 15-30 personer och sträcker sig vanligen över 2-4 dagar. Detta innebär en betydande finansiering från deltagarna själva och från nationella källor.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1.873	2.927	2.348

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne-		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK	ÅK
Dispositionsmedel	84	84	970	391	1.054	475

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- och löneförändringar + 84.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Aktivitetsøkning + 222.000 DKK
 - 2. Work-shops og planleggingsmøter + 448.000 DKK
 - 3. Gjesteforskerprogram + 300.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar + 84.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - økt aktivitetsnivå, 20 % + 391.000 DKK

3.5.14 BIDRAG TILL NORDISKA SOMMARUNIVERSITETET (NSU)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.663.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordisk Sommeruniversitet (NSU) er en frivillig organisasjon som samler nordiske akademikere og praktikere med forskjellig bakgrunn. I NSU arbeides det med tvervitenskapelige emner av relevans for den nordiske forskningsdebatten. Virksomheten er åpen for alle.

Den faglige delen av virksomheten består i hovedsak av en rekke studiekretser. Disse fungerer i tilknytning til NSUs 21 lokalavdelinger i de nordiske universitetsbyene. Studiekretsene forventes i 1989 å omfatte 11 forskjellige emner. Normalt studeres samme studieemne samtidig i 10-15 forskjellige universitetsbyer. Årlig deltar ca. 1.200 mennesker i NSUs virksomhet. Representanter for studiekretsene samles en gang i løpet av vinteren til separate vintersymposier med ca. 2 dagers varighet. Det er her det faglige arbeidet koordineres og her man innhenter faglige ideer og impulser. Om sommeren samles representanter for alle studiekretsene til en felles sommersesjon som varer i ca. 8-10 dager.

I tillegg arrangeres det i løpet av året mindre møter og seminarer. Innovativ forskningsvirksomhet står sentralt i NSU, og hvert år forsøker NSU avsette midler til symposier der nye forskningsområder diskuteres.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1.955	2.535	2.043
./. egne intäkter	380	380	380
Summa	1.575	2.155	1.663

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris og løne- förändringar		förändring			
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	88	88	492	-	580	88
Egna intäkter	-	-	-	-	-	-
Summa	88	88	492	-	580	88

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- og løneförändringar + 88.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 1. Økt studievirksomhet + 230.000 DKK
 2. Flere styremøter + 97.000 DKK
 3. Deltager- og arrangøertilskudd, sommersesjonen + 90.000 DKK
 4. Publikasjonvirksomhet + 75.000 DKK

Budgetforslaget:

- Pris- og løneförändringar + 88.000 DKK

3.5.15 VISSA SAMARBETSORGAN PÅ KULTURBUDGETENS FORSKNINGSOMRÅDE

BUDGETFÖRSLAG 1989: 6.949.000 DKK

Fördelning:

Nordisk kollegium for marinbiologi		89.000 NOK
	motsvarar	90.000 DKK
Nordisk kollegium for økologi (NKE)		131.000 SEK
	motsvarar	140.000 DKK
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)		78.000 DKK
Nordisk samarbeidskommitté for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	motsvarar	749.000 FIM 1.176.000 DKK
Nordisk samarbeidskomité for internasjonal politikk, inkl. freds og konfliktforskning (NSKIP)	motsvarar	483.000 SEK 517.000 DKK
Nordisk samarbeidskomité for akseleratorbasert forskning (NOAC)		70.000 DKK
Nordisk samfunn for Latinamerikaforskning (NOSALF)	motsvarar	168.000 SEK 180.000 DKK
Nordisk komité for øststatsforskning		125.000 SEK
	motsvarar	134.000 DKK
Felles pulje		4.564.000 DKK
Totalt anslag i DKK		6.949.000 DKK

Organisasjon og virksomhet

Ministerrådet fattet i 1986 vedtak om å gjennomføre en omlegging av bevilgninger og bidrag til følgende åtte samarbeidsorganer på kulturbudsjettets forskningsdel:

- Nordisk kollegium for marinbiologi (MKMB)
- Nordisk kollegium for økologi (NKE)
- Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)
- Nordisk samarbeidskomité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)
- Nordisk samarbeidskomité for internasjonal politikk, inkl. frds- og konfliktforskning (NSKIP)
- Nordisk samarbeidskomité for akseleratorbasert forskning (NOAC)
- Nordisk samfunn for Latinamerikaforskning (NOSALF)
- Nordisk komité for øststatsforskning

Vedtaket innebærer at hvert av de åtte samarbeidsorganer framover vil få en basisbevilgning til dekning av de "organisatoriske utgifter" (Styre, fast personale, lokaler m.v.), mens de øvrige midler samles i en pulje, som kan brukes til tidsbegrenset støtte til samarbeidsinitiativer på forskningsområdet. Beslutningen om fordeling av midler til virksomhet (puljen) treffes av EK-Kultur.

Ministerrådet vedtok videre å innkalle budsjettforslag for 1988 fra de åtte nevnte samarbeidsorganer som svarer til det endrede bevilgningssystem, hvorefter det endelige vedtak om en omlegging ble fattet i samband med utarbeidelsen av ministerrådets budsjett for 1988.

Budgetöversikt

(1.000-tals national valuta)

		Budget 1988	Förslag 1989	
			Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
<u>Löner</u>				
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK	29	30	30
Nordisk samarbeidskomité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM	400	710	515
Nordisk samarbeidskommitté for internasjonal politikk, inkl. freds- og konfliktforskning (NSKIP)	SEK	284	407	312
<u>Varor och tjänster</u>				
Nordisk kollegium for marinbiologi (NKMB)	NOK	86	125	89
Nordisk kollegium for økologi (NKE)	SEK	127	131	131
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK	46	48	48
Nordisk samarbeidskomité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM	229	316	234
Nordisk samarbeidskomité for internasjonal politikk, inkl. freds- og konfliktforskning (NSKIP)	SEK	166	171	171
Nordisk samarbeidskomité for akseleratorbasert forskning (NOAC)	DKK	68	70	70
Nordisk samfunn for Latin-amerikaforskning (NOSALF)	SEK	163	361	168
Nordisk komité for øststatsforskning	SEK	121	130	125
<u>Prosjekt</u>				
Felles pulje	DKK	5.389	7.493	5.081

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	budgetförslag	lön
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi						
Sekretær (deltid)	1					
Nordisk samarbeids- komité for arktisk medicinsk forskning						
Generalsekretær	1	A27				
Avdelingssekretær	2	A15				
Epidemiolog			1	A21		
Nordisk samarbeids- komité for internasjo- nal politikk, inkl. freds- og konflikt- forskning						
Forskningssekretær	1	N22:2				
Informasjonssekretær	$\frac{1}{2}$	N21:2	$\frac{1}{2}$	N21:2		
Totalt	5$\frac{1}{2}$		1$\frac{1}{2}$			

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tals nationell valuta)						
	Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt		
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	
<u>Löner</u>							
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK	1	1	-	-	1	1
Nordisk samarbeids- komité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM	115	115	195	-	310	115
Nordisk samarbeids- kommitté for interna- sjonal politikk, inkl. freds- og konflikt- forskning (NSKIP)	SEK	28	28	95	-	123	28
<u>Varor och tjenester</u>							
Nordisk kollegium for marinbiologi (NKMB)	NOK	3	3	36	-	39	3
Nordisk kollegium for økologi (NKE)	SEK	4	4	-	-	4	4
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK	2	2	-	-	2	2
Nordisk samarbeids- komité for arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM	5	5	47	-	87	5
Nordisk samarbeids- komité for interna- sjonal politikk, inkl. freds- og konflikt- forskning (NSKIP)	SEK	5	5	-	-	5	5
Nordisk samarbeids- komité for akssele- torbasert forskning (NOAC)	DKK	2	2	-	-	2	2

Analys av anslagsförändringen (forts.)

Post	(1.000-tals nationell valuta)						
	Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt		
	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	Inst/ ÄK	Budg.försl	
Varor och tjänster (forts.)							
Nordisk samfunn for Latinamerikaforskning (NOSALF)	SEK	5	5	193	-	198	5
Nordisk komité for øststatsforskning	SEK	4	4	5	-	9	4
<u>Prosjekt</u>							
Felles pulje	DKK	242	242	1.862	-1.067	2.104	-825

Kommentar till anslagsförändringen

Budgetförslaget:

- Verksamhetsförändring
 - 1. Minskning av medel
 - 1.067.000 DKK
 - 483.000 SEK

3.5.16 FORSKARRÖRLIGHET OCH FORSKARUTBILDNING - PLANERING OCH NYA FÖRSÖK

BUDGETFÖRSLAG 1989: + 750.000 DKK

Organisation och verksamhet

I den av Ministerrådet (Kultur- och undervisningsministrene) under våren 1988 fastsatte handlingsplanen på kulturområdet inngår et program for planleggings- og forsøksvirksomhet for økt nordisk forskerutdanning og forskermobilitet.

Den nærmere konkretisering av programmets elementer og administrasjon er under utarbeidelse.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	-	750	750

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt		
	Inst/ ÄK	Budg.försl		Inst/ ÄK	Budg.försl	
Dispositionsmedel	(0)	(0)	750	750	750	750

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar (0 DKK)

- Verksamhetsförändring

1. Ny aktivitet, pga. kulturhandlingsplanen + 750.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar (0 DKK)

- Verksamhetsförändring

1. Ny aktivitet, pga. kulturhandlingsplanen + 750.000 DKK

3.5.17 VETENSKAPLIG UTRUSTNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 350.000 DKK

Organisation och verksamhet

I den av Ministerrådet (Kultur- og undervisningsministrene) under våren 1988 fastsatte handlingsplanen på kulturområdet inngår etableringen av en pulje til anskaffelse, supplerings og vedlikehold av vitenskaplig utstyr ved de samnordiske forskningsinstitusjoner. Puljen fordeles av ministerrådet etter søknad. Ubrukte beløp i et budsjettår kan overføres til det neste.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	-	500	350

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- og løne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl	Inst/ ÅK	Budg.försl
Dispositionsmedel	0	(0)	500	350	500	350

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÅK:

- Pris- og løneförändringar (0)
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ny aktivitet pga. kulturhandlingsplanen + 500.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar (0)
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ny aktivitet pga. kulturhandlingsplanen + 350.000 DKK

3.5.18 NORDEN I VÄXT, NORDUNET

BUDGETFÖRSLAG 1989:

0 DKK

Organisation och verksamhet

I den av ministerrådet (finansministrarna) under våren 1985 fastställda handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning ingår ett förverkligande av det nordiska universitetsdatanätet NORDUNET, dvs. utveckling av datakommunikationssystem mellan de forskningsinriktade datacentralerna vid universitet och forskningscentra i Norden.

NORDUNET-projektet, som i huvudsak skall genomföras under en 4-årsperiod, förutsätter både nationella och samnordiska resursinsatser. De sammanlagda kostnaderna har beräknats till 22 milj. NOK varav den samnordiska finansieringen beräknats till 9,2 milj. NOK i 1986-prisnivå.

I 1989 års budget finansieras NORDUNET via den nya ekonomiska handlingsplanen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institutionen/ÄK	Budgetförslaget
Dispositionsmedel	2.569*	2.685*	0**

* Avser Handlingsplanen för ekonomiska utveckling och full sysselsättning.

** Överflyttas till posten 3.10 ny ekonomisk handlingsplan.

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löneförändringar		Verksamhetsförändring	Totalt	
	Inst/ÄK	Budg.försl		Inst/ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	116	116	-	-2.685	116 -2.569

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 116.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 116.000 DKK

- Verksamhetsförändring

1. Förminskning (överflyttning) av medel - 2.685.000 DKK

3.5.19 NORDEN I VÅXT, ARKTISK FORSKNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 0 DKK

Organisation och verksamhet

Prosjektet avsluttet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Dispositionsmedel	1.590	0	0

Analys av anslagsförändringen

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring	Totalt	
	Inst/ ÄK	Budg.försl		Inst/ ÄK	Budg.försl
Dispositionsmedel	72	72 - 1.662	-1.662	- 1.590	-1.590

Kommentar till anslagsförändringen

Institutionen/ÄK:

- Pris- och löneförändringar + 72.000 DKK
- Verksamhetsförändring
- 1. Prosjektet ophører - 1.662.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 72.000 DKK
- Verksamhetsförändring
- Prosjektet ophører - 1.662.000 DKK

3.6 DATATEKNOLOGI

BUDGETFÖRSLAG 1989: 39.353.000 DKK

Inledning

Nordisk ministerråd har i 1984 vedtaget en særlig handlingsplan for fremme af datateknologisk samarbejde, der skal løbe i 5-årsperioden 1985-89.

Bevillingen inden for handlingsplanen administreres dels af Nordisk industrifond for så vidt angår den del af planen, der vedrører samarbejde om industriel FoU, dels af stedfortræderkomiteens særlige udvalg for datateknologisk samarbejde (RU-data). RU-data har ved en ministerrådsbeslutning i begyndelsen af 1987 fået delegeret kompetencen til at træffe beslutninger om bevillinger under 750.000 DKK/år/projekt såfremt udvalgets medlemmer er enige.

På grundlag af statusrapporter for den første halvdel af planperioden fra såvel RU-data som Nordisk Industrifonden gennemføres den resterende del af handlingsplanen med de små justeringer som rapporterne giver anledning til. Statusrapporterne udgør samtidig første skridt i evalueringen af handlingsplanens aktiviteter. I overensstemmelse med ministerrådets planlægningsdokument C 2 til Nordisk Råds 36. session foreslås ingen aktivitetsstigning i 1989, hvilket også er i overensstemmelse med handlingsplanen.

Handlingsplanen udløber med udgangen af 1989 og der afsættes derfor ikke midler centralt til en videreførelse af aktiviteterne. Som led i evalueringen af handlingsplanen vil det blive vurderet om og i hvilket omfang videreførsel af visse projekter i en overgangsperiode vil kræve finansiering over det fællesnordiske budget.

Nordisk Råd henviser i sin udtalelse over C 2-dokumentet til 36. session, at Nordisk industrifond bør have 5 mio NOK indenfor datahandlingsplanen i 1990, som i 1985-86 blev "lånt" til initiering af planen for et øget teknisk FoU-samarbejde. Imidlertid har Nordisk industrifond i kraft af valutakursjusteringer m.v. i forbindelse med sammenlægningen af de 2 nordiske budgetter m.v. i 1986 samlet i årene 1987-89 fået tilført mere end 15 mio NOK udover det oprindeligt planlagte totalbeløb indenfor datahandlingsplanen. Ministerrådet har derved mere end opfyldt sine forpligtelser overfor industrifonden.

DATATEKNOLOGI	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt)
				Förslag till budget 1989
Datateknologiska handlingsplanen	37.658			
därav				
Industriell FoU	(28.528)			
Övriga priori- terade områden	(9.130)			
Totalt	37.658	1.695	-	39.353

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén (motsv.):

- Pris- och löneförändringar + 1.695.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 1.695.000 DKK

3.7 ENERGI**ENERGIFRÅGOR, DISPOSITIONSBEVILJNING****BUDGETFÖRSLAG 1989: 10.827.000 DKK**

Det nordiska energisamarbetet består av två huvudområden, säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet och det generella energisamarbetet. När det gäller det sistnämnda fastställde Nordiska ministerrådet (energiministrarna) 1985 en arbetsplan för det nordiska energisamarbetet: "Plan för nordisk samarbete på energiområdet för perioden 1986-88." En betydande projektverksamhet har satts igång på de olika delområdena. Det förutsätts att det under 1988 sker en fortsättning och uppföljning av flera tidigare samarbetsprojekt som har påbörjats.

Redan 1957 startade samarbetet om atomsäkerhet med etableringen av Nordisk kontaktorgan för atomspörsmål, NKA. 1975 startade det första säkerhetsprojektet i ministerrådets regi och Nordisk grupp för atomsikkerhed, NKS, tillsattes för att lämna förslag till gemensamma nordiska projekt. Fram till idag har, efter förslag från NKS, ett program genomförts under 1977-80, och ett för åren 1981-85. MR-energi har för åren 1986-88(89) ett nytt 4-årsprogram, i regi av NKS. Beviljningen under detta kapitel omfattar även samarbetet om säkerhetsforskning. Inte förrän under andra halvåret 1988 kommer ministerrådet genom sitt ställningstagande till de enskilda projektansökningarna att avgöra vilka projekt inom energisektorn som skall finansieras.

Det har således icke genom budgetbehandlingen tagits ställning till i vilken omfattning det nordiska projektsamarbetet inom kärnsäkerhetsområdet skall fortsätta.

ENERGI, dispositionsmedel	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Energiøkonomisering					
Olja och gas					
Energiforskning					
Energiinformation					
Energiplanläggning					
Demonstrationsprojekt					
Energiexport					
Energi och miljö					
Projektsekreterare					
Säkerhetsforskning					
Säkerhetsprogram					
- NKA-sekretariats- omkostnader					
Summa	11.720*	527	(1.018)	-1.420	10.827

* Av denna summa avser 1.359.000 DKK 1988 medel i enlighet med handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén (motsv.):

- Pris- och löneförändringar + 527.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Återtagande av reduktionen som gjordes i 1988 års budget + 673.000 DKK
 - 2. 3 % tillväxt + 345.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 527.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Norden i Växt upphör - 1.420.000 DKK

3.8 MILJÖ

BUDGETFÖRSLAG 1989:

18.485.000 DKK

På Nordisk Råds 36. session 1988 i Oslo havde miljøspørgsmål en central rolle. Der blev fra alle sider efterlyst en høj aktivitet med hensyn til at fremskynde koordinerede nordiske planer og indsatser for et bedre miljø. Der efterlystes dels et generelt miljøprogram for hele miljøområdet til afløsning af det tidligere samarbejdsprogram, dels et særligt handlingsprogram mod vand- og havforurening. Både i generaldebatten og i debatten om de forskellige udvalgte områder blev der fokuseret på miljøspørgsmål.

Der blev vedtaget et stort antal rekommandationer, dels rettet direkte mod miljøområdet, f.eks. om miljøvenlig affaldshåndtering, dels for at miljøspørgsmål skal få en vigtig rolle inden for andre sektorer, f.eks. i forbindelse med ny økonomisk handlingsplan, udviklingsbistand og kulturmindebeskyttelse.

Ministerrådet har utarbetat förslag till nordiskt miljöprogram och nordisk åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön. Dessa förslag avses bli behandlade vid Nordiska rådets extra session i Helsingör den 16. november 1988. Förslagen innebär en väsentlig höjning och konkretisering av ambitionsnivån på flera områden inom det nordiska miljöarbetet. Redan år 1989 kommer bl.a. arbetet med uppföljningen av åtgärdsplanen mot förorening av den marina miljön att prioriteras och bör tilldelas ytterligare budgetmedel. Det forventes, at der også vil blive behov for betydelige ressourser til nordisk projektsamarbejde om luftforurening.

Der vil endvidere blive behov for øgede ressourser på kemikalieområdet, hvor der arbejdes med at gennemføre den handlingsplan for reduktion af stoffer, som nedbryder jordens beskyttende ozonlag, som ministerrådet vedtog i oktober 1987.

Indsatser for miljøvenlig produktionsteknik, som er efterlyst af Nordisk Råd, vil der blive arbejdet med inden for flere miljøområder. En særlig indsats planlægges på affalds- og genanvendelsesområdet med henblik på udvikling af renere og mere affaldsfrie teknologier. Et samarbejde vil blive indledt med Nordisk Industrifond på dette område. Det foreslås øgede ressourser til genanvendelse og affaldsspørgsmål.

MILJÖVÅRD, dispositionsmedel	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt) till
Allmänt forskning	1.177	53	(-230)		
Vatten, havsförorening	1.200	54	(946)		
Luftförorening	5.780	260	(160)		
Buller	680	31	(89)		
Avfall och återvinning	635	28	(637)		
Kontroll av kemikalier	1.500	68	(632)		
Naturvård och friluftsliv	1.015	46	(39)		
Miljödata och miljö- kvalitetsövervakning	917	41	(42)		
Summa	12.904	581	(2.315)	5.000	18.485

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén (motsv.):

- Pris- och löneförändringar + 581.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av projektmedel bl.a. för
handlingsplaner mot havsförorening
och luftförorening + 2.315.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 581.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av projektmedel bl.a. för
handlingsplaner mot havsförorening
och luftförorening + 5.000.000 DKK

3.9 ARBETSMARKNAD

BUDGETFÖRSLAG 1989:

5.104.000 DKK

En revidering av överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad beslutades den 6. mars 1982, och trädde i kraft den 1. augusti 1983. Överenskommelsen har följts upp med reviderade riktlinjer för samarbetet mellan arbetsförmedlingarna i de nordiska länderna. Riktlinjerna anger en ökad servicenivå vid arbetsförmedling över gränserna.

Samtidigt har länderna godkänt en överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom yrkesinriktade rehabiliteringar och arbetsmarknadsutbildning. Även för denna överenskommelse har det utarbetats riktlinjer för de berörda myndigheterna.

En revideret överenskomst om ydelser ved arbejdsløshed trådte i kraft den 11. december 1987. For berørte myndigheder og arbejdsløsheds-kasser er der udarbejdet fælles tillempningsforskrifter, som derudover er suppleret med nationale regler.

Samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet har antagits, och trädde i kraft den 15. juni 1985.

Uppföljning av de omtalade överenskommelserna ges hög prioritet, vilket avspeglas i en ökad aktivitetsnivå för de respektive fackutskotten och i ett stort antal ansökningar till projektprogrammet för 1989 som måste överföras till 1990 års budget.

Konkretiseringen av og gennemførelsen af den økonomiske handlingsplanens projekt inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken har i handlingsplanens periode 1986-88 varit en omfattande uppgift, som medförer ett extraordinärt aktivitetsutvidgande för den nordiska arbetsmarknadssektorn.

ARBETSMARKNAD, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Den nordiska arbets- marknaden					
Faktorer av betydelse för arbetsmarknadens funktiossätt					
Koppling mellan ekonomisk politik och arbetsmarknads- politik och ändringar i marknadssystemet					
Metodutveckling					
Handlingsplaner					
AMU-projekt					
Informationsverksamhet					
Migrationssamarbete					
Övriga projekt					
Totalt	10.243*	460	(262)	-5.599	5.104

* 4.879.000 DKK för 1988 avser åtgärder för långtids arbetslöshet och 350.000 DKK för BRYT-projektet i enlighet med handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén (motsv.):

- Pris- och löneförändringar + 460.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av projektmedlen med + 262.000 DKK
 - 2. Norden i växt upphör - 5.099.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 460.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Norden i växt upphör - 5.099.000 DKK
 - 2. Generell reduktion - 500.000 DKK

3.10 ARBETSMILJÖ

Inledning

Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har under ministerrådet ansvaret för samarbetet inom arbetsmiljöområdet. Som beredande organ för ämbetsmannakommittén fungerar tre permanenta grupper. Grupperna ansvarar för frågor som rör arbetsmiljöforskning, arbetsmiljö tillsyn samt arbetslivs- och arbetsrättsförhållanden. Beredningsgruppen för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor sorterar organisatoriskt också under NAUT, men ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har huvudansvar för verksamheten.

Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) fastställde år 1984 ett nytt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. I programmet har ministerrådet dragit upp riktlinjerna för samarbetet inom 12 mer traditionella områden. I programmet riktas verksamheten in på sådana uppgifter som är högt prioriterade i de nordiska länderna och som anses lämpade för nordiskt samarbete. Sambanden mellan den tekniska utvecklingen, arbetsmiljön och arbetsmiljöpolitiken utgör ett genomgående tema i programmet. Verksamheten inom arbetslivs- och arbetsrättsområdet, som inleddes år 1986, styrs tills vidare av ett mandat som fastställs för beredningsgruppen på området. Av mandatet framgår att samarbetet skall omfatta bl.a. rättsförhållanden i arbetslivet, konsekvenser av ny teknik samt arbetsorganisation och medbestämmande. En utredning för att belysa förutsättningarna för en nordisk konvention på arbetsmiljöområdet inleddes år 1986.

Mot bakgrund av denna utredning beslöt Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) vid sitt möte i Åbo 1987 att låta utarbeta ett förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention. Förslaget väntas, efter remiss till arbetsmarknadens parter, bli framlagt som ett ministerrådsförslag vid Nordiska rådets session våren 1989. I anslutning till detta ska också ett nytt samarbetsprogram för arbetsmiljösektorn tas fram.

ARBETSMILJÖ	Budget 1988	Pris- och löneföränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK/inst)/ Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Arbetsmiljö, dispositionsbeviljning	6.194*	278	(129)	-882	5.590
Nordisk arbetsmiljö- utbildning (NIVA)	2.039	264	(210)	-	2.303
Totalt	8.233	542	(339)	-882	7.893

* Varav 366.000 DKK för 1988 samt 382.000 DKK för 1989 i enlighet med Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Ämbetsmannakommitténs budgetkommentarer:

Ämbetsmannakommittén tillstyrker NIVA:s budgetförslag.

3.10.1 ARBETSMILJÖ, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989:

5.590.000 DKK

Verksamheten inom arbetsmiljöområdet styrs av ett samarbetsprogram som fastställdes av ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) år 1984. I programmet anges följande samarbetsområden

- arbetsolycksfall
- kemiska risker
- biologiska risker
- fysikaliska faktorer
- fysiska belastningar och arbetsanpassning
- psykosociala belastningar
- arbetstid
- datateknologi
- samordning av lagstiftning och föreskrifter
- arbetsmiljö, hälsa och akonomi
- vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
- arbetsmiljöinformation och förmedling av forskningsresultat

En betydelsefull projektverksamhet bedrivs under överinseende av beredningsgrupperna. Verksamheten har uppmärksammats av bl.a. de nordiska arbetsmiljöfonderna (motsv.), vilket resulterat i att fonderna t.ex. finansierar nationella delprojekt i anslutning till vissa nordiska satsningar. På detta sätt får ministerrådets verksamhet en "spjutspetseffekt" som gör att den relativt sett blygsamma projektbudgeten får ökad betydelse för utvecklingen i länderna.

ARBETSMILJÖ, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt)	
				Förslag till budget 1989	
Allmänt	806	36	(-142)		
Forskning	2.386	107	(-403)		
Tillsyn	2.007	90	(402)		
Arbetsliv och arbetsrätt	995	45	(272)		
Summa	6.194*	278	(129)	-882	5.590

* Varav 366.000 DKK för 1988 i enlighet med Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén (motsv.):

- Pris- och löneförändringar + 278.000 DKK
- Verksamhetsförändring
Ökning av projektverksamhet + 129.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 278.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Norden i Växt upphör - 382.000 DKK
 - 2. Generell reduktion - 500.000 DKK

3.10.2 NORDISK ARBETSMILJÖUTBILDNING (NIVA)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.467.000 FIM
 motsvarar 2.303.000 DKK

Organisation och verksamhet

Institutionen leds av en styrelse. Denna består av en person från vart och ett av de nordiska länderna. Varje representant har en personlig suppleant. Institutionen har tre personer anställda.

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet har till uppgift att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård. NIVA samarbetar med Institutet för arbetshygien i Helsingfors. Institutionen upprättades den 1. mars 1982 och är en fortsättning på projektet "Vidareutbildning av specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård" finansierat av Nordiska ministerrådet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	711	860	860
Varor och tjänster	925	970	970
Bruttoutgift	1.636	1.830	1.830
Avgår deltagaravgifter	- 337	- 363	-363
Summa beviljningsförslag	1.299	1.467	1.467

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Institutionschef	1	A26*				
Sekreterare	1	A17				
Kurssekreterare	1	A13				
Summa	3		-		-	

* Härutöver utlandstillägg

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal FIM) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl.	Inst/	Budg.försl.	Inst/	Budg.försl.
Löner	14	149	135	-	149	149
Varor och tjänster	19	19	26	26	45	45
Deltagaravgift	-	-	-26	-26	-26	-26
Summa	33	168	134	-	168	168

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 33.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - 1. Pensionskostnader + 90.000 FIM
 - 2. Avtalsenliga löneökningar + 45.000 FIM
 - 3. Ökning för upprätthållande av kursernas internationella kvalitet, finansieras genom ökad kursavgift + 26.000 FIM
 - 26.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 168.000 FIM
inkluderar kostnad för finska pensioner, samt avtalsenliga löneökningar
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning för upprätthållande av kursernas internationella kvalitet, finansieras genom ökad kursavgift + 26.000 FIM
 - 26.000 FIM

3.11 SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD

Inledning

Till grund för Nordiska ministerrådets verksamhet inom social- och hälsovårdsområdet ligger det samarbetsprogram som har reviderats under 1987 och kommer att fastställas före utgången av juni 1988.

Projektverksamheten, som utgör en väsentlig del av samarbetet inom sektorn, bedrivs dels i form av temporär försöksverksamhet, dels som utredningar och FoU-verksamhet. Projekten delas på följande områden: projekt generellt, socialvård, barn-, ungdoms- och familjepolitik, efter- och vidareutbildning, hälso- och sjukvård, äldreområdet, handikappområdet och missbrukarfrågor.

Samarbetet i övrigt inom sektorn bedrivs inom de fem permanenta institutionerna.

SOCIALPOLITIK	Budget 1988	Pris- och löneföränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK/inst)/ Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Socialpolitik, dispositionsbeviljning	6.849	309	(515)	-	7.158
Nordiska läkemedels- nämnden	2.292	135	(828)	-	2.427
Nordiska hälsovårds- högskolan	1	-	-	-	1
Nordiska institutet för odontologisk material- prövning	11.473	325	-	-	11.798
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	2.564	36	(981)	-	2.600
Nordiska nämnden för handikappfrågor	7.323	295	(321)	-	7.618
Summa	30.502	1.100	(2.645)	-	31.602

Ämbetsmannakommittéens budgetkommentarer:

ÄK-S förslag:

Nordiska läkemedelsnämnden:

ÄK-S tillstyrker bifall till NLN:s förslag vad gäller löner (+ 182 t SEK) och varor och tjänster (+ 59 t SEK). Projektsekreterartjänsten kommer dock sannolikt att behandlas separat under hösten 1988.

Nordiska hälsovårdshögskolan:

ÄK-S tillstyrker bifall till NHV:s förslag. Posterna resor (+ 104 t SEK) och tjänstebilar (+ 100 t SEK) bör dock granskas närmare.

Nordiska institutet för odontologisk materialprövning:

ÄK-S tillstyrker bifall till NIOM:s förslag.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning:

ÄK-S tillstyrker bifall till NAD:s förslag vad gäller varor och tjänster (25 t FIM).

Nordiska nämnden för handikappfrågor:

ÄK-S tillstyrkte bifall till NNH:s förslag vad gäller varor och tjänster (+ 70 t SEK) och till programvaredatabasen (+ 130 t SEK).

3.11.1 SOCIALPOLITIK, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAGET 1989: 7.158.000 DKK

För att kunna genomföra det nya samarbetsprogrammet för sektorn krävs en viss förstärkning av budgeten för 1989 och framåt. Bl.a. med anledning av satsningar inom handikapp och äldreområden.

Två projekt inom äldreområdet beräknas bli etablerade i början av 1989. Förstudier angående gamla kvinnor i Norden och misshandel av äldre skall enligt planerna bli avslutade före utgången av 1988.

Under perioden 1989-1991 räknar man med ökade insatser på nordiskt plan vad gäller utbildning av dövtolkar och informations- och erfarenhetsutbyte i det konkreta arbetet med de handikappade på olika områden.

SOCIALPOLITIK, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Generellt	1.649	74	(-732)		
Socialvård (därav NOSOSKO)	316	14	(816)		
Barn, ungdom, familje- politik	815	37	(-642)		
Efter- och vidare- utbildning	750	34	(116)		
Hälso- och sjukvård (därav NOMESKO)	1.819	82	(765)		
Äldreområdet	-		(460)		
Handikappfrågor	-		(500)		
Missbruksfrågor (Nordisk handlingsplan mot narkotika)	1.500	68	(-768)		
Totalt	6.849	309	(515)	-	7.158

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén (motsv.):

- Pris- och löneförändringar + 309.000 DKK
 - Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av projektmedel främst avseende satsningar inom äldre- och handikappområdena + 515.000 DKK
- Budgetförslaget:
- Pris- och löneförändring + 309.000 DKK

3.11.2 NORDISKA LÄKEMEDELSNÄMNDEN

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.268.000 SEK
 motsvarar 2.427.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades den 5. december 1974 och infördes på ministerrådets budget 1975. Nämndens uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Samtliga nordiska länder deltar i nämndens arbete. Nämnden har 10 ledamöter, två från varje land med ersättare. Ledamöterna utses för högst fyra år i taget.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott. Dessa har en eller i vissa fall två medlemmar från varje land och mandat för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns sju sådana utskott.

Nämnden biträdes av ett sekretariat med fyra anställda och är placerat i Uppsala.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	1.106	1.624	1.192
Varor och tjänster	471	544	485
Projekt	565	874	591
Summa beviljningsförslag	2.142	3.042	2.268

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Sekretariatschef	1	NeV31:8*				
Handläggare	1	NeV32:3				
Assistent	1	NeV12:6				
Assistent	½	NeV 9:1	½	NeV10:1		
Extra handläggare			1	NeV22:8		
Summa	3½		1,5		-	

* plus extra tillägg

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal SEK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	86	86	432	-	518	86
Varor och tjänster	14	14	59	-	73	14
Projekt	26	26	283	-	309	26
Summa	126	126	774	-	900	126

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 126.000 SEK
- Verksamhetsförändring
 1. Tjänst som extra handläggare + 224.000 SEK
 2. Halvtidstjänst som assistent
omvandlas till heltid + 143.000 SEK
 3. Övriga löneökningar + 65.000 SEK
 4. Medel för symposium under 1989
"Framtida stöd inom läkemedels-
industrin" + 183.000 SEK
 5. Ytterligare medel för resor m.m.
främst med syfte att öka sam-
arbetet med EG + 59.000 SEK
 6. Medel för temadag 1989 i ämnet
"partiklar i infusionsvätskor" + 100.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 126.000 SEK

3.11.3 NORDISKA HÄLSOVÅRDSHÖGSKOLAN

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.000 SEK
 motsvarar 1.000 DKK

Organisation och verksamhet

Styrelsen för högskolan består av en ledamot och en suppleant från vardera av de nordiska länderna. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudmannorganisationerna inom hälso- och sjukvård samt för lärarna och eleverna.

Högskolan har totalt 39,5 anställda.

Kostnaderna för högskolan fördelas sedan 1985 på de fem nordiska länderna enligt den nordiska "nyckeln".

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvarar den utbildning som förekommer i anglo-amerikanska "schools of public health". En begränsad verksamhet startade redan 1953, vilken utvidgades 1962 med flera kurser och flera elevkategorier. Från 1978 finns hälsovårdshögskolan på Nordiska ministerrådets allmänna budget.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	9.992	12.531	12.531
Lönereserv	999	1.077*	1.077*
Varor och tjänster	9.700	11.792	11.792
Projektverksamhet	878	850	850
Brutto utgifter	21.569	26.250	26.250
Avgår deltagaravgifter inkl. inkomster	-21.568	26.249	26.249
Summa	1	1	1

* Får endast disponeras efter samråd med generalsekreteraren

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till		1 9 8 9	
	antal	lön	institutionen	lön	budgetförslag	lön
Professor	9	cheflön				
Studierektor	1	N27-35				
Högskolelektor	1	N25-33				
Forskarassistent	5	N23-30	1	N23-30		
Doktorand	1½	N15-22				
Kanslichef	1	N27-35				
Byrådirektör	1	N18-24				
Byråsekreterare	3	N13-18				
Bibliotekarie	2	N16-22				
Assistent	10	N10-16	1	N10-16		
Intendent	1	N13-19				
Laboratorieassistent	1	N10-10				
Expeditionsvakt	2	N 8-13	1	N 8-13		
Summa	39½		3		3	*

* Löneinplaceringen görs i samråd med löne- och personalutskottet

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal SEK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	1.814	1.814	725	725	2.539	2.539
Lönereserv	44	44	34	34	78	78
Varor och tjänster	1.203	1.203	889	889	2.092	2.092
Projekt	39	39	-67	-67	-28	-28
Summa	3.100	3.100	1.581	1.581	4.681	4.681

Analys av förändringsförslagenen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar	+ 3.100.000 SEK
- Verksamhetsförändring	
1. Ökning av antalet tjänster med tre i enlighet med den planerade utbyggnaden	+ 660.000 SEK
2. Ytterligare ökning av löneposten inkl. en vakantsättning av en tjänst som forskarassistent	+ 65.000 SEK
3. Ökning av lönereserven	+ 34.000 SEK
4. Div. ökning inom varor och tjänster och tjänster bl.a. för ökade lokal-kostnader samt tjänstebil	+ 889.000 SEK
5. Minskning av projektmedlen	- 67.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 3.100.000 SEK
- Verksamhetsförändring	
1. Ökning av antalet tjänster med tre i enlighet med den planerade utbyggnaden	+ 660.000 SEK
2. Ytterligare ökning av löneposten inkl. en vakantsättning av en tjänst som forskarassistent	+ 65.000 SEK
3. Ökning av lönereserven	+ 34.000 SEK
4. Div. ökning inom varor och tjänster och tjänster bl.a. för ökade lokal-kostnader samt tjänstebil	+ 889.000 SEK
5. Minskning av projektmedlen	- 67.000 SEK

Garantinivån är: 12.821.000 SEK

3.11.4 NORDISKA INSTITUTET FÖR ODONTOLOGISK MATERIALPRÖVNING (NIOM)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 11.681.000 NOK
 motsvarar 11.798.000 DKK

Organisation och verksamhet

Institutet har till uppgift att genom systematisk provning och därtill hörande målinriktad forskning arbeta för att material och andra förbrukningsartiklar som används eller avses komma i användning i odontologisk verksamhet och tandhälsotjänst i de nordiska länderna fyller de hälsomässiga och tekniska krav som med hänsyn till utvecklingen måste ställas vid varje tidpunkt. Institutet skall också sträva att utveckla bättre material och förbrukningsartiklar.

NIOMs styrelse har en representant och en suppleant från vart och ett av de nordiska länderna. Institutet har 26 tjänster fördelade på två avdelningar samt en administrativ enhet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal NOK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	7.451	7.759	7.759
Varor och tjänster	3.908	3.922	3.922
Summa beviljningsförslag	11.359	11.681	11.681

Personalöversikt

	Fasta tjenester 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	institutionen		budgetförslag	
			antal	lön	antal	lön
Institutttsjef	1	37				
Adv.sjef	1	37				
Forsker	6	33-34				
Kontorsjef	1	29				
Avd.ing.	7	24-27				
Ingeniør	2	21				
Övering	1	29				
Førstelaborant	1	19				
Laborant	3	18				
Førstepreparant	1	19				
Konsulent	1	23				
Kontorfullm.	1	18				
Summa	26		-		-	

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal NOK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- og løne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Løner	308	308	-	-	308	308
Varor og tjenester	14	14	-	-	14	14
Summa	322	322	-	-	322	322

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- og løneförändringar + 322.000 NOK
Inkluderar reduktionen med 100.000 NOK
för vart annat år arrangerat seminarium

Budgetförslaget:

- Pris- og løneförändringar
Inkluderar reduktion med 100.000 NOK
för vart annat år arrangerat seminarium + 322.000 NOK

3.11.5 NORDISKA NÄMNDEN FÖR ALKOHOL- OCH DROGFORSKNING (NAD)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.656.000 FIM
motsvarar 2.600.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning inrättades år 1979 och har till uppgift att

- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom sitt område i Norden
- initiera och planera sammordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor
- arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyten
- främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete.

Nämnden består av 3 ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Island deltar med två ledamöter och en suppleant. Nämnden bistås av ett sekretariat med 3 anställda i Helsingfors.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	448	529	529
Varor och tjänster	466	501	576
Projekt	719	1.351	651
Summa beviljningsförslag	1.633	2.381	1.656

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	budgetförslag antal	lön
Forskningssekreterare	1	S22				
Kontorassistent	1	S22				
Projektsekreterare	1	A18				
Summa	3					

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	81	81	-	-	81	81
Varor och tjänster	10	10	25	-	35	10
Projekt	32	-68	600	-	632	-68
Summa	123	23	625	-	748	23

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 123.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 1. Ytterligare medel för resor, material-
kostnader och kontortjänster + 25.000 FIM
 2. Projektmedel för ett särskilt forsknings-
program om narkotika och kontrollpolitik + 600.000 FIM
 3. Medel för korttidsanställd forskare under
de år seminarium om ej genomförs (+ 100.000 FIM)

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 23.000 FIM
Här ingår en reduktion för vart annat
år arrangerat seminarium 100.000 FIM

3.11.6 NORDISKA NÄMNDEN FÖR HANDIKAPPFRÅGOR

BUDGETFÖRSLAG 1989: Totalt	7.618.000 DKK
Nordiska nämnden för handikappfrågor	2.760.000 SEK
Dronninglund	4.665.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska nämnden för handikappfrågor är ministerrådets samarbetsorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska området. Nämnden har bland sina uppgifter att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. Nämnden har också att i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forsknings- och utvecklingsfrågor.

Nämnden består av 2 ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge, Sverige och Island. För varje ledamot finns en suppleant. Nämndens kansli, som är placerat i Stockholm, består av 5 anställda.

Fr.o.m. år 1985 är det nyinrättade Nordiska utbildningscentret för dövblindpersonal knutet till nämnden som dotterinstitution. Utbildningscentret är beläget i Dronninglund i Danmark. Utbildningscentrets personal uppgår till 4 personer, varav två på halvtid.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	1.227	1.248	1.248
Varor och tjänster	570	682	612
Projekt	874	1.130	900
Summa beviljningsförslag	2.671	3.060	2.760
Utbildningscentret i Dronninglund (DKK)	4.465	4.665	4.665

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till		1989	
	antal	lön	antal	lön	budgetförslag	lön
Kanslichef	1	chefslön				
Utredningssekreterare	2	N24 *				
Utredningssekreterare	1	N17				
Assistent	1	N18				
Summa	5		-		-	

* härutöver vissa tillägg

Anslagsförändring

Post	(1.000 valuta)					
	Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	21	21	-	-	21	21
Varor och tjänster	42	42	70	-	112	42
Projekt	26	26	230	-	256	26
Summa (i 1.000 SEK)	89	89	300	-	389	89
Utbildningscentret Dronninglund (1.000 DKK)	200	200	-	-	200	200

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar
 - a) Handikappnämnden + 89.000 SEK
 - b) Dronninglund + 200.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ytterligare medel för reseutgifter + 70.000 SEK
 - 2. Projektmedel för programmet "Nordisk programvarudatabas" + 130.000 SEK
 - 3. Projektmedel för programmet "Små och mindre kända handikappgrupper i Norden" + 100.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar
 - a) Handikappnämnden + 89.000 SEK
 - b) Dronninglund + 200.000 DKK

3.12 JÄMSTÄLLDHET

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.289.000 DKK

Nordiska jämställdhetsutskottet önskar i detta sammanhang hänvisa till verksamhetsplanen för jämställdhetssektorn för 1989-1991, JU-102/87, rev. 1.

Som framgår av denna verksamhetsplan utarbetas under år 1988 en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet för åren 1989-1993. Handlingsplanen, som skall läggas fram, som ett ministerrådsförslag vid Nordiska rådets session 1989, kommer att innehålla ett flertal konkreta projektförslag rörande temana Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen och Sammanhanget mellan familjeliv och arbetsliv.

Nordiskt Forum och den officiella nordiska jämställdhetskonferensen samt ovan nämnda handlingsplan för jämställdhetssektorn bidrar till en ökning av aktiviteterna i det nordiska jämställdhetssamarbetet under 1989.

JÄMSTÄLLDHET, dispositionsbeviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Planering och uppföljning	50	2	(-2)		
Arbetsliv	814	37	(+849)		
Social- och familjepolitik	135	6	(+1.359)		
Utbildning och forskning	115	5	(+80)		
Boende- och samhälls- planering	254	11	(-265)		
Nordiskt Forum	5.400	243	(-5.643)		
Övrigt	857	39	(-446)		
Summa	7.625*	343	(-3.968)	-5.679	2.289

* I beloppet ingår medel för anordnande av Nordiskt Forum 1988 samt 800.000 DKK för BRYT-projektet i enlighet med den ekonomiska handlingsplanen.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar	+ 343.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Nordiskt Forum	- 5.643.000 DKK
2. Ökningar bl.a. med anledning av den nya ekonomiska handlingsplanen	+ 1.575.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 343.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Norden i Växt upphör	- 836.000 DKK
2. BRYT 1989	+ 800.000 DKK
3. Nordiskt Forum	- 5.643.000 DKK

3.13 INDUSTRI

Inledning

Områden inom industrisektorn som ämbetsmannakommittén för industripolitik lagt stor vikt vid gäller att skapa gynnsamma betingelser för industriellt samarbete. Detta har bl.a. skett genom förslag om lättnader i ländernas etableringslagstiftning och intensifierade insatser rörande ett aktivare nordiskt engagemang inom det västeuropeiska harmoniserings- och standardiseringsarbetet. Ministerrådet avser att nära följa denna utveckling under de kommande åren.

På det organisatoriska planet har förutsättningarna för att skapa en slagkraftig nordisk institution för teknologi och industriell utveckling skapats genom att Nordiska industrifonden och NORDFORSK slagits samman. Ministerrådet har vidare följt upp sammanslagningen genom att låta den "nya" industrifonden bilda stommen till ett nordiskt industriellt center i Oslo. Det industriella centret börjar sin verksamhet den 1. januari 1989.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag		i 1.000 DKK (totalt) Förslag till budget 1989
Industripolitik, dispositionsbeviljning	3.845	173	(-2.926)	-2.926	1.092
Nordiska industrifonden	72.740	4.096	(5.872)	-18.508	58.328
Nordtest	11.507	567	(471)	-955	11.119
Totalt	88.092	4.836	(3.417)	22.389	70.539

Ämbetsmannakommitténs bedömning av sektorn:

Ämbetsmannakommittén stöder institutionernas förslag.

3.13.1 **INDUSTRIPOLITIK, DISPOSITIONSBEVILJNING**

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.092.000 DKK

I det industripolitiska samarbetet kommer det nordiska samarbetet med teknisk FoU även i fortsättningen att inta en dominerande roll. Projektmedel anvisas också i enlighet med sektorns arbetsprogram.

INDUSTRIPOLITIK, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Industripolitik	3.845	173	(-2.926)	-2.926	1.092

Analys av förändringsförslagen:

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändring + 173.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 173.000 DKK

- Verksamhetsförändring
1. Engångsanvisning för
Teknologiår 1988 - 2.926.000 DKK

3.13.2 NORDISKA INDUSTRIFONDEN

BUDGETFÖRSLAG 1989: 57.750.000 NOK
motsvarar 58.328.000 DKK

Organisation och verksamhet

Fonden leds av en styrelse i vilken varje land är representerat genom två ledamöter.

Styrelsens beslut verkställs av fondens sekretariat, som leds av en direktör. Sekretariatet är placerat i Oslo. Vid sekretariatet finns 20 tjänster. Från den 1. januari 1987 sammanslogs fonden med NORDFORSK och från den 1. januari 1989 bildar fonden ett nordiskt industriellt center.

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond) bildades 1973 med syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling genom att främja ett ökat samarbete mellan de avtalsslutande staterna samt genom att stödja finansieringen av både projekt av intresse för två eller flera nordiska länder och internationella projekt av gemensamt nordiskt intresse. Som en följd av ministerrådsbeslutet att upprätta ett nordiskt industriellt center i Oslo kommer fonden att få delvis nya utvidgande arbetsområden.

Budgetöversikt

	(1.000-tal NOK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Personal och styrelse	6.338	7.184	7.697
Varor och tjänster	4.103	6.040	5.000
Summa administration	10.441	13.224	12.697
Fondmedel			
Projektverksamhet	68.579	75.665	56.053
Bankräntor	-5.000	-5.000	-7.000
Återbetalning, lån	-2.000	-2.000	-4.000
Summa beviljningsförslag	72.020*	81.889	57.750

* 23.381.000 NOK 1988 avser medel i enlighet med den ekonomiska handlingsplanen. Medlen fördelas med 2.006.000 NOK på löner, 1.218.000 NOK på varor och tjänster och 20.157.000 NOK på fondmedel.

Beslutad budget innebär ett bemyndigande att ingå förpliktelser för budgetåret. Ministerrådet ger dessutom Industrifonden bemyndigande att ingå förpliktelser utöver tillgängliga medel för 1990 på upp till 00 milj NOK och för 1991 00 milj NOK. Beloppens storlek fastställs i samband med budgetbeslutet i november.

I enlighet med fondens stadgar får räntor och återbetalningen av lån tillföras fondmedel.

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		institutionen budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Direktör	1					
Sektionschef	2					
F.konsulent/övering	8				1	
Konsulent	2					
Adm.sekr./F.sekr.	4					
Kontorfullm./	3					
F.kontorfullm.						
Summa	20		-		1	

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal NOK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	846	846	-	513	846	1.359
Varor och tjänster	123	123	1.814	774	1.937	897
Fondmedel	3.086	3.086	4.000	-15.612	7.086	-12.526
Bankräntor	-	-	-	-2.000	-	-2.000
Återbetalningar, lån	-	-	-	-2.000	-	-2.000
Summa	4.055	4.055	5.814*	-18.325	9.869	-14.270

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar	+ 4.055.000 NOK
- Verksamhetsförändring	
1. Ytterligare medel för kontorsutgifter, resor och utredningsverksamhet	+ 1.814.000 NOK
2. Medel för kompetensökande aktivitet inom forskning, studentutbyte m.m.	+ 4.000.000 NOK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring	+ 4.055.000 NOK
- Verksamhetsförändringar	
1. NIV upphör (Löner 2.006.000 NOK, Varor och tjänster 1.255.000 NOK, fondmedel 21.064.000 NOK)	-24.325.000 NOK
2. Ökning av räntemedel	- 2.000.000 NOK
3. Ökning av återbetalningar av lån	- 2.000.000 NOK
4. Industriellt centrum (Löner 2.519.000 NOK, Varor och tjänster 2.029.000 NOK, Fondmedel 5.452.000 NOK)	+ 10.000.000 NOK

3.13.3 **NORDTEST**

BUDGETFÖRSLAG 1989: 7.087.000 FIM
 motsvarar 11.119.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordtests verksamhet leds av en styrelse med 5 representanter, en för vart och ett av de nordiska länderna. Den fackmässiga verksamheten handlas av områdesvis udsedda fackgrupper, för närvarande 8 stycken, samt 2 programkommittéer. Ett viktigt arbete, som sker i en av programkommittéerna, rör det västeuropeiska harmoniserings- och standardiseringsarbetet av betydelse för testning och provningsmetoder. Arbetet, som initierades genom den ekonomiska handlingsplanen, avses intensifieras under perioden 1988-90. Sekretariatet, som har 4 anställda, är placerat i Helsingfors.

Nordtest påbörjade sin verksamhet den 1. juli 1973 och fördes in på ministerrådets budget fr.o.m. 1. januari 1979. Nordtest har till uppgift att

- utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av materialprodukter, konstruktioner, anläggningar och tekniska system
- ha ansvaret för ett kontinuerligt informationsutbyte på provningsområdet
- utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet
- främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet
- initiera och främja forskning på verksamhetsområdet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	970	1.005	1.005
Varor och tjänster	540	605	605
Projekt	5.819*	6.380*	5.477
Summa beviljningsförslag	7.329	7.990	7.087

* 557.000 FIM för 1988 avser Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till		1989	
	antal	lön	antal	lön	budgetförslag	lön
Direktör	1					
Tekn adm handläggare	2					
Assistent	1					
Summa	4		-		-	

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	35	35	-	-	35	35
Varor och tjänster	65	65	-	-	65	65
Projekt	261	261	300	-603	561	-342
Summa	361	361	300	-603	661	-242

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 361.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 1. Projektmedel för ökade internationella insatser i arbetet med avveckling av tekniska handelshinder samt kontakter med EG + 300.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 361.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 1. NIV upphör - 603.000 FIM

Från den nya ekonomiska handlingsplanen (3.34) anvisas 603.000 FIM till Nordtest.

3.14 EKONOMI OCH FINANSPOLITIK

Inledning

Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik (ÄK-EK) upprättades i juni 1986. Det nordiska samarbetet på det ekonomiska området finansierades med undantag av institutionen, Nordiska ekonomiska forskningsrådet, genom en särskild budget för det nordiska ekonomiska samarbetet fr.o.m. budgetåret 1988.

EKONOMI OCH FINANSPOLITIK	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Ekonomi och finans, dispositionsbeviljning	800	36	(25)	-	836
Ekonomiska forskningsrådet	2.487	144	(508)	-	2.631
Summa	3.287	180	(533)	-	3.467

Ämbetsmannakommitténs bedömning av sektorn:

Ämbetsmannakommittén stöder endast institutionens förslag till automatiska pris- och löneförändringar.

3.14.1 EKONOMI OCH FINANSPOLITIK, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 836.000 DKK

För 1989 förutses behov av medel för projektet Prissättning på exportmarknader, projektsekreterare för arbetsgrupper inom sektorn samt eventuell utvärderingsverksamhet. År 1988 var det första året som sektorn förfogade över egna projektmedel. Verksamheten är fortfarande under utbyggnad.

EKONOMI OCH FINANSPOLITIK	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Dispositionmedel	800	36	(25)	-	836

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 36.000 DKK
- Verksamhetsförändring + 25.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 36.000 DKK

3.14.2 NORDISKA EKONOMISKA FORSKNINGSRÅDET

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.459.000 SEK
 motsvarar 2.631.000 DKK

Organisation och verksamhet

Forskningsrådet består av 15 medlemmar, 3 från vart och ett av de fem nordiska länderna. Rådet har en sekreterare anställd.

Nordiska ekonomiska forskningsrådet inrättades hösten 1980 och fick ett eget anslag på Nordiska ministerrådets budget fr.o.m. 1981.

Forskningsrådet har till uppgift att främja nordiskt ekonomiskt samarbete. Detta skall bl.a. ske genom att forskningsrådet ger stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna, och om förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete, både i vad angår stabiliseringspolitiken och frågan om långsiktig tillväxt.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	401	407	407
Varor och tjänster	510	600	575
Projekt	1.413	1.877	1.477
Summa beviljningsförslag	2.324	2.884	2.459

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988 antal	1988 lön	Förändringar till 1989			
			institutionen		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Sekreterare	1	N30	-		-	

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal SEK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	6	6	-	-	6	6
Varor och tjänster	15	65	75	-	90	65
Projekt	64	64	400	-	464	64
Summa	85	135	475	-	560	135

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 85.000 SEK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Medel för hyresökning + 50.000 SEK
 - 2. Ytterligare medel till forskningsprojekt + 400.000 SEK
 - 3. Ytterligare medel för resor + 25.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar inkluderar medel för hyresökning + 135.000 SEK

3.15 NORDISKA STATISTISKA SEKRETARIATET

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.413.000 DKK

Organisation och verksamhet

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Sekretariatet har 6 tjänster och är beläget i Köpenhamn.

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariatet för de nordiska chefsstatistikermötena och betjäna och samordnar verksamheten i det nordiska statistiska utskottet, som verkar i chefsstatistikermötets regi. Detta sker bl.a. genom att sekretariatet deltar i planläggningen av möten och seminarier samt utarbetar dokumentation till och rapporter från dessa.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik. Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistik årsbok och utger andra samnordiska statistiska publikationer.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	1.593	1.641	1.629
Varor och tjänster	539	990	658
Projektverksamhet	121	135	126
Summa beviljningsförslag	2.253	2.766	2.413

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		institutionen budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Sekretariatschef	1					
Akademiker	2					
Overassistent	2					
Assistent	1					
Summa	6		-		-	

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring		Inst/ Budg.försl	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	63	36	-15	-	48	36
Varor och tjänster	19	119	432	-	451	119
Projekt	5	5	9	-	14	5
Summa	87	160	426	-	513	160

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar	+ 87.000 DKK
- Verksamhetsförändring	- 27.000 DKK
1. Minskning av medel till sociala avgifter	
2. Ytterligare medel till tryckning av publikationer, främst för miniårsböckerna, 110.000 DKK, Publikation inför 100-års jubileum 200.000 DKK, samt rapport från chefsstatistikermötet 100.000 DKK, periodisk kostnad	+ 410.000 DKK
3. Ökade medel för övrig personal	+ 12.000 DKK
4. Ytterligare medel för resor 13.000 DKK, porto och telefon 7.000 DKK, samt kontorsmaterial 2.000 DKK	+ 22.000 DKK
5. Ökade resurser för projekt	+ 9.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 160.000 DKK
inkl. periodisk kostnad, rapport
från chefstatistikermötet + 100.000 DKK
samt minskning för sociala utgifter
- 27.000 DKK

3.16 BYGG

Inledning

Byggsektorns projektbeviljning omfattar delområden: samarbete inom byggpolitiken (innehåller byggforskning, harmoniseringssamarbetet och byggsektorns allmänna utveckling) och samarbete inom bostadspolitikerna.

Byggsektorns handlingsplan för ökad produktivitet och stabil sysselsättning fastställdes i januari 1987. Handelshinder och harmonisering är ett viktigt verksamhetsområde samt åtgärder för samverkan om främjande av export.

Byggforskningssamarbetet genomförs av NBS (Nordiska byggforskningsorganens arbetsgrupp). Harmonisering av byggbestämmelser utförs av NKB (Nordiska kommittén för byggbestämmelser), ett samarbetsorgan för de centrala byggmyndigheterna. Harmonisering av normer och standarder utförs av INSTA-Bygg, som är samarbetsorgan för de nationella byggstandardiseringsorganen.

Nordiska bostadsadministrativa mötet är samarbetsforum för de centrala bostadsmyndigheterna och initierar bostadspolitiska projekt.

Budgetmässigt består bostads- och byggsektorn av den allmänna projektbudgeten och NKBs budget.

	i 1.000 DKK				
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag		Förslag till budget 1989
					(totalt)
Byggfrågor, dispositionsbeviljning	4.430	200	(570)	-600	4.030
Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	1.930	85	(542)	-	2.015
Totalt	6.360	285	(1.112)	-600	6.045

Ämbetsmannakommitténs bedömning av sektorn:

Under åren 1987 och 1988 har påbörjats flera utredningar under bygghandlingsplanen som förutsätter ännu under 1989 oförminskad aktivitet.

Tyngpunkten ligger på ökad samverkan på exportområdet såväl för byggvaror, entreprenörverksamhet som konsulenttjänster. Men avgörande är intensifierad koordinering om harmonisering och standardisering. Här har NKB och INSTA-Bygg inlett en förpliktande samordning genom nedsättande av särskild programgrupp som nära följer programarbetet inom CEN (Europeisk standardisering). Nordisk finansiering behövs för att försäkra nordisk koordinering och hög aktivitetsnivå varigenom man har de största möjligheter till att påverka den europeiska standardiseringen.

I budgetförslaget från ämbetsmannakommittén avspeglas detta i äskande om avsevärd höjning av projektmedel till NKB och INSTA-Bygg.

3.16.1 BYGGFRÅGOR, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989:

4.030.000 DKK

Byggsektorns handlingsplan fortsätter under 1989 med oförändrad nivå. Här utreds i projektforum förbättrade finansieringsordningar vid export, nordisk samverkan på utbildningsområdet till stöd för exportverksamheten. Även utreds förutsättningar för en bredare exportsamverkan mellan länderna. Arrangörer av bostadsmässor i Norden har inlett samordning av olika slag. Vikt kommer att läggas vid information till utlandet. Utredningen om handelshinder pågår och kartläggning av möjligheter för systemexport med bas i byggsektorn utförs.

Projektmedel inom byggforskningsområdet används för att bredda och fördjupa informations- och erfarenhetsutbyte mellan länderna, samt för att hålla forskarseminarier inom avgränsade områden. Nordiska arbetsgrupper finns bl.a. för byggnadsekonomi, samhällsplaneringsforskning, energi, reparation och ombyggnad samt för datateknologi. Samarbetet är väl etablerat och utökas kontinuerligt. Ökade nordiska insatser inom inneklimat-forskning förutses.

Harmonisering av byggbestämmelser utförs med medel som tillförs institutionen Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB). En central arbetsuppgift är utarbetande av produktregler i enlighet med nordiska riktlinjer för ömsesidigt accepterande av centralt godkända byggprodukter och officiell kontrollordning.

NKB:s internationella utskott har bildats med den uppgiften bl.a. att noga följa den europeiska integrationens betydelse för nordiskt regelverk på byggområdet.

Byggstandardiseringsarbetet tilldelas medelöver sektorns allmänna budget. INSTA-Bygg samordnar arbetet och för närvarande finns det arbetsgrupper inom centrala områden som t.ex. värmeisolering och virke samt för tillståndsvärderingar av byggnader. In- för intensifierad europeisk integration har INSTA-B tillsammans med NKB nedsatt en programgrupp som kontinuerligt medverkar bl.a. i den programmering av standardiseringen som nu försiggår inom CEN (den europeiska standardiseringsorganisationen).

Bostadspolitiska projekt omfattar för närvarande bl.a. utredningen om de ungas bostadssituation, om äldres boende om bostadsstördordningen och om boendeförhållanden för bostadslösa. Även studeras prognosmetodik för bostadsefterfråga och bostadsproduktion. De bostadsadministrativa myndigheterna har på uppmaning av bostadsministrarna klart ökat nordisk samverkan i form av gemensamma projekt. Bl.a. övervägar man möjliga former för en gemensam bostadsadministrativ databas.

Huvudinriktningen av utredningsverksamheten under 1989 kommer särskilt att behandla boendekostnader och finansieringsordningen.

BYGGFRÅGOR, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Byggsektorns handlingsplan	1.200	54	(-4)		
Forskning och utveckling	1.000	45	(+155)		
Standardisering	1.150	52	(+498)		
Bostadspolitik	840	38	(-28)		
Övrigt	240	11	(-51)		
Summa	4.430	200	(+570)	-600	4.030

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 200.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 1. Ökning av projektmedel främst avseende projekt inom standardiseringsområdet + 570.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 200.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 1. Generell reduktion - 600.000 DKK

3.16.2 NORDISKA KOMMITTÉN FÖR BYGGBESTÄMMELSKER (NKB)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.283.000 FIM
 motsvarar 2.015.000 DKK

Organisation och verksamhet

NKBs styrelse består av 2 representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 representant från Island. Dessutom finns projektgrupper för avgränsade arbetsuppgifter och tekniska sekreterare utsedda av de enskilda länderna. Centrala kansliet i Helsingfors har en tjänst.

NKB är ett samarbetsorgan för de centrala byggmyndigheterna i de fem nordiska länderna. Verksamheten inom organisationen inleddes 1955. NKB infördes på ministerrådets budget 1979 genom att ett centralt sekretariat inrättades i Helsingfors.

NKBs uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen, samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKBs arbetsprogram.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	271	287	287
Varor och tjänster	235	260	240
Projektverksamhet *	723	1.081	756
Summa	1.229	1.628	1.283

* Disponering av medel för projektverksamheten förutsätter ett särskilt beslut av ministerrådet efter förslag av ämbetsmannakommittén för byggfrågor.

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Sekreterare	1	*	-	-	-	-

* Lön efter säravtal

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal FIM) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	16	16	-	-	16	16
Varor och tjänster	5	5	20	-	25	5
Projekt	33	33	325	-	358	33
Summa	54	54	345	-	399	54

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 54.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ytterligare medel för resor + 20.000 FIM
 - 2. Ökade medel främst för projekt inom säkerhets- och miljöområdet men även för ökat internationellt samarbete + 325.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 54.000 FIM

3.17 HANDEL

Inledning

Inom ministerrådssystemet sker det handelspolitiske samarbeidet i ÅK-handel och i projektexportfonden; den sistnämnda etablerades andra halvåret 1982 för en forsøksperiode. Etter at virksomheten ble evaluert i 1987, besluttet samarbeidsministrene i 1988 å etablere Nopef som en permanent institusjon.

I desember 1983 hölls ett informellt möte mellan de nordiska ministrar som är ansvariga för utrikeshandeln. Mötet, som er blitt en årlig foreteelse, drøfter foruten den handelspolitiske utvikling mellom de nordiske land, også spørsmål.

Vid möten mellan de nordiska handelscheferna en gång i halvåret der minister-rådets generalsekretær deltar som observatør behandlas i första hand frågor i relation till de nordiska ländernas ekonomiska samarbeite, dvs i relation till EFTA/EG, GATT, OECD m fl.

	i 1.000 DKK (totalt)				
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	Förslag till budget 1989	Förslag till budget 1989
Handelspolitik, dispositionsbeviljning	2.658	120	(-)	-426	2.352
Nordiska projektexport- fonden	13.665	1.018	(5.649)	-3.878	10.805
Totalt	16.323	1.138	(5.649)	-4.304	13.157

Ämbetsmannakommittéens budjetkommentarer:

EK-Handel vedtok i 1.4.1987 å anbefale at det avsettes 1 milj. DKK i 1988-års budsjett for andre nordiske embetsmannskomiteers og institusjoners gjennomføring av de oppgaver de vil bli pålagt i forbindelse med samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre i Norden. Dette beløp foreslås opprettholdt i 1989.

Embetsmannskommittén støtter Nopefs budsjettforslag.

3.17.1 HANDELSPOLITIK, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.352.000 DKK

Implementeringen av samarbeidsprogrammet om avvikling av handelshindre i Norden er fortsatt i sin tidlige fase og arbeidet vil være en kontinuerlig prosess. EK-Handel anser at det i tiden framover vil være nødvendig at TBT-styringsgruppen driver en omfattende veilednings- og informasjonsvirksomhet for samarbeidsprogrammet. Oppfølgingen av programmet i praksis bør i første rekke skje i det enkelte samarbeidsorgan. For å påskynde arbeidet er det opp til det enkelte samarbeidsorgan å nærmere spesifisere behov for tilleggsmidler som følge av økt aktivitet. Dette bør legges inn i det enkelte samarbeidsorgans ordinære budsjett. For de tilfelle hvor sektorerna ikke disponerer egne budsjettmidler og hvor framdriften i handelshinderarbeidet krever raske tiltak i form av ad hoc-utredninger m.v. har ministerrådet i det ordinære budsjett for 1989 lagt inn 1 mill. DKK ekstra for å møte denne situasjon. EK-Handel vil i årene som kommer løpende vurdere behovet for slike beredskapsmidler.

Eksportfremmende virksomhet tildrar seg stor oppmerksomhet i nasjonale administrasjoner. I nordisk regi drives denne virksomhet av Nordiske Eksportskoler, som for tiden er engasjert på følgende felt: internasjonale leverings- og betalingsvilkår, internasjonaliseringens ulike stadier, seminar vedr. markedsmuligheter i Kina og Fjerne Østen. EK-Handel har for egen del i forbindelse med ny økonomisk handlingsplan for Norden initiert en utredning om muligheter for økt eksportsamarbeid innenfor miljøtiltak, tjenesteproduksjon og enhetlig opptreden ved internasjonale arrangementer.

Det nordiske handelsprosedyreutvalg (NORDIPRO) er sterkt engasjert i innføringen av elektronisk overføring av handels- og transportdata. Målet er å avskaffe den store dokumentmengde som idag fordyrer både den nordiske og den internasjonale handelen.

HANDELSPOLITIK, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Summa	2.658*	120	(-)	-426	2.352

* 408.000 DKK 1988 avser Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 120.000 DKK

Budgetförslaget:

Pris- och löneförändring + 120.000 DKK

- Verksamhetsförändring
1. Norden i växt upphör - 426.000 DKK

3.17.2 NORDISKA PROJEKTEXPORTFONDEN (NOPEF)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 6.882.000 FIM
motsvarar 10.805.000 DKK

Organisation och verksamhet

Projektexportfonden har en styrelse på 10 medlemmar, bestående av två ledamöter från vardera av de nordiska länderna. Nordiska investeringsbanken representeras av en observatör vid styrelsemötena.

Styrelsens beslut verkställs av ett sekretariat som leds av en direktör. Sekretariatet är beläget i Helsingfors och har fyra tjänster.

Nordiska projektexportfonden upprättades för en treårig försöksperiod från den 1.7.1982. Försöksperioden har därefter förlängts till den 31. december 1989. Under 1988 har det beslutats, att institutionen fr.o.m. 1 januari 1989 är en permanent institution.

Nordiska projektexportfonden skall bidra till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export främst till utvecklingsländer, men även till statshandelsländer. Fondens huvudsakliga verksamhet är att ge stöd till nordiska företag och institutioner vid uppgörandet av förutsättnings- och lönsamhetsstudier rörande konkreta projekt och för motsvarande aktiviteter, som kan leda till affärskontrakt. Projekt skall vara av nordiskt intresse. Fonden kan bevilja bidrag, som täcker högst 50 % av kostnaderna. De beviljade bidragen skall normalt återbetalas om projektet realiserar.

En mindre del av fondens medel kan även beviljas som bidrag på upp till 50 % av utgifterna för nordiska och internationella seminarier inom branscher och områden där nordiska företag är konkurrenskraftiga, till grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden där ett nordiskt intresse för leveranser kan föreligga.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	930	1.882	1.254
Varor och tjänster	964	1.372	984
Projekt	6.808*	9.697	4.644
Summa	8.702	12.951	6.882

* I beloppet ingår 2.364.000 FIM för 1988 avseende Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989		institutionen budgetförslag	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Direktör	1	*				
Sekreterare	2		1			
Handläggare	1		1			
Bokförare			1			
Summa	4		3		-	

* Ett särskilt löneavtal

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal FIM) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	324	324	627	-	951	324
Varor och tjänster	20	20	388	-	408	20
Projekt	306	306	2.583	-2.470	2.889	-2.164
Summa	650	650	3.598	-2.470	4.248	-1.820

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar	+ 650.000 FIM
- Verksamhetsförändring	
1. Inrättande av tjänst för redovisning	+ 153.000 FIM
2. Inrättande av tjänst som sekreterare	+ 145.000 FIM
3. Förändring av tjänstebenenämningar i samband med permanentningen av institutionen	
<u>Nuv.</u> <u>Ny</u>	
Direktör Verkställande direktör	
Handläggare Bitr. direktör	
4. Inrättande av ytterligare en tjänst som bitr. direktör	+ 299.000 FIM
5. Ytterligare adm. kostnader bl.a. till följd av nya tjänster samt ytterligare resekostnader	+ 388.000 FIM
6. Ökade medel för projekt med anledning av permanentning av institutionen	+ 2.583.000 FIM
7. Inrättande av stipendier för tjänstemannautbyte med bl.a. exportråden. Medlen beräknade för andra halvåret 1989	+ 30.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 650.000 FIM
- Verksamhetsförändring	
1. NIV upphör	- 2.470.000 FIM

Från den nya ekonomiska handlingsplanen (3.34) anvisas 950.000 FIM till Nopef.

3.18 REGIONAL

Inledning

Den regionala utvecklingen i de nordiska länderna karaktäriseras för närvarande av en skärpning av de regionala kyftorna. Kvalitativt sett går man i de nordiska länderna in för nya typer av åtgärder för att möta de nya utvecklingsdragen. Kvantitativt har betydande resurser under den senaste tiden tillförts regionalpolitiken i de flesta länderna i Norden. De nya utmaningarna och den tilltagande aktiviteten inom sektorn ställer växande krav på det nordiska samarbetet inom det regionalpolitiska området.

Till grund för det regionalpolitiska samarbetet ligger det program som fastställdes av ministerrådet den 16. juni 1986. Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har gjort upp sitt budgetprogram för 1989-91 utgående från detta samt plandokumentet för perioden (C2/1988) för den regionalpolitiska sektorn.

NÄRP har under 1988 startat arbetet med framtagande av ett nytt samarbetsprogram. Ett ministerrådsförslag avses lämnas till Nordiska rådets session 1990.

Verksamheten sker inom följande områden:

- gränsregionalt samarbete
- gemensamma stödordningar
- utrednings- och utvecklingsarbete
- regionalpolitisk forskning
- informations- och erfarenhetsutbyte

Ämbetsmannakommittén betraktar alla aktiviteter inom sektorn som en enhet oberoende av om samarbetet sker genom projektfinansiering eller inom ramen för NordREFO som är den enda nordiska institutionen inom sektorn.

REGIONAL	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt) Förslag till budget 1989
Regionalpolitiska programarbetet, dispositionsbeviljning	1.710	77	(759)	-	1.787
Gränsregionalt sam- arbete, dispositions- beviljning	22.477	1.012	(-)	-3.889	19.600
NordREFO	2.694	69	(286)	-	2.763
Summa	26.881	1.158	(1.045)	-3.889	24.150

Ämbetsmannakommitténs bedömning av sektorn:

Vad gäller NÄRP:s bedömning av projektverksamheten inom sektorn har man, som det framgår av budgetprogrammet, äskat en realökning av budgeten med 3 %.

NÄRP framhåller att budgetmedel för det gränsregionala samarbete upprätthålls på samma nivå som 1988.

Under det regionalpolitiska programarbetet betonas ökat behov av medel till större utvecklingsinsatser, t.ex. till ett projekt av kartläggning av nordiska nätverk. Arbetet med ett nytt samarbetsprogram kräver också ökade insatser under 1989.

NÄRP har på sitt möte den 7 och 8 april 1988 ställt sig positiv till NordREFO:s budgetförslag. Verksamhetsförändringen beror dels på rotationsordningen för det centrala sekretariat. Enligt denna planeras kansliets flyttning från Finland till Danmark i mitten av 1989. Detta kommer att dra extra kostnader på ca. 50.000 FIM.

Dels föreslås en successiv uppbyggnad av projektverksamheten enligt planerna i forskningsprogrammet. NordREFO deltar aktivt i NÄRP:s arbete för utredningar av drivkrafterna bakom den rådande regionala utvecklingen.

Under 1989 sker avrapporteringen från det långsiktiga forskningsprogrammet. Eftersom initiering och genomförande av fullskaliga forskningsprojekt är ett långsiktigt arbete föreslås ökade medel till en nivå som långsiktigt medger en effektiv verksamhet.

3.18.1 REGIONALPOLITISKA PROGRAMARBETET, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.787.000 DKK

Utgångspunkten för utrednings- och utvecklingsverksamheten är att definiera regionala problem och formulera strategier för framtida regionalpolitisk handlande. I detta sammanhang har ömsesidigt erfarenhetsutbyte och gemensam kunskapsutveckling en central samarbetsuppgift.

Utrednings- och utvecklingsarbete sker för närvarande inom två projekt. Basprojektet sammanställer och analyserar kontinuerligt grundinformation om den regionala utvecklingen i Norden. Glesbygdspolitiska arbetsgruppen främjar kunskap- och erfarenhetsutbyte om åtgärder som gynnsamt påverkar utvecklingen i landsbygderna i Norden.

Under 1989 beräknas ökat behov av medel till större utvecklingsinsatser och konkret arbete med framtagande av förslaget till ett nytt samarbetsprogram.

REGIONALPOLITISKA PROGRAMARBETET, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till	(totalt) budget 1 9 8 9
Utvecklingsarbete	550	25			
Glesbygdspolitisk samarbete	370	17			
Basprojektet	790	35			
Summa	1.710	77	(759)	-	1.787

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Ökning av projektmedlen + 759.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK

3.18.2 GRÄNSEREGIONALT SAMARBETE, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 19.600.000 DKK

Den gränsregionala verksamheten bedrivs för närvarande i nio samarbetsområden. Dessa är Nordkalotten, Västnorden, Kvarken, Mittnorden, Skärgårdsområdet, Bornholm - Sydöstra Skåne, Östfold-Bohuslän, ARKO (Arvika - Kongsvinger) samt Öresund. Med nordiska medel initieras praktiska problemlösningar och stimuleras aktiviteter för att få igång en självständig utvecklingsprocess baserad på regionernas egna möjligheter och förutsättningar.

I ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt" framhölls fortsatt utveckling av det gränsregionala samarbetet. Mot den bakgrunden fastställdes en ökning av den årliga budgeten för denna verksamhet för åren 1986, 1987 och 1988. Beslutet infriade regionalsektorns mångåriga krav på ökning av projektbudgeten för det gränsregionala samarbetet. Jämfört med 1985-års budget var budgetökningen under 1988 4.678.000 DKK.

Eftersom medlen genom den ekonomiska handlingsplanen kom i tillägg till redan befintliga resurser har det varit möjligt att utveckla verksamheten i rask takt mot konkreta projekt inom näringslivets utveckling. De gränsregionala samarbetsorganens samlade budgetförslag visar att det fortfarande finns stort behov av nordiska projektmedel. NÄRP framhåller att budgetmedel för gränsregionalt samarbete upprätthålls på samma nivå som för år 1988. Ämbetsmannakommittén hänvisar också till ett större evalueringsprojekt som genomförs under 1988. NÄRP anser det vara för tidigt att antyda om en intern fördelning av projektmedlen.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt)	
				Förslag	till budget 1 9 8 9
Nordkalotten	7.200				
Västnorden	3.450				
Öresund	950				
Kvarken	3.450				
Skärgårdsprojektet	1.925				
Mittnorden	2.500				
Östfold - Bohuslän	900				
Bornholm - Sydöstra - Skåne	1.250				
ARKO (Arvika-Kongs- vingerregionen)	190				
Förstudier och utvärdering	472				
Totalt	22.477*	1.012	(-) -3.889		19.600

* Härav avser 4.678.000 DKK 1988 handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 1.012.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 1.012.000 DKK

- Verksamhetsförändringar
1. "Norden i växt" upphör - 4.889.000 DKK
2. Ökning + 1.000.000 DKK

3.18.3 NORDREFO

BUDGETFÖRSLAG 1989: 1.760.000 FIM
motsvarar 2.763.000 DKK

Organisation och verksamhet

Institutets styrelse har 1 ledamot och 1 suppleant från samtliga fem nordiska länder. Dessutom ingår 1 representant från Nordiska ministerrådets sekretariat. Sekretariatet som är placerat i Helsingfors har 2 anställda.

Det regionalpolitiska forskningssamarbetet sker inom ramen för Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO). NordREFOs huvudsakliga arbetsuppgifter kan sammanfattas enligt följande:

- samordning av forskning inom det regionalpolitiska fältet
- bedriva forskning med nordiskt komparativa utgångspunkter inom det regionalpolitiska fältet
- verka som ett kontaktorgan mellan forskare, forskningsinstitutioner och planeringsinstitutioner med anknytning till regionalpolitik
- svara för informationsverksamhet och kunskapsöverföring, huvudsakligen mellan forskning och planering.

Budgetöversikt

	(1.000-tal FIM) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	411	411	411
Varor och tjänster	570	631	581
Projekt	735	900	768
Summa beviljningsförslag	1.716	1.942	1.760

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988 antal	1988 lön	Förändringar till 1989			
			institutionen antal	lön	budgetförslag antal	lön
Institutionschef	1	A26				
Adm. sekreterare	1	A20				
Summa	2		-		-	

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal FIM)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	-	-	-	-	-	-
Varor och tjänster	11	11	50	-	61	11
Projekt	33	33	132	-	165	33
Summa	44	44	182	-	226	44

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 44.000 FIM
- Verksamhetsförändring
 1. Kostnader för institutionens flyttning till Danmark + 50.000 FIM
 2. Ökning av projektmedlen + 132.000 FIM

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 44.000 FIM

Ev. kostnader för flyttning tas
i särskild ordning.

3.19 TRANSPORT

BUDGETFÖRSLAG 1989:

3.539.000 DKK

Transportsektorns betydelse för Nordens framtida utveckling uppmärksammas allt mera. Sektorn spelar en viktig roll för möjligheterna att uppnå de övergripande samhällsmålen, såsom full sysselsättning, ekonomisk tillväxt, näringslivets konkurrenskraft, låg inflationstakt, balans i utrikesaffärerna och mellan olika regioner nationellt.

I NÄTs C2 dokument 1988 har pekats på ett antal områden och förväntade förändringar inom transportsektorn som kommer att kräva ställningstaganden, åtgärder, utredningar m m från NÄTs sida:

- Internationaliseringen av transportererna
- Miljöfrågorna
- Framtida infrastrukturbehov
- Informationsteknologins utveckling
- Konsekvenserna av telekommunikationernas utveckling
- Meteorologi
- Drift och underhåll av vägar m m

Inom lertalet faktorer på ovanstående lista pågår redan viss verksamhet. För att möta de framtida behoven bör dock verksamheten intensifieras.

NÄTs budgetprograms projektverksamhet har delats upp i fem program. Vidare särredovisas väderradarprojektet, vilket fas 2 NÄT har föreslagit skall vidareföras i den ekonomiska handlingsplanen II.

1. Transportpolitik, infrastrukturplanering m m
2. Transporternas miljöpåverkan
3. Informationsteknologi, telekommunikationer
4. Vägrelaterade projekt
5. Övrigt - NKTF m m
6. Väderradarprojektet

1989-91 kommer nya stora uppgifter för NÄT, vilka måste prioriteras högt. Genom omprioriteringar har NÄT dock lyckats hålla budgetramen i stort sett samma nivå som 1988. Under perioden sker en satsning på projekt kring transporterernas miljöpåverkan samt en fortsatt hög prioritering av transportpolitik.

Väderradarprojektets fas 1a, 1b samt inledningen av fas 2 genomförs med stöd av medel ur den ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt". NÄT förutsätter att vidareföringen av projektets fas 2 1989-90 kan ske med stöd av medel ur den kommande nya ekonomiska handlingsplanen. När resultatet av fas 2 föreligger kommer finansieringsfrågan för fas 3, utbyggnad till ett heltäckande radarnät, att tas upp i särskild ordning.

TRANSPORT	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt)	
				Förslag	till budget 1 9 8 9
Transportpolitik, infrastruktur, m.m.	900	41	(459)		
Transporternas miljö- påverkan	-	-	(500)		
Vägrelaterade projekt	1.205	54	(-759)		
Informationsteknologi, telekommunikationer	1.010	46	(-56)		
Övrigt (NKTF m.m.)	720	258	(4.097)		
Väderradarprojekt	5.730	258	(4.097)		
Summa	9.565*	431	(4.209)	-6.457	3.539

* Inkluderat 5.700.000 DKK för 1988 för projektet ett nordiskt väderradarsystem i enlighet med handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. För 1989 anvisas medlen från den nya ekonomiska handlingsplanen, 3.34.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 431.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 1. Ökning av medel till väderradar-
projektet med anledning av den
ekonomiska handlingsplanen + 4.097.000 DKK
 2. Ökning av projektmedlen + 112.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändring + 431.000 DKK
- Verksamhetsökning
 1. NIV upphör - 5.957.000 DKK
 2. Generell reduktion - 500.000 DKK

3.20 TRAFIKSÅKERHET

BUDGETFÖRSLAG 1989:

3.700.000 DKK

Handlingsplanen har fått sin budsjettmessige start i 1988 gjennom en økning av midlene med 0,9 mill. DKK. For årene 1988-1990 har Nordisk Ministerråd forutsatt å benytte ca. 11 mill. DKK til økt nordisk trafikksikkerhetsinnsats.

Den nylig vedtatte storbyrekommandasjon vil eventuelt kunne øke disse beløp.

NTR vil prioritere innsatsen innenfor handlingsplanens følgende områder:

- hastighetsutviklingen
- promillekjøring
- nye førere
- ubeskyttede trafikanter

En viktig utgangspunkt for innsatsen innenfor disse områdene er å prioritere tiltak som påvirker trafikantenes holdninger i positiv retning.

Oppfølging av tidligere vedtatte rekkommendasjoner vil også bli gitt prioritet, og søkt interegrert i handlingsplanarbeidet.

TRAFIKSÅKERHET, dispositions- bevilgning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Beskrivning av trafik- olyckor	792	36	(-528)		
Køretøyet	600	27	(-127)		
Vegen	432	20	(248)		
Mennesket i trafikken	1.773	80	(347)		
Totalt	3.597	163	(-60)	-60	3.700

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 163.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Minskning av projektmedel - 60.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 163.000 DKK
- Verksamhetsförändringar
1. Minskning av projektmedlen - 60.000 DKK

3.21 TURISM

BUDGETFÖRSLAG 1989:

1.784.000 DKK

Inledning

Den nationella turistpolitiken i de nordiska länderna får allt mera likartade målsättningar och strategier. Det finns nu ett behov av en strategi för utvecklingen av den nordiska turismen. En översyn av samarbetsprogrammet från 1978 i denna riktning har påbörjats under 1988. En reservation bör lämnas för att översynen av samarbetsprogrammet kan påverka framtida budgettramar.

Såsom redovisats i NMTs C2-dokument för 1988 har turistnäringen utvecklats starkt under senare år. Allt fler länder inser också turismens betydelse som näringskälla och satsar för att öka turismen. Fördelarna med nordiskt samarbete är uppenbara vad gäller turism. Gemensam marknadsföring, gemensamma turistkontor m m ger samordningsvinster som ökar möjligheterna att bemöta de mångdubbelt större satsningar som gör av de traditionella turistländerna.

Turistmarknaden har expanderat kraftigt under senare år. Denna trend kommer enligt World Tourist Organisations prognoser att fortsätta. Mellan 1975 och 1985 ökade resandet över världens nationsgränser med 50 % samtidigt som turistintäkterna steg två och en halv gånger, från 41 miljarder dollar till 105 miljarder dollar (exklusive biljettpriser). Prognoserna fram till 1995 pekar på en årlig tillväxt av de internationella turistutgifterna (inkl. biljettkostnad) på 7 % fram till 1990 och 8 % under perioden 1990-95. Det ökade semester- och affärsresandet kommer enligt WTO att medföra att turistutgifterna 1995 utgör 10 % av världshandeln.

Dessa prognoser torde komma att uppmärksammas i många länder. Mycket tyder på att den internationella konkurrensen om turisterna kommer att bli allt hårdare. Skall de nordiska länderna kunna hävda sig i denna konkurrens krävs en målinriktad turistpolitik, baserad på:

- Gemensam marknadsföring med Norden som resmål
- Upplevelseinriktade produkter
- Ökad kompetens inom näringen

Dessa faktorer återspeglas i turistutskottets budgetprogram. Projektverksamheten har indelats i tre delprogram:

1. Marknadsföring
2. Produktutveckling
3. Kompetenshöjning inom turistnäringen

De nordiska länderna måste utveckla turistnäringen så att den kan konkurrera om den framtida internationella efterfrågan. Till övervägande delen skall denna utveckling initieras med nationella medel.

TURISM, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Marknadsföringskampanj	6.793	306	(2.901)		
Förprojekt	667	30	(-697)		
Produktutveckling	360	16	(624)		
Kompetenshöjning	680	31	(289)		
Totalt	8.500*	383	(3.117)	-7.099	1.784

* 6.793.000 DKK för 1988 avser marknadsföringskampanj i Väst-Tyskland i enlighet med Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 383.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Ytterligare projektmedlen + 216.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 383.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. "Norden i växt" upphör - 7.099.000 DKK

3.22 JORD- OCH SKOGSBRUK

Inledning

Målsättningar för samarbetet på jord- och skovbrugsområdet er fastlagt i et handlingsprogram for sektoren som forventes justeret i forbindelse med handlingsprogrammets midtvejsevaluering i 1989.

Justeringsbehovet vurderes i sammenhæng med en stigende tværfaglig integrering af miljøspørgsmål set ud fra brede samfundspolitiske aspekter. Dette kommer bl.a. til udtryk i arbeidet med et nyt nordisk samarbejdsprogram for miljøbeskyttelse og i overensstemmelse med rekommandationerne i Verdenskommissionens rapport om miljø og udvikling.

Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) finder, at en bæredygtig udvikling i årene fremover fortsat bør støttes med nordiske midler til forskning- og udviklingsrelaterede aktiviteter, samt i en udbygning af samarbejdet omkring en række administrative opgaver.

På det administrative område vil udbygningen ske under hensyntagen til fjernelse af tekniske handelshindringer, harmoniseringsbestræbelser i lyset af udviklingen af EF's indre marked samt i afvejningen af en miljøbeskyttelse på et højt niveau. NEJS anbefaler, at komitéen deltager i opfølgningen af en række miljøaktiviteter gældende for jord- og skovbrugssektoren og at opfølgningen naturligt sikres ved overføring af visse prioriterede midler fra det nordiske budget.

JORD- OCH SKOGSBRUK	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Jordbruksfrågor, dispositionsbeviljning	6.230	280	(460)	-2.000	4.510
Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårds- växter (NGB)	3.806	152	(391)	-	3.958
Samarbetsnämnden för nor- disk skogsforskning (SNS)	8.829	387	(305)	-	9.216
Samnordisk planteforädling	1.933	77	(230)	-	2.010
Totalt	20.798	896	(1.386)	-2.000	19.694

Ämbetsmannakommitténs bedömning av sektorn:

Ämbetsmannakommittén menar att sektorns tillväxt bör vara 3 % och att ökningen främst bör ligga på dispositionsbeviljningen. I övrigt tillstyrker ämbetsmannakommittén institutionens förslag till budget 1989.

3.22.1 JORDBRUKSFRÅGOR, DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1989: 4.510.000 DKK

Den störste stigning föreslås inden for programområdet forskeruddannelse og kontrolinstitutionernes samarbejdet.

De gunstige resultater fra forskerkurserne tilstyrker, at dette programområde gives den højeste prioritering af alle programområderne, idet en kontinuitet i samarbejdet er en vigtig forudsætning for systemets naturlige indpasning i landbrugsuniversiteternes løbende planlægning for forskeruddannelserne. Samarbejdet medfører nogle udgifter, som uanset de samlede fordele, vanskeligt lader sig finansiere fuldtud fra de nationale finansieringskilder.

Kontrolinstitutionernes samarbejde er relativt nyt og er dannet ud fra handlingsprogrammets målsætning om øget samarbejde mellem de nationale kontrolinstitutioner i en langsigtet harmoniseringsproces på flest mulige områder. Målsætningen i samarbejdet er yderligere styrket med samarbejdsprogrammet om afvikling af handelshindringer i Norden.

NEJS har i sine budgetovervejelser givet dette programområde en relativt stor realvækst og en høj prioritering inden for embedsmandskomiteens dispositionsbevilling.

JORD- OCH SKOGSBRUK dispositions- bevijning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Utredning och nya aktiviteter	424	19	(57)		
Jordbruksforskning	2.540	114	(-4)		
Forskarutbildning	1.560	70	(220)		
Genbankssamarbete - husdjur	260	12	(-2)		
Kontrollinst. samarbete	1.446	65	(189)		
Summa	6.230	280	(460)	-2.000	4.510

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar	+ 280.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Ökning av projektmedlen främst för ökning av forskarutbildningen samt kontrollinst. samarbetet	+ 460.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 280.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Generell reduktion	- 2.000.000 DKK

3.22.2 NORDISKA GENBANKEN FÖR JORDBRUKS- OCH TRÄDGÅRDSVÄXTER

BUDGETFÖRSLAG 1989: 3.699.000 SEK
 motsvarar 3.958.000 DKK

Organisation och verksamhet

Genbankens styrelse består av 1 ledamot och 1 suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna. Under styrelsen finns ett rådgivande organ, Nämnden för genbanksfrågor. Nämnden representerar deltagarländernas växtförädlare, botanisk-vetenskapliga institutioner och andra intressenter. Den är ett expertorgan, som bereder och lämnar förslag till styrelsen angående genbankens verksamhet. Genbankens personal uppgår f.n. till 8 tjänster.

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB) startade sin verksamhet den 1. januari 1979. Genbanken har till uppgift att bevara den genetiska variationen hos för Norden värdefullt kulturväxtmaterial. Genbanken skall betjäna växtförädlare och andra växtforskare. I princip skall inlagrat material och dokumentation vara fritt tillgängligt för envar. Den nordiska genbanken är en länk i det europeiska genbanksnätet och ingår i det globala samarbetet. Detta möjliggör ett fritt utbyte av material och dokumentation med andra genbanker och samtidigt undvikande av dubbelarbete.

Budgetöversikt

	(1.000-tal SEK)	Förslag 1989	
	Budget 1988	Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	1.658	1.866	1.791
Varor och tjänster	813	938	773
Projekt	1.086	1.235	1.135
Summa	3.557	4.039	3.699

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till 1989			
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Föreståndare	1	N26				
Bitr föreståndare	1	N24				
Biolog	1	N24				
Försökstekniker	1	N14				
Dataoperatör	½	N14	½	N16	½	*
Assistent	3½	N7-14	1	N13		
Summa	8		1,5		½	

* Löneinplacering i samråd med löne- och personalutskottet.

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal SEK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	43	43	165	+90	208	133
Varor och tjänster	25	50	100	-90	125	- 40
Projekt	49	49	100	-	149	49
Summa	117	142	365	-	482	142

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 117.000 SEK
- Verksamhetsförändring
 1. Utökning av tjänst som dataoperatör till heltid + 90.000 SEK
 2. Ytterligare medel bl.a. för hyresökningar, ökade rese- och kontorsomkostnader + 100.000 SEK
 3. Inrättande av tjänst som kontorist + 75.000 SEK
 4. Projektmedel för undersökning av frö-kvalitet under lagring i permafrost + 100.000 SEK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar
Här ingår ökade hyreskostnader för fryslager + 142.000 SEK
- Verksamhetsförändring
 1. Utökning av tjänst som dataoperatör. Finansieras genom anslagsteknisk förändring +/- 0

3.22.3 SAMARBETSNÄMNDEN FÖR NORDISK SKOGSFORSKNING

BUDGETFÖRSLAG 1989:

9.216.000 DKK

Organisation och verksamhet

SNS styrelse består av 3 representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Fr.o.m. 1. januari 1985 är Island fullvärdig medlem. Sekretariatet består av ca. 1/3 tjänst vid SNS och 1/2 tjänst vid NSR. SNS stödjer sig i sitt arbete på f.n. 17 samarbetsgrupper (inkl. NSR) representerande olika kompetensområden.

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) upprättades år 1972 och infördes år 1978 ministerrådets budget. År 1982 inordnades Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR), som hittills varit en självständig institution på ministerrådets budget, under SNS. SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institu- tionen/ÄK	Budget- förslaget
Löner	210	216	216
Varor och tjänster	490	505	505
Projekt	8.129	8.800	8.495
Summa	8.829	9.521	9.216

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	6	6	-	-	6	6
Varor och tjänster	15	15	-	-	15	15
Projekt	366	366	305	-	671	366
Summa	387	387	305	-	692	387

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 387.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av projektmedlen + 305.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 387.000 DKK

3.22.4 SAMNORDISK PLANTFÖRÄDLING (SNP)

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.010.000 DKK

Organisation och verksamhet

SNP leds av en styrelse som består av två representanter från varje nordiskt land utom Island som har en representant.

Institutionen inrättades fr.o.m. den 1. januari 1987 efter att den under ett flertal år fungerat som samarbetsorgan inom jord- och skogsbrukssektorns projektbudget.

SNP har till uppgift att verka för en rationell samordning av de nordiska ländernas insatser inom plantförädlingsområdet.

Budgetöversikt

	(1.000-tal DKK) Budget 1988	Reviderat budget under	Förslag 1989	
			Institu- tionen/ÅK	Budget- förslaget
Löner	25	26	26	26
Varor och tjänster	121	192	257	192
Projekt	1.787	1.715	1.957	1.792
Summa	1.933	1.933	2.240	2.010

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	-	-	-	-	-	-
Varor och tjänster	-	-	65	-	65	-
Projekt	77	77	165	-	242	77
Summa	77	77	230	-	307	77

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av medel till kontorstjänster + 65.000 DKK
p.g.a. flyttning till Helsingfors
 - 2. Ökning av projektmedlen + 165.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK)		Verksamhets-		Totalt	
	Pris- och löne- förändringar		förändring			
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	-	-	-	-	-	-
Varor och tjänster	-	-	65	-	65	-
Projekt	77	77	165	-	242	77
Summa	77	77	230	-	307	77

Analys av förändringsförslagen

Institutionen:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK
- Verksamhetsförändring
 - 1. Ökning av medel till kontorstjänster + 65.000 DKK
p.g.a. flyttning till Helsingfors
 - 2. Ökning av projektmedlen + 165.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 77.000 DKK

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar	+ 122.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Ökning av projektmedlen	+ 545.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 122.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Ökning av projektmedel	+ 800.000 DKK

3.24 KONSUMENT

BUDGETFÖRSLAG 1989:

4.905.000 DKK

Till grund för det konsumentpolitiska samarbetet ligger det år 1984 reviderade samarbetsprogrammet. Ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) har gjort upp sitt budgetprogram för åren 1989 - 1991 utgående från samarbetsprogrammet, ministerrådets plandokument för perioden och det av konsumentministrarna, vid sitt möte den 21. mars 1988, behandlade dokumentet om framtida huvudlinjer för konsumentsektorn. Även de preliminära projektplanerna för 1989 för de fyra olika utskotten under ämbetsmannakommittén har beaktats.

Sektorens samarbetsprogram håller på att revideras. Enligt ministerrådets (konsumentministrarna) konklusion kommer man på sektoren att koncentrera sig på följande högprioriterade områden: produktsäkerhet och standardisering, finansiella tjänster samt ny teknologi och mediautveckling.

Utvecklingen i relation till EG:s inre marknad kommer att prioriteras högt och kommer därför att övergripande påverkar alla sektorens delområden. Speciellt beaktas utvecklingen inom följande delområden: konsumenternas rättsskydd, produktsäkerhet samt ny teknologi och mediautveckling. Ämbetsmannakommittén kommer att bevaka utvecklingen i EFTA/EG och överväga vilka effekter denna kan komma att få på det nordiska samarbetet. En central målsättning är att bevara den höga ambitionsnivån som vi har i Norden, bl.a. då det gäller det ekonomiska konsumentskyddet och produktsäkerheten. Kommittén försöker skapa underlag för ett enhetligt nordiskt förhållningssätt på konsumentområdet inom EFTA och gentemot EG, liksom för ett ökat konsumentinflytande i internationella standardiseringsföretag.

Hänsyn kommer även att tas till Brundtlandkommissionens rekommendationer i sektorns projektarbete och möjligheter till en nordisk frivillig miljömärkning kommer att utredas.

Utgångspunkten i budgetprogrammet har varit den generella 3 procentiga realökningen, som betyder en stark reducering i förhållande till de planer som de olika utskotten under NÄK har framfört för 1989. I fall att budgetramen för 1989 reduceras mot en nollväxt måste insatser på flera delområden nedskäras.

KONSUMENTFRÅGOR, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt) Förslag till budget 1989	
Förplanering/uppföljning	259	12	(-147)		
Tjänster					
Konsumentekonomiska frågor/prisfrågor	1.051	47	(102)		
Norden som hemmamarknad	402	18	(80)		
Produktsäkerhet	425	19	(16)		
Konsumentaspekter på ny teknologi och mediaut- veckling	992	45	(263)		
Lokal och regional verksamhet	135	6	(-1)		
Information och ut- bildning	583	26	(-149)		
Konsumenternas rättsskydd	437	20	(-17)		
Utskottssekreterare	410	18	(-)		
Summa	4.694	211	(147)	-	4.905

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 211.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. + 3 % + 147.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 211.000 DKK

3.25 LIVSMÆDEL

BUDGETFÖRSLAG 1989:

2.293.000 DKK

Det Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelsspørsmål (PNUN) bistår Nordisk ministerråds stedfortrederkomité i spørsmål vedrørende nordiske samarbeid i næringsmiddel- og ernæringspolitiske områder.

PNUN vil konsentrere sin virksomhet i følgende delområder:

- Styrking av Norden som hjemmemarked
- Harmonisering av kontroll og analyse av matvarer
- Kosthold og ernæring
- Toksikologi og risikovurdering

Et flertal forslag til harmoniserte bestemmelser, særlig for matvaregrupper som inngår i samnordisk handel, fremlegges i løpet av 1988. Forøvrigt fortsetter arbeidet med harmoniseringsforslag innenfor andre delområder. For det videre arbeidet mot en enhetlig nordisk marked blir det nødvendig å etablere en hensiktsmessig system for å følge opp den nasjonale behandling av forslagene og sikre en harmoniseringslinje også i fremtiden.

Omfanget og vektlegging av offentlig kontrollvirksomhet i forhold til næringsnes/produsentens interne kontroll vil bli utredet på nordisk nivå. En samordning av næringsmiddelbedriftenes interne kontroll i forhold til den offentlige kontrollvirksomhet vil kunne frigjøre offentlige kontrollressurser til andre prioriterte oppgaver.

Behovet for en fellesnordisk avprøving av analyselaboratoriernes kvalitet er blitt aksentuert. Det vil bli satt igang virksomhet for å etablere fellesnordiske systemet både for den mikrobiologiske og den kjemiske og fysikalske kontrollvirksomheten. I slike ordninger vil kunne få stor betydning for samordningen av kontrollvirksomheten i Norden.

De store handelsproblemer knyttet til funn av Listeriabakterier i næringsmidler krever en felles nordisk satsing for å utrede epidemiologiske aspekter, prøvetaking, vurdering og samordning av tiltak iforhold til befolkningen.

Kostholdsrelaterte sykdommer utgjør et av de største helseproblemer i de nordiske land. En felles nordisk gjennomgang og analyse av utviklingen m.h.t. hjertekarsykdom i forhold til kostholdsutviklingen, gjennomførte forebyggende tiltak m.v. planlegges.

I vurderingen av de helsemessige konsekvenser av mat og kosthold blir det lagt vekt på et helhetsperspektiv der både ernæringsmessige og toksikologiske forhold vurderes i sammenheng. De ernæringsmessige anbefalinger om økt forbruk av visse matvarer kan komme i konflikt med befolkningens oppmerksomhet omkring disse matvarenes innhold av fremmedstoffer. Det vil bli satset på samarbeid mellom respektive fagekspertene for å fremkomme med mest mulig enhetlig råd og anbefalinger til de nordiske lands myndigheter både når det gjelder regulerings- og opplysnings tiltak.

Utviklingen på det bioteknologiske området vil stille de nordiske lands næringsmiddelmyndigheter overfor nye utfordringer. Det er behov for at nordiske fagressurser samarbeider for å utrede de mest aktuelle muligheter for anvendelse av moderne bioteknologiske metoder til utvikling og modifisering av næringsmidler, og avklare hvordan myndighetene skal kunne stille krav til og sikre kontrollen med slike næringsmidler.

LIVSMEDELFRÅGOR, dispositionsmedel	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				(totalt)	Förslag till budget 1989
Administration, organisering, verksamhetsbidrag	630	28	(-8)		
Planlegging og oppfølging	59	4	(87)		
Lovgivning/harmonisering	600	27	(23)		
Kosthold og ernæring	250	11	(289)		
Toksikologi og risikovurdering	320	14	(216)		
Næringsmiddelkontroll	335	15	(250)		
Totalt	2.194	99	(857)	-	2.293

Analys av förändringsförslagen

Ämbetsmannakommittén:

- Pris- och löneförändringar + 99.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Nytt handlingsprogram + 857.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 99.000 DKK

3.26 VERKSAMHETS BIDRAG

BUDGETFÖRSLAG 1989:

2.007.000 DKK

Inledning

Inom detta kapitel redovisas bidragsverksamhet inom ministerrådets (samarbetsministrarnas) område.

VERKSAMHETS BIDRAG, dispositions- beviljning	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK	
				Förslag till budget 1989	(totalt)
Bidrag "Nordiska admini- strativa förbundet"	219	10	(-)	-	229
Bidrag "Föreningarna Norden"	248	11	(-)	-	259
Bidrag Nordiska informationskontor	1.000	45	(-)	-	1.045
Bidrag Nordiska träskyddsrådet, sekretariatskostnader	353	16	(-)	-	369
Bidrag Samarbetskommitté mänskliga rättigheter	100	5	(-)	-	105
Summa	1.920	87	(-)	-	2.007

Analys av förändringsförslagen

- Pris- och löneförändringar

+ 87.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar

+ 87.000 DKK

3.27 TJÄNSTEMANNAUTBYTTE

BUDGETFÖRSLAG 1989:

1.770.000 DKK

Inledning

Nordiskt tjänstemannautbyte har sedan etableringen omfattats av ett ständigt ökande intresse i de nordiska länderna. På grund av begränsade resurser har man kunnat godkänna bara en bråkdel av ansökningarna. Ökade resurser behövs framför allt för att följa Nordiska rådets rekommendationer om utvidgning av utbytesverksamhet till tolkar och översättare samt för genomförandet av en försöksverksamhet på kommunala nivån.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	i 1.000 DKK (totalt) Förslag till budget 1989
Tjänstemannautbyte	1.694	76	(53)	1.770

Analys av förändringsförslagen

- Pris- och löneförändringar + 76.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Ökning ca. 3 % + 53.000 DKK

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 76.000 DKK

3.28 **MINISTERRÅDETS RESERV**

BUDGETFÖRSLAG 1989: 2.035.000 DKK

Inledning

För att skapa möjlighet till politisk handlingsfrihet under 1989 bör det i budgeten avsättas en allmän reserv. Denna reserv skall normalt inte användas för en förstärkning av ämbetsmannakommittéernas mera löpande verksamheter. Vid bedömningen av storleken på reserven måste hänsyn tas till arbetet med nya handlingsplaner, etc. inom olika verksamhetsområden där man vet att behov av medel kommer men där arbetet inte kommit så långt att exakta belopp kan anges.

	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	Förslag till budget 1989	i 1.000 DKK (totalt)
Ministerrådets reserv, dispositionsbeviljning	8.555**	385	(+64)	- 6.905	2.035
Handlingsplanen*	2.717	122	(-2.839)	-2.839	-
Totalt	11.272	507	(-2.775)	-9.744	2.035

* Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

** Från denna summa anvisas medel till bioteknologi, samt datautveckling vid ministerrådssekreteriatet.

Analys av förändringsförslagen

- Pris- och löneförändringar	+ 567.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Medel för standardisering upphör i enlighet med "Norden i växt"	- 2.839.000 DKK
2. Generell reduktion	- 6.905.000 DKK

3.29 BIOTEKNOLOGI

BUDGETFÖRSLAG 1989: 15.000.000 DKK

Vid nordiska rådets 36:e session i Oslo lade ministerrådet fram en plan för bioteknologiskt samarbete.

Anslaget skall finansiera åtgärder inom ramen för det bioteknologiska handlingsprogrammet.

	i 1.000 DKK			
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring Budgetförslag	Förslag till budget 1989 (totalt)
Bioteknologi	-	-	(40.000)	15.000

Budgetförslaget:

- Verksamhetsförändring:
1. Bioteknologi

+ 15.000 DKK

3.30 LÖNERESERV FÖR INSTITUTIONERNA

BUDGETFÖRSLAG 1989: 11.542.000 DKK

Från denna anslagspost beräknas kompensation för avtalsenliga löneökningar samt vissa pris- och valutajusteringar.

Löneposterna i budgeten är beräknade i aktuellt löneläge när budgetförslagen lämnades av institutionerna den 25. mars 1988.

Eventuella valutakursändringar som påverkar institutionerna skall också kunna täckas innanför denna reserv i mån av tillgång på medel. Det är självklart att mera omfattande valutakursändringar kan erfordra särskilda åtgärder.

Lönereserven för 1989 har beräknats som tidigare. Observeras bör att Nordiska hälsovårdshögskolans löner inte ingår i beräkningsunderlaget.

Budgetöversikt

	i 1.000 DKK			
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÄK)/Budgetförslag	Förslag till budget 1989 (totalt)
Lönereserv	11.045	497	(-)	11.542

Analys av förändringsförslagen

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar + 497.000 DKK

3.31 GENERALSEKRETERARENS DISPONERINGSRESERV

BUDGETFÖRSLAG 1989: 585.000 DKK

Inledning

En reserv för generalsekreterarens disposition har tillkommit för att ge sekretariatet flexibilitet när det gäller igångsättande av förprojekt samt för att betala eventuella oförutsedda kostnader i samband med avslutande av projekt. Användningsprinciperna har senare preciserats till att även täcka trycknings- och publiceringskostnader i vid mening även om behoven inte direkt är knutna till förprojekt eller avslutning av projekt.

Från anslaget får generalsekreteraren utöver tidigare angivna ändamål i fortsättningen även anvisa medel till projekt av engångskaraktär, och som kan bedömas ligga i linje med ministerrådets prioriteringar, upp till högst 200.000 DKK per projekt.

Det föreslås att medlen inom detta kapitel skall stå till generalsekreterarens disposition utan något ytterligare budgetbeslut..

	i 1.000 DKK				
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag		Förslag till budget 1989 (totalt)
Generalsekreterarens disponeringsreserv	1.038	47	(-)	-500	585

Analys av förändringsförslagen

- Pris- och löneförändringar + 47.000 DKK
- Verksamhetsförändring
1. Generell reduktion - 500.000 DKK

3.32 MINISTERRÅDETS SEKRETARIAT

BUDGETFÖRSLAG 1989: 61.819.000 DKK

Organisation och verksamhet

Nordiska ministerrådets sekretariat bistår ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna i deras verksamhet. Sekretariatet leder utredningsarbetet samt förbereder och följer upp ministerrådets beslut. Sekretariatet är organiserat på fem fackavdelningen, en informationsenhet samt en budget- och administrationsavdelning.

I sekretariatet finns det för närvarande 94 fasta tjänster.

Därtill har samarbetsministrarna den 19. maj beslutat inrätta en tjänst för att koordinera EG-arbetet inom olika sektorer. Detta medför utöver lönekostnader för en medarbetare på avdelningschefs nivå också kostnader för ca. ½-tids sekreterartjänst.

Sekretariatet föreslog till 1988 års budget en sekreterartjänst till avdelningen F2, men detta blev inte godkänt.

Eftersom det är fråga om fasta arbetsuppgifter, har sekretariatet varit tvunget att anlita vikariehjälp. Eftersom denna lösning är oändamålsenlig och dyr, anser sekretariatet att en fast sekreterartjänst är nödvändig.

Inom posten "Varor och tjänster" föreslås inga större reala ökningar. De ökade kostnader försöker sekretariatet i stort sätt täcka med besparingar, som ADB-utvecklingen medför.

Budgetöversikt

1.000-tal DKK

	(1.000 DKK) Budget 1988	Förslag 1989	
		Institutionen	Budgetförslag
Löner	30.250	33.157	33.157
Varor och tjänster	19.851	20.747	20.747
Summa administration	50.101	53.904	53.904
Informations- och publikationsverksamhet	5.358	5.599	5.599
Avgår intäkter	1.000	1.000	1.000
Summa informations- och publikationsverksamhet	4.358	4.599	4.599
Lönereserv	3.050	3.316	3.316
Totalt ministerråds- sekretariatet	57.509	61.819	61.819

Personalöversikt

	Fasta tjänster 1988		Förändringar till		1 9 8 9	
	antal	lön	antal	lön	antal	lön
Generalsekreterare	1					
Stf generalsekreterare	1					
Avd chefer	7		1*		1*	
Sektionschefer	2					
Konsulenter	41					
Avd/adm sekreterare	15		1,5*		1,5*	
Sekreterare	24					
Vaktmästare	3					
Totalt	94		2,5*		2,5*	

* 1 avdelningschef samt ½ sekreterare är särskilt anvisade för EG-frågor.

Anslagsförändring

Post	(1.000-tal DKK) Pris- och löne- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl	Inst/	Budg.försl
Löner	1.907	1.907	1.000	1.000	2.907	2.907
Varor och tjänster	696	696	200	200	896	896
Summa administration	2.603	2.603	1.200	1.200	3.803	3.803
Information och publ.verksamhet	241	241	-	-	241	241
Lönereserv	266	266	-	-	266	266
TOTALT ministerråds- sekretariat	3.110	3.110	1.200	1.200	4.310	4.310

Budgetförslaget:

- Pris- och löneförändringar	+ 3.110.000 DKK
- Verksamhetsförändring	
1. Tjänst som administrativ sekreterare	+ 200.000 DKK
2. Special tjänst för EG frågor	
- 1 avdelningschefs tjänst	
- 1 halv sekreterare	+ 800.000 DKK
- medel för resor - administration EG-tjänsterna	+ 200.000 DKK

3.33 ENGÅNGSANVISNING TILL DATAUTVECKLING FÖR SEKRETARIATET

BUDGETFÖRSLAG: 4.800.000 DKK

Under 1988 inleddes datautbygganden vid ministerrådssekretariatet. Engångsanvisningen för 1989 innebär ett slutförande av denna investering.

	i 1.000 DKK			
	Budget 1988	Pris- föränd- ringar	Verksamhets- förändring (ÅK)/Budgetförslag	(totalt) Förslag till budget 1989
Engångsanvisning	-	-	4.800	4.800

Analys av förändringsförslagen

- Verksamhetsförändring

1. Engångsanvisning för slutförande av datainvestering på ministerrådssekretariatet

+ 4.800.000 DKK

3.34 NY EKONOMISK HANDLINGSPLAN

Budgetförslag 1989:	totalt	60.383.000 DKK
	DKK	57.945.000 DKK
	FIM	1.553.000 FIM

Ministerrådet avser att till Nordiska rådets session i Stockholm lägga fram ett förslag om ny ekonomisk handlingsplan för åren 1989-1992. År 1989 har karaktär av övergångsår, innefattande aktiviteter från den tidigare handlingsplanen som bör fortsätta av kontinuitetsskal och en del nya aktiviteter. Av nedanstående redovisning framgår vilka ministerråd/institutioner som är ansvariga för genomförandet av de olika aktiviteterna.

	i 1.000 DKK			
	Budget 1988	Pris föränd- ringar	Verksamhets- förändring Budgetförsl.	totalt Förslag till budget 1989
<u>Nordiska ministerrådet</u> (kulturministrarna)				
Nordplus	-	-	+ 5.400	5.400
Nordunet	-	-	+ 2.685	2.685
<u>Nordiska ministerrådet</u> (arbetsministrarna)				
Paraplyprojekt	-	-	+ 1.160	1.160
<u>Nordiska ministerrådet</u> (industriministrarna)				
Materialteknik	-	-	+ 5.000	5.000
Miljöteknik	-	-	+ 5.000	5.000
<u>Nordiska ministerrådet</u> (finansministrarna)				
EG-analyser, m.m.	-	-	+ 2.000	2.000
Ind.pol. satsningar (Industrifonden)	-	-	+ 10.000	10.000
<u>Nordiska ministerrådet</u> (transportministrarna)				
Nordisk Väderradar	-	-	+ 7.700	7.700
<u>Nordiska ministerrådet</u> (samarbetsministrarna)				
Offentlig upphandling	-	-	+ 1.000	1.000
Turistkampanj	-	-	+ 10.000	10.000
Nordjobb	-	-	+ 1.000	1.000
Bioteknologi	-	-	+ 7.000	7.000
Summa DKK	-	-	+ 57.945	57.945

	Budget 1988	Pris föränd- ringar	Verksamhets- förändring Budgetförsl.	i 1.000 FIM totalt Förslag till budget 1989
Nordtest	-	-	+ 603	603
Nopef	-	-	+ 950	950
Summa FIM	-	-	1.553	1.553

Analys av förändringsförslagen:

1.	Nordplus Stipendieprogram för högskolestuderande	+ 5.400.000 DKK
2.*	Nordunet	+ 2.685.000 DKK
3.	Paraplyprojektet Om utmaningar för arbetsmarknadspolitiken under 1990-talet	+ 1.160.000 DKK
4.	Materialteknik Nytt program om materialteknik för Industrifonden	+ 5.000.000 DKK
5.	Miljöteknologi Nytt program om miljöteknologi för Industrifonden	+ 5.000.000 DKK
6.	Utredningar m.m. ang. Norden och EG:s inre marked	+ 2.000.000 DKK
7.	Industripolitisk satsning Ytterligare medel till industrifonden. Disp. beslut fattas senare	+ 10.000.000 DKK
8.*	Nordisk Väderradar	+ 7.700.000 DKK
9.	Offentlig upphandling Utredning om lokala och regionala myndighetens regler om upphandling	+ 1.000.000 DKK
10.	Turistkampanj Turistkampanj i USA	+ 10.000.000 DKK
11.	Nordjobb Medel för administration av Nordjobb	+ 1.000.000 DKK
12.	Bioteknologi Medlen avser industrifonden	+ 7.000.000 DKK
13.*	Nordtest	+ 603.000 FIM
14.*	Nopef	+ 950.000 FIM

* Avser projekt som startat inom NIV, och avslutas i den nya ekonomiska handlingsplan.

4. INKOMSTER

TABELL - SAMMANFATTNING AV INKOMSTER

1.000 DKK			
	Bokslut 1987	Budget 1988	Budget förslag 1989
1	2	3	4
Avgift av lön	6.395	6.000	6.000
Bankräntor	21.532	8.000	10.000
Ränteintäkter vid institutioner	1.643	3.000	1.500
Övriga inkomster/ (- ev. förluster)	18.239	595	794
De nordiska län- dernas bidrag därav	521.200	546.900	593.000
Danmark			(123.937)
Finland			(120.972)
Island			(5.930)
Norge			(121.565)
Sverige			(220.596)
Summa	569.009	564.495	611.294

4.1 Avgift av lön

Med utgångspunkt i den avgiftspliktiga lönesumman för de vid sekretariatet anställda personerna har beräkningar gjorts för vilka avgifter som kan komma att inflyta under 1989. Enligt fastställda avgiftsregler uppgår avgiften till 52% av grundlönen minskad med ett grundavdrag på 7.200 DKK per månad. Härutöver får också avdrag göras för kostnadsräntor.

Avgifterna skulle komma att uppgå till ca. 6,0 milj. DKK år 1989.

4.2 Bankräntor

Storleken av de ränteintäkter som flyter in beror på hur likviditeten ser ut under loppet av året och hur ränteläget utvecklas. Ränteintäkterna år 1987 var exceptionellt stora på grund av det att en del av medlen var plaserade i Norge på en avsevärd högre ränta än som ges i Danmark. Fr.o.m. 1988 har alla likvida medel placerats i Danmark.

En strävan från sekretariatets sida är en snabbare framdrift av projektverksamheten, vilket påverkar likviditeten i negativ riktning.

Ländernas inbetalningssystem har utvecklats fr.o.m. 1987. I detta syfte har det öppnats valutakonton för sekretariatets bruk. Med hjälp av dessa konton har t.ex. utbetalningar till de nationella institutionerna förenklats och onödiga valutaväxlingar undvikts. På ränteintäkternas storlek har valutakonti inga nämnda värda verkan.

Sekretariatets intäktsberäkning har utgått från nuvarande ränteläge. I budgetförslaget har beräknats att ränteintäkterna uppgår till 10,0 milj. DKK år 1989.

4.3 Ränteintäkter vid institutioner

Ränteintäkter som uppkommer vid institutioner enligt årsräkenskaper för ett visst år budgeteras som inkomst i den totala budgeten för året därpå. Ränteintäkter under denna post i ministerrådets budgetförslag för 1989 avser således räntor för 1988 som institutionerna redovisar i sina årsräkenskaper för 1988. Tekniskt räknas dessa medel av vid utbetalningar av följande års budgetmedel. För Nordiska industrifonden tillämpas en nettoberäkning, dvs. räntorna räknas av direkt i fondens budget. Vid beslutet om förändring av finansiering av Nordiska hälsovårdshögskolan beslöts att institutionen får behålla ränteintäkterna fr.o.m. 1987.

Sekretariatet kalkylerar ränteintäkterna vid institutionerna i 1989 års budgetförslag till 1,5 milj. DKK. Enligt bokslutet för 1987 uppgick ränteintäkterna vid institutionerna till totalt 1,6 milj. DKK.

4.4 Övriga inkomster

Under denna inkomstpost redovisas återbetalningar av projektmedel från förvaltningsorgan samt ej disponerade medel från tidigare år hos institutionerna. Dessa sistnämnda intäkter räknas tekniskt av från anslaget kommande år. Även valutakursvinster/förluster som uppstår vid utbetalning av institutionernas anslagsmedel redovisas här. År 1987 blev kursvinster mycket stora i förhållande till det budgeterade beloppet. Orsaken till det var att den danska kronan blev starkare jämfört med de andra valutorna i Norden under årets lopp. Fr.o.m. 1988 tack vare de upprättade valutakonti kommer inga kursvinster/förluster existera vid valutaöverföringar till institutionerna.

Sekretariatet har beräknat övriga inkomster till 0,8 milj. DKK för budgetåret 1989.

4.5 De nordiska ländernas bidrag

De nordiska ländernas bidrag beräknas till 593.000 DKK.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) fastställde den 10. november 1982 nya principer för beräkningen av den nordiska fördelningsnyckeln. De fastställda reglerna innebär att fördelningsnyckeln fastställs som respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris. Som bas används de två senaste årens värden. Fördelningsnyckeln fastställs årligen. I detta budgetförslag anges nedan ett förslag till fördelningsnyckel utarbetad i enlighet med dessa principer. Som bas har använts värden av åren 1985 och 1986.

Fördelningsnyckel:

	Fastställd 1987 %	Fastställd 1988 %	Förslag 1989 %
Danmark	20,5	20,0	20,9
Finland	20,0	20,3	20,4
Island	0,9	0,9	1,0
Norge	21,5	21,5	20,5
Sverige	37,1	37,3	37,2

Med tillämpande av den föreslagna fördelningsnyckeln för 1989 kan ländernas bidrag till budgeten beräknas som följer:

Förslag 1989, i 1.000 DKK

Danmarks bidrag	123.937
Finlands "	120.972
Islands "	5.930
Norges "	121.565
Sveriges "	220.596
Summa för de nordiska länderna	593.000

Regler för extrasessionens genomförande

1. Taletidens begränsning

Presidiet foreslår i henhold til arbeidsordningens § 9 at plenarforsamlingen beslutter om tidsbegrænsning på 7 minutter av innlegg under alle debattene.

2. Replikkordningen

Presidiet viser til Rådets arbeidsordning § 9, der det bl. a. heter:

”... medlemmer som ønsker ordet til replikk, (skal) gis adgang til det i tilknytning til det innlegg replikken gjelder.”

Samme paragraf gir Rådets president mulighet til å foreslå for plenarforsamlingen at for en bestemt debatt å begrense innleggenes lengde.

I overensstemmelse med dette foreslår presidenten en tidsbegrensning på to minutter pr. replikk. Presidenten som leder debatten kommer i regel å gi samme medlem høyst to replikker i ett og samme replikkordskifte samt å søke og begrense hele replikkordskiftets varighet til høyst 10–15 minutter.

Presidiet vil understreke at medlem bare kan begjære replikk til hovedinnlegget.

Presidiet anser at vedrørende praktiseringen av reglene, bør den som replikken stilles til, få anledning til å svare med en gang.

Presidiet anser dessuten at når medlemmer begjærer replikk, må hensyn tas til fordelingen av partigruppene.

BESLUT

Rekommendationer

Nr 46 Nordiskt miljöprogram

Nr 47 Internationell miljöpolitik

Nr 48 Handlingsplan mot havsföroreningar

Nr 49 Nordiska ministerrådets budget för 1989

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiskt miljöprogram

REKOMMENDATION NR 46/1988

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 16 november 1988 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 85/s, A 831/s, A 843/s och A 851/s*) med 69 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslag *B 85/s* samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts av social- och miljöutskottet och därvid omarbeta de ovan fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser m. m. inom de områden som nämnts

b) ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet

c) årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötillståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

De 69 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Niels Ahlmann-Ohlsen

Svein Alsaker

Margrete Auken

Dorte Bennedsen

Carl Bildt

Ilkka-Christian Björklund

Gustav Björkstrand

Johan Buttedahl

Eiður Guðnason

Mikko Elo

Hans Engell

Lahja Exner

Karl-Gunnar Fagerholm

Kjell Magne Fredheim

Friðjón Þórðarson

Ranveig Frøiland

Thor-Eirik Gulbrandsen

Arne Gadd

Knud Glønborg

Guðrún Helgadóttir

Hans Gustafsson

Lilli Gyldenkilde

Ivar Hansen

J. K. Hansen

Elsi Hetemäki-Olander

Liisa Hilpelä

Åsa Solberg Iversen

Johan J. Jakobsen

Olof Jansson

Marianne Jelved

Olof Johansson

Elver Jonsson

Riitta Järvisalo-Kanerva
Anneli Jäätteenmäki
Brit Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Sakari Knuuttila
Wiggo Komstedt
Theo Koritzinsky
Jákup Lindenskov
Helge Adam Møller
Arnljot Norwich
Mats Nyby
Hans Nyhage
Óli Þ Guðbjartsson
Ólafur G. Einarsson
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Sirpa Pietikäinen
Jette Pors

Kaj Poulsen
Kristen Poulsgaard
Mirja Ryyänen
Kimmo Sasi
Eino Siuruainen
Asbjørn Sjøthun
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Karin Söder
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir
Birte Weiss
Lars Werner
Ernst Wroldsen
Marjatta Väänänen
Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var: *Birger Schlaug*.

Helsingør den 16 november 1988

Jan P. Syse

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
internationell miljöpolitik

REKOMMENDATION nr 47/1988

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 16 november 1988 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 85/s, A 831/s, A 843/s och A 851/s*) med 76 röster. I medlem röstade mot rekommendationen, 5 medlemmar avstod från att rösta och 5 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

De 75 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Niels Ahlmann-Ohlsen</i>	<i>Liisa Hilpelä</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Marianne Jelve</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Olof Johansson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Friðjón Þórðarson</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ranveig Frøiland</i>	<i>Theo Koritzinsky</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Jákup Lindenskov</i>
<i>Knud Glønborg</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>

Óli Þ Guðbjartsson
 Berit Oscarsson
 Saara-Maria Paakkinen
 Páll Pétursson
 Sirpa Pietikäinen
 Jette Pors
 Kaj Poulsen
 Kristen Poulsgaard
 Heikki Riihijärvi
 Mirja Ryyänen
 Kimmo Sasi
 Eino Siuruainen
 Asbjørn Sjøthun
 Arne Skauge

Otto Steenholdt
 Karl-Erik Svartberg
 Karin Söder
 Peder Sønnerby
 Anders Talleraas
 Valgerður Sverrisdóttir
 Birte Weiss
 Lars Werner
 Bengt Westerberg
 Ernst Wroldsen
 Marjatta Väänänen
 Lena Öhrsvik
 Olle Östrand
 Kåre Øvregard

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var: *Birger Schlaug*.

Carl Bildt, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage och Sten Svensson *avstod från att rösta*.

Helsingør den 16 november 1988

Jan P. Syse

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsplan mot havsföroreningar

REKOMMENDATION nr 48/1988

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 16 november 1988 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 86/s och B 86Ä/s*) med 63 röster. 12 medlemmar röstade mot rekommendationen, 10 medlemmar avstod från att rösta och 2 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 å vedta en handlingsplan mot havsföroreningar i överensstemmelse
 med *B 86/s* og *B 86Ä/s* og utvalgets förslag og bemerkning.

De 63 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Niels Ahlmann-Ohlsen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ulla Johansson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Ranveig Frøiland</i>	<i>Jákup Lindenskov</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Glønborg</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Mats Nyby</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Óli Þ Guðbjartsson</i>
<i>Liisa Hilpelä</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Jette Pors</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Kristen Poulsgaard
Heikki Riihijärvi
Eino Siuruainen
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Otto Steenholdt
Karl-Erik Svartberg
Jan P. Syse

Peder Sønnerby
Valgerður Sverrisdóttir
Birte Weiss
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Margrete Auker, Karl-Gunnar Fagerholm, Friðjón Þórðarson, Lilli Gyldenkilde, Anne-li Jääteenmäki, Arvo Kemppainen, Theo Koritzinsky, Páll Pétursson, Sirpa Pietikäinen, Marianne Samuelsson, Kimmo Sasi och Marjatta Väänänen.*

Carl Bildt, Gustav Björkstrand, Olof Johansson, Wiggo Komstedt, Mirja Ryyänen, Sten Svensson, Karin Söder, Anders Talleraas, Lars Werner och Bengt Westerberg *avstod från att rösta.*

Helsingør den 16 november 1988

Jan P. Syse

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
Nordiska ministerrådets budget
 för 1989

REKOMMENDATION nr 49/1988

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 16 november 1988 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av budget- och kontrollutskottet (*B 87/b*) med 71 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen och 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att vid fastställandet av budgeten för 1989 ta hänsyn till budget- och
 kontrollutskottets synpunkter och förslag.

De 71 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Niels Ahlmann-Ohlsen</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Svein Alsaker</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Marianne Jelved</i>
<i>Gustav Björkstrand</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Anneli Jäätteenmäki</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Hans Engell</i>	<i>Brit Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Filip Fridolfsson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ranveig Frøiland</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Jákup Lindenskov</i>
<i>Knud Glønborg</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>J. K. Hansen</i>	<i>Ólafur G. Einarsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Óli P. Guðbjartsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Läisa Hilpelä</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>

*Páll Pétursson
Sirpa Pietikäinen
Jette Pors
Kaj Poulsen
Mirja Ryyänen
Kimmo Sasi
Birger Schlaug
Eino Siuruainen
Asbjørn Sjøthun
Arne Skauge
Karl-Erik Svartberg
Sten Svensson*

*Jan P. Syse
Karin Söder
Peder Sønnerby
Anders Talleraas
Valgerður Sverrisdóttir
Birte Weiss
Lars Werner
Bengt Westerberg
Ernst Wroldsen
Marjatta Väänänen
Kåre Øvregard*

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var: *Kristen Pouls-
gaard.*

Helsingør den 16 november 1988

Jan P. Syse

Gerhard af Schultén

SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.

De nationale delegationers sekretariater

Danmark

Anderson, Bente, betjent
 Beierholm, Bente, overassistent
 Friberg, Kaj, betjent
 Goldenbaum, Ole, betjent
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Hagemann, Henrik, generalsekretær
 Kejlbo, Elsa Rønne, assistent
 Madsen, Grethe, assistent
 Mørkhøj, Johannes, betjent
 Nielsen, Anne, assistent
 Nielsen, Ingrid Sylvest, fuldmægtig
 Pedersen, Irene, betjent
 Schubert, Torben, betjent
 Smerlø, Jan, betjent
 Svendsen, Annelise, overassistent

Færøerne

Bech, Esther, sekretær
 Rein, Marius, sekretær
 Thomasen, Kristoffur, sekretariatschef

Grønland

Christensen, Poul Bo, fg. administrations-
 chef

Finland

Branders, Håkan, generalsekretærer
 Brantberg, Gösta, bitr. vaktmæsterichef
 Eriksson, Magnus, bitr. sekretærer
 Husman, Paula, afdelingssekretærer
 Kaikkonen, Paula, bitr. sekretærer
 Kakko, Leea, byråsekretærer
 Lohiniva, Greta, bitr. generalsekretærer

Nieminen, Risto, bitr. sekretærer
 Rahkonen, Sirpa, byråfunktionær
 Salo, Kari, bitr. sekretærer
 Tallqvist, Kristiina, byråsekretærer
 Talvitie, Ossi, kansliassistent (vaktmästare)

Åland

Patrickson, Michael, vik. delegationssekretærer

Island

Lene Hjaltason, fuldmægtig
 Snjólaug Olafsdóttir, generalsekretærer

Norge

Andreassen Bjørn, førstekonsulent
 Austin, Kjell, førstekonsulent
 Braaten, Else Marie, førstesekretær
 Flatøy, Liv Marion, førstesekretær
 Ravneberg, Arvid, resepsjonssjef
 Trolle, Lisa, konsulent
 Ve, Gudvin Låder, sekretariatsleder

Sverige

Alvarson, Dan, expeditionsassistent
 Andersson, Eivor, byråsekretærer
 Holm, Lars, byrådirektör
 Isacsson, Bert, kanslichef
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Nilsson, Ann-Kristin, byråassistent
 Smekal, Eva, afdelingsdirektör
 Stenberg, Marianne, kamrer
 Tjernström, Vanni, informationssekretærer
 Tollin, Ingrid, byråassistent
 Vejdegren, Iréne, byråassistent

Nordisk Råds Præsidiasekretariat

Carlsson, Inge Munk, byråassistent
 Hagen, Gro, 1:e byråassistent
 Joneken, Anneli, byrådirektör
 Koumi, Margareta, byråassistent
 Lindfors, Viveca, byråsekretærer
 Miskar, Lillemor, byråassistent
 Osnes, Jostein, stf. presidiasekretær

af Schultén, Gerhard, presidiasekretærer
 Stenberg, Stig, intendent
 Stjernberg, Gustaf, stf. presidiasekretærer
 Vauhkonen, Sirkku, byråassistent
 Wahrgren, Ingegerd, t. f. redaktör
 Wiklund, Viveca, t. f. byrådirektör

Udvalgssekretær

Anderson, Marianne, Budget- og Kontrol-
udvalget
Flygenring, Elin, Kulturudvalget
Hultén, Eric, Social- og Miljøudvalget
Kleppe, Anders, Økonomisk Udvalg

Lindström, Guy, sekreterare för Internatio-
nella Kommittén
Nielsen, Hanne, Juridisk Udvalg
Sveinsson, Tómas H., Kommunikations-
udvalget

Informationssektionen

Bagerstam, Bitte, informationschef

Sundberg, Renée, t. f. informationssekre-
terare

Nordisk Ministerråds Sekretariat

Andersen, Poul, konsulent
Arnstrup, Steen, konsulent
Biker, Eli, konsulent
Björck, Staffan, konsulent
Boheman, Anders, konsulent
Clemet, Fridtjov, generalsekretær
Dahlman, Kerstin, afdelingssekretær
Einarsson, Ingimar, konsulent
Emborg, Kerstin, afdelingssekretær
Goldschmidt, Ernst, vicegeneralsekretær
Granli, Terje, konsulent
Gudný Helgadóttir, konsulent
Guttermann, Harriet, afdelingssekretær
Hansen, Hanne, administrationssekretær
Hornung, Ulla, sekretær
Jensen, Else Fabricius, konsulent
Hellström, Sirpa, administrationssekretær
Karlsson, Tore, konsulent
Kivelä, Markku, konsulent
Kristensen, Peter, praktikant
Laudal, Birgit, konsulent

Lundberg, Göran, konsulent
Lundberg, Lars, konsulent
Marttinen, Anna-Majja, konsulent
Milne, Karen, administrationssekretær
Persson, Margaretha, administrationssekre-
tær
Raben, Birgit, afdelingschef
Riktor, Rolf, konsulent
Sandstedt, Birgitta, informationschef
Storgårds, Johan, konsulent
Sørensen, Berit, administrationssekretær
Tienari, Risto, afdelingschef
Tiveus, Ylva, konsulent
Tranberg, Jørgen, afdelingschef
Tryggvi Gislason, afdelingschef
Tveito, Terje, afdelingschef
Vestergaard, Mette, konsulent
Wahlberg, Ingemar, afdelingschef
Widing, Barbro, afdelingschef
Williams, Johan H., konsulent
Övelius, Pia, konsulent

Stenografer

Danmark

Andersen, Kirsten, assistent
Bram, Lise, overassistent
Duncan, Jane, assistent
Green, Knud Erik, assistent

Holle, Finn, referent
Jørgensen, Birthe, referent
Sander, Inger Merete, referent

Finland

Filppa, Birgitta, stenograf
 Johansson, Ulla, maskinskriverska
 Karrento, Anita, stenograf
 Kirstua, Anneli, maskinskriverska
 Niittuinperä, Jari, stenograf
 Rätty, Unto, stenograf

Norge

Hylback, Lisbeth, referent
 Limseth, Synnøve, referent

Lønset, Klara Marie, referent
 Raanes, Gudrun Strand, referent

Sverige

Djurström, Stig, stenograf
 Larsson, Arne, stenograf
 Löfling, Arne, stenograf

Simultantolke

Andersson, Pirkko-Liisa
 Haftrén, Fredrik

Kaljunen, Riitta
 Laakso, Ritva

Nordiske partigrupperes sekretariater

Andersen, Anders, gruppesekretær, Den
 venstresocialistiske gruppe
 Ekengren, Håkan, gruppesekretær, Midter-
 partierne

Kempe, Anders, gruppesekretær, Den kon-
 servative gruppe
 Ohlsson, Bengt, gruppesekretær, Den social-
 demokratiske gruppe

Sagkyndige**Nordiske:**

Hauge, Lars, Foreningerne Nordens For-
 bund

Kampmann, Jens, direktør
 Møller, Lone Bach, fuldmægtig
 Rasmussen, Jan, fuldmægtig
 Rotne, Per Lindegaard, assistent
 Samuelson, Annette, fuldmægtig
 Thorup, Søren, ministersekretær

Nationale:**Danmark**

Christensen, Erling, kontorchef
 Dich, Inger de Cros, fuldmægtig
 Elming, Mogens, ministersekretær
 Halck, Jørgen L., departementschef
 Hugau, Anita, konsulent

Færøerne

Kruse, Birgir, sekretær, Foreningen Norden
 Færøerne
 Velbastad, Niels á, fuldmægtig

Grønland

Helms, Hans Jakob, fuldmægtig
 Steenholdt, Alibak, kontorchef
 Vesterbirk, Lars, direktør

Finland

Aro, Markku, byråchef
 Boguslawsky, Peter von, byråchef
 Dahlin-Jansson, Siv, informationschef
 Gustafsson, Paul, ambassadør
 Immonen, Sakari, överinspektör
 Kauppila, Aulikki, överinspektör
 Krokfors, Karl-Johan, sekr. för internationella ärenden
 Lampinen, Reino, byråchef
 Lassig, Julius, överinspektör
 Niskanen, Pekka, överinspektör
 Ojala, Olli, överdirektör
 Paavola, Maire, politisk sekreterare
 Pesola, Tauno, legationsråd
 Rajakoski, Esko, konsultativ tjänsteman
 Rautiainen, Risto, legationsråd
 Siikala, Kalervo, avdelningschef
 Stenius-Mladenov, Birgitta, t. f. legationsråd

Åland

Tuominen, Pekka, direktör, Foreningen Norden Åland

Island

Álfheiður Ingadóttir, biolog
 Berglind, Ásgeirsdóttir, departementschef
 Herman Sveinbjörnsson, ministersekretær
 Haukur Olafsson, ambassaderåd
 Magnús Jóhannesson, sjöfartsdirektoratets direktör
 Olafur Steinar Valdimarsson, departementschef

Páll Flygenring, departementschef
 Ragnhildur Hjaltadóttir, vicedepartementschef

Sighvatur Björgvinsson, direktør Foreningen Norden Island

Norge

Bjerke, Åse, konsulent
 Bratteli, Tone, statssekretær
 Grue, Per Harald, departementsråd
 Grydeland, Bjørn T., ekspedisjonssjef
 Helle, Karen, underdirektør
 Helseth, Anders, avdelingsdirektør
 Jensen, Nils E., førstekonsulent
 Jørgensen, Karen, konsulent
 Kristensen, Liv, førstekonsulent
 Lauritzen, Jon, informasjonsleder
 Ribu, Erik, departementsråd
 Røed, Magne, sjefsingeniør
 Rønning, Knut, underdirektør
 Saxrud, Gudmund, spesialrådgiver
 Stubsjøen, Magne, jorddirektør
 Valderhaug, Bibbi, kontorsekretær
 Østby, Lars-Erik, utredningsleder

Sverige

Carlsson, Per, departementssekreterare
 Croneborg, Rutger, departementsråd
 Edholm, Laila, informationssekreterare
 Ferm, Gunnel, statssekreterare
 Heister, Chris, pol. sakkunnig
 Jacobsen, Susanne, departementssekreterare
 Kastman-Heuman, Åsa, hovrättsassessor
 Kronwall, Stellan, departementsråd
 Lantz, Kjell-Åke, departementsråd
 Moberg, Axel, kansliråd
 Palm, Merike, pol. sekreterare
 Paulsson, Walfrid, generaldirektör
 Strandberg, Lars, statssekreterare
 Svenström, Inger, departementssekreterare